TOMUS XV.

OTI

S.

A (

DOC

CUM

P. SI

ORD

S

TE

V

P I

SUMMA
TOTIUS THEOLOGIÆ
S. THOMÆ
AQUINATIS,

DOCTORIS ANGELICI,

CUM APPENDICIBUS

P. SERAPHINI CAPPONI

A PORRECTA

ORDINIS PRÆDICATORUM

SUPPLEMENTI

TERTIÆ PARTIS

VOLUMEN RPIMUM.

PATAVII, MDCCLX.
Ex Typographia Seminarii.
Apud Joannem Manfrè.
SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX
QUÆSTIONUM, & ARTICULORUM.

VOLUMEN PRIMUM

SUPPLEMENTI TERTIÆ PARTIS SUMMÆ THEOLOGICÆ.

QUÆSTIO I.

De partibus pœnitentiæ in ſpeciali, & primo de contritione.

QUÆSTIO II.

De objecto contritionis.

QUÆSTIO III.

De quantitate contritionis.

QUÆSTIO IV.

De tempore contritionis.

QUÆSTIO V.

De effectu contritionis.

QUÆSTIO VI.

De confessione, & ejus necessitate.

QUÆSTIO VII.

De confessionis quidditate.

QUÆSTIO VIII.

De ministro confessionis.

QUÆSTIO IX.

De qualitate confessionis.

QUÆSTIO X.

De effectu confessionis.

QUÆSTIO XI.

De sigillo confessionis.

QUÆSTIO II.

De satisfactione, & ejus quidditate.

QUÆSTIO XIII.

De satisfactionis possibilitate.

QUÆSTIO XIV.

De qualitate ſatisfactionis.

QUÆSTIO XV.

De his, per quæ fit ſatisfactio.

QUÆSTIO XVI.

De ſuſcipientibus hoc ſacramentum.

QUÆSTIO XVII.

De poteſtate clavium.

QUÆSTIO XVIII.

De effectu clavium.

QUÆSTIO XIX.

De ministris clavium.

QUÆSTIO XX.

De his, in quos usus clavium exerceri potest.

QUÆ-

QUÆSTIO XXI.

De excommunicatione.

QUÆSTIO XXII.

De his, qui possunt excommunicare, & excommunicari,

QUÆSTIO XXIII.

De participatione cum excommunicatis.

QUÆ-

QUÆSTIO XXIV.

De absolutione ab excommunicatione.

QUÆSTIO XXV.

De indulgentia.

QUÆSTIO XXVI.

De his, qui possuut indulgentias facere.

QUÆSTIO XXVII.

De his quibus valent indulgentiæ.

3 *utrum*

QUÆSTIO XXVIII.

De solemni ritu pœnitentiæ.

QUÆSTIO XXIX.

De sacramento extremæ unctionis.

QUÆSTIO XXX.

De effectu hujus sacramenti.

3 utrum

QUÆSTIO XXXI.

De miniſtro hujus ſacramenti.

QUÆSTIO XXXII.

Quibus hoc ſacramentum conferri debet, & in qua parte.

QUÆSTIO XXXIII.

De iteratione hujus ſacramenti.

QUÆSTIO XXXIV.

De ſacramento ordinis.

QUÆ-

QUÆSTIO XXXVIII.

De conferentibus hoc sacramentum.

QUÆTIO XXXIX.

De impedimentis hujus sacramenti.

QUÆSTIO XL.

De his, quæ annexa sunt sacramento ordinis.

FINIS.

SUPPLEMENTI TERTIÆ PARTIS SUMMÆ THEOLOGICÆ ANGELICI DOCTORIS S. THOMÆ AQUINATIS

Ex ejusdem Auctoris scripto in Quartum Sentent.

COLLECTI VOLUMEN PRIMUM.

QUÆSTIO I.

De partibus Pœnitentiæ in speciali. Et primo de Contritione, in trex articulos divisa.

DEinde considerandum est de singulis partibus Pœnitentiç. Et *Primo* de Contritione. *Secundo* de Confessione. *Tertio* de Satisfactione. De Contritione autem consideranda sunt *quinque*. *Primo*, quid sit. *Secundo*, de quo esse debeat. *Tertio*, quanta esse debeat. *Quarto* de duratione ipsius. *Quinto* de effectu ipsius.

Circa primum quæruntur tria.

Primo. Utrum convenienter definiatur.
Secundo. Utrum contritio sit actus virtutis.
Tertio. Utrum attritio possit fieri contritio.

ARTICULUS I.

1

Utrum Contritio sit dolor pro peccatis assumptus, &c.

S. Th. 4. *d.* 17. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 1. *& seq.*

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Contritio non sit *dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi, & satisfaciendi*, ut quidam definiunt. Quia, sicut August. dicit in lib. 14. de civit. Dei, (*c. 6. to. 5.*) *Dolor est de his, quæ nobis nolentibus accidunt:* Sed peccata non sunt hujusmodi. Ergo contritio non est dolor *pro peccatis*.

2. Præterea. Contritio nobis a Deo datur: Sed quod datur, non assumitur. Ergo contritio non est dolor *assumptus*.

3. Præterea. Satisfactio, & confessio sunt necessaria ad hoc quod pęna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit: Sed quandoque tota pęna in contritione remittitur. Ergo non est necessarium semper, quod contritus habeat *propositum* confitendi, & satisfaciendi.

Sed Contra est ipsa definitio.

Respondeo dicendum, quod, ut dicitur Eccl. 10. *initium omnis peccati est superbia*, per quam homo sensui suo inhærens, a mandatis divinis recedit. Et ideo oportet, quod illud quod destruit peccatum, hominem a proprio sensu discedere faciat. Ille autem qui in suo sensu perseverat, rigidus, & durus per similitudinem vocatur; sicut durum in materialibus dicitur, quod non cedit tactui. unde & frangi dicitur aliquis, quando a suo sensu divellitur. Sed inter fractionem, & comminutionem, sive contritionem in rebus materialibus, unde hæc nomina ad spiritualia transferuntur, hoc interest, ut dicitur in 4. Meteor. (*cap. 7. & 9. tom 2.*) quod frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur; sed comminui, vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in se solidum erat. Et quia ad dimissionem peccati requiritur, quod affectum peccati homo totaliter dimittat, quem per quandam continuitatem, & soliditatem in sensu suo habebat, ideo actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem. In qua quidem contritione *plura* possunt considerari, scilicet ipsa *substantia* actus, *modus* agendi, *principium*, & *effectus*. Et secundum hoc de contritione inveniuntur diversæ defini-

finitiones traditæ. Quantum enim ad ipsam *substantiam* actus datur prædicta definitio. & quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti, ideo manifestatur in prædicta definitione, inquantum est actus virtutis, in hoc quod ponitur genus ipsius, scilicet *dolor*: & objectum in hoc, quod dicitur *pro peccatis*: & electio, quæ requiritur ad actum virtutis, in hoc quod dicitur *assumptus*: sed inquantum est pars sacramenti, per hoc quod tangitur ordo ipsius ad alias partes, cum dicitur, *cum proposito confitendi* &c. Alia etiam definitio invenitur, quæ definit contritionem, secundum quod est actus virtutis tantum: sed additur ad prædictam definitionem differentia contrahens ipsam ad specialem virtutem, scilicet Pœnitentiam. Dicit enim, quod *contritio est dolor voluntarius pro peccato, puniens in se, quod dolet se commisisse*. In hoc enim quod additur *puniens*, ad specialem virtutem contrahitur. Alia autem definitio Isidori, (*lib. 2. de sum. bo. cap. 12.*) quæ talis est: *Contritio, & compunctio est humilitas mentis cum lacrymis, veniens de recordatione peccati, & timore judicii*. Et hæc quidem tangit rationem nominis in hoc quod dicit, *humilitas mentis*: quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu redditur rigidus; ita per hoc quod a suo sensu contritus recedit, humiliatur: Tangit etiam modum exteriorem in hoc quod dicit, *cum lacrymis*: & principium contritionis in hoc quod dicit, *veniens de recordatione peccati*, &c. Alia sumitur ex verbis Aug. (*implic. sup. Psal. 46. ante med. tom. 8.*) quæ tangit effectus contritionis, quæ est: *Contritio est dolor remittens peccatum*. Alia sumitur ex verbis Gregor. (*hom. 22. in Ezech. a med. & l. 33. Moral. c. 11.*) quæ talis est: *Contritio est humilitas spiritus, annihilans peccatum, inter spem, & timorem*. Et hæc tangit rationem nominis in hoc quod dicit, quod contritio est *humilitas spiritus*: & effectum ejus in hoc quod dicit, *annihilans peccatum*: & originem in hoc quod dicit, *inter spem, & timorem*: nec solum ponit causam principalem, quæ est timor, sed etiam concausam, quæ est spes, sine qua timor desperationem facere posset.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis peccata, quando acciderunt, voluntaria fuerunt; tamen quando de eis conterimur, voluntaria non sunt. & ideo nobis nolentibus accidunt; non quidem secundum voluntatem, quam tunc habuimus, cum ea volebamus; sed secundum illam, quam nunc habemus, qua vellemus quod nunquam fuissent.

Ad secundum dicendum, quod contritio est a Deo solo quantum ad formam, qua informatur: sed quantum ad substantiam actus est ex libero arbitrio, & a Deo, qui cooperatur in omnibus operibus & naturæ, & voluntatis.

Ad tertium dicendum, quod quamvis possit tota pœna per contritionem dimitti; tamen adhuc necessaria est confessio, & satisfactio: tum quia homo non potest esse certus de sua contritione, quod fuerit ad totum tollendum sufficiens: tum etiam quia confessio, & satisfactio sunt in præcepto. Unde transgressor constitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias errorem *Petri Oxomensis*, ut est in suo libello tempore *Sixti Papæ* IV. examinato per deputatos. Vide summam Conciliorum circa vitam ejusdem dicentis: contritione sola sine proposito confitendi deleri peccata; sive, ut ad verbum ejus literis utar, *peccata mortalia quantum ad culpam, & pęnam alterius sæculi delentur per solam contritionem cordis sine ordine ad claves*. Item *Joannis Uvicleff*, *ut refert Concilium Constantiense sess.* 8. dicentis: si homo debite fuerit contritus: omnis confessio exterior est sibi superflua, & inutilis. Item *Lutheri*, ut refert Bulla *Leonis X.* dicentis: *verissimum est proverbium, & omnium doctrina de contritionibus hucusque data præstantius, de cætero non facere, summa pęnitentia, optima pęnitentia, nova vita*. Lutherus ergo, ut hinc ex verbis ejus conjicitur, definisset contritionem sic; Contritio est propositum de cætero non faciendi, peccandi, novamque vitam vivendi. Per quam definitionem omnem vim, & usum satisfactionis tollunt novatores: *ut ex Concil. Trident. sess.* 14. *cap. habetur*. Item quorundam, *ut refert Concil. Senonense decretorum suorum cap.* 17. dicentium, quod non licet inducere homines ad pęnitentiam per timorem gehennæ. Errorem hunc innuisse, vel innuere voluisse, videtur Lutherus. Præterquam quod pejora adjunxit, quando dixit: *contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, &c. facit hypocritam, immo magis peccatorem*. (Vide supra exam. 2. definitionis *secundæ*) Ideo & Lutherus per articulum hunc D. Thomæ potest rejici dicentem, quod contritio nascitur ex recordatione peccati, timore judicii, inter spem, & timorem.

Con-

Contra hos enim omnes, ac similes errores movetur articulus præsens, ac illos egregie, ut semper, expugnat. Requiritur tamen hic, & alibi, a pio lectore, ut bene sciat applicare singula singulis. *Secundo* habes: quomodo per ejusdem articuli rationem ostendas, hos omnes merito damnari a sacris literis Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*. Quasi dicat: Nisi vos dimiseritis, non remittentur. Alioquin necessarium non esset sacramentum confessionis iis, qui mortale peccatum post baptismum incurrissent, cujus contrarium docet Synodus *Tridentina* sess. 14. cano. 6. *Si quis negaverit, confessionem sacramentalem ad salutem necessariam esse, anathema sit*. Præmiserat autem eadem Synodus cano. 1. pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis. Item Eccles. 9. *Timor Domini expellit peccatum*. item Luc. 1. „ Dico vobis amicis meis, ne terrea„ mini ab his, qui occidunt corpus, & post hoc non „ habent amplius, quid faciant. Ostendam autem „ vobis, quem timeatis. Timete eum, qui postquam „ occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. „ Ita dico vobis; hunc timete. „ Ecce. De timore servili apertissime loquitur Dominus: & per hunc timorem ter replicatum inducere nos conatur ad bonum. Ter, inquam, replicatum, *primo* ly *ostendam*, &c. *timeatis*, *secundo* ly *timete eum*, &c. *tertio ita*, &c. *hunc timete*. Item a Concil. *Tridentino* sess. 6. cap. 14. „docendum est, Christiani hominis penitentiam post lapsum multo aliam esse a baptismali; „ eamque continere non modo cessationem a peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum, „ & humiliatum; verum etiam eorundem sacramentalem confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem: „ itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, „ orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, „ non quidem pro pęna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramenti voto, una cum culpa remittitur: sed pro pęna temporali, quæ, ut sacræ literę „ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, „ ingrati, Spiritum sanctum contristaverunt, & templum Dei violare non sunt veriti. „ Hæc ibi. Ubi vides, quod Concilium culpæ remissionem cum pęna æterna attribuit, non contritioni sine voto sacramentalis confessionis, sed contritioni habenti talem confessionem in voto; & hanc (juncta satisfactione) di-

dicit esse penitentiam, seu dolorem, & contritionem Christiani hominis. Nam idem Concilium eadem sess. cap. 3. dixerat: „ Verum, etsi Christus pro omni-„ bus mortuus est: non omnes tamen mortis ejus „ beneficium recipiunt: sed ii dumtaxat, quibus me-„ ritum passionis ejus communicatur. *Et cap.* 7. Ne-„ mo potest esse justus, nisi cui merita passionis Do-„ mini nostri Jesu Christi communicantur. *Et sess.* „ 14. *cap.* 1. Deus remedium vitæ contulit, sacramen-„ tum videlicet pœnitentiæ: quo lapsis post baptis-„ mum beneficium mortis Christi applicatur. „ Hæc omnia Concilium. Collige ergo secundum illud, quod, si nemo justificari potest sine communicatione passionis Christi sibi facta, & hæc communicatio per sacramentalem penitentiam tantum lapsis post baptismum fit, quod, inquam, contritio humana sine proposito sacramentalis confessionis non justificat hominem. Item a Conciliis, &c. damnari illos errores merito, quæ supra per articulum sparsim descripta fuere. Item a Concil. *Senonensi* decretorum suorum cap. 18. „ Auctoritate itaque, qua fungimur, „ omnes in nostra provincia constitutos, qui tam „ impia dogmata ausu temerario asserere, docere, „ scribere, præsumpserint, his scriptis sententia ex-„ communicationis innodamus: necnon & illos, qui „ eis favorem, consilium, aut quovis modo auxi-„ lium fuerint impertiti. Sub eadem quoque pena „ omnibus nobis subditis inhibemus; ne Lutheri li-„ bros, sive Lutheranorum quorumcumque retinere „ præsumant, qui ad pestilentem doctrinam promo-„ vendam conscripti sunt. „ Hæc ibi: ubi per *impia dogmata* intelligit etiam recensitos a se omnes errores *capite præcedenti*, *f.* 17. inter quos fuit error supra a nobis narratus ex eodem Concilio. Item a Concilio *Constantiensi*, sess. 8. ubi damnans etiam errorem supra ex eodem a nobis relatum inter alios *Uvicleff* positum ait. „ Hos sancta Synodus præfatos „ articulos 45. examinari fecit, & sæpius recenseri; „ quibus examinatis, fuit repertum, aliquos, & „ plures ex ipsis fuisse, & esse notorie hæreticos, „ & a sanctis Patribus reprobatos, alios non catho-„ licos, sed erroneos, alios scandalosos, & blasphe-„ mos, quosdam piarum aurium offensivos, nonnul-„ los eorum temerarios, & seditiosos: propterea „ Concilium pronunciat hæreticum Joannem Uvi-„ cleff, ac memoriam ejusdem condemnat, & man-„ dat exhumari ossa ejus, & cremari. „ Hæc ibi. Item a Papa *Leone* in Bulla contra errores Lutheri. „ De eorundem itaque venerabilium fratrum nostro-„ rum

„ rum consilio, & assensu, ac omnium, & singulo-
„ rum prædictorum (matura deliberatione præhabi-
„ ta.) auctoritate omnipotentis Dei, & beatorum
„ Apostolorum Petri, & Pauli, & nostros præfatos
„ omnes, & singulos articulos, seu errores, tan-
„ quam (ut præmittitur) respective hæreticos, aut
„ scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offen-
„ sivos, vel simplicium mentium seductivos, & ve-
„ ritati catholicæ obviantes, damnamus, reproba-
„ mus, atque omnino rejicimus, ac pro damnatis,
„ reprobatis, rejectis, ab omnibus utriusque sexus
„ Christi fidelibus haberi debere, harum serie de-
„ cernimus, & declaramus: inhibentes in virtute
„ sanctæ obedientiæ, ac sub majoris excommunica-
„ tionis latæ sententiæ pœna: ne præfatos errores,
„ aut eorum aliquos, perversamque doctrinam hu-
„ jusmodi asserere, affirmare, defendere, prædica-
„ re, aut illi quomodolibet publice, vel occulte,
„ quovis quæsito colore, vel ingenio, tacite, vel
„ expresse favere præsumant.„ Hæc ibi: ubi inter 41. errores ipsius sic damnatos habetur etiam ly *verissimum est proverbium*, &c. & ly *contritio, quæ paratur per*, &c. quæ supra retulimus. Item a Papa *Sixto IV.* per hoc, quod confirmavit ea, quæ acta sunt in congregatione sub Reverendiss. Alfonso *Carillo Archiepiscopo Toletano* circa libellum *Petri Oxomensis*: cujus confirmationis exemplar (ut ait *Summa Conciliorum in vita Sixti IV.*) habetur in bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ, & alterutrum exemplar in monasterio sancti Vincentii instituti B. Dominici in urbe Placentina. Acta vero in prædicta congregatione per 52. viros doctos Magistros in Theologia, vel jure canonico, præsidente Reverendiss. Alfonso prædicto habente a Sixto eodem auctoritatem declarandi, ac definiendi omnes propositiones, & conclusiones falsas, erroneas, hæreticas, aut male sonantes, in libello Petri Oxomensis, sunt hæc. „ Quia
„ prævia multa disputatione, juramento solemni,
„ & excommunicatione, de dicenda syncera verita-
„ te, votisque singulorum coram notario, & testi-
„ bus in scriptum singillatim redactis, Reverendiss.
„ Dominus præfatus Archiepiscopus sedens pro tribu-
„ nali protulit sententiam, qua conclusiones no-
„ vem (*harum prima erat, quæ in principio appendicis posita est*) tanquam hæreticas, erroneas, ac
„ scandalosas, & male sonantes Apostolica, & pri-
„ mitiali auctoritate damnavit, ac damnandas de-
„ crevit: librumque illum comburendum judicavit,
„ quem illico promotor fiscalis curiæ tradidit sæcu-

„ lari. Ad hęc Petrus ipse Oxomensis abjuravit prædictum errorem cum aliis, inter cætera concludens sic. Cognoscens veram fidem, anathematizo omnem hæresim, maxime eam, de qua hactenus sum infamatus, & consentio sanctæ matri Ecclesiæ Romanæ, & Sedi Apostolicæ, & ore, ac corde confiteor Sacramenta Ecclesiæ, & illam fidem tenere, quam Dominus Sixtus Papa modernus auctoritate Apostolica, & Euangelica tenet, & per sancta Dei euangelia omnes, qui contra hanc fidem venerint, cum suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuncio. „ Hæc ibi. Item a Concilio *Tridentino* sess. 14. cap. 4. „ Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius; & in homine post baptismum lapso ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua, conjunctus sit: quæ ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. „ Hæc ibi. Præmiserat autem in cap. 3. quod ad sacramentum pęnitentiæ requiruntur *tres* partes, scil. *contritio*, *confessio*, *satisfactio*. Ecce quomodo ex Concilio, ultra damnatam hæresim, clare probatur contritionis *prima* definitio, & illa Gregorii, quatenus dicit eam esse debere cum spe. Item ab eodem ibidem. „ Docet præterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur: ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. „ Hæc ibi. Quid clarius contra de contritione sola se inaniter jactantes sine relatione ad sacramentalem confessionem, sive ad claves datas Ecclesiæ? *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim confirmetur doctrina hæc Angelica præsens, atque consolidetur.

ARTICULUS II. 2

Utrum contritio sit actus virtutis.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod contritio non sit actus virtutis. Passiones enim non sunt actus virtutum: quia *eis non laudamur, nec vituperamur*, ut dicitur 2. Ethic. (*c.* 5. *tom.* 5.) Sed dolor est passio. Cum ergo contritio sit dolor, videtur quod non sit actus virtutis.

2. Præ-

2. Præterea. Sicut contritio dicitur a terendo, ita & attritio: Sed attritio non eſt actus virtutis, ut ab omnibus dicitur. Ergo neque contritio.

Sed Contra. Nihil eſt meritorium, niſi actus virtutis: Sed contritio eſt actus quidam meritorius. Ergo eſt actus virtutis.

Reſpondeo dicendum, quod contritio ſecundum proprietatem nominis ſui non ſignificat actum virtutis, ſed potius quandam corporalem paſſionem. Sed hic non quæritur ſic de contritione, ſed de eo, ad quod ſignificandum hoc nomen per ſimilitudinem adaptatur. Sicut enim inflatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat, quantum eſt de ſe, malum ex genere: ita illius voluntatis annihilatio, & comminutio quiddam de ſe importat bonum ex genere: quia hoc eſt deteſtari propriam voluntatem, qua peccatum eſt commiſſum. Et ideo contritio, quæ hoc ſignificat, importat aliquam rectitudinem voluntatis: & propter hoc eſt actus virtutis illius, ſcilicet cujus eſt peccatum præteritum deteſtari, & deſtruere, ſcilicet pęnitentiæ, ut patet ex his quæ in decima quarta diſtinctione dicta ſunt. (*lib.* 4. *ſent.* & 3. *part. q.* 84.)

Ad primum ergo dicendum, quod in contritione eſt *duplex* dolor de peccato. *Unus* in parte ſenſitiva, qui paſſio eſt: Et hic non eſt eſſentialiter contritio, prout eſt actus virtutis, ſed magis effectus ejus. Sicut enim pęnitentia virtus exteriorem pęnam corpori infligit ad recompenſandam offenſam, quæ in Deum commiſſa eſt officio membrorum: ita etiam & ipſi concupiſcibili pęnam infert doloris prędicti: quia etiam ipſa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor poteſt pertinere ad contritionem, inquantum eſt pars ſacramenti: quia ſacramenta non ſolum in interioribus actibus, ſed etiam in exterioribus, & in rebus ſenſibilibus nata ſunt eſſe. *Alius* dolor eſt in voluntate, qui nihil aliud eſt, quam diſplicentia alicujus mali, ſecundum quod affectus voluntatis nominantur per nomina paſſionum, ut in 3. Sentent. diſtinct. 26. (*q.* 1. *a.* 5.) dictum eſt. Et ſic contritio eſt dolor per eſſentiam, & *eſt actus virtutis pœnitentiæ.*

Ad ſecundum dicendum, quod attritio dicit acceſſum ad perfectam contritionem: unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta ſunt, ſed non adhuc perfecte ſunt comminuta: ſed contrita dicuntur, quando omnes partes tritæ ſunt ſimul per diviſionem ad minima. Et ideo ſignificat attritio in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de

peccatis commissis, sed non perfectam; Contritio autem perfectam.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per ejus rationem interimas errorem *Lutheri* dicentis: Contritio, quæ paratur per discussionem, &c. supra *articulo* 1. facit magis peccatorem. Nam talis contritio quandoque pervenit ad perfectam displicentiam de peccato per hujusmodi discussionem, ponderationem, considerationem: & consequenter est actus virtutis: tantum abest, ut hominem hypocritam faciat, & magis peccatorem. Videtur autem Lutherus per hanc suam hæresim velle hominem ab omni bono impedire: & in omni malo confirmare. Nam principium boni post peccatum est contritio, & principium contritionis est communiter, ut inquit Concil. *Triden. sess.* 14. *cap.* 4. ex timore pœnarum, & metu gehennæ; item ex recogitatione annorum in peccatis expensorum, ex consideratione turpitudinis peccati. Unde, qui tollere nititur de medio causas contritionis communiter existentes, populos per hoc in omni malo detinere, & ab omni bono arcere, laborat: & consequenter tanquam diaboli miles infernum replere animabus hominum, ipsisque claudere vitam æternam, satagit. Quæ supradicta, ut melius intelligantur, sciendum, quod causæ contritionis sunt multæ, & omnes bonæ. *Prima* est recogitatio peccatorum suorum, juxta illud Isa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. *Secunda* est confusio bona, & pudor, seu verecundia, ad cogitationem talem consequens. Confusibilia enim sunt peccata, maxime carnalia: & hujusmodi confusio est bona: juxta illud Rom. 6. *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis*: *Tertia* est peccatorum fœditas, seu vilitas, maxime carnalium, quæ ipsum peccatorem vilem faciunt, juxta illud Hierem. 2. *Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas*? Id est iam vilis, ut vix effari, vel excogitare quis possit. *Quarta est* timor judicii extremi, sive particularis in extremo vitæ cujusque, sive universalis in extremo mundi, vide *supra art.* 1. *exam.* 6. definitionis *secunda*. Nam utrumque est per se terribilissimum, & merito, maxime a peccatoribus secundum gradus delictorum propriorum formidabilissimum, & ad pœnitentiam virtutem, idest contritionem communiter, ex Concil. *Tridentin.* supra, inductivum. De utroque enim verificatur id 1. Pet. 4.

Ju-

Justus vix salvabitur: impius autem, & peccator, ubi parebunt? licet de judicio generali [illegible] hoc dici videatur. *Quinta* consideratio tanti boni, amissi, id est gratiæ Dei, patriæque celestis, & tanti mali acquisiti, idest undecumque crudelissimæ captivitatis sub diabolo, de qua re dicitur ad peccatorem Hiere. 2. *Nihil habebis prosperum, perpetuæque gehennæ incursus*, juxta Apocalyp. 2. *Memento itaque, unde excideris, & age penitentiam, & prima opera fac.* Idest, memoratio profunda boni perditi, damnique acquisiti, inductio est ad penitentiam, idest ad contritionem, & ad faciendum opera bona. *Sexta* est spes, quæ est *triplex*, de qua dixit supra *art.* 1. *defin.* 3. gradiens in timorem, & spem. Hoc est. *Spes* veniæ, qua per gratiam Dei peccata dimittuntur; *spes* gratiæ cooperantis, qua adjuti bona operamur: *spes* gloriæ, qua de bonis factis remuneramur. Præmissas omnes causas contritionis aufert *Lutherus* sua illa hæresi, ut patet per singula consideranti, & conferenti verba sua causis ipsis contritionis. Dissuadet siquidem per suam illam insaniam peccatorum recogitationem in amaritudine animæ, recogitationem fœditatis illorum, & consequenter bonam erubescentiam de illis: timorem divini judicii, dum amissionem æternæ beatitudinis, & gehennæ incursum nostræ considerationi surripit, & spem salutis, dum peccatorum ipsorum detestationi se furtive opponit, hujusmodique dolorem ex his causis natum dicit non bonum, inutilem, non liberum, non voluntarium, sed coactum, &, quod pejus est, damnosum; utpote hypocritas, magisque peccatores constituentem. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas; hanc Lutheranam hæresim justissime damnari a Papa *Leone X.* a Concilio *Senonensi*, a Concilio *Tridentino*, a, &c. ut supra *art.* 1. tam in appendice, quam extra. Item a sacris literis *Isa.* 38. *Roman.* 6. *Hierem.* 2. 1. *Pet.* 4. *Apocalyp.* 2. ut nunc supra singillatim, causas contritionis annotando, possuimus. Dum enim scripturæ hujusmodi causas præmissas contritionis, tanquam bonas, hominibus suadent, utique contritionem ex ipsis nascentem approbant: & consequenter hoc facto suo Lutherum eandem contritionem sic ortam probris prosequentem condemnant, ostendentes, quod Lutherus cecidit in illum reprobum sensum, illiusque reprobi sensus penam hanc: *Veh, qui dicitis bonum malum, & malum bonum*. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissas auctoritates Leonis, Conciliorum, scripturarum, pro quanto contritionem insinuant virtutis

actum esse, & intelligas, & declares, & defendas. *Quarto* vides; quomodo, &c.

ARTICULUS III. 3

Utrum attritio possit fieri contritio.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod attritio possit fieri contritio. Differt enim contritio ab attritione, sicut formatum ab informi: Sed fides informis fit formata: Ergo attritio potest fieri contritio.

2. Præterea. Materia recipit perfectionem, remota privatione: Sed dolor se habet ad gratiam, sicut materia ad formam; quia gratia informat dolorem. Ergo dolor, qui prius erat informis, culpa existente, quæ est privatio gratiæ, remota culpa, recipiet perfectionem informationis a gratia: Et sic idem quod prius.

Sed Contra. Quorum principia sunt diversa omnino, eorum unum non potest fieri id, quod est alterum: Sed attritionis principium est timor servilis, contritionis autem timor filialis. Ergo attritio non potest fieri contritio.

Respondeo dicendum, quod super hoc est duplex opinio. *Quidam* enim dicunt, quod attritio fit contritio, sicut fides informis fit formata. Sed hoc, ut videtur, esse non potest: quia quamvis habitus fidei informis fiat formatus; tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit, & non manet, veniente charitate: attritio autem, & contritio non dicunt habitum, sed actum tantum: habitus autem virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cum charitatem consequantur, ut in tertio libro dictum est. (*dist.* 27. *q.* 2. *a. ult. q.* 3.) Unde antequam gratia infundatur, non est habitus, a quo actus contritionis postea elicitur. Et sic *nullo modo attritio potest fieri contritio*. Et hoc alia opinio dicit.

Ad primum ergo dicendum, quod non est simile de fide, & contritione, ut dictum est. (*in cor. a.*)

Ad secundum dicendum, quod remota privatione a materia, quæ manet perfectione adveniente, formatur materia illa: sed dolor ille qui erat informis, non manet charitate adveniente. & ideo formari non potest.

Vel dicendum, quod materia essentialiter non habet originem a forma; sicut actus habet originem ab habitu, quo formatur. Unde non est inconveniens, ma-

materiam informari aliqua forma de novo, qua prius non informabatur: sed hoc de actu est impossibile; sicut impossibile est, quod aliquid idem numero oriatur a principio, a quo prius non oriebatur; quia res semel tantum in esse procedit.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito a Concil. *Trident.* nunquam, cum de attritione loqueretur, dictum fuisse, quod attritio quandoque fiat contritio, licet dixerit, quod attritio disponit ad gratiam impetrandam in sacramento Pęnitentiæ. Aliud est enim disponere ad contritionem gratia informatam: aliud est converti in contritionem. *Primum* contingere, innuit Concilium, *secundum* vero non. Quod, ut manifestum fiat, ecce verba Concilii sess. 14. cap. 4. „ *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, & sit cum spe veniæ, declarat sancta Synodus, non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pęnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et, quamvis sine sacramento pęnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pęnitentiæ impetrandam disponit. Hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pęnitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt.* Hęc ibi. Ex ly *viam sibi ad justitiam parat*, infer sic. via nunquam potest fieri terminus; sed attritio est via ad contritionem justificatione vestitam, quæ contritio, ut patet, est terminus. ergo attritio non potest fieri contritio. Tum ultra. De dispositione transitur ad habitum, & de via ad terminum. Ergo de attritione potest transiri ad contritionem, & consequenter de attrito potest quis fieri contritus. Confirmari & hoc potest, si esset opus, per exemplum: quod omnibus patet, albedinem nunquam posse fieri nigredinem, licet album possit fieri nigrum. *Secundo* vides: quomodo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De objecto Contritionis, in sex articulos divisa.

DEinde considerandum est de objecto Contritionis.

Circa quod quæruntur sex.
Primo. Utrum debeat homo conteri de pœnis.
Secundo. Utrum de peccato originali.
Tertio. Utrum de omni actuali commisso.
Quarto. Utrum de peccato actuali committendo.
Quinto. Utrum de peccato alieno.
Sexto. Utrum de singulis peccatis mortalibus.

ARTICULUS I. 4

Utrum homo debeat conteri de pęnis, & non solum de culpa.

S. Th. ubi sup. a. 2. qu. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod homo debeat conteri de pęnis, & non solum de culpa. August. enim dicit in lib. de pœnit. (*scilicet homil. inter* 50. *c.* 2. *a princ. to.* 10.) dicit. *Nemo vitam æternam desiderat, nisi eum hujus vitæ mortalis pęniteat:* Sed mortalitas vitæ quædam pęna est. Ergo pęnitens etiam de pęnis debet conteri.

2. Præterea. Dicit Magister (4. *d.* 16.) ex verbis August. (*in lib. de vera, & fal. pęn. cap.* 14. *ante med. tom.* 4.) quod pœnitens debet dolere ex hoc, quod virtute se privavit: Sed privatio virtutis quædam pęna est. Ergo contritio est dolor etiam de pęnis.

Sed Contra. Nullus tenet illud, de quo dolet: Sed Pęnitens secundum suum nomen pœnam tenet. Ergo non dolet de pęna: Et sic contritio, quæ est dolor pœnitentialis, non est de pęna.

Respondeo dicendum, quod contritio importat, ut dictum est, (*q. præc. a.* 1.) alicujus duri, & integri comminutionem. Hæc autem integritas, & duritia invenitur in malo culpæ: quia voluntas, quæ est ipsius causa in eo qui male agit, in suis terminis stat, nec præcepto legis cedit. Et ideo hujus mali displicentia contritio per similitudinem dicitur. Hæc autem similitudo non potest adaptari ad malum pęnę: quia pęna simpliciter dicit diminutionem. Et *ideo*

de

de malis pęnæ poteſt eſſe dolor, ſed non contritio.

Ad primum ergo dicendum, quod pęnitentia ſecundum Aug. debet eſſe de hac mortali vita, non ratione ipſius mortalitatis, niſi pęnitentia large dicatur omnis dolor, ſed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate hujus vitæ deducimur.

Ad ſecundum dicendum, quod ille dolor, quo quis dolet de amiſſione virtutis per peccatum, non eſt eſſentialiter ipſa contritio, ſed eſt principium ejus. ſicut enim aliquis movetur ad appetendum aliquid propter bonum, quod inde expectat; ita movetur ad dolendum de aliquo propter malum, quod inde conſequutus eſt.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per ejus rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Concil. *Florentino*, quod contritio non eſt de pęnis. Hoc autem tunc inſinuatum fuit, quando in Decreto *Eugenii IV.* ſacro illo approbante Concilio definita eſt contritio ſic. *Cordis contritio eſt, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cetero.* Ecce definitio, & utique bona: cum ſit a Papa cum Concilio data. Si bona. ergo non habet aliquid diminuti, ſicut nec aliquid ſuperflui, ut colligitur ex *cap. de genere, libri Prædicabilium Porphyrii.* Cum igitur non faciat mentionem de pęnis, ſed tantum de peccato, quoniam non dicit ly *doleat de pęnis, & de peccato*, ſed dicit ly *doleat de peccato*: ſequitur apertiſſime, quod de intentione Concilii eſt, contritionem non eſſe de pœnis. Alioquin, ut dictum eſt, definitio eſſet diminuta, quod eſt magnum, immo maximum inconveniens in definitionibus, cum hæ ſint claves ad aperiendum ſine errore omnia alia. *Secundo* habes: quomodo per rationem dictum ipſum ſynodicum, pro quanto de pęnis negat eſſe contritionem, intelligas, probes, ac defendas. Similem dedit definitionem Concil. *Trid. ſeſſ.* 14. *cap.* 4. Vide ſupra *quæſt.* 1. *exam. primæ* definitionis. *Tertio* vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

AR-

ARTICULUS II. 5

Utrum contritio debeat esse de peccato originali.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod contritio esse debeat de peccato originali. De peccato enim actuali conteri debemus, non ratione actus, inquantum est ens quoddam, sed ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & a Deo: Sed peccatum originale habet deformitatem, sicut & actuale. Ergo etiam de eo conteri debemus.

2. Præterea. Per peccatum originale homo fuit a Deo aversus; quia pena ejus erat carentia divinæ visionis: Sed cuilibet debet displicere, se fuisse a Deo aversum. Ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: Et sic debet de eo conteri.

Sed Contra. Medicina debet esse proportionata morbo: Sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est. Ergo non requiritur, quod per actum voluntatis, qui est contritio, ab ipso purgetur.

Respondeo dicendum, quod contritio est dolor, ut dictum est, (*qu. præc. a.* 1. & 2.) respiciens, & quodammodo comminuens voluntatis duritiem. Et ideo solum de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos proveniunt. Et quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum, *ideo de ipso non potest esse contritio*, proprie loquendo, *sed displicentia tantum, vel dolor.*

Ad primum ergo dicendum, quod contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantum; quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum; quia deformitas de se non dicit rationem culpæ, sed quandoque importat penam: Debet autem de peccato esse contritio, inquantum importat utramque deformitatem ex actu voluntatis provenientem: Et hoc non est in peccato originali: Et ideo de eo non est contritio. Et similiter dicendum ad Secundum: quia aversio voluntatis est illa, cui debetur contritio.

AP-

APPENDIX.

Ex artic. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas, merito a Concilio *Florent.* fuisse insinuatum, quod de peccato originali non sit contritio, & a Scriptura sacra, quod de eodem originali potest esse dolor, & displicentia. *primum* insinuatum fuit in Decreto *Eugenii* IV. sacro approbante Concilio *Florentino*, quando definivit contritionem sic: *cordis contritio est, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de caetero*. Cum itaque definitiones Synodorum, maxime generalium, datae de aliqua re firmiter tenendae sint bonae, & definitio bona secundum *Philos.* neque superflui, neque diminuti quicquam contineat, liquidissime patet, quod definitio hujusmodi Synodica, neque superfluitatem aliquam, neque diminutionem continet. *De peccato* (inquit) *commisso*. Si ergo peccatum originale, ut originale, non est ab isto puero illud habente commissum, patet, quod originale peccatum non est comprehensum per illam definitionem. Quod si non est per illas comprehensum, & nihil diminuti in eis invenitur, patet, quod non debet eis adjungi ly *de peccato originali*. Est ergo sufficienter posita illa definitio, ut jacet. Ergo secundum illam contritio non est de peccato originali; alioquin sufficiens, & consequenter bona non esset. *Secundum* in principio appendicis dictum insinuavit Scriptura Act. 2. *Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum*. Per hanc enim poenitentiam non intelligit contritionem, quae est pars sacramenti poenitentiae: alioquin, antequam januam domus quis intraret, esset jam intra domum, cum sacramentum poenitentiae cum suis partibus omnibus sit intra domum, & baptismus sit janua omnium sacramentorum, atque ideo domus Ecclesiae janua. Cum igitur impossibile sit, intra domum aliquem reperiri, antequam januam ingrediatur, dummodo non nisi per januam domus intrare possit, ut in proposito; impossibile relinquitur, quod per illam poenitentiam ante baptismum intelligatur contritio, quae est pars sacramenti poenitentiae. At inquies: reperietur tunc contritio secundum suum nomen interpretata. Et hoc, inquam, est impossibile: quoniam contritio secundum suum nomen praesupponit peccatum ex duritie voluntatis contriti proveniens, quod non est verum de peccato originali. Adhuc instabis: quod hi, quibus loquebatur tunc Petrus, habebant etiam peccata actualia, de quibus

uti-

utique poterat esse contritio, saltem secundum interpretationem nominis: & consequenter, quod per ly *pęnitentiam*, intelligere potest Petrus contritionem hoc modo interpretatam. Verum ad hoc respondetur, quod, si ad originale tantum respiciat illa pœnitentia, non potest dici contritio ratione jam dicta, si autem ad actualia referatur, dicetur quidem etiam contritio: sed hoc non militat contra supra posita, quæ de pœnitentia respectu peccati originalis tantum formaliter loquuntur, etiam quod subjectum originalis haberet simul actualia. *Secundo* habes: quomodo per rationem & Concilii, & Scripturarum, præmissa dicta, pro quanto de originali nolunt contritionem proprie esse, sed displicentiam, probes, atque defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica stabiliatur conclusio.

ARTICULUS III. 6

Utrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod non de omni actuali peccato commisso a nobis debeamus conteri. Quia contraria contrariis curantur: Sed quædam peccata per tristitiam committuntur; sicut acedia, & invidia. Ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium.

2. Præterea. Contritio est actus voluntatis, qui non potest esse de eo quod cognitioni non subjacet: Sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione non habemus, sicut oblita. Ergo de eis non potest esse contritio.

3. Præterea. Per voluntariam contritionem delentur illa, quæ per voluntatem committuntur: Sed ignorantia voluntarium tollit, ut patet per Philos. 3. Ethic. (*cap.* 1. *to.* 5.) Ergo de his quæ per ignorantiam accidunt, non debet esse contritio.

4. Præterea. De illo peccato non debet esse contritio, quod per contritionem non tollitur: Sed quædam peccata non tolluntur per contritionem; sicut venialia: quæ adhuc post contritionis gratiam manent. Ergo non de omnibus peccatis præteritis debet esse contritio.

Sed Contra. Pęnitentia est medicina contra omnia peccata actualia: Sed pęnitentia non est aliquorum, quorum non sit contritio, quæ est prima

pars

pars ejus. Ergo & de omnibus peccatis debet esse contritio.

Præterea. Nullum peccatum dimittitur, nisi quis justificetur: Sed ad justificationem requiritur contritio, ut prius dictum est. (*qu. præc. art.* 1.) Ergo de quolibet peccato conteri oportet.

Respondeo dicendum, quod omnis actualis culpa ex hoc contingit, quod voluntas legi Dei non cedit, vel eam transgrediendo, vel omittendo, vel præter eam agendo. Et quia *durum est, quod habet potentiam, ut non facile patiatur*, ideo in omni actuali peccato duritia quædam est voluntatis. Et propter hoc *si debeat peccatum curari, oportet quod per contritionem comminuentem remittatur.*

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut ex dictis patet, (*in corp. & art. præced. ad* 1.) contritio opponitur peccato ex parte illa, qua ex electione voluntatis procedit non sequentis imperium divinæ legis; non autem ex parte ejus, quod est in peccato materiale: Et hoc est illud, super quod cadit voluntatis electio. Cadit autem voluntatis electio non solum super actus aliarum virium, quibus voluntas ad suum finem utitur, sed etiam super actum proprium ipsius voluntatis. Voluntas enim vult se velle aliquid. Et sic electio voluntatis cadit super dolorem illum, sive tristitiam, quæ invenitur in peccato invidiæ, & hujusmodi, sive dolor ille sit in sensu, sive in ipsa voluntate. Et ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

Ad secundum dicendum quod oblivio de aliquo potest esse *dupliciter*: *Aut* ita quod totaliter a memoria exciderit, & tunc non potest aliquis inquirere illud: *Aut* ita quod partim a memoria exciderit, & partim maneat; sicut cum recolo me aliquid audivisse in generali, sed nescio quid in speciali, & tunc requiro in memoria ad recognoscendum. Et secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter: *Aut* ita quod in generali memoria maneat, sed non in speciali. Et tunc debet cogitare homo ad inveniendum peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter conteri. Si autem invenire non possit, justa adhibita diligentia, sufficit de eo conteri secundum quod in notitia tenetur; & debet homo non solum de peccato, sed de oblivione ejus dolere, quæ ex negligentia contingit. Si autem peccatum omnino a memoria excidit, tunc ex impotentia faciendi excusatur a debito: & sufficit generalis contritio de omni eo, in quo Deum offendit.

dit. Sed quando impotentia tollitur, ficut cum ad memoriam revocatur peccatum, tunc tenetur homo fpecialiter conteri: ficut etiam pauper, qui non poteft folvere quod debet, excufatur, & tamen teneatur, cum primo poterit.

Ad tertium dicendum, quod fi ignorantia omnino voluntatem tolleret male agendi, excufaret, & non effet peccatum: fed quandoque non totaliter tollit voluntatem: & tunc a toto non excufat, fed a tanto. & ideo de peccato per ignorantiam commiffo debet homo conteri.

Ad quartum dicendum, quod poft contritionem de mortali poteft remanere veniale, fed non poft contritionem de veniali. & ideo de venialibus etiam debet effe contritio eo modo, quo & pœnitentia, ficut fupra dictum eft. (4. *d.* 16. *qu.* 2. *art.* 2. *q.* 2. & 3. *part. qu.* 87. art. 1.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oftendas, merito fuiffe a facro *Florentino* Concilio infinuatum, quod de omni actuali peccato debemus conteri. Infinuatum vero tunc eft hoc, quando in Decreto *Eugenii* IV. facro approbante Concilio illo, definitum eft, quod *contritio cordis eft, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commiffo*. Dum enim nullum commiffum peccatum excludit, omne includit. Hoc autem tanto magis verum eft, quanto definitiones rerum intelliguntur univerfaliter, & indefinita propofitio in talibus æquivalet univerfali: ut *habes a Philofopho in libris Pofteriorum*. Nec obftat, quod in definitione folum mentio fiat de peccato commiffo, quafi ex hoc quis velit inferre, quod folum de peccatis commiffionis debeat effe contritio. Non obftat, inquam, hoc; quia in plus eft peccatum commiffum, quam peccatum commiffionis. Nam peccatum commiffum dicitur omne peccatum quocunque modo patratum, five ore, five corde, five opere, five omittendo, five committendo, five mortaliter, five venialiter, deficiendo. Adeo, quod ly *commiffum peccatum* dicitur tantum ad differentiam peccati originalis, quod, ut originale, non eft commiffum, fed contractum. Commiffum itaque æquipollet huic, quod dico ex voluntate propria incurfum. Quamvis ergo peccatum omiffionis non fit commiffionis, neque e contra, tamen peccatum omiffionis, fi contigerit incurri, dicetur vere peccatum commiffum. Quis enim di-

diceret, illud peccatum, cum jam ab aliquo incursum sit, esse omissum? Si namque ab isto omissum est, jam intelligi non potest, quod ab isto incursum sit. Confirmatur: quia laudabile est, quod ab aliquo peccatum sit omissum, & consequenter venit is laudandus, a quo omissum est, sicut e contra vituperabile est, quod opus bonum sit omissum, & consequenter is vituperandus est, a quo tale opus omissum fuit: oportet igitur, quod, si in concreto loquamur de peccato omissionis præterito, vocemus illud peccatum commissum, non autem peccatum omissum: alioquin derisui omnibus, tanquam ignorantes nimium, pateremus. Relinquitur ergo, quod in definitione contritionis, *Eugenius* cum Synodo per ly *de pecccato commisso*, complectatur cujuscunque generis, etiam omissionis, actualia peccata. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissam Eugenii definitionem, inquantum de omni actuali vult contritionem posse fieri, probes, atque defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis, si bene pensentur, & applicentur, &c.

ARTICULUS IV. 7

Utrum de peccatis futuris quis debeat conteri.

S. Th. 4. d. 16. qu. 1. art. 2. q. 4. & quæst. 2. art. 2. quæst. 2.

AD Quartum sic proceditur. Videtur quod etiam de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim est actus liberi arbitrii: Sed liberum arbitrium magis se extendit ad futura, quam ad præterita; quia electio, quæ est actus liberi arbitrii, est de contingentibus futuris, ut dicitur 3. Ethic. (*c. 2. & 3. to. 5.*) Ergo contritio magis est de peccatis futuris, quam de præteritis.

2. Præterea. Peccatum aggravatur ex consequenti effectu: Unde Hieron. dicit, (*id hab. implic. Basil. in lib. de vera Virginit. parum ante med.*) quod pœna Arii nondum est determinata: quia adhuc est possibile, aliquos per ejus hæresim corruere, quibus corruentibus ejus pœna augetur. Et similiter est de illo, qui judicatur homicida, si lethaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: Sed in illo intervallo medio debet peccator conteri de peccato. Ergo non solum secundum quod habet quantitatem ex præterito actu, sed etiam secundum quod ha-

habet quantitatem ex futuro : Et ſic contritio reſpicit futurum.

Sed Contra. Contritio eſt pars pœnitentiæ : Sed pœnitentia ſemper reſpicit præterita. Ergo & contritio. Et ſic non eſt de peccato futuro.

Reſpondeo dicendum, quod in omnibus motoribus, & mobilibus ordinatis ita eſt, quod motor inferior habet motum proprium, & præter hoc ſequitur in aliquo motum ſuperioris motoris: ſicut patet in motu planetarum, qui præter motus proprios ſequuntur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus primus motor eſt ipſa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum. Et ideo quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ. Et ideo cum pœnitentia ſit quædam virtus moralis, quia eſt pars juſtitiæ, cum actu proprio conſequitur prudentiæ motum. Proprius autem actus ejus eſt in objectum proprium, quod eſt peccatum commiſſum. Et ideo *actus ejus proprius, & principalis*, ſc. contritio, *ſecundum ſuam ſpeciem reſpicit tantum peccatum præteritum*; *ſed ex conſequenti reſpicit peccatum futurum*, ſecundum quod habet aliquid de actu prudentiæ adjunctum; & tamen in illud futurum ſecundum rationem propriæ ſpeciei non movetur. & propter hoc ille qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cavet futurum : ſed non dicitur eſſe contritio de peccato futuro, ſed magis cautio, quæ eſt pars prudentiæ contritioni adjuncta.

Ad primum ergo dicendum, quod liberum arbitrium dicitur eſſe de contingentibus futuris, ſecundum quod eſt de actibus, ſed non ſecundum quod eſt de objectis actuum : quia homo poteſt cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis, & neceſſariis: ſed tamen ipſe actus cogitationis, ſecundum quod ſub libero arbitrio cadit, contingens futurum eſt. Et ſic etiam actus contritionis contingens futurum eſt, ſecundum quod ſub libero arbitrio cadit : ſed objectum ejus poteſt eſſe præteritum.

Ad ſecundum dicendum, quod ille effectus conſequens, qui peccatum aggravat, jam in actu præceſſit, velut in cauſa. & ideo quando commiſſum eſt, totam ſuam quantitatem habuit; & ex effectu conſequente non accreſcit ei aliquid quoad culpæ rationem, quamvis accreſcat quoad pœnam accidentalem, ſecundum quod plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex ſuo peccato conſecutis. Et ſic loquitur Hieronymus. Unde

non

non oportet, quod contritio sit nisi de peccatis prę-teritis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, Concil. *Flor.* merito innuisse, quod contritio non est de peccatis futuris, sed cautio. Hoc autem insinuavit in Decreto *Eugenius* IV. sacro illo Concilio approbante, sic: *Contritio cordis est, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cętero.* Ubi clare vides, dolorem cadere super præteritum, & propositum, non autem dolorem cadere super futurum peccatum. Propositum vero illud est, secundum Concilium, propositum non peccandi: hoc est, vitandi peccata sic, ut (si fieri possit) nunquam de cætero peccetur. Ecce cautio, de qua in conclusione articuli. Ex quo sensu Concilii etiam melius intelligis illud conclusionis verbum, *cautio*, quod scilicet non sumitur pro quacumque minus diligenti cautione, sed pro cordetenus tam diligenti, ut (quantum compatiuntur infirmæ vires nostræ) sufficiens absque fraude sit ad non peccandum. Sic debet esse in proposito contriti præmissa cautio, & ex vero corde intenta, si, quantum est ex se, remissionem peccatorum assequi velit. *Est* (inquit litera) *cautio hæc pars prudentiæ*. Ex prudentia igitur textus intendit, te debere mensurare cautionem hanc, Idest quantitatem hujus contritionis. Quasi dicat. Prudentia in cavendis offensis rationem habet, & quam maximam de persona, cujus offensam vitare proponit. Secundum enim altiorem, vel minus altam dignitatem ipsius personæ, prudens mensurat majorem, vel minorem, intensiorem, vel remissiorem, diligentiorem, vel minus diligentem solicitudinem, qua cavenda sibi sit offensa ejusdem. Magis namque solicitabitur aliquis prudens ad cavendum offensam amici, quam non sic amici; nobilis, quam non sic nobilis, virtuosi, quam non sic virtuosi, domini, quam conservi, Regis, quam Ducis, &c. Cum igitur Deus, cujus offensa cavenda proponitur a contrito prudenti, sit dignitatis infinitæ, sequitur, quod litera, dum dixit, quod illa cautio est pars prudentiæ, insinuare voluit, quod eadem cautio debet esse, atque proponi fore quam diligentissima. *Secundo* habes: quomodo per rationem Concilii dictum, pro quanto de futuris cautionem innuit esse, non contritionem, probes, atque defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicis-

ciffim confirmetur doctrina hæc Angelica præfens, atque confolidetur.

ARTICULUS V. 8

Utrum homo debeat conteri de peccato alieno.

AD Quintum fic proceditur. Videtur, quod homo debeat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiam, nifi de peccato, de quo contritus eft: Sed de peccatis alienis indulgentia petitur in Pfal. 18. *Ab alienis parce fervo tuo.* Ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

2. Præterea. Homo ex charitate debet diligere proximum, ficut feipfum: Sed propter dilectionem fui & de malis fuis dolet, & bona defiderat. Ergo cum teneamur proximo defiderare bona gratiæ, ficut & nobis, videtur quod debeamus de culpis ejus dolere, ficut & de noftris: Sed contritio nihil eft aliud, quam dolor de peccatis. Ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

Sed Contra. Contritio eft actus pœnitentiæ virtutis: Sed nullus pœnitet nifi de his quæ ipfe fecit. Ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

Refpondeo dicendum, quod illud idem conteritur, quod prius durum, & integrum fuit. Unde oportet, quod contritio pro peccato fit in eodem, in quo peccati duritia præceffit. Et *fic de alienis peccatis non eft contritio.*

Ad primum ergo dicendum, quod ab alienis peccatis fibi parci Propheta precatur, in quantum ex confortio peccatorum aliquis per confenfum aliquam immunditiam contrahit: ficut fcriptum eft Pfal. 17. *Cum perverfo perverteris.*

Ad fecundum dicendum, quod de peccatis aliorum dolere debemus: non tamen oportet, quod de eis conteramur; quia non omnis dolor de peccato præterito eft contritio, ut patet ex dictis, (*in corp. & art. 2. hu. qu.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oftendas, Concilium *Aquifgranenfe* merito infinuaffe, quod contritio non eft de peccatis alienis, fed folum dolor. Infinuavit vero iftud cap. 36. fic: *Atrociter arguuntur, qui peccantem non recipiunt, fed defpiciunt, & fpernunt: nec alterius delictum* tan-

tanquam proprium ingemiscunt. De talibus per Esa. cap. 65. Dominus comminans dicit: Qui dicunt, recede a me, ne appropies mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Inde est, quod & Apostolus omnibus omnia factus est, 1. Cor. 9. non imitatione erroris, sed miseratione compassionis, scilicet, ut ita vitia aliena fleret, quemadmodum, si tali & ipse implicaretur errore. Boni pastores populi debent peccata deflere, & totos se planctibus tradere, imitantes Jeremiam Prophetam dicentem, Jer. 9. Quis dabit aquam capiti meo, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos populi mei? Tanquam propria igitur delicta, plebis peccata sacerdos debet flere; sed affectu compatiendi, non actione commissi. Hæc ibi. Per ultima autem verba concludentia a ly *Tanquam*, &c. declarat ipsa Synodus intentum suum in præmissis. Unde id, quod innuerat ante, quod scilicet recipere peccantem est alterius delictum, tanquam proprium, ingemiscere; quod Apostolus ita vitia aliena flebat, quemadmodum, si & ipse tali implicaretur errore; hæc, inquam, ex ultimis recitatis a Concilio verbis intelliguntur adimplenda *affectu compatiendi, non actione commissi*. Hoc est: ly *tanquam*, ly *quemadmodum*, dicunt quandam similitudinem juxta affectum importatam; non autem dicunt expressionem juxta actionem peccati consideratam: eo modo videlicet, quo de vero Rege nos exprimere volentes condecentem suam majestatem, dicimus: Ambulat, stat, sedet, judicat, &c. tanquam Rex. Non enim tunc ly *tanquam* dicit similitudinem, sed veritatis expressionem. Ne igitur ly *tanquam*, ly *quemadmodum*, a Concilio præmissa intelligerentur ut rei expressiva, addidit ipsamet ultima verba, quibus patenter ostendit prudentibus, quod adverbia eadem a se prædicta similitudinem tantum significant in hoc loco. Cum itaque dicat Concilium, quod debent dolere de peccatis aliorum, tamquam de propriis, *affectu compatiendi, non actione commissi*, per hoc denotat, quod de peccatis aliorum dolere possumus, proprie loquendo, sed non conteri; quoniam dolor contritionis est de propriis actione commissi, & non tantum affectu compatiendi. Ex assignata igitur ratione, quomodo aliena sint propria flentium, & non propria, monstravit Concilium, se loqui de contritione, & dolore tantum, quibus divisim convenit illa duplex ratio assignata. Nam, ut tactum est, contritio est de peccatis propriis etiam actione commis-

si ; ut probatio conclusionis cum notatione docuit; dolor vero solum est de propriis affectu solum compatiendi; & hoc est esse de alienis. Item ex eodem articulo habes per eandem rationem, quomodo ostendas, a Concilio *Lateran.* sub *Innocentio III.* idem merito insinuatum fuisset tunc, quando dixit: *Omnis utriusque sexus omnia sua peccata confiteatur*. Patet enim, quod de his debet esse contritio, de quibus est confessio. Cum ergo confessio nonnisi de peccatis suis, idest propriis, debeat juxta Concilium fieri, jam pro comperto relinquitur, quod juxta idem Concilium contritio de propriis tantum esse potest, nec per consequens de alienis, nisi, quatenus propria sunt, quis conteritur. *Secundo* habes: quomodo per ejusdem articuli rationem præmissorum Conciliorum dicta, pro quanto contritionem de peccatis alienis innuunt non proprie dari, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

ARTICULUS VI. 9

Utrum de singulis peccatis mortalibus requiratur contritio.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio. Est enim motus contritionis in justificatione in instanti: Sed in instanti non potest homo recogitare singula peccata. Ergo non oportet, quod sit contritio de singulis peccatis.

2. Præterea. Contritio debet esse de peccatis, secundum quod avertunt a Deo: quia conversio ad creaturam sine aversione a Deo contritionem non requirit: Sed omnia peccata mortalia in aversione conveniunt. Ergo contra omnia sufficit una contritio.

3. Præterea. Plus conveniunt peccata mortalia actualia adinvicem, quam actuale, & originale: Sed unus Baptismus delet omnia actualia, & originale. Ergo una contritio generalis delet omnia peccata mortalia.

Sed Contra. Diversorum morborum diversæ sunt medicinæ; quia *non sanat oculum, quod sanat calcaneum*, ut dicit Hieronymus: (*sup. illud Mar. 9. Hoc genus Dæmoniorum.*) Sed contritio est medicina singularis contra unum mortale. Ergo non sufficit una communis de omnibus.

Præterea. Contritio explicatur per confessionem: Sed

Sed oportet singula peccata mortalia confiteri. Ergo & de singulis conteri.

Respondeo dicendum, quod contritio potest considerari *dupliciter*; scilicet quantum ad sui *principium*, & quantum ad *terminum*. Et dico *principium* contritionis cogitationem, qua quis cogitat de peccato, & dolet, etsi non dolore contritionis, saltem dolore attritionis. *Terminus* autem contritionis est, quando dolor ille jam gratia informatur. *Quantum ergo ad principium contritionis, oportet quod de singulis peccatis*, quæ quis in memoria habet, *conteratur*: *Sed quantum ad terminum sufficit, quod sit una communis de omnibus*. tunc enim ille motus agit in vi omnium depositionum præcedentium.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis omnia mortalia conveniant in aversione: tamen differunt in causa, & modo aversionis, & quantitate elongationis a Deo: Et hoc est secundum diversitatem conversionis.

Ad tertium dicendum, quod baptismus agit in virtute meriti Christi, qui habuit infinitam virtutem ad delendum omnia peccata. & propterea unus sufficit contra omnia peccata. Sed in contritione cum merito Christi requiritur actus noster. & ideo oportet, quod singulis peccatis respondeat singillatim, cum non habeat infinitam virtutem ad contritionem.

Vel dicendum, quod baptismus est spiritualis generatio; sed pœnitentia quantum ad contritionem, & alias sui partes est spiritualis quædam sanatio per modum cujusdam alterationis. Patet autem in generatione corporali alicujus, quæ est cum corruptione, quod una generatione removentur omnia accidentia contraria rei generatæ, quæ erant accidentia rei corruptæ: sed in alteratione removetur tantum unum accidens accidenti contrarium, ad quod terminatur alteratio. Et similiter unus baptismus simul delet omnia peccata, novam vitam inducendo: sed pœnitentia non delet omnia peccata, nisi ad singula feratur. & ideo oportet de singulis conteri, & confiteri.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias errorem *Lutheri* dicentis. *Contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis cogitat annos suos in a-*

maritudine animæ suæ ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, & acquisitionem æternæ damnationis, facit hominem hypocritam, immo magis peccatorem. Pro quanto enim *Lutherus* hoc suo pestilenti dogmate, contritionem de singulis mortalibus peccatis abhorret fieri debere, ratione articuli præsentis exploditur. Hoc autem innuisse *Lutherum*, ibi patet, quoniam contritionem non vult parari a nobis per collectionem, per ponderationem multitudinis, per discussionem gravitatis, per cogitationem fœditatis peccatorum nostrorum. Hujusmodi enim collectionem, ponderationem, discussionem, cogitationem, fieri patet ab eo, qui de singulis peccatis singillatim conteritur: & consequenter patet, quod negare discussionem, collectionem, &c. peccatorum debere fieri, est, ac si expresse damnaretur is, qui singillatim de peccatis singulis contritionem habere studet. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito hanc in sensu etiam prædicto reprobari a *Leone X*. in Bulla contra errores *Martini Lutheri*, & ab, &c. ut sup. *q.* 1. *ar.* 1. *&* 2. Dum enim *Leo* contritionem laudabiliter fieri per discussionem, per multitudinis, gravitatis, fœditatis, ponderationem peccatorum, decernit, per hoc, contritionem singillatim de peccatis posse, & debere fieri, ac istis modis parari, definit. Vide supra *quæst. & art. allegatis*, ut perpendas, quam sit contra omnem, tum sacram scripturam, tum vitam bonam timore Dei bono subnixam, ista *Lutheri* phantastica illusio: & consequenter, quam sit ab omnibus his jure optimo damnata. *Tertio* vides, &c.

QUÆSTIO III.

De quantitate contritionis, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de quantitate contritionis.

Circa quod quæruntur tria.

Primo. Utrum contritio sit major dolor, qui esse possit in natura.

Secundo. Utrum possit esse nimis magnus contritionis dolor.

Tertio. Utrum debeat esse major dolor de uno peccato, quam de alio.

AR-

ARTICULUS I. 10

Utrum contritio sit major dolor, qui esse possit in natura.

S. Th. ubi sup. a. 3. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod contritio non sit major dolor, qui esse possit in natura. Dolor enim est sensus læsionis: Sed aliquę læsiones magis sentiuntur, quam læsio peccati; sicut læsio vulneris. Ergo non est maximus dolor contritio.

2. Præterea. Ex effectu sumimus judicium de caūsa: Sed effectus doloris sunt lacrymæ. Cum ergo aliquando contritus non emittat lacrymas corporales de peccatis, quas tamen emittit de morte amici, vel de percussione, vel aliquo hujusmodi, videtur quod contritio non sit dolor maximus.

3. Præterea. Quanto aliquid plus habet de admixtione contrarii, tanto est minus intensum: Sed contritionis dolor habet multum de gaudio admixtum: quia contritus gaudet de liberatione, de spe veniæ, & de multis hujusmodi. Ergo dolor ejus est minimus.

4. Præterea. Dolor contritionis displicentia est quædam: Sed multa sunt, quæ magis displicent contrito, quam peccata sua præterita: non enim vellet pœnam inferni sustinere potius, quam peccare; nec iterum sustinuisse omnes pœnas temporales, aut etiam sustinere; alias pauci invenirentur contriti. Ergo dolor contritionis non est maximus.

Sed Contra. Secundum August. (*lib.* 14. *de civ. Dei*, *c.* 7. & 9. *to.* 5.) *omnis dolor in amore fundatur:* Sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus. Ergo & dolor contritionis est maximus.

Præterea. Dolor est de malo. Ergo de magis malo debet esse major dolor: Sed culpa est magis malum, quam pœna. Ergo dolor de culpa, qui est contritio excedit omnem alium dolorem.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est, (*qu.* 1. *art.* 2. *ad* 1.) in contritione est *duplex* dolor. *Unus* est in ipsa voluntate, qui est essentialiter ipsa contritio, quæ nihil aliud est, quam displicentia præteriti peccati. Et *talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores*: quia quantum aliquid placet, tantum contrarium ejus displicet: Fi-

nis autem ultimus super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderentur: Et ideo peccatum, quod a fine ultimo avertit, super omnia displicere debet. *Alius* dolor est in parte sensitiva, qui causatur ex primo dolore, *vel* ex necessitate naturæ, secundum quod vires inferiores sequuntur motum superiorum, *vel* ex electione, secundum quod homo pœnitens in se ipso hunc dolorem excitat, ut de peccatis doleat: Et neutro modo oportet, quod sit maximus dolor: quia vires inferiores moventur vehementius ab objectis propriis, quam ex redundantia superiorum virium: Et ideo quanto operatio superiorum virium est propinquior objectis inferiorum, tanto magis sequuntur eorum motum. Et ideo major dolor est in sensitiva parte ex læsione sensibili, quam sit ille qui in ipsam redundat ex ratione: Similiter major, qui redundat ex ratione de corporalibus deliberante, quam qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Unde *dolor in sensitiva parte ex displicentia rationis proveniens de peccato non est major dolor aliis doloribus, qui in ipsa sunt*: Et similiter nec dolor, qui est volutarie assumptus: tum quia non obedit affectus inferior superiori ad nutum, ut tanta, & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior: tum etiam quia passiones a ratione sumuntur in actibus virtutum secundum mensuram quandam; quam quandoque dolor, qui est sine virtute, non servat, sed excedit.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis; ita dolor interior est de cognitione alicujus nocivi. Et ideo quamvis læsio peccati secundum exteriorem sensum non percipiatur; tamen percipitur esse maxima secundum sensum interiorem rationis.

Ad secundum dicendum, quod corporales immutationes immediate consequuntur ad passiones sensitivæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitivæ superiores. Et inde est, quod ex dolore sensibili, vel etiam sensibili nocivo citius defluunt lacrymæ corporales, quam de dolore spirituali contritionis.

Ad tertium dicendum, quod gaudium illud, quod pœnitens de dolore habet, non minuit displicentiam; quia ei non contrariatur, sed auget; secundum quod omnis operatio augetur per propriam delectationem, ut dicitur in 10. Ethic. (*c.* 5. *tom.* 5.) sicut qui delectatur in addiscendo aliquam scientiam, melius addiscit: Et similiter qui gaudet de displicentia, vehementiorem displicentiam habet: sed bene

ne potest esse, quod illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitivam resultantem.

Ad quintum dicendum, quod quantitas displicentiæ de aliqua re debet esse secundum quantitatem malitiæ ipsius. Malitia autem in culpa mortali mensuratur ex eo, in quem peccatur, inquantum est ei indigna: & ex eo qui peccat, inquantum est ei nociva. Et quia homo debet magis Deum, quam seipsum diligere, ideo plus debet odire culpam, inquantum est offensa Dei, quam inquantum est nociva sibi. Est autem nociva sibi principaliter, inquantum separat ipsum a Deo: Et ex hac parte ipsa separatio a Deo, quæ pœna quædam est, magis debet displicere, quam ipsa culpa, inquantum hoc nocumentum inducit; quia quod propter alterum oditur, minus oditur: sed minus, quam culpa, inquantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitiæ attenditur quidam ordo secundum quantitatem nocumenti. Et ideo cum hoc sit maximum nocumentum, quo maximum bonum privatur, erit inter pœnas maxima separatio a Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in displicentia attendere, secundum rationem præsentis, & præteriti: quia quod præteritum est, jam non est: unde habet minus de ratione malitiæ, & bonitatis. Et inde est, quod plus refugit homo sustinere aliquid mali in præsenti, vel in futuro, quam horreat de præterito. Unde nec aliqua passio animæ directe respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro. Et propter hoc de duobus malis præteritis illud magis abhorret animus, cujus major effectus in præsenti remanet, vel in futurum timetur, etiamsi in præterito minus fuerit. Et quia effectus præcedentis culpæ non ita percipitur quandoque, sicut effectus præteritæ pœnæ, tum quia culpa perfectius sanatur, quam quædam pœna, tum quia defectus corporalis magis est manifestus, quam spiritualis, ideo etiam homo bene dispositus quandoque magis in se percipit horrorem præcedentis pœnæ, quam præcedentis culpæ, quamvis magis esset paratus pati eandem pœnam, quam committere eandem culpam. Est etiam considerandum in comparatione culpæ, & pœnæ, quod quædam pœnæ habent inseparabiliter conjunctam Dei offensam, sicut separatio a Deo; quædam etiam addunt perpetuitatem, sicut pœna inferni. Ergo pœna illa, quæ offensam annexam habet, eodem modo cavenda est, sicut etiam culpa: sed illa, quæ perpetuitatem addit, est magis quam culpa simplici-

ter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offensæ, & consideretur tantum ratio pœnæ, minus habent de malitia, quam culpa, inquantum est offensa Dei: & propter hoc minus debent displicere.

Sciendum est etiam, quod quamvis talis debeat esse contriti dispositio; non tamen de eis tentandus est: quia affectus suos homo non de facili mensurare potest: & quandoque illud quod minus displicet, videtur magis displicere; quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito a scripturis insinuatum fuisse virtualiter, quod contritio est major dolor aliis. Sic autem insinuatum est hoc, quando horribile magis demonstrant esse peccatum, quam mortem ipsam, quæ tamen, juxta Philosophum, est ultimum, idest maximum terribilium, & consequenter naturaliter maxime horribilis. Cum enim peccatum demonstratur esse magis, quam mors, horribile, demonstratur radicaliter profecto, quod magis fugiendum est peccatum, quam mors, & magis dolendum de eo, si quando commissum fuerit, quam de morte, & consequenter, quod vera contritio est maximus dolorum. Quod vero sit magis horribile peccatum, quam mors corporalis, demonstravit Hierem. 15. *Veh mihi mater mea, quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra?* & 20. *maledicta dies, in qua natus sum: dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta. Quare de vulva egressus sum, ut viderem laborem, & dolorem, & consumerentur in confusione dies mei.* Vide, quantum horret peccata, etiam quod sint aliorum: annunciabat enim Hieremias veritatem populo: & ex veritate annunciata sumebant aliqui de populo illo occasionem iræ, rixæ, discordiæ, persequendi Hieremiam, multaque alia peccata faciendi. Si ergo tantum exhorret aliorum iniquitates; quantum, putas, exhorruisset proprias, si accidissent? Si tantum de alienis peccatis dolet, solummodo ad videndum: quantum per hoc notificat, de propriis esse per contritionem dolendum? Idem demonstravit sacra scriptura, 1. Mach. 2. *Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo Juda, & in Hierusalem, & dixit Matathias. Veh mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem civita-*

tis

tis sanctæ, & sedere illic, cum datur in manibus inimicorum? licet autem loquatur Matathias, & sic extreme doleat de malis pœnalibus, tamen etiam de malis culparum, & principaliter, ut per discursum capituli patere potest, & ibi c. 3. *melius est nos mori in bello; quam videre mala gentis nostræ, & sanctorum*. Idem monstravit Matt. 26. *Melius erat ei, si natus non fuisset homo ille*. Si hoc propter pœnam inferni, quæ Judam manebat, dixit Dominus: multo magis propter peccatum traditionis a Juda patrandum. Nam propter ipsum peccatum incurrebat pœnam inferni, & *propter quod unumquodque, & illud magis*, ut ait Philosophus 1. posteriorum. Magis ergo dolendum de peccato, tanquam de magis horribili, quam de privatione ipsius esse, notificavit per hoc Christus. Idem, & adhuc ad literam monstravit Daniel 13. *Si hoc egero, mors mihi est, si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini*. Ecce, quod Susanna plus refugit offensam Dei, quam mortem ab hominibus illis senioribus intentatam. Quinimmo (quod mirum in modum præsenti proposito favet) mortem ipsam corporalem in comparatione peccati non audet vocare mortem: sed nomen hoc, tam hominum naturæ exosum, soli tunc peccato attribuit. Quasi ex ipsa loquendi phrasi dicat, quod mors corporalis, etiam violenta, etiam ignominiosa infamia comitata (ut sibi tunc per seniorum minas imminebat) non est, neque dici meretur, mors, si comparetur ad peccatum, etiam in occulto factum, etiam non divulgandum (ut sibi tunc pollicebantur senes.) *Si*, inquit, *hec egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras*: sc. Quid est, *si hoc egero*? idest, si me cognosci a vobis consensero. Quid est, *mors mihi est*? idest peccatum mihi est. Quid est, *si non egero, non effugiam manus vestras*? idest, si a vobis cognosci noluero, mortem corporalem, secundum quod vos comminamini, non effugiam a manibus vestris mihi paratam. Unde id, quod prius dixit *Mors*, post concludendo vocat, *peccare in conspectu Domini*, & id, quod antea dicit, *non effugiam manus vestras*, postea nominat, *incidere in manus hominum*. Relinquitur ergo, quod secundum intellectum verum divinæ scripturæ, sanumque palatum cordis probatarum personarum, mors violenta, & infamis corporea non est, nec reputatur mors, comparando illam ad peccatum: &

per consequens, quod quasi incomparabiliter peccatum est magis fugiendum, quam corporea mors, magisque de illo, si commissum fuerit, per contritionem dolendum, quam de ista. *Secundo* habes: quomodo per ejusdem rationem, præmissas scripturas, pro quanto contritionem dolorem dicunt esse maximum dolorum, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides, &c.

ARTICULUS II. 11

Utrum possit esse nimis magnus contritionis dolor.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod non possit esse nimis magnus contritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior, quam ille qui proprium subjectum destruit: Sed dolor contritionis, si est tantus, quod mortem, vel corruptionem corporis inducat, est laudabilis. Dicit enim Anselmus: (*implic. in lib. Meditat. vers. fin.*) *Utinam sic impinguentur viscera animæ meæ, ut medullæ corporis mei exsiccentur*. & Augustinus dicit, (*lib. de contrit. cord. cap. 10. ad fin. to. 9.*) *se esse dignum oculos cæcare plorando*. Ergo dolor contritionis non potest esse nimius.

2. Præterea. Dolor contritionis ex amore charitatis procedit: Sed amor charitatis non potest esse nimius. Ergo nec dolor contritionis.

Sed Contra. Omnis virtus moralis corrumpitur per superabundantiam, & defectum: Sed contritio est actus virtutis moralis, scil. pœnitentiæ, cum sit pars justitiæ. Ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

Respondeo dicendum, quod *contritio ex parte doloris, qui est in ratione*, sc. displicentiæ, quo peccatum displicet, inquantum est offensa Dei, *non potest esse nimia*; sicut nec amor charitatis, quo intento talis displicentia intenditur, potest esse nimius: Sed *quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia*; sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem omnibus debet accipi pro mensura conservatio subjecti, & bonæ habitudinis sufficientis ad ea, quæ agenda incumbunt. Et propter hoc dicitur Rom. 12. *Rationabile sit obsequium vestrum*.

Ad primum ergo dicendum, quod Anselmus desiderabat ex pinguedine devotionis medullas corporales exsiccari, non quantum ad humorem naturalem,

lem, sed quantum ad desideria, & concupiscentias corporales. Augustinus autem quamvis dignum se cognosceret amissione exteriorum oculorum propter peccatum, quia quilibet peccator non solum æterna, sed etiam temporali morte dignus est; non tamen volebat sibi oculos cæcare.

Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de dolore, qui est in ratione.

Tertia autem procedit de dolore sensitivæ partis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a scripturis, & quod contritio in ratione existens non potest esse nimia, & quod contritio in parte sensitiva potest esse nimia. *Primum* insinuatur Eccl. 44. *Glorificantes Dominum, quantumcumque potueritis, supervalebit adhuc*. Nam glorificare Deum quandoque sumitur in Scripturis pro conteri de peccatis propriis, & ea confiteri: unde Josue 5. dicit ad Achan: *Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere*. Hoc est. De peccato tuo propter amorem Dei contritionem habe, & ex contritione illa confessionem fac; sicut enim peccator, inquantum in se est, ignominiam, injuriamque affert Deo, quando peccat, ita gloriam affert ei, quando de peccato conteritur, & tantam, ut etiam Angeli in cœlo de tali gloria data Deo a peccatore pœnitentiam agente gaudium magnum concipiant, *Luc.* 15. Unde, quanto magis, vel minus conteritur de peccato proprio, tanto magis, vel minus gloriam affert Deo, seu glorificat Deum. Ex eo igitur, quod applicando eam etiam peccatoribus, ait Scriptura: glorificate Deum, quantum potestis, seu quantumcumque potueritis, quoniam prævalebit adhuc, ostendit, quod non possumus tantum secundum rationem de peccato dolere, quantum Deus, qui per ipsum offensus est, dignus est, ut doleatur, eo videlicet modo, quo dicimus, Deum non posse a nobis diligi tantum, quantum diligibilis est, quamvis præceptum & de dilectione ejus, & de contritione istius, secundum quod nobis datum intelligitur, adimplere possimus. Quod si contritio in ratione existens posset esse nimia, non diceret Scriptura de Deo, amore cujus conterimur, & prævalebit, seu supervalebit adhuc, idest dignitas Dei contritione quantalibet vestra erit major, tantum abest, ut contritio vestra possit esse nimia. Quasi ergo per illam auctoritatem, & specialiter de

contritione, & universaliter de amore Dei quomodocumque intellectam sacra Scriptura dicat: sicut dignitas Dei est major, quam, quod tantum a vobis diligi possit, quantum diligibilis est; & ideo amor, quo Deum amatis, non potest esse nimius; ita dignitas Dei est major, quam, quod de offensa ejus tantum dolere possitis, quantum ipse dignus est, ut de ea doleatur, & ideo contritio in superiori parte existens non potest esse nimia. *Secundum*, scilicet, quod contritio in parte sensitiva possit esse nimia, insinuatur 2. Cor. 2. *Consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est*. Ecce timebat Apostolus, ne fornicarius ille Corinthius contritione sensus nimia afficeretur, vel in desperationem cadendo, vel pusillanimitatem quandam, & melanconiam contrahendo, vel etiam mortem, aut ineptitudinem ad officia pro tempore necessaria incurrendo. Item idipsum insinuatur 1. Timoth. 5. *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes infirmitates tuas*. Nisi enim contritio, seu afflictio sensus posset esse nimia: non diceret hoc Apostolus, maxime, quia hortabatur Timotheum ad custodiam castitatis, præmittendo, *teipsum castum custodi:* & quia sciebat, quod abstinere a vino, cum in eo sit luxuria, ad castitatis conservationem præsertim conducit. Ubi & ab eodem Apostolo vides insinuatum, quod nimietas afflictionis sensus attenditur penes destructionem subjecti, & bonæ valetudinis ad officia succumbentia (puta in proposito Timothei ad officia episcopalia.) *Secundo* habes: quomodo per ejus rationem præmissas Scripturas, pro quanto contritionem rationis non nimiam, corporis autem nimiam dicunt posse esse, & declares, & probes, & defendas. Ex consequenti etiam intellectum sanum verborum Concilii *Cabilonensis*, & *Parisiensis* per eandem rationem habes, ubi de contritione tum mentis, tum corporis loquuntur. Verba *Cabilonensis* cap. 34. sunt hæc: „ Nullus sacerdotum unquam aut gratia, aut
„ odio alicujus personæ, secus judicet, quam, quod
„ in canonibus sacris invenerit: aut quod illi secun-
„ dum sanctarum Scripturarum auctoritatem, & ec-
„ clesiasticam consuetudinem, rectius visum fuerit.
„ Si medici, qui corporibus medicinam inferre co-
„ nantur, nequaquam propter personæ cujuslibet ac-
„ ceptionem, his, quos sanare cupiunt, cauterio,
„ aut ferro, aut duris aliis quibuslibet rebus par-
„ cunt: multo magis idipsum his observandum est;
„ qui non corporum, sed animarum medici existunt:
„ Ne-

„ Neque enim penſanda eſt pœnitentia quantitate „ temporis, ſed ardore mentis, & mortificatione „ corporis. *Hæc ibi. Verba Pariſienſis lib. 1. cap. 46. hæc ſunt*: „ Illis eſt confeſſio peccatorum facienda, „ a quibus ſubinde & modus pœnitentiæ, & conſi- „ lium ſalutis capiatur. Pœnitentia porro non in „ multitudine annorum: ſed potius in contritione „ cordis, & corporis eſt æſtimanda. „ Hæc ibi. Non ſine cauſa factum putato, quod utrumque concilium, antequam ad pœnitentiam ultimis verbis nominandam accedat, præmittit aut ſacrorum canonum, aut ſanctarum Scripturarum auctoritatem, aut eccleſiaſticam conſuetudinem, aut modum pęnitentiæ, aut conſilium ſalutis. Nam per hoc denotare voluerunt, quod mortificatio, ſeu contritio, tum cordis, tum corporis, non ſunt abſolute abſque conſultatione præmiſſorum menſuranda, vel etiam ad ſe invicem uniformiter comparanda, quaſi per ſuum ipſorum contextum dixerint Contritione cordis, & corporis juxta menſuram a ſanctis Scripturis, vel a prædictis datam, menſurata æſtimanda eſt pęnitentia. Unde per hanc ſuam loquendi vigilantiam utrumque concilium implicite etiam inſinuavit, quod cordis contritio non nimia, corporis autem nimia eſſe poteſt. Nam ſanctarum Scripturarum auctoritas, conſiliumque ſalutis, penes quæ intelligi ultima verba ſua, utrumque prænotat, hoc inter illas contritiones diſcrimen afferunt, ut ſupra in appendice hac monſtratum fuit. *Tertio* vides: quomodo ex his omnibus viciſſim Angelica, &c.

ARTICULUS III. 12

Utrum debeat eſſe major dolor de uno peccato, quam de alio.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non debeat eſſe major dolor de uno peccato, quam de alio. Hieronymus enim (*epiſt. 27. cap. 7. in med.*) collaudat Paulam de hoc, quod *minima peccata ſicut magna plangebat*. Ergo non eſt magis dolendum de uno, quam de alio.

2. Præterea. Motus contritionis eſt ſubitus: Sed non poteſt eſſe unus motus ſubitus intenſior ſimul, & remiſſior. Ergo contritio non debet eſſe major de uno, quam de alio peccato.

3. Præterea. De peccato præcipue eſt contritio, ſecundum quod a Deo avertit: Sed in averſione omnia peccata mortalia conveniunt; quia omnia tollunt

lunt gratiam, qua anima Deo conjungitur. Ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

Sed Contra. Deuteronom. 25. dicitur: *Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus*: Sed in contritione peccatis plagæ commensurantur; quia contritio habet propositum satisfaciendi annexum. Ergo contritio magis debet esse de uno peccato, quam de alio.

Præterea. De hoc debet homo conteri, quod debuit vitare: Sed homo deberet magis vitare unum peccatum, quam aliud; quia gravius est, si necessitas alterum faciendi incumberet. Ergo & similiter debet de uno, scil. graviori, magis quam de alio dolere.

Respondeo dicendum, quod de contritione *dupliciter* possumus loqui. *Uno modo*, secundum quod sigillatim singulis peccatis respondet: Et *sic quantum ad dolorem superioris affectus requiritur, quod de majori peccato quis doleat magis*: quia ratio doloris est magis in uno, quam in alio, scil. offensa Dei: ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur: *similiter etiam cum majori culpæ major pœna debeatur, etiam dolor sensitivæ partis*, secundum quod pro peccato ex electione assumitur, quasi pœna peccati, *debet esse major de majori peccato*: secundum autem quod ex impressione superioris appetitus nascitur in inferiori, attenditur quantitas doloris secundum dispositionem partis inferioris ad recipiendam impressionem a superiori, & non secundum quantitatem peccati. *Alio modo* potest accipi contritio, secundum quod est simul de omnibus peccatis; sicut in actu justificationis: Et hæc quidem contritio *vel* ex singulorum consideratione peccatorum procedit: & sic quamvis sit actus unus, tamen distinctio peccatorum virtute manet in ipso; *Vel* ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexum: & *sic etiam habitualiter est magis de uno, quam de alio*.

Ad primum ergo dicendum, quod Paula non laudatur de hoc, quod de omnibus peccatis doleret æqualiter, sed quia de parvis peccatis tantum dolebat, ac si essent magna, per comparationem ad alios, qui de peccatis dolent: sed ipsa multo amplius de majoribus doluisset.

Ad secundum dicendum, quod in illo contritionis motu subitaneo, quamvis non actualiter distinctio intentionis respondens diversis peccatis inveniri possit: tamen invenitur ibi eo modo, sicut dictum

ctum est: (*in corp.*) & etiam alio modo, secundum quod singula peccata ordinem habent ad illud, de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet offensam Dei. Qui enim aliquod totum diligit; potentia diligit partes etiam ejus, quamvis non actu: Et hoc modo, secundum quod habent ordinem ad totum, quasdam plus, quasdam minus diligit; sicut qui aliquam communitatem diligit, virtute singulos diligit plus, & minus, secundum eorum ordinem in bono communi. Et similiter qui dolet de hoc quod Deum offendit, de diversis implicite dolet diversimode, secundum quod plus, vel minus per ea Deum offendit.

Ad tertium dicendum, quod quamvis quodlibet peccatum mortale a Deo avertat, & gratiam tollat; tamen quoddam plus elongat, quam aliud, inquantum habet majorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem divinæ bonitatis, quam aliud.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a scripturis; quod contritio est plus de uno peccato, quam de alio. Hoc autem insinuatum est Deuter. 25. *Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus*, & Psalm. 79. *Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura*. Vide *quæst. 2. art. 6.* Item insinuatum est idipsum *a Concilio Tiburiensi cap.* 5. 55. 56. 57. 58. ubi pro gravitate peccatorum pœnitentias proportionatas diversimode statuit. Patet autem omnibus, quod contritio inter pœnitentias computatur: imo tanquam forma extrinsecarum pœnitentiarum, juxta quam tantum, vel tantum valoris apud Deum habent, concurrit. Item insinuatum est idipsum a Concilio *Laodicensi* in sexta synodo confirmato, cap. 1. sic. *De his, qui diversis facinoribus peccaverunt, &c. talibus pro qualitate, ac proportione delicti, pœnitentiæ tempus tribuendum est*. Item a Papa *Nicolao Primo*, & recitatur in decretis 26. quæst. 7. De his. *verum, quia crimina non æqualia sunt*, &c. *tibi hoc committimus decernendum, nimirum qui loca, & tempora regionis illius, & modum culpæ, nec non & pœnitentiam, & gemitus hominum ad confessionem venientium, præsens positus inspicere vales*. Ex his Nicolai verbis apparet: ipsum modo culparum velle modum gemituum correspondere. Item a Concil. *Uvormatiensi* c. 25. *Pœnitentibus, secundum differentiam pecca-*

catorum, sacerdotis arbitrio pœnitentiæ decernantur. Debet itaque sacerdos in penitentia danda singulorum causas singillatim considerare, originem quoque, modumque culparum, & affectus, gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere, temporum etiam, & personarum, locorum quoque, & ætatum, qualitates inspicere: ut etiam pro consideratione locorum, ætatum, vel temporum, seu pro qualitate delictorum, atque gemituum, uniuscujusque delinquentis a sacris regulis oculos non reflectat. Hæc ibi. Item capit. 28. *si quis insaniens aliquem occiderit, si ad sanam mentem pervenerit, levior ei penitentia imponenda est, quam ei, qui sana mente tale quid commiserit.* Concilium ergo pro peccatorum qualitate contritionem debere proportionari insinuat, quando ipsam exteriorem a sacerdote pœnitentiam proportionandam peccatis intimat. Nec enim exterior pœnitentia magis, quam interior, necessaria est, nec de exteriori magis curat concilium, quam de interiori, sed per exteriorem declaratam, quid de interiori etiam, multoque magis, sit sentiendum, aperire intendit. Interior autem est cordis contritio, de qua præsens articulus. *Secundo* habes: quomodo per ejus rationem scripturarum, & conciliorum illorum dicta, pro quanto de uno peccato magis, quam de alio, innuunt contritionem esse debere, declares, probes, tuearis. *Tertio* vides: &c.

QUÆSTIO IV.

De tempore contritionis, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de tempore contritionis.

Circa quod tria queruntur.

Primo. Utrum tota vita hæc sit contritionis tempus.

Secundo. Utrum expediat continue de peccato dolere.

Tertio. Utrum post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

A R-

ARTICULUS I. 13

Utrum tota hæc vita sit contritionis tempus.

S. Th. 4. *d.* 37. *q.* 2. *a.* 4. *q.* 1. *& seq.*

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod non tota hæc vita sit contritionis tempus. Sicut enim de peccato commisso debet esse dolor, ita & pudor: Sed non per totam vitam durat pudor de peccato: quia, sicut dicit Ambros. (*lib.* 2. *de penit. cap.* 7. *a med.*) *non habet quod erubescat, cui peccatum dimissum est*. Ergo videtur, quod nec contritio, quæ est dolor de peccato.

2. Præterea. Primæ Joannis quarto dicitur, quod *perfecta charitas foras mittit timorem; quia timor pœnam habet*: Sed dolor etiam pœnam habet. Ergo in statu perfectæ charitatis non potest dolor contritionis manere.

3. Præterea. De præterito non potest esse dolor, qui proprie est de malo præsenti, nisi secundum quod aliquid de peccato præterito in præsenti manet: Sed quandoque pervenitur ad aliquem statum in hac vita, in quo nihil de peccato præterito manet, neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis. Ergo non oportet ulterius de illo peccato dolere.

4. Præterea. Roman. 8. dicitur, quod *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, etiam peccata, ut dicit Glossa. (*Aug. lib. de corrept. & grat. c.* 9. *a med. tom.* 7.) Ergo non oportet post remissionem peccati, quod de ipso doleant.

5. Præterea. Contritio est pars pœnitentiæ contra satisfactionem divisa: Sed non oportet semper satisfacere. Ergo nec oportet de peccato semper conteri.

Sed Contra. August. in lib. de pœnit. (*seu de vera, & falsa pœnit. c.* 13. *to.* 4.) dicit, quod *ubi dolor finitur, deficit pœnitentia: ubi deficit pœnitentia, nihil relinquitur de venia*. Ergo videtur, cum oporteat veniam concessam non perdere, quod oporteat semper de peccato dolere.

Præterea. Eccles. 5. dicitur: *De propitiato peccato noli esse sine metu*. Ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

Respondeo dicendum, quod in contritione, ut dictum est, (*qu.* 3. *ar.* 1.) est *duplex* dolor: *Unus* rationis, qui est detestatio peccati a se commissi: *Alius*

Alius sensitivæ partis, qui ex isto consequitur. Et *quantum ad utrumque contritionis tempus est totius vitæ præsentis status*. Quandiu enim est aliquis in statu viæ, detestatur incommoda, quibus a perventione ad terminum viæ retardatur, vel impeditur. Unde, cum per peccatum præteritum vitæ nostræ cursus in Deum retardetur, quia tempus illud, quod erat deputatum ad currendum, recuperari non potest, oportet quod semper in vitæ hujus tempore status contritionis maneat, quantum ad peccati detestationem. Similiter etiam quantum ad sensibilem dolorem, qui ut pœna a voluntate assumitur. quia enim homo pœnam æternam peccando meruit, & contra æternum Deum peccavit, debet pœna æterna in temporalem mutata, saltem dolor in toto hominis æterno, idest in statu hujus vitæ, manere. Et propter hoc dicit Hugo de S. Victore, (*tract. 6. Sum. sent. cap. 11. a med.*) quod *Deus absolvens hominem a culpa, & pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati*.

Ad primum ergo dicendum, quod erubescentia respicit peccatum, solum inquantum habet turpitudinem. & ideo postquam peccatum quantum ad culpam remissum est, non manet pudori locus: manet autem dolori, qui non solum de culpa est, inquantum habet turpitudinem, sed etiam inquantum habet nocumentum annexum.

Ad secundum dicendum, quod timor servilis, quem charitas foras mittit, oppositionem habet ad charitatem ratione servitutis; quia pœnam respicit: sed dolor contritionis ex charitate causatur, ut dictum est. (*q. 3. a. 2.*) & ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod quamvis per pœnitentiam peccator redeat ad gratiam pristinam, & immunitatem a reatu pœnæ; nunquam tamen redit ad pristinam dignitatem innocentiæ. & ideo semper ex præterito peccato aliquid in ipso manet.

Ad quartum dicendum, quod sicut non debet homo facere mala, ut veniant bona; ita non debet gaudere de malis, quia ex eis occasionaliter proveniunt bona divinitus a gratia, vel providentia agente: quia illorum bonorum peccata causa non fuerunt, sed magis impedimenta, sed divina providentia ea causavit, & de ea debet homo gaudere, de peccatis autem dolere.

Ad quintum dicendum, quod satisfactio attenditur secundum pœnam taxatam, quæ pro peccatis injungi debet. & ideo potest terminari, ut non oporteat ulterius satisfacere. Hæc autem pœna præcipue pro-

por-

portionatur culpæ ex parte conversionis, ex qua finitatem habet: Sed dolor contritionis respondet culpæ ex parte aversionis, ex qua habet quandam infinitatem. Unde & contritio semper debet manere: nec est inconveniens, si remoto posteriori, manet prius.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem elidas errorem *Begardorum*, & *Beguinarum* (Prat. Begardi) dicentium: opera bona nulla debet facere homo, cum ad ultimum statum perfectionis venerit: & item, imperfecti hominis esse in operibus virtutum sese exercere. Hos errores, inquantum alios etiam malos sensus inducunt, sunt per D. Thom. rationem explosi, 1. *par. qu.* 102. *art.* 3. & append. inquantum vero contritionem per totum præsens tempus habendam dissuadent. (Contritio enim est actus virtutis, *qu.* 1. *art.* 2.) hoc in loco recitantur, & ab isto articulo expugnantur: ut consideranti etiam mediocriter patet. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hos errores, pro quanto specialiter contritioni semper habendæ in hac vita detrahunt, damnari merito ab Eccles. 5. sic: *De propitiatu peccatorum noli esse sine metu*. Ecce, quod Scriptura monet nos ad propitiationem in toto tempore vitæ nostræ quærendam de peccatis: quam utique propitiationem, utique scit, inquiri solitam esse per contritionem.. Quasi ergo dixerit. De peccatis commissis semper doleas, ut facilius propitiationem de illis, quam pro certo ex parte tui non scis te consecutum, possis obtinere. Cui potest adjungi illud Prov. 28. *Beatus homo qui semper est pavidus*. Pro cujus intellectu Concilium *Tridentinum* accipiatur sess. 6. cap. 9. dicens: „ Neque illud asserendum est, oportere eos, qui vere justificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se esse justificatos: neminemque a peccatis absolvi, ac justificari; nisi eum, qui certo credat, se absolutum, & justificatum esse: atque hac sola fide absolutionem, & justificationem perfici, quasi, qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis, & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam, sicut nemo plus de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum virtute, & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suamque propriam infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua „ gra-

„ gratia formidare, & timere poteſt, cum nullus „ ſcire valeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum. „ Hæc ibi; & declaratam igitur auctoritatem Eccleſiaſtici, & a mali ſenſus, contritionem per totum vitæ tempus non habendam garrientium, extorſione vendicatam hactenus habuiſti. Item in principio dictos errores, per rationem oſtendere potes, merito damnari a Concilio *Trident*. ſeſſ. 14. cap. 1. de doctrina Sacramenti extremæ unctionis, ſic dicente: *Viſum eſt autem ſanctæ Synodo præcedenti doctrinæ de pœnitentia adjungere ea, quæ ſequuntur de ſacramento extremæ unctionis: quod non modo pœnitentiæ, ſed totius chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummativum exiſtimatum eſt a Patribus*. Hæc ibi. Perpetuam ergo pœnitentiam debere eſſe totam vitam chriſtianam, & conſequenter totum præſens tempus eſſe tempus contritionis, in verbis præmiſſis dilucide patet. Tranſeo, quod illi errores *Begardorum* damnati ſunt, ut jacent, a Concilio *Vienenſi* inter alios eorundem dicta erronea, quorum damnatio eſt in *Clem. lib. tit. de hæret. cap. Ad noſtrum*. Vide 1. *par. quæſt.* 102. *art.* 3. *append. Tertio* habes: quomodo per rationem prædictas auctoritates, pro quanto totam hanc vitam eſſe contritionis tempus innuunt, probes, atque defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina confirmetur, atque conſolidetur.

ARTICULUS II. 14

Utrum expediat continue de peccato dolere.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod non expediat continue de peccato dolere. Expedit enim quandoque gaudere; ut patet Philipp. 4. ubi ſuper illud, *Gaudete in Domino ſemper*, dicit Gloſſa, (*ordin.*) quod *neceſſarium eſt gaudere*: Sed non eſt poſſibile gaudere ſimul, & dolere. Ergo non expedit continue de peccato dolere.

2. Præterea. Illud quod eſt de ſe malum, & fugiendum, non eſt aſſumendum, niſi quatenus eſt neceſſarium, ut medicina ad aliquid, ſicut patet de uſtione, & ſectione vulneris: Sed triſtitia de ſe mala eſt. unde dicitur Eccl. 3. *Triſtitiam longe expelle a te*: & ſubditur cauſa: *Multos enim occidit triſtitia, & non eſt utilitas in illa*. hoc etiam Philoſophus dicit in 7. Ethicorum, (*c.* 13. & 14.) & in 10. (*c.* 5. *tom.* 5.) Ergo non debet amplius dolere de pec-

peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatum delendum: Sed statim post primam contritionis tristitiam peccatum deletum est. Ergo non expedit ulterius dolere.

3. Præterea. Bernardus dicit: (*Serm.* 11. *in Cant. c.* 2.) *Dolor bonus est, si continuus non sit: mel enim absynthio est admiscendum*. Ergo videtur, quod non expedit continue dolere.

Sed Contra est, quod Aug. dicit: (*l. de vera, & falsa pœnit. c.* 13. *in fi. to.* 4.) *Semper doleat pœnitens; & de dolore gaudeat*.

Præterea. Actus, in quibus consistit beatitudo, expedit semper continuare, quantum possibile est: Sed hujusmodi est dolor de peccato; quod patet Matth. 5. *Beati qui lugent*. Ergo expedit dolorem continuare, quantum possibile est.

Respondeo dicendum, quod hæc est conditio in actibus virtutum inventa, quod non potest in eis accipi superfluum, & diminutum, ut in 2. Ethic. probatur. (*c.* 6. *&* 7. *tom.* 5.) Unde cum contritio, quantum ad id quod est displicentia quædam in appetitu rationis, sit actus pœnitentiæ virtutis, nunquam potest ibi esse superfluum, sicut nec quantum ad intensionem, ita nec quantum ad durationem, nisi secundum quod actus unius virtutis impedit actum alterius magis necessarium pro tempore illo. Unde *quanto magis homo continue in actibus hujus displicentiæ esse potest, tanto melius est*: dummodo actibus aliarum virtutum vacet suo tempore, secundum quod oportet. Sed passiones possunt habere superfluum, & diminutum, & quantum ad intensionem, & quantum ad durationem. Et ideo *sicut passio doloris, quem voluntas assumit, debet esse moderate intensa; ita debet moderate durare*, ne si nimis duret, homo in desperationem, & pusillanimitatem, & hujusmodi vitia labatur.

Ad primum ergo dicendum, quod gaudium sæculi impeditur per dolorem contritionis; non autem gaudium, quod de Deo est; quia habet ipsum dolorem pro materia.

Ad secundum dicendum, quod illud Eccles. de tristitia sæculi loquitur; & Philos. loquitur de tristitia, quæ est passio, qua moderate utendum est, secundum quod expedit ad finem, ad quem assumitur.

Ad tertium dicendum, quod Bernardus loquitur de dolore, qui est passio.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas, & recte intelligas, merito insinuatum a scripturis, quod homo de peccato debet continue dolere. Hoc autem insinuatur a Psal. 50. *Miserere mei*, &c. *quoniam iniquitatem meam ego cognosco*, & *peccatum meum contra me est semper*. Pro causa enim ad obtinendum misericordiam illam apte adducit David: quod contritionem continuam de proprio peccato cognito habebat. Nam peccatum illud non esset in bonum contra ipsum Psalmistam, nisi ipse de illo propter Deum doleret : quoniam aliter est contra suos actores in malum. Quia ergo adducit hoc tanquam sibi in bonum, utpote medium ad impetrandam de ipso peccato veniam, ideo dicendum, quod per ly *peccatum meum contra me est semper*, contritionem suam continuam insinuat, & consequenter, semper de peccato dolere, esse expediens. Item insinuatum a *Hie*. Thren. 2. *deduc quasi torrentem lachrymas per diem*, & *noctem*, *non des requiem tibi*, *neque taceat pupilla oculi tui*. Vide ibi capitulum: & hæc verba dici a Propheta principaliter invenies propter peccata, ob quæ tanta supplicia inibi descripta populo supervenerunt. Per hoc ergo, quod hortatur peccatorem ad deductionem lachrymarum assiduarum, utpote per diem, ac noctem, non quiescentium, aperte monstrat: quod continue dolere de peccato, expediens est. Item a Concilio *Nicæno* 2. actione *quarta*, ubi dicitur : *Nicephorus sanctissimus Episcopus Dyrrhachii dixit* : *Multis precibus opus habemus*, *multa enim mala fecimus*, *quin etiam continua pœnitentia*, & *confessione indigemus*. Hæc ibi. Audis pœnitentia continua nos indigere? Si hac indigemus. ergo per hoc monstratur, quod semper de peccato dolere est expediens. *Ex art*. 1. *appen*. multum coadjuvaberis. & viceversa. Item a Psal. 6. *laboravi in gemitu meo*, *lavabo per singulas noctes lectum meum*, *lachrymis meis stratum meum rigabo*, *turbatus est a furore oculus meus*. Per has enim multas de contritione inculcationes assiduam de peccato displicentiam habendam expedienter innuit. Pro quo illud Chrysostomi in libro de compunctione cordis nota. „ Quid (inquit) corporis „ viribus opus est, cum cor conterere debeamus? „ Hoc est, quod a nobis exposcitur, ut semper re„ cordemur mala nostra, & ad animum revocemus, „ conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante

„ ocu-

„ oculos, ut pro his supplicemus Deo, ut gehennam „ ponamus in conspectibus nostris, & Angelos, qui „ in die judicii ubique discurrunt, & congregant de „ omni orbe terrarum eos, qui tradendi sunt in ge- „ hennam ignis. Ponamus etiam & illud ante ocu- „ los, quanti doloris est, excludi, ac projici a re- „ gno cœlorum, quod (ut mihi videtur) gravius „ est ipsa gehenna. „ Hæc ibi. Quæ a Chrysost. dicta ante oculos nobis semper ad continuam cordis compunctionem habendam ponenda, videtur Psalmista uno verbo indicasse, de seipso, ad eundem de contritione finem, verificari: quando suæ illi prædictæ sententiæ (*laboravi in gemitu meo, lavabo*, &c. *lacbrimis*, &c.) anteposuerat ly *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*. Datur ergo intelligi ex Psalmo isto, juncta præsertim aurea declaratione præmissa, & continuitas contritionis salutifera, & ad hujusmodi continuitatem communiter assequendam aptissima via. *Secundo* habes: quomodo per ejus rationem, suprapositas & sacræ scripturæ, & concilii auctoritates, pro quanto continuam expedientem dicunt esse contritionem, intelligas, probes, defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim confirmetur doctrina hæc Angelica præsens, atque consolidetur.

ARTICULUS III. 13

Utrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat: Sed post hanc vitam manet in animabus charitas, & quantum ad actum, & quantum ad habitum; quia *charitas nunquam excidit*, ut dicitur 1. Corinth. 13. Ergo manet displicentia de peccato commisso, quæ essentialiter est contritio.

2. Præterea. Magis est dolendum de culpa, quam de pœna: Sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili, & de dilatione gloriæ. Ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

3. Præterea. Pœna purgatorii satisfactoria est de peccato: Sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis. Ergo contritio manet post hanc vitam.

Sed Contra. Contritio est pars pœnitentiæ sacramenti: Sed sacramenta non manent post hanc vitam. Ergo nec contritio.

Præterea. Contritio poteſt eſſe tanta, quod deleat & culpam, & pœnam. Si ergo animæ in purgatorio conteri poſſent, poſſet vi contritionis earum reatus pœnæ eis dimitti, & ita a pœna ſenſibili liberari; quod eſt falſum.

Reſpondeo dicendum, quod in contritione *tria* conſideranda ſunt: *Primum* eſt contritionis genus, quod eſt dolor: *Secundum* eſt contritionis forma, quæ eſt actus virtutis gratia informatus: *Tertium* eſt contritionis efficacia, quæ eſt actus meritorius, & ſacramentalis, & quodammodo ſatisfactorius. *Animæ* igitur *poſt hanc vitam, quæ in patria ſunt, contritionem habere non poſſunt*; quia carent dolore propter gaudii plenitudinem. *Illæ* vero *quæ ſunt in inferno, carent contritione*; quia etſi dolorem habeant, deficit tamen in eis gratia dolorem informans. *Sed illæ quæ in purgatorio ſunt, habent dolorem de peccatis gratia informatum, ſed non meritorium*; quia non ſunt in ſtatu merendi In hac autem vita omnia tria prædicta inveniri poſſunt.

Ad primum ergo dicendum, quod charitas non cauſat iſtum dolorem, niſi in illis qui doloris capaces ſunt: ſed plenitudo gaudii in beatis omnem capacitatem doloris excludit, & ideo quamvis charitatem habeant, tamen contritione carent.

Ad ſecundum dicendum, quod animæ in purgatorio dolent de peccatis: ſed ille dolor non eſt contritio; quia deeſt ei contritionis efficacia.

Ad tertium dicendum, quod pœna illa, quam animæ in purgatorio ſuſtinent, non poteſt proprie dici ſatisfactio; quia ſatisfactio opus meritorium requirit: ſed largo modo dicitur ſatisfactio pœnæ debitæ ſolutio.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito fuiſſe radicaliter a ſcripturis indicatum, poſt hanc vitam non dari contritionem. Inſinuatum autem eſt hoc ab iis; quando merendi locum poſt hanc vitam eſſe negarunt, cum meritorius ſit actus ipſa contritio. Indicatum eſt ergo illud a Chriſto Joann. 9. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*, ſc. meritorie. Huic loco pro expoſitione facit Auguſtinus dicens. *Hic omne meritum comparatur, quo poſt hanc vitam relevari poſſit quiſpiam, vel gravari. Nemo autem ſperet, quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri*. Hæc ille in Enchirid.

c.

c. 110. & Hieronymus super ad Galatas. *Tempus sementis, tempus est præsens, & vita, quam currimus. In hac licet nobis, quod volumus, seminare. Cum ista vita transierit, operandi tempus aufertur.* Hæc ille. Et certe non possunt illa verba prædicta Christi aliter accipi, quam, quod post mortem non sit tempus merendi. Cum enim ex sacris literis constet, quod defunctorum animæ prorsus otiosæ non sint, nihil namque otiosum datur in natura imo hæc illud abhorret, secundum Philosophum etiam, & dubitare nemo fidelis possit, quod Dominus in prædictis verbis, sicut & ubique, vera dixerit: de necessitate subinferendum relinquitur, quod de opere non quocumque, sed meritorio solum, sit ibi locutus: *Venit nox, quando nemo potest operari.* Item ab Ecclesiast. c. 14. *Ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum; quo*, sc. ad meritum, *refocilleris*. Item Ecclesiast. 9. *Quodcumque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia sunt apud inferos: quo tu properas.* Clarum est, quod ante mortem Christi erant sancti patres in limbo infra nos, &, quod in eis tunc erat aliquod opus, ratio, scientia, quod dico de pluribus illis, intellige proportionaliter de aliis defunctis, & tamen sic universaliter locuta est scriptura. Quid ergo per hujusmodi suum dictum intellexit, nisi, quod neque opus, neque ratio, neque sapientia, neque scientia in aliquo defunctorum sunt ad meritum: etiam quod absolute ibi sint? Opus ergo meritorium potest esse in hac vita: quoniam ad opus exhortamur nunc ex eo, quod non dabitur postea opus tale. Et hoc bene pro semper notabis contra hæreses merita talia negantes. Hæc generatim de universis vita functis dicta sufficiant. Cæterum speciatim de beatis idipsum, quod sc. in eis non sit contritio, indicasse planius, & quasi a fortiori videtur Isa. cap. 54. his verbis: „ Noli timere: quia non confunderis, neque erubesces. Non enim te pudebit: quia confusionis adolescentiæ tuæ oblivisceris, & opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius, quia dominabitur tui, qui fecit te. „ Hæc ibi. Quando autem magis homini in bonum dominabitur dominus, quam, dum erit in patria beatus? Item ab Apocal. 21. indicatur sic. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum & jam non erit ultra neque luctus, neque clamor, neque dolor. Secundo* habes: quomodo per ejus rationem prædictas auctoritates, pro quanto aliqualiter non esse contritionem ostendunt

post hanc vitam, & intelligas, & probes, & defendas, *Tertio* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO V.

De effectu contritionis, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de effectu contritionis.

Circa quod tria quæruntur.

Primo. Utrum peccati remissio sit contritionis effectus.
Secundo. Utrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.
Tertio. Utrum parva contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICULUS I. 16

Utrum remissio peccati sit contritionis effectus.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod peccati remissio non sit contritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit: Sed contritionis nos sumus aliqualiter causa: quia actus noster est. Ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

2. Præterea. Contritio est actus virtutis: Sed virtus sequitur peccati remissionem; quia virtus, & culpa non sunt simul in anima. Ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

3. Præterea. Nihil impedit a perceptione Eucharistiæ, nisi culpa: Sed contritus ante confessionem non debet accedere ad Eucharistiam. Ergo nondum est consecutus remissionem culpæ.

Sed Contra est, quod dicitur in Glossa super illud Psalm. 50. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus* &c. *Contritio cordis est sacrificium, in quo peccata solvuntur.*

Præterea. Virtus, & vitium eisdem causis corrumpuntur, & generantur, ut dicitur in 2. Ethic. (*c.* 1. *&* 2. *to.* 5.) Sed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur. Ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato causatum solvitur: Et sic peccatum contritio delet.

Respondeo dicendum, quod contritio potest *dupliciter* considerari, *vel* inquantum est pars sacramen-

menti, *vel* inquantum eſt actus virtutis. Et *utroque modo eſt cauſa remiſſionis peccati*: Sed diverſimode: quia inquantum eſt pars ſacramenti, primo operatur ad remiſſionem peccati inſtrumentaliter, ſicut & de aliis ſacramentis in 1. diſt. 4. Sent. (*quæſt.* 1. *art.* 4.) patet: Inquantum autem eſt actus virtutis, ſic eſt quaſi cauſa materialis remiſſionis peccati: eo quod diſpoſitio eſt quaſi neceſſitas ad juſtificationem: diſpoſitio autem reducitur ad cauſam materialem, ſi accipiatur diſpoſitio, quæ diſponit materiam ad recipiendum: ſecus autem eſt de diſpoſitione agentis ad agendum; quia illa reducitur ad genus cauſæ efficientis.

Ad primum ergo dicendum, quod ſolus Deus eſt cauſa efficiens principalis remiſſionis peccati: ſed cauſa diſpoſitiva poteſt etiam eſſe ex nobis: & ſimiliter etiam cauſa ſacramentalis; quia formæ ſacramentorum verba ſunt a nobis prolata, quæ habent virtutem inſtrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

Ad ſecundum dicendum, quod peccati remiſſio *uno modo* præcedit virtutem, & gratiæ infuſionem, & *alio modo* ſequitur: Et ſecundum hoc quod ſequitur, actus a virtute elicitus poteſt eſſe cauſa aliqua remiſſionis peccati.

Ad tertium dicendum, quod diſpenſatio Euchariſtiæ pertinet ad miniſtros Eccleſiæ. & ideo ante remiſſionem peccati per miniſtros Eccleſiæ non debet aliquis ad Euchariſtiam accedere, quamvis ſit ſibi culpa quoad Deum remiſſa.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem explodas hæreſim *Lutheri* (ut refert *Leo X.* in bulla contra ejuſdem errores) dicentis: „ Propter „ tuam contritionem nullo modo confidas abſolvi, „ ſed propter verbum Chriſti. Quodcumque ſolve„ ris, *&c.* Hic, inquam, confide, ſi ſacerdotis ob„ tinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolu„ tum, & abſolutus vere eris, quicquid ſit de con„ tritione. *Item ejuſdem ibidem*: Si per impoſſibile „ confeſſus non eſſet contritus, ſi tamen credat ſe „ abſolutum, veriſſime eſt abſolutus. „ Item errorem ejuſdem ibidem, qui referri ad hoc videtur, quod contritio non remittat peccatum, & eſt hic: *nullus debet ſacerdoti reſpondere, ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere*. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, omnes hos errores damnari merito

ab eodem *Leone* in eadem bulla: cujus damnationis verbalem tenorem videre potes relatum in 3. *par. quæst.* 68. *art.* 9. *in Elucid.* Item a Concilio *Tridentino* sess. 14. can. 4. quod, postquam definivit contritionem modo, quo supra *quæst.* 1. *art.* 1. relatum est, e vestigio subdit: „ Fuit autem quovis tempo-
„ re ad impetrandam veniam peccatorum hic con-
„ tritionis motus necessarius: & in homine post ba-
„ ptismum lapso ita demum præparat ad remissio-
„ nem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericor-
„ diæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ
„ ad rite suscipiendum hoc sacramentum requirun-
„ tur. *Hæc ibi*; & *infra*: Docet præterea, etsi con-
„ tritionem hanc aliquando charitate perfectam esse
„ contingat, hominem quidem Deo reconciliare,
„ priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur: i-
„ psam nihilominus reconciliationem ipsi contritio-
„ ni sine sacramenti voto, quod in illa includitur,
„ non esse adscribendam. „ Hæc ibi. Ubi loquitur de sacramento pœnitentiæ: & contritionis motum expresse dicit ad remissionem peccati esse necessarium (ut vides) & contritionem perfectam reconciliare Deo, quamvis non sine incluso voto sacramenti, ut etiam D. Thomas docuit *qu.* 1. *art.* 1. in principio illius *sessionis* ait, quod definitionem hanc de pœnitentiæ sacramento christianis omnibus perpetuo servandam proponit. Item a Psal. 31. *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Dixi*, Ecce contritio: *Confitebor*, Ecce confessio: *Remisisti*: Ecce remissio. Correspondet *remisisti* non ad ly *confitebor*, sed ad ly *Dixi*, cum utrumque sit præteriti temporis; ut per hoc aperte significet, quod contritionis effectus est remissio peccati; etiam, antequam confiteatur quis actu, modo in voto confessionem contritio includat. Item ab Ezech. 18. *considerans impius, & avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur*. Ubi & per totum fere capitulum, & in *cap.* 33. per Ezech. Dominus monstrat; quod contritio, quæ necessaria perfecte includit, *quæst.* 1. *art.* 1. remittit peccata. Si vis, Roffensem contra errores prædictos Lutheri *art.* 11. 12. 14. eleganter differentem consule. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissas Scripturas, pro quanto contritionis effectum dicunt remissionem peccatorum, intelligas, probes, atque defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his, &c.

AR-

ARTICULUS II. 17

Utrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod contritio non possit totaliter tollere reatum pœnæ. Quia satisfactio, & confessio ordinantur ad liberationem a reatu pœnæ: Sed nullus ita perfecte conteritur, quin oporteat eum confiteri, & satisfacere. Ergo contritio nunquam est tanta, quod deleat reatum totum.

2. Præterea. In pœnitentia debet esse quædam recompensatio pœnæ ad culpam: Sed aliqua culpa per membra corporis exercetur. Ergo cum oporteat ad debitum pœnæ recompensationem, ut *per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur*, (*Sap.* 16.) videtur quod nunquam possit pœna talis peccati per contritionem absolvi.

3. Præterea. Dolor contritionis est finitus: Sed pro aliquo peccato, scilicet mortali, debetur pœna infinita. Ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quod totam pœnam deleat.

Sed Contra est. Quod Deus plus affectum cordis acceptat, quam exteriorem actum: Sed per exteriores actus absolvitur homo a pœna, & culpa. Ergo & similiter per cordis affectum, qui est contritio.

Præterea. Exemplum hujus de latrone habetur, cui dictum est: (*Lucæ* 23.) *Hodie mecum eris in Paradiso*, propter unicum pœnitentiæ actum: Utrum autem totus reatus per contritionem semper tollatur, supra dist. 14. (*l.* 4. *q.* 2. *ar.* 1. *q.* 2. *&* 3. *p. qu.* 86. *art.* 4.) quæsitum est, ubi hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

Respondeo dicendum, quod intensio contritionis potest attendi *dupliciter*. *Uno modo* ex parte charitatis, quæ displicentiam causat: Et sic *contingit tantum intendi charitatem in actu, quod contritio inde sequens merebitur non solum culpæ amotionem, sed etiam absolutionem ab omni pœna*. *Alio modo* ex parte doloris sensibilis, quem voluntas in contritione excitat: Et quia illa etiam pęna quædam est, tantum potest intendi, quod sufficiet ad deletionem culpæ, & pęnæ.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquis non potest esse certus, quod contritio sua sit sufficiens ad deletionem pęnæ, & culpæ; & ideo tenetur confi-

 teri,

teri, & satisfacere; maxime cum contritio vera non fuerit, nisi propositum confitendi habuisset annexum; quod debet ad effectum reduci etiam propter præceptum, quod est de confessione datum.

Ad secundum dicendum, quod sicut gaudium interius redundat etiam ad exteriores corporis partes; ita etiam dolor interior ad exteriora membra derivatur. Unde dicitur Proverb. 17. *Spiritus tristis exsiccat ossa*.

Ad tertium dicendum, quod dolor contritionis, quamvis sit finitus quantum ad intensionem, sicut etiam & pęna peccato mortali debita finita est; habet tamen infinitam virtutem ex charitate, qua informatur. & secundum hoc potest valere ad deletionem culpæ, & pęnæ.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas ad corroborandum, scilicet, non concilium ipsum, cum nostra corroboratione sit majus, sed (citra tamen ullum omnino interpretationis, commentarii, glossæ, annotationis, scholii, genus, super decretis ipsius Concilii quocunque modo, nomine, aut quæsito colore, editum) ad corroborandum fideles, eosque consolandum, & ad confundendum infideles. (Id, quod, professionem quandam, atque protestationem in omnibus, singulisque obedientialem erga Concilium maxime *Trident.* & hic, & ubique sub quocumque tenore quorumcunque scriptorum meorum semper esse, ac intelligi debere, prorsus intendo; ne quando, quod Deus avertat, contra præceptum *Pii IV.* in Bulla super confirmationem ejusdem Concilii egissem, vel agerem) per rationem, inquam, ostendas; merito a *Concil. Trid.* insinuatum esse, quod contritio tollit quandoque totam pęnam, *sess. 6. ca.* 14. „ „ Itemque satisfactio„ nem non quidem pro pœna æterna, quæ vel sa„ cramento, vel sacramenti voto, una cum culpa „ remittitur; sed pro pęna temporali: quæ, ut sa„ cræ literæ docent, non tota semper, ut in Baptis„ mo fit, dimittitur. „ Hæc ibi. Ecce, quod sacramenti voto, quod complectitur contritio, *qu.* 1. *ar.* 1. dimittitur tota pęna, quamvis non semper, ut in baptismo fit. Et ab eod. sess. ead. can. 30. „ si „ quis, post acceptam justificationis gratiam cuili„ bet peccatori pęnitenti culpam remitti, & reatum „ æternæ pęnæ deleri dixerit, ita, ut nullus rema„ neat reatus pęnæ temporalis excludendæ: anathe-

„ ma

„ ma sit. „ Hæc ibi. Ecce, quod non cuilibet, sed alicui tantum aliquando, per contritionem pœnitenti dimittitur totus reatus pœnæ temporalis, de qua sola articulus præsens loquitur. Et ab eodem sess. 14. ca. 8. „ Sancta Synodus declarat; falsum omnino esse, & a verbo Dei alienum; culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur, &c. Sane & divinæ justitiæ ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter vero, qui semel a peccati, & dæmonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scienter templum Dei violare, & Spiritum sanctum contristare, non formidaverint. „ *Hæc ibi*. *Et can.* 12. Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper a Deo, anathema sit. *Et can.* 15. Si quis dixerit: fictionem esse, quod, virtute clavium sublata pœna æterna, temporalis plerumque exolvenda remaneat, anathema sit. „ Hæc ibi. Ecce, quod in tot locis aperte innuitur, pœnam temporalem quandoque, sed non semper, per pœnitentiam deleri, seu per contritionem, cum ante sacramentum pœnitentiæ actu susceptum sæpe remissio peccatorum fiat; ut supra ex eodem *Concil. quæst.* 5. *art.* 1. *append.* Item a *Luc.* 7. ubi contritio B. Mariæ Magdalenæ narratur, quæ ad remissionem etiam totius pœnæ secundum communem Doctorum expositionem valuit. Item ab eodem *Luc.* 23. ubi, narrata contritione Latronis, subdit ei a Christo dictum: *Hodie mecum eris in Paradiso*. Cum ergo in Paradisum non intret aliquid coinquinatum, *Apocal.* 21. neque aliquid totaliter a pœnis debitis purgatum, *Concil. Florent. sess. ult. in lit. sanctæ union.* evidentissimum relinquitur, quod contritio ipsa Latronis totam purgatorii pœnam sibi alias, si communem solum contritionem habuisset, debitam, delevit. *Secundo* habes: quomodo prædictas auctoritates Euangelicas, pro quanto pœnam totam innuunt quandoque contritione deleri, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina hæc stabilitur.

ARTICULUS III. 18

Utrum parva contritio ſufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod contritio parva non ſufficiat ad deletionem magnorum peccatorum. Quia contritio eſt medicina peccati: Sed corporalis medicina, quæ ſanat corporalem morbum minorem, non ſufficit ad ſanandum majorem. Ergo minima contritio non ſufficit ad delendum maxima peccata.

2. Præterea. Supra dictum eſt, (*q.* 3. *a.* 3.) quod oportet de majoribus peccatis magis conteri: Sed contritio non delet peccatum, niſi ſit ſecundum quod oportet. Ergo minima contritio non delet omnia peccata.

Sed Contra. Quælibet gratia gratum faciens delet omnem culpam mortalem; quia ſimul ſtare cum ea non poteſt: Sed quælibet contritio eſt gratia gratum faciente informata. Ergo quantumcunque ſit parva, delet omnem culpam.

Reſpondeo dicendum, quod contritio, ut ſæpe dictum eſt, (*q.* 1. *a.* 2. *ad* 1. *&* *q.* 3. *&* 4. *a.* 1.) habet *duplicem* dolorem: *Unum* rationis, qui eſt diſplicentia peccati commiſſi: & hic poteſt eſſe parvus, adeo quod non ſufficiet ad rationem contritionis; ut ſi minus diſpliceret ei peccatum, quam debeat diſplicere ſeparatio a fine; ſicut etiam amor poteſt eſſe ita remiſſus, quod non ſufficit ad rationem charitatis: *Alium* dolorem habet in ſenſu: & parvitas hujus non impedit rationem contritionis; quia non ſe habet eſſentialiter ad contritionem, ſed quaſi ex accidente ei adjungitur; & iterum non eſt in potentia noſtra. *Sic ergo dicendum, quod quantumcunque parvus ſit dolor, dummodo ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet.*

Ad primum ergo dicendum, quod medicinæ ſpirituales habent efficaciam infinitam ex virtute infinita, quæ in eis operatur. Et ideo illa medicina, quæ ſufficit ad curationem peccati parvi, ſufficit etiam ad curationem magni: ſicut patet de baptiſmo, quo & magna, & parva ſolvuntur: Et ſimile eſt de contritione, dummodo ad rationem contritionis pertingat.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſequitur ex neceſſitate, quod unus homo plus doleat de majori peccato, quam de minori, ſecundum quod magis repugnat

gnat

gnat amori, qui dolorem causat: sed si unus alius haberet tantum de dolore pro majori, quantum ipse habet pro minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito a sacris literis esse insinuatum, quod parva contritio formata est sufficiens ad deletionem magnorum peccatorum. Hoc autem insinuatum est 1. *Pet.* 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*, & Prov. 10. *Universa delicta operit charitas*. Non enim tantam, vel tantam charitatem dicunt scripturæ operire multitudinem peccatorum; sed simpliciter charitatem. Ac si dicant per hoc: Charitas secundum naturam suam, ex consequenti, sive parva, sive magna fuerit, operit & multitudinem, & universitatem delictorum. Et re vera id, quod convenit alicui secundum ipsius naturam, convenit illi, sive parvo, sive magno. Quia enim habere animam rationalem convenit homini secundum naturam ipsius hominis: ideo homo, sive mas, sive fœmina, sive parvus, sive magnus, habet animam rationalem. Quoniam igitur operire quæcunque peccata convenit charitati secundum naturam charitatis, ut intendunt scripturæ supra adductæ, ideo secundum illas dicendum est, quod parva etiam charitas sufficit ad deletionem magnorum delictorum, nec tantum aliquorum, sed universorum. Quod enim dicit Petrus, *multitudinem peccatorum*; hoc vocat liber Proverbiorum, *universa delicta*; ita, quod accipit ly *multitudinem*, non ut includendo aliqua excludat quædam alia: sed, ut omnia indifferenter, in quantacunque multitudine sint, includat. Cum itaque contritio non nisi ex virtute charitatis operiat, idest deleat peccata; sequitur manifeste, quod a scripturis illis per tales auctoritates insinuatum est, quod contritio parva sufficit ad remissionem magnorum peccatorum. Contritio enim, sicut & alia, tantum operatur, quantum sua virtus se extendit, seu quantum ex virtute sua habet ad operandum: quæ contritionis virtus, idest efficacia, est ipsa charitas, *ar.* 2. ad 3. Item idipsum, quod in appendicis principio diximus, insinuatum est a Concil. *Parif.* lib. 2. c. 6. sic. „ Perpendat quisque, si in charitate manet, „ Deum manere in se, si charitatem non habet, non „ Deum, sed hostem animæ suæ habitare in se. Cum „ charitate quippe cuncta bona, sine charitate vero

„ nulla haberi possunt, &c. Definitio charitatis, ut „ Doctores nostri tradunt, est bona voluntas. Ergo, „ quicumque bonam voluntatem non habet, chari„ tatem non habere comprobatur: & ideo pacem, „ quæ Christus est, quia bonæ voluntatis non est, „ habere non meretur, &c. Miserabiliter plane de„ cipiuntur plerique, qui sine charitate, aut Deo in „ hac mortalitate placere, aut ad eum sine illa se „ putant pervenire. „ Hæc ibi. Si ergo habens charitatem, secundum Concilium, habet Deum in se manentem, cuncta bona, voluntatem bonam, pacem Christi, placetque Deo, & nullum horum potest haberi ab aliquo, dum manet vel in uno peccato mortali: clare sequitur, quod, secundum Concilium illud, charitas existens in aliquo tollit omnia peccata mortalia ejus. Ex consequenti ergo dixit per hæc virtualiter Concilium, quod contritio charitate, etiam parva, formata, magnorum peccatorum est remissiva. Ex prædictis in appendicibus ante Conc. intellige has ex illo bonas deductiones. Facient & hæc pro juvamine appendicis *articuli primi*, licet non *secundi*, quoniam *primus* charitatem, *secundus* non quamcunque, sed gradum, & sane magnum, charitatis requirit. *Secundo* habes: quomodo per ejus rationem præmissa, & scripturarum, conciliique dicta, pro quanto contritionem parvam innuunt sufficere ad deletionem magnorum peccatorum, & intelligas, & declares, & probata defendas. *Tertio* vides, &c.

QUÆSTIO VI.

De Confessione, quoad ejus necessitatem, in sex articulos divisa.

DEinde considerandum est de Confessione, de qua *sex* sunt consideranda. *Primo* de confessionis necessitate. *Secundo* de ejus quidditate. *Tertio* de ipsius ministro. *Quarto* de qualitate ejus. *Quinto* de ejus effectu. *Sexto* de ejus sigillo.

Cir-

Circa primum quæruntur sex.

Primo. Utrum confessio sit necessaria ad salutem.
Secundo. Utrum confessio sit de jure naturali.
Tertio. Utrum omnes ad confessionem teneantur.
Quarto. Utrum licite aliquis possit confiteri peccatum, quod non habet.
Quinto. Utrum statim quis confiteri teneatur.
Sexto. Utrum possit cum aliquo dispensari, ne homini confiteatur.

ARTICULUS I. 19

Utrum Confessio sit necessaria ad salutem.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Confessio non sit necessaria ad salutem. Sacramentum enim pœnitentiæ propter remissionem culpæ ordinatum est: Sed culpa per gratiæ infusionem sufficienter remittitur. Ergo ad pœnitentiam de peccato agendam non est necessaria confessio.

2. Præterea. Peccatum quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam. Ergo peccatum actuale, quod ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex seipso tantum habere medicinam: Sed contra tale peccatum ordinatur pœnitentia. Ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

3. Præterea. Aliquibus est peccatum remissum sine hoc quod confessi legantur; sicut patet de Petro, & Magdalena, & de Paulo: Sed non est minoris efficaciæ gratia remittens peccatum nunc, quam tunc fuerit. Ergo nec nunc de necessitate salutis est, quod homo confiteatur.

4. Præterea. Confessio ad hoc exigitur in judicio, ut secundum quantitatem culpæ pœna infligatur: Sed homo potest pœnam sibiipsi infligere majorem, quam etiam ab alio sibi infligatur. Ergo videtur, quod confessio non sit de necessitate salutis.

Sed Contra. Boetius in lib. 1. de Consol. (*Prosa 4. in princ.*) dicit: *Si opem medicantis expectas, oportet quod morbum detegas*: Sed de necessitate salutis est, quod homo de peccatis medicinam accipiat. Ergo & de necessitate salutis est, quod morbum per confessionem detegat.

Præterea. In judicio sæculari non est idem judex, vel actor, & reus: Sed judicium spirituale est ordi-

natius. Ergo peccator, qui est reus, non debet esse suiipsius judex, sed ab alio judicari debet: Et ita oportet, quod confiteatur.

Respondeo dicendum, quod passio Christi, sine cujus virtute nec originale, nec actuale peccatum dimittitur, in nobis operatur per sacramentorum susceptionem, quæ ex ipsa efficaciam habent. Et ideo ad culpæ remissionem & actualis, & originalis requiritur sacramentum Ecclesiæ, vel actu susceptum, vel saltem voto, quando articulus necessitatis, non contemptus, sacramentum excludit: Et per consequens illa sacramenta, quæ ordinantur contra culpam, cum qua salus esse non potest, sunt de necessitate salutis: Et ideo sicut baptismus, quo deletur originale peccatum, est de necessitate salutis: ita & pœnitentiæ sacramentum. Sicut autem aliquis per hoc quod baptismum petit, se ministris Ecclesiæ subjicit, ad quos pertinet dispensatio sacramenti: ita etiam per hoc, quod confitetur peccatum suum, se ministro Ecclesiæ subiicit, ut per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatum remissionem consequatur; qui congruum remedium adhibere non potest, nisi peccatum cognoscat, quod fit per confessionem peccantis. Et *ideo confessio est de necessitate salutis ejus, qui in peccatum mortale actuale cecidit.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem: sed post culpam remissam adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis: sed ad gratiæ infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta, ante quorum susceptionem vel actu, vel proposito aliquis gratiam non consequitur; sicut in baptismo patet. Et simile est de confessione: Et ulterius per confessionis erubescentiam, & vim clavium, quibus se confitens subjicit, & satisfactionem injunctam, quam sacerdos moderatur, secundum qualitatem criminum sibi per confessionem innotescentium, pœna temporalis expiatur. Sed tamen ex hoc quod operatur confessio ad pœnæ remissionem, non habet quod sit de necessitate salutis; quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpæ remissionem aliquis remanet ligatus: unde sine hoc quod in præsenti vita expiaretur, esset via salutis: sed habet quod sit de necessitate salutis, ex hoc quod ad remissionem culpæ modo prædicto operatur.

Ad secundum dicendum, quod peccatum, quod ex altero contractum est, scilicet originale, potest omnino ab extrinseco remedium habere; ut in parvulis patet: sed peccatum actuale, quod ex seipso quis-
que

que commisit, non potest expiari, nisi aliquid cooperetur ille qui peccavit: Sed tamen non sufficit ad peccatum expiandum ex seipso, sicut sufficienter peccatum commisit: eo quod peccatum ex parte conversionis est finitum, ex qua parte peccator in ipsum reducitur; sed ex parte aversionis habet infinitatem, ex qua parte oportet, quod peccati remissio ab alio incipiat; quia *quod est ultimum in generatione, est primum in resolutione*, ut dicitur in 3. Ethicorum. (*cap. 3. a med. tom. 5.*) Et ideo oportet, quod etiam peccatum actuale ex alio medicinam habeat.

Ad tertium dicendum, quod etsi non legatur eorum confessio, potuit tamen fieri. Multa enim facta sunt, quæ non sunt scripta.

Et præterea, Christus habet potestatem excellentiæ in sacramentis. unde sine his, quæ ad sacramentum pertinent, potuit rem sacramenti conferre.

Ad quartum dicendum, quod satisfactio non sufficeret ab expiandam pœnam peccati ex quantitate pœnæ, quæ in satisfactione imponitur, sed sufficit, inquantum est pars sacramenti virtutem sacramentalem habens. & ideo oportet, quod per dispensatores sacramentorum imponatur. & ideo necessaria est confessio.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem refellas hæresim *Jacobitarum* (Alfonsus Cast. tit. *Confessio*) dicentium: confiteri sacerdoti peccata sua non esse necessarium, sed soli Deo confiteri sufficit. Item *Lutheri* ibidem dicentis: Confessionem hanc clancularium non esse necessariam, quæ in aurem fit sacerdotis; sed sufficit, si soli Deo confiteatur. Item *Uvaldensium* pessimam, ibidem, dicentium: Confessionem sacramentalem omnino esse tollendam. Item *Albanensium* execrandam (Prateolus, *Albanenses*) garrientium: Confiteri hominem nec posse, nec debere, post commissum peccatum. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, has merito damnatas esse a Concilio *Trident.* sess. 14. can. 2. „ Est autem hoc sacramentum pœnitentiæ „ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut „ nondum regeneratis ipse Baptismus. *Hæc ibi*; & „ *can. 5.* ex institutione sacramenti pœnitentiæ jam „ explicata universa Ecclesia semper intellexit, in„ stitutam etiam esse a Domino integram peccatorum „ confessionem, & omnibus post baptismum lapsis „ jure

" jure divino necessariam existere. *Hæc ibi; & in-*
" *fra*: Neque enim per Lateranense Concilium Ec-
" clesia statuit, ut Christifidelis confiteretur: quod
" jure divino necessarium, & institutum esse intelle-
" xerat: sed, *&c. Hæc ibi; & can. 6.* Si quis ne-
" gaverit Confessionem sacramentalem, vel institu-
" tam, vel necessariam esse jure divino: aut dixe-
" rit modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem
" Ecclesia catholica semper observavit, & observat,
" alienum esse ab institutione, & mandato Christi,
" & inventum esse humanum: anathema sit. *Et can.*
" 8. Si quis dixerit, confessionem omnium peccato-
" rum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem,
" & traditionem humanam, a piis abolendam, *&c.*
" anathema sit. *Hæc ibi. Item damnatas a Papa*
" Clemente I. in 1. epist. ad Jacobum fratrem Do-
" mini, *immo a B. Petro Apostolorum principe*. Quod
" si forte alicujus cor vel livor, vel infidelitas, vel
" aliquod malum ex his, quæ superius memoravi-
" mus, latenter irrepserit, non erubescat, qui ani-
" mæ suæ curam gerit, confiteri hæc huic, qui præ-
" est, ut ab ipso per verbum Dei, & consilium sa-
" lubre curetur: quo possit integra fide, & operibus
" bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ
" vitæ præmia pervenire: *Hæc ibi; & infra in fine.*
" Hæc itaque, frater charissime Jacobe, ab ore S.
" Petri jubentis accepi, tibique (ut optabas) insi-
" nuare studui, ut servari omnia immaculata præci-
" pias: quia Ecclesiastica non oportet negligenter,
" sed diligenter expleri negotia. Hæc ergo præcepta
" nemo credat absque sui periculo negligere, vel dis-
" simulare: quia in judicio Dei ignis æterni tormen-
" ta sustinebit, qui Ecclesiastica decreta neglexerit." "
Hæc ibi. Ubi quidem sunt omnia, & singula verba ponderanda: & maxime ultimo dicta semper timenda, atque pro universali regula omnium ab Ecclesia decretorum in primis habenda. Quæ sunt hæc ultima? *In judicio Dei ignis æterni tormenta sustinebit, qui Ecclesiastica decreta neglexerit.* Item damnatas a Concilio *Cabilonensi* I. cap. 8. *De pœnitentia vero peccatorum, quæ est medela animæ, utilem omnibus hominibus esse censemus: &, ut pœnitentibus a sacerdotibus, facta confessione, indicatur pœnitentia.* Hæc ibi. Ecce, quod illa necessitas confessionis sacramentalis, quæ supra canonice patuit, non est inutilis, aut superflua (ut quidam alii hæretici blasphemarunt) sed est utilis, & utilitate tanta, ut sit medela animæ. Item a *Cabilonensi* II. cap. 33. " Qui-
" dam solummodo Deo confiteri debere dicunt pec-

„ cata, quidam vero sacerdotibus confitenda esse pec-
„ cata percensent: quod utrumque non sine magno
„ fructu intra sanctam fit Ecclesiam, ita dumtaxat,
„ ut & Deo, qui remissor est peccatorum, confitea-
„ mur peccata nostra: & secundum institutionem
„ Apostoli confiteamur alterutrum peccata nostra,
„ & oremus pro invicem, ut salvemur. *Hæc ibi. Ubi*
„ *nota ly* utrumque non sine magno fructu intra Ec-
„ clesiam sanctam fit, ita dumtaxat: „ nota inquam limitationem illam, *ita dumtaxat*, cum suis adhærentibus consequenter. Ubi etiam nota, quod ly *institutionem*, non significat, quod Apostolus Jacobus instituerit, proprie loquendo, sacramentum confessionis, cum a Christo Domino institutum fuerit, secundum *Conc. Trid. sess.* 14. *cap.* 1. & *can.* 1. sed significat, quod illud sacramentum commendatum fuerit, & promulgatum ab eodem Apostolo, a simili intelligendo *ex Conc. Trid. sess. ead. cap.* 1. & *can.* 1. *de sacram. extremæ Unctionis.* Item damnatas a Concilio *Senonensi* decr. 10. de sacram. pœnit. „ Pœniten-
„ tiæ vero tam necessarium est sacramentum, quam
„ impossibile est, baptismum reiterari. Voluntarie e-
„ nim peccantibus nobis post acceptam notitiam ve-
„ ritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.
„ Cum igitur in multis offendamus omnes; neque
„ sit, qui possit dicere, mundum est cor meum, &
„ purus sum a peccato; necessaria est profecto se-
„ cunda post naufragium tabula. „ Hæc ibi. *Secunda* autem *post naufragium tabula* recte dicitur sacramentum Pœnitentiæ, secundum *Concil. Trident. sess.* 14. *can.* 2. *de pœnit. sacram.* Ex quo Concilio *Senonensi* nota diligenter, quod illa auctoritas Apostoli ad Heb. 10. *Voluntarie enim peccantibus*, &c. loquitur de Baptismo non relicto ad reiterandum: adeo, quod ly *hostia*, significat sacramentum hostiæ semel pro nobis in cruce oblatæ, nos commori, & consepeliri faciens: & hoc sacramentum est baptismus. Rursum damnatas ab eodem Concilio *Senonensi* decr. eod. de confess. „ Sed, ut vetustissimum illud, ita
„ verissimum, qui abscondit scelera sua, non diri-
„ getur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea,
„ misericordiam consequetur. Neque satis fuerit de
„ peccatis conteri, & ea apud sese Deo confiteri:
„ nisi sacerdoti quoque sacramentali confessione de-
„ tegantur. Ea quippe nec humanum, nec recens
„ inventum esse potest: quæ tot, & tantis fulcitur
„ scripturarum oraculis. Ad hanc enim, &c. Opor-
„ tet itaque, quem antiquus ille serpens occulte mo-
„ morderit, abstrusissimum quodque vulnus medico

„ de-

„ detegere; omnem indigeftum, & virulentum humorem (etfi ftomacho mentis altius infederit) „ evomere; pudorem in fatisfactionis partem de fingulo quovis errato pati, ne, dum occultis peccatorum vinculis fefe teneri diffimulat, horrendæ „ tandem fub omnium oculis æternæ damnationis „ laqueo conftringatur. Proinde ftatim ab Ecclefiæ „ nafcentis incunabulis facer ifte confitendi ritus de „ interioribus, nedum de exterioribus tantum, inolevit: ut, tum ex Jacobo, tum ex Divi Dionyfii, „ Alexandri, Urbani, & Cypriani, fcriptis manifeftum evadit. Recte igitur hanc exhomologefis legem a Chrifto inftitutam, per Apoftolos ad nos „ ufque deductam, & ab univerfali Ecclefia inviolabiliter obfervatam, a cunctis Chrifti fidelibus fectandam effe, & contravenientes auctoritate Concilii Conftantienfis, & aliorum complurium damnatos, declaramus. „ Hæc ibi. Item damnari, &c. Vide *quæft.* 8. *art.* 2. *append.* *Tertio* habes: quomodo per rationem ejus prædicta, pro quanto confeffionem ftatuunt effe neceffariam, & declares, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 20

Utrum Confeffio fit de jure naturali.

AD Secundum fic proceditur. Videtur, quod confeffio fit de jure naturali. Adam enim, & Cain non tenebantur nifi ad præcepta legis naturæ: Sed reprehenduntur de hoc, quod peccatum fuum non funt confeffi. Ergo confeffio peccati eft de jure naturali.

2. Præterea. Præcepta illa, quæ manent in veteri lege, & nova, funt de jure naturali: Sed confeffio fuit in veteri lege, ut dicitur Ifaiæ 43. *Narra, fi quid habes, ut juftificeris*: Ergo eft de jure naturali.

3. Præterea. Job non erat fubjectus nifi legi naturali: Sed ipfe peccata confitebatur: quod patet per hoc quod dicitur Job 31. *Si abfcondi ut homo peccatum meum*. Ergo eft de jure naturali.

Sed Contra. Ifidorus dicit, (*l.* 5. *Etymolog.* *c.* 4.) quod jus naturale eft idem apud omnes: Sed confeffio eft eodem modo apud omnes. Ergo non eft de jure naturali.

Præterea. Confeffio fit ei, qui habet claves: Sed claves Ecclefiæ non funt de jure naturali inftitutæ. Ergo nec confeffio.

Refpondeo dicendum, quod facramenta funt quædam

dam fidei protestationes. unde oportet, ea fidei esse proportionata. Fides autem est supra cognitionem rationis naturalis. unde & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamen. Et quia *jus naturale est, quod non opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit*, ut Tullius dicit, (*l. 2. de Invent. aliquant. ante fi.*) ideo sacramenta non sunt de jure naturali, sed de jure divino, quod est supra naturale: quod quandoque etiam naturale dicitur, secundum quod cuilibet rei illud est naturale, quod ei a suo creatore imponitur: tamen proprie dicuntur naturalia, quæ ex principiis naturæ causantur. Supra autem naturam sunt, quæ ipse Deus sibi reservat, sive naturæ ministerio operanda, sive in operationibus miraculorum, sive in revelationibus mysteriorum, sive in institutionibus sacramentorum. Et *sic confessio, quæ necessitatem sacramentalem habet, non de jure naturali est, sed de divino.*

Ad primum ergo dicendum, quod Adam vituperatur ex hoc, quod peccatum suum coram Deo non recognovit. confessio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, est de jure naturali. nunc autem loquimur de confessione, quæ fit homini.

Vel dicendum, quod confiteri peccatum in casu est de jure naturali, scilicet cum quis in judicio constitutus a judice interrogatur: tunc enim non debet peccator mentiri: de quo Adam, & Cain vituperantur: Sed confessio, quæ fit homini sponte ad remissionem peccatorum consequendam a Deo, non est de jure naturali.

Ad secundum dicendum, quod præcepta legis naturæ manent eodem modo in lege Moysi, & in nova lege. Sed confessio, quamvis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodem modo, sicut in lege nova, nec sicut in lege naturæ. in lege enim naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apud Deum: sed in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari; sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo & homini innotescere poterat, eum peccasse; non autem oportebat, ut speciale peccatum a se commissum manifestaret, aut peccati circumstantias, sicut in nova lege oportet.

Ad tertium dicendum, quod Job loquitur de illa absconsione peccati, quam facit deprehensus, peccatum negando, aut excusando, ut ex Glossa (*ord. Greg. l. 22. Moral. c. 9.*) ibidem haberi potest.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem *primæ* conclusionis interimas hæresim *Catharorum*, ut refert Cardinalis de Turrecremata, *De ecclesia lib.* 4. *c.* 35. blaspheme evomentium, sacramenta Christi, & ecclesiæ, non esse vera: sed falsa, & deceptoria. Non enim possibile est, etiam secundum solam rationem humanam, quod illa, quæ sunt de jure divino, sint falsa, aut deceptoria. Ratione ergo, qua probat articulus, sacramenta esse de jure divino, expugnatur narrata hæresis. Item hæresim *Petri Oxomensis*, ut refert Summa Conciliorum in vita *Sixti IV.* dicentis, quod confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo statuto universalis ecclesiæ, non de jure divino. Item hæres. *Sectariorum* (Prat. *Sectarii*) blaterantium, quod confiteri peccata, & numerare, est papistica carnificina, & impietas. Loquitur hæresis hæc de circumstantiis, cum dicit ly *enumerare*, quoniam numerus peccatorum est circumstantia, per ly *quotiens*, significata, ut supra dictum est not. *secunda* post respon. ad *secundum*. Item hæres. *Lutheri* (Alphons. Cast. confessio) somniantis, confessionem non posse dici sacramentum. Item hæres. *Manichæorum*, Direct. Inquisit. 2. *par. q.* 13. obstrepentium, quod confessio facta sacerdotibus Romanæ Ecclesiæ nihil valet ad salutem, nec Papam, nec aliquem alium de Romana Ecclesia habere potestatem absolvendi aliquem a peccatis. *Secundo* habes: quomodo per rationem has merito damnari ostendas a Conc. *Trid.* sess. 14. c. 1. „ Dominus sacramentum pœnitentiæ tunc „ præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insuf„ flavit in discipulos dicens: Accipite Spiritum san„ ctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur „ eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam „ insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem „ remittendi, & retinendi peccata ad reconciliandos „ fideles post baptismum lapsos, Apostolis, & eorum „ legitimis successoribus fuisse communicatam, uni„ versorum Patrum consensus semper intellexit. Et „ Novatianos remittendi potestatem olim pertina„ citer negantes, magna ratione Ecclesia catholi„ ca, tanquam hæreticos, explosit, atque condem„ navit. Quare verissimum hoc verborum illorum „ Domini sensum sancta hæc Synodus probans, & re„ cipiens, damnat eorum commentitias interpretatio„ nes, qui verba illa ad potestatem prædicandi ver„ bum Dei, & Christi euangelium annunciandi, con-

„ tra hujusmodi sacramenti institutionem, falso de„ torquent. *Hæc ibi*. *Et c.* 5. Ex institutione sacra„ menti pœnitentiæ jam explicata, universa ecclesia „ semper intellexit, institutam etiam esse a Domino „ integram peccatorum confessionem, & omnibus „ post baptismum lapsis jure divino necessariam ex„ istere. *Hæc ibi*. *Et cano.* 1. & 3. Si quis dixe„ rit, verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiri„ tum sanctum, quorum remiseritis peccata, re„ mituntur eis, & quorum retinueritis, retenta „ sunt, non esse intelligenda de potestate remitten„ di, & retinendi peccata in sacramento pœnitentię, „ sicut Ecclesia catholica ab initio semper intelle„ xit: detorserit autem contra institutionem hujus „ sacramenti ad auctoritatem prædicandi Euange„ lium: anathema sit. „ Hæc ibi. Item ab eodem damnatas, inquantum contra specialia peccata confitenda negant, & circumstantias, ut supra in *not.* 1. & 3. post respon. ad *secundum*. Item a Concilio *Lateranensi*, ut ibi *not.* 3. Item a Concil. *Trident.* sess. 14. c. 5. *Neque per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christifideles confiterentur, quod jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat: sed, ut preceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur*. Hæc ibi. Vide autem Concil. *Lateranen. not.* 3. supra, quod diligenter inquirantur etiam circunstantiæ, ut detur salubre peccatoribus consilium, & remedium. *Tridentinum* vero, ut supra *not.* 1. post resp. ad *secundum*, affirmat, quod sacerdos æquitatem in pęnis injungendis pęnitenti, quod utique est salubre remedium, ut ibi *r.* 8. ad longum declaratur, servare non potest: si specialia peccata, & non tantum in genere sibi a pœnitente non declarentur. Cum ergo Lateranense Concilium æquum, non iniquum remedium velit a sacerdote adhiberi ei, qui confitetur, liquido sequitur, quod peccata in specie confitenda intellexit a Domino fuisse institutum, &, quod præcipiat talem confessionem saltem semel in anno a Christi fidelibus actualiter observandam. Et per hoc, omnes contrarias hæreses damnet. Ergo per hoc, quod intelligit confessionem talem institutam fuisse a Domino, damnat etiam Lutherum negantem, confessionem esse sacramentum. Item a *Papa Sixto IV. in Extravaganti* approbante sententiam *Alphonsi* Archiepiscopi Toletani contra Petrum Oxomensem, intelligitur ad literam damnatus omnis error Petri ejusdem. Vide hanc damnationem supra *q.* 1. *art.* 1. *appen.* Item a Con-

Concil. *Trident.* sess. 7. cano. 3. de baptismo. *Si quis dixerit, in Romana Ecclesia, quæ omnium ecclesiarum mater est, & magistra, non esse veram de sacramento Baptismi doctrinam: anathema sit.* Hæc ibi. Intellige tu, idem de confessione sentiri a Christianis debere. Ergo per hoc damnari dicas hæresim *Manichæorum* supradictam, contra quos præsertim a Sede Apostolica fuit delegatus Inquisitor R. P. *Petrus* de Verona ordinis Prædicatorum, qui postea ab ipsis Manichæis hæreticis est gladiis interfectus, eodemque anno per S. E. R. est canonizatus, & inter candidatos martyres relatus, ac sanctus Petrus martyr appellatus, miraculis plurimis gloriose coruscans, secundum Manichæorum supradicta, speciatim vero damnatur illa hæresis, Direct. ibi, a *Decret.* 24. *q.* 3. *c. Quidam.* ubi in fine de omnibus enumeratis, inter quos erant Manichæi, dicitur sic: „ *Hæ sunt hæreses adversus catholicam fidem exortæ, ab Apostolis, & a sanctis Patribus, vel Conciliis prædamnatæ, quæ, dum in se multis erroribus divisæ invicem sibi dissentiunt, communi tamen nomine adversus Ecclesiam Dei conspirant. Sed & quicumque aliter scripturam sanctam intelligit, quam sensus Spiritus sancti flagitat, a quo conscripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest.* Item a Concilio *Trid.* sess. 7. cano. 1. de sacramentis. *Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta,* &c. *videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse vere, & proprie sacramentum; anathema sit.* Hæc ibi. Et cano. 4. *Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua,* &c. *licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.* Hæc ibi. Vide *appen. ar.* 1. & *sequent.* 3. quoniam istæ multum ad errorum variorum condemnationem se mutuo juvant. Prædictas canonicas hæresum illarum damnationes scias sigillatim contra earum quamlibet applicare; quoniam, ideo plurimæ damnationes glomeratim, ut ajunt, adductæ sunt, ut possit lector quisque per seipsum singulas singulis, ut decet, vigilanter applicare. Non enim adducere omnes contra quamlibet institutum fuit: sed, ut ex omnibus singulæ contra singulas eligerent, studentibus parare mensam. Quod vero nunc in proposito isto dictum est, ubique intelligendum, atque servandum intelligas, quandocumque contra multos errores præmissos arma multa, pro varietate ho-

hostium retundenda, e canonicis munitionibus assumimus: etiam quod nunquam alibi hoc monitum replicaretur. Item a Concil. *Trid.* illam *Sectariorum* speciatim damnatam fuisse sess. 14. c. 5. *Colligitur etiam eas circumstantias in confessione explicandas* &c. ut supra *not.* 3. post respo. ad *secundum*, *sed & impium est confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare. Constat enim nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi, quam, ut, postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit. Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus; Ab occultis meis munda me Domine. Ipsa vero hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset: nisi tot, tantisque commodis, & consolationibus levaretur; quæ omnibus digne ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur.* Hæc ibi. Ubi nota contra Lutherum supra quod Conc. expressissime confessionem præmissam vocat *sacramentum*. De commodis autem, quæ affert confessio, a Conc. factis ibi, vide infra *q.* 10. per totum. Contra heræs. *secundi* vide etiam *q.* 8. *a.* 2. *appen. Tertio* habes: quomodo per ejus rationem antedicta, pro quanto confessionem sentiunt esse de jure divino, & declares, & probes, & defendas. *Quarto*, &c.

ARTICULUS III. 21

Utrum omnes ad confessionem teneantur.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod non omnes ad confessionem teneantur. Quia, sicut dicit Hieron. (*sup. illud Is.* 3. *Peccatum suum*, *&c.* *& epist.* 8. *ad Demetriad. cir. med.*) *Pœnitentia est secunda tabula post naufragium*: Sed aliqui post baptismum naufragium non sunt passi. Ergo nec eis competit pœnitentia; & sic nec confessio, quæ est pœnitentiæ pars.

2. Præterea. Confessio facienda est judici in quolibet foro: Sed aliqui sunt, qui non habent hominem judicem supra se. Ergo nec tenentur ad confessionem.

3. Præ-

3. Præterea. Aliquis est, qui non habet peccata, nisi venialia: Sed de illis non tenetur homo confiteri. Ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

Sed Contra est, quia confessio contra satisfactionem, & contritionem dividitur; Sed omnes tenentur ad contritionem, & satisfactionem. Ergo & omnes tenentur ad confessionem.

Præterea. Hoc patet ex Decret. de pœnit. & remiss. (*c.* 12.) ubi dicitur, quod *omnes utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, tenentur peccata confiteri*.

Respondeo dicendum, quod ad confessionem *dupliciter* obligamur. *Uno modo* ex jure divino, ex hoc ipso quod est medicina: Et *secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantum, qui peccatum mortale incurrunt per baptismum*. *Alio modo* ex præcepto juris positivi: Et *sic tenentur omnes ex institutione Ecclesiæ* edita in Concil. generali (*scilicet Lateran.* 4. *gener.* 12. *can.* 21. *tom.* 11.) sub Innocentio III. tum ut quilibet peccatorem se recognosceret; quia *omnes peccaverunt, & egent gratia Dei*: (*Rom.* 3.) tum ut cum majori reverentia ad Eucharistiam accedatur: tum etiam ut Ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus intra gregem lateat.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis homo in hac mortali vita post baptismum naufragium evadere possit, quod est peccatum mortale; non tamen evadere potest venialia, quibus ad naufragium disponitur, contra quæ etiam pœnitentia ordinatur. & ideo manet pœnitentiæ locus etiam in illis, qui non mortaliter peccant, & per consequens confessionis.

Ad secundum dicendum, quod nullus est, qui non habeat judicem Christum, cui per suum Vicarium confiteri debet: qui quamvis eo inferior sit, inquantum prælatus est; tamen est eo superior, inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

Ad tertium dicendum, quod ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ, quando non habet alia, quæ confiteatur.

Vel potest dici secundum quosdam, quod ex Decretali prædicta, (*in* 2. *arg. sed Cont.*) non obligantur, nisi illi qui habent peccata mortalia: quod patet ex hoc quod dicit, quod debent omnia peccata confiteri: quod de venialibus intelligi non potest; quia nullus omnia confiteri potest: & secundum hoc ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium; sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum, ut se sacerdoti repræsentet, & se osten-

ostendat absque conscientia mortalis esse; & hoc ei pro confessione reputatur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias detestandum consilium in Papæ, & Concilii despectum, *Brentii* (Prat. Aetiani) dicentis, non confitendum esse sacramentaliter tempore Quadragesimæ, vel Paschatis, quo præcipit Papa; *sed, si non præcepisset, vellem confiteri*, ait ipse Brentius, *quando, & quomodo voluntas libera me tetigerit*. Contra enim hunc tam cervicosum habes tres rationes post *secundam* conclusionem in textu pro Papa, & Concilio adductas. Iterum: quomodo per rationem rejicias hæresim *Lutheri* (ut refert *Leo X.* in Bulla) dicentis, *nullo modo præsumas confiteri peccata venialia: sed nec omnia mortalia: quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas: unde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur*. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas; prædictos errores merito damnari a Concil. *Trident.* sessione 14. cap. 5. ut supra in notatione post probationem *primæ* conclusionis. Iterum ab eodem, sessione eadem, cap. eod. sic: „ Cum universa peccata mortalia, etiam „ cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos „ reddant, necessum est, omnium etiam veniam cum „ aperta, & verecunda confessione a Deo quærere. „ *Hæc ibi*. *Quasi autem declarans, quid intelligat* „ *per ly* cogitationis, *præmiserat ibi hæc verba*, o- „ portere in confessione recenseri, etiamsi occultissi- „ ma illa sint; & tantum adversus duo ultima de- „ calogi præcepta commissa, quæ nonnunquam ani- „ mum gravius sauciant, & periculosiora sunt iis, „ quæ in manifesto admittuntur. *Hæc ipsum Conci-* „ *lium*. *Iterum ab eodem ibidem sic*. Venialia, qui- „ bus a gratia Dei non excludimur, & in quę frequen- „ tius labimur, quamquam recte, & utiliter, citra- „ que omnem præsumptionem in confessione dican- „ tur, quod piorum hominum usus demonstrat: ta- „ ceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis „ expiari possunt. *Hæc ibi*. *Iterum ab eod. ibidem* „ *sic*. Neque per Lateranense Concilium Ecclesia sta- „ tuit, ut Christifideles confiterentur, quod jure di- „ vino necessarium, & institutum esse intellexerat, „ sed, ut præceptum confessionis saltem semel in „ anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos di- „ scretionis pervenissent, impleretur. Unde jam in „ universa Ecclesia cum ingenti animarum fidelium

„ fructu observatur mos ille salutaris confitendi sa-
„ cro illo, & maxime acceptabili tempore Quadra-
„ gesimæ; quem morem hæc sancta Synodus maxi-
„ me probat, & amplectitur, tanquam pium, & me-
„ rito retinendum. *Hæc ibi. Iterum a Concil. ut su-
„ pra* art. 2. appen. *Iterum ab eod. sess.* 14. *cano.* 8. Si
„ quis dixerit, confessionem omnium peccatorum,
„ qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & tradi-
„ tionem humanam a piis abolendam, aut ad eam
„ non teneri omnes, & singulos utriusque sexus
„ Christi fideles, juxta magni Concilii Lateranensis
„ constitutionem, semel in anno, & ob id suaden-
„ dum esse Christifidelibus, ut non confiteantur tem-
„ pore Quadragesimæ, anathema sit. *Et cano.* 7. Si
„ quis dixerit, in sacramento pœnitentiæ ad remis-
„ sionem peccatorum necessarium non esse jure divi-
„ no confiteri omnia, & singula peccata mortalia,
„ quorum memoria cum debita, & diligenti præme-
„ ditatione habetur, etiam occulta, & quæ sunt con-
„ tra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstan-
„ tias, quæ peccati speciem mutant, sed eam con-
„ fessionem tantum esse utilem ad erudiendum, &
„ consolandum pœnitentem, & olim observatam
„ fuisse tantum ad satisfactionem canonicam impo-
„ nendam, anathema sit. „ Hæc ibi. Nota, quod
supra dixerat, universam Ecclesiam semper intelle-
xisse, &c. ut in not. post probationem conclusionis
primæ. Iterum a *Leone X.* in Bulla contra errores
Lutheri, quam condemnationem videas supra *q.* 1. *a.*
1. *appen.* Iterum a, &c. ut in *q. hujus art.* 1. & 2.
appen. & locis ibi citatis. Ne mireris, si quando re-
petatur aliquod Concilii alicujus dictum: quoniam
vel pro aliqua varietate errorum, contra quos addu-
citur, vel pro aliquali annotatione tunc ad illud pro-
positum fienda noviter in dicto ipsius Concilii, vel
pro commodiori lectoris facilitate præstanda, talis
quandoque repetitio fit. Unde non est omnino re-
prehendenda, sed ad aliquam istarum trium ratio-
num mox recurrendum, & vigilanter annotandum,
propter quam illarum tunc fiat, consule D. *Roffen-
sem* contra Lutheri ar. *octavum* optime triumphan-
tem. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene pensatis,
& applicatis doctrina præsens Angelica, &c.

AR-

ARTICULUS IV. 22

Utrum aliquis licite possit confiteri peccatum quod non habet.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod aliquis licite possit confiteri peccatum, quod non habet. Quia, ut dicit Gregorius, (*lib.* 12. *Regist. epist.* 31. *ad interrog.* 10. *ante med.*) *Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est*. Ergo ad bonam mentem pertinet, ut de illis culpis se accuset, quas non commisit.

2. Præterea. Aliquis per humilitatem reputat se deteriorem aliquo, qui est manifestus peccator: & in hoc est commendandus: Sed quod corde quis æstimat, licet ore confiteri. Ergo licite potest confiteri se habere gravius peccatum, quam habeat.

3. Præterea. Aliquis aliquando dubitat de peccato aliquo, utrum sit mortale, vel veniale; & talis debet de illo, ut videtur, confiteri, ut de mortali. Ergo aliquis debet confiteri aliquando peccatum, quod non habet.

4. Præterea. Satisfactio ex confessione ordinatur: Sed aliquis potest satisfacere de peccato, quod non commisit. Ergo etiam potest confiteri peccatum, quod non fecit.

Sed Contra. Quicumque dicit se fecisse quod non fecit, mentitur: Sed nullus in confessione mentiri debet; cum omne mendacium sit peccatum. Ergo nullus debet confiteri peccatum, quod non fecit.

Præterea, in judicio exteriori non debet aliquod crimen alicui impingi, quod non potest per testes idoneos probari: Sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia. Ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod in conscientia sua non habet.

Respondeo dicendum, quod per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare. Ille autem qui aliud sacerdoti de se loquitur, quam in sua conscientia habeat, sive bonum, sive malum, non se sacerdoti manifestat, sed magis occultat. & ideo non est idonea confessio. *sed ad hoc quod sit idonea, requiritur quod os cordi concordet, ut solum hoc os accuset, quod conscientia tenet.*

Ad primum ergo dicendum, quod agnoscere culpam, ubi non est, potest esse *dupliciter*. *Uno modo* ut intelligatur quantum ad substantiam actus: Et sic non est verum. non enim ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, ut se actum aliquem com-

misisse agnoscat, quem non commisit. *Alio modo* quantum ad conditionem actus: Et sic verum est, quod Gregorius dicit: quia justus in actu, qui de se bonus est, formidat ne aliquis defectus ex parte sua fuerit. Et sic dicitur Job 9. *Verebar omnia opera mea.* Et ideo ad bonam mentem etiam pertinet, ut hanc formidinem, quam corde tenet, lingua accuset.

Et per hoc etiam patet solutio ad secundum: quia justus, qui est vere humilis, non reputat se deteriorem quantum ad perpetrationem actus, qui sit pejor ex genere; sed quia timet, ne in his, quæ bene agere videtur, per superbiam gravius delinquat.

Ad tertium dicendum, quod quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter, discrimini se committens: & similiter periculo se committit, qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri; non tamen debet asserere illud mortale esse, sed dubitative loqui, & judicium sacerdotis expectare, cujus est discernere inter lepram, & lepram.

Ad quartum dicendum, quod ex hoc quod homo satisfacit pro peccato, quod non commisit, non incurrit mendacium; sicut cum quis confitetur peccatum, quod non credit se fecisse: si autem dicat peccatum, quod non fecit, dum credit se fecisse, non mentitur: & ideo non peccat, si eo modo dicat, sicut est in corde suo.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*, quomodo per rationem ostendas, merito a Synodo *Moguntina* fuisse insinuatum, quod nemo confiteri debet peccatum, quod non fecit. Insinuatum vero est hoc; quando confessionem voluit esse puram, id est sine admixtione mendacii, cap. 26. *Ab infirmis in mortis articulo positis per presbyteros pura inquirenda est confessio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis, pondus pœnitentiæ sublevandum: ut, si forte migraverint, obligati ex communicatione alieni ex consortio bonorum fiant: a quo periculo si divinitus erepti convaluerint, pœnitentiæ modum a suo confessore impositum diligenter observent.* Hæc ibi. Ubi confessionem puram ad aggregandum consortio bonorum esse proficuam, insinuat: ex consequenti puritatem dicit confessionis ipsam ejus

jus veracitatem. Alioquin non ad coniungi bonorum consortio valeret, sed ad sejungi ab illo: cum scriptum sit Psal. 5. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*. Si ergo in confessione loqueretur quis mendacium, ex illa reportaret a Deo perditionem, & consortium malorum, non autem salvationem, & consortium bonorum: cujus oppositum Synodus præmissa confessionem puram mereri docet. Iterum ab ead. cap. 27. *Quæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in partibus suspenduntur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, utrum cadavera illorum ad Ecclesias deferenda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missæ celebrandæ, an non. Quibus respondemus, si omnibus de peccatis suis puram confessionem agentibus, & digne pœnitentibus communio in fine secundum canonicum jussum danda est: cur non est eis, qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt? Scriptum est enim: Non judicat Deus bis in idipsum. Nam ipse Dominus ait: In quocumque die conversus fuerit peccator, peccata ejus non reputabuntur ei: & iterum: Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore Pœnitentiam denegat: & desperat de clementia Dei, qui eam ad subveniendum morienti sufficere vel in momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset. Cum esset in pœna, pœnituit, & per unius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potius est æstimanda, quam tempore, Propheta hoc asserente, cum conversus ingemueris, salvus eris.* Hæc ibi. Ubi Concilium confessionem ait Deo peragi, quæ scilicet sacerdoti vicario ejus peragitur, confessionem puram, dignamque pœnitentibus vult esse, tali confessione conversis peccata non imputari a Deo, Propheta testante, narrat, pœnitenti confessionem habitaculum paradisi promereri affirmat: quibus omnibus, & singulis, veracitatem absque mendacii commixtione confessionem debere continere, prædicat, ut supra deduximus ex *Psal*. 5. Item a Concilio *Trident.* videtur hujusmodi confessionis pura veritas insinuata, dum sessio. 14. c. 5. ait. *Christus sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides, & judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, &c. Constat, sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse: neque æquitatem illius in pœnis injungendis servare potuisse: si in genere dumtaxat, & non potius in*

specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur, oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri. Hæc ibi: Ubi nota, quod non absque causa dixit, non omnia mortalia post diligentem sui discussionem esse confitenda, sed *omnia, quorum conscientiam habent*. Ergo omnia, quæ secundum veritatem conscientiæ suæ habet quis, confiteri debet, juxta Concilii statutum, & non quæ habet secundum fictionem suæ phantasticæ humiliationis. Rursus, si Concilium illud sacerdotes judicium sanum exercere, æquitatemque in pęnis injungendis servare non posse dicit: si non fiat confessio peccatorum in specie: quomodo (secundum illud) & prædictum judicium, æquitatemque servare poterunt, si fiat confessio peccatorum in fictione humilitatis, & non in apertione veritatis? Sicut igitur habet pro inconvenienti, quod quis non confiteatur in specie, ad evitanda illa duo absurdissima: ita & quod quis peccatum non commissum tanquam commissum confiteatur, habet pro inconvenienti, propter eandem rationem. Item ab Ecclesiast. 15. est insinuatum sic. *Est, qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo*. Principaliter siquidem videtur loqui de illo, qui causa humilitatis, ut sibi ipse confingit, se accusat de peccato in confessione, quod non credit se fecisse: quoniam hujus interiora plena sunt dolo, cum sic mentiendo mortaliter sacrilegii peccato delinquat, id, quod plenius explicatur ab Augustino in Decret. 22. quæstio. 2. *Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator, antequam mentireris, mentiendo efficeris. Veritas autem ipsa in te non est, nisi ita te dixeris peccatorem, ut etiam te esse cognoscas. Veritas autem ipsa est, ut, quod est, dicas. Nam, quomodo est humilitas, ubi regnat falsitas?* Hæc ibi. Ubi etiam glos. inquit, quod *dicens aliquod peccatum de se, cujus contrarium credit, mortaliter peccat*. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædictorum Conciliorum, & scripturarum, pro quanto non posse quemquam licite confiteri peccatum, quod non habet, insinuat, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 23

Utrum statim teneatur quis confiteri.

S. Thom. 4 dist. 17. q. 3. a. 1. q. 4.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod statim teneatur quis confiteri. Dicit enim Hugo de Sancto Victore: (*implicite lib. 1. de Anim. cap. 10. & lib. 2. de Sacram. par. 14. cap. 18. circa med.*) *Si necessitas non est, quæ prætendatur, contemtus non excusatur*: Sed quilibet tenetur vitare contemtum. Ergo quilibet tenetur statim confiteri, cum potest.

2. Præterea. Quilibet tenetur plus facere ad evadendum morbum spiritualem, quam ad evadendum morbum corporalem: Sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimento salutis medicum requirere tardat. Ergo videtur, quod non possit esse sine detrimento salutis, quod aliquis sacerdoti, cujus copiam habet, non statim de peccato confiteatur.

3. Præterea. Illud quod sine termino debetur, statim debetur: Sed sine termino debet homo confessionem Deo. Ergo tenetur ad statim.

Sed Contra. In Decret. (*c. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remis.*) simul datur tempus determinatum de confessione, & de Eucharistiæ perceptione: Sed aliquis non peccat, si non percipiat Eucharistiam ante tempus a jure determinatum. Ergo nec peccat si ante tempus illud non confiteatur.

Præterea. Quicunque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter. Si ergo aliquis non statim confiteatur, quando habet copiam sacerdotis, si ad statim confitendum tenetur, peccaret mortaliter, & eadem ratione alio tempore, & sic deinceps; & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro una pœnitentiæ dilatione: quod videtur inconveniens.

Respondeo dicendum, quod cum propositum confitendi sit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad contritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt, præcipue cum in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat eum peccatum incurrere: sicut cum tenetur sacerdos ad celebrandum, si non desit copia sacerdotis, confiteri tenetur, aut si desit, saltem conteri tenetur, & habere propositum confitendi, copia sacerdotis oblata. Sed ad confessionem actualiter faciendam obligatur ali-

aliquis *dupliciter*. *Uno modo* per accidens, scilicet quando ad aliquid tenetur, quod non potest sine peccato facere, nisi confessus, tunc enim confiteri tenetur: sicut si debeat Eucharistiam percipere, ad quam nullus post peccatum mortale nisi confessus accedere debet, copia sacerdotis oblata, & necessitate non urgente: Et inde venit obligatio, qua Ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum; quia instituit, ut semel in anno, scil. in Paschate, omnes sacram Communionem accipiant; Et ideo ante tempus illud omnes confiteri tenentur. *Alio modo* obligatur aliquis ad confessionem per se: Et sic videtur esse eadem ratio de confessione, & de baptismo differendo; quia utrumque est sacramentum necessitatis. Ad baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis statim postquam habet propositum baptismi, ita quod peccet mortaliter, nisi statim baptizetur: nec est aliquod tempus determinatum, ultra quod si baptismum differat, peccatum mortale incurrat; sed potest contingere, quod in dilatione baptismi mortale erit peccatum, vel non erit; & hoc pensandum est ex causa dilationis: quia sicut dicit Philos. in 8. Physic. (*implic. tex. 15. to. 2.*) voluntas non retardat facere aliquod opus volitum, nisi propter aliquam causam rationabilem. Unde si causa dilationis baptismi mortale peccatum annexum habeat, utpote si propter contemptum, vel aliquid hujusmodi, si baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale, alias non. Et ideo idem videtur esse de confessione, quæ non est majoris necessitatis, quam baptismus. Et quia ea quæ sunt de necessitate salutis tenetur homo in hac vita implere; *ideo si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc*, vel baptismum suscipiendum. Et propter hoc etiam Jacobus simul præceptum edidit de confessione facienda, & de extrema unctione suscipienda. (*Jacobi* 5.) Et ideo videtur probabilis illorum opinio, qui dicunt, quod non tenetur homo ad statim confitendum, quamvis periculosum sit differre. Alii autem dicunt, quod tenetur contritus ad statim confitendum, debita opportunitate oblata, secundum rectam rationem. Nec obstat, quod Decret. terminum præfigat, ut semel in anno confiteatur: quia Ecclesia non indulget dilationi, sed prohibet negligentiam in majori dilatione. Unde per Decretalem illam non excusatur a culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur a pena quantum ad forum Ecclesiæ, ut non privetur debita sepultura, si morte præventus fuerit ante tempus.

pus illud. Sed hoc videtur nimis durum: quia præcepta affirmativa non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum: non quidem ex hoc quod tunc commode impleri possunt; quia tunc si non daret aliquis eleemosynam de superfluo, quandocunque pauper monstraretur, peccaret mortaliter, quod falsum est: sed ex hoc quod tempus necessitatem urgentem adducit: Et ideo *non oportet, quod si statim oblata opportunitate non confiteatur, etiamsi major opportunitas non expectetur, aliquis peccet mortaliter, sed quando ex articulo temporis necessitas confessionis inducitur*: Nec hoc est ex indulgentia Ecclesiæ, quod non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmativi. Unde ante Ecclesiæ statutum etiam minus tenebatur. Quidam vero dicunt, quod sæculares non tenentur ante quadragesimale tempus confiteri, quod est eis pœnitentiæ tempus; sed Religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est: quia Religiosi non tenentur ad alia, quam alii homines, nisi ad quæ ex voto se obligaverunt; cujusmodi non est confessio.

Ad primum ergo dicendum, quod Hugo loquitur de illis, qui sine sacramento decedunt.

Ad secundum dicendum, quod non est de necessitate salutis corporalis, ut statim medicus quæratur, nisi quando necessitas curationis incumbit; Et similiter est de morbo spirituali.

Ad tertium dicendum, quod retentio rei alienæ invito domino contrariatur præcepto negativo, quod obligat semper, & ad semper. & ideo tenetur semper ad statim reddendum. Secus est autem de impletione præcepti affirmativi, quod obligat semper, sed non ad semper. Unde non tenetur aliquis ad statim implendum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem repellas errorem cujusdam, sub correctione tamen Ecclesiæ, in summula tit. commu. sacram. circa princ. hæc verba dicentis: *Si autem commoditas adest confitendi, & habens conscientiam peccati mortalis differre vult confessionem, & nihilominus communicare, quia oportet ipsum cum aliis communicare, aut ipsum oportet celebrare, peccare videtur valde graviter, quia minus digne voluntarius accedit, utpote ad ecclesiasticæ unionis sacramentum sine ecclesiasticæ reconciliatione absque rationabili excusatione accedens. Non damno tamen ipsum peccati mortalis propter ratio-*

tionem dictam. Hæc ille. Ratio autem dicta secundum istum Doctorem fuit: *quia* (inquit) *præceptum de confessione præmittenda communioni non est de jure divino, nec de jure positivo, cum nullibi inveniatur, nisi semel in anno*. Hæc ibi. Ex articulo enim patet, quod ratio istius juris est pro utraque parte falsa. Nam dicitur hic, quod præmittendam esse confessione communioni habetur ex jure positivo, & ex jure divino. Ex positivo quidem, quoniam ideo ab ecclesia statutum est confiteri Christianos semel in anno, quia communicare semel in anno statutum fuit, quasi quod per hoc dixerit aperte ecclesia, quoties peccator communicare vult, toties ipsum præconfiteri de mortali oportere, declaro. Ex divino autem jure: quoniam non potest existens in mortali digne accedere ad Eucharistiam non confessus, & consequenter sic accedens facit contra Apostolum dicentem; *probet seipsum homo, & sic de pane illo edat: qui enim manducat indigne, judicium sibi manducat*. Quasi expresse dicat. Manducans illum panem non probatus a seipso manducat indigne: ac propterea peccat mortaliter. Probare autem seipsum est, media confessione sacramentali non esse sibi conscium peccati mortalis: ut nunc ex Concil. *Trident*. patebit. Fallitur ergo ille vir (nam & *bonus quandoque dormitat Homerus*) in hoc, quod & ratiocinando de jure positivo, non distinguit inter per se, & per accidens (ut facit Divus Thomas) & loquendo de jure divino, non intelligit verum sensum Apostoli in ly *Probet seipsum homo*. Non enim ex hoc: quod de jure positivo non tenetur, per se loquendo, aliquis in die Natalis Domini communicare volens, ad confessionem actualem, sequitur, quod ex eodem jure non teneatur per accidens: neque ex eo, quod ille ipse habet contritionem de suis peccatis, sequitur, quod probaverit seipsum probatione illa, quam esse necessario faciendam ante sacram communionem docet Apostolus. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum merito damnatum esse a Concil. *Tridentino*, *Cabilonensi*, *Augustensi*, sessionibus, capitulis, & verbis, quibus supra; *quæstio*. 5. *artic*. 1. *notatio*. 3. *post responsionem ad tertium* recitatur. Consule locum illum, & Apostoli sensum, super ly *Probet seipsum homo*, etiam ibi explicatum, censurasque contra oppositum tenentes, &c. videbis. Poteris & corollarium sequens præmissam notationem inspicere pro abundantiori doctrina. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Concilia, pro quanto confessionem necessario communio-

nioni decernunt præmittendam, & declares, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina præsens consolidetur.

ARTICULUS VI. 24

Utrum possit cum aliquo dispensari, ne confiteatur.

S. Thom. 4. sent. d. 17. q. 3. a. 1. q. 5.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod possit cum aliquo dispensari, ne confiteatur homini peccata. Præcepta enim, quæ sunt de jure positivo, subjacent dispensationi Prælatorum Ecclesiæ: Sed confessio est hujusmodi, ut ex dictis patet. (*a. 3. qu. 9.*) Ergo potest dispensari cum aliquo, ut non confiteatur.

2. Præterea. Illud quod ab homine institutum est, potest etiam ab homine dispensationem recipere: Sed confessio non legitur a Deo instituta, sed ab homine, Jac. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*: Habet autem Papa potestatem dispensandi in his, quæ per Apostolos instituta sunt; sicut patet de bigamis. Ergo etiam potest cum aliquo dispensare, ne confiteatur.

Sed Contra. Pœnitentia, cujus pars est confessio, est sacramentum necessitatis, sicut Baptismus. Cum ergo in Baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

Respondeo dicendum, quod ministri Ecclesiæ instituuntur in Ecclesia divinitus fundata. Et ideo institutio Ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum; sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ. Et quia Ecclesia fundatur in fide, & in sacramentis, ideo ad ministros Ecclesiæ, novos articulos fidei edere, aut editos removere, aut nova sacramenta instituere, aut instituta removere non pertinet: sed hoc est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est Ecclesiæ fundamentum. Et ideo *sicut Papa non potest dispensare, ut aliquis sine Baptismo salvetur; ita nec quod salvetur sine confessione, secundum quod obligat ex ipsa vi sacramenti: sed potest dispensare in confessione, secundum quod obligat ex præcepto Ecclesiæ*, ut possit aliquis diutius confessionem differre, quam ab Ecclesia institutum sit.

Ad primum ergo dicendum, quod præcepta divini juris non minus obligant, quam præcepta juris

naturalis. unde sicut non potest dispensari in jure naturali, ita nec in jure positivo divino.

Ad secundum dicendum, quod præceptum de confessione non est ab homine primo institutum, quamvis sit a Jacobo promulgatum, sed a Deo institutionem habuit, quamvis expressa ipsius institutio non legatur: tamen quædam præfiguratio ipsius invenitur, & in hoc quod Joanni confitebantur peccata sua, qui baptismo ipsius ad gratiam Christi præparabantur; & in hoc quod Dominus sacerdotibus leprosos transmisit; qui quamvis non essent novi testamenti sacerdotes, tamen in eis novi testamenti sacerdotium signabatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias hæreses illorum, qui plura, vel pauciora sacramenta Ecclesiæ posuerunt, quam septem. Ut Hæresim *Calvinistarum*, *Flacianorum*, aliorumque bissacramentalium (auctore Staphilo) dicentium: Sacramenta tantum duo esse, Baptismum, & Cœnam. Item, Hæreticam inconstantiam *Lutheri* (Prateolus, *Lutherani*) qui, licet catholicis concorditer sacramenta tantum septem esse in Ecclesia, anno 1515. recte docuisset: tamen sacramentum unum tantum pronunciavit, dum in sua captivitate babylonica captivus ipse diaboli anno 1520. conscriberet: & sacramenta duo postea esse voluit, dum perniciosissime catechismum suum anno 1522. componeret, & sacramenta demum tria professus est in confessione illa sacrilega Augustana, quam Lutheri nomine obtulit *Melancton* anno 1530. Clarum enim est in præsenti art. S. Thomæ: quod institutio ecclesiæ, quæ fit per fidem, & sacramenta, præsupponitur ad operationem ministrorum: & consequenter ex ista ratione patet, quod impossibile est ponere plura sacramenta, vel pauciora, quam illa sint, in quibus primo fundata est ecclesia, quæ sunt septem; & ex consequenti etiam patet, quod ista ratio articuli hæreses prædictas expugnat. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito damnatas illas fuisse a Concilio *Tridentino* sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta: aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium: aut aliquod horum septem non esse vere, & proprie sa-*

cra-

cramentum : *anathema sit* . Hæc ibi. Item a Papa *Eugenio IV.* in suo Decreto ; ubi sacro approbante Concilio *Florentino* , sacramentorum numerum Armenis tum præsentibus , tum futuris tradens , ait : *Ecclesiasticorum sacramentorum veritatem redigimus sub hac formula* : *Novæ legis septem sunt sacramenta* , *scilicet Baptismus* , *Confirmatio* , *Eucharistia* , *Pœnitentia* , *Extrema unctio* , *Ordo* , *& Matrimonium* . Hæc ibi. Ubi patet, quod, cum Armenorum instructioni fideli de sacramentis intenderet, voluit per hoc explicare ipsorum numerum verum præcise, idest nec in plus, nec in minus excedendo. Notabis hic *Lutherum*, *Calvinum*, & alios supra nominatos fuisse in hoc pejores, quam *Joannes Huss*, qui tamen Joannes, tanquam alias hæreticus, condemnatus est a Concilio *Constantiensi*, sess. 15. consimili damnatione, qua *Joan. Uvicleff* fuerat sess. 8. condemnatus, quæ ponitur supra *qu.* 1. *art.* 1. Nam iste *Huss* fatetur concorditer Catholicis, septem esse Ecclesiæ sacramenta, ut in ejus articulis ibi a Concilio recitatis videre est, *art.* 8. Ergo Lutherus, Calvinus hæretici, etiam ab hæretico damnantur. Hæc ad majorum ipsorum confusionem dicta sint. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

QUÆSTIO VII.

De Confessionis quidditate, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de quidditate Confessionis.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primo. Utrum Augustinus convenienter definiat confessionem.

Secundo. Utrum confessio sit actus virtutis.

Tertio. Utrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

ARTICULUS I.

Utrum Augustinus convenienter definiat confessionem.

S. Th. ubi sup. a. 2. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Augustinus inconvenienter definiat confessionem, dicens: (*colligitur ex lib. de vera, & falsa pœnitent. c. 10. to. 4. & in Ps. 66. a med. to. 8.*) *Confessio est, per quam morbus latens spe veniæ aperitur*. Morbus enim, contra quem confessio ordinatur, peccatum est: Sed peccatum aliquando est apertum. Ergo non debuit dicere *morbum latentem* esse, cujus confessio est medicina.

2. Præterea. Principium pœnitentiæ est timor: Sed confessio est pars pœnitentiæ. Ergo non debuit pro causa confessionis ponere *spem*, sed magis timorem.

3. Præterea. Illud quod sub sigillo ponitur, non aperitur, sed magis clauditur: Sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur. Ergo non aperitur in confessione peccatum, sed magis clauditur.

4. Præterea. Inveniuntur aliæ quædam definitiones ab ista differentes. Gregorius enim dicit, (*homilia 40. in Euang. parum a princ.*) quod *confessio est peccatorum detestatio, & ruptio vulneris*. Quidam vero dicunt, quod *confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio*. Quidam autem dicunt sic: *Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescentia, & per claves Ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam injunctam*. Ergo videtur, quod præsignata definitio, cum non omnia contineat, quæ in his continentur, insufficiens sit.

Respondeo dicendum, quod in actu confessionis plura consideranda occurrunt. *Primo* ipsa substantia actus, sive genus ejus, quod est manifestatio quædam. *Secundo* de quo fiat, scilicet de peccato. *Tertio* cui fiat, scilicet sacerdoti. *Quarto* causa ejus, scilicet spes veniæ. *Quinto* effectus ejus, scil. absolutio a parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exsolvendam. In prima ergo definitione Augustini tangitur & substantia actus *in apertione*; & de quo fit confessio, cum dicitur *morbus latens*; & causa *in spe veniæ*: & in aliis definitionibus tangun-

tur

tur aliqua de illis quinque assignatis, ut cuilibet inspicienti patet.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis sacerdos aliquando sciat ejus peccatum ut homo, non tamen scit ut Christi vicarius: sicut etiam judex aliquando scit aliquid ut homo, quod nescit ut judex: & quantum ad hoc per confessionem aperitur.

Vel dicendum, quod quamvis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior, qui principium est actus exterioris, in occulto est: & ideo oportet, quod per confessionem aperiatur.

Ad secundum dicendum, quod confessio præsupponit charitatem, qua quis vivus efficitur, ut in litera dicitur. (4. *d.* 18.) Contritio autem est, in qua datur charitas: Timor autem servilis, qui est sine spe, est prævius ad charitatem, sed habens charitatem magis movetur ex spe, quam ex timore. Et ideo causa confessionis ponitur potius spes, quam timor.

Ad tertium dicendum, quod peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti, & clauditur aliis confessionis sigillo.

Ad quartum dicendum, quod non oportet in qualibet definitione omnia tangere; quæ ad rem definitam concurrunt. Et ideo inveniuntur quædam definitiones, sive assignationes datæ penes unam causam, quædam penes aliam.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem repellas propositionem suspectam (ut eam pro tali refert Jac. Lep. Stunica post suum itinerarium inter alias, quas tanquam suspectas ipse excerpsit ex lib. *Erasmi*) dicentem: confessionem olim fuisse publicam, & de notis commissis publicam olim fuisse satisfactionem. Iterum illam, ut ibi, confessionem admissorum secretam, appareti, Hieronymi tempore nondum fuisse institutam. Ex definitionis enim particula illa, *Morbus latens*, ostenditur apertissime, quod non de publicis tantum, & notis, fuit olim, idest in primitiva Ecclesia, confessio, sed etiam de occultis. Item ex illa, cum Augustinus, cujus est definitio, fuerit Hieronymo contemporaneus, ostenditur falsum esse, quod tempore Hieronymi, &c. sumendo ly *secretam* pro ly *de occultis*. *Secundo* habes, quomodo per rationem ostendas, merito damnari prædictas propositiones a Concilio *Trident. sess.* 14. *cap.* 5. & *can.* 7. ut supra *q.* 6.

q. 6. art. 1. appen. Quod si Erasmus sumat ly *secretam* pro modo confitendi secrete, etiam positio illa damnatur ab eod. Concil. *sess. ea.* canon. 6. *Si quis dixerit, modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.* Hæc ibi. Nota, contra *Erasmum*, ly *quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit*. Item a *Leone X.* in Concilio *Later.* &c. ut supra *q. 6. art.* 3. *app.* *Tertio* vides quomodo &c.

ARTICULUS II. 26

Utrum confessio sit actus virtutis.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod confessio non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de jure naturali; quia *ad virtutes apti sumus a natura*, ut Philos. dicit in 2. Ethicor. (*cir. princ. l. to.* 5.) Sed confessio non est de jure naturali. Ergo non est actus virtutis.

2. Præterea. Actus virtutis magis convenire potest innocenti, quam ei qui peccavit: Sed confessio peccati, de qua loquimur, non potest innocenti convenire. Ergo non est actus virtutis.

3. Præterea. Gratia, quæ est in sacramentis, aliquo modo differt a gratia, quæ est in virtutibus, & donis: Sed confessio est pars sacramenti. Ergo non est actus virtutis.

Sed Contra. Præcepta legis sunt de actibus virtutum: Sed confessio cadit sub præcepto. Ergo est actus virtutis.

Præterea. Non meremur nisi actibus virtutum: Sed confessio est meritoria: quia *cœlum aperit*, ut in litera (4. *d.* 17.) Magister dicit. Ergo videtur, quod sit actus virtutis.

Respondeo dicendum, quod ad hoc quod aliquid dicatur actus virtutis, ut prius dictum est, (*implic. a. præc. ad* 3. *&* 4. *d.* 15. *q.* 3. *ar.* 1. *qu.* 2. *&* 1. 2. *q.* 18. *a.* 6. *&* 7. *&* 2. 2. *q.* 80. *& q.* 85. *a.* 3. *& qu.* 109. *art.* 3.) sufficit, quod in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat. Quamvis autem non omnia quæ ad virtutem requiruntur, importet confessio; tamen importat ex suo nomine manifestationem alicujus, quod in conscientia tenet aliquis. sic enim in unum os, & cor conveniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non est confessio, sed fictio.

Hæc

Hæc autem conditio ad virtutem pertinet, ut aliquis ore confiteatur, quod corde tenet. Et ideo confessio est bonum ex genere, & *est actus virtutis*; sed tamen potest male fieri, nisi aliis debitis circumstantiis vestiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod ad confessionem modo debito faciendam, ut oportet, & cujus oportet, & quando, in generali inclinat ratio naturalis: & secundum hoc confessio est de jure naturali: Sed determinatio circumstantiarum, quando, & quomodo, & quid confiteri oporteat, & cui, hoc est ex institutione juris divini in confessione, de qua loquimur. Et sic patet, quod jus naturale inclinat ad confessionem, mediante jure divino, quo circumstantiæ determinantur, sicut etiam in omnibus est, quæ sunt de jure positivo.

Ad secundum dicendum, quod illius virtutis, cujus objectum est peccatum commissum, quamvis habitum possit innocens habere, tamen actum non habet, innocentia permanente. Et ideo etiam confessio peccatorum, de qua nunc loquimur, non competit innocenti, quamvis sit actus virtutis.

Ad tertium dicendum, quod quamvis gratia sacramentorum, & gratia virtutum sit alia, & alia; non tamen sunt contrariæ, sed disparatæ. & ideo non est inconveniens, ut idem sit actus virtutis, secundum quod ex libero arbitrio gratia informato procedit; & sit sacramentum, vel pars sacramenti, secundum quod est medicina in remedium peccati ordinata.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas; merito a scripturis sanctis, & a Conciliis insinuatum esse, quod confessio peccatorum est actus virtutis. Hoc autem tunc fuit, quando confessionem præceperunt, consulerunt, vel ad illam nos invitarunt: item quando per confessionem nos mereri docuerunt: quoniam nec præcepta, consilia, vel hortationes, sunt ab eis, nisi de actibus virtutum, nec nisi per actus virtutum, nos adulti meremur. Quod autem præcipiatur, seu consulatur confessio a scripturis sanctis; patet Isa. 43. ubi secundum translationem septuaginta interpretum dicitur. *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris*. Hoc vero ad propositum nostrum tanto magis esse fatendum est, quanto magis auctoritate Papæ *Leonis primi* fulcitur: qui in epistola ad Theodorum Forojulien-

lienſem epiſcopum, quæ eſt 89. in numero juxta poſitionem primi tomi Conciliorum, ſic de confeſſione peccatorum loquens ait: *His autem, qui tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia, præſidium pænitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera converſio, dicente Spiritu Dei per Prophetam; Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris*: & alibi. *Dic tu iniquitates tuas prior, ut juſtificeris*. Hæc ibi. Et recitatur *in Decretis, de pænit. diſtin.* 1. *Multiplex*. & 26. *q.* 6. *His qui tempore*. Quod item conſulatur a ſcripturis, patet Jac. 5. *Confitemini peccata veſtra alterutrum, ut ſalvemini*. Unde habes etiam ſecundum ſupradictum, quod ſcilicet confeſſione meremur ſalvari. Item a Concilio *Moguntino* hoc idem fuit inſinuatum cap. 27. *Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pænitentia non juviſſet. Cum eſſet in pæna, pænituit, & per unius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit*. Hæc ibi. Ubi, quia ſecundum contextum de confeſſione a ſuſpendendis in patibulis per ſacerdotes acceptanda loquitur, fatendum eſt, quod Concilium ipſum per verba præmiſſa vult, a ſimili, confeſſionem ſacramentalem promereri paradiſum. At infra *q.* 10. per totum videbitur latius de effectu, quem meretur confeſſio. Item a Concilio *Cabilonenſi*, c. 32. conſulitur confeſſio ſic. *Quia conſtat, hominem ex duabus eſſe ſubſtantiis, anima videlicet, & corpore; & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: ſolerti indagatione debent inquiri ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio, ſcilicet, ut & ea confiteantur, quæ per corpus geſta ſunt, & ea, quibus in ſola cogitatione delinquitur. Inſtruendus eſt itaque peccatorum ſuorum confeſſor, ut de octo principalibus vitiis, ſine quibus in hac vita difficile vivitur, confeſſionem faciat: quia aut cogitatione, aut (quod eſt gravius) opere eorum inſtinctu peccavit: odium etenim, invidia, ſuperbia, & cæteræ hujuſcemodi animæ peſtes, tanto periculoſius lædunt, quanto ſubtilius ſerpunt*. Hæc ibi. Cum ergo ex Conciliis, ſcripturiſque habeamus, quod confeſſio eſt meritoria: atque ad hanc & Concilia, & ſcripturæ nos hortentur: patet, quod ſecundum illa confeſſio eſt actus virtutis. Nam (ut in principio diximus) actibus virtutum meremur, & non, niſi

ad

ad actus virtutum, nos hortantur sacræ literæ. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissa tum Conciliorum, tum scripturarum dicta, pro quanto confessionem innuunt esse actum virtutis, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

ARTICULUS III. 27

Utrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod confessio non sit actus pœnitentiæ virtutis. Quia actus illius virtutis est, quæ est causa ejus: Sed causa confessionis est spes veniæ, ut ex definitione inducta (*art. 1. hu. qu.*) apparet. Ergo videtur, quod sit actus spei, & non pęnitentiæ.

2. Præterea. Verecundia est pars temperantiæ: Sed confessio ex erubescentia operatur, ut ex præassignata definitione (*art. 1. hu. qu.*) apparet. Ergo est actus temperantiæ, & non pęnitentiæ.

3. Præterea. Actus pœnitentiæ innititur divinæ misericordiæ: Sed confessio magis innititur sapientiæ propter veritatem, quæ in ipsa esse debet. Ergo non est actus pœnitentiæ.

4. Præterea. Ad pœnitentiam movet articulus de judicio propter timorem, qui pœnitentiæ origo est: Sed ad confessionem movet articulus de vita æterna, quæ est propter spem veniæ. Ergo non est actus pœnitentiæ.

5. Præterea. Ad virtutem veritatis pertinet, ut ostendat se quis talem, qualis est: Sed hoc facit confitens. Ergo confessio est actus virtutis, quæ dicitur veritas, & non pœnitentia.

Sed Contra. Pęnitentia ordinatur ad destructionem peccati: Sed ad hoc idem ordinatur confessio. Ergo est actus pœnitentiæ.

Respondeo dicendum, quod hoc in virtutibus considerandum est, quod quando supra objectum virtutis additur specialis ratio boni, & difficilis, requiritur specialis virtus; sicut magni sumptus ad magnificentiam pertinent, quamvis communiter sumptus mediocres, & donationes, pertineant ad liberalitatem, ut patet in 2. Ethic. (*c. 7. ante med.*) & in 4. (*c. 1. to. 5.*) Et similiter est in confessione veri, quæ quamvis ad veritatis virtutem pertineat absolute, tamen secundum quod aliqua ratio boni ad-

Quid autem sit pœnitentia virtus, quinimo etiam, ut pateat expresse, synodicam illam epistolam, & consequenter scripturas inibi citatas de tali pœnitentia loqui, ejusdem epistolæ verba., quæ immediate post antescripta subintulit, declarant in hunc modum. „ Pœnitentia insignis est armatura, magna „ salutis via, hospitii regni cœlorum dispensatrix, „ incorruptibilis viæ dux, martyricorum certami- „ num æquiparatio, ad Deum viam indicans, & „ cum ipso nos esse faciens, humani generis bacu- „ lus, cadentium, & lapsorum surrectio. Beati, „ qui hanc amplectuntur, & huic adhærent, qui „ hanc exercent, cum Angelis vitam æqualem du- „ cunt, ab omni malo declinant, & bonum faciunt. „ Pœnitentia est coalumna, & familiaris dilectionis, „ eleemosynæ, jejunii, abstinentiæ, temperantiæ, „ probitatis, honestatis, mansuetudinis, & (ut ve- „ rum uno verbo dicam) hæc omnia pollet pœni- „ tentia. Si quis autem hanc contaminat; & conte- „ mnit, non inter servatos, sed inter perditos, nu- „ merandus est, quorum vermis non moritur, & „ ignis non extinguitur. „ Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem, præmissa epistolæ, scripturarumque dicta, pro quanto confessionem decernunt esse actum pœnitentiæ virtutis, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

QUÆSTIO VIII.

De Ministro Confessionis, in septem articulos divisa.

DEinde considerandum est de ministro Confessionis.

Circa quod quæruntur septem.

Primo. Utrum necessarium sit confiteri sacerdoti.

Secundo. Utrum in aliquo casu liceat aliis, quam sacerdotibus, confiteri.

Tertio. Utrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

Quarto. Utrum sit necessarium, quod homo confiteatur proprio sacerdoti.

Quinto. Utrum possit aliquis alteri, quam proprio

prio sacerdoti, confiteri ex privilegio, vel mandato Superioris.

Sexto. Utrum pœnitens in extremo vitæ suæ possit absolvi a quolibet sacerdote.

Septimo. Utrum pœna temporalis taxari debeat secundum quantitatem culpæ.

ARTICULUS I. 28

Utrum necessarium fit confiteri Sacerdoti.

S. Tho. ubi sup. art. 3. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod non sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur, nisi ex divina institutione: Sed divina institutio nobis proponitur Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*, ubi non fit mentio de sacerdote. Ergo non oportet confiteri sacerdoti.

2. Præterea. Pœnitentia est necessitatis sacramentum, sicut & Baptismus: Sed in baptismo propter necessitatem sacramenti est minister quilibet homo. Ergo & in pœnitentia: Sed ministro pœnitentiæ facienda est confessio. Ergo sufficit cuilibet confiteri.

3. Præterea. Confessio est ad hoc necessaria, ut taxetur pœnitenti satisfactionis modus: Sed aliquando non sacerdos discretius posset pœnitenti dare satisfactionis modum, quam multi sacerdotes. Ergo non est necessarium, quod confessio fiat sacerdoti.

4. Præterea. Confessio ad hoc est ordinata in Ecclesia, ut Rectores pecorum suorum vultum cognoscant: Sed quandoque Rector, vel Prælatus non est sacerdos. Ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

Sed Contra. Absolutio pœnitentis, propter quam fit confessio, non fit nisi a sacerdotibus, quibus claves commissæ sunt. Ergo confessio debet fieri sacerdoti.

Præterea. Confessio præfiguratur in Lazari mortui vivificatione: Sed Dominus solum discipulis præcepit, ut solverent Lazarum; ut patet Joan. 11. Ergo sacerdotibus facienda est confessio.

Respondeo dicendum, quod gratia, quæ in sacramentis datur, a capite in membra descendit. Et ideo solus ille minister est sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium super cor-

pus

naturalis. unde sicut non potest dispensari in jure naturali, ita nec in jure positivo divino.

Ad secundum dicendum, quod praeceptum de confessione non est ab homine primo institutum, quamvis sit a Jacobo promulgatum, sed a Deo institutionem habuit, quamvis expressa ipsius institutio non legatur: tamen quaedam praefiguratio ipsius invenitur, & in hoc quod Joanni confitebantur peccata sua, qui baptismo ipsius ad gratiam Christi praeparabantur; & in hoc quod Dominus sacerdotibus leprosos transmisit; qui quamvis non essent novi testamenti sacerdotes, tamen in eis novi testamenti sacerdotium signabatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias haereses illorum, qui plura, vel pauciora sacramenta Ecclesiae posuerunt, quam septem. Ut Haeresim *Calvinistarum*, *Flacianorum*, aliorumque bissacramentalium (auctore Staphilo) dicentium: Sacramenta tantum duo esse, Baptismum, & Coenam. Item, Haereticam inconstantiam *Lutheri* (Prateolus, *Lutherani*) qui, licet catholicis concorditer sacramenta tantum septem esse in Ecclesia, anno 1515. recte docuisset: tamen sacramentum unum tantum pronunciavit, dum in sua captivitate babylonica captivus ipse diaboli anno 1520. conscriberet: & sacramenta duo postea esse voluit, dum perniciosissime catechismum suum anno 1522. componeret, & sacramenta demum tria professus est in confessione illa sacrilega Augustana, quam Lutheri nomine obtulit *Melancton* anno 1530. Clarum enim est in praesenti art. S. Thomae: quod institutio ecclesiae, quae fit per fidem, & sacramenta, praesupponitur ad operationem ministrorum: & consequenter ex ista ratione patet, quod impossibile est ponere plura sacramenta, vel pauciora, quam illa sint, in quibus primo fundata est ecclesia, quae sunt septem; & ex consequenti etiam patet, quod ista ratio articuli haereses praedictas expugnat. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito damnatas illas fuisse a Concilio *Tridentino* sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta novae legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta: aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium: aut aliquod horum septem non esse vere, & proprie sacra-*

cramentum: *anathema sit*. Hæc ibi. Item a Papa *Eugenio IV.* in suo Decreto: ubi sacro approbante Concilio *Florentino*, sacramentorum numerum Armenis tum præsentibus, tum futuris tradens, ait: *Ecclesiasticorum sacramentorum veritatem redigimus sub hac formula: Novæ legis septem sunt sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium*. Hæc ibi. Ubi patet, quod, cum Armenorum instructioni fideli de sacramentis intenderet, voluit per hoc explicare ipsorum numerum verum præcise, idest nec in plus, nec in minus excedendo. Notabis hic *Lutherum*, *Calvinum*, & alios supra nominatos fuisse in hoc pejores, quam *Joannes Huss*, qui tamen Joannes, tanquam alias hæreticus, condemnatus est a Concilio *Constantiensi*, sess. 15. consimili damnatione, qua *Joan. Uvicleff* fuerat sess. 8. condemnatus, quæ ponitur supra *qu.* 1. *art.* 1. Nam iste *Huss* fatetur concorditer Catholicis, septem esse Ecclesiæ sacramenta, ut in ejus articulis ibi a Concilio recitatis videre est, *art.* 8. Ergo Lutherus, Calvinus hæretici, etiam ab hæretico damnantur. Hæc ad majorum ipsorum confusionem dicta sint. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

QUÆSTIO VII.

De Confessionis quidditate, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de quidditate Confessionis.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primo. Utrum Augustinus convenienter definiat confessionem.
Secundo. Utrum confessio sit actus virtutis.
Tertio. Utrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

ARTICULUS I. 25

Utrum Augustinus convenienter definiat confessionem.

S. Th. ubi sup. a. 2. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Augustinus inconvenienter definiat confessionem, dicens: (*colligitur ex lib. de vera, & falsa pœnitent. c. 10. to. 4. & in Ps. 66. a med. to. 8.*) *Confessio est, per quam morbus latens spe veniæ aperitur*. Morbus enim, contra quem confessio ordinatur, peccatum est: Sed peccatum aliquando est apertum. Ergo non debuit dicere *morbum latentem* esse, cujus confessio est medicina.

2. Præterea. Principium pœnitentiæ est timor: Sed confessio est pars pœnitentiæ. Ergo non debuit pro causa confessionis ponere *spem*, sed magis timorem.

3. Præterea. Illud quod sub sigillo ponitur, non aperitur, sed magis clauditur: Sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur. Ergo non aperitur in confessione peccatum, sed magis clauditur.

4. Præterea. Inveniuntur aliæ quædam definitiones ab ista differentes. Gregorius enim dicit, (*homilia 40. in Euang. parum a princ.*) quod *confessio est peccatorum detestatio, & ruptio vulneris*. Quidam vero dicunt, quod *confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio*. Quidam autem dicunt sic: *Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescentia, & per claves Ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam injunctam*. Ergo videtur, quod præsignata definitio, cum non omnia contineat, quæ in his continentur, insufficiens sit.

Respondeo dicendum, quod in actu confessionis plura consideranda occurrunt. *Primo* ipsa substantia actus, sive genus ejus, quod est manifestatio quædam. *Secundo* de quo fiat, scilicet de peccato. *Tertio* cui fiat, scilicet sacerdoti. *Quarto* causa ejus, scilicet spes veniæ. *Quinto* effectus ejus, scil. absolutio a parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exsolvendam. In prima ergo definitione Augustini tangitur & substantia actus *in apertione*; & de quo fit confessio, cum dicitur *morbus latens*; & causa *in spe veniæ*: & in aliis definitionibus tangun-

tur

tur aliqua de illis quinque assignatis, ut cuilibet inspicienti patet.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis sacerdos aliquando sciat ejus peccatum ut homo, non tamen scit ut Christi vicarius: sicut etiam judex aliquando scit aliquid ut homo, quod nescit ut judex: & quantum ad hoc per confessionem aperitur.

Vel dicendum, quod quamvis actus exterior in aperto sit, actus tamen interior, qui principium est actus exterioris, in occulto est: & ideo oportet, quod per confessionem aperiatur.

Ad secundum dicendum, quod confessio præsupponit charitatem, qua quis vivus efficitur, ut in litera dicitur. (4. *d.* 18.) Contritio autem est, in qua datur charitas: Timor autem servilis, qui est sine spe, est prævius ad charitatem, sed habens charitatem magis movetur ex spe, quam ex timore. Et ideo causa confessionis ponitur potius spes, quam timor.

Ad tertium dicendum, quod peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti, & clauditur aliis confessionis sigillo.

Ad quartum dicendum, quod non oportet in qualibet definitione omnia tangere; quæ ad rem definitam concurrunt. Et ideo inveniuntur quædam definitiones, sive assignationes datæ penes unam causam, quædam penes aliam.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem repellas propositionem suspectam (ut eam pro tali refert Jac. Lep. Stunica post suum itinerarium inter alias, quas tanquam suspectas ipse excerpsit ex lib. *Erasmi*) dicentem: confessionem olim fuisse publicam, & de notis commissis publicam olim fuisse satisfactionem. Iterum illam, ut ibi, confessionem admissorum secretam, apparet, Hieronymi tempore nondum fuisse institutam. Ex definitionis enim particula illa, *Morbus latens*, ostenditur apertissime, quod non de publicis tantum, & notis, fuit olim, idest in primitiva Ecclesia, confessio, sed etiam de occultis. Item ex illa, cum Augustinus, cujus est definitio, fuerit Hieronymo contemporaneus, ostenditur falsum esse, quod tempore Hieronymi, &c. sumendo ly *secretam* pro ly *de occultis*. *Secundo* habes, quomodo per rationem ostendas, merito damnari prædictas propositiones a Concilio *Trident. sess.* 14. *cap.* 5. & *can.* 7. ut supra q. 6.

q. 6. art. 1. appen. Quod si Erasmus sumat ly *secretam* pro modo confitendi secrete, etiam positio illa damnatur ab eod. Concil. *sess. ea.* canon. 6. *Si quis dixerit, modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.* Hæc ibi. Nota, contra *Erasmum*, ly *quem Ecclesia catholica ab initio semper observavit*. Item a *Leone X.* in Concilio *Later.* &c. ut supra *q. 6. art.* 3. *app.* *Tertio* vides quomodo &c.

ARTICULUS II. 26

Utrum confessio sit actus virtutis.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod confessio non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de jure naturali; quia *ad virtutes apti sumus a natura*, ut Philos. dicit in 2. Ethicor. (*cir. princ. l. to.* 5.) Sed confessio non est de jure naturali. Ergo non est actus virtutis.

2. Præterea. Actus virtutis magis convenire potest innocenti, quam ei qui peccavit: Sed confessio peccati, de qua loquimur, non potest innocenti convenire. Ergo non est actus virtutis.

3. Præterea. Gratia, quæ est in sacramentis, aliquo modo differt a gratia, quæ est in virtutibus, & donis: Sed confessio est pars sacramenti. Ergo non est actus virtutis.

Sed Contra. Præcepta legis sunt de actibus virtutum: Sed confessio cadit sub præcepto. Ergo est actus virtutis.

Præterea. Non meremur nisi actibus virtutum: Sed confessio est meritoria: quia *cælum aperit*, ut in litera (4. *d.* 17.) Magister dicit. Ergo videtur, quod sit actus virtutis.

Respondeo dicendum, quod ad hoc quod aliquid dicatur actus virtutis, ut prius dictum est, (*implic. a. prec. ad* 3. & 4. *d.* 15. *q.* 3. *ar.* 1. *qu.* 2. & 1. 2. *q.* 18. *a.* 6. & 7. & 2. 2. *q.* 80. & *q.* 85. *a.* 3. & *qu.* 109. *art.* 3.) sufficit, quod in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat. Quamvis autem non omnia quæ ad virtutem requiruntur, importet confessio; tamen importat ex suo nomine manifestationem alicujus, quod in conscientia tenet aliquis. sic enim in unum os, & cor conveniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non est confessio, sed fictio.

Hæc

Hæc autem conditio ad virtutem pertinet, ut aliquis ore confiteatur, quod corde tenet. Et ideo confessio est bonum ex genere, & *est actus virtutis*; sed tamen potest male fieri, nisi aliis debitis circumstantiis vestiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod ad confessionem modo debito faciendam, ut oportet, & cujus oportet, & quando, in generali inclinat ratio naturalis: & secundum hoc confessio est de jure naturali: Sed determinatio circumstantiarum, quando, & quomodo, & quid confiteri oporteat, & cui, hoc est ex institutione juris divini in confessione, de qua loquimur. Et sic patet, quod jus naturale inclinat ad confessionem, mediante jure divino, quo circumstantiæ determinantur, sicut etiam in omnibus est, quæ sunt de jure positivo.

Ad secundum dicendum, quod illius virtutis, cujus objectum est peccatum commissum, quamvis habitum possit innocens habere, tamen actum non habet, innocentia permanente. Et ideo etiam confessio peccatorum, de qua nunc loquimur, non competit innocenti, quamvis sit actus virtutis.

Ad tertium dicendum, quod quamvis gratia sacramentorum, & gratia virtutum sit alia, & alia; non tamen sunt contrariæ, sed disparatæ. & ideo non est inconveniens, ut idem sit actus virtutis, secundum quod ex libero arbitrio gratia informato procedit; & sit sacramentum, vel pars sacramenti, secundum quod est medicina in remedium peccati ordinata.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas; merito a scripturis sanctis, & a Conciliis insinuatum esse, quod confessio peccatorum est actus virtutis. Hoc autem tunc fuit, quando confessionem præceperunt, consulerunt, vel ad illam nos invitarunt: item quando per confessionem nos mereri docuerunt: quoniam nec præcepta, consilia, vel hortationes, sunt ab eis, nisi de actibus virtutum, nec nisi per actus virtutum, nos adulti meremur. Quod autem præcipiatur, seu consulatur confessio a scripturis sanctis; patet Isa. 43. ubi secundum translationem septuaginta interpretum dicitur. *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris*. Hoc vero ad propositum nostrum tanto magis esse fatendum est, quanto magis auctoritate Papæ *Leonis primi* fulcitur: qui in epistola ad Theodorum Foroju-lien-

liensem episcopum, quæ est 89. in numero juxta positionem primi tomi Conciliorum, sic de confessione peccatorum loquens ait: *His autem, qui tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per Prophetam; Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris*: & alibi. *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris*. Hæc ibi. Et recitatur *in Decretis, de pœnit. distin.* 1. *Multiplex*. & 26. *q.* 6. *His qui tempore*. Quod item consulatur a scripturis, patet Jac. 5. *Confitemini pecata vestra alterutrum, ut salvemini*. Unde habes etiam secundum supradictum, quod scilicet confessione meremur salvari. Item a Concilio *Moguntino* hoc idem fuit insinuatum cap. 27. *Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset. Cum esset in pœna, pœnituit, & per unius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit*. Hæc ibi. Ubi, quia secundum contextum de confessione a suspendendis in patibulis per sacerdotes acceptanda loquitur, fatendum est, quod Concilium ipsum per verba præmissa vult, a simili, confessionem sacramentalem promereri paradisum. At infra *q.* 10. per totum videbitur latius de effectu, quem meretur confessio. Item a Concilio *Cabilonensi*, c. 32. consulitur confessio sic. *Quia constat, hominem ex duabus esse substantiis, anima videlicet, & corpore; & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio, scilicet, ut & ea confiteantur, quæ per corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confessor, ut de octo principalibus vitiis, sine quibus in hac vita difficile vivitur, confessionem faciat: quia aut cogitatione, aut (quod est gravius) opere eorum instinctu peccavit: odium etenim, invidia, superbia, & cætera hujuscemodi animæ pestes, tanto periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt*. Hæc ibi. Cum ergo ex Conciliiis, scripturisque habeamus, quod confessio est meritoria: atque ad hanc & Concilia, & scripturæ nos hortentur: patet, quod secundum illa confessio est actus virtutis. Nam (ut in principio diximus) actibus virtutum meremur, & non, nisi
ad

ad actus virtutum, nos hortantur sacræ literæ. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissa tum Conciliorum, tum scripturarum dicta, pro quanto confessionem innuunt esse actum virtutis, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

ARTICULUS III. 27

Utrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod confessio non sit actus pœnitentiæ virtutis. Quia actus illius virtutis est, quæ est causa ejus: Sed causa confessionis est spes veniæ, ut ex definitione inducta (*art.* 1. *hu. qu.*) apparet. Ergo videtur, quod sit actus spei, & non pęnitentiæ.

2. Præterea. Verecundia est pars temperantiæ: Sed confessio ex erubescentia operatur, ut ex præassignata definitione (*art.* 1. *hu. qu.*) apparet. Ergo est actus temperantiæ, & non pęnitentiæ.

3. Præterea. Actus pœnitentiæ innititur divinæ misericordiæ: Sed confessio magis innititur sapientiæ propter veritatem, quæ in ipsa esse debet. Ergo non est actus pœnitentiæ.

4. Præterea. Ad pœnitentiam movet articulus de judicio propter timorem, qui pœnitentiæ origo est: Sed ad confessionem movet articulus de vita æterna, quæ est propter spem veniæ. Ergo non est actus pœnitentiæ.

5. Præterea. Ad virtutem veritatis pertinet, ut ostendat se quis talem, qualis est: Sed hoc facit confitens. Ergo confessio est actus virtutis, quæ dicitur veritas, & non pœnitentia.

Sed Contra. Pęnitentia ordinatur ad destructionem peccati: Sed ad hoc idem ordinatur confessio. Ergo est actus pœnitentiæ.

Respondeo dicendum, quod hoc in virtutibus considerandum est, quod quando supra objectum virtutis additur specialis ratio boni, & difficilis, requiritur specialis virtus; sicut magni sumptus ad magnificentiam pertinent, quamvis communiter sumptus mediocres, & donationes, pertineant ad liberalitatem, ut patet in 2. Ethic. (*c.* 7. *ante med.*) & in 4. (*c.* 1. *to.* 5.) Et similiter est in confessione veri, quæ quamvis ad veritatis virtutem pertineat absolute, tamen secundum quod aliqua ratio boni ad-

additur, ad aliam virtutem pertinere incipit. Et ideo dicit Philosophus in 4. Ethicorum, (*cap. 7. ant. med. tom.* 5.) quod confessio, quæ fit in judiciis, non pertinet ad veritatis virtutem, sed magis ad justitiam. Et similiter confessio beneficiorum Dei in laudem divinam non pertinet ad virtutem veritatis, sed ad virtutem latriæ. Et ita etiam *confessio peccatorum, ad remissionem eorum consequendam, non pertinet elicitive ad virtutem veritatis*, imperative autem ad multas virtutes pertinere potest, secundum quod in finem multarum virtutum trahi potest confessionis actus.

Ad primum ergo dicendum, quod spes est confessionis causa, non sicut eliciens, sed sicut imperans.

Ad secundum dicendum, quod erubescentia in illa definitione non ponitur quasi causa confessionis, cum magis nata sit impedire confessionis actum, sed magis quasi concausa ad liberandum a pęna, inquantum ipsa erubescentia pęna quædam est; sicut etiam claves Ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc sunt.

Ad tertium dicendum, quod secundum quandam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt; ut contritio misericordiæ, vel bonitati respondeat, propter dolorem de malo; confessio sapientiæ, propter veritatis manifestationem; satisfactio potentiæ, propter satisfaciendi laborem: Et quia contrito est prima pars pęnitentiæ, efficaciam aliis partibus præbens, ideo eodem modo judicatur de tota pœnitentia, sicut de contritione.

Ad quartum dicendum, quod quia confessio magis ex spe procedit, quam ex timore, ut dictum est, (*a. 1. hu. q. ad* 2.) ideo magis innititur articulo de vita æterna, quam respicit spes, quam articulo de judicio, quod respicit timor: quamvis pęnitentia ratione contritionis e converso se habeat.

Ad quintum patet solutio ex dictis. (*in corp.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, ab epistola synodica *Tharasii* Episcopi Constantinopolitani insinuatum merito fuisse, quod confessio sit actus pœnitentiæ virtutis. Hæc epistola ponitur ante Synodum *Nicęnam* secundam, tanquam præambula, in tomo 3. Conciliorum Coloniæ 1567. impressorum, & dicit sic. *Bona, & laudabilis est pœ-*

pœnitentia, quæ ad Deum ducit, & a peccatis liberat; &c. *Dixit enim per Prophetam: Tu primus dic iniquitates tuas, ut justificeris. Et dixi: eloquar iniquitatem meam coram Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Nam, si pater filio peregre existente, & rem impie, & inique agente, redeuntem iterum ad se naturali amore prosequitur: quanto magis Deus omnium nostrum pater omnem pœnitentem suscipiet in ulnis suis, cum sit singulariter misericors? Non enim mortem petit peccatoris, sed magis, ut convertatur, & vivat. Quemadmodum etiam in Euangelio ab ipsa Domini voce per parabolam de prodigo, & postea, pęnitente instructi sumus a patre cęlesti recepto in cęlis. Gaudete enim supra hominem omnem agentem pęnitentiam.* Hæc ibi. Ubi vides, hunc episcopum loqui de pœnitentia virtute, quæ utique ad Deum ducit, a peccatis liberat, impium redeuntem suscipi facit a Deo in ulnis suis, atque cum gaudio recipi in cęlis: & eundem huic pęnitentiam confessionem peccatorum, tanquam effectum ab ipsa profluentem assignare, dum ait, quod Dominus dicit pęnitenti per Prophetam: *Dic tu primus iniquitates tuas, ut justificeris*: & Davidis illud annectit, *Dixi, eloquar*, &c. Idest secundum aliam translationem, *dixi, confitebor*, &c. Antiquitus enim pęnitentia, licet peccatoribus necessaria ad gratiam consequendam foret, non erat sacramentum, sed solum virtus. Unde Concil. *Trid.* sess. 14. c. 1. ait: *porro nec ante Christi adventum pęnitentia erat sacramentum: nec est post adventum illius cuique ante baptismum.* Hæc ibi. Ex quo etiam patet, quod pęnitentia quæ induxit filium illum prodigum ad confessionem, qua dixit ly *peccavi in cęlum*, &c. non est sacramentum, sed virtus, & consequenter, quod confessio secundum epistolam synodicam præmissam de filio tali loquentem est actus pęnitentię virtutis. Dixit enim ly *peccavi*, postquam in se reversus suum malum statum dolendo cognoverat, quod pęnitentiam virtutem sonat, 3. *par. q.* 85. *ar.* 1. *Secundo* igitur habes: quomodo per eandem rationem ostendas, merito insinuatum esse a scripturis Luc. 15. illud idem, quod scilicet confessio peccatorum est actus virtutis. Quod autem dico de uno loco scripturæ, intelligito etiam de talibus omnibus, sicut, & quod de aliquo Concilii dicto, etiam de omnibus consimilibus, ut bene consideranti patere potest. Hoc autem sit pro regula memoriale semper, ne in allegationibus nimis lectorem studiosum inutiliter ferme gravemus.

Quid

Quid autem sit penitentia virtus, quinimo etiam, ut pateat expresse, synodicam illam epistolam, & consequenter scripturas inibi citatas de tali penitentia loqui, ejusdem epistolæ verba, quæ immediate post antescripta subintulit, declarant in hunc modum. „ Penitentia insignis est armatura, magna „ salutis via, hospitii regni celorum dispensatrix, „ incorruptibilis viæ dux, martyricorum certami- „ num æquiparatio, ad Deum viam indicans, & „ cum ipso nos esse faciens, humani generis bacu- „ lus, cadentium, & lapsorum surrectio. Beati, „ qui hanc amplectuntur, & huic adhærent, qui „ hanc exercent, cum Angelis vitam æqualem du- „ cunt, ab omni malo declinant, & bonum faciunt. „ Penitentia est coalumna, & familiaris dilectionis, „ eleemosynæ, jejunii, abstinentiæ, temperantiæ, „ probitatis, honestatis, mansuetudinis, & (ut ve- „ rum uno verbo dicam) hæc omnia pollet pœni- „ tentia: Si quis autem hanc contaminat, & conte- „ mnit, non inter servatos, sed inter perditos, nu- „ merandus est, quorum vermis non moritur, & „ ignis non extinguitur. „ Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem, præmissa epistolæ, scripturarumque dicta, pro quanto confessionem decernunt esse actum penitentiæ virtutis, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

QUÆSTIO VIII.

De Ministro Confessionis, in septem articulos divisa.

DEinde considerandum est de ministro Confessionis.

Circa quod quæruntur septem.

Primo. Utrum necessarium sit confiteri sacerdoti.
Secundo. Utrum in aliquo casu liceat aliis, quam sacerdotibus, confiteri.
Tertio. Utrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.
Quarto. Utrum sit necessarium, quod homo confiteatur proprio sacerdoti.
Quinto. Utrum possit aliquis alteri, quam proprio

prio sacerdoti, confiteri ex privilegio, vel mandato Superioris.

Sexto. Utrum pœnitens in extremo vitæ suæ possit absolvi a quolibet sacerdote.

Septimo. Utrum pœna temporalis taxari debeat secundum quantitatem culpæ.

ARTICULUS I. 28

Utrum necessarium sit confiteri Sacerdoti.

S. Tho. ubi sup. art. 3. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod non sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur, nisi ex divina institutione: Sed divina institutio nobis proponitur Jacobi 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*, ubi non fit mentio de sacerdote. Ergo non oportet confiteri sacerdoti.

2. Præterea. Pœnitentia est necessitatis sacramentum, sicut & Baptismus: Sed in baptismo propter necessitatem sacramenti est minister quilibet homo. Ergo & in pœnitentia: Sed ministro pęnitentiæ facienda est confessio. Ergo sufficit cuilibet confiteri.

3. Præterea. Confessio est ad hoc necessaria, ut taxetur pęnitenti satisfactionis modus: Sed aliquando non sacerdos discretius posset pęnitenti dare satisfactionis modum, quam multi sacerdotes. Ergo non est necessarium, quod confessio fiat sacerdoti.

4. Præterea. Confessio ad hoc est ordinata in Ecclesia, ut Rectores pecorum suorum vultum cognoscant: Sed quandoque Rector, vel Prælatus non est sacerdos. Ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

Sed Contra. Absolutio pęnitentis, propter quam fit confessio, non fit nisi a sacerdotibus, quibus claves commissæ sunt. Ergo confessio debet fieri sacerdoti.

Præterea. Confessio præfiguratur in Lazari mortui vivificatione: Sed Dominus solum discipulis pręcepit, ut solverent Lazarum; ut patet Joan. 11. Ergo sacerdotibus facienda est confessio.

Respondeo dicendum, quod gratia, quæ in sacramentis datur, a capite in membra descendit. Et ideo solus ille minister est sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium super corpus

pus Christi verum: quod solius sacerdotis est, qui consecrare Eucharistiam potest. Et ideo cum in sacramento pœnitentiæ gratia conferatur, *solus sacerdos minister est hujusmodi sacramenti: & ideo ei soli facienda est sacramentalis confessio, quæ ministro Ecclesiæ fieri debet.*

Ad primum ergo dicendum, quod Jacobus loquitur ex præsuppositione divinæ institutionis, & quia divinitus institutio præcesserat de confessione sacerdotibus facienda, per hoc quod eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit, ut patet Joan. 20. ideo intelligendum est, quod Jacobus sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

Ad secundum dicendum, quod baptismus est magis sacramentum necessitatis, quam pœnitentia; quoad confessionem, & absolutionem: quia quandoque baptismus prætermitti non potest sine periculo salutis æternæ; ut patet in pueris, qui non habent usum rationis. Sed non est ita de confessione, & absolutione, quæ tantum ad adultos pertinent; in quibus contritio cum proposito confitendi, & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum a morte æterna. Et ideo non est simile de baptismo, & confessione.

Ad tertium dicendum, quod in satisfactione non solum attendenda est quantitas pœnæ, sed etiam virtus ejus, secundum quod est pars sacramenti: Et sic requirit sacramentorum dispensatorem, quamvis etiam ab alio, quam a sacerdote, quantitas pœnæ taxari possit.

Ad quartum dicendum, quod cognoscere vultum pecoris, ad *duo* potest necessarium esse. *Primo* ad hoc quod coordinetur gregi Christi; Et sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam, & sollicitudinem pastoralem; quæ incumbit quandoque illis qui non sunt sacerdotes. *Secundo* ad hoc quod provideatur ei competens medicamentum salutis: Et sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad eum, cujus est medicamentum salutis, (scilic. sacramentum Eucharistiæ) & alia præbere (sc. ad Sacerdotem) Et ad talem cognitionem pecoris confessio ordinatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem confutes heresim *Lutheri* dicentis, confessionem audire, & pœnitentem absolvere posse omnes homines cujuscumque conditionis fuerint. Nec obstat, quod ille negaret radicem probationis conclusionis D. Th. sa-

sacramenta videlicet conferre gratiam: quoniam Lutherus ipse sacramenta non conferre gratiam artic. suo 1. per Roffensem adducto affirmat. Nec etiam obstat, quod negaret ipse, confessionem esse sacramentum, ut supra *qu. 6. art. 2.* ipsum hoc erronee negantem in append. vidimus. Item non obstat, quod *Valdanses* (Prat. *Pauperes de Lugduno*) quasi faventes Lutheranæ positioni in principio narratæ, negarent D. Tho. probationis vim illam, sacerdotem videlicet solum consecrare Eucharistiam: quoniam dicunt, omnem hominem justum suę factionis, etiam si laicus fuerit, posse consecrare corpus Christi. Sublato enim hoc fundamento, quod scilicet solus sacerdos consecrare possit corpus Christi, nonne statim vides hæresim Lutheranam sequi, quod laici confessionem audire, & absolvere possunt? Hæc, inquam, non obstant, idest non faciunt, quod D. Thomæ ratio in corpore articuli adducta minoris efficaciæ sit contra hæresim Lutheri primo allatam. Quod enim sacramenta novæ legis conferant gratiam, patet 3. *par. qu. 62. ar. 1.* in decreto *Eugenii IV.* sacro approbante *Conc. Florent.* de sacramentis dato Armenis, & in *Concil. Trid. sess. 7. can. 6. 7. 8.* de sacramentis, ubi etiam anathematizatur contrarium, & in bulla *Leonis X.* ubi positio Lutheri de negatione collationis gratiæ narratur, atque damnatur. vide Bullam illam in 4. tomo Concil. post *Conc. Lateran.* sub eodem Leone: vide & Roffensem contra Lutheri articulum illum primum mirifice pugnantem, eumque legitime expugnantem. Quod autem confessio sit sacramentum, patet supra *qu. 6. ar. 2. append.* per auctoritates canonice concludentes. Quod vero solus sacerdos corpus Christi consecrare possit, patet 3. *par. qu. 82. ar. 1.* & in *Conc. Trid. sess. 23. ca. 1. 4.* & *can. 1. 6.* & in Hymno secundo Corporis Christi ab Ecclesia solemniter approbato, ubi de consecratione sacramenti Eucharistiæ loquendo dicitur, *sic sacrificium istud instituit, cujus officium committi voluit solis presbyteris.*

Secundo habes: quomodo per rationem ostendas, illam Lutheri in principio dictam damnari merito a Conc. *Trid.* sess. 14. c. 6. *Declarat sancta Synodus, falsas esse, & a veritate Euangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & sacerdotes, clavium ministerium perniciose extendunt.* Hæc ibi. Et can. 10. *Si quis dixerit, non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus*

libus esse dictum , quaecumque ligaveritis , &c. *quaecumque solveritis* , &c. *quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata* , &c. *anathema sit*. Item merito, &c. ut supra *qu. 6. ar.* 1. & 2. maxime in append. Item a , &c. ut nunc supra in *corollar.* post ad 3. Item ab *Eugenio IV.* in suo Decr. de sacram. ubi , sacro approbante Concilio *Florent.* dicit: *secunda pars* , *pęnitentiæ scilicet* , *est oris confessio*, *ad quam pertinet* , *ut peccator omnia peccata*, *quorum memoriam habet*, *suo sacerdoti confiteatur integraliter*. Hæc ibi . Item ab *Innocentio III.* in Concil. *Later.* sic ca. 21. dicente: *Omnis utriusque sexus omnia peccata sua confiteatur fideliter*, *saltem semel in anno proprio sacerdoti* , *vel alieno* , *prius tamen impetrata venia a proprio sacerdote*, *quoniam aliter ille ipsum non potest absolvere* , *vel ligare*. Hæc ibi. Et recitatur *extr. de pęnit. & remis. cap. Omnis* . Ecce, quod , Papa testante , nec Sacerdos potest alterius parochianum absolvere , illius curati venia non impetrata . ergo secundum Papam multo minus laici possunt absolvere sibi confitentes, ut ait supra Lutherus . Ergo secundum Papam soli sacerdoti , tanquam Christi ministro , facienda confessio est . Item a *Leone X.* in Bulla Lutheri errores damnante . Dum enim damnat hunc verbaliter dicentem, *in pœnitentiæ sacramento* , *ac remissione culpæ non plus facit Papa* , *aut Episcopus* , *quam infimus sacerdos* , *immo* , *ubi non est sacerdos* , *æque tantum quilibet christianus*, *etiamsi mulier*, *aut puer esset*; dum, inquam, verbaliter sic jacentem damnat, virtualiter & damnasse vult similem huic in principio appendicis dictum , ut patet. Vide damnationem hanc supra *qu.* 1. *ar.* 1. At forsan *Lutherus* hæresim suam prædictam alia quadam via defendere voluit , dum inquit (Prat. teste , *tit. Lutherani*) christianos omnes sacerdotes esse , & æqualem habere potestatem , nulla status, aut sexus discretione facta . Sic enim & soli sacerdoti (ut ait S. Th. concl.) & nihilominus cuilibet Christiano laico pro absolutione confessio fiet (ut Lutherus contendit .) Cæterum hæresis hæresim peperit , & damnata damnandam . Hæc siquidem, quam postremo retulimus, damnatur a Conc. *Trid.* sess. 23. c. 4. sic: *Quod si quis omnes Christianos promiscue novi testamenti sacerdotes esse*, *aut pari omnes inter se potestate spirituali præditos*, *affirmet*, *nihil aliud facere videtur* , *quam ecclesiasticam hierarchiam*, *quæ est* , *ut castrorum acies ordinata* , *confundere*: *perinde ac si contra B. Pauli doctrinam*, *omnes Apostoli*, *omnes Prophetæ*, *omnes*

Evan-

Euangelistæ, *omnes Pastores*, *omnes sint Doctores*. Hæc ibi. Et huic suæ doctrinæ Synodus eadem correspondens can. 6. ait; *Si quis dixerit*, *in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam*, *quæ constat ex Episcopis*, *presbyteris*, *& ministris*: *anathema sit*. Hæc ibi. Hoc autem dicit, qui eam confundit; & eam confundit, *qui omnes christianos promiscue*, &c. (ut sup. ex eodem Conc.) ergo Lutheri positio; quæ hæc dixit, pro hæresi nunc damnata est. Item damnatur a Synodo *Octava* generali. Ad hanc enim Synodum, cum jam esset ad calcem perducta, Basilius Imperator post lectionem orationis suæ dixit: „ Dicat nunc quicumque voluerit ex sedentibus in hac sancta, & universali Synodo, in quo istorum hæsitet, vel ambigat, quæ nunc lecta sunt, & sancta Synodus exclamavit: Omnibus placent, quæ lecta sunt, omnes iisdem ipsis concordamus, omnes libenter subscribimus. *Hæc ibi*. *Antea autem in eadem oratione Basilii lecta fuerant hæc verba*: De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute conversamini, quid amplius dicam, non habeo, quam, quod nullo modo vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem movere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & universali Synodo adversari. Hæc enim investigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est: qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui solvendi, & ligandi potestatem habent, qui ecclesiasticas, & cœlestes adepti sunt claves; non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel a ligamento solvi egemus. Quantæcumque enim religionis, & sapientiæ laicus existat, vel etiam si universa virtute interius polleat; donec laicus est, ovis vocari non desinet. *Rursus*: Episcopus, quantacumque sit irreverentia plenus, & nudus omni virtute, donec antistes est, & veritatis verbum recte prædicaverit, pastoris vocationis, & dignitatis damna non patietur. Quæ ergo nobis ratio est, in ordine ovium constitutis? Pastores verborum, subtilitatem discutiendi, & ea, quæ supra nos sunt, quærendi, & ambiendi potestatem habent. Oportet nos ergo cum timore, & fide sincera hos audire, & facies eorum vereri (cum sint ministri Domini omnipotentis, & hujus formam possideant:) & nihil amplius, quam ea, quæ nostri ordinis sunt, requirere. Nunc autem (ut videmus) adeo multos malitia in insaniam accendit, „ ut

„ ut obliviſcentes proprii ordinis, & quod pedes ſint
„ minime cogitantes, legem ponere velint oculis
„ (non ut natura ſe habet) ſicut ipſi cupiunt, &
„ ſinguli ad accuſandum quidem majores ſemper exi-
„ ſtunt promptiſſimi, ad corrigendum autem ea,
„ in quibus accuſantur, & criminantur, pigerrimi.
„ Et moneo, & exhortor omnes, qui tales ſunt;
„ ut maledictum, & alternum odium avertentes,
„ & judicare judices deſinentes, attendant ſibi, &
„ ſecundum divinam voluntatem converſari conten-
„ dant. Nam non quieſcet ſupernum judicium: ſed
„ contra diffidentes divinus furor ſtillabit, & juſtam
„ ultionem opere cunctis oſtendet. „ Hæc ibi: & ponitur iſta Baſilii oratio in fine Synodi 8. generalis. Ergo, ſecundum iſtam, Baſilio (ut vidimus) ſubſcribentem, laici etiam in dignitate imperiali conſtituti non habent poteſtatem ligandi, aut ſolvendi, non claves cęleſtes, atque eccleſiaſticas habent: atque ideo ſacerdotes non ſunt, nec eis pro abſolutione confitendum eſt. Vide. Lutherus etiam mulieribus, pueriſque (infandum profecto) poteſtatem abſolvendi, etiam Papalem, tribuit: & Imperator hanc ipſam, etiam ſacerdotalem, tam ſibi, quam cęteris omnibus laicis non competere, liquido fatetur. Lutherus laicos de Synodis, ſicut ipſi cupiunt, judicare poſſe contendit, ſtatuta illarum diſcutiendi, quærendi, ambiendi, poteſtatem laicis attribuit: & Imperator hoc eſſe contra naturam efficaciſſime decernit, utpote, quod pedes legem ponere velint oculis. Vide. Si tantam pęnam comminatur a Deo laicis, Imperator, tam monſtruoſa attentantibus, quantam putas manere Luthero, Calvino, atque ſimilibus, qui laicos talia præſumere docuerunt? Conſule Roffenſem in loco ſupra in *coroll.* poſt ad 3. allegato. *Tertio* habes: quomodo per rationem antedictam tum Imperatoris, tum Conciliorum, pro quanto ſoli ſacerdoti inſinuant faciendam eſſe confeſſionem, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

ARTICULUS II. 29

Utrum in aliquo casu liceat aliis, quam sacerdotibus, confiteri.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod in nullo casu liceat aliis, quam sacerdotibus, confiteri. Quia confessio sacramentalis accusatio est, ut ex suprapolita definitione (*qu. præc. ar.* 1.) habetur: Sed dispensatio sacramenti ad illum tantum pertinet, qui est sacramenti minister. Cum ergo minister sacramenti pœnitentiæ proprius sit sacerdos, videtur quod nulli alii sit confessio facienda.

2. Præterea. Confessio in quolibet judicio ad sententiam ordinatur: sed sententia in foro contentioso non a suo judice lata nulla est: & ideo non facienda est confessio, nisi judici: Sed judex in foro conscientiæ non est nisi sacerdos, qui habet potestatem ligandi, & solvendi. Ergo non est alii confessio facienda.

3. Præterea. In Baptismo quilibet potest baptizare; quia si baptizat laicus, etiam absque necessitate, non debet a sacerdote Baptismus iterari: Sed si aliquis confiteatur laico in casu necessitatis, iterum tenetur sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis evadat. Ergo confessio non debet fieri laico in casu necessitatis.

Sed Contra est, quod in littera determinatur. (4. *d.* 17.)

Respondeo dicendum, quod sicut Baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia. Baptismus autem, qui est sacramentum necessitatis, *duplicem* habet ministrum: *Unum*, cui ex officio baptizare incumbit, scil. sacerdotem: *Alium*, cui ratione necessitatis dispensatio baptismi committitur: Et ita etiam minister pœnitentiæ, cui confessio est facienda ex officio est sacerdos; sed *in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, ut ei confessio fieri possit.*

Ad primum ergo dicendum, quod in sacramento pœnitentiæ non solum est aliquid ex parte ministri, scil. absolutio, & satisfactionis injunctio, sed etiam aliquid ex parte ipsius, qui suscipit sacramentum, quod est etiam de essentia sacramenti, sicut contritio, & confessio. Satisfactio autem jam incipit esse a ministro, inquantum eam injungit, & a pœnitente, inquantum eam implet: & ad plenitudinem sacramenti utrumque debet concurrere, quando pos-

fibile eft. Sed quando neceffitas imminet, debet facere pœnitens, quod ex parte fua eft, fc. conteri, & confiteri cui poteft; qui quamvis facramentum perficere non poffit, ut faciat id quod ex parte facerdotis eft, abfolutionem fc. defectum tamen facerdotis fummus facerdos fupplet: Nihilominus confeffio laico ex defectu facerdotis facta facramentalis eft quodammodo; quamvis non fit facramentum perfectum; quia deeft ei id, quod eft ex parte facerdotis.

Ad fecundum dicendum, quod quamvis laicus non fit judex ejus, qui fibi confitetur; abfolute tamen ratione neceffitatis accipit judicium fuper eum, fecundum quod confitens ex defectu facerdotis fe fubdit.

Ad tertium dicendum, quod per facramenta homo non folum Deo, fed etiam Ecclefiæ oportet quod reconcilietur. Ecclefiæ autem reconciliari non poteft, nifi fanctificatio Ecclefiæ ad eum perveniat. In baptifmo autem fanctificatio Ecclefiæ ad hominem pervenit per ipfum elementum exterius adhibitum, quod verbo vitæ fanctificatur fecundum formam Ecclefiæ, a quocumque detur. & ideo ex quo femel baptizatus eft a quocumque, non oportet quod iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Ecclefiæ fanctificatio non pervenit ad hominem, nifi per miniftrum: quia non eft ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum, quod ex fanctificatione invifibilem gratiam conferat. Et ideo quamvis ille laico confeffus in articulo neceffitatis confequutus fit veniam a Deo, eo quod propofitum, quod concepit confitendi fecundum mandatum Dei, ficut potuit, implevit; non tamen adhuc Ecclefiæ reconciliatus eft, ut ad facramenta Ecclefiæ admitti debeat, nifi prius a facerdote abfolvatur. ficut ille qui baptifmo flaminis baptizatus eft, ad Euchariftiam non admittitur. Et ideo oportet, quod iterum confiteatur facerdoti, cum copiam habere potuerit; & præcipue quia, ut dictum eft, (*in refp. ad* 1.) facramentum pœnitentiæ perfectum non fuit. Unde oportet, quod perficiatur, ut ex ipfa perceptione facramenti pleniorem effectum confequatur, & ut mandatum de pœnitentiæ facramento recipiendo impleat.

A P-

APPENDIX.

EX articulo habes *primo:* quomodo per rationem quasi a fortiori rejicias hæreses *Jacobitarum*, *Lutheri*, *Valdensium*, *Albanensium*, ut supra *qu.* 6. *ar.* 1. *append.* concorditer dicentium, Confessionem non esse necessariam. Adeo enim necessarium est confiteri sacerdoti, ut necessitas ipsa causet, quod licitum sit, in absentia sacerdotis concurrente necessitatis casu confiteri laico ex desiderio sacerdotis. Item hæresim *Joannis Uvicleff*, ut 3. *par. qu.* 69. *a.* 1. *append.* dicentis, quod, si contritio adsit, confessio exterior omnis est sibi inutilis, & superflua. Vides enim hic, quod contrito in casu necessitatis confesso etiam laico confessio est utilis: cum a summo sacerdote talis tunc absolvatur, ut infra ad *primum*. Item hæresim *Manichæorum*, supra *qu.* 6. *art.* 2. *append.* dicentium, quod confessio peccatorum facta sacerdotibus Romanæ Ecclesiæ nihil valet ad salutem. Si enim confessio facta etiam laico ex desiderio sacerdotis Romanæ Ecclesiæ valet ad salutem, ut hic dicitur, & verum est; multo utique magis facta sacerdoti Romanæ Ecclesiæ valebit ad salutem, ut patet. Ex desiderio, inquam, sacerdotis Romanæ Ecclesiæ: quoniam textus alium sensum non habet. Nullum siquidem verum est sacerdotium extra Romanam Ecclesiam, quod scil. ab ipsa non dependeat, & ab ipsa non instituatur. Omnes enim Christi Ecclesiæ ad unam referuntur, tanquam ad suam matrem, & magistram, ad Romanam scil. Ecclesiam. Hoc significavit *Nicolaus* Primus Papa, quando de Romana Ecclesia, & sede Apostolica scribens, ait: *Omnes, sive patriarchæ cujuslibet apicem, sive metropolis primatus, sive Episcopatuum cathedras, vel ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitatem, instituit Romana Ecclesia. Illam vero solus ipse fundavit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui Beato Petro æternæ vitæ clavigero terreni simul, & cœlestis imperii jura commisit.* Hæc ille, & recitatur in Decret. volum. *dist.* 22. *cap.* 1. *Mediolanensibus*. Hoc idem ostendit Concil. *Triden.* sess. 23. ca. 4. *Docet sacrosancta Synodus, in ordinatione Episcoporum, sacerdotum, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cujusvis sæcularis potestatis, & magistratus consensum, sive vocationem, sive auctoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit, eos, qui tantummodo a populo, aut sæculari potestate, ac magistratu vocati, & instituti*

 ad

ad hæc ministeria ascendunt, & qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures, & latrones, per ostium non ingressos, habendos esse. Et can. 7. *Si quis dixerit, eos, qui nec ab ecclesiastica, & canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt: sed aliunde veniunt: legitimos esse verbi, & sacramentorum ministros: anathema sit*. Hæc ibi. Quid autem per Ecclesiasticam, & canonicam potestatem isto in loco intellexerit, hoc idem Concilium insinuat, dum *sess. 7. can. 3. de Baptismo*, & *sess. 14. ca. 3. de extrema unctione*, & *sess. 22. ca. 8.* & *sess. 2. de delectu ciborum*, dicit, sanctam Romanam Ecclesiam esse omnium Christi Ecclesiarum matrem, & magistram. Si qui ergo sacerdotes sunt, quorum ordinatio a Romana Ecclesia, tanquam a sua matre, & magistra non dependeat, hi proculdubio sacerdotes Domini non sunt. Unde *Anacletus* Papa natione Græcus illud ipsum insinuans, in ep. 2. universis Episcopis per Italiam constitutis, ait: *Breviter, prout Dominus tribuit, & ut a B. Petro principe Apostolorum sumus instructi, a quo & presbyter sum ordinatus, scribere vobis, sicut petiistis, non denegavimus. Ordinationes episcoporum, auctoritate Apostolica, ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Episcopis sunt celebrandæ*, &c. *Reliqui vero sacerdotes a proprio ordinentur Episcopo*. Hæc ibi; & recitatur in *decr. dist. 74. 75. ordinationes Episcoporum*. Idem in ep. 3. omnibus Episcopis, ac reliquis Christi sacerdotibus, ait: „ Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est: & , sicut „ Dominus illum instituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem, a Domino Apostolus esse electos, & constitutos; & postea per diversas provincias ad prædicandum dispersos. Cum vero messis „ cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, „ ad eorum adjumentum septuaginta duos eligi præcepit discipulos, Episcopi vero Apostolorum Domini, presbyteri autem septuaginta duorum discipulorum, locum tenent, *&c.* Amplius, quam „ isti duo ordines sacerdotum, nec nobis a Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt, *&c.* Hæc vero sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, „ non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore „ nostro, primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem, assecuta est, sicut ipse B. „ Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & super „ hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portę „ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi da-

„ bo,

„ bo claves regni cœlorum, *&c.* Adhibita est etiam „ societas in eadem Romana urbe Beatissimi Apo- „ stoli Pauli vasis electionis; qui uno die, unoquo- „ que tempore, gloriosa morte cum Petro, sub prin- „ cipe Nerone, agonizans coronatus est: & ambo „ sanctam Romanam Ecclesiam consecrarunt, aliis- „ que universis urbibus in universo mundo eam sua „ præsentia, atque venerando triumpho prætule- „ runt. „ Hæc ibi: quorum ultima pars recitatur in *decr. dist.* 22. *sacrosancta Romana*. Patet ergo ex prædictis, quod, cum soli Petro datæ sint claves regni cœlorum ad solvendum, & ligandum, nullus omnino potest esse verus sacerdos, nisi is, qui auctoritate Petri (hanc auctoritatem Anacletus supra vocavit *auctoritatem Apostolicam*, quando dixit, *ordinationes Episcoporum auctoritate Apostolica*) consecratur sacerdos. Sic enim plures sacerdotes per consecrationem auctoritate ejus factam habent claves, licet uni soli datæ sint; quia ab ipso Petro istas, quamvis non æqualiter, habent. Ex præmissis ergo omnibus jam declaratum est, quid intelligat textus D. Thomæ per ly *sacerdotis*, & hoc contra hæreticos. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hæreses in princ. append. dictas damnari a, &c. ut sup. *qu.* 6. *a.* 1. & 2. *append.* *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 30

Utrum extra casum necessitatis possit aliquis non Sacerdos confessionem venialium audire.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod extra casum necessitatis non possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire. Quia sacramentum aliquod committitur laico dispensandum ratione necessitatis: Sed confessio venialium non est de necessitate. Ergo non committitur laico.

2. Præterea. Contra venialia ordinatur extrema unctio, sicut pœnitentia: Sed illa non potest dari a laico, ut patet Jacobi 5. Ergo nec confessio venialium potest ei fieri.

Sed Contra est, quod dicit Beda (*sup. illud Jac.* 5. *Confitemini alterutrum*) in littera. (4. *d.* 17.)

Respondeo dicendum, quod per peccatum veniale homo nec a Deo, nec a sacramento Ecclesiæ separatur. Et ideo non indiget novæ gratiæ collatione ad ejus dimissionem, neque indiget reconciliari Ecclesiæ. Et propter hoc *non oportet, quod venialia*

aliquis Sacerdoti confiteatur. Et quia ipsa confessio laico facta sacramentale quoddam est, quamvis non sit sacramentum perfectum, & est ex charitate procedens, talibus natum est veniale remitti, sicut per tunsionem pectoris, & per aspersionem aquæ benedictæ.

Et per hoc patet solutio ad Primum; quia venialia non indigent sacramenti perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale, ut aqua benedicta, vel aliquid hujusmodi.

Ad secundum dicendum, quod extrema unctio non datur directe contra veniale, nec aliquod aliud sacramentum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito dictum esse a Conc. *Trid.* sess. 14. c. 5. sic. *Venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omnem præsumptionem, in confessione dicantur (quod piorum hominum usus demonstrat) taceri tamen circa culpam, multisque aliis remediis expiari possunt*. Hæc ibi, & sess. 6. c. 11. *licet enim in hac mortali vita quantumvis Sancti, & justi in levia saltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadant: non propterea desinunt esse justi. Nam justorum illa vox est humilis, & verax: Dimitte nobis debita nostra*. Hæc ibi. Item merito dictum a *Decretorum* c. de quotidianis, de pœnit. di. 3. ubi legitur sic. *De quotidianis, brevibus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfaciat. Eorum enim est dicere, Pater noster, qui es in cælis, qui jam taliter patri regenerati sunt ex aqua, & Spiritu S. Delet omnino hæc oratio minima quotidiana peccata*. Hæc ibi ex Jo. Chrys. Item a Decretorum eorundem c. adhuc in eodem tit. ubi in fine legitur sic. *Non requirit, quid Apostolus senserit, qui dixit: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Sciens etiam justis peccata solere contingere, non se confirmabat absque peccato: qui se cognovit indissolubili vinculo charitatis junctum Christo. Nisi enim sciret, justos sæpe venire ad veniam, quomodo dubitaret se peccare, qui sciebat se spiritum Dei habere, & intentione mundissima ei servire? Cur enim Dominus Petri pedes lavisset, & ecclesia hoc idem docuisset, nisi, quoniam quotidiana est offensio, oportet,*

ut

ut quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere : dimitte nobis debita nostra, nisi ipse misericors perseveraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere ? Hæc ibi ex August. Ubi patet, quod Apost. per hoc, quod dicit : *non in hoc justificatus sum*, vult significare, quod ex eo, quod non est sibi conscius delicti venialis, non sequitur, quod re vera ipse sit absque peccato veniali. Adeo quod accipitur hoc nomen, *justificatus*, pro rem ipsam correspondere opinioni B. Pauli; non autem pro esse in gratia Dei. Sciebat siquidem Apostolus ex divina revelatione, se esse justum, & in gratia Dei : sed nesciebat, utrum huic suæ opinioni, sc. non esse sibi conscium peccati venialis, in re ipsa correspsponderet, hoc sc. non esse sine peccato veniali. Hæc dicta sint pro explananda interpretatione illa decretata Augustini super verbis præmissis Apostoli. Item per præsentis articuli rationem ostendere potes : merito ab *Alexandro Primo*, & martyre, & Papa *Quarto* post Petrum fuisse dictum sic. „ Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea „ cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod „ & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam, si cinis vitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat, atque mundabat : multo magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacrata, populum sanctificat, atque mundat. Et, si „ sale asperso per Helisæum prophetam sterilitas a„ quæ sanata est, quanto magis divinis precibus sa„ cratus sterilitatem rerum aufert humanarum, & „ coinquinatos sanctificat, atque mundat, & ex„ purgat, & cætera bona multiplicat, & insidias „ diaboli avertit, & a phantasmatis versutiis homi„ nes defendit? Nam, si tactu fimbriæ vestimenti „ Salvatoris salvatos infirmos esse non dubitamus, „ quanto magis virtute sacrorum ejus verborum di„ vinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem cor„ poris, & animæ humana percipit fragilitas? His „ ergo, & aliis instructi documentis vota singulo„ rum, Domini Sacerdotes, respicite, & in virtu„ te Spiritus sancti divinis precibus, per ministe„ rium vobis divinitus collatum, perficere certate. „ Elementa quoque tam ea, quæ prædiximus, quam „ cætera divinis apta usibus, & humanis necessaria „ infirmitatibus, sacrate : infirmos curate, & cæte„ ra, quæ ad vos pertinent, diligenter curate. „ Hæc ille Papa in Epist. 1. ad omnes orthodoxos : & pro bona parte recitantur de consecr. dist. 2. *Aquam sale consperfam*. In epist. Alexandri notabis

ab illo loco: *Elementa quoque*, &c. usque in finem, quod benedictiones ignis, incensi, pomorum, frumentorum, uvarum, candelarum, vestium, ovorum, caseorum, carnium, cinerum, palmarum, & hujusmodi, in primitiva Ecclesia etiam fiebant, & fieri a Rom. Pont. mandabantur. Unde tales antiquissimi ritus sunt ab omnibus venerandi, & quanto antiquiores, ac per hoc Apostolis, Christoque propinquiores, tanto sanctiores habendi. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissa concilii, decreti, Papæ, pro quanto venialia non necessario sacerdoti confitenda, vel etiam aliis remediis citra confessionem expiari posse, decernunt: quomodo, inquam, per rationem, probes, declares, tuearis. *Tertio* vides: &c.

ARTICULUS IV. 311

Utrum sit necessarium, quod homo confiteatur proprio Sacerdoti.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod non sit necessarium, quod homo confiteatur proprio sacerdoti. Gregorius enim dicit: (*& hab. c. ex auctoritate*, 16. *qu.* 1.) *Apostolico moderamine, & pietatis officio a nobis constitutum est, quod sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata solvere:* Sed monachi non sunt proprii sacerdotes aliquorum, cum non habeant curam animarum. Ergo cum confessio fiat propter absolutionem, sufficit quod fiat cuicumque sacerdoti.

2. Præterea. Sicut sacerdos est minister hujus sacramenti, ita & Eucharistiæ: Sed quilibet sacerdos potest Eucharistiam conficere. Ergo quilibet sacerdos potest sacramentum pœnitentiæ ministrare. Ergo non oportet, quod fiat proprio sacerdoti.

3. Præterea. Illud, ad quod determinate tenemur, non est in nostra electione constitutum: Sed electio discreti sacerdotis est nobis commissa, ut patet per August. in litera, (4. *d.* 17.) dicit enim: (*lib. de vera & falsa pœnit. c.* 10. *a med. tom.* 4.) *Qui vult confiteri peccata, ut inveniat gratiam, quærat sacerdotem, qui sciat solvere, & ligare.* Ergo videtur, quod non sit necessarium, quod sacerdoti proprio confiteatur aliquis.

4. Præterea. Quidam sunt, sicut Papa, & Prælati, qui non videntur habere proprium sacerdotem, cum

cum non habeant ſuperiorem: Sed iſti tenentur ad confeſſionem. Ergo non ſemper tenetur homo [illegible] fiteri proprio ſacerdoti.

5. Præterea. *Illud quod eſt inſtitutum pro [illegible] tate, contra charitatem non militat*, [illegible] dicit: (*in Tractat. de præcepto*, & *di*[illegible] *med.*) Sed confeſſio, quæ pro charitate [illegible] eſt, contra charitatem militaret, ſi homo ad [illegible] tendum uni ſacerdoti eſſet obligatus; ut puta [illegible] eccator ſciat ſacerdotem ſuum hæreticum, aut [illegible]icitatorem ad malum, aut fragilem, qui ad peccatum, quod quis confitetur ei, ſit pronus; vel ſi revelator eſſe confeſſionis probabiliter exiſtimetur; vel ſi peccatum contra ipſum commiſſum ſit, de quo quis confiteri debet. Ergo videtur, quod non ſemper oporteat confiteri proprio ſacerdoti.

6. Præterea. In eo quod eſt neceſſarium ad ſalutem, non ſunt homines arctandi, ne impediantur a via ſalutis: Sed magna arctatio videtur, ſi oporteat uni homini confiteri de neceſſitate; & per hoc multi poſſent a confeſſione retrahi vel timore, vel verecundia, vel aliquo alio hujuſmodi. Ergo cum confeſſio ſit de neceſſitate ſalutis, non debent homines ad hoc arctari, ut videtur, quod proprio ſacerdoti confiteantur.

Sed Contra eſt Decr. Innoc. III. (*in Conc. Later. 4. gener. 12. can. 21. to. 11.*) qui inſtituit, quod *omnes utriuſque ſexus ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteantur*.

Præterea. Sicut Epiſcopus ſe habet ad diœceſim ſuam, ita ſacerdos ad ſuam parochiam: Sed non licet uni Epiſcopo in diœceſi alterius Epiſcopale officium exercere, ſecundum ſtatuta Canonum. (*ca. Nullus Primas. 9. q. 2. &c. Si quis Epiſcoporum, 16. q. 5.*) Ergo non licet uni ſacerdoti parochianum alterius audire.

Reſpondeo dicendum, quod alia ſacramenta non conſiſtunt in hoc, quod ad ſacramentum accedens aliquid agat, ſed ſolum ut recipiat; ſicut patet in baptiſmo, & hujuſmodi: ſed actus recipientis requiritur ad percipiendam utilitatem ſacramenti in eo, qui eſt ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus, quaſi removens prohibens, ſc. fictionem: Sed in pœnitentia actus accedentis ad ſacramentum eſt de ſubſtantia ſacramenti; eo quod contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſunt pœnitentiæ partes, quæ ſunt actus pœnitentis; actus autem noſtri, cum in nobis principium habeant, non poſſunt nobis ab aliis diſpenſari, niſi per imperium. Unde oportet, quod ille

E 6 qui

qui dispensator hujus sacramenti constituitur, sit talis, qui possit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, nisi ei qui habet super eum jurisdictionem. Et ideo de necessitate hujus sacramenti est, non solum ut minister habeat ordinem, sicut in aliis sacramentis, sed etiam quod habeat jurisdictionem. Et ideo sicut ille qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre; ita nec ille qui non habeat jurisdictionem. Et *propter hoc oportet, sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri*. cum enim sacerdos non absolvat, nisi ligando ad aliquid faciendum, ille solus potest absolvere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

Ad primum ergo dicendum, quod, Gregorius loquitur de illis monachis, qui jurisdictionem habent, utpote quibus alicujus parochiæ cura est commissa; de quibus aliqui dicebant, quod ex hoc ipso quod monachi erant, non poterant absolvere, & pœnitentias injungere: quod falsum est.

Ad secundum dicendum, quod sacramentum Eucharistiæ non requirit imperium in aliquem hominem: secus autem est in hoc sacramento, ut dictum est: (*in corp. art.*) Et ideo ratio non sequitur: Et tamen non licet Eucharistiam ab alio, quam a proprio sacerdote accipere, quamvis verum sit sacramentum, quod ab alio percipitur.

Ad tertium dicendum, quod electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, ut ex nostro arbitrio facienda, sed de licentia Superioris, si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendum peccatis salutare remedium.

Ad quartum dicendum, quod quia Prælatis incumbit sacramenta dispensare, quæ non nisi mundi tractare debent, ideo concessum est eis a Jure, (*c. Ne pro dilatione, de pœnit. & remiss.*) quod possint sibi eligere proprios sacerdotes confessores, qui quantum ad hoc sunt eis superiores: sicut etiam unius medicus ab alio curatur, non inquantum medicus, sed inquantum infirmus.

Ad quintum dicendum, quod in casibus illis, in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi, vel sacerdoti ex confessione ei facta, debet recurrere ad Superiorem, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quod si licentiam habere non possit, idem est judicium, quod de illo, qui non habet copiam sacerdotis: unde magis debet eligere laicum, cui confiteatur: Nec in hoc transgreditur aliquis præceptum Ecclesiæ: quia præcepta juris positi-

itivi non se extendunt ultra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti; hic autem est charitas secundum Apostolum. (1. *Timoth.* 1.) Nec aliqua injuria fit etiam sacerdoti, qui privilegium meretur amittere; quia concessa sibi abutitur potestate.

Ad sextum dicendum, quod in hoc quod oportet proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis, sed sufficiens ad salutem via statuitur. Peccaret autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi: quia multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti confiterentur. Unde illi qui sunt nimis soliciti, ut conscientias subditorum per confessionem sciant, multis damnationis laqueum injiciunt, & per consequens sibiipsis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem a fortiori interimas hæresim *Pauperum de Lugduno*, ex summa fratris *Iconeti*, 5. *p. c.* 3. in bibliotheca Vaticana, manuscripta, dicentium, laicus quilibet bonus, & sciens, potest absolvere, & penitentiam imponere. Item *Valdensium*, Direct. Inquisit. 2. *par. q.* 14. dicentium, laicos tam viros, quam mulieres, qui sint de secta ipsorum, posse confessiones sacramentales audire. Si enim non omnis sacerdos, sed tantum proprius, potest confessiones audire, & absolvere, ut verum est per istum articulum, multo magis nullus laicus, quantæcumque bonitatis, & literaturæ, poterit sacramentum confessionis alicui impendere. Nam jurisdictio, & ordo requiruntur ad hujuscemodi ministerium, quæ in laico, quantumcumque alias bono, atque sapiente, non sunt. *Secundo* habes: quomodo per rationem demonstres, has merito damnari a, &c. ut *quæst.* ista, *art.* 1. & 2. *append. Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, recte esse determinatum a Papa *Innocentio III.* in Concilio *Later.* sic: *omnis confiteatur omnia sua peccata proprio sacerdoti, vel alieno: prius tamen a proprio sacerdote impetrata venia, quoniam aliter ille ipsum non potest absolvere, vel ligare.* Hæc ibi. Item a Papa *Eugen. IV.* in Decreto Armenis dato sacro approbante Concilio *Florentino* sic. *Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter.* Hæc ibi. Quod autem intelligat per ly *suo sacerdoti*, proprium sacerdotem, patet ex hoc, quod subdit.

Mi-

Minister hujus sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione. Hæc ibi. Ubi per ly *auctoritatem*, intelligit jurisdictionem, per ly *ordinariam*, *vel ex commissione*, signat, quod proprius sacerdos aut est proprius ordinarius, aut delegatus. Vide supra corollarium post respon. ad *tertium*. Item: quomodo per rationem ostendas, a Concilio *Trident.* sess. 14. canon. 8. esse merito determinatum, quod omnes confiteantur proprio sacerdoti, vel alieno de licentia ejus. Ibi enim dicitur sic. *Si quis dixerit, ad confessionem non teneri omnes, & singulos utriusque sexus Christi fideles, juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem*, &c. *Anathema sit*. Hæc ibi. Constitutio autem *Concilii Lateran. sub Innocentio III.* quæ jam nunc adducta fuit ad literam, continet, & quod homo confiteatur saltem semel in anno, & quod proprio, vel alieno de licentia proprii confiteatur. Per hoc igitur, quod *Trident. Concil.* decernit, omnes teneri non solum ad confessionem, sed & juxta Concil. *Later.* ad illam teneri, aperit, quod tenetur quilibet proprio sacerdoti, vel alteri de ipsius assensu, confiteri. Item ab eodem Concilio *Trident.* sess. 24. cap. 13. de reform. sic. *In his quoque civitatibus, ac locis, ubi parochiales Ecclesiæ certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant, sed promiscue petentibus sacramenta administrant, mandat sancta synodus episcopis pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut, distincto populo in certas, propriasque parochias, unicuique suum perpetuum, peculiaremque parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite sacramenta suscipiant.* Hæc ibi. Item a synodo *Aquisgranensi* cap. 16. *Communi consensu insuper censuimus: ut, ubicumque possibile fuerit, unicuique Ecclesiæ suus provideatur ab ipsis presbyter; ut per se eam tenere possit, aut etiam priori presbytero subjugatus ministerium sacerdotale perficere possit. Quia in multis locis pericula presbyterorum imminentia perspeximus, videlicet in officiis divinis, quamquam missarum celebrationes per omnes Ecclesias sibi commissas agere possent: cætera officia, quæ ad divinum cultum pertinent, propter impossibilitatem, & multitudinem ecclesiarum quodammodo neglectu elapsa; similiter, & prævidentiæ in baptismate infirmorum, & in confessione quærentium, atque in communione periclitantium, per plura remansisse. Ideoque congruentius, ut supra dictum est, omnibus videtur, cuique congrue-*

gruere ecclesiæ proprium habere presbyterum. Hæc ibi. Distinctio igitur parochiarum propriis presbyteris insignitarum aperte declarat, quod debet quilibet proprio parocho confiteri. *Quarto* vides: quomodo ex, &c.

ARTICULUS V. 32

Utrum aliquis possit alteri, quam proprio sacerdoti, confiteri, ex privilegio, vel mandato Superioris.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod non possit aliquis alteri, quam proprio sacerdoti, confiteri, etiam ex privilegio, vel mandato Superioris. Quia non potest aliquod privilegium indulgeri in præjudicium alterius: Sed hoc esset in præjudicium proprii sacerdotis, si alius confessionem subditi sui audiat. Ergo non potest per privilegium, seu licentiam, seu mandatum Superioris obtineri.

2. Præterea. Illud, per quod impeditur divinum mandatum, non potest per mandatum, vel privilegium alicujus hominis concedi: Sed mandatum divinum est ad Rectores Ecclesiarum, ut *diligenter vultum pecoris sui agnoscant*, (*Proverb.* 27.) quod impeditur, si alius, quam ipse, confessionem ejus audiat. Ergo hoc non potest per alicujus hominis privilegium, vel mandatum ordinari.

3. Præterea. Ille qui audit confessionem alicujus, est proprius judex ejus, alias non posset eum ligare, & solvere: Sed unius hominis non possunt esse plures proprii sacerdotes, vel judices; quia tunc tenetur pluribus obedire; quod esset impossibile: si contraria præciperent, vel incompossibilia. Ergo non potest aliquis confiteri nisi proprio sacerdoti, etiam ex superioris licentia.

4. Præterea. Injuriam sacramento facit, qui sacramentum iterat super eandem materiam, vel ad minus inutiliter facit: Sed qui confessus est alii sacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti, si petat; quia non est absolutus ab obedientia, qua ei tenetur ad hoc. Ergo non potest licite fieri, quod alii aliquis, quam proprio sacerdoti, confiteatur.

Sed Contra. Ea quæ sunt ordinis, possunt habenti similem ordinem committi ab eo, qui ea facere potest: Sed Superior, ut Episcopus, potest confessionem audire illius, qui est de parochia alicujus Presbyteri: quia etiam aliquando aliqua sibi reservat, cum sit il-

ille principalior rector. Ergo etiam potest committere alteri sacerdoti, quod ipsum audiat.

Præterea. Quicquid potest inferior, potest superior: sed ipse sacerdos potest suo parochiano dare licentiam, quod alteri confiteatur. Ergo multo fortius ejus Superior hoc potest.

Præterea. Potestatem, quam habet sacerdos in populo, habet ab Episcopo: Sed ex illa potestate potest confessionem audire. Ergo & eadem ratione alius, cui Episcopus potestatem concedet.

Respondeo dicendum, quod sacerdos aliquis potest *dupliciter* impediri, ne alicujus confessionem audiat: *Uno modo* propter defectum jurisdictionis: *Alio modo* propter impedimentum executionis ordinis; sicut excommunicati, & degradati, & hujusmodi. Quicumque autem jurisdictionem habet, potest ea quæ sunt jurisdictionis committere. Et ideo „ si aliquis impe„ diatur, quod alterius confessionem audire non pos„ sit propter jurisdictionis defectum, potest ei per „ quemcumque jurisdictionem habentem immedia„ tam in illos committi, quod confessionem audiat, „ & absolvat, *sive per ipsum Sacerdotem*, *sive per* „ *Episcopum*, *sive per Papam*: Si autem propter „ executionis ordinis impedimentum audire non pos„ sit, potest sibi concedi, quod confessionem audiat „ per eum, qui impedimentum removere potest.

Ad primum ergo dicendum, quod præjudicium non fit alicui, nisi ei subtrahatur, quod est in favorem ejus indultum. Jurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in favorem suum, sed in utilitatem plebis, & honorem Dei. Et ideo si superioribus Prælatis expedire videatur ad salutem plebis, & honorem Dei promovendum, quod aliis quæ sunt jurisdictionis committant, in nullo fit præjudicium inferioribus Prælatis, nisi illis, *qui quærunt quæ sua sunt*, *non quæ Jesu Christi*, (1. *Cor.* 13.) & qui gregi præsunt, non ut eum pascant, sed ut ab eo pascantur.

Ad secundum dicendum, quod Rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere *dupliciter*. *Uno modo* per solicitam exterioris conversationis considerationem, qua invigilare debet super gregem sibi commissum: Et in hac cognitione non oportet quod credat subdito, sed certitudinem facti, inquantum potest, inquirat. *Alio modo* per confessionis manifestationem: Et quantum ad hanc cognitionem non potest majorem certitudinem accipere, quam ut subdito credat; quia hoc est ad subveniendum conscientiæ ipsius. Unde in foro confessionis creditur homi-

ni,

ni, & pro se & contra se, non autem in foro exterioris judicii. & ideo ad hanc cognitionem sufficit, quod credat subdito dicenti, se alteri absolvere valenti fuisse confessum. Et sic patet, quod talis cognitio per privilegium alteri indultum de confessione audienda non impeditur.

Ad tertium dicendum, quod inconveniens esset, si duo æqualiter super eandem plebem constituantur; si autem inæqualiter, non est inconveniens. Et secundum hoc super eandem plebem immediate sunt & Sacerdos parochialis, & Episcopus, & Papa; & quilibet eorum potest ea quæ sunt jurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri committere. Sed si Superior committat, qui & principalior est, *dupliciter* potest committere: *Aut* ita quod eum vice sui constituat; sicut Papa, & Episcopus suos Pœnitentiarios constituunt: Et tunc talis est principalior, quam inferior Prælatus; sicut pęnitentiarius Papæ, quam Episcopus, & Pęnitentiarius Episcopi, quam Sacerdos parochialis, & magis tenetur ei confitens obedire. *Alio modo*, ut eum coadjutorem illius sacerdotis constituat. & quia coadjutor ordinatur ad eum, cui adjutor datur, ideo coadjutor est minus principalis. & ideo pœnitens non tantum obedire tenetur ei, quantum proprio sacerdoti.

Ad quartum dicendum, quod nullus tenetur confiteri peccata, quæ non habet. Et ideo si aliquis Pœnitentiario Episcopi, vel alteri ab Episcopo commissionem habenti confessus fuerit, cum sint sibi dimissa peccata & quoad Ecclesiam, & quoad Deum, non tenetur ea confiteri proprio sacerdoti, quantumcunque petat; sed propter statutum Ecclesiæ (*cap. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss.*) de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno, eodem modo se debet habere, sicut & ille qui habet solum venialia. Talis enim solum venialia confiteri, debet, ut quidam dicunt, vel profiteri se de peccato mortali immunem esse; & sacerdos ei in foro conscientiæ credere debet, & tenetur.

Si tamen iterum confiteri teneretur, non frustra primo confessus fuisset: quia quanto pluribus sacerdotibus confitetur quis, tanto ei plus de pęna remittitur; *tum* ex erubescentia confessionis, quæ in pęnam satisfactoriam computatur; *tum* ex vi clavium. Unde toties posset aliquis confiteri, quod ab omni pœna liberaretur. Nec reiteratio facit injuriam sacramento, nisi in illo, in quo sanctificatio adhibetur, vel per characteris impressionem, vel per materiæ consecrationem; quorum neutrum est in pęnitentia.

Un-

Unde bonum est, quod ille qui auctoritate Episcopi confessionem audit, inducat confitentem ad hoc, quod confiteatur proprio sacerdoti: quod si noluerit, nihilominus eum absolvere debet.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias errores *Joannis de Poliaco* (Card. Turrecremata, de Ecclesia, *lib.* 4. *cap.* 37. *par.* 2.) dicentis: confitendum non est fratribus mendicantibus; & qui ipsis, vel aliis habentibus privilegium generale audiendi confessiones, est confessus, iterum confiteri tenetur curato, tanquam proprio sacerdoti. Item dicentis: stante statuto *Omnis utriusque sexus*, Papa non potest facere, quin parochiani teneantur quoto quoque anno omnia peccata sua confiteri proprio sacerdoti, scil. curato, immo nec Deus ipse, quia hoc implicat contradictionem. Item dicentis: Papa non potest dare potestatem generalem, immo nec Deus ipse, audiendi confessiones: quin confessus habenti talem facultatem teneatur confiteri item idem proprio sacerdoti, sc. curato. Item dicentis, quod Papa, licet sit principalior parochialium, non est tamen immediate aliorum curatus, sive non habet immediate curam aliorum. Item dicentis: quod Papa non potest audire confessiones parochianorum, quin teneantur eadem peccata, quæ Papæ confessi sunt, confiteri parochialibus sacerdotibus. Hi duo ultimi referuntur, & reprobantur a Cardinali Turrecremata, de Ecclesia, *lib.* 2. *cap.* 65. Contra autem omnes hos errores pugnat articuli præsentis ratio, dum jurisdictionem tantum esse necessariam, tanquam de substantia confessionis, ex *art.* 4. præsuppoşuit; & talem jurisdictionem posse per commissionem aliquibus communicari probat. Quod autem ordinariam jurisdictionem habenti quis confiteatur, non est de substantia confessionis, sed tantum de bene esse, ut etiam ex Concilii, *Trid. sess.* 24. *cap.* 13. & *Aquisgran. cap.* 16. supra *art.* 4. *append.* patuit. Nam ly *pro tutiori*, & ly *congruentius*, ostendunt; quod hoc est ad bene esse, quantum est ex parte substantiæ, confessionis, licet non, quantum est ex parte præcepti ecclesiastici, *Omnis utriusque sexus*, sit de necessitate. Ablata igitur ista necessitate quoad aliquos per privilegium, aut mandatum Papæ, poterit quis licite confiteri privilegiatis, ita quod non teneatur eadem reconfiteri curato. Unde contrarium dicere, est negare, quod

Pa-

Papa habeat auctoritatem dispensandi super omne jus positivum, contra supradicta *qu. 6. art. 6.* Secus autem esset, si confiteri habenti jurisdictionem ordinariam esset de substantia necessaria confessionis: cum Papa non possit jus divinum mutare, ex Concil. *Trident. sess.* 21. *cap.* 2. per ly *salva eorum substantia*. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hos errores merito fuisse damnatos a Papa *Eugenio IV. in decr. Sacro approbante Concil. Florentino*, cum dicit, sufficere, quod quis confiteatur sacerdoti habenti auctoritatem absolvendi ex commissione superioris, quamvis non ordinariam. Verba hujus formaliter allegantur supra *ar.* 4. *append.* Item ab *Innocentio III.* in ca. *Omnibus utriusque*, ubi confessum sacerdoti alieno de licentia curati habet pro vere confesso: ita, ut præcepto Ecclesiæ satisfecerit. Vide verba hujus *ar.* 4. *append.* Unde contra literam hanc ignorantes, & tamen de scientia statuti hujus gloriantes, patet ad plenum, quod de licentia Papæ, vel Episcopi potest quis confiteri alteri, ita, quod ad reconfitendum non teneatur. Si enim curatus potest dare talem licentiam, ut ipsi textus apices docent: multo magis poterit curato superior. Quod si neges, inquiens, quod in præjudicium curati superior non potest, vel saltem non debet dare privilegium, vel mandatum: responsum jam esse noveris per solutionem *primi* argumenti in præsenti articulo. Item a multis Romanis Pontificibus per hoc, quod multa privilegia de confessionibus audiendis dederunt, ut in eorum privilegiis, maxime in Mari magno, patet, mendicantibus, & aliis. Unde suo facto declararunt, quod de jure possunt. Nemo enim judicabit primam sedem, neque Clerus, neque Augustus, neque Rex, neque populus, ut habetur ex Concilio *Romano* sub præsentia *S. Sylvestri* Papæ, *ca.* 20. & in *decr.* 9. *quæst.* 3. *Nemo judicabit*. Quinimmo sic agentes summi Pontifices bene fecerunt; ut specialiter ostenditur *art.* 4. ad 6. per ly *potius sine confessione moreventur, quam tali sacerdoti confiterentur*. Item a Papa *Gregorio IX.* per hoc, quod in principio libri Decretalium dicit, Raymundum esse pœnitentiarium suum. Hic fuit B. Raymundus Catalanus Barchinonensis, ordinis prædicatorum, doctor excellentissimus in jure canonico, cui & Papa Gregorius prædictus compilationem Decretalium, ut inibi dicitur, commisit; qui & Generalis tertius ordinis ejusdem fuit, multisque miraculis claruit, utpote qui, ut legitur, plusquam triginta mortuos suscitaverit. Hæc dicta sint ad hoc, ut certo sciant omnes,

mnes, tam sanctum, tam doctum, tam eximium virum, numquam se passurum fuisse, quod in officium pœnitentiarii assumeretur: nisi proculdubio novisset, quod ex commissione Papæ potest quis absque parochialium sacerdotum consensu confessiones audire. Item a Concilio *Trident.* sess. 25. de regular. cap. 10. „ Attendant diligenter Episcopi, & cæteri superiores „ monasteriorum sanctimonialium, ut in constitu„ tionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut „ saltem semel singulis mensibus confessionem pecca„ torum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam susci„ piant, ut ea se salutari præsidio muniant ad o„ mnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas. „ Præter ordinarium autem confessorem alius extra„ ordinarius ab Episcopo, & aliis superioribus bis, „ aut ter in anno offeratur, qui omnium confessio„ nes audire debeat „ Hæc ibi. Ubi ad literam patet, quod etiam extraordinarius confessor potest absque eo, quod ordinario eadem reconfiteantur, audire peccata, ab iisque absolvere ita perfecte, ut ad sacrosanctam Eucharistiam suscipiendam post confessionem ipsam accedere possint. Item a Papa *Joanne XXII. in extrav. Vas electionis*. Narratis enim illis erroribus *Joannis de Poliaco*, ibi subinfertur. „ Præ„ dictos articulos, & quemlibet eorum, tanquam fal„ sos, & erroneos, & a doctrina sacra devios, aucto„ ritate Apostolica condemnamus, & reprobamus, de „ fratrum nostrorum consilio, & contrariam esse ca„ tholicam fidem asserimus, scil., quod illi, qui „ prædictis fratribus confitentur, magis teneantur „ eadem peccata confiteri iterum, quam si ea alias „ confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, juxta „ Concilium generale. „ Hæc ibi. Ergo a fortiori condemnantur per hæc ultimi errores duo etiam prædicti. Per Concilium generale intellige *Lateranense* sub *Innocentio III. Omnis utriusque sexus*. Non ergo verum est, quod hoc implicet contradictionem (quod tamen dicebant errores quidam supradicti) stante statuto illo, ut patuit ex literis statuti ejusdem. Desistant igitur inscii ponere in cœlum os suum, idest omnipotentiam Dei facere aliquo modo infirmam sub prætextu contradictionis in objecto: quoniam sæpe, ut hic, fallentur, contradictionem ponentes, ubi non est; & consequenter adversus Dei omnipotentiam, vel ignoranter blasphemantes. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissa Pontificum summorum, atque Conciliorum dicta, pro quanto aliis, quam proprio parocho, statuunt, vel ex privilegio, vel mandato superioris posse aliquem confiteri, & de-

declares, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his, &c.

ARTICULUS VI. 33

Utrum pœnitens possit in fine vitæ a quolibet sacerdote absolvi.

S. Th. 4. *d.* 20. *q. un. a.* 1. *q.* 2.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod in fine vitæ pęnitens non possit a quolibet sacerdote absolvi. Quia ad absolutionem requiritur aliqua jurisdictio, ut dictum est: (*art. præced.*) Sed sacerdos non acquirit jurisdictionem super illum, qui in fine vitæ pęnitet. Ergo non potest eum absolvere.

2. Præterea. Ille qui sacramentum Baptismi in articulo mortis ab alio, quam a proprio sacerdote, suscipit, non debet a proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis possit absolvere a quolibet peccato, non debet pęnitens si evadit, ad suum sacerdotem recurrere: quod falsum est; quia alias sacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris sui.

3. Præterea. In articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti baptizare, ita etiam non sacerdoti: Sed non sacerdos nunquam potest absolvere in foro pęnitentiali. Ergo nec sacerdos in articulo mortis eum qui non est sibi subditus.

Sed Contra. Necessitas spiritualis est major, quam corporalis: Sed aliquis in necessitate ultima potest aliorum rebus uti, etiam invitis dominis, ad subveniendum corporali necessitati. Ergo & in articulo mortis ad subveniendum spirituali necessitati, potest quis a non suo sacerdote absolvi.

Præterea. Ad idem sunt auctoritates positæ in littera. (4. *d.* 20.)

Respondeo dicendum, quod quilibet sacerdos, quantum est de virtute clavium, habet potestatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata: sed quod non possit omnes ab omnibus peccatis absolvere, hoc est quia per ordinationem Ecclesiæ habet jurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet: Sed quia necessitas legem non habet, ideo *quando necessitatis articulus imminet, per Ecclesiæ ordinationem non impeditur, quin absolvere possit;* ex quo habet claves etiam sacramentaliter, & tantum consequitur ex absolutione alterius, sicut si a proprio sacerdote absolveretur: *Nec solum a peccatis tunc*

pot-

potest a quolibet sacerdote absolvi, sed etiam ab excommunicatione, a quocunque sit lata: quia hæc absolutio etiam ad jurisdictionem pertinet, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquis potest uti jurisdictione alterius ex ejus voluntate: quia ea quæ jurisdictionis sunt, committi possunt. Unde quia Ecclesia acceptat, ut quilibet sacerdos absolvere possit in articulo mortis, ideo ex hoc ipso quis secundum quid usum jurisdictionis habet, quamvis jurisdictione careat.

Ad secundum dicendum, quod non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, ut iterum a peccatis solvatur, a quibus in articulo mortis absolutus est, sed ut innotescat ei, quod sit absolutus. Nec similiter oportet, quod absolutus ab excommunicatione ad judicem vadat, qui alias absolvere potuisset, absolutionem petens, sed satisfactionem offerens.

Ad tertium dicendum, quod baptismus habet ex ipsa sanctificatione materiæ efficaciam. & ideo a quocumque conferatur alicui, ille sacramentum recipit. Sed vis sacramentalis pœnitentiæ consistit in sanctificatione ministri. Et ideo ille qui laico confitetur, quamvis impleat, quod ex parte sua est de sacramentali confessione; tamen sacramentalem absolutionem non consequitur. & ideo aliquid valet ei, quantum ad diminutionem pœnæ, quæ fit per confessionis meritum, & pœnitentiam; † *al. pœnam* † sed non consequitur diminutionem illam pœnæ, quæ est ex vi clavium. & ideo oportet, quod iterum sacerdoti confiteatur: & magis sic confessus decedens punitur post hanc vitam, quam si sacerdoti fuisset confessus.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse definitum a Concil. *Trid.* sess. 14. ca. 7. de pœnit. quod in fine vitæ potest quis a quolibet sacerdote absolvi. Ibi enim dicitur sic: „ Quoniam natura, & ratio judicii illud exposcit, ut „ sententia in subditos dumtaxat feratur: persuasum „ semper in ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Sy„ nodus hæc confirmat, nullius momenti absolutio„ nem eam esse debere, quam sacerdos in eum pro„ fert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non „ habet jurisdictionem. Magnopere vero ad christia„ ni populi disciplinam pertinere sanctissimis patri„ bus nostris visum est, ut atrociora quædam, & gra-

„ graviora crimina non a quibusvis, sed a summis
„ duntaxat sacerdotibus absolverentur. Unde merito
„ Pontifices maximi, pro suprema potestate sibi in
„ Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum
„ graviores suo potuerunt peculiari judicio reserva-
„ re. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ
„ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episco-
„ pis omnibus in sua cuique diœcesi, in ædificatio-
„ nem tamen, non in destructionem, liceat pro il-
„ lis in subditos tradita supra reliquos inferiores sa-
„ cerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus
„ excommunicationis censura annexa est. Hanc au-
„ tem delictorum reservationem, consonum est divi-
„ næ auctoritati, non tantum in externa politia,
„ sed etiam coram Deo, vim habere. Verumtamen
„ pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pe-
„ reat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper
„ fuit: ut nulla sit reservatio in articulo mortis,
„ atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes
„ a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt;
„ extra quem articulum sacerdotes, cum nihil pos-
„ sint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus
„ persuadere nitantur, ut ad superiores, & legitimos
„ judices pro beneficio absolutionis accedant. „
Hæc ibi. Ubi habes inter alia multa, „ quod qui-
„ libet sacerdos, quantum est de virtute clavium,
„ habet potestatem indifferenter in omnes, & quan-
„ tum ad omnia peccata, & excommunicationes, „
„ *ut dicit in tex. S. Doctor*: sed, quod non possit,
„ est, quia habet jurisdictionem limitatam ab Eccle-
„ siæ ordinatione. „ Per hoc enim, quod dicit Con-
cilium: *Atque ideo omnes sacerdotes quoslibet*, &c.
aperit, quod istud, non posse absolvere semper
quoslibet, provenit ex eo, quod ecclesia sacerdotibus
limitat jurisdictionem: qua limitatione per ejusdem
ecclesiæ consensum sublata in articulo mortis potest
quilibet sacerdos quoslibet, &c. habes quoque ex
Concilio ibi: *Verumtamen*, &c. id, quod hic legis in
responsione ad *primum*, quod scil. per Ecclesiæ vo-
luntatem iste sacerdos tunc habet usum jurisdictionis
universaliter absolvendi. Adduxi fusius Concilii sacri
definitionem, quoniam multa faciunt ad prædicta in
4. & 5. de jurisdictione. Vide tu ibi, & bene applica.
Ex præmissa enim definitione Synodi patet, damna-
tam esse hæresim *Marsilii de Padua*, & *Joannis de
Janduno*, ut refert Cardinalis Turrecremata, *de Ec-
cl. lib.* 4. *cap.* 37. dicentium, quod Papa, Archiepisco-
pus, Episcopus, & simplex sacerdos, sunt omnes æ-
qualis auctoritatis, ac jurisdictionis ex institutione
Chri-

Christi: sed, quod unus plus habeat alio, est ex concessione Imperatoris: & sicut concessit, ita revocare potest. Contra enim dicitur per Concil. ibi: *Quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata*, &c. quod talis jurisdictio est ex potestate sibi tradita a Christo. Prædamnata enim fuerat talis hæresis a Papa *Joanne XXII. in extr. Licet jux. doct.* Item a Concilio *Constantiensi sess.* 15. damnante omnes articulos Joan. Huss, inter quos erat n. 9. iste sub his verbis: *Papalis dignitas a Cæsare inolevit, & Papæ præfectio, & institutio a Cæsaris potentia emanavit*. in idem enim redit iste aliqualiter cum illo Paduani, & Janduni. Vide damnationem *Joan. Huss* supra *quæst.* 2. *ar.* 2. *append.* & *quæst.* 1. *ar.* 1. *append.* de Uvicleff. Item per articuli rationem ostendere potes, merito insinuatum illud in principio dictum a Decretali, *de offic. jud. ord. cap. Pastoralis*, & *de sent. excomm. cap. Conquestus*, & *eod. tit. in 6. cap. Quicunque*, & *de pænit. in Clem. c. Cupientes*, & *de privil. in extr. com. cap. Inter cunctas*. Item insinuatum a quotidianis Bullis; ubi, quantumcunque Papa aliquando sibi reservat absolutionem, tamen exceptionem hanc, *nisi in articulo mortis*, semper apponit: per hoc manifestans Ecclesiæ intentionem circa usum jurisdictionis tunc, qualem dixit B. Thomas. *Secundo* habes: quomodo per rationem, præmissa omnia Patrum nostrorum dicta, pro quanto in fine vitæ quemlibet a quolibet sacerdote de quibuslibet, tum censuris, tum peccatis audiri posse statuunt, & absolvi, declares, probes, defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VII. 34

Utrum pœna temporalis taxetur secundum quantitatem culpæ.

S. Th. 4. *dis.* 20. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 1.

AD Septimum sic proceditur. Videtur, quod pœna temporalis, cujus reatus post pœnitentiam manet, non taxetur secundum quantitatem culpæ. Taxatur enim secundum quantitatem delectationis, quæ fuit in peccato, ut patet Apoc. 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum*: quandoque ubi est major delectatio, ibi est minor culpa: quia *peccata carnalia, quæ plus habent delectationis, quam spiritualia, minus habent de culpa*, secundum Gregor. (*implic. l.* 33. *Moral.*

val. c. 11. cit. med.) Ergo pena non taxatur secundum quantitatem culpæ.

2. Præterea. Eodem modo aliquis obligatur ad pœnam per peccata mortalia in nova lege, sicut in veteri: Sed in veteri lege debebatur pro peccatis pœna septem dierum, ut scilicet septem diebus immundi essent pro uno peccato mortali. Cum ergo in novo testamento imponatur pœna septennis pro uno peccato mortali, videtur quod quantitas pœnæ non respiciat quantitatem culpæ.

3. Præterea. Majus est peccatum homicidii in laico, quam fornicationis in sacerdote: quia circumstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggravat, quam quæ sumitur ex conditione personæ: Sed laico pro homicidio imponitur septennis penitentia, & sacerdoti pro fornicatione penitentia decem annorum, secundum Can. (*c. Si quis homicidium, dist. 50. & c. Presbyter, dist.* 82.) Ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

4. Præterea. Maximum peccatum est, quod in ipsum corpus Christi committitur; quia tanto gravius quis peccat, quanto major est, in quem peccatur; Sed pro effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contenti injungitur pœnitentia quadraginta dierum, vel parum amplius; pro fornicatione autem simplici injungitur penitentia septennis, secundum Can. (*c. Si per negligentiam, de consecr. dist. 2. & c. Presbyter, dist.* 82.) Ergo quantitas penæ non respondet quantitati culpæ.

Sed Contra. Isaiæ 27. *In mensura contra mensuram, cum abjecta fuerit, judicabis eam.* Ergo quantitas judicii punitionis peccati est secundum quantitatem culpæ.

Præterea. Homo reducitur ad æqualitatem justitię per pœnitentiam inflictam: Sed hoc non esset, si quantitas culpæ, & penę non sibi responderent. Ergo unum alteri respondet.

Respondeo dicendum, quod pena post dimissionem culpæ exigitur ad *duo*, scilicet ad *debitum* solvendum, & ad *remedium* præstandum. Potest ergo taxatio penæ considerari quantum ad *duo*. *Primo* quantum ad debitum: Et sic quantitas penæ radicaliter respondet quantitati culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur: secundum tamen quod per primum eorum, quæ penam nata sunt remittere, plus remittitur, secundum hoc per aliud minus remittendum, vel solvendum restat: quia quanto per contritionem plus de pœna dimissum est, tanto per confessionem minus dimittendum restat. *Secundo* quantum ad re-

 me-

medium, vel illius qui peccavit, vel aliorum: Et sic quandoque pro minori peccato injungitur major pęnitentia: *vel* quia peccato unius difficilius potest resisti, quam peccato alterius; sicut juveni imponitur pro fornicatione major pœna, quam seni, quamvis minus peccet: *vel* quia in uno peccatum est periculosius; sicut in sacerdote, quam in alio: *vel* quia multitudo magis prona est ad illud peccatum; & ideo per pęnam unius alii sunt exterrendi. Pęna ergo in foro pęnitentiæ quantum ad utrumque taxanda est. Et ideo *non semper pro uno majori peccato major pœna imponitur*. Sed pœna Purgatorii solum est ad solvendum debitum; quia jam ulterius non manet locus peccandi. & ideo *illa pœna taxatur solum secundum quantitatem peccati, considerata tamen contritionis quantitate, & confessione, & absolutione*; quia per omnia hæc de pęna aliquid dimittitur. Unde etiam a sacerdote in injungendo satisfactionem sunt consideranda.

Ad primum ergo dicendum, quod in verbis illis *duo* tanguntur ex partæ culpæ, scil. *glorificatio*, & *deliciæ*, sive *delectatio*: quorum *primum* pertinet ad elationem peccantis, qua Deo resistit: *secundum* ad delectationem peccati. Quamvis autem quandoque sit minor delectatio in majori culpa; tamen est ibi semper major elatio. Et ideo ratio non procedit.

Ad secundum dicendum, quod illa pęna septem dierum non erat expiativa a pęna debita peccato: unde etiamsi post illos dies moreretur, in Purgatorio puniretur: sed expiabat ab irregularitate, a qua omnia sacrificia legalia expiabant. Nihilominus tamen cæteris paribus, plus peccat homo in nova lege, quam in veteri, propter sanctificationem ampliorem, qua sanctificatur in Baptismo, & propter beneficia Dei potiora humano generi exhibita. Et hoc patet ex hoc quod dicitur Hebr. 10. *Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia*, &c. Nec tamen hoc verum est universaliter, quod exigatur pro quolibet peccato mortali septennis pęnitentia: sed hoc est quasi quædam regula communis ut in pluribus competens: quam tamen oportet omittere, consideratis diversis peccatorum, & pœnitentium circumstantiis.

Ad tertium dicendum, quod Episcopus, vel Sacerdos cum majori periculo suo, & aliorum peccat. & ideo solicitius retrahunt eum Canones a peccato, quam alios, majorem pœnam injungendo, secundum quod est in remedium: quamvis quandoque non debeatur tanta ex debito. unde in Purgatorio non tanta ab eo exigitur.

Ad

Ad quartum dicendum, quod pęna illa est intelligenda, quando nolente sacerdote hoc accidit. Si enim sponte effunderet, multo graviori pęna dignus esset.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum a scripturis, a Papa, a Conciliis modum taxandi pęnam pro culpis: ut supra *quæst.* 3. *art.* 3. *append.* Vide ibi: & bene applica ad propositum præsentis articuli. Item merito dictum a Concil. *Trid.* sess. 14. cap. 8. „ Debent ergo „ sacerdotes Domini, quantum spiritus, & providen- „ tia suggesserint, pro qualitate criminum, & pęni- „ tentium facultate salutares, & convenientes satis- „ factiones injungere: ne, si forte peccatis conni- „ veant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, „ levissima quædam opera pro gravissimis delictis in- „ jungendo, alienorum peccatorum participes effi- „ ciantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfa- „ ctio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ „ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed „ etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & „ castigationem. „ Hæc ibi. Item a Concilio *Carthaginensi* 3. a generali 6. synodo in *Trullo* celebrata confirmato, cap. 31. „ Pęnitentibus secundum pec- „ catorum differentiam pęnitentiæ decernantur. „ Hæc ibi. & recitatur 26. *quæst.* 7. Item a *Car.* 4. cap. 74. „ ut sacerdos pęnitentiam imploranti, absque „ personæ acceptione, pœnitentiæ leges injungat. „ Hæc ibi. Item a Concil. *Laodicensi*, cap. 2. „ His, „ qui diversorum peccatorum lapsus incurrunt; & „ oratione, & confessione, ac pęnitentia, malorum „ suorum perfectam conversionem demonstrant: pro „ qualitate peccati pęnitentię tempus attribuendum „ est, propter misericordiam, & bonitatem Dei. „ Hæc ibi. Item a Concil. *Aphricano*, cap. 10. „ Pęni- „ tentibus, secundum differentiam peccatorum, e- „ piscopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernan- „ tur. „ Hæc ibi, & recitatur 26. *quæst.* 27. Vide etiam *de consecr. dist.* 4. *De pęnitentibus*, & 26. *q.* 7. *Tempora*, cum multis sequentibus. „ *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, premissa Concilii dicta, pro quanto pęnæ imponendæ modum illum statuunt, & probes, & declares, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur.

QUÆSTIO IX.

De qualitate confessionis, in quatuor articulos divisa.

DEinde considerandum est de qualitate Confessionis.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primo. Utrum confessio possit esse informis.
Secundo. Utrum oporteat, confessionem esse integram.
Tertio. Utrum possit aliquis per alium, vel per scriptum confiteri.
Quarto. Utrum illæ conditiones, quæ a Magistris assignantur, ad confessionem requirantur.

ARTICULUS I. 35

Utrum confessio possit esse informis.

S. Thom. in 4. dist. 17. qu. 3. ar. 4. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod confessio non possit esse informis. Dicitur enim Eccles. 17. *A mortuo, quasi nihil, perit confessio*: Sed ille qui non habet charitatem, est mortuus; quia ipsa est animæ vita. Ergo absque charitate non potest esse confessio.

2. Præterea. Confessio dividitur contra contritionem, & satisfactionem: Sed contritio, & satisfactio numquam possunt extra charitatem fieri. Ergo nec confessio.

3. Præterea In confessione oportet, quod os cordi concordet; quia hoc ipsum nomen confessionis requirit: Sed ille qui adhuc manet in affectu peccati, si confitetur, non habet cor ori conforme; quia corde peccatum tenet, quod ore damnat. Ergo talis non confitetur.

Sed Contra. Quilibet tenetur ad confessionem mortalium: Sed si aliquis semel confessus est etiam in mortali existens, non tenetur ulterius ad confitendum eadem peccata: quia cum nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse. Ergo non est de necessitate confessionis, quod sit charitate formata.

Respondeo dicendum, quod confessio est actus vir-

tutis, & eſt pars ſacramenti. *Secundum autem quod eſt actus virtutis, eſt actus meritorius proprie; & ſic confeſſio non valet ſine charitate*, quæ eſt principium merendi: Sed ſecundum quod eſt pars ſacramenti, ſic ordinat confitentem ad ſacerdotem, qui habet claves Eccleſiæ, qui per confeſſionem conſcientiam confitentis cognoſcit. Et *ſecundum hoc confeſſio poteſt eſſe etiam in eo, qui non eſt contritus*: quia poteſt peccata ſua pandere ſacerdoti, & clavibus Eccleſiæ ſe ſubjicere: & quamvis tunc non percipiat abſolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet; ſicut etiam in aliis ſacramentis eſt. Unde non tenetur iterare confeſſionem, qui fictus accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas illa intelligenda eſt quantum ad fructum confeſſionis percipiendum, quem nullus extra charitatem exiſtens percipit.

Ad ſecundum dicendum, quod contritio, & ſatisfactio fiunt Deo; ſed confeſſio fit homini. & ideo de ratione contritionis, & ſatisfactionis eſt, quod homo ſit Deo per charitatem unitus, non autem de ratione confeſſionis.

Ad tertium dicendum, quod ille qui peccata, quæ habet, narrat, vere loquitur, & ſic cor concordat voci, vel verbis, quantum ad ſubſtantiam confeſſionis, quamvis diſcordet a confeſſionis fine.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito declaratum fuiſſe a Papa *Alexandro III.* quod confeſſio poteſt eſſe informis. Tunc autem hoc ipſum ille Papa declaravit, quando *Belvacenſi* Epiſcopo ſcribens ait. „ Quod quidam ad „ confeſſionem de criminibus veniunt, & quamvis „ confiteri velint, ſe tamen aſſerunt abſtinere non „ poſſe. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, „ quod eorum confeſſionem recipere debes, & eis de „ criminibus conſilium exhibere: quia, licet non ſit „ vera hujuſmodi pœnitentia, admittenda tamen eſt „ eorum confeſſio, & crebris, & ſalubribus monitis „ penitentia indicenda. „ Hæc ibi, & recitatur de *pœn. & remiſſ.* Ecce, quod a non contrito poteſt fieri confeſſio ſacerdoti. Verum, ſi taliter eſt incontritus, ut ſe inabſolubilem proponat (in quo caſu loquitur Papa) confeſſio ejus admittitur quidem ad audientiam pro ſalubribus monitis, qualicumque pe-

nitentia a confessario imponenda; sed non ad absolutionem. Peccaret namque tunc peccato sacrilegii tam absolvens, quam absolutionem recipiens: quoniam eorum quilibet contra formam sacramenti veniret, ac per hoc injuriam in essentialibus inferret sacramento. Non tamen propter hoc confessio illa respuenda, sed admittenda, dicitur. Multo igitur magis in casu nostro informis confessio admitti debere, per hoc significatur. Nam ibi & impœnitens est ipse confitens, & impęnitentiam suam illam manifestat confessario: in casu autem articuli nostri, neque impęnitens, sed imperfecte pęnitens est, & consequenter impęnitentiam manifestare non potest: ibi non absolvitur, hic vero absolvitur. *Secundo* habes: quomodo per rationem dictum Pontificis, pro quanto confessionem informem sentit esse admittendam, & intelligas, & probes, & defendas. In hoc tamen semper præ oculis habeto discrimen prædictum in *secunda* not. post ad *tertium*, inter illas confessiones informes, ne fiat error. *Tertio* vides: quomodo vicissim, & a fortiori, ex his Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS II. 36

Utrum oporteat confessionem esse integram.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod non oporteat confessionem esse integram, ut scilicet omnia peccata uni sacerdoti confiteatur aliquis. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ: Sed quanto pluribus sacerdotibus quis confitetur, tanto majorem erubescentiam patitur. Ergo fructuosior est confessio, si pluribus sacerdotibus dividatur.

2. Præterea. Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, ut pœna secundum arbitrium sacerdotis peccato taxetur. Sed sufficiens pena potest imponi a diversis sacerdotibus de diversis peccatis. Ergo non oportet uni sacerdoti omnia peccata confiteri.

3. Præterea. Potest contingere, quod post confessionem factam, & satisfactionem perfectam recordetur quis alicujus peccati mortalis, quod dum confitebatur, in memoria non habebat; & tunc copiam proprii sacerdotis, cui primo confessus fuerat, habere non poterit. Ergo poterit solum peccatum illud alteri confiteri: & sic diversa peccata diversis sacerdotibus confitebitur.

4. Præterea. Sacerdoti non debet fieri confessio de peccatis, nisi propter absolutionem: Sed quando-

que

quæ sacerdos, qui confessionem audit, potest de quibusdam peccatis absolvere, non de omnibus. Ergo ad minus in tali casu non oportet quod confessio sit integra.

Sed Contra: Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ: Sed dividere confessionem ad hypocrisim pertinet, ut Augustinus dicit. (*lib. de vera, & falsa pænit. cap. 15. cir. med. tom. 4.*) Ergo confessio debet esse integra.

Præterea: Confessio est pœnitentiæ pars: Sed pœnitentia debet esse integra. Ergo & confessio.

Respondeo dicendum, quod in medicina corporali oportet, quod medicus non unum solum morbum, contra quem medicinam dare debet, cognoscat, sed etiam universaliter totam habitudinem ipsius infirmi; eo quod unus morbus ex adjunctione alterius aggravatur; & medicina, quæ uni morbo competeret, alteri nocumentum præstaret. Et similiter est in peccatis: quia unum aggravatur ex adjunctione alterius; & illud quod uni peccato esset conveniens medicina, alteri incentivum præstaret, cum quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit, ut Gregorius in Pastorali (*par. 3. cap. 3.*) docet. Et ideo *de necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet: quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio.*

Ad primum ergo dicendum, quod etsi erubescentia sit multiplicior, quando dividit diversa peccata diversis: tamen omnes simul non sunt ita magnæ erubescentiæ, sicut illa una, qua quis omnia sua peccata simul confitetur: quia unum peccatum per se consideratum non ita monstrat malam dispositionem peccantis, sicut quando est cum pluribus aliis consideratum: quia in unum peccatum aliquis quandoque ex ignorantia, vel infirmitate labitur; sed multitudo peccatorum demonstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem ejusdem.

Ad secundum dicendum, quod pœna a diversis sacerdotibus imposita non esset sufficiens; quia quilibet consideraret peccatum unum tantum per se, & non gravitatem ipsius, quam habet ex adjunctione alterius: & quandoque pœna, quæ contra unum peccatum daretur, esset promotiva alterius peccati; & præterea sacerdos confessionem audiens vicem Dei gerit: & ideo debet ei fieri hoc modo confessio, sicut fit Deo contritio. Unde sicut non esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis, quæ memoriæ occurrunt, contereretur; ita non esset confessio, nisi

quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint, confiteatur.

Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt, quod quando aliquis recordatur eorum, quæ prius oblitus erat, debet etiam ea quæ prius confessus fuit, iterum confiteri; & præcipue si non potest eundem habere, cui ante confessus fuerat, qui omnia cognoscit, ut totius culpæ quantitas uni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessarium: quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex adjunctione alterius: Peccatorum autem, de quibus confessus est, manifestavit quantitatem, quam ex seipsis habent: Ad hoc autem quod sacerdos utramque quantitatem hujus peccati, cujus fuerat oblitus, cognoscat, sufficit quod hoc peccatum confitens dicat explicite & alia in generali, dicendo quod cum alia multa confiteretur, hujus oblitus fuit.

Ad quartum dicendum, quod etiam si sacerdos non de omnibus possit absolvere; tamen tenetur pœnitens ei omnia confiteri, ut quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis, de quibus non potest absolvere, ad Superiorem remittat.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreses *Lutheri* dicentis, confitenda non esse omnia peccata mortalia, quia impossibile est omnia peccata mortalia cognoscere: nec necessarium esse omnium peccatornm examen. Item dicentis; confiteri, dum volumus, pure omnia peccata, nihil aliud facimus, quam, quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum. Item hæresim *Sectariorum* dicentium, *confiteri peccata, & enumerare, est Papistica carnificina, & impietas. Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, omnes hos errores fuisse merito damnatos a Concil. *Triden.* sess. 14. ca. 5. sic. „ Ex institutione sacramenti pœnitentiæ jam explicata universa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram „ peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere. & „ *infra*. Ex his colligitur, oportere a pœnitentibus „ omnia peccata mortalia, quorum post diligentem „ sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri; & *infra*. Itaque, dum omnia, „ quæ memoriæ occurrunt peccata, Christi fideles „ confiteri student, procul dubio omnia divinæ misericordiæ ignoscenda exponunt: qui vero secus fa-

„ ciunt,

„ ciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bo-
„ nitati per ſacerdotem remittendum proponunt. „ Hæc ibi. Unde liquido conſtat, quod totum oppoſitum eſt ejus, quod Lutherus ajebat. Tantum enim abeſt a vero, quod confiteri volens pure omnia, nihil ignoſcendum divinæ miſericordiæ relinquere velit, ut per hoc, quod confitetur omnia, paret ſibi viam percipiendi veniam de omnibus: & per hoc, quod non confitetur omnia, nullius ſibi a divina largitate indulgentiam procuret. Poſt præmiſſa, adhuc errores illos impugnando, ſubinfert ibi idem Concilium. „ Colligitur præterea, etiam eas circumſtantias in confeſſione explicandas, quæ ſpeciem peccati mutant, & *infra*. Sed & impium eſt, confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim, nihil aliud in eccleſia a pœnitentibus exigi, quam, ut poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit; reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me, Domine. Ipſa vero hujuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, graves quidem videri poſſent: niſi tot, tantiſque commodis, & conſolationibus levarentur, quæ omnibus digne ad hoc ſacramentum accedentibus per abſolutionem certiſſime conferuntur. *Hæc ibi. Item a Concilio* Cabilonenſi 2. *cap*. 32. *ſic*. Hoc emendatione egere perſpeximus, quod quidam, dum confitentur peccata ſua ſacerdotibus, non plene id faciunt. Quia ergo conſtat, hominem ex duabus eſſe ſubſtantiis, anima videlicet, & corpore, & interdum animi motu; & interdum carnis fragilitate peccatur; ſolerti indagatione inquiri debent ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio. „ Hæc ibi. Ecce. Deteſtatur illos, qui non plene, ideſt integre confitentur: & non ſolum indagatione, ſed etiam ſolerti, inquirenda eſſe peccata, per examen utique conſcientiæ, Synodus iſta pronunciat. Item a Papa *Eugen. IV*. in decr. Armenis dato, ſacro approbante Concil. *Florent*. ſic. *Secunda eſt oris confeſſio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integraliter*. Hæc ibi: & per ly *ſecunda* intelligit ſecundam partem pœni-

 ten-

tentiæ. Item a *Leone X.* in Bulla contra errorem *Lutheri*. Vide circa hoc supra *q.* 1. *art.* 1. & 3. *par. q.* 68. *ar.* 9. Item a Concilio *Trident.* sess. 14. can. 8. *Si quis dixerit, Confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam*, &c. *anathema sit*. Hæc ibi. Quæ autem sit confessio, qualem Ecclesia servat, prædeclaraverat idem Concilium canon. 7. sic. „ Si quis „ dixerit, in sacramento pœnitentiæ ad remissionem „ peccatorum, necessarium non esse de jure divino „ confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant: sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum, & consolandum pœnitentem: & olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle divinæ misericordiæ ignoscendum: aut demum, non licere confiteri peccata venialia anathema sit. *Hæc ibi.* „ *Item &c. ut supra* q. 6. art. 2. & 3. *Item ab* Innocentio III. *in Concilio* Lateranen. *cap.* 21. omnis utriusque sexus fidelis, cum ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata confiteatur fideliter. „ Hæc ibi. Nota ly *omnia*. Ergo confiteatur integraliter. Nota ly *fideliter*. Ergo, diligenti examine prævio, vel saltem concomitante. De qualitate hujus examinis vide supra in not. post. ad *tertium*, & hic in *append.* Vide *Roffensem* contra Lutherum *art.* 8. & 9. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissa sanctorum Patrum documenta, pro quanto confessionem oportere esse integram dicunt, & probes, & declares, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICULUS III. 37

Utrum quis possit per alium, vel per scriptum confiteri.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod possit per alium quis confiteri, vel per scriptum. Quia confessio necessaria est ad hoc, ut conscientia pœnitentis sacerdoti pandatur: Sed homo potest per alium, vel per scriptum suam conscientiam sacerdoti mani-

manifestare. Ergo sufficit per alium, vel per scriptum confiteri.

2. Præterea, Quidam non intelliguntur a propriis sacerdotibus propter linguæ diversitatem: & tales non possunt nisi per alios confiteri. Ergo non est de necessitate sacramenti, quod per seipsum quis confiteatur: Et ita videtur, quod si per alium quis confessus fuerit qualitercumque, sufficiat ei ad salutem.

3. Præterea. De necessitate sacramenti est, quod homo proprio sacerdoti confiteatur, ut ex dictis patet: (*quæst. præc. art.* 5.) Sed aliquando proprius sacerdos est absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui; posset autem per scriptum ei suam conscientiam manifestare. Ergo videtur, quod per scriptum ei suam conscientiam transmittere debeat.

Sed Contra. Homo ita tenetur ad confessionem peccatorum, sicut ad confessionem fidei: Sed confessio fidei ore est facienda, ut patet Rom. 10. Ergo & confessio peccatorum.

Præterea. Qui per seipsum peccavit, per seipsum debet pœnitere: Sed confessio est pœnitentiæ pars. Ergo pœnitens debet confiteri propria voce.

Respondeo dicendum, quod confessio non solum est actus virtutis, sed etiam pars sacramenti. Quamvis autem ad eam, secundum quod est actus virtutis, sufficeret, qualitercunque fieret, etsi non esset tanta difficultas in uno modo, sicut in alio: tamen secundum quod est pars sacramenti, habet determinatum actum, sicut & alia sacramenta habent determinatam materiam: Et sicut in baptismo ad significandam interiorem ablutionem assumitur illud elementum, cujus est maximus usus in abluendo, ita *in actu sacramenti ad manifestandum ordinarie assumitur ille actus, quo maxime consuevimus manifestare, scilicet proprium verbum*. Alii enim modi sunt inducti in supplementum istius.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut in baptismo non sufficit qualitercunque abluere, sed per elementum determinatum: ita nec in pœnitentia sufficit qualitercunque peccata manifestare: sed oportet, quod per actum determinatum manifestentur.

Ad secundum dicendum, quod in eo qui usum linguæ non habet, sufficit quod per scriptum, aut per nutum, aut per interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus, quam possit: quamvis homo non possit, vel debeat baptismum accipere, nisi in aqua, quæ est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur: Sed actus confessionis

est ab intra, & a nobis: & ideo quando non possumus uno modo, debemus, secundum quod possumus, confiteri.

Ad tertium dicendum, quod in absentia proprii sacerdotis potest etiam laico fieri confessio: & ideo non oportet, quod per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus, quam ille cui fit confessio.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem explodas erroneas propositiones *Erasmi* (has recenset *Jacob. Lop.* Stunica post suum itinerarium inter propos. quas tanquam suspectas ipse excerpsit ex lib. *Erasmi*) dicentis, confessio clancularia, quæ nunc recepta est, & in aurem fit, videtur ex consultationibus privatis esse nota: quæ solet apud Episcopos fieri, si quis scrupulus urgeret animum. Iterum dicentis, confessionem admissorum secretam, apparet, Hieronymi tempore nondum fuisse institutam. Si enim confessio per internuncium, scriptum, testem, vel epistolam non potest fieri, secundum articulum hunc: utique sancti Doctoris ratio præsens prædictas propositiones exterminat. Nam hinc discurrenti patet, quod, esse secreto factam, convenit confessioni aliunde, quam ex illis consultationibus privatis apud Episcopos fieri solitis, & consequenter, quod ante Hieronymi tempora talis secreta confessio fuit instituta. Ut quid enim scriptura, interpres, testis, excluduntur a confessione? Ad significandum, quod confessio debet esse non tantum secreta, sed etiam magis secreta, quam fieri possit. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, illas propositiones erroneas merito fuisse damnatas a Papa *Leone primo* in epistola 78. ad universos Episcopos per Campaniam, Samnium, & Picenum constitutos, sic. „ Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper „ agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri (*de pœnitentia videlicet, quæ ita a fidelibus postulatur*) „ ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta confessio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta; quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem „ apud homines erubescere non veretur: tamen, „ quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea,

„ qui-

„ qui pœnitentiam possunt, non timeant, publicare,
„ removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a
„ pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erube-
„ scunt, aut metuunt inimicis suis sua facta resera-
„ re, a quibus possunt legum constitutione percel-
„ li: sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo
„ offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis
„ pœnitentium precator accedit: tunc enim demum
„ plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si po-
„ puli auribus non publicetur conscientia confiten-
„ tis. *Hæc ibi. Item a Concilio* Tridentino *sess.* 14.
„ *cap.* 5. *sic*: Cæterum, quoad modum confitendi
„ secreto apud solum sacerdotem, etsi Christus non
„ vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scele-
„ rum, & sui humiliationem, tum ob aliorum e-
„ xemplum, tum ob ecclesiæ offensæ ædificationem,
„ delicta sua publice confiteri possit, non est ta-
„ men hoc divino præcepto mandatum, nec satis
„ consulte humana aliqua lege præciperetur, ut de-
„ licta, præsertim secreta, publica essent confessio-
„ ne aperienda. Unde, cum a sanctissimis, & an-
„ tiquissimis Patribus magno, unanimique consen-
„ su secreta confessio sacramentalis, qua ab initio
„ Ecclesia sancta usa est, & modo etiam utitur, fue-
„ rit semper commendata, manifeste refellitur ina-
„ nis eorum calumnia, qui eam a divino mandato
„ alienam, & inventum humanum esse, atque a
„ Patribus in Concilio Lateranensi congregatis ini-
„ tium habuisse, docere non verentur. „ Hæc ibi.
Ante Hieronymi ergo tempora secreta confessio fuit in usu, quoniam ab initio illa Ecclesia sancta usa est: &, cum non sit inventum humanum, non est nata ex privatis consultationibus ab *Erasmo* dictis. Nota Concilii verba ly *secreto apud solum sacerdotem*, quod per hoc innuere videtur, confessionem fieri non posse per alium, neque per scriptum. Si enim solummodo per hoc suum dictum significare voluisset, quod confessio fieret in præsentia sacerdotis, sufficiens videretur ly *apud solum sacerdotem*: cum vero addat ly *secreto*, videtur excludere per hoc & interpretem, & scriptum, ut in articulo præsenti Sanctus Thomas determinavit. *Tertio* habes: quomodo per rationem sanctorum Patrum præmissa decreta, pro quanto confessionem dicunt secretam, idest non per alium, neque per scriptum esse debere, & declares, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo vicissim ex iis Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICULUS IV. 38.

Utrum sexdecim conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod illæ conditiones, quæ a magistris assignantur, his versibus contentæ, non requirantur ad confessionem:

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Fides enim, & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes. Ergo non debent poni conditiones confessionis.

2. Præterea. *Primum* est, quod non habet permixtionem: & similiter *simplex* compositionem, & permixtionem aufert. Ergo superflue alterutrum ponitur.

3. Præterea. Peccatum semel tantum commissum nullus tenetur confiteri nisi semel. Ergo si homo peccatum non iterat, non oportet quod sit *frequens ejus pœnitentia*.

4. Præterea. Confessio ad satisfactionem ordinatur: Sed satisfactio quandoque est publica. Ergo & confessio non semper debet esse *secreta*.

5. Præterea. Illud quod non est in potestate nostra, non requiritur a nobis: Sed *lacrymas emittere*, non est in potestate nostra. Ergo non requiritur a confitente.

Sed Contra est Magistrorum assignatio.

Respondeo dicendum, quod *dictarum conditionum quædam sunt de necessitate confessionis, quædam de bene esse ipsius*. Ea autem quæ sunt de necessitate confessionis, *vel* competunt ei, secundum quod est actus virtutis, *vel* secundum quod est pars sacramenti. *Si primo modo*, *aut* ratione virtutis in genere, *aut* ratione specialis virtutis, cujus est actus, *aut* ex ipsa ratione actus. Virtutis autem in genere sunt *quatuor* conditiones, ut in 2. Ethic. (*cap. 4. tom. 5.*) dicitur. *Prima* est, ut aliquis *sit sciens*: Et quantum ad hoc confessio dicitur esse *discreta*, secundum quod in actu omnis virtutis prudentia requiritur: Est autem hæc discretio, ut majora peccata cum majori pondere confiteatur. *Secunda* conditio est, ut *sit eligens*: quia actus virtutum debent

esse.

esse voluntarii: Et quantum ad hoc dicitur *libens*. *Tertia* conditio est, *ut propter hoc*, sc. debitum finem, *operetur*: Et quantum ad hoc dicitur, quod debet esse *pura*, ut sc. recta sit intentio. *Quarta* est, *ut immobiliter operetur*: Et quantum ad hoc dicitur, quod debet esse *fortis*, ut sc. propter verecundiam veritas non dimittatur. Est autem confessio actus virtutis pœnitentiæ. Quæ quidem *primo* initium sumit in horrore turpitudinis peccati: Et quantum ad hoc confessio debet esse *verecunda*, ut sc. non se jactet de peccatis propter aliquam sæculi vanitatem admixtam. *Secundo* progreditur ad dolorem de peccato commisso: Et quantum ad hoc dicitur esse *lacrymabilis*. *Tertio* in abjectione sui terminatur: Et quantum ad hoc debet esse *humilis*, ut se miserum confiteatur, & infirmum. Sed ex propria ratione hujusmodi actus, qui est confessio, habet quod sit manifestativa. *Quæ* quidem manifestatio per *quatuor* impediri potest. *Primo* per falsitatem: & quantum ad hoc dicitur *fidelis*, idest vera. *Secundo* per obscuritatem verborum: Et contra hoc dicitur *nuda*, ut non involvat obscuritatem verborum. *Tertio per* verborum multiplicationem: Et propter hoc dicitur *simplex*, ut sc. non recitet in confessione, nisi quod ad quantitatem peccati pertinet. *Quarto*, ut non subtrahatur aliquid de his, quæ manifestanda sunt: Et contra hoc dicitur *integra*. Secundum autem quod confessio est pars sacramenti, sic concernit judicium sacerdotis, qui est minister sacramenti. Unde *oportet*, *quod sit* accusans *ex parte confitentis*; parere parata *per comparationem ad sacerdotem*, secreta *quantum ad conditionem fori*, in quo de occultis conscientiæ agitur. Sed *de bene esse confessionis est*, *quod sit* frequens, *&* *quod sit* accelerata, ut sc. statim confiteatur.

Ad primum ergo dicendum, quod non est inconveniens, quod conditio unius virtutis in actu alterius inveniatur, qui ab ipsa imperatur; vel quia medium, quod est unius virtutis principaliter, etiam aliæ virtutes per participationem habent.

Ad secundum dicendum, quod hæc conditio, *pura*, intentionis excludit perversitatem, a qua homo mundatur, sed *simplex*, alieni admixtionem excludit.

Ad tertium dicendum, quod hoc non est de necessitate confessionis, sed de bene esse.

Ad quartum dicendum, quod propter scandalum aliorum, qui possunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confessio fieri in publico, sed in occulto. Ex pœna autem satisfactoria non scanda-

dalizatur ita aliquis ; quia quandoque pro parvo, vel nullo peccato similia opera satisfactoria fiunt.

Ad quintum dicendum, quod intelligendum est de lachrymis mentis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem, de ly *secreta*, interimas erroneas propositiones *Erasmi* (has recenset *Jacobus Lep. Stunica* post suum itinerarium, inter propositiones suspectas Erasmi) dicentis: confessionem nullam fuisse antiquitus secretam male actæ vitæ: sed apertam (ut opinor,) quam nec legimus exactam a quoquam. Item, confessionem admissorum secretam, apparet, tempore Hieronymi nondum fuisse institutam. Item, confessio clancularia, quæ nunc recepta est, & in aurem fit, videtur ex consultationibus privatis esse nata, quæ solent apud Episcopos fieri, si quis scrupulus urgeret animum. Item errorem *Calvini* (ut habetur ex Calvini libello contra acta *Concilii Trid.*) qui articulum hunc, *Confessio auricularis exigitur ab omni Christiano*, tanquam falsum, detestabilemque impingit Papistis (nos catholicos sic irrisorie vocitant, non attendentes illud Psal. 108. *Maledicent illi, & tu, Domine, benedices.*) Si namque confessio sacramentalis est, quantum ad conditionem fori, secreta (ut in textu dicitur, & verum est) utique antiquitus, & tempore Hieronymi fuit facta secreto; nec hoc ex consultationibus illis natum est, sed ex conditione fori: nec falsum est, vel detestabile. Nam conditio fori semper fuit eadem, fuit vera, fuit laudabilis ; sicut & sacramentalis forus. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errores illos omnes merito fuisse damnatos a Papa *Leone primo*, & *Concil. Trident.* ut supra *art.* 3. *appen.* Item a, &c. ut *q.* 6. *ar.* 1. & 2. & *q.* 8. *a.* 2. Quantum vero ad Calvinum attinet, ultra hoc respondendum etiam est, atque, ut obmutescat insipientium hominum ignorantia, eidem dicendum: Si contra acta sacrosancti Concilii Tridentini multa moliebaris; quare tu cum tui similibus ad Synodum ipsam non accessisti: & in faciem ei, si reprehensibilis erat, non restitisti? Etenim, præterea quod in foribus adversariorum celebrata est, salvos conductus (ut vocant) illis ipsis multoties fuit impartita, atque omnino concessit: quo ad civitatem Tridentinam libere venirent, ibidem manerent, proponerent, loquerentur: una cum ipsa Synodo de

qui-

quibuſcumque negotiis tractarent, examinarent, diſcuterent, & omnia, quæcumque eis libuiſſent, ac articulos quoslibet tam ſcripto, quam verbo libere offerrent, propalarent, ipſoſque ſcripturis ſacris, & beatorum Patrum verbis, ſententiis, & rationibus declararent, aſtruerent, perſuaderent, & (ſi opus eſſet) etiam ad objecta Concilii generalis reſponderent, & cum iis, qui a Concilio delecti fuiſſent, Chriſtiane, aut charitative, abſque omni impedimento diſputarent, conferrent, opprobriis, conviciis, ac contumeliis penitus ſemotis, & ſignanter, quod cauſæ controverſæ ſecundum ſacram ſcripturam, Apoſtolorum traditiones, probata Concilia, catholicæ Eccleſiæ conſenſum, & ſanctorum Patrum auctoritate, in prædicto Concilio Tridentio tractarentur: illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam commiſſorum, aut committendorum minime punirentur. Nunquid non & in eiſdem ſalvis conductibus conceſſum adverſariis omnino voluit, ut, his antedictis peractis, vel non peractis, quandocumque eis libuiſſet, aut ſuperiorum ſuorum mandato, & aſſenſu, ad propria reverti optaſſent, aut aliquis eorum optaſſet, mox abſque ulla renitentia, & occaſione, aut mora, ſalvis rebus eorum, & ſuorum pariter honore, & perſonis, poſſent juxta beneplacitum libere, & ſecure redire? Nonne voluit etiam ſancta ipſa Synodus, in ſua illa publica fide, veriſſimaque ſecuritate, ſalvove conductu toties conceſſo, omnes quaſcumque clauſulas contineri, ac pro incluſis haberi, quæ pro plena, efficaci, & ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando, & redeundo neceſſariæ, & opportunæ fuiſſent? Utique. Immo pluribus pro pleniſſimo ſalvo conductu, ſpeciatim adhuc expreſſis (quæ res in admirationem legentes facile pertrahat) ſeipſam pœnis, ſi dicto non ſtaret, addixit inquiens: „ Quod ſi ſancta Synodus, aut aliquis ex ea, vel ſuis, cujuſcumque conditionis, vel ſtatus, aut præeminentiæ exiſtens, præſcriptæ aſſecurationis, & ſalvi conductus formam, modum in quocumque puncto, vel clauſula violaverit (quod tamen avertere dignetur omnipotens) & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta ex ipſorum arbitrio merito approbanda, & laudanda, habeant ipſam Synodum, & habere poterunt, incidiſſe in omnes pœnas, quas jure divino, & humano, aut conſuetudine, hujuſmodi ſalvorum conductuum violatores incurrere poſſunt, abſque omni excuſatione, aut quavis in hac parte contradictione. »

Hæc

Hæc illa. Proh Deum immortalem! quid non fecit pia mater Ecclesia, ut illos ad veritatis viam induceret: vel saltem, ut si quid rationis oppositæ dogmatibus Romanæ fidei sibi ipsis viderentur habere, ad lucem coram libere afferrent, proponerent, disputarent: quo vel sic hinc, inde variis disputationibus adductis, veritas, quam nobiscum sequerentur, errorum pulso nubilo, iisdem elucesceret? *Nullo enim modo* (inquit Sanctus Thom. opusculo 18. in fine) *melius, quam contradicentibus resistendo, aperitur veritas, & falsitas confutatur*, secundum illud Salomonis: *Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui*. Quid, inquam, pro salute suorum hostium Synodus ipsa *Tridentina* non fecit? Semel de mense Novembris, 1551. *sess.* 13. ac iterum de Januarii, 1552. *sess.* 15. nec non tertio die Martii, 1552. *sess.* 18. salvis conductibus amplis, amplioribus, amplissimis, fideliter datis, eos dulciter advocavit, longanimiter expectavit, eorum expectationis causa definitionem multarum rerum (ut patet *sess.* 13. & 15.) inibi postea (Deo aspirante) decisarum humanissime distulit. Sed forte dicat Calvinus: Prædicti salviconductus Germanis dati sunt, non Picardis: ego vero eram natione Picardus. Esto. Fuisti Picardus, novimus, Basileæ post delituisti, novimus, tum Argentorati exulans, profugorum ibidem concionator extitisti, deinde Genevensis civitatis (pulso, contra Dei legem, Episcopo) gubernationem arripuisti, illam cum Sabaudia, & Gallia tuis blasphemiis infecisti, evertisti, perdidisti. Scimus hæc, Calvine, scimus (*ex Lindani Dubitantii dialog.* 2.) Sed illud, te non fuisse natione Germanum, nullius excusationis hac in re, de qua tractatur, vel umbram tibi obtendit. Concilium siquidem ipsum quasi tua, tibique similium, verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis prævidens, eaque, ceu dentes caninos, in ore omnium vestrum viriliter conterere volens, salvos illos conductus ad alias totius orbis nationes in hæc verba olim extendit. ,, Eadem sacrosancta Synodus in Spiritusancto legitime congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis de latere legatis, omnibus, & singulis aliis, qui nobiscum in iis, quæ sunt fidei, communionem non habent, ex quibuscumque regnis, nationibus, provinciis, civitatibus, ac locis, in quibus publice, & impune prædicatur, vel docetur, sive creditur contrarium ejus, quod sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam, sive salvum

,, con-

„ conductum sub eadem forma, & eisdem verbis, „ quibus datur Germanis. „ Hæc Concilium in sess. 18. fin. Si ergo tantis te, o Calvine, præsidiis communivit Ecclesia, ut ad libere dicendum omnia, quæ tibi pro veritate videbantur, accederes, quare instar aspidis surdæ, & obturantis aures suas, te habuisti? Quare ad locum disputationum pro veritate non venisti, & in palestram apertam, quo vocabaris, non descendisti? Cur sic in angulis tuis, & conventiculis, falsitates tuas plebeculæ pro veris venditare elegisti, & non prius in medio magnatorum (Concilii dico) examinandas una tecum apponere maluisti? Cæterum, hoc illud est, quod de te, tuique similibus, jamdudum bene prophetaverat Christus dicens: *Qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem*. Quare? *Ut non arguantur opera ejus*. Quo contra de bonis Doctoribus ait: *Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut videantur opera ejus*, quæ in Deo sunt facta. O quam belle de te prædixerat Spiritus sanctus; *Sapientior sibi stultus videtur, septem viris loquentibus sententias*. Quare? Quia præviderat, te ad veritatem inquirendam charitative a Patribus Tridentinis accersendum; & non venturum: insuper & tantorum senatorum decretis obnixe manibus, pedibusque contraiturum; quasi cum te uno nata sit, vivat, commoretur sapientia ipsa. Et quidem juxta fabellas tuas. Nam (teste *Lindano*, ubi supra) urbe Geneva occupata, summaque sacerdotii potestate a tuis impetrata, memor consiliorum, quibus seditiosi in Atheniensium, & Romanorum imperiis cives viguerant, continuo exclamare, profiteri, denunciare cœpisti; veram pietatem hactenus ignoratam, tibi esse patefactam, te unum esse, qui plus, quam majores, & quotquot mille, & quingentis annis vixerint, sciat, videat, intelligat, sicque Patres nostros idolorum cultores, delusos, obcœcatosque fuisse, te autem verum Christi cultum quodam divino spiritu cognovisse; nostros Episcopos impostores, Antichristos, & sceleratorum duces hactenus extitisse: tuos vero Christi nuncios, Apostolos, & Doctores esse. Te, te insuper, tanquam e regione Concilii, Asylum in proximis Galliæ finibus constituisse, ac munivisse, ad quod exules, damnati, aborigines, & omnium ordinum, gentiumque perditi, ac deplorati greges, suis finibus ablegati confugiant, in quo velut in tutissimo portu placide conquiescant, significasti: nec non ceu Lucifer super astra conscendere volens, fictitiam tuam doctrinam fictitio confirmare miracu-

le-

lo impudentissime aggressus fuisti. Fide digni quidam narrant ex Burgundis (inquit *Lindanus*) Calvinum pro concione publica quendam stipendio, ut sese mortuum simularet, conductum voluisse quasi in vitam revocare: qui, ubi sese in feretro imponi passus fuisset, in templum perlatus divina ultione vere mortuus est repertus, frustra Calvino inclamante (*Surge, surge, in Christi nomine: tibi dico surge*). Et de hac mariti injuria uxorem fuisse apud Magistratum Genevensem graviter conquestam, collectaque informatione, rem fuisse veram deprehensam: sed in gratiam sui Euangelistæ suppressam. Audistine, Calvine, mirabilia, quæ tu facis? Deo autem gratias, cujus suprema justitia nescit patrocinium dare criminibus. Et novit conforme tuis miraculum præstare sophismatibus. Hujuscemodi demonstrationibus tuam mirificam doctrinam firmabas, quando & stupendorum tuorum operum æmulator quidam discipulus tuus tale quid præsumebat efficere. Nam in Polonia non longe a Cracovia pago Biethzaze (*narrat D. Franciscus Turrianus, lib. dogm. Charact. V. D.*) concionator Calvinista, euangelii sui confirmandi gratia, Matthæum quendam certo conduxit stipendio, qui se mortuum simularet, & ad clamantis vocem ceu mortuus resurgeret, at contrarium evenit. Ubi enim ille pseudoeuangelista clamavit (surge Matthæe in nomine Christi, cujus Euangelium prædico) vivus factus est mortuus. Et uxor, quæ nuper finxerat lachrymas, nunc vere lachrymans in concionatorem illum, non pastorem, sed impostorem invecta, suo malo, novo fidem habuit Euangelio. Non mirum igitur, quod ad Concilium Tridentinum accersitus non venisti, quod ei tuam doctrinam examinandam, vel una tecum, non attulisti: immo, quod & contra ejus decreta adeo rabidis morsibus efferbuisti, desævisti, totos (ut latius patet in tabula articulorum ex tuo libello contra acta Concilii Tridentini) nervos tuos intendisti. Quid enim, si & tu cum Apostolo Paulo Euangelium suum secundum revelationem cum his, qui videbantur columnæ esse, Hierosolymis conferente, euangelium tuum novum cum Ecclesia sancta, quam Synodus Tridentina repræsentabat, contulisses? Profecto, si tibi taliter conferenti, & ad lucem revocato, dextras societatis ipsa dedisset: non tibi talia monstruosa miracula obtigissent. Nunquam siquidem talia Paulo miracula in suæ doctrinæ euangelicæ favorem obtigerunt, qualia de tuo novo euangelio supra narravimus. Esto igi-

igitur, Calvine, de tua doctrina securus: hanc inter pueros, mulierculas, homines illos, quorum (ut supra) asylum te præbuisti, commendare, dilatare, extendere, ne pigriteris, ex quo de illa tam miris modis certificatus es. Eja miser: quis unquam talia de aliquo vero Christi discipulo, veroque prædicatore legit? Quis talia vidit? A sæculo non est auditum, quod volens quis in protestationem veræ fidei quempiam suscitare, ipsum de vivo mortuum fecerit. Soli Calvino, similisque farinæ declamatoribus, hoc servabatur: ut vel hinc omnes discere cogerentur de doctrina sua, utrum ex Deo sit, an ex diabolo, qui mendax est. Quale miraculum, talis & doctrina. Miraculum mendax, mendax & doctrina. Inversum miraculum, doctrina & inversa. O bone Deus! in cujus nomine facere tales miracula student, quam verax es? Nunquid incredulitas istorum fidem tuam evacuavit? Absit. Quare? Quia tu, qui *solus mirabilia facis*, dignum satis profecto, penitusque concordans, novis his euangelistis miraculum condonasti. Signum suam doctrinam comprobans exigebant: & tu, qui bonus es, de cœlo exaudisti eos. Mendaciter suam doctrinam comprobare tuo patrocinio satagebant: & tu, qui verax es, eam ipsam veraciter comprobasti. *Fidelis* enim *es* tu: & ubique sive testimonium veritati, sive falsitati, secundum tua incomprehensibilia judicia, perhibueris, *teipsum negare non potes*. Neque enim falsitati fallaciter, sicut veritati veraciter, sed utrique veraciter verum testimonium perhibes: & ideo *testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Veraciter ergo novorum istorum euangelistarum doctrinam inversam, perversam, mortuam esse proculdubio semper credemus: quia veraci miraculo divinitus eam esse, ac teneri debere talem, monstratum est. Qualitatem enim doctrinæ horum, non intentionem, demonstrabat veracissimus Deus, quando (ut supra dictum est) ad horum clamores pro vita e morte, de vivis mortuos faciebat. Benedictus Deus, qui *reddidit illis secundum nequitiam adinventionum ipsorum*, qui confudit illos in superbia sua, qui hos figuram esse Antichristi nobis declaravit; *cujus adventus erit in omni simulata virtute, in signis, & prodigiis mendacibus*. Hucusque dictum sit de Calvino, aliisque hujusmodi, qui charitatem veritatis Tridentinæ Synodi non receperunt, ut salvi fierent. Cæterum ad rem nostram, unde, coacti ferme, digressi sumus. Item habes: quomodo per articuli rationem conteras errores contra in-

te-

tegritatem confessionis allatos supra *ar.* 2. *append.* & ostendas, illos merito fuisse damnatos a, &c. ut ibi, & *qu.* 6. *ar.* 3. Item: quomodo per rationem extermines errores contra lachrymas, seu contritionem, in confessione allatos supra *q.* 1. *a.* 1. & *q.* 5. *a.* 1. & ostendas, illos merito damnatos a, &c. ut ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem monstres; Scripturam sacram merito insinuare, quod confessio debet esse *libens*, *accusans*, *pura*, ut Psal. 31. *Dixi*, *confitebor adversum me*, &c. *& tu remisisti impietatem peccati*. In ly *Dixi*, vide electionem, sive, quod est *libens*. In ly *adversum me*, quod est confitentis *accusans*. In ly *tu remisisti impietatem peccati*, quod est *pura*, idest ad debitum finem ordinata, ad hoc scil. ut in gratiam Dei confitens recipiatur, per quam Deus remittit impietatem peccati. Item sacram Scripturam merito insinuasse, quod confessio debet esse *parere parata*; *lachrymabilis*, & *accelerata*, ut Eccles. 17. *Convertere ad Dominum*, *& relinque peccata tua*, *minue offendicula*, *averte* *re ab injustitia tua*, *nimis odito execrationem*, &c. *non demoreris in errore impiorum*, *ante mortem confitere*. In ly *relinque peccata tua*, *minue offendicula*, *avertere ab injustitia*, vide, quod confessio (de hac prædixit per ly *Convertere ad Dominum*) debet esse *parata ad parendum*, sive a confessario mandetur; quod relinquas peccata, idest, quod propositum firmum habeas amplius non peccandi: sive mandetur, quod minuas offendicula, idest, quod occasiones peccatorum caveas; sive mandetur, quod avertaris ab injustitia tua, idest; quod restituas rem alienam. Ad hæc enim tria videntur reduci posse omnia, quæ a confessario mandantur confitenti. In ly *nimis odito execrationem*, vide, quod confessio debet esse *lachrymabilis*, sive contritionem habens. Hujusmodi siquidem lachrymæ, seu contritio, sunt odium contra peccata, execrando sc. illa, & pro rebus execrabilibus firmissime tenendo, ut supra *qu.* 1. *ar.* 1. & 2. In ly *non demoreris in errore impiorum*, *ante mortem confitere*, vide, quod confessio debet esse *accelerata*, idest non demorando in errore commisso, & confitendo ante mortem, idest citissime. Nam mors ubique nos expectat; & consequenter ille ante mortem confitetur, qui ubique, cum peccaverit, confitetur, idest, qui post commissum peccatum subito confitetur. Item Romanum clerum merito insinuasse, quod confessio sit discreta, verecunda, humilis, fortis, lachrymabilis: „ sic „ oremus, ut, qui cecidisse referuntur, delicti sui

„ ma-

„ magnitudinem agnoſcentes, intelligant, non mo-
„ mentaneam, neque præproperam deſiderare medi-
„ cinam. Maxime illis convenit verecundia, quo-
„ rum in delictis damnatur mens inverecunda.
„ Adeant ad limen Eccleſiæ, ſed non utique, ut
„ tranſiliant, caſtrorum cœleſtium excubent portis,
„ ſed armati modeſtia, ut intelligant, ſe deſerto-
„ res fuiſſe. Arment ſe modeſtiæ telis, ut contra
„ hoſtem diabolum armatos ſe eſſe credant. Mul-
„ tum illis proderit patientia non otioſa. Mittant
„ legatos pro ſuis doloribus lachrymas. Advocatio-
„ ne fungantur ex intimo pectore prolati gemitus:
„ dolorem probantes commiſſi criminis, & pudo-
„ rem. „ Hæc ibi. Et hæc epiſtola ſcripta ad *Cyprianum* Epiſcopum Carthaginenſem, & eſt in *tom.* 1. Conciliorum. Quamvis autem ibi nominaliter non ſcribatur ly *confeſſio*, ſed ly *pænitentia*: hoc tamen nihil refert (ut conſideranti patet). Item Scripturam ſacram merito inſinuare, quod confeſſio debet eſſe *integra*; ut Jo. 1. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate*. In ly *ut remittat*, vide, quod confeſſionem vult eſſe integram. Non enim Deus remittit unum ſine alio peccato; & conſequenter Joannes, dum per confeſſionem nobis remittenda peccata teſtatur, de integra ſolum loquitur. Quaſi dixerit: Si confiteamur integre, Deus nobis remittet. Item in ly *ab omni iniquitate*, vide idipſum. Nam emundatio ab omni iniquitate præſupponit, nos omnem iniquitatem per confeſſionem expuiſſe. Item merito Scripturam inſinuaſſe, quod confeſſio debet eſſe *fortis*, *fidelis*, *nuda*, *ſimplex*: ut Eccleſ. 4. *Non confundaris confiteri peccata tua*. In ly *ne confundaris*, vide iſta omnia. Qui enim non confunditur, non impeditur a confitendo peccata per erubeſcentiam (ergo eſt *fortis*) neque per falſitatem (ergo eſt *fidelis*) neque per hoc, quod involvat peccata obſcuritate verborum (ergo eſt *nuda* ejus confeſſio) neque per verborum ad gravitatem peccati detegendam non facientium (ergo eſt *ſimplex*). *Quarto* habes: quomodo per rationem omnia tum Patrum, tum Scripturarum prædicta, pro quanto conditiones illas confeſſionis inſinuant, & probes, & declares, & defendas. *Quinto* vides: quomodo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO X.

De effectu Confessionis, in quinque articulos divisa.

DEinde considerandum est de effectu Confessionis.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo. Utrum confessio liberet a morte peccati.
Secundo. Utrum confessio liberet aliquo modo a pœna.
Tertio. Utrum confessio aperiat Paradisum.
Quarto. Utrum confessio tribuat spem salutis.
Quinto. Utrum confessio generalis deleat peccata mortalia oblita.

ARTICULUS I. 39

Utrum confessio liberet a morte peccati.

S. Th. ubi sup. a. 5. & q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod confessio non liberet a morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur: Sed contritio sufficienter delet culpam. Ergo confessio non liberat a morte peccati.

2. Præterea. Sicut mortale est culpa, ita etiam veniale; Sed per confessionem fit veniale, quod prius fuit mortale, ut in litera (4. *dist.* 17.) dicitur. Ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

Sed Contra. Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti: Sed pœnitentia a culpa liberat. Ergo & confessio.

Respondeo dicendum, quod pœnitentia, inquantum est sacramentum, præcipue in confessione perficitur: quia per eam homo ministris Ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim votum confessionis annexum habet: & satisfactio pro judicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur. Et quia in sacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum, sicut in Baptismo; ideo *eo modo confessio ex vi absolutionis conjunctæ remittit culpam, sicut & baptismus.*

mus. Liberat autem baptiſmus a morte peccati, non ſolum ſecundum quod actu ſuſcipitur, ſed etiam ſecundum quod in voto habetur: ſicut patet in illis, qui jam ſanctificati ad baptiſmum accedunt; & ſi aliquis impedimentum non præſtaret, ex ipſa collatione baptiſmi gratiam conſequeretur remittentem peccata, ſi prius ei remiſſa non fuiſſent. Et ſimiliter dicendum eſt de confeſſione adjuncta abſolutioni: quia ſecundum quod in voto pœnitentis præceſſit, a culpa liberavit. Poſtmodum autem in actu confeſſionis, & abſolutionis gratia augetur; & etiam remiſſio peccatorum daretur, ſi præcedens dolor de peccatis non ſufficiens ad contritionem fuiſſet, & ipſe tunc obicem gratiæ non præberet. Et ideo ſicut de baptiſmo dicitur, quod liberat a morte; ita etiam de confeſſione dici poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quod contritio habet votum confeſſionis annexum. & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, ſicut deſiderium baptiſmi baptizandos.

Ad ſecundum dicendum, quod veniale non ſumitur ibi pro culpa, ſed pro pœna de facili expiabili. unde non ſequitur, quod culpa in culpam convertatur, ſed penitus annihilatur. Dicitur enim veniale *tripliciter: Uno modo* ex genere; ſicut verbum otioſum: *Alio modo* ex cauſa, ideſt veniæ cauſam in ſe habens; ſicut peccatum ex infirmitate: *Alio modo* ex eventu, ſicut accipitur hic: quia per confeſſionem hoc evenit, quod de culpa præterita homo veniam conſequatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Lutheri* (Alphonſ. Caſtr. *Confeſſio*) dicentis: in confeſſione non conferri gratiam, qua homo juſtificatur. Si enim confeſſio remittit peccata, utique confertur ibi gratia, qua peccatum remittitur; & conſequenter per eandem rationem, per quam demonſtras, quod confeſſio a morte peccati liberat, demonſtras etiam, quod in confeſſione confertur gratia juſtificans. Vide in 3. *par. de Bapt. qu.* 69. *ar.* 1. & 4. Nam in *ar.* ſupponitur (ut patet) quod baptiſmus tollat peccatum, & det gratiam, cujus ad inſtar confeſſio dicitur operari; & conſequenter ratio hujus de confeſſione corroboranda relinquitur ex ratione illa de baptiſmo. *Secundo* habes quomodo per rationem oſtendas, hæreſim prædictam merito damnatam eſſe a Concilio *Trid.*

Trid. seff. 14. cap. 2. ubi de confessione loquens, ait: *Ante hoc tribunal sisti voluit, ut per sacerdotum sententiam ab admissis peccatis possent liberari.* Hęc ibi. Item a Ps. 31. *Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Item a 1. Jo. 1. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus, & justus, ut remittat illa, & emundet nos ab omni iniquitate.* Item ab Isa. 43. *Narra, si quid habes, ut justificeris.* Vel (secundum LXX. interpretes) *Dic tu primus iniquitates tuas, ut justificeris.* Item a, &c. ut *qu.* 5. *ar.* 3. Item a Concil. *Trident.* seff. 14. c. 1. *Dominus noster Jesus Christus suiipsius vicarios reliquit tanquam judices, ad quos omnia mortalia peccata deferantur: quo pro potestate clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronunciènt.* Hæc ibi. Ex quibus patet, quod confessio remittit peccata, quatenus absolutioni adjungitur, ut limitavit articuli conclusio: & per consequens, quod in illa sic accepta confertur gratia, contra Lutherum. Item ab eodem ibi de sacr. pœnitentiæ loquente ca. 3. *Sane vero res, & effectus hujus sacramenti, quantum ad ejus vim, & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo: quam interdum in piis viris, & cum devotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiæ pax, ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet.* Hæc ibi. Ubi nota ly *quantum ad ejus vim, & efficaciam pertinet*, & ex hoc sensum rectum S. Thomę in conclusione intelligas tam de confessione, quam de baptismo: immo (ut extendatur) de omnibus Ecclesiæ sacramentis. Item ab eodem *seff.* 4. *ca.* 14. sed; quoniam hoc alias adductum est, ideo vide tu supra. Item ab eodem seff. 14. can. 1. *Si quis dixerit: in Ecclesia catholica pœnitentiam non esse vere, & proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum: anathema sit.* Hæc ibi. Ubi nota ly *pro fidelibus Deo reconciliandis.* Ergo aut sic instruendo Christus erravit, quod est blasphemum, & hæreticum: aut confessio, ad quam aliæ pœnitentiæ partes anneɛtuntur, Deo reconciliat, quod est verissimum, & ab articulo intentum. Item ab *Eugenio IV.* sacro approbante Concilio *Florentino*, in decreto Armenis dato, sic: *Effectus hujus sacramenti est absolutio a peccatis.* Hæc ibi. Ubi per contextum loquitur de confessione. Item a *Leone I.* Papa, ep. 89. ad *Theodorum* Forojuliensem Episcopum, sic; *Mediator Dei, & hominum, homo Chri-*

stus

ſtus Jeſus, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem; ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Hæc ibi. Ubi nota ly *eoſdem purgatos*, & ly *per januam reconciliationis*. Ergo confitentibus janua reconciliationis eſt confeſſio. Item a Papa *Clemente I.* in ep. 1. ad Jacobum fratrem Domini, ſic; *Non erubeſcat, qui animæ ſuæ curam gerit, confiteri hæc huic, qui præeſt, ut ab ipſo per verbum Dei, & conſilium ſalubre curetur: quo poſſit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia pervenire*. Hæc ibi. Inter hæc tamen prædicta, ubi confeſſionem conferre gratiam deſignatur, vitandus eſt error *Petri Oxomenſis* dicentis: quod ſacramentum pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ, ſacramentum naturæ eſt, non alicujus inſtitutionis veteris, vel novi teſtamenti. Nam hunc errorem damnavit ſupra in hac appendice *Concil. Triden. ſeſſ.* 14. *can.* 1. ultra quod idem error damnatus fuerat antea per *Sixtum IV.* approbantem acta *Alphonſi Carilli* Archiepiſcopi Toletani, cui auctoritatem contulerat declarandi, ac definiendi omnes propoſitiones, & concluſiones falſas, erroneas, hæreticas, ac male ſonantes, quæ in libello præfati Petri continerentur. Hujus libellum Reverendiſs. D. Archiepiſcopus antedictus comburendum judicavit, quem illico promotor fiſcalis curiæ tradidit ſæculari: prius tamen prolata ſententia, qua concluſiones prædictas (inter has erat præcitata concluſio pro errore, ſcil. quod ſacramentum pœnitentiæ, &c.) tanquam hæreticas, erroneas, ſcandaloſas, & male ſonantes Apoſtolica, & primitiali auctoritate damnarat, atque damnandas decreverat. Hanc erroneam propoſitionem præmiſſam cum aliis abjuravit dictus magiſter Petrus Oxomenſis inter cætera dicens: *Ego præfatus magiſter Petrus deſiderans ſalutem animæ meæ, ac proprium recognoſcens errorem, & culpam, dico, & confiteor, me graviter erraſſe in compoſitione dicti libelli, utpote continentis propoſitiones falſas, erroneas, ſcandaloſas, & male ſonantes. Quas, ut tales confiteor, & declaro: ſubmittoque me determinationi ſanctæ matris Eccleſiæ, & ſententiæ præfatæ prolatæ per dictum Reverendiſſimum Dominum, cui ego ex nunc ſpecialiter, & expreſſe aſſentior. Et cognoſcens veram fidem, anathematizo omnem hæreſim, maxime eam, de qua hactenus ſum infamatus; & conſentio ſanctæ matri*

Ecclesiæ Romanæ, & Sedi Apostolicæ, & ore, ac corde confiteor, me sacramenta Ecclesiæ, & illam fidem tenere, quam Dominus Sixtus Papa modernus auctoritate Apostolica, & Euangelica tenet. Et per hæc sancta Dei Euangelia omnes, qui contra hanc fidem venerint, cum suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuncio. Hæc ibi in Summa Conciliorum, ubi narratur vita Sixti IV. qui ad prędicta specialem confirmationem addidit, contra Lutherum sacramenta non dare gratiam, asserentem; vide Roffensem *art.* 1. magnopere triumphantem. Item contra eundem vide *Leonem* X. in Bulla contra Lutheri errores supra *qu.* 1. *art.* 1. & *Concilium Tridentinum sess.* 7. de sacramentis, *can.* 7. & 8. His enim singulis, immo etiam per Petri antedicti in calce abjurationem, damnatur implicite saltem error Lutheri in principio appendicis recitati. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissa omnia Scripturarum, ac Patrum dicta, pro quanto effectum confessionis innuunt esse liberationem a morte peccati, & probes, & declares, & tuearis. *Quarto* vides quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICULUS II. 46

Utrum confessio liberet aliquo modo a pœna.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod confessio non liberet aliquo modo a pœna. Quia peccato non debetur nisi pęna æterna, vel temporalis: Sed pęna æterna per contritionem dimittitur; pęna autem temporalis per satisfactionem. Ergo per confessionem nihil dimittitur de pęna.

2. Præterea. Voluntas pro facto reputatur, ut in littera (4. *d.* 17. *æquivalenter*) dicitur: Sed ille qui contritus est, habuit propositum confitendi. Ergo tantum valuit sibi, sicut si fuisset confessus: & ita per confessionem, quam postea facit, nihil ei de pęna dimittitur.

Sed Contra. Pœnam habet confessio: Sed per omnia opera pęnalia expiatur pœna peccato debita. Ergo & per confessionem.

Respondeo dicendum, quod *confessio simul cum absolutione habet vim liberandi a pœna dupliciter: Uno modo* ex ipsa vi absolutionis: Et sic quidem liberat in voto existens a pœna æterna, sicut etiam a culpa: Quæ quidem pœna est pœna condemnans, & ex toto exterminans, a qua homo liberatus adhuc

huc manet obligatus ad pęnam temporalem, secundum quod pœna est medicina purgans, & promovens: & sic hæc pœna restat in Purgatorio patienda etiam his, qui a pęna Inferni liberati sunt. Quæ quidem pęna est improportionata viribus pœnitentis in hoc mundo viventis; sed per vim clavium intantum minuitur, quod proportionata viribus pęnitentis remanet, ita quod satisfaciendo se in hac vita purgare potest. *Alio modo* diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexam. & ideo quanto aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur, tanto magis pœna minuitur.

Et per hoc patet responsio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quod voluntas pro facto non reputatur in his quæ sunt ab alio; sicut est de baptismo. non enim tantum valet voluntas suscipiendi baptismum, sicut ipsius susceptio. Sed reputatur voluntas pro facto in his quæ sunt omnino ab homine, & iterum quantum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionem, & hujusmodi, respectu quorum attenditur meritum accidentaliter, & secundario. & ideo confessus, & absolutus minus in Purgatorio punietur, quam contritus tantum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem intimas errorem quorundam dicentium, nullam pęnam remanere unquam post Confessionem. De hoc habetur in *Concil. Trid.* ubi & condemnatur, ut infra. Inter hos est *Lutherus*, qui ad tollendam satisfactionem absolute dicit: pœna, quæ debetur culpæ, dimissa culpa, remanet & ipsa dimissa. *Secundo* igitur habes: quomodo per rationem ostendas, errorem præmissum merito damnari a Synodo *Trid.* sess. 14. can. 12. *Si quis dixerit: totam pęnam sibi cum culpa remitti semper a Deo*, &c. *anathema sit*. Hæc ibi. Item canon. 15. *Si quis dixerit*, &c. *fictionem esse, quod, virtute clavium sublata pœna æterna, pęna temporalis plerumque exsolvenda remaneat, anathema sit*. Hæc ibi. Item sess. 6. can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pęnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pęnæ deleri, dixerit, ita, ut nullus remaneat reatus pęnæ temporalis exsolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna cęlorum aditus patere possit: anathema sit*. *Tertio* ha-

bes: quomodo per rationem ostendas, Concil. *Trid.* sess. 6. cap. 14. merito dixisse. *Christiani hominis pęnitentiam post lapsum multo aliam esse a baptismali, eamque continere non modo cessationem a peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum, & humiliatum; verum etiam eorundem sacramentalem Confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia spiritualis vitæ exercitia, non quidem pro pęna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramenti voto, una cum culpa remittitur sed pro pœna temporali: quæ, ut sacræ literæ docent, non tota semper, ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam receperunt, ingrati, Spiritum sanctum contristaverunt, & templum Dei violare non sunt veriti.* Hęc ibi. Ubi vide, si non ad literam ferme præsens D. Thom. recensetur articulus. Item &, quod merito idipsum, scilicet, quod a culpa cum pęna æterna per vim clavium, seu per absolutionem, & etiam a pęna temporali remanente per verecundiam in actuali confessione habitam liberamur, insinuat saltem implicite sic. *Ipsa vero hujusmodi confessionis difficultas, & peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot, tantisque commodis, & consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur.* Hæc Concil. *Trid.* sess. 14. c. 5. Confessionem ergo absolutioni junctam, verecundiamque in detectione peccatorum actualiter habitam, ista commoda in *art.* posita nobis pœnitentibus afferre insinuat. Per commoda etiam intellige omnes effectus confessionis reliquos in ista *quæst.* positos. Concilium præmissum facit partim, pro quanto scilicet de culpæ dimissione per confessionem, ad *art.* præcedentis immediate confirmationem. Vide extra de *pęn. dist.* 1. *c. sacrificium*. Item, quod merito Concilium *Senonense*, Confessionem liberare ab æterna pœna, & verecundiam a temporali partim liberare, insinuavit decreto 10. c. de Confessione sic inquiens. *Oportet itaque, quem antiquus ille serpens occulte momorderit, abstrusissimum quodque vulnus medico detegere, & omnem indigestum humorem, & si stomacho mentis altius insederit, evomere, pudorem in satisfactionis partem de singulo quovis errato pati: ne, dum occultis peccatorum vinculis sese teneri dissimulat, horrendæ tandem sub omnium oculis æternæ damnationis laqueo constringatur.* Hæc ibi. Item, quod merito a sacris literis insinua-

finuatum eft, confeffionem, dimiffa culpa, pœnaque æterna, relinquere pęnam temporalem pro iifdem peccatis expiandam, ut 2. Regum 12. dixit David; *Peccavi Domino*, & Nathan ad eum, *Dominus quoque tranftulit peccatum tuum*. Quo enim Dominus tranftulerat peccatum Davidis per confeffionem, tanquam in figuram noftræ, dicentis, *Peccavi*? Ad mortem filii ex adulterio nati; & ad perfecutionem ab Abfalone contra David fiendam, ac fimilia. Unde Nathan ipfe, quafi translationem prædictam declarans, ftatim fubinfert. *Verumtamen filius, qui natus eft tibi, morte morietur*. Quin etiam Dominus confeffionem Davidis prævidens fecit, quod Nathan quafi hoc ignorans translationem ipfam prædiceret, inquiens: „ Quamobrem non recedet „ gladius de domo tua ufque in fempiternum, &, „ hæc dicit Dominus. Ecce ego fufcitabo fuper te „ malum de domo tua; & tollam uxores tuas in „ oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum „ uxoribus tuis in oculis folis hujus. Tu fecifti ab„ fcondite. ego autem faciam verbum iftud in con„ fpectu omnis Ifrael, & in confpectu folis hujus. „ Hæc ibi: cum tamen Chriftus purgaffet peccata ipfius Davidis, ut dicitur *Eccl.* 47. delendo fcilicet culpam, & remittendo pęnam æternam, mediante confeffione prędicta. *Quarto*, &c.

ARTICULUS III. 41

Utrum Confeffio aperiat Paradifum.

AD Tertium fic proceditur. Videtur, quod confeffio non aperiat Paradifum. Quia diverforum facramentorum diverfi funt effectus; Sed apertio Paradifi effectus eft baptifmi. Ergo non eft effectus confeffionis.

2. Præterea. In id quod claufum eft, ante apertionem intrari non poteft: Sed ante confeffionem moriens intrare Paradifum poteft. Ergo confeffio non aperit Paradifum.

Sed Contra. Confeffio facit hominem fubjici clavibus Ecclefiæ: Sed per eas aperitur Paradifus. Ergo & per confeffionem.

Refpondeo dicendum, quod a Paradifi introitu prohibetur aliquis per culpam, & reatum pęnæ. Et quia hæc impedimenta confeffio amovet, ut ex dictis patet, (*art.* 1. & 2. *præc.*) *ideo dicitur Paradifum aperire*.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis baptif-

ptismus, & pęnitentia sint diversa sacramenta; tamen agunt in vi unius passionis Christi, per quam aditus Paradisi est apertus.

Ad secundum dicendum, quod ante votum confessionis Paradisus clausus erat peccanti mortaliter: quamvis postea per contritionem votum confessionis importantem apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam: non tamen obstaculum reatus est totaliter amotum ante confessionem, & satisfactionem.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Manichęorum* (Direct. Inquisit. *par.* 2. *q.* 13.) dicentium, confessionem peccatorum factam sacerdotibus Romanę Ecclesię nihil valere ad salutem. Si enim pro salute intelligant per antonomasiam paradisum, sive paradisi apertionem: articulus præsens eos directe expugnat. Si vero per salutem intelligant viam directam salutis, idest gratiam, vel remotam viam, idest liberationem a culpa, & pęna: articuli *primus*, & *secundus* hæreticos illos expugnarunt. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hæresim hanc merito damnari a B. Jacobo cap. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra, ut salvemini*. Ecce, quod confessio facta sacerdotibus valet ad salutem. Nam per ly *alterutrum* intelliguntur sacerdotes confessarii; ut patet ex Concilio *Cabilonensi* 2. cap. 33. id contextualiter affirmante sic. „ Quidam sacerdotibus peccata confitenda esse percensent, quod non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam. Ita, ut, *&c.* secundum institutionem Apostoli, confiteamur alterutrum peccata nostra, ut salvemur. Confessio itaque, quæ fit sacerdoti „ &c. Hæc ibi. Item per rationem ex articulo sumptam ostendes, hæresim prædictam merito damnari, &c. ut supra *art.* 1. *&* 2. *append.* Cum enim ratio, quod aperiat paradisum confessio, sit hæc, quod scilicet culpam, pœnamque amovet, atque in appendicibus illorum articulorum canonice monstretur, quod hujusmodi effectus confessio facit, liquet; quod ab ibidem dictis radicaliter, & ostenditur, quod ista aperit Paradisum, & contrarium (quod est præmissus error) condemnatur. Item, merito damnari a Concilio *Moguntino*, cap. 27. sic. *Ipse Dominus ait*: „ Nolo mortem peccatoris, sed, ut convertatur, & vivat. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tem-

„ pore

„ pore pœnitentiam denegat: & desperat de clementia Dei, qui eam ad subveniendum morienti sufficere vel in momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pęnitentia non juvisset. Cum esset in pœna, pęnituit: & per unius sermonis confessionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. „ Hæc ibi. Ubi per pœnitentiam intelligit confessionem sacerdoti factam: quoniam in illo capitulo determinat, quod suspendendi in patibulis sunt & confessione sacramentali, & sacra Eucharistia post dignam confessionem muniendi. Ecce igitur; quod non tantum de salute qualibet, sed expresse de Paradisi, tanquam de effectu confessionis, Synodus illa facit mentionem. Nec te moveat *Lutherus* huic veritati infestus inquiens (ut ait *Leo* Papa in Bulla contra errores *Lutheri*) quod fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur animam ab ingressu cęli. Verum quidem est, quod confessio fomitem omnino non tollit: tamen ob hoc non sequitur, quod anima post confessionem absque actuali peccato, ejusque reatu existens ab ingressu cęli retardetur fomitem prædictum. Nam, si anima talis post confessionem statim exiret a corpore, in cęlum reciperetur. Quare? Quia confessio illa præcedens Paradisum aperuit: etiam quod ab homine ipso vivente fomitem totaliter non abstulerit. Quod enim fomes non sit peccatum, & consequenter ab ingressu paradisi animam alias dignam non remoretur, & per consequens, quod *Lutherus* in hoc damnetur: habes a Concilio *Trident.* sess. 5. Decr. 1., ubi sic ait: „ Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel „ fomitem, hæc sancta Synodus fatetur, & sentit, „ quæ, cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus, non valet: quinimmo, qui „ legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat, Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, „ quod vere, & proprie in renatis peccatum sit, „ sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat: „ Si quis autem contrarium senserit; anathema sit. Hæc ibi. Et, licet Synodus ipsa loquatur ad literam de fomite in baptizatis: tamen universaliter etiam in confessis hoc, quod videlicet fomes non est peccatum proprie, verificatur: error etiam præcedens a Leone ibidem condemnatur: cujus Bul-

læ particulam si videre cupis, vide supra *q.* 1. *ar.* 1. *app.* & 3. *par. q.* 68. *ar.* 9. Vide Roffensem contra *Lutheri* errores *ar.* 2. & 3. Cæterum, si a *Manichæis* in principio appendicis dictis fiat vis in ly *Romanæ Ecclesiæ*, quasi quod de sacerdotibus non omnibus, sed Romanæ Ecclesiæ tantum negetur confessionis valor ad salutem: vide *quæst.* 6. *ar.* 2. & *qu.* 8. *ar.* 2. ubi confutatur iste error pro hac parte. Quibus adde, contra eundem, Concilium *Aquisgranense* ca. 9. ubi de sacerdotibus loquens ait: „ In novo autem testamento post Christum sacerdotalis ordo a „ Petro Apostolo cœpit. Ipsi enim primum datus „ est Pontificatus in Ecclesia Christi. Sic enim loquitur ad eum Dominus. Tu es Petrus, & super „ hanc petram, &c. *Et infra*: Quatuor sunt genera Apostolorum: unum a Deo tantum, ut Moses: „ alterum per hominem, & Deum, ut Josue: tertium tantum per hominem, sicut his temporibus „ multi favore populi, & potestatum in sacerdotium „ subrogantur: quartum autem genus ex se est, sicut pseudoprophetarum, & pseudoapostolorum. „ Hæc ibi. Cum ergo quartum genus sacerdotum, tanquam pseudo rejiciatur: & tertium a sancta Synodo *Tridentina* (ut patet ex appendicibus articulorum proxime citatorum) reprobetur: restat, ut in novo testamento sacerdotalis ordo ille nullus sit, nisi qui derivatur a Petro Apostolo, qui fuit a Deo tantum. *Matth.* 16. & 24. *q.* 1. *rogamus*; Romanus Pontifex, & consequenter, quod Romanæ Ecclesiæ sacerdotes (hi omnes sunt, qui ubilibet existentes a Petro in sacerdotio dependent) soli sunt veri sacerdotes. Hoc voluit dixisse Concilium *Aquisgranense* supra: quando sacerdotalem ordinem in novo testamento a Petro Apostolo cœpisse sanxit. Vide pro hoc *qu.* 22. *ar.* 1. *not. primam post ad primum*. *Tertio* vides: quomodo &c.

ARTICULUS IV. 42

Utrum confessio spem tribuat salutis.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod effectus confessionis poni non debeat, quod tribuat spem salutis. Quia spes ex omnibus meritoriis actibus provenit. Ergo non videtur esse proprius effectus confessionis.

2. Præterea. Per tribulationem ad spem pervenimus, ut patet Roman. 5. Sed tribulationem homo præcipue in satisfactione sustinet. Ergo tribuere

re ſpem ſalutis magis eſt ſatisfactionis, quam confeſſionis.

Sed Contra. *Per confeſſionem homo fit humilior, & cautior*, ſicut in littera Magiſter dicit: (4. d. 17. *in fi.*) Sed per hoc homo accipit ſpem ſalutis. Ergo confeſſionis effectus eſt tribuere ſpem ſalutis.

Reſpondeo dicendum, quod ſpes remiſſionis peccatorum non eſt nobis niſi per Chriſtum. Et quia homo per confeſſionem ſe ſubjicit clavibus Eccleſiæ ex paſſione Chriſti virtutem habentibus, ideo dicitur, quod *confeſſio ſpem ſalutis tribuit*.

Ad primum ergo dicendum, quod ex actibus non poteſt eſſe ſpes ſalutis principaliter, ſed ex gratia Redemptoris. Et quia confeſſio gratiæ Redemptoris innititur, ideo ſpem ſalutis tribuit, non ſolum ut actus meritorius, ſed etiam ut pars ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod tribulatio ſpem ſalutis tribuit per experientiam propriæ virtutis, & purgationem a pœna; ſed confeſſio etiam modo prædicto. (*in corp.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim quorundam incluſive negantium (ut ex Concilio *Trid.* nunc adducendo patet) quod confeſſio non tribuat ſpem ſalutis. Dixi ly *incluſive*, quia hi negant ſpem habendam pro quibuſcumque bonis operibus univerſaliter, & conſequenter in ſuo hoc dogmate perverſo includunt etiam confeſſionem. Quandoquidem confeſſio ipſa eſt actus virtutis, *qu. 7. art.* 2. & 3. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictam hæreſim merito damnari a Concilio *Trid.* ſeſſ. 6. ca. 16. ſic; „ Bene o-„ perantibus uſque in finem proponenda eſt vita æ-„ terna, & tanquam gratia filiis Dei per Jeſum Chri-„ ſtum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces „ ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorum operibus, „ & meritis fideliter reddenda. *Hæc ibi. Et ca.* 26. „ Si quis dixerit, juſtos non debere pro bonis ope-„ ribus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & „ ſperare æternam retributionem a Deo per ejus mi-„ ſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, ſi bene a-„ gendo, & divina mandata cuſtodiendo, uſque in „ finem perſeveraverint: anathema ſit. „ Hæc ibi. Ex quibus patet incluſive: quod confeſſio, cum ſit bonum opus, tribuit ſpem ſalutis habendæ ſive per gratiam in re, ſive per gloriam in ſpe; ſive etiam

per gloriam in re, si perseverantia inibi a Concilio notata jungatur. Item merito damnari ab Apostolo 1. Corinth. 15. *Abundate in omni opere bono: scientes, quod labor vester non est inanis in Domino*. Hoc est, habentes spem, quod labor vester retributionem accipiet a Domino, & consequenter scientes, quod omne opus bonum (confessio autem est hujusmodi) spem tribuit salutis. Item ab eodem Hebr. 6. „ *Non enim injustus est Deus: ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius*. Ecce, quod omne opus bonum (secundum doctrinam Apostoli) & consequenter confessio spem salutis tribuit. Ude & clarius eandem hæresim damnans Hebr. 10. inquit: *Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem*. Quasi aperte dicat, confidentia vestra causata a bonis operibus, quæ fecistis, bona est. Unde in contextu de bonis operibus idem mentionem fecerat, dicens: „ Rememoramini pristinos „ dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum; & in altero quidem opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter conversantium effecti. „ Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes, vos habere meliorem, & manentem substantiam. „ Hæc ille, immediate subdens ly: *Nolite amittere confidentiam*, &c. Item merito damnari a Psal. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem*. Hoc est, propter spem retributionis, sive sperando retributionem. Item merito damnari ab Apostolo Hebr. 12. de Moyse dicente, quod *aspiciebat in remunerationem*. Ecce, per has virtualiter, seu inclusive damnari errorem dicentium, quod confessio non tribuit spem salutis. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, Concil. *Trid.* jure radicaliter insinuasse, confessionem tribuere spem salutis; dum sess. 6. ca. 7. inquit: „ Vere justi nominamur, & sumus, justitiam in nobis recipientes, unusquisque secundum „ suam mensuram, quam Spiritus sanctus partitur „ singulis, prout vult, & secundum cujusque dispositionem, & cooperationem. Quamquam enim „ nemo possit esse justus, nisi cui merita passionis „ D. N. Jesu Christi communicantur: id tamen in „ hac impii justificatione fit, dum ejusdem sanctissimæ passionis merito per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret. „ Hæc ibi. Et

ca.

ta. 3. prædixerat: quod meritum passionis Christi nobis communicatur in baptismo. A simili ergo & in aliis sacramentis; quare & in confessione. Cum igitur radix, quod confessio tribuat spem salutis, sit meritum Christi, & ejusdem meriti communicatio nobis per confessionem facta (ut in corp. *art.* patet) clarum est; quod Concilium per illa capitula insinuat radicaliter, confessionem dare spem salutis. Consule supra *qu.* 5! *art.* 3. & *qu. præsent. art.* 1. 2. & 3. & inde multa pro hujus conclusionis veritate, & contrarii erroris falsitate, ex appendicibus canonice hauries. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 43

Utrum confessio generalis sufficiat ad delenda peccata mortalia oblita.

4. *sen.* 21. *q.* 1. *a.* 2.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod confessio generalis non sufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatum enim per confessionem deletum non est necesse iterum confiteri. Si ergo peccata oblita per confessionem generalem dimitterentur, non esset necessarium, quod cum ad notitiam redeunt, aliquis ea confiteretur.

2. Præterea. Quicumque non est conscius sibi peccati, vel non habet peccatum, vel est oblitus sui peccati. Si ergo per generalem confessionem peccata mortalia oblita dimittuntur, quicumque non est sibi conscius de aliquo peccato mortali, quandocumque generalem confessionem facit, potest esse certus quod sit immunis a peccato mortali: Quod est contra Apostolum 1. Corinth. 4. *Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum.*

3. Præterea. Nullus ex negligentia reportat commodum: Sed non potest esse sine negligentia, quod aliquis peccatum mortale obliviscatur, antequam ei dimittatur. Ergo non reportat ex hoc tale commodum, quod sine speciali confessione peccatum ei dimittatur.

4. Præterea. Magis est elongatum a cognitione confitentis id quod omnino ignorat, quam illud cujus est oblitus: Sed peccata per ignorantiam commissa generalis confessio non delet: quia tunc hæretici, qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata, aut etiam aliqui simplices per generalem confessionem absolverentur: quod falsum est. Ergo

generalis confessio non tollit peccata oblita.

Sed Contra. Psal. 33. dicitur: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur.* Sed ille qui confitetur omnia peccata, quæ scit, accedit ad Deum, quantum potest: prius autem ab eo requiri non potest. Ergo non confundetur, ut repulsam patiatur, sed veniam consequetur.

Præterea. Ille qui confitetur, veniam consequitur, nisi sit fictus: Sed ille qui confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, & aliquorum oblitus est, non est ex hoc fictus, quia ignorantiam facti patitur, quæ a peccato excusat. Ergo veniam consequitur: & sic peccata, quæ oblita sunt, relaxantur; cum impium sit dimidiam sperare veniam.

Respondeo dicendum, quod confessio operatur, præsupposita contritione, quæ culpam delet. Et sic confessio directe ordinatur ad dimissionem pęnæ: quod quidem facit ex erubescentia, quam habet, & ex vi clavium, quibus se confitens subjicit. Contingit autem quandoque, quod per contritionem pręcedentem peccatum aliquod neglectum est quoad culpam, sive in generali, si ejus memoria tunc non habetur, sive in speciali; & tamen ante confessionem aliquis illius peccati oblitus est: *Et tunc confessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi clavium, quibus se confitens subjicit, nullum obstaculum, quantum in ipso est, ponens: sed ex illa parte, qua erubescentia confessionis peccati pęnam minuebat, pœna istius, de quo quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.*

Ad primum ergo dicendum, quod in confessione sacramentali non solum requiritur absolutio; sed judicium sacerdotis satisfactionem imponentis expectatur. & ideo quamvis iste absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, ut suppleatur, quod defuit sacramentali confessioni.

Ad secundum dicendum, quod confessio non operatur, ut dictum est, (*in corp.*) nisi contritione pręsupposita, quæ an vera fuerit, non potest aliquis scire, sicut nec scire potest per certitudinem, an gratiæ habeat plenitudinem. & ideo nec potest scire per certitudinem, utrum per confessionem generalem sit sibi peccatum oblitum dimissum, quamvis possit per conjecturas aliquas existimare.

Ad tertium dicendum, quod iste non reportat commodum ex negligentia; quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consequutus fuisset, nec tantum meretur; & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum venerit.

Ad

Ad quartum dicendum, quod ignorantia juris non excusat: quia ipsa peccatum est: sed ignorantia facti excusat. Unde aliquis de hoc quod non confitetur peccata, quia nescit esse peccata, propter ignorantiam juris divini, non excusatur a fictione; excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata, propter ignorantiam particularis circumstantiæ; sicut si cognovit alienam, quam credidit esse suam. Sed oblivio de actu peccati habet ignorantiam facti. & ideo excusat a peccato fictionis in confessione, quod fructum absolutionis, & confessionis impedit.

APPENDIX.

Ex artic. habes *primo*, quomodo per rationem ostendas, Concilium *Trid.* merito innuisse, peccata oblita in confessione generali dimitti. Reliqua autem insinuasse videtur sess. 14. ca. 5. dum ait: *Reliqua peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me, Domine.* Hæc ibi. consideranti patere potest, quod peccata oblita, & in confessione generaliter inclusa, a Domino Deo mundantur, præsupposita tamen semper contritione. Ad cujus Psalmi 18. intellectum conformiter Synodo ipsi, antequam esset, loquitur venerabilis Beda, in hujusmodi super *Luc.* cap. 4. dicens: *Modo Salvator rogatur, modo ultro sanat ægrotos, ostendens, se contra peccatorum passiones precibus fidelium semper annuere: & ea, quæ ipsi minime in se intelligunt, vel intelligenda dare, vel etiam non intellecta dimittere, juxta illud, quod postulat, dicens: Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me.* Hæc ibi. Item: quomodo per rationem ostendas, cosuetudinem ecclesiasticam, qua dicit sacerdos: *Absolvo te a peccatis, quæ mihi modo confessus es, & ab omnibus aliis, quorum memoriam non habes*; consuetudinem, inquam, hanc merito insinuare, quod confessio generalis, idest in generali clausula, scilicet de omnibus etiam aliis, non tantum de specialiter confessis, in quibus offendi Deum, dico meam culpam, peccata comprehendens universa, sufficit ad delenda mortalia. Nisi enim sufficeret ad hoc minister ecclesiæ, quæ est columna veritatis, secundum Apostolum, non diceret: *Absolvo te ab his, quorum memoriam non habes.* Et nota, quod hoc intelligitur de non habitis in memoria post diligentem cogitationem, pro conatu ad rememoran-

dum (ut supra alibi dictum fuit, & Concilium *Trident.* adductum nunc innuit) non aliter. *Secundo* igitur habes: quomodo per rationem ostendas, quod ex præmissis, scilicet Concilio, & consuetudine ecclesiastica, merito damnatur pestiferus error *Lutheri* (ut narrat *Leo X.* in bulla contra ipsius errores) dicentis: quod liberum arbitrium, dum facit, quod in se est, peccat mortaliter. Secundum Concilium enim supradictum cogitavit iste confitens diligenter peccata sua, faciendo scilicet, quod in se est, ut recordaretur illorum, & tamen non solum non peccasse ipsum, sed etiam ex hoc munditiam conscientiæ de oblitis promeruisse, vidimus. Quod de Concilio damnante *Lutheri* errorem dictum est, dic etiam tu de consuetudine ecclesiastica præmissa. Quanta autem sit auctoritas ecclesiasticæ consuetudinis, patet ex hoc, quod præponderat auctoritati Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscumque alterius Doctoris, de quo vide 2. 2. *qu.* 10. *art.* 12. Item error prædictus a *Leone* ipso inter alios damnatur: de quo ejus Bullæ particulam vide supra *qu.* 1. *art.* 1. *append.* & 3. *par. qu.* 68. *art.* 9. Rursus per rationem articuli ostendes, merito damnari ex eisdem Concilio, & consuetudine ecclesiastica hæresim *Novati* (Prateolus *Accesius Novat. Episcopus*) dicentis: peccantes ad mortem post baptismum a communione divinorum esse rejiciendos, & solius Dei, non sacerdotis esse potestatem hujusmodi peccantibus delicti remissionem concedere. Ecce enim, quod Concilium, & consuetudo ecclesiastica talibus peccatoribus per confessionem sacerdotis factam remissionem delicti, etiam obliti dari decernunt. Ergo & a fortiori (quod pro *art.* 1. facit) de eisdem delictis specialiter confessis sacerdotibus remissionem concedunt. Item ex eisdem ostendes, merito damnari hæresim *Judæorum*, & *Lutheranorum* (Prateolus *Judæorum hæreses*) una voce dicentium, peccatum statim a resipiscentia, & dolore, nulla agentibus pęnitentiam, neque confitentibus esse remissum. Patet enim discurrentibus, quod tam Concilium, quam ecclesiastica consuetudo præmissam confessionem, saltem in generali, factam implicite supponunt etiam a contrito ad hoc, ut peccatum oblitum ei remittatur. Faciunt præmissæ auctoritates ad append. artic. multorum supra pro confutandis variis erroribus ibi adductis. *Tertio* habes; quomodo per rationem præmissa in Concilio, & ecclesiastica consuetudine dicta, pro quanto confessionem generalem ad mortalium remissionem statuunt valere, & intelligas, &

pro-

probes, & defendas. *Quarto* videre potes: quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, atque conſolidetur.

QUÆSTIO XI.

De ſigillo confeſſionis in quinque articulos diviſa.

DEinde quæritur de ſigillo confeſſionis.

Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo. Utrum in quolibet caſu teneatur homo celare ea, quæ ſub ſigillo confeſſionis habet.
Secundo. Utrum ſigillum confeſſionis ſe extendat ad alia, quam ad illa, quæ habita ſunt de confeſſione.
Tertio. Utrum ſolus ſacerdos ſigillum confeſſionis habeat.
Quarto. Utrum de licentia confitentis poſſit Sacerdos ejus delictum, quod habet ſub ſigillo confeſſionis, alteri prodere.
Quinto. Utrum teneatur illud celare, etiamſi aliter noverit.

ARTICULUS I. 44

Utrum in quolibet caſu teneatur Sacerdos celare peccata, quæ ſub ſigillo confeſſionis novit.

4. *ſen. d.* 21. *q.* 3. *a.* 1. *&* 2.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod non in quolibet caſu teneatur ſacerdos celare peccata, quæ ſub ſigillo confeſſionis novit. Quia, ſicut dicit Bernardus, (*implic. in Tract. de præcepto, & diſpenſat. c.* 2. *a med.*) *quod eſt inſtitutum pro charitate, contra charitatem non militat:* Sed celatio confeſſionis in aliquo caſu contra charitatem militaret: ſicut ſi aliquis in confeſſione ſciat aliquem hæreticum, quem non poteſt inducere ad hoc, quod deſiſtat a corruptione plebis: & ſimile eſt de illo, qui ſcit per confeſſionem affinitatem eſſe inter aliquos, qui contrahere volunt. Ergo talis debet confeſſionem revelare.

2. Præterea. Illud, ad quod quis obligatur ex præce-

cepto Ecclesiæ tantum, non est necesse observari, mandato Ecclesiæ in contrarium facto: Sed celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantum. Si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quod quicunque scit aliquid de tali peccato, dicat, ille qui scit per confessionem, debet dicere.

3. Præterea. Magis debet homo servare conscientiam suam, quam famam alterius: quia charitas ordinata est: Sed aliquando aliquis peccatum celans incurrit propriæ conscientiæ damnum: sicut cum in testimonium adducitur pro peccato illo, quod scit in Confessione, & jurare cogitur de veritate dicenda: vel cum aliquis Abbas scit per confessionem alicujus Prioris subjecti sibi peccatum, cujus occasio inducit ipsum ad ruinam, si ei Prioratum dimittat; unde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem; auferendo autem videtur confessionem publicare. Ergo videtur, quod in aliquo casu liceat confessionem publicare.

4. Præterea. Aliquis sacerdos per Confessionem alicujus, quem audivit, potest accipere conscientiam, quod sit prælatione indignus: Sed quilibet tenetur contradicere promotioni indignorum, si sua intersit. Cum ergo contradicendo suspicionem inducere videatur de peccato, & sic quodammodo confessionem revelare, videtur quod oporteat quandoque confessionem revelare.

Sed Contra est, quod dicit Decret. de pœnit. & remiss. (*c. Omnis utriusque &c.*) *Caveat Sacerdos, ne verbo, aut alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem.*

Præterea. Sacerdos debet Deo, cujus minister est, conformari: Sed Deus peccata, quæ per confessionem panduntur, non revelat, sed tegit. Ergo nec sacerdos revelare debet.

Respondeo dicendum, quod in sacramentis ea quæ exterius geruntur, sunt signa rerum, quæ interius contingunt. Et ideo confessio, qua quis sacerdoti se subjicit, signum est interioris subjectionis, qua quis Deo subjicitur. Deus autem peccatum illius, qui se subjicit per pœnitentiam, tegit. Unde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari. Et ideo *de necessitate sacramenti est, quod quis confessionem celet: & tanquam violator sacramenti peccat, qui confessionem revelat.* Et præter hoc sunt aliæ utilitates hujus celationis: quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simplicius etiam peccata confitentur.

Ad primum ergo dicendum, quod quidam dicunt, quod

quod sacerdos non tenetur servare sub sigillo confessionis, nisi peccata de quibus pœnitens emendationem promittit; alias potest ea dicere ei, qui potest prodesse, & non obesse.

Sed hæc opinio videtur erronea, cum sit contra veritatem sacramenti. Sicut enim Baptismus est sacramentum, quamvis quis fictus accedat; nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti: ita confessio non desinit esse sacramentalis, quamvis ille qui confitetur, emendationem non proponat.

Et ideo nihilominus sub occulto tenenda est. Nec tamen sigillum confessionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit, quod apponatur remedium peccato, quod homo nescit. Illud autem quod sub confessione scitur, est quasi nescitum; cum illud non sciat aliquis ut homo, sed ut Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus, quantum potest, sine revelatione confessionis; sicut monendo eos, qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hæresim. Potest etiam dicere Prælato, quod diligentius vigilet super gregem suum: ita tamen ut non dicat aliquid, per quod verbo, vel nutu confitentem prodat.

Ad secundum dicendum, quod præceptum de confessione celanda consequitur ipsum sacramentum. Et ideo sicut præceptum de Confessione sacramentali facienda est de jure divino, & non potest aliqua dispensatione, vel jussione humana homo absolvi ab eo; ita nullus ad revelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari. Unde si præcipiatur sub pœna excommunicationis jam latæ, quod dicat, si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere; quia debet existimare, quod intentio præcipientis est, si sciat ut homo; hoc autem non scit, ut homo. Et si etiam exprimeret de Confessione, interrogatus non deberet dicere: nec excommunicationem incurreret; quia non est subjectus Superiori suo, nisi ut homo. hoc autem non scit ut homo, sed ut Deus.

Ad tertium dicendum, quod homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo. & ideo sine læsione conscientiæ potest jurare se nescire, quod scit tantum ut Deus. Similiter etiam potest Prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum ut Deus, vel sine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum defertur. Unde in his

quæ

quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, inquantum potest, adhibere remedium: ut Abbas in casu prædicto debet eum admonere, ut Prioratum resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absolvere eum a cura Prioratus; ita tamen quod omnis suspicio vitetur de confessionis revelatione.

Ad quartum dicendum, quod ex multis aliis causis redditur quis indignus ad Prælationis officium, quam ex peccato; sicut ex defectu scientiæ, vel ætatis, vel alicujus hujusmodi. & ideo qui contradicit, nec suspicionem de crimine inducit, nec confessionem revelat.

APPENDIX.

EX a. habes *primo*: quomodo ostendas; merito esse decretum a Conc. *Later.* generali sub *Innocentio III.* c. 21. quod confessarius ad sigillum strictissime tenetur; & hoc sic. *Caveat autem omnino, ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem, sed, si prudentiori consilio indiguerint, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam, qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus; verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.* Hæc ibi, & recitatur *extra de pœniten. & remiss. cap. omnis utriusque*. Item ab *Eugenio*, & *Greg.* summis Pontificibus, ut infra *a. 4. appen.* Item merito idipsum de sigillo fuisse sancitum a Papa *Leone I.* epist. ad universos Episcopos per Campaniam, Samnium, & Picænum constitutos, quæ in ordine est epistol. 78. in 1. tom. Concil. sic. *Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri* (de pœnitentia videlicet, quæ ita a fidelibus postulatur), „ ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta confessio publice recitetur: „ cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Removeatur „ tam improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, „ aut metuunt inimicis suis sua facta referare. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo fit, „ tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures „ ad pœnitentiam poterunt provocari: si populi au-

„ ri-

„ ribus non publicetur conscientia confitentis . „ *Hæc* ibi. *Leonis* decretum hoc ad illum finem tendit principaliter, ut sacramentalis confessio secreto, non publice fiat, fateor, & in hoc sensu adducta fuere supra, cum de modo confitendi secrete contra errantes tractaretur. His tamen non obstantibus, adaptantur secundario ad sigillum conservandum de confessis, & hoc ad mentem ipsius Papæ. Quem finem sibi præstituit Papa, quando ista decrevit? Tectionem delictorum confitentis, *ne*, ut ipse dicit, *multi a pœnitentiæ remediis arceantur*, *& ut plures ad pœnitentiam provocentur*. Iste idem est finis sigilli, ut patet. Consequenter igitur Papa sub prædicto decreto cointellexit, implicite saltem, præcipere de sigillo. Tunc videre delectat, quam conformiter Pontificiæ huic declarationi correspondeat *secunda* conclusio præsens, & ex consequenti, quam apte conclusio ipsa per hujusmodi Pontificis dicta confirmetur ad literam. Item, &c. merito ipsum de sigilli custodia fuisse a sacra scriptura insinuatum Ecclesiastici 10. *Secundum judicem populi, sic & ministri ejus*: conjungendo cum Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Cum igitur confessarius sit minister Dei, secundum ly *Accipite spiritum sanctum*, *quorum remiseritis peccata*, &c. *Joan.* 20. & secundum quod ex Concilio *Tridentino* alibi supra adductum est, & Deus post pœnitentiam peccatoris non recordetur peccatorum illius, inquantum sc. tegit illa, non puniendo amplius, oportet secundum scripturam hanc, quod & confessarius peccata ipsius confitentis tegat, quod est sigillum custodire. *Secundo* habes: quomodo & Concilii, & Pontificis, & scripturarum prædicta, pro quanto sacerdotem ad sigillum peccatorum in confessione auditorum obligant, & intelligas, & declares, & tuearis. *Tertio* vides; quomodo ex his vicissim, &c.

ARTICULUS II. 45

Utrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quam ad illa quæ sunt de confessione.

S. Thom. dist. ubi sup. a. 1. & seqq.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod sigillum confessionis se extendat ad alia, quam ad illa quæ sunt de confessione. Quia de confessione non sunt nisi peccata: Sed aliquando cum peccatis alia multa quis narrat, quæ ad confessionem non pertinent. Ergo cum illa sacerdoti dicantur ut Deo, videtur quod etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

2. Præterea. Aliquando aliquis dicit alicui aliquod secretum, & ille recipit sub sigillo confessionis. Ergo sigillum confessionis se extendit ad illa, quæ non sunt de confessione.

Sed Contra. Sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni: Sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento, non se extendunt ultra sacramentum illud. Ergo sigillum confessionis non se extendit, nisi ad ea de quibus est sacramentalis confessio.

Respondeo dicendum, quod *sigillum confessionis* directe *non se extendit, nisi ad illa de quibus est sacramentalis confessio: sed* indirecte *id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet; sicut illa per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi.* Nihilominus etiam illa summo studio sunt celanda, tum propter scandalum, tum propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

Et per hoc patet responsio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quod aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in confessione haberet, quamvis sub sigillo confessionis non habeat.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum ab *Innocentio III.* quod directe ad sigillum spectant peccata, indirecte vero ea, per quæ peccator, vel peccatum ejus posset deprehendi. Insinuatur autem id, ut *in append.*

ar-

articuli primi narratum est, per ejus literam sic: *Caveat sacerdos, ne verbo, vel signo, vel quovis modo, prodat peccatorem.* Quasi dicat: illa, per quæ posset vel peccator confessus, vel ejus peccatum deprehendi, pertinent, saltem indirecte, ad sigillum confessionis. Pro hoc consule quoque *Eugenium*, & *Gregorium*, *articul. quart. append.* Hinc vide bonitatem Dei maximam, non tantum, quia ipse per ministrum suum tegit peccata sibi sacramentaliter confessa, quod est proprium confessioni huic: cum in foro contentioso ex confessione delictorum suorum quis decapitetur, aut aliam pœnam subeat, sed etiam, quia ipsa voluit ab eodem confessario tam strictissima circumspectione semper tegi, ita, ut eorum videatur mox post confessionem totaliter oblitus. Hanc oblivionem confessarii voluit forsan, ultra alias expositiones, designare Deus; quando Ezechiel. 33. inquit: *Si impius egerit pœnitentiam*, & cætera, *vita vivet, omnia peccata ejus non imputabuntur ei.* Hoc est, ut ab oppositis loquamur, oblivioni tradentur. Ibi namque præmiserat; *Etiamsi dixero justo, quod vita vivet, & confisus in justitia sua fecerit iniquitatem, omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur, in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur.* Et infra. *Si dixero impio, morte morieris, & impius egerit Pœnitentiam*, & cætera, *omnia peccata ejus non imputabuntur ei*, & cæt. *vita vivet.* Ecce, quod, ab oppositis discurrendo, in idem redit ly *non imputabuntur*, cum ly. *oblivioni tradentur.* Quare nunc in tertia persona dicit, *non recordabuntur*: cum tamen supra capitulo decimooctavo in prima persona dixerit, *non recordabor?* ut ex hac phrasi locutionis designet, ministrum suum, qui est in persona alter ab eo, non recordaturum, seu ad modum non recordantis se habiturum, circa peccata a pœnitente sibi confessa. Ecce, quod sigillum a ministro suo custodiendum etiam antiquitus prædixerat divina bonitas. Et nota juxta seriem capitulorum ordinem sigilli: quoniam series hæc demonstrat, ideo sigillum debere servari a ministro ex eo, quod in Deo præcessit; idest, quod, ut *articulo primo* in corpore dixit sanctus Thomas, sacerdos debet custodire sigillum confessionis, eo, quia a Deo teguntur peccata. Quod autem series capitulorum id ostendat, patet: quia in capitulo decimooctavo dixit, *non recordabor*; & in capitulo trigesimotertio subjunxit, *non recordabuntur.* Hinc aliud quoque mirandum, quod tamen verum est, vide, quod scilicet homo inexcusabilis est, si non confitea-

fiteatur: ex quo peccata sua in confessione revelata tantæ celationis custodia, sub tanto præcepto, communiuntur. Vide mirum. Si peccator tegit peccata sua, Deus eadem detegit: si vero peccator detegit, Deus eadem tegit. Ex præcepto itaque sigilli a Christo Domino instituti, & ab *Innocentio III.* superius in appendice hac declarati, duo habita sunt ad literam; bonitas maxima Dei erga peccatorem confitentem, & inexcusabilitas maxima peccatoris præ rubore, vel alio venenoso respectu, peccata propria confiteri recusantis. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta a Pontifice, & scripturis, pro quanto sigillum tum directe, tum indirecte statuunt, & declares, & probes, atque defendas: maxime si junxeris articulum primum huic. *Tertio* vides: quomodo ex his, vicissim præsentis articuli Angelica doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICULUS III. 46

Utrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod non solus sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis confitetur sacerdoti per interpretem, necessitate urgente: Sed interpres, ut videtur, tenetur confessionem celare. Ergo etiam non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet.

2. Præterea. Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri: Sed ille tenetur peccata celare; cum sibi dicantur sicut Deo. Ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet.

3. Præterea. Aliquando aliquis se sacerdotem fingit, ut conscientiam alterius exploret per hanc fraudem; & ille etiam, ut videtur, peccat, si confessionem revelet. Ergo non solum sacerdos sigillum confessionis habet.

Sed Contra est, quod solus sacerdos minister est hujus sacramenti: Sed sigillum confessionis est annexum huic sacramento. Ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

Præterea. Ideo aliquis tenetur ea quæ in confessione audit, celare, quia non scit ea ut homo, sed ut Deus: Sed solus sacerdos est minister Dei. Ergo ipse solus tenetur occultare.

Respondeo dicendum, quod sigillum confessionis competit sacerdoti, inquantum est minister hujus sacramenti: quod nihil aliud est, quam debitum confes-

fessionem celandi; sicut clavis est potestas absolvendi: Tamen *sicut aliquis, qui non est sacerdos, in aliquo casu participat aliquid de actu clavis, dum confessionem audit propter necessitatem: ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare, quamvis, proprie loquendo, sigillum confessionis non habeat.*

Et per hæc patet solutio ad Objecta.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem monstres, *Innocent. III.* per extensionem insinuasse, quod quilibet de actu confessionis participans, etiam laicus, debet necessario servare sigillum. Insinuavit autem hoc per idem decretum supra *articulo secundo*, *appen.* recitatum; ubi accipitur proprie ly *sacerdos* pro audiente confessionem ex officio, puta, quia habet ordinem, & jurisdictionem. Extensive autem pro quocumque, & quomodocunque audiente confessionem; quantum ad sigillum servandum, loquendo. Intentio namque *Innocentii* ibi est: quod peccata confitentis maneant omnimode, dempto tunc audiente, secreta. Effectum vero hunc, scilicet totalem peccatorum absconsionem, non consequeretur, nisi de omni audiente confessionem, etiam laico, extensive non intendisset. Cum ergo Papa sufficienter providere famæ confitentis voluerit, ut undique libera esset confessio, & ipsius famæ sufficienter provideri non possit, nisi per extensionem sigilli ad quoscumque peccata confitentis in confessione narrata quomodocumque audientes, ut patet, clarum restat, quod Papa ipse præmissum decretum ad omnes hos, implicite saltem, extendere voluit, & extendit. Sub nomine igitur sacerdotis intellexit quoscumque, etiam laicos: non quia laici sacerdotes sint, hoc enim est damnata hæresis *q.* 8. *a.* 1. & 2. & 4. sed quia in proposito, de quo loquimur, possunt & ipsi aliquo modo participare de audientia confessionis: ut supra in notat. post conclus. Quoniam ergo accessorium sequitur naturam principalis, *de reg. ju. in* 6. & principalis in casu nostro est verus sacerdos immediate audiens confitentem, accessorius autem est quicumque alius, etiam laicus: fatendum est, quod intentio Papæ est obligare istos accessorios, & eodem proportionaliter circumspectionis vinculo, & eisdem pœnis: Vide igitur *ar* 2. decreti illius districtionem, & circumspectionis, & pœnarum: atque inde ad hos etiam facito utriusque re-
ctam

ctam applicationem. Ex supradictis quoque motus, *Gregorium* & *Eugenium* allegatos ibi, scripturasque pro sigillo sacerdotum adductas huc proportionaliter applicare potes: ad instar auctoritatis *Innocentii* te regulando. Hinc videbis melius & bonitatem Dei ibi *articulo secundo* expressam, & hominis non confitentis inexcusabilitatem. *Secundo* habes: quomodo per rationem dicta Pontificis, & scripturæ præfata, pro quanto sigillum extendunt etiam ad alios a sacerdote confessario immediate, intelligas, probes, ac tuearis. Addendo, quod participans alicujus naturam, & proprietates ejus participat; ut patet de ferro ignito, & mille aliis per te faciliter inveniendis. *Tertio* vides: quomodo vicissim ex his Angelica hæc doctrina consolidetur, & declaretur.

ARTICULUS IV. 47

Utrum de licentia confitentis possit sacerdos ejus peccatum, quod habet sub sigillo confessionis, alteri prodere.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod de licentia confitentis non possit sacerdos peccatum, quod habet sub sigillo confessionis, alteri prodere. Quod enim non potest superior, non potest inferior: Sed Papa non posset aliquem licentiare, ut peccatum, quod habet in confessione, alteri proderet. Ergo nec ille qui confitetur, potest ipsum licentiare.

2. Præterea. Illud quod est institutum propter bonum commune Ecclesiæ, non potest ex arbitrio unius irritari: Sed celatio confessionis est instituta propter bonum totius Ecclesiæ, ut homines confidentius ad confessionem accedant. Ergo ille qui confitetur, non potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

3. Præterea. Si posset licentiari sacerdos, videtur dari pallium malitiæ malis sacerdotibus; quia possent prætendere sibi licentiam datam; & sic impune peccarent: quod est inconveniens: Et sic videtur, quod non possint a confitente licentiari.

4. Præterea. Ille, cui iste peccatum revelabit, non habebit peccatum hoc sub sigillo confessionis; & sic poterit peccatum publicari, quod jam deletum est: quod est inconveniens. Ergo non potest licentiare.

Sed Contra. Superior potest remittere peccatorem cum literis ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius.

ipſius. Ergo de voluntate confitentis poteſt ſacerdos peccatum revelare alteri.

Præterea. Qui poteſt aliquid facere per ſe, poteſt etiam per alterum facere: Sed confitens poteſt peccatum ſuum, quod fecit, per ſe alteri revelare. Ergo poteſt per ſacerdotem hoc facere.

Reſpondeo dicendum, quod *duo* ſunt, propter quæ tenetur ſacerdos peccatum occultare: *Primo*, & principaliter, quia ipſa occultatio eſt de eſſentia ſacramenti, inquantum ſcit illud ut Deus, cujus vicem gerit in confeſſione: *Alio modo* propter ſcandalum vitandum: Poteſt autem confitens facere, ut ſacerdos illud quod ſciebat ut Deus, ſciat etiam ut homo; quod facit, dum licentiat eum ad dicendum: & ideo *ſi dicat, non frangit ſigillum confeſſionis: tamen debet cavere ſcandalum dicendo*, ne fractor ſigilli prædicti reputetur.

Ad primum ergo dicendum, quod Papa non poteſt licentiare ſacerdotem ad dicendum; quia non poteſt facere, quod illud ſciat ut homo; quod tamen facere poteſt ille qui confitetur.

Ad ſecundum dicendum, quod non irritatur illud, quod eſt inſtitutum propter bonum commune; quia ſigillum confeſſionis non frangitur, cum dicitur, quod alio modo ſcitur.

Ad tertium dicendum, quod ex hoc non datur aliqua impunitas malis ſacerdotibus; quia imminet eis probatio, ſi accuſantur, quod de licentia confitentis revelaverint.

Ad quartum dicendum, quod ille, ad quem notitia peccati devenit mediante ſacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu ſacerdotis, & ideo ſimile eſt de eo, & de interprete: niſi forte peccator velit, quod ille abſolute ſciat, & libere.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo:* quomodo per rationem rejicias errorem quorundam (ut refert Magiſter *Joannes de Tabia*) dicentium: quod non licet ſacerdoti de licentia confitentis dicere audita ab eo in confeſſione. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, errorem hunc merito repelli a Papa *Alexandro III.* extra, De Adulter. Capitulo ſignificaſti. Sic. *ſignificaſti nobis quendam presbyterum cum alterius conjuge intra eccleſiam dormiviſſe, quæ ſe, & illum cuidam ſacerdoti hujuſmodi delictum confeſſos fuiſſe. publice ſibi detexit, & hoc ipſum idem ſa-*

cer-

cerdos nomen adulteri celans in præsentia tua dixit. Hæc ibi. Ubi apparet, quod iste sacerdos (secundum Panormitanum etiam) revelavit hoc de licentia mulieris, quæ sibi hoc confessa fuerat. Nominavit ergo mulierem, quia licentiam ab ea habebat: celavit nomen adulteri, quia ab illo licentiatus sic non fuerat. Item a Papa *Lucio III. Matthæus Cardinalis secreta nobis insinuatione monstravit, quod, cum fuisses ad Ecclesiæ tuæ regimen*, & cætera. Hæc extra de sermo. Matthæus. Ubi dicunt doctores, quod iste Cardinalis revelavit ex licentia sibi data: & dicit Abbas. *Nota ex hoc textu, quod peccatum detectum in pœnitentia potest per confessorem alteri detegi, consentiente tamen ipso peccatore pœnitente.* Hæc ille, & recitatur in marginalibus glossis ad capitulum prædictum. Nec valet ratio illorum errantium in contrarium adducta, quando dicunt, quod confitens non potest in hoc dispensare sacerdotem: quia est de lege naturæ, divina, & essentia sacramenti, sigillum. Respondetur enim per textum articuli: quod confitens non dispensat super jura prædicta; sed quod facit per licentiam suam illud idem esse notum sacerdoti, ut homini, quod ante licentiam erat solum notum ipsi, ut Deo. Responsum hoc ad illos errantes confirmatur ex *Eugenio* Papa, capitulo si sacerdos, extra de offic. jud. ord. dicentes: *Tamen non potest nominatim eum removere a communione, licet sciat eum esse reum: quia non ut judex scit, sed ut Deus.* Hæc ibi. Ecce, quod *Eugen* Papa adducens rationem de servando sigillo a sacerdote, inquit, quod *sacerdos scit, ut Deus, non, ut judex*, id est, ut homo. Quasi ex opposito dicat; si sacerdos illud sciret, ut homo, posset revelare. Cum igitur confitens per licentiam faciat, quod dictum est, patet (ultra quod ratio D. Thom. est fundatissima: cum sit & ratio Eugenii) quod de ejus licentia potest sacerdos revelare, cum cautela tamen debita, & notata, tum in textu artic. tum in elucid. Cæterum, si a pœnitente licentiam super hoc non habeat, nec aliunde sibi detecta in confessione sciat, videat diligenter, ut observet jam dicta *in 1. ar. append.* Quibus & addas præceptum *Gregorii* Papæ dicentis. *Sacerdos ante omnia caveat: ne de his, qui ei confitentur peccata sua, alicui recitet, quod ea confessus est, non propinquis, non extraneis, neque (quod absit) pro aliquo scandalo. Nam, si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat.* Hæc ibi, de pœniten. dist. 6. cap. Ubi vides, quod

nec

nec pro ſcandalo aliquo vitando licet frangere ſigillum. Item ad hoc ipſum adde *Eugenium* Papam dicentem. *Si ſacerdos ſciat pro certo, aliquem eſſe reum alicujus criminis, vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit (niſi judiciario ordine quis probare poſſit) non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminate; ſicut dixit Chriſtus: unus veſtrum me traditurus eſt. Sed, ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit juſtitiam, poteſt excommunicare auctorem damni, licet etiam ei confeſſus ſit, ſed tamen non poteſt eum nominatim removere a communione: licet ſciat eum eſſe reum: quia non ut judex ſcit, ſed ut Deus, ſed debet eum admonere, ne ſe ingerat, quia nec Chriſtus Judam a communione removit.* Hæc extra de offic. jud. ordin. ſi ſacerdos. Ecce, quod confeſſum ſacramentaliter non vult prodi a ſacerdote propter rationem dictam; quia ſc. ſacerdos tunc illum eſſe reum ſcit, non ut judex (ideſt in foro contentioſo, in quo & petitur juſtitia a damnificato, & excommunicatio fertur) ſed ut Deus. *Tertio* habes: quomodo per rationem dictum *Alexandri* ſupra, pro quanto ſacerdotem poſſe de licentia pœnitentis dicere audita in confeſſione inſinuat, & intelligas, & probes, & defendas. Memineris tamen in tali caſu ſemper cautelæ dictæ in corp. art. & in coroll. poſt ad *quartum*. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 48

Utrum illud, quod quis ſcit per confeſſionem, & etiam aliquo alio modo, poſſit alteri revelare.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur quod illud, quod quis ſcit per confeſſiouem, & etiam aliquo alio modo, non poſſit alteri revelare. Non enim frangitur ſigillum confeſſionis, niſi dum peccatum, quod ſcitur in confeſſione, revelatur. Si ergo ille revelet peccatum, quod in confeſſione audivit, qualitercumque alias ſciat, ſigillum confeſſionis frangere videtur.

2. Præterea. Quicumque confeſſionem alicujus audit, ei obligatur ad hoc, quod peccata ipſius non revelet: Sed ſi aliquis promitteret alicui tenere privatum, quod ei diceretur, quantumcunque poſt ſciret, deberet privatum tenere. Ergo quod quis in confeſſione audivit, quantumcunque alias ſciat, debet privatum habere.

3. Præterea. Duorum quod eſt altero potentius, trahit ad ſe reliquum: Sed ſcientia, qua quis ſcit peccatum ut Deus, eſt potentior, & dignior ſcientia, qua ſcit peccatum ut homo. Ergo trahit ad ſe eam: Et ita non poterit revelare, ſecundum quod ſcientia, qua ſcit ut Deus, exigit.

4. Præterea. Secretum confeſſionis inſtitutum eſt ad vitandum ſcandalum, & ne homines a confeſſionibus retrahantur: Sed ſi aliquis poſſet dicere illud, quod in confeſſione audivit, etiamſi aliter ſciret, nihilominus ſcandalum ſequeretur. Ergo nullo modo poteſt dicere.

Sed Contra. Nullus poteſt alium obligare, ad quod non erat obligatus, niſi ſit ſuus Prælatus, qui obliget eum præcepto: Sed ille qui ſciebat alicujus peccatum per viſum, non erat obligatus ad celandum. Ergo ille qui ei confitetur, cum non ſit Prælatus ſuus, non poteſt eum obligare ad celandum per hoc, quod ei confitetur.

Præterea. Secundum hoc poſſet impediri juſtitia Eccleſiæ, ſi aliquis, ut evaderet ſententiam excommunicationis, quæ in ipſum ferenda eſſet propter aliquod peccatum, de quo convictus eſt, confiteretur ei, qui ſententiam ferre debuiſſet: Sed juſtitiæ executio eſt in præcepto. Ergo non tenetur quis celare peccatum, quod in confeſſione audivit, ſi alias ipſum ſciat.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt *triplex* opinio. *Quidam* enim dicunt, quod illud quod in confeſſione aliquis audivit, non poteſt aliquo modo dicere alii, etiam ſi alias ſcivit, ſive ante, ſive poſt. *Quidam* vero dicunt, quod per confeſſionem præcluditur ſibi via, ne poſſit aliquid dicere de hoc, quod prius ſcivit; non autem quin poſſit dicere, ſi poſt alio modo ſciat. Utraque autem opinio, dum nimium ſigillo confeſſionis attribuit, præjudicium veritati, & juſtitiæ ſervandæ facit. Poſſet enim aliquis ad peccandum eſſe pronior, ſi non timeret ab illo accuſari, cui confeſſus eſt, ſi coram illo peccatum iteraret. Similiter etiam multum juſtitiæ perire poterit, ſi teſtimonium ferre aliquis non poſſet de eo, quod vidit poſt confeſſionem de hoc factam. Nec obſtat, quod *quidam* dicunt, quod debet proteſtari, ſe non tenere privatum hoc: quia hoc non poſſet proteſtari, niſi poſtquam peccatum eſſet ſibi dictum: Et tunc quilibet ſacerdos poſſet cum vellet, revelare peccatum, proteſtationem faciendo, ſi hoc ipſum ad revelandum liberum redderet. Et ideo *alia* opinio eſt communior, quod *illud quod homo a-*

lias

lias scit, sive ante confessionem, sive post, non tenetur celare, *quantum* ad id quod scit ut homo: potest enim dicere: *Scio illud, quia vidi*: *Tenetur tamen celare illud, inquantum scit ut Deus*. non enim potest dicere: *Ego audivi hoc in confessione*: *Tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi immineat necessitas*.

Ad primum ergo dicendum, quod quando aliquis dicit se vidisse, quod in confessione audivit, non revelat quod in confessione audivit, nisi per accidens: Sicut qui scit aliquid per auditum, & visum, non revelat quod vidit, per se loquendo, si dicat se audivisse; sed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit visum esse. & ideo talis sigillum confessionis non frangit.

Ad secundum dicendum, quod non obligatur audiens confessionem ad hoc, quod non revelet peccatum simpliciter, sed prout est in confessione auditum. Nullo enim casu dicere debet se audivisse in confessione.

Ad tertium dicendum, quod hoc intelligendum est de duobus, quæ habent oppositionem: Sed scientia, qua scit aliquis peccatum ut Deus, & illa qua scit ut homo, non sunt opposita; Et ideo ratio non procedit.

Ad quartum dicendum, quod non debet ita vitari peccatum ex una parte, quod ex alia justitia relinquatur. Veritas enim non est propter scandalum dimittenda. Et ideo quando imminet periculum justitiæ, & veritatis, non debet dimitti revelatio ejus, quod quis in confessione audivit, si aliter sciat, propter scandalum: veruntamen scandalum, quantum in se est, evitare tenetur.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem convincas errorem quorundam dicentium, quod in confessione audita, etiam quod alia via noscat eadem, non potest quis revelare. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hunc errorem a fortiori rejici ex prædictis in *art. 4. apped.* Dixi, a fortiori, quoniam, si de licentia confitentis audita in confessione manifestare licet, multo magis visa extra confessionem, etiam quod ante, vel post in confessione sint habita, manifestare licebit, ut patet. Nam licentia illa confitentis non est adeo remota a confessione, sicuti sunt illa, quæ totaliter extra confessionem cognita sunt. Item, merito

damnari directe ab *Eugenio* Papa, *extr. cap. Si sacerdos*, &c. ut supra *a.* 4. *append.* Nam ibi dicit sententialiter *Eugenius*, quod scire, ut Deus, prohibet nos a manifestatione ad extra; scire autem, ut homo, non item. Vide tu verba ejus ibi. Cum igitur aliquis sibi dictum in confessione, & consequenter scitum a se, ut Deo, sciverit quandoque extra, & consequenter, ut homo: patet secundum Eugenium, quod absque peccato manifestare poterit. Memento tamen semper illius cautelæ, quæ in *tertia* conclusione explicatur. *Tertio* vides: quomodo vicissim ex his Angelica doctrina hæc stabiliatur, & declaretur.

QUÆSTIO XII.

De satisfactione, quoad ejus quidditatem, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de Satisfactione, de qua *quatuor* consideranda sunt. *Primo* de ejus quidditate. *Secundo* de ipsius possibilitate. *Tertio* de ejus qualitate. *Quarto* de his, per quæ homo Deo satisfacit.

Circa primum quæruntur tria.

Primo. Utrum satisfactio sit virtus, vel actus virtutis.
Secundo. Utrum sit actus justitiæ.
Tertio. Utrum definitio satisfactionis, quæ in littera ponitur, convenienter assignetur.

ARTICULUS I. 49

Utrum Satisfactio sit virtus, vel actus virtutis.

S. Tho. 4. d. 15. q. 1. ar. 1.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Satisfactio neque sit virtus, neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius: Sed satisfactio non est meritoria, ut videtur; quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attendit. Ergo satisfactio non est actus virtutis.

2. Præterea. Omnis actus virtutis est voluntarius: Sed aliquando fit satisfactio de aliquo, homine invito: ut quando aliquis pro offensa in alterum commissa

missa a judice punitur. Ergo satisfactio non est virtutis actus.

3. Præterea. Secundum Philosophum in 8. Ethic. (*c. 13. in fi. to. 5.*) *In virtute moris principale est electio*. Sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera. Ergo non est virtutis actus.

Sed Contra. Satisfactio ad pœnitentiam pertinet: Sed pęnitentia est virtus. Ergo & satisfactio est actus virtutis.

Præterea. Nullus actus operatur ad deletionem peccati, nisi sit actus virtutis: quia contrarium destruitur per suum contrarium. Sed per satisfactionem peccatum totaliter annihilatur. Ergo satisfactio est virtutis actus.

Respondeo dicendum, quod aliquis actus dicitur esse actus virtutis *dupliciter*. *Uno modo* materialiter: Et sic quilibet actus, qui malitiam non habet implicitam, vel defectum debitæ circunstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quolibet tali actu potest uti virtus in suum finem; sicut est ambulare, loqui, & hujusmodi. *Alio modo* dicitur actus aliquis esse actus virtutis formaliter, quia ipse in suo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis. Formale autem cujuslibet virtutis moralis est ratio medii. Unde omnis actus, qui rationem medii importat, actus virtutis formaliter dicitur. Et quia æqualitas medium est, quod suo nomine satisfactio importat; (non enim dicitur aliquid satisfieri, nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliquid) *constat*, *quod satisfactio etiam formaliter est actus virtutis*.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis satisfacere in se sit debitum: tamen inquantum satisfaciens voluntarie hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operantis: & sic operans facit de necessitate virtutem. ex hoc enim debitum diminuere habet meritum, quod necessitatem importat, quæ voluntati contrariatur. unde si voluntas necessitati consentiat, ratio meriti non tolletur.

Ad secundum dicendum, quod actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, sed in eo qui facit; quia illius actus est. Et ideo, cum ille, in quem judex vindictam exercet, se habeat ut patiens ad satisfactionem, non ut agens, non oportet, quod in eo voluntaria sit satisfactio, sed in judice faciente.

Ad tertium dicendum, quod principale in virtute potest accipi *dupliciter*. *Uno modo* principale in ipsa ac-

accipi poteſt, inquantum eſt virtus. Et ſic ea quæ ad rationem ejus pertinent, vel magis ei propinqua ſunt, principaliora ſunt in virtute: Et ſic electio, & interiores actus in virtute, inquantum virtus eſt, principaliores ſunt. *Alio modo* poteſt accipi principale in virtute, inquantum eſt talis virtus; Et ſic principalius in ipſa eſt illud, ex quo determinationem accipit actus interior, qui in aliquibus virtutibus determinatur per actus exteriores: quia electio, quæ eſt communis omnibus virtutibus, ex hoc quod eſt electio talis actus, efficitur propria hujus virtutis: Et ſic actus exteriores in aliquibus virtutibus ſunt principaliores: Et ita etiam eſt in ſatisfactione.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a *Concil. Flor.* & *Triden.* quod ſatisfactio eſt actus virtutis. Hoc autem inſinuavit *Floren.* quando in Decreto Papæ *Eugenii IV.* determinavit, quod ſatisfactio eſt pars, ſeu actus pœnitentiæ. Item Concil. *Trid.* quando *ſeſſ.* 14. *ca.* 3. dixit: quod ſatisfactio eſt actus pœnitentis, & pars pœnitentiæ. Cum enim pœnitentia ſit virtus, alioquin a Chriſto *Matth.* 3. non præciperetur per ly *pœnitentiam agite*, cum præcepta legis non dentur, niſi de actibus virtutum, ut habetur ex 2. *Ethicor.* dicente Philoſopho, quod legislator intendit facere homines virtuoſos, ſequitur aperte, quod, qui dicit ſatisfactionem eſſe partem, ſeu actum pœnitentiæ, dicit per hoc, quod ſatisfactio eſt actus virtutis. Nec obſtat phantaſia *Lutheri* negantis, ſatisfactionem eſſe partem pœnitentiæ, & conſequenter eſſe actum virtutis, ut dictum eſt: quoniam ſuum dicere damnatum intelligitur a prædictis Conciliis ibi. Unde idem Concilium *Trident.* eadem ſeſſione damnans Lutherum can. 4. ait: *Si quis negaverit, ad integram, & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente, videlicet, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur*, &c. *anathema ſit*. Erubeſcat ergo Lutherus pertinaciæ ſuæ hæreticæ prædictæ (ut refert Roffenſis contra ipſius aſſertiones, *art.* 5.) ſic jungens: *Vehementer odi, & ſublatum vellem hoc vocabulum, ſatisfactio*. Item damnatur illa hæreſis a Papa *Leone X.* in bulla contra errores Lutheri: cujus particulam pro damnatione hujus cum aliis erroribus vide *quæſt.* 1. *art.* 1. *append.* & 3. *par. quæſt.* 68. *art.* 9. Vide

Roſ-

Roffenfem fupra contra errorem illum Lutheri mirifice triumphantem. *Secundo* habes: quomodo per rationem oftendas, prædicta a Conciliis, pro quanto fatisfactionem innuunt effe actum virtutis, merito damnaffe errorem ipfum Lutheri: & quomodo eadem, pro tanto & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex his viciffim Thomiftica doctrina hæc, &c.

ARTICULUS II. 50

Utrum fatisfactio fit actus juftitiæ.

AD Secundum fic proceditur. Videtur, quod fatisfactio non fit actus juftitiæ. Quia fatisfactio fit ad hoc, quod reconcilietur homo ei, quem offendit: Sed reconciliatio, cum fit actus amoris, ad charitatem pertinet. Ergo fatisfactio eft actus charitatis, & non juftitiæ.

2. Præterea. Caufæ peccatorum in nobis funt paffiones animæ, quibus ad malum incitamur: Sed juftitia, fecundum Philofophum, (*l.* 5. *Ethic. c.* 2. & 3. *to.* 5.) non eft circa paffiones, fed operationes. Cum ergo ad fatisfactionem pertineat peccatorum caufas excidere, ut in litera dicitur, (4. *d.* 15.) videtur quod non fit actus juftitiæ.

3. Præterea. Cavere in futurum non eft actus juftitiæ, fed magis prudentiæ, cujus pars ponitur cautela: Sed hoc pertinet ad fatisfactionem, quia ipfius eft fuggeftionibus peccatorum aditum non indulgere. Ergo fatisfactio non eft actus juftitiæ.

Sed Contra. Nulla virtus attendit rationem debiti, nifi juftitia: Sed fatisfactio honorem debitum Deo impendit, ut Anfelmus ait, (*in lib.* 1. *Cur Deus homo*, *c.* 11. *ad fi.*) Ergo fatisfactio eft actus juftitiæ.

Præterea. Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nifi juftitia: Sed hoc fit per fatisfactionem, qua conftituitur æqualitas emendæ ad offenfam præcedentem. Ergo fatisfactio eft juftitiæ actus.

Refpondeo dicendum, quod fecundum Philofophum in 5. Ethicorum, (*c.* 3. & 4. *to.* 5.) medium juftitiæ accipitur fecundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua. Unde cum talem adæquationem ipfum nomen fatisfactionis importet, quia hoc adverbium *fatis* æqualitatem proportionis defignat, conftat, quod fatisfactio formaliter juftitiæ actus eft. Sed juftitiæ actus fecundum Philofo-

phum (*l.* 5. *Ethic. cap.* 2. *&* 4. *to.* 5.) est vel sui ad alterum, ut quando aliquis reddit alteri, quod ei debet; vel alterius ad alterum, sicut quando judex fecit justitiam inter duos. Quando autem est actus justitiæ sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente constituitur: quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur injustum passo. Et quia satisfactio æqualitatem in ipso faciente exprimit, ideo dicit actum justitiæ, qui est sui ad alterum, proprie loquendo: Sed sui ad alterum potest aliquis facere justitiam, vel in actionibus, & passionibus, vel in rebus exterioribus: sicut etiam injuria fit alteri, vel subtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo. Et quia usus rerum exteriorum est dare, ideo actus justitiæ, secundum quod æqualitatem in rebus exterioribus constituit, proprie dicit hoc, quod est reddere: sed satisfacere manifeste æqualitatem in actionibus demonstrat, quamvis quandoque unum pro alio ponatur. Et quia adæquatio non est nisi inæqualium, ideo satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit, quæ quidem offensam constituit: & ideo habet respectum ad offensam præcedentem. Nulla autem pars justitiæ respicit offensam præcedentem, nisi justitia vindicativa, quæ æqualitatem constituit in eo, qui injustum patitur, indifferenter; sive sit patiens idem, quod agens, (ut quando aliquis sibiipsi pœnam infert) sive non sit idem, quod agens; ut quando judex alium punit, ad utrumque vindicativa justitia se habente: Similiter & pœnitentia, quæ æqualitatem tantum in faciente importat; quia ipsemet pœnitens pœnam tenet: ut sic quodammodo pœnitentia vindicativæ justitiæ species sit. Et per hoc constat, quod *satisfactio quæ æqualitatem respectu offensæ præcedentis in faciente importat, opus justitiæ est, quantum ad illam partem, quæ pœnitentia dicitur.*

Ad primum ergo dicendum, quod satisfactio, ut ex dictis patet, (*in corp.*) est quædam injuriæ illatæ recompensatio. Unde sicut injuria illata immediate ad inæqualitatem justitiæ pertingebat, & per consequens ad inæqualitatem amicitiæ oppositam: ita & satisfactio directe ad æqualitatem justitiæ perducit, & ad æqualitatem amicitiæ ex consequenti. Et quia actus aliquis elicitive ab illo habitu procedit, ad cujus finem immediate ordinatur, imperative autem ab illo, ad cujus finem ultimo tendit, ideo satisfactio elicitive est a justitia, sed imperative a charitate.

Ad secundum dicendum, quod quamvis justitia sit prin-

principaliter circa operationes; tamen etiam ex consequenti est circa passionis, inquantum sunt operationum causæ. Quare sicut justitia cohibet iram, ne alteri læsionem injuste inferat, & concupiscentiam, ne ad alienum thorum accedat: sic etiam satisfactio potest peccatorum causas excidere.

Ad tertium dicendum, quod quælibet virtus moralis participat actum prudentiæ, eo quod formaliter ipsa compiet in eis rationem virtutis, cum secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, ut patet per definitionem virtutis positam in 2. Ethic. (*c. 6. to. 5.*)

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum a sacris literis, a Conciliis, a summis Pontificibus, quod satisfactio est actus justitię vindicativę, seu actus justitię quoad illam partem, quæ pęnitentia dicitur. A sacris literis, Matth. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Hoc est. Vestras satisfactiones facite, ut ad ęqualitatem proportionaliter pręcedentium offensarum, de quibus jam vos pęnituit, fiant. Quis non videat, per hoc aperte in sensu dici, quod satisfactiones ad justitiam pertinent? Lege corporis articuli principium de medio justitię, & inde, auctoritatem prędictam Euangelii sic innuere, facile colliges. Item Deuteron. 25. *Pro mensura delicti erit & plagarum modus*. Item Apoc. 18. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*. Audis æqualitatem? Infer justitiam. Item 1. Corinth. 11. *Si nos ipsos judicaremus, non utique judicaremur*. Judicium est actus justitię, 2. 2. *qu. 60. a.* 1. & Apostolus satisfactiones hic vocat judicia. ergo per hoc manifeste docet, satisfactionem esse actum justitię. Item Rom. 6. *Sicut exhibuistis membra vestra servire iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem*. Hoc est. Unusquisque, quot in se habuit oblectamenta, tot de se inveniat holocausta. Convertat ad virtutum numerum, numerum criminum: ut totum serviat Deo in pęnitentia, quicquid ex se Deum contempsit in culpa. Vide ergo satisfactionem, secundum Apostolum esse actum justitię. Item Ps. 118. *Feci judicium, & justitiam, non tradas me calumniantibus me*. Quid autem intelligat per justitiam, declaraverat jam in Ps. 6. dicens: *Lavabo per singulas noctes lectum meum*,

lachrymis meis stratum meum rigabo. Quod exponens Chrysost. Hom. 41. de pęnitentia, dicit: *Olim patratum peccatum, post tot annos, post tot generationes, quasi nuper accidisset, lugebat. Pœnitentem irasci non oportet, neque sævire: sed conteri, tanquam condemnatum, tanquam non habentem fiduciam, tanquam judicatum reum, tanquam ex sola salvari misericordia debentem, tanquam ingratum erga benefactorem redargutum, tanquam injucundum, & reprobum, tanquam innumeris dignum supplicits. Si hæc cogitet: non irascetur, non indignabitur, sed lugebit, flebit, gemet, & conqueretur nocte, ac die. Pęnitentem numquam oportet oblivioni peccatum tradere: sed Deum quidem rogare, ne ejus meminerit: ipsum vero nunquam ipsius oblivisci. Si nos ejus non recordemur, Deus ipsius non obliviscetur, si nos ejus meminerimus, Deus obliviscetur. A nobis ipsis ultionem sumamus, nosipsos accusemus, ita placabimus judicem*. Hęc ille. Ubi, si notaveris ly *ultionem*, ly *accusemus*, dices, quod secundum Psalmistam ab eo interpretatum satisfactio est actus justitię. A Conciliis item idipsum in principio append. dictum insinuatum est. Nam Concil. *Trident*. sess. 14. ca. 8. *Habeant sacerdotes Domini præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*. Hęc ibi. Ecce, quod actum justitię vindicativę, & respectu precedentis offensę, esse satisfactionem, habes ex Concilio. Item octava Synodus, & recitatur 26. q. 7. *Affectum illum in se recipiat pænitens, quem gerebat ille, qui dicebat: iniquitatem odio habui, & abominatus sum*, &c. *vel secundum ea, quæ Apostolus dixit ad eos, qui secundum Deum contristati sunt. Quantum (inquit) in vobis operatus est solicitudinem, sed accusationem, sed indignationem, sed æmulationem, sed vindictam*, &c. Hæc ibi. Item eadem Synodus octava, & recitatur 26. qu. 7. *Ergo eum, qui peccatum non punit, tales esse debemus, sicut Dominus præcepit, dicens sit tibi, sicut ethnicus, & publicanus, & sicut Apostolus docuit, dicens: subtrahite vos ab omni fratre ambulante inordinate, & secundum traditionem, quam tradidimus vobis*. Hæc ibi. Ubi ad propositum nota ly *punit*. Item Concilium *Aquense* cap. 1. sic: *Apostolus inquit, si nosipsos judicaverimus, a Domino non judicabimur. Hæc est vindicta, quam (inspirante Deo) omnis peccator pro suis admissis pæni-*

nitendo in seipso vindicat. Hæc ibi. A summis etiam Pontificibus idem in principio appendicis dictum insinuatum est. *Leo* enim *I.* sic ait. *Oportet, unumquemque christianum conscientiæ suæ habere judicium, ne converti ad Dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vitæ suæ constituat, quem periculose ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum se reservet incertum: &, cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inveniat spatium, vel confessio pęnitentis, vel reconciliatio sacerdotis*. Hęc ille in epistola ad *Theodorum* Forojuliensem Episcopum, & est 89. in ordine, tom. 1. Conciliorum. Ubi nota ad propositum ly *judicium*: quod scilicet de satisfactione loqui volens, ipsam ad judicium, consequenter ad justitiam conscientię pertinere affirmat. Item *Gregorius I.* epist. ad *Secundinum*, sic: *A capite itaque incipientes usque ad quartum altaris ministrum hanc formam servandam cognoscimus, ut, sicut minorem major præcedit in honore, ita & in crimine, & quem major sequitur culpa, majori plectatur vindicta, quæ post pęnitentiam credatur esse fructuosa*. Hęc ibi. Ubi satisfactionem vocat vindictam: & vindictam ipsam pro majori delicto majorem fore determinat. Item *Innocentius III.* Livon. Episcopo, & eis, qui cum ipso sunt, fratribus, ait: *Pęnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quam pęnitentis contritionem, per discreti sacerdotis arbitrium est moderanda*. Hęc ibi. Ubi idem apparet per ly *secundum quantitatem delicti*. Unde etiam patet, quod in satisfactione commutatur contritionis magnitudo, ut justitię actus conservetur, quod annotatum est supra ante probat. conclus. *Secundo* habes: quomodo prędicta Scripturarum, Conciliorum, Romanorum Pontificum, pro quanto satisfactionem esse justitię vindicativę actum insinuant, & declares, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 51

Utrum definitio satisfactionis in litera convenienter ponatur.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod definitio satisfactionis in litter (4. d. 15.) inconvenienter ponatur ab Augustino dicente, (*in l. de Ecclesiast. dogm. c. 54. tom. 3.*) quod *satisfactio est*

peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est: Sed in hac vita non possumus fomitem excidere. Ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere.

2. Præterea. Causa peccati est fortior, quam peccatum: Sed homo per se non potest peccatum excidere. Ergo multo minus causas peccati: Et sic idem quod prius.

3. Præterea. Satisfactio, cum sit pars pœnitentiæ, præteritum respicit, non futurum: Sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorum respicit futurum. Ergo non debet poni in definitione satisfactionis.

4. Præterea. Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ: Sed de offensa præcedenti nulla fit mentio. Ergo inconvenienter assignatur definitio santisfactionis.

5. Præterea. Anselmus ponit aliam definitionem in lib. 1. *Cur Deus homo*, (*c.* 11. *ad fi.*) scil. *Satisfactio est honorem debitum Deo impendere*: in qua nulla fit mentio horum, quæ Augustinus hic ponit. Ergo altera earum videtur esse incompetens.

6. Præterea. Honorem debitum potest innocens impendere: Sed satisfacere non competit innocenti. Ergo definitio Anselmi est male assignata.

Respondeo dicendum, quod justitia non ad hoc tantum tendit, ut inæqualitatem præcedentem auferat, puniendo culpam præteritam, sed etiam ut in futurum æqualitatem custodiat: quia secundum Philos. in 2. Ethic. (*c.* 3. *a princ. tom.* 5.) *Pœnæ medicinæ sunt*. Unde & satisfactio, quæ est justitiæ actus pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, & præservans a futuris. Et ideo quando homo homini satisfacit, & præterita recompensat, & a futuris cavet. Et secundum hoc *dupliciter* potest satisfactio definiri. *Uno modo* respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat: Et sic dicitur, quod satisfactio est illatæ injuriæ recompensatio secundum justitiæ æqualitatem: Et in idem redit definitio Anselmi, qui dicit, quod *satisfacere est honorem debitum Deo impendere*, ut consideretur debitum ratione culpæ commissæ. *Alio modo* potest definiri, secundum quod præservat a culpa futura: *Et sic definit eam hic Augustinus*. Præservatio autem a morbo corporali fit per ablationem causarum, quibus morbus consequi potest: eis enim ablatis, non potest morbus sequi. Sed in morbo spirituali non est ita: quia liberum arbitrium non cogi-

gitur. unde causis etiam præsentibus † *al. præcedentibus* † potest vitari, quamvis difficulter, & causis amotis potest incurri. Et ideo in satisfactionis definitione *duo* ponit, sc. *excisionem* causarum, quantum ad *primum*, & *renitentiam* liberi arbitrii ad ipsum peccatum, quantum ad *secundum*.

Ad primum ergo dicendum, quod accipiendæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ sunt *duplices*; Scil. *interiores*, ut libido ex consuetudine, vel actu peccati relicta, & ea quæ dicuntur reliquiæ peccati: *Quædam* vero sunt exteriores; ut exteriores occasiones ad peccandum, sc. locus, mala societas, & hujusmodi. Et tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur; quamvis fomes, qui est causa remota peccati actualis, non tollatur totaliter in hac vita per satisfactionem, etsi debilitetur.

Ad secundum dicendum, quod quia causa mali, vel privationis eo modo, quo causam habet, non est nisi bonum deficiens, bonum autem facilius tollitur, quam constituatur, ideo facilius est causas privationis, & mali excidere, quam ipsum malum removere, quod non removetur, nisi per constructionem boni, ut patet in cæcitate, & causis ejus.

Et tamen causæ peccati prædictæ non sunt sufficientes causæ, cum ex eis non de necessitate sequatur peccatum; sed sunt occasiones quædam: Nec iterum satisfactio sine Dei auxilio fit; quia sine charitate esse non potest, ut dicetur (*qu.* 14. *art.* 2.)

Ad tertium dicendum, quod quamvis pœnitentia ex prima sui institutione, sive intentione respiciat præteritum: tamen etiam ex consequenti futurum respicit, inquantum est medicina præservans: & sic etiam satisfactio.

Ad quartum dicendum, quod Augustinus definit satisfactionem, secundum quod fit Deo; cui secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamvis peccator, quantum in se est, aliquid subtrahat. Et ideo in satisfactione tali principalius requiritur emendatio in futurum, quam recompensatio præteritorum. Et propter hoc ex parte ista Augustinus definivit satisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorum cognosci potest recompensatio præteritorum, quæ fit circa eadem converso modo. In præterita enim respicientes, causas peccatorum propter peccata detestamus, a peccatis incipientes detestationis motum: sed in cautela a causis incipimus, ut causis subtractis, facilius peccata vitemus.

Ad quintum dicendum, quod non est inconve-
ni-

niens, quod de eodem dentur diversæ assignationes secundum diversa, quæ in ipso inveniuntur. Et sic est in proposito, ut ex dictis patet. (*in corp.*)

Ad sextum dicendum, quod intelligitur debitum, quod debemus Deo ratione culpæ commissæ: quia debitum pœnitentia respicit, ut prius dictum est, (*art. præc.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas heresim *Lutheri*, ut refert *Leo Papa Decimus* in bulla contra illius errores dicentis: optima pœnitentia est nova vita. Ubi per novam vitam intelligit abstinere a peccatis, & virtutes assequi; non autem cointelligit recompensationem justam ratione culpæ præteritæ. Contra hunc, inquam, interimendum habes ex *artic.* non tantum rationem, sed Anselmi definitionem. Contra quem & habuisse recordaberis articulum *secundum* præcedentem. *Secundo* habes: quomodo per rationem articuli, & hujus, & præcedentis ostendas, hæresim prædictam merito damnatam fuisse a Concil. *Trid.* sess. 14. cap. 8. sic: *Nemo unquam catholicus sensit, ex hujusmodi nostris satisfactionibus vim meriti, & satisfactionis Domini nostri Jesu Christi, vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui, quod, dum Novatores intelligere volunt, ita optimam pœnitentiam novam vitam esse docent, ut omnem satisfactionis vim, & usum tollant.* Hæc ibi. Et Can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a sacerdote injunctis, &c. atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam: Anathema sit.* Hæc ibi. Item, merito damnatam a *Leone* in prædicta bulla, cujus damnationis particulam vide *quæst.* 1. *art.* 1. *append.* & 3. *par. quæst.* 68. *art.* 9. Item a scripturis Luc. 15. *gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super* 99. *justis, qui non indigent pœnitentia.* Quid contra Novatores illos clarius, cum justi ipsi indigeant nova vita, ut patet, saltem perseverando, & non indigeant pœnitentia? Ergo pœnitentia addit ad novam vitam. *Tertio* habes: quomodo per rationem, definitionemque Augustini, interimas hæreses *Almarici*, ut refert Cardinalis Turrecremata, de Eccle. *lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 35. & *Direct. Inq.* 2. *par. qu.* 7. dicentis, quod in charitate constituto nullum peccatum impu-

putabitur: item, quasi declarantis prædictum dogma, quod, quæcumque stupra, adulteria, &c. ex charitate carnaliter commiscentes committunt, non sunt peccatum: ex quo, & alia hæresis ab eodem parturiebatur de charitate ficta, dicente, quod mulieres non peccabant commiscendo carnaliter, dummodo ex charitate id agerent. Ejusdem fere tenoris erat hæresis *Begardorum*, & *Beguinarum* (Prat. *Begardi*) garrientium, quod, cum ad statum quendam perfectionis homo pervenerit, tunc sensualitas est ita perfecte spiritui, & rationi subjecta, quod homo potest libere corpori concedere, quicquid placet. Concordant namque errantes hi omnes in hoc, quod non opus est cavere a peccatis excidendo causas illorum, ut considerantibus propositiones ipsorum adductas, quidnam pariant, facile patere potest. Contra hos ergo pugnat articulus præsens, inquantum dicit, quod homini jam indulgentiam de peccatis consecuto, & pro illorum pœna satisfacienti, excidendæ sunt causæ peccatorum, &c. nimirum, quia talis homo, etiam in gratia constitutus potest cadere in peccatum sibi imputandum, & quia sensualitati suæ non est licitum libere concedere, quicquid placuerit. *Quarto* habes: quomodo ostendas per rationem, esse merito damnatum prædictum errorem Almarici ab *Innocentio III.* in Concilio generali *Lateranens.* c. 2. in fine sic: *Reprobamus etiam, & damnamus perversissimum dogma impii Almarici, cujus mentem sic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana*. Hæc ibi. ubi, licet Pontifex Romanus singulariter loquatur, tamen sub singulari illo totam *Almarici* doctrinam, & omne dogma condemnare intendit: ut fusius declarat Franciscus Pegna in scholiis suis super Direct. Inq. in parte illa, ubi recensetur ista definitio *Innocentii*. Item merito esse damnatum errorem *Begardorum*, & *Beguinarum* a *Clemente V.* Papa in Concil. *Viennen.* ut habetur *in Clemen. de Hæretic. cap. Ad nostrum*. Ibi enim narratis octo erroribus illorum simul cum isto in fine concluditur sic. *Sacro approbante Concilio sectam ipsam*, Begardorum, & Beguinarum sc. *cum præmissis erroribus damnamus*, *& reprobamus omnino*. *Quinto* vides, quomodo ex his vicissim Angelica, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO XIII.

De satisfactionis possibilitate, in duos articulos divisa.

DEinde considerandum est de possibilitate satisfactionis.

Circa quod duo quæruntur.

Primo. Utrum homo possit Deo satisfacere.
Secundo. Utrum aliquis pro alio satisfacere possit.

ARTICULUS I. 52

Utrum homo possit Deo satisfacere.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod homo non possit Deo satisfacere. Satisfactio enim debet æquari offensæ, ut ex dictis patet: (*qu. prec. ar.* 2. & 3.) Sed offensa in Deum commissa est infinita: quia quantitatem recipit ab eo, in quem committitur; cum plus offendat, qui Principem percutit, quam alium quemquam. Cum ergo actio hominis non possit esse infinita, videtur quod homo Deo satisfacere non possit.

2. Præterea. Servus, quia totum quod habet, domini est, non potest pro aliquo debito recompensare: Sed nos servi Dei sumus, & quicquid boni habemus, ab ipso habemus. Cum ergo satisfactio sit recompensatio offensæ præteritæ, videtur quod Deo satisfacere non possimus.

3. Præterea. Ille, cujus totum quod habet, non sufficit ad unum debitum exolvendum, non potest pro alio debito satisfacere. Sed quicquid homo est, & potest, & habet, non sufficit ad solvendum debitum pro beneficio creationis: unde Isa. 40. dicitur, quod *ligna Libani non sufficient ad holocaustum*. Ergo nullo modo potest satisfacere pro debito offensæ commissæ.

4. Præterea. Homo totum tempus suum debet in Dei servitium expendere: Sed tempus amissum non potest recuperari; propterea quod nihil est gravius jactura temporis, ut Seneca dicit. (*implic. l.* 1. *ep.* 1.) Ergo non potest homo recompensationem Deo facere: Et sic idem quod prius.

5. Præterea. Peccatum actuale mortale est gravius,

vius, quam originale: Sed pro originali nemo potuit ſatisfacere, niſi Deus & homo eſſet. Ergo neque pro actuali.

Sed Contra. Sicut Hieronymus dicit, (*in expoſit. fidei ad Damaſ. ad fin. inter op. aſcititia*) *Qui dicit, Deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, anathema ſit:* Sed ſatisfactio eſt in præcepto, Luc. 3. *Facite dignos fructus pœnitentiæ*. Ergo poſſibile eſt Deo ſatisfacere.

Præterea. Deus eſt magis miſericors, quam aliquis homo. Sed homini eſt poſſibile ſatisfacere. Ergo & Deo.

Præterea. Satisfactio eſt, cum pœna culpæ æquatur; quia juſtitia eſt idem, quod contrapaſſum, ut Pythagorici dixerunt: Sed contingit æqualem pœnam aſſumere delectationi, quæ fuit in peccando. Ergo contingit Deo ſatisfacere.

Reſpondeo dicendum, quod homo Deo *dupliciter* debitor efficitur: *Uno modo* ratione beneficii accepti: *Alio modo* ratione peccati commiſſi. Et ſicut gratiarum actio, vel latria, vel ſi quid eſt aliud hujuſmodi, reſpicit debitum accepti beneficii; ita ſatisfactio reſpicit debitum peccati commiſſi. In his autem honoribus, qui ſunt ad parentes, & Deum, etiam ſecundum Philoſophum, (*lib.* 8. *Ethic. ſub fin. lib. tom.* 5.) impoſſibile eſt æquivalens reddere ſecundum quantitatem; ſed ſufficit, ut homo reddat quod poteſt: quia amicitia non exigit æquivalens, ſed quod poſſibile eſt: & hoc etiam eſt æquale aliqualiter, ſc. ſecundum proportionalitatem: quia ſicut ſe habet hoc quod Deo eſt debitum, ad ipſum Deum; ita hoc quod iſte poteſt reddere ad ipſum: Et ſic aliquo modo forma juſtitiæ conſervatur. Et ſimiliter eſt ex parte ſatisfactionis. Unde *non poteſt homo Deo ſatisfacere, ſi ly* ſatis *æqualitatem quantitatis importet; contingit autem, ſi importet æqualitatem proportionis*, ut dictum eſt: (*hic ſup.*) & hoc ſicut ſufficit ad rationem juſtitiæ, ita ſufficit ad rationem ſatisfactionis.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut offenſa habuit quandam infinitatem ex infinitate divinæ majeſtatis: ita etiam ſatisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate divinæ miſericordiæ, prout eſt gratia informata, per quam acceptum redditur, quod homo reddere poteſt.

Quidam tamen dicunt, quod habet infinitatem ex parte averſionis: & ſic gratis dimittitur: ſed ex parte converſionis finita eſt; & ſic pro ea ſatisfieri poteſt. Sed hoc nihil eſt: quia ſatisfactio non reſpon-

spondet peccato, nisi secundum quod est offensa Dei, quod non habet ex parte conversionis, sed solum ex parte aversionis.

Alii vero dicunt, quod etiam quantum ad aversionem pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, quod quodammodo infinitum fuit. Et hoc in idem redit, quod prius dictum est: quia per fidem Mediatoris gratia data credentibus est; si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

Ad secundum dicendum, quod homo, qui ad imaginem Dei factus est, aliquid libertatis participat, inquantum est dominus suorum actuum per liberum arbitrium. & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere potest: quia quamvis Dei sit, prout a Deo est sibi concessum; tamen libere ei traditum est, ut ejus dominus sit: quod servo non competit.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa concludit, quod Deo æquivalens satisfactio fieri non possit, non autem quod non possit ipsi sufficiens fieri. Quamvis enim posse suum totum homo Deo debeat: non tamen ab eo exigitur de necessitate salutis, ut totum posse suum in aliquid unum expendat; cum oporteat eum circa multa esse sollicitum: sed est quædam mensura homini adhibita, quæ ab eo requiritur, sc. impletio mandatorum Dei: & super ea potest aliquid erogare, ut satisfaciat.

Ad quartum dicendum, quod quamvis homo non possit tempus præteritum recuperare; potest tamen in futuro recompensare illud, quod in præterito facere debuisset; quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, ut dictum est. (*in solutione præced.*)

Ad quintum dicendum, quod originale peccatum, etsi minus habeat de ratione peccati, quam actuale; tamen est gravius malum; quia est ipsius humanæ naturæ infectio. & ideo per unius hominis puri satisfactionem expiari non potuit, sicut actuale.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem quorundam, ut habetur ex Concil. infra assignando, dicentium: hominem Deo offenso satisfacere non posse. Et est *Lutheri*, ut elicitur ex Roffensi contra illum *art.* 5. dicentis, *hoc vocabulum satisfactio, quod odi, periculosum habes-*

sen.

sensum, *quasi Deo quisquam possit pro ullo peccato satisfacere*. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito illum errorem damnatum fuisse a Concil. *Trident.* sess. 14. c. 8. sic. *Dum satisfaciendo patimur pro peccatis*, *Christo Jesu*, *qui pro peccatis nostris satisfecit*, *ex quo omnis nostra sufficientia est*, *conformes efficimur*: *certissimam quoque inde arrham habentes*, *quod*, *si compatimur*, *& conglorificabimur*. *Neque vero ita nostra est satisfactio haec*, *quam pro peccatis nostris exsolvimus*, *ut non sit per Christum Jesum*. *Nam*, *ut ex nobis*, *nihil possumus*, *eo autem cooperante*, *qui nos confortat*, *omnia possumus*: *ita non habet homo*, *unde glorietur*, *sed omnis gloriatio nostra in Christo est*: *in quo vivimus*, *in quo meremur*, *in quo satisfacimus facientes fructus dignos pœnitentiæ*, *qui ex illo vim habent*, *ab illo offeruntur patri*, *& per illum acceptantur a patre*. Hæc ibi. Ecce, quod sufficiens est nostra satisfactio, secundum Concil. & consequenter secundum illud damnantur hi, qui hominem Deo satisfacere non posse dicunt. Ex his concilii dictis gravissimis sumas articuli declarationem: ut supra in not. post ad *primum* monitus es. Rursus. Canon. decimotertio, contra errorem illum. *Si quis dixerit*, *pro peccatis*, *quoad pœnam temporalem*, *minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis*, *& patienter toleratis*: *vel a sacerdote injunctis*, &c. *Anathema sit*. Hæc ibi. Item merito damnatum a scripturis Jonæ tertio, *& crediderunt viri Ninivitæ in Domino*, *& prædicaverunt jejunium*, *& vestiti sunt saccis*, &c. *Et vidit Deus opera eorum*, *quia conversi sunt de via sua mala*, *& misertus est super malitiam*, *quam locutus fuerat*, *ut faceret eis*, *& non fecit*. Item tertio Reg. 21. *Itaque*, *cum audivisset Achab sermones istos*, *scidit vestimenta sua*, *& operuit cilicio carnem suam*, *jejunavitque*, *& dormivit in sacco*, *& ambulavit*, *demisso capite*. *Et factus est sermo domini ad Heliam Tesbitem dicens*. *Nonne vidisti humiliatum Achab coram me*? *Quia igitur humiliatus est mei causa*, *non inducam malum in diebus ejus*. Item 2. Paralip. 33. *Qui Manasses*, *postquam coangustatus est*, *oravit ad Dominum Deum suum*: *& egit pœnitentiam valde coram Deo patrum suorum*. *Deprecatusque est eum*, *& obsecravit intente*: *& exaudivit orationem ejus*, *reduxitque eum Hierusalem in regnum suum*, *& cognovit Manasses*, *quod Dominus ipse esset Deus*. Ex his tribus locis scripturarum, aliisque multis hujusmodi, inferas, & *for-*

fortiori quidem, quod satisfactionibus a sacerdote injunctis potest homo Deo satisfacere. Si Deus, inquies, pœnitudinem horum, & afflictiones ipsorum sponte susceptas, clementia sua, velut justam pœnæ temporali, quæ eorum sceleribus debebatur, satisfactionem admisit; ideoque cohibuit flagellum, quod illis digne inferre meditabatur; multo magis ad satisfactiones hominum a confessariis injunctas ipsemet Deus talia operabitur. Si satisfacere potuerunt Deo operibus prædictis homines illi: multo magis operibus suis pœnitens per confessarium impositis Deo satisfacere poterit. Ratio deductionum harum est: quia satisfactionis opera per confessarium injuncta pluris valent, ut quæ virtute clavium etiam operentur, quam ipsamet sine tali injunctione sponte suscepta, ut supra *qu. 6. art. 1. ad 4.* & *qu. 8. art. 1. ad 3.* & *art. 6. ad 3.* Vide Roffensem contra *Lutheri quintum articulum*. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, ac scripturarum, pro quanto hominem satisfacere posse Deo significant, & declares, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 53

Utrum unus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere.

S. Th. 4. *d.* 20. *q. un. a.* 2. *q.* 3.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod pœnam satisfactoriam non possit unus pro alio explere: Quia ad satisfactionem meritum requiritur: Sed unus pro altero non potest mereri, vel demereri; cum sit scriptum, (*Ps. 61.*) *Reddes tu unicuique secundum opera sua*. Ergo unus pro alio non potest satisfacere.

2. Præterea. Satisfactio contra contritionem, & confessionem dividitur: Sed unus pro alio non potest conteri, nec confiteri. Ergo nec satisfacere.

3. Præterea. Unus pro alio orando etiam sibi meretur. Si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio pro se satisfacit: Et ita ab eo, qui pro altero satisfacit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis.

4. Præterea. Si unus pro alio satisfacere potest, ergo ex quo unus solvit debitum pœnæ, alius statim a debito liberatur. Ergo si moriatur, postquam tota pœna sibi debita ab alio suscepta est, statim evo-

volabit: vel si adhuc puniatur, duplex pœna reddetur pro eodem peccato, sc. illius qui satisfacere incipit, & illius qui punitur in Purgatorio.

Sed Contra. Galat. 6. dicitur: *Alter alterius onera portate*. Ergo videtur, quod unus possit onus pœnitentiæ impositæ pro alio portare.

Præterea. Charitas magis potest apud Deum, quam apud homines: Sed unus potest apud homines pro alterius amore debitum ejus solvere. Ergo multo fortius hoc in divino judicio fieri potest.

Respondeo dicendum, quod pœna satisfactoria est ad *duo* ordinata, sc. ad *solutionem debiti*, & ad *medicinam* pro peccato vitando. *Inquantum* ergo *est ad medicinam sequentis peccati, sic satisfactio unius non prodest alteri:* quia ex jejunio unius caro alterius non domatur; nec ex actibus unius alius bene agere consuevit, nisi secundum accidens, inquantum sc. aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficacissimum remedium est ad vitandum peccatum: Sed hoc est per modum meriti magis, quam per modum satisfactionis: Sed *quantum ad solutionem debiti unus potest pro alio satisfacere, dummodo sit in charitate, ut opera ejus satisfactoria esse possint*. Nec oportet, quod major pœna imponatur ei, qui pro altero satisfacit, quam principali imponeretur, ut quidam dicunt, hac ratione moti, quod pœna propria magis satisfaciat quam aliena; quia pœna habet vim maxime satisfaciendi ratione charitatis, qua homo ipsam sustinet: Et quia major charitas apparet in hoc, quod aliquis pro altero satisfacit, quam si ipse satisfaceret, ideo minor pœna requiritur in eo, qui pro alio satisfacit, quam in principali requireretur. unde dicitur in vitis Patrum, (*lib. 5. libel. 5. nu.* 27.) quod propter charitatem unius, qui alterius fratris sui charitate ductus pœnitentiam fecit pro peccato, quod non commiserat, alreri peccatum, quod commiserat, dimissum est: *Nec etiam exigitur quantum ad solutionem debiti, quod ille, pro quo fit satisfactio, sit impotens ad satisfaciendum*: quia etiamsi esset potens, alio satisfaciente pro ipso, ipse a debito immunis esset. *Sed hoc requiritur, inquantum pœna satisfactoria est in remedium*. Unde non est permittendum, quod aliquis pro alio pœnitentiam agat, nisi defectus aliquis appareat in pœnitente, *vel* corporalis, per quem sit impotens ad sustinendum, *vel* spiritualis, per quem non sit promptus ad portandam pœnam.

Ad primum ergo dicendum, quod præmium essentia-

tiale redditur secundum dispositionem hominis: quia secundum capacitatem videntium erit plenitudo visionis divinæ. Et ideo sicut unus non disponitur per actum alterius: ita unus alteri non meretur præmium essentiale, nisi meritum ejus habeat efficaciam infinitam; sicut Christi, cujus merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam perveniunt. Sed pœna temporalis pro peccato debita post culpæ remissionem non taxatur secundum dispositionem ejus, cui debetur: quia quandoque ille, qui est melior, habet majoris pœnæ reatum. Et ideo quantum ad pœnæ remissionem unus alteri potest mereri; & actus unius efficitur alterius, charitate mediante, per quam *omnes unum sumus in Christo*. (*Gal.* 3.)

Ad secundum dicendum, quod contritio ordinatur contra culpam, quæ ad dispositionem bonitatis, vel malitiæ hominis pertinet. & ideo per contritionem unius alius a culpa non liberatur. Similiter per confessionem homo se sacramentis Ecclesiæ subjicit. Non autem potest unus sacramentum pro alio accipere: quia in sacramento gratia suscipienti datur, non alii. Et ideo non est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

Ad tertium dicendum, quod in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ: sed in merito attenditur charitatis radix. & ideo ille qui ex charitate pro alio meretur, saltem merito congrui, etiam sibi magis meretur; non autem qui pro alio satisfacit, etiam pro se satisfacit: quia illa quantitas pœnæ non sufficit ad utrumque peccatum; tamen satisfaciendo pro alio sibi meretur aliquid majus, quam sit dimissio pœnæ, sc. vitam æternam.

Ad quartum dicendum, quod si ipsemet ad aliquam pœnam se obligasset, non prius a debito esset immunis, quam eam solvisset, & ideo pœnam ipse patietur, quamdiu ille satisfactionem pro eo fecerit; quam si non fecerit, tunc uterque est debitor illius pœnæ, unus pro commisso, alius pro omisso. Et ita non sequitur, quod peccatum unum bis puniatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem *Mahometis* (Prateolus *Mahometes*) dicentis, opera aliena nil prodesse. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse hunc errorem damnatum a *Moguntino* Con-

Concilio, dum unum pro alio satisfacere posse decrevit. Hoc vero patet ca. 26. in hæc verba: *Ab infirmis in mortis articulo positis per presbyteros pura inquirenda est confessio: non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum studiis pondus pœnitentiæ sublevandum: ut, si forte migraverint, ne alieni ex consortio bonorum fiant.* Hæc ibi. Ecce, quam patenter dicit: quod quantitas penitentiæ, idest satisfactionis a confessario impositæ, debet pro illo moribundo ab amicis impleri, vel quod (& in idem redit) penitentiæ suæ pondus illorum orationibus est sublevandum, & quod hoc valet illis ad solutionem debiti. Talem habuisse videntur mentem Pontifices illi, qui morientibus penitentiæ sacramentum non denegandum statuerunt. Cum enim scirent: quod ad sacramentum penitentiæ integrandum requiritur satisfactio (hæc ordinarie vocatur penitentia) & quod ab ipsis in articulo mortis constitutis per seipsos nunquam fere impleri potest, valde probabiliter sequitur, quod præcipiendo de sacramento penitentiæ moribundis dando intentionem de satisfactione conformem Concilio *Moguntino* prædicto implicite saltem habuerint. Consequenter ergo dicendum, quod *Julius Primus* Papa id subintelligi voluit in suo Decreto sequenti: *Si presbyter penitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum, quia Dominus dicit: Quacunque die conversus fuerit peccator ad pœnitentiam, vita vivet, & non morietur. Vera enim confessio in ultimo tempore esse potest: quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est. Sicut latro, unius momenti penitentia, meruit esse in Paradiso, in hora ultimæ confessionis.* Hæc ille; & recitantur 26. quæst. 6. Item *Celestinus Primus* Papa in Decreto suo; *Agnovimus, penitentiam morientibus denegari; nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet; quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem pondere, quo se expedire desiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? Cum Deus ad subveniendum paratissimus, invitans ad pœnitentiam, sic promittat; Peccator, inquiens, quacumque die conversus fuerit, peccata ejus non imputabuntur ei. Et iterum; Nolo mortem pecca-*

catoris, sed tantum, ut convertatur, & vivat. Hæc ille; & recitantur 26. quæst. 6. Item *Leo Primus* Papa in epist. & est in ordine 89. ad Theodorum Forojuliensem Episcopum. *His, qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confessio, dicente spiritu Dei per Prophetam: Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris*. Hæc ibi; & recitantur 26. qu. 6. Item: quomodo per rationem ostendas, prædictum *Mahometis* errorem fuisse damnatum a Scripturis, Gal. 6. *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi*. Nota ly *portate*, ut differentiam facias inter portare, & per voluntatem solam suscipere ad portandum, secundum quod fecit responsio ad *quartum*. Quasi ergo dicat. Cum alter alterius onera satisfactionum non tantum susceperitis ad portandum, sed & de facto portaveritis, tunc adimplebitis legem Christi, qua apud Christum ipsum talis alter tenebatur de tanto onere satisfactionis. Alioquin, si tantum acceptaveritis ad portandum, non adimplebitis legem Christi de actuali satisfactione alterius fratris vestri; quoniam ipse frater tenebitur adhuc lege Christi obligatus ad satisfaciendum per seipsum. Hoc idem apertius taliter verificari ostenditur ex Concilio *Carthaginensi Quarto*, cap. 95. *Qui oblationes defunctorum, aut negant ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur*. Hæc ibi; & recitantur 13. quæst. 2. Hoc ipsum confirmat Concilium *Varense*, ibi; *cap. Qui oblationes defunctorum retinent*, & Concilium *Agathense*, ibi, *cap. Clerici, vel seculares*. Nisi enim requireretur actualis onerum alterius portatio ad hoc, ut de facto a pęnis satisfactoriis ille alter sublevaretur: tales, qui legata ad pias causas a defunctis pro sui sublevatione relicta differunt actualiter implere, non dicerentur egentium necatores; quoniam ipsi legata & adimplenda jam susceperunt, & adimplere intendunt. Quia igitur talis & susceptio, & intentio non sufficiunt ad sublevandum alterum, pro quo satisfacturi sunt: ideo tales negligentes egentium necatores vocantur. Necatores, inquam, quia ille alter in purgatorii carcere pęnas solvendo manebit, quandiu iste pro illo satisfacturus legata ejus actualiter non adimpleverit. Recte ergo necatores egentium

ani-

animarum tales vivi dicuntur: quia per negationem adimpletionis actualis onerum illorum tenent defunctos in pœnis purgatorii, quæ morti corporali æquiparantur. Damnarunt ergo omnes supradicti Pontifices, & Scripturæ illum errorem *Mahometis* per hoc, quod sic dixerunt, ut supra. *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta superius Conciliorum, Pontificum, Scripturarum, pro quanto unum pro alio satisfacere posse insinuant, & intelligas, & declares, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim, &c.

QUÆSTIO XIV.

De qualitate satisfactionis, in quinque articulos divisa.

DEinde considerandum est de qualitate satisfactionis.

Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo. Utrum homo possit de uno peccato satisfacere sine alio.

Secundo. Utrum ille qui de omnibus peccatis prius contritus fuit, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis, quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens.

Tertio. Utrum homini, postquam charitatem habuit, valere incipiat satisfactio præcedens.

Quarto. Utrum opera extra charitatem facta sint alicujus boni meritoria.

Quinto. Utrum opera prædicta valeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICULUS I. 54

Utrum homo possit de uno peccato satisfacere sine alio.

S. Th. ubi sup. a. 3. q. 1. & 2.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod homo possit de uno peccato sine alio satisfacere. Eorum enim, quæ non habent connexionem adinvicem, unum potest auferri sine alio: Sed peccata non habent adinvicem connexionem; alias qui haberet unum, haberet omnia. Ergo unum potest ex-

piari sine alio per satisfactionem.

2. Præterea. Deus est magis misericors, quam homo: Sed homo recipit unius debiti solutionem sine alio. Ergo & Deus satisfactionem unius peccati sine alio.

3. Præterea. *Satisfactio*, ut in littera dicitur, (4. *d.* 15.) *est peccatorum causas excidere, nec eorum suggestionibus aditum indulgere*: Sed contingit hoc fieri de uno peccato sine alio; ut si aliquis luxuriam refrænet, & avaritiæ insistat. Ergo de uno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

Sed Contra. Isa. 58. Jejunium eorum, qui ad contentiones, & lites jejunabant, Deo acceptum non erat, licet jejunium sit satisfactionis opus: Sed non potest fieri satisfactio, nisi per opus Deo acceptum. Ergo non potest qui habet aliquod peccatum, Deo satisfacere.

Præterea. Satisfactio est medicina curans peccata præterita, & præservans a futuris, ut dictum est: (*q.* 12. *a.* 3.) Sed peccata non possunt sine gratia evitari. Ergo cum quodlibet peccatum gratiam auferat, non potest de uno peccato sine alio fieri satisfactio.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod potest de uno peccato satisfieri sine alio, ut Magister in littera dicit. (4. *d.* 15.) Sed hoc non potest esse. Cum enim per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quod talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendam offensam. Offensæ autem ablatio est amicitiæ restitutio. Et ideo si aliquid sit, quod amicitiæ restitutionem impediat, etiam apud homines, satisfactio esse non potest. Cum ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ est hominis ad Deum, *impossibile est, ut homo de uno peccato satisfaciat, alio retento*: sicut nec homini satisfaceret, qui pro alapa ei data se ei prosterneret, ut aliam similem daret.

Ad primum ergo dicendum, quod quia peccata non habent connexionem adinvicem in aliquo uno, unum potest quis incurrere sine alio: sed unum & idem est, secundum quod omnia peccata remittuntur. & ideo remissiones diversorum peccatorum connexæ sunt. Et ideo de uno sine alio satisfactio fieri non potest.

Ad secundum dicendum, quod in obligatione debiti non est nisi inæqualitas justitiæ opposita; quia unus rem alterius habet: & ideo ad restitutionem non exigitur, nisi quod restituatur æqualitas justitiæ;

tiæ: quod quidem potest fieri de uno debito, & non de alio: Sed ubi est offensa, ibi est inæqualitas non tantum justitiæ opposita, sed etiam amicitiæ. & ideo ad hoc quod per satisfactionem offensa tollatur, non solum oportet quod æqualitas justitiæ restituatur per recompensationem æqualis pœnæ, sed etiam quod restituatur amicitiæ æqualitas: quod non potest fieri, dum aliquid est, quod amicitiam impediat.

Ad tertium dicendum, quod *unum peccatum suo pondere ad aliud trahit*, ut Greg. dicit. (*lib. 25. Moral. cap. 9. a princ. & hom. 11. in Ezech. a med.*) Et ideo qui unum peccatum retinet: non sufficienter causa alterius peccati excidit.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a sacris literis, quod homo non potest satisfacere pro uno peccato, & non pro alio, juxta sensum tamen prædeclaratum. Hoc autem insinuatum fuit 3. Reg. 18. *usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum, si autem Baal, sequimini illum*. Ecce; quod Helias, per ly *usquequo claudicatis in duas partes?* demonstrat: quod populus rem inconvenientem, immo & impossibilem facere conatur, dum & Domino Deo adhærere vult, & a Diabolo simul non vult discedere. Hoc siquidem inconveniens, quin & impossibile esse denotat de se ille modus increpatorius cum interrogatione: ut considerariti facile patet. Juxta igitur dictum Heliæ impossibile est, simul cum Deo amicitiam habere, & a Diabolo non recedere. Hoc autem in idem redit (ut declaratum est) cum eo, quod dicimus, hominem non posse satisfacere pro uno peccato, & non pro alio. Item insinuatum Matth. 6. *Nemo potest duobus dominis servire*, &c. Quasi aperte in proposito dicat. Nemo potest Deo, & appetitui diabolico conformi, satisfacere, quod sane est, uno peccato velle satisfacere, alio retento. Item Isa. 58. *Quare jejunavimus, & non aspexisti: humiliavimus animas nostras, & nescisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra. Ecce ad contentiones, & lites jejunatis. Nolite jejunare, sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Numquid istud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino?* Ecce quod per Isaiam Dominus dicit, se non acceptaturum esse illud, quod pro parte

te peccatorum sibi datur: si pars alia peccatorum ab ipsis peccatoribus retineatur: hoc significant, si considerentur, verba præadducta: maxime si ad interrogationem hominum sic pro peccatis suis satisfacere volentium jungantur, tanquam ad eandem interrogationem (ut par est) responsio. *Quare* (inquiunt) *jejunavimus, & non aspexisti, humiliavimus animas nostras, & nescisti?* Hoc est. *Quare*, &c. & ad modum non aspicientis te habuisti (*humiliavimus*, &c. & ad modum nescientis fuisti? Cum ergo non aspiciat, immo despiciat quis illud, quod non acceptat (ut quotidie per experientiam patet) neque id ipsum sciat, immo se nescire profiteatur, restat, quod per illa verba dicere velint impii, quare jejunium, & humiliationes nostras non acceptasti? Hoc vero adhuc magis ad literam patet, si responsionem exprimentem sensum illorum sic quærentium notaveris dicentem, *numquid istud vocabis* (o tu interrogans, & in interrogando nimis arrogans) *numquid istud vocabis jejunium acceptabile domino?* Quasi dicat, non: & quare non? Quia *in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra*: quia sc. partem peccatorum vestrorum retinere vultis: satisfacere ergo per jejunium, sive aliud bonum opus, non potest aliquis, secundum Isaiam, ita, quod sit acceptabilis domino satisfactio illa (sic etiam loquitur articulus) si aliud peccatum mente retineat. Vide *q.* 9. *a.* 2. & 4. ubi tractatur de confessionis integritate: item *qu.* 2. *a.* 3. ubi agitur de integritate contritionis, & inde multa ad propositum præsens facientia huc applicabis. Nam circa integritatem contritio, confessio, & satisfactio assimilantur. Cave tamen, ne ex præmissis occasione accepta dicas, quod dolor de uno peccato sine dolore omnium sit peccatum. Erroneum enim est dictum hoc, & pro tali revocatum a Jacobo Præposit. tanquam a S. Patribus reprobatum (ut refert *Bernardus a Lutzeb. in catal. hær.*) *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissa scripturarum dicta, pro quanto hominem non posse pro uno peccato satisfacere insinuant sine alio, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides; quomodo ex his, &c.

. . . .

A R-

ARTICULUS II. 55

Utrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis ante contritis.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod qui de omnibus peccatis contritus fuit prius, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis, quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens. Dicit enim Daniel Nabuchodonosori, Dan. 4. *Peccata tua eleemosynis redime*. Sed ipse adhuc peccator erat; quod sequens pœna demonstrat. Ergo potest in peccato existens satisfacere.

2. Præterea. *Nemo scit, utrum sit dignus odio, vel amore*, Eccles. 9. Si ergo non possit fieri satisfactio, nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfecisse: Et hoc est inconveniens.

3. Præterea. Ex intentione, quam homo habet in principio actus, totus actus informatur: Sed pœnitens, quando pœnitentiam inchoavit, in charitate erat. Ergo tota satisfactio sequens ex illa charitate intentionem ejus informante efficaciam habebit.

4. Præterea. Satisfactio consistit in quadam adæquatione culpæ ad pœnam: Sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo, qui charitatem non habet. Ergo &c.

Sed Contra. Prov. 10. *Universa delicta operit charitas*: Sed satisfactionis virtus est delere delicta. Ergo sine charitate non habet suam virtutem.

Præterea. Præcipuum opus in satisfactione est eleemosyna: Sed eleemosyna extra charitatem facta non valet; ut patet 1. Corinth. 13. *Si distribuero in cibos pauperum*, &c. Ergo nec satisfactio aliqua est cum peccato mortali.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod postquam omnia peccata per præcedentem contritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionem perfectam in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, satisfactio talis ei valet; ita quod si in peccato illo moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur.

Sed hoc non potest esse; quia in satisfactione oportet quod amicitia restituta, etiam justitiæ æqualitas restituatur, cujus contrarium amicitiam tollit, ut Philos. in 9. Ethic. dicit. (*c.* 1. *&* 3. *to.* 5.) Æqualitas autem in satisfactione ad Deum non est secundum æquivalentiam, sed magis secundum acceptationem ipsius. Et ideo oportet, quod etiamsi jam offensa sit

dimissa per præcedentem contritionem, opera satisfactoria sint Deo accepta; quod dat eis charitas. Et ideo *sine charitate opera facta non sunt satisfactoria*.

Ad primum ergo dicendum, quod consilium Danielis intelligitur, quod a peccato cessaret, & pœniteret, & sic per eleemosynas satisfaceret.

Ad secundum dicendum, quod sicut homo nescit pro certo, utrum charitatem habuerit in satisfaciendo, vel habeat; ita etiam nescit pro certo, utrum plene satisfecerit. Et ideo dicitur Eccles. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu*. Nec tamen exigitur, quod propter hunc metum homo satisfactionem expletam iteret, si conscientiam peccati mortalis non habeat. Quamvis enim pœnam non expiet per hujusmodi satisfactionem; tamen non incurrit reatum omissionis ex satisfactione neglecta; sicut nec ille qui accedit ad Eucharistiam sine conscientia peccati mortalis, cui subjacet, reatum indignæ sumptionis incurrit.

Ad tertium dicendum, quod intentio illa interrupta est per peccatum sequens: & ideo non dat vim aliquam operibus post peccatum factis.

Ad quartum dicendum, quod non potest fieri adæquatio sufficiens, nec secundum divinam acceptationem, nec secundum æquivalentiam. Ideo ratio illa non sequitur.

APPENDIX.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem *Cacangelorum* dicentium: Certum unumquemque esse debere, quod gratis propter Christum peccata sibi remissa sint: quodque Deo acceptus, & hæres sit vitæ æternæ: quicquid sit de nostris operibus. Ecce, quod secundum istos satisfactio extra charitatem erat Deo accepta: cum & ipse satisfaciens, etiam si esset in peccato mortali (Nonne hoc significant per ly *quicquid sit de nostris operibus?*) sit Deo acceptus. Contra horum ergo vesaniam hanc movetur iste articulus, contra quos etiam, ut certitudinem gratiæ innuunt modo prædicto, habes, quid dicas ex argumenti *secundi* auctoritate, & responso ad illud. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hunc merito damnari a Concil. *Trident.* session. 14. capit. octavo. „ Dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu, qui „ pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod, si com-

„ pa-

„ patimur, & conglorificabimur. Neque vero ita no- „ stra est satisfactio hæc, quam pro peccatis nostris „ exolvimus, ut non sit per Christum Jesum, &c. „ omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vi- „ vimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, fa- „ cientes fructus dignos pœnitentiæ: qui ex illo vim „ habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum ac- „ ceptantur a patre. Hæc ibi. „ Ecce, quod satis- factiones nostræ requiruntur, etiam quod Christus sa- tisfecerit: quoniam non ideo satisfecit pro nobis, ut nos non satisfaciamus; sed ideo satisfecit, ut satisfa- ctiones nostrę ad ipsius exemplum fierent, & ex ipsius satisfactionibus vim haberent ad hoc, ut acceptaren- tur a Patre. Rursum inquit. *In quo*, Christo, *vivi- mus*, *in quo satisfacimus*. Sine hoc ergo, quod nos vivamus in Christo, dum satisfacimus, nostræ satis- factiones, secundum concilium, non sunt acceptæ Deo, & consequenter non satisfaciunt. Quomodo in Christo vivimus? Per charitatem, seu per fidem cha- ritate formatam, 1. *Joan.* 4. & *Ephes.* 3. Satisfacimus ergo in Christo, quando satisfactiones nostræ in cha- ritate fiunt: tantum abest, ut vera sit illorum blas- phemia ly *quicquid sit de nostris operibus*. Item, damnari a scripturis 1. Corinth. 13. *Si distribuero o- mnes facultates meas in cibos pauperum, & tradide- ro corpus meum, ita, ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil sum, nihil mihi prodest*. Ubi pa- tet, nullam satisfactionem, nisi in charitate fiat, valere apud Deum ad vitam æternam consequendam: licet apud forum Ecclesiæ valeat, inquantum non reiteratur, ut in ad *secundum*: & etiam apud Deum, inquantum aliqua alia bona præter vitam æternam extra charitatem satisfaciens a Deo opera illa remu- nerante consequitur, quem & sensum habet articuli prædicta conclusio. Nec huic veritati ultimæ obstat Apostolus per ly *nihil sum*, ly *nihil mihi prodest*: quoniam comparative intelliguntur, & secundum æ- stimationem Apostoli. Bona enim temporalia, immo totus mundus, in comparatione ad vitam æternam, & nihil revera sunt, & pro nihilo revera habentur ab Apostolo, licet ipsa secundum seipsa aliquid reve- ra sint, & pro aliquo sic sumpta habeantur ab Apo- stolo. Similiter quoque Apostolus secundum seipsum consideratus, etiam quod in charitate non esset, a- liquid re vera est, tamen in comparatione ad super- naturalem vitam, vel in præsenti, vel in futuro ha- beri solitam consideratus ipsemet, & nihil revera est, & nihil se esse revera æstimat, in quo sensu & Phi- lipp. primo dixit: *Mihi vivere Christus est*, & Galat.

secundo: *vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus*. Ecce igitur, secundum scripturam, opera de genere bonorum magnorum, hoc importat ly *omnes facultates meas in cibos pauperum*, atque pœnalium, hoc significat ly *corpus meum*, *ita*, *ut ardeam*, si extra charitatem fiant, non posse Deo satisfacere. Ut cum Augustino dicamus. „ Illa quidem „ magna sunt, sed, si ego hæc sine charitate ha- „ beam, *inquit*, non illa, sed ego, nihil sum. Ec- „ ce venitur ad passionem, venitur & ad sanguinis „ effusionem, venitur & ad corporum incensionem: „ & tamen nihil prodest, quia charitas deest. Adde „ charitatem, prosunt omnia: detrahe charitatem, „ nihil prosunt cætera.„ Hæc ille in Homilia super Euangelium: *Ego sum pastor bonus*. Item a Concilio Trident. merito damnari quoad ly *Certum*, &c. *quod gratis per Christum peccata sibi remissa sint*, &c. *quicquid sit de nostris operibus*, & sic.„ Verum, „ etsi Christus pro omnibus mortuus est, non o- „ mnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt: sed „ ii dumtaxat, quibus meritum passionis ejus com- „ municatur. Nam, sicut revera homines, nisi ex „ semine Adæ propagati nascerentur, non nasceren- „ tur injusti; cum ea propagatione per ipsum, dum „ concipiuntur, propriam injustitiam contrahant: „ ita, nisi in Christo renascerentur, numquam ju- „ stificarentur; cum ea renascentia per meritum pas- „ sionis ejus gratia, qua justi fiunt, illis tribua- „ tur.„ Hæc in sessione sexta, capit. tertio. Item a *Leone I.* Theodoro *Forojuliensi* Episcopo scribente sic.„ Multiplex misericordia Dei ita lapsibus huma- „ nis subvenit, ut non solum per baptismi gratiam, „ sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ re- „ paretur æternæ, ut, qui dona regenerationis vio- „ lassent, proprio se judicio condemnantes ad remis- „ sionem criminum pervenirent.„ Hæc ille: & recitantur in decr. de pœn. distin. prim. multiplex. Vide, quod ad hoc, ut effectualiter salvemur, non sufficit, quod pro nobis Christus mortuus sit, alioquin omnes de facto salvarentur, cum pro omnibus mortuus sit Christus: sed requiritur, quod meritum passionis, & mortis ejus nobis communicetur. Communicatur autem nobis, inquantum in nos influit jugiter, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites; ut ait *Concil.* idem *sess. ead. capitulo decimosexto:* Membra vero ejus fieri non possumus sine lavacro regenerationis, saltem in voto (ut ibi *capitulo quarto*) & post violationem donorum regenerationis sine pœnitentiæ medicina (ut supra dixit

Leo.)

Leo.) Ex quibus omnibus secundum concilium, atque Leonem, concludenda relinquitur veritas hæc, quod Christus actualiter non influit, nisi in filios suos, seu in justificatos: quoniam his solis meritum passionis ejus per sacramenta communicatur actualiter. Hæc omnia contra Cacangelos, ideft malos angelos, ut qui per prædictum errorem nobis mala annuncient, dicta sint in damnationem. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissa, tum scripturæ, tum Patrum dicta, pro quanto nullum per opera extra charitatem facta insinuant satisfacere posse, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis bene pensatis, & applicatis, vicissim Angelica hæc doctrina præsens declaretur, atque consolidetur.

ARTICULUS III. 56

Utrum valere incipiat satisfactio præcedens homini, postquam charitatem habuerit.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod postquam homo charitatem habuerit, valere incipiat satisfactio præcedens. Quia super illud Levit. 25. *Si attenuatus frater tuus*, &c. dicit Glos. (*interl. implic. & sparsim*) *quod fructus bonæ conversationis debent computari ex eo tempore, quo peccavit*: Sed non computarentur, nisi aliquam efficaciam acciperent ex charitate sequenti. Ergo post charitatem recuperatam valere incipiunt.

2. Præterea. Sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatum; ita efficacia Baptismi impeditur per fictionem: Sed Baptismus incipit valere recedente fictione. Ergo satisfactio recedente peccato.

3. Præterea. Si alicui pro peccatis commissis injuncta fuerint jejunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non injungitur, cum iterum confitetur, ut jejunia illa iteret: Injungeretur autem ei, si per ea satisfactio non impleretur. Ergo per pœnitentiam sequentem opera præcedentia satisfaciendi efficaciam accipiunt.

Sed Contra. Opera extra charitatem facta ideo non erant satisfactoria, quia fuerunt mortua: Sed per pœnitentiam non vivificantur. Ergo nec incipiunt esse satisfactoria.

Præterea. Charitas non informat actum, nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit: Sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. Ergo cum opera facta extra cha-

ritatem nullo modo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possint, nullo modo poterunt in satisfactionem computari.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod opera in charitate facta, quæ viva dicuntur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria respectu pœnæ dimittendæ; & quod per charitatem sequentem opera extra charitatem facta vivificantur quantum ad hoc quod sunt satisfactoria, sed non quantum ad hoc quod sunt meritoria vitæ æternæ.

Sed hoc non potest esse: quia utrumque habent ex eadem ratione opera ex charitate facta, scil. ex hoc quod sunt Deo grata. unde *sicut charitas adveniens non potest opera extra charitatem facta grata facere quantum ad unum, ita nec quantum ad aliud.*

Ad primum ergo dicendum, quod non debet intelligi, quod fructus computetur a tempore, quo primo in peccato fuit, sed a tempore, in quo peccare cessavit, quo scil. ultimo in peccato fuit: Vel intelligitur, quando statim post contritus fuit, & fecit multa bona antequam confiteretur.

Vel dicendum, quod quanto est major contritio, tanto magis diminuit de pœna; & quanto aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratiam contritionis disponit. & ideo probabile est, quod minoris pœnæ sit debitor. & propter hoc deberent a sacerdote discrete computari, ut ei minorem pœnam injungat, inquantum invenit eum melius dispositum.

Ad secundum dicendum, quod baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio. Et ideo adveniens charitas, quæ fictionem tollit, & peccatum, facit quod baptismus effectum suum habeat; non autem facit hoc de satisfactione. Et præterea baptismus ex ipso opere operato justificat; quod non est hominis, sed Dei, & ideo non eodem modo mortificatur, sicut & satisfactio, quæ est opus hominis.

Ad tertium dicendum, quod aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus, etiam postquam actus satisfactionis transiit: sicut ex jejunio manet corporis debilitatio, & ex eleemosynarum largitione substantiæ diminutio: & sic de similibus. Et tales satisfactiones in peccatis factæ non oportet quod iterentur: quia quantum ad hoc quod de eis manet, per pœnitentiam Deo acceptæ sunt: Satisfactiones autem, quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquam actus transiit, oportet quod iterentur; sicut est de oratione, & similibus: Actus autem interior, quia totaliter trans-

transit, nullo modo vivificatur, sed oportet, quod iteretur.

APPENDIX.

Ex articul. habes *primo*: quomodo per rationem a fortiori interimas hæresim *Buceri* impiissime dicentis, homines debere credere, se esse gratos Deo per Christum, quantumlibet impure, & scelerate vivant. Si enim per charitatem subsequentem opera etiam de genere bonorum facta in peccato mortali non possunt esse satisfactoria, eo, quod non possunt fieri grata Deo: multo utique magis homo peccata perpetrans non erit gratus Deo. Unde homo in peccato uno mortali existens bona opera faciendo non est gratus Deo, & adeo non est gratus, ut sua etiam bona tunc facta ob hoc neque sint, neque fieri possint per charitatem sequentem grata Deo: quomodo ergo fieri unquam poterit, ut homo opera mala, impura, ac scelerata committens, sit gratus Deo? Taceo, quod Bucerus suo isto pessimo dogmate implicite admittit, quod opera illa bona per charitatem sequentem fiunt satisfactoria, immo quod etiam tunc prius erant satisfactoria, eo, quod (secundum Bucerum) tunc ille homo, quamvis in peccato mortali, erat Deo gratus, & consequenter sua opera tunc facta. Taceo, inquam, hoc, ne disputatio de minori disputationem de majori aliquo modo impediat. *Secundo* habes: quomodo per rationem a fortiori ostendas, hanc merito fuisse damnatam a Concilio *Trident.* sess. 6. cap. 15. sic: „ Adversus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces „ sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modo infidelitate, „ per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam justificationis gratiam amitti, divinæ legis doctrinam defendendo, quæ a regno Dei non solum infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui lethalia committunt peccata, a quibus cum divinæ gratiæ adjumento abstinere possunt, & pro quibus a Christi gratia separantur. *Hæc ibi*. *Et can.* 27. Si „ quis dixerit, nullum esse mortale peccatum, nisi „ infidelitatis, aut nullo alio, quantumvis gravi, & „ enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel „ acceptam gratiam amitti, anathema sit. „ Hæc

 ibi.

ibi. Quibus omnibus Concilii verbis vide adeo Bucerum cum sua dulci, mortifera tamen, cantilena constringi, ut non habeat, quo se vertat. Item a, &c. ut applicare potes huc ex artic. *prim. & secund. append.* ubi ostenditur, Christum non influere actualiter, nisi in justificatos, atque non claudicandum, & consequenter damnatur, quod scelerate viventes sint grati Deo per Christum, aut etiam, quod hoc ipsum isti credere debeant, quamdiu sic vixerint. Item a justitia in eum, tanquam hæreticum, exercita, quoniam anno 1557. de mense Februarii, reintegrata religione in Anglia, animadversum est in ossa Buceri, eo, quod indigna viderentur piis, quæ in sacro loco sepulta quiescerent, quare desossa in Anglia combusta sunt (teste *Lindano*). Cum enim *Augustinus* de fide catholica de quibusdam hæreticis dicat: *Quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores?* patet, quod ex damnatione prædicta Buceri, ejus capitula, seu dogmata, quorum unum est hæresis in principio narrata, pariter damnari cointelliguntur. Item a Scripturis 2. Corinth. 6. 7. „ Quæ participatio justitiæ cum iniquitate? aut „ quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conven- „ tio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum in- „ fideli? Qui autem consensus templo Dei cum ido- „ lis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit „ Dominus: quoniam inhabitabo in illis, & inambu- „ labo inter illos, & ero illorum Deus, & ipsi erunt „ mihi populus. Propter quod exite de medio eo- „ rum, & separamini, dicit Dominus, & immundum „ ne tetigeritis: & ego recipiam vos, & ero vobis in „ patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias; dicit „ Dominus omnipotens. Has ergo habentes promis- „ siones, charissimi, mundemus nos ab omni inqui- „ namento carnis, & spiritus, perficientes sancti- „ cationem in timore Dei. Videsne, Apostolum ex promissione, & spe, gratificandi nos Deo, deducere conclusionem hanc: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei?* Ubi nos gratos Deo neque esse, neque debere credere esse, apertissime (contra Bucerum) monstravit, nisi emundemus nos non tantum ab aliquo, sed & ab omni inquinamento, non tantum carnis, sed & spiritus. Quare autem dixit, *sanctificationem perficientes?* Quia non solum emundare se a malo quocumque requiritur ad hoc, ut quis sit gratus Deo, sed etiam facere bonum (quod est sequi sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum) ad hoc ipsum conrequiritur. Notastine illas interro-

ga-

gationes, quasi per manifestissimæ veritatis inculcationem in principio ab eodem factas? *Quæ*, inquit, *participatio*, &c. *Quæ societas*, &c. *Quæ conventio*, &c. *Quæ pars*, &c. *Qui consensus*, &c. Ac si dicat: Nulla, Nullus. Hoc norunt omnes ratione utentes. Quibus verbis Apostolus, seu potius in Apostolo Spiritus sanctus, quasi digito monstravit, Bucerum illam suam hæresim evomentem esse notorie sine ratione. Item a Levit. 11. 19. 20. *Sancti eritis, quia ego sanctus sum*. Ne autem sanctitatem nostram, more Buceri, libertatem scelerate vivendi somniares, addidit ly *mihi*, in cap. 20. dicens: *Eritis sancti mihi*. Quæ autem sit sanctitas ei, idest, quæ sanctitas in nobis placeat ei, exprimitur Deuter. 10. sic: „ Et „ nunc Israel, quid Dominus tuus petit a te, nisi ut „ timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis „ ejus, & diligas eum, ac servias Domino Deo tuo „ in toto corde tuo, & in tota anima tua, custo- „ diasque mandata Domini? „ Ubi patet ex librorum ordine, quod sanctitatem, quæ in Levitici capitulis requisierat a populo, nunc eidem populo, ne quando ab aliquibus nomine sanctitatis abutentibus deciperetur, distinctissimis, lucidissimisque verbis declarat. Item a 1. Jo. 1. „ Si dixerimus, quoniam so- „ cietatem habemus cum eo, & in tenebris ambula- „ mus, mentimur, & veritatem non facimus. Si au- „ tem in luce ambulamus, sicut & ipse in luce est, „ societatem habemus ad invicem, & sanguis Jesu „ Christi filii ejus emundat nos ab omni peccato. „ Ergo, secundum Beatum Joannem, non sumus grati Deo, si in peccatis ambulamus, &, si hoc credimus (ut suadebat Bucerus) a veritate deviamus, & mentimur. Ergo, secundum eundem Joannem, Christi sanguis non emundat nos, idest non prodest nobis, si etiamnum ambulamus in tenebris. Ergo, secundum eundem, emundari per Christi sanguinem non tantum ab uno, sed etiam ab omni peccato exigitur ad hoc, ut societatem habeamus cum Deo, idest simus grati ei. Hæc omnia deducta sint ex Beati Joannis auctoritate illa, ad tollendum verba malitiæ Buceri, & similium excusantium excusationes in peccatis. Item, merito esse damnatas Galat. 2. *Nunquid Christus peccati minister est? Absit*. Non vult ergo Apostolus ullo modo, quod patrocinio, vel ministerio, aut alio quovis favoris prætextu Christi glorientur, quod hæreticis familiare est; vel etiam innitantur ii, qui voluntarie in sceleribus, & impudicitiis vivunt. Aliter enim agentes Christum tanquam ministrum peccati faciunt, cum tamen, secundum

rei veritatem, nihil a divina justitia magis alienum sit. Item a 1. Thessal. 4. *Non vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.* Huic Apostolico dicto subinferas tu, quod Deus vocavit nos ad hoc, ut simus grati sibi, & videbis damnationem Buceri, cum similibus, apertam. Item a 2. Thessalon. 2. *Ambuletis digne Domino, qui vocavit vos in suum regnum.* *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta Scripturarum superius, pro quanto virtualiter saltem indirecte innuunt, opera in mortali facta non esse post satisfactoria, seu non placentia Deo, & declares & probes, & (quantum opus est) tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim articuli præsentis doctrina firmetur, & declaretur.

ARTICULUS IV. 57

Utrum opera extra charitatem facta sint alicujus boni meritoria.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod opera extra charitatem facta sint alicujus boni meritoria, saltem temporalis. Quia sicut se habet pœna ad malum actum, ita se habet præmium ad bonum: Sed nullum malum factum apud Deum justum judicem est impunitum. Ergo nec aliquod bonum irremuneratum: & sic per illud bonum aliquid meretur.

2. Præterea. Merces non datur nisi merito: Sed operibus extra charitatem factis merces datur. unde dicitur Matth. 5. de illis, qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quod *receperunt mercedem suam*. Ergo opera illa fuerunt alicujus boni meritoria.

3. Præterea. Duo existentes in peccato, quorum unus multa bona facit ex genere, & circumstantia, alius autem nulla, æqualiter propinque non se habent ad recipiendum bona a Deo, alias non esset ei consulendum, ut aliquid boni faceret: Sed qui magis appropinquat Deo, magis de bonis ejus percipit: Ergo iste per opera bona, quæ facit, aliquid boni a Deo meretur.

Sed Contra est, quod August. dicit, quod *peccator non est dignus pane, quo vescitur.* Ergo non potest aliquid a Deo mereri.

Præterea. Qui nihil est, non potest aliquid mereri: Sed peccator, cum non habeat charitatem, nihil est secundum esse spirituale, ut patet 1. Cor. 13. Ergo non potest aliquid mereri.

Re-

Respondeo dicendum, quod meritum proprie dicitur actio, qua efficitur, ut ei qui agit, sit justum aliquid dari. Sed justitia *dupliciter* dicitur: *Uno modo* proprie, quæ scil. respicit debitum ex parte recipientis: *Alio modo* quasi similitudinarie, quæ scil. respicit debitum ex parte dantis. aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi. Et sic justitia dicitur *decentia divinæ bonitatis*; sicut Anselm. dicit, (*in Prosologio*, *ca.* 10.) quod *Deus justus est, cum peccatoribus parcit; quia eum decet*. Et secundum hoc etiam meritum *dupliciter* dicitur: *Uno modo* actus ille, per quem efficitur, ut ipse agens habeat debitum recipiendi. Et hoc vocatur meritum condigni. *Alio modo* ille, per quem efficitur, ut sit debitum dandi in dante secundum decentiam ipsius: Et ideo hoc meritum dicitur meritum congrui. Cum autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est quod aliquis proprie sibi debitum faciat, qui amicitia caret. Et ideo cum omnia & temporalia, & æterna ex divina liberalitate nobis donentur, nullus acquirere potest debitum recipiendi aliquod illorum, nisi per charitatem ad Deum. Et ideo *opera extra charitatem facta non sunt meritoria ex condigno neque æterni, neque temporalis alicujus boni apud Deum*. Sed quia divinam bonitatem decet, ut ubicumque dispositionem invenit, perfectionem adjiciat, ideo ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta. Et secundum hoc opera ista ad *triplex* bonum valent, scilicet ad *temporalium consecutionem*, ad *dispositionem ad gratiam*, & ad *assuetudinem bonorum operum*. Quia tamen hoc meritum non proprie dicitur meritum, ideo magis concedendum est, quod hujusmodi opera non sint alicujus boni meritoria, quam quod sint.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Philos. dicit in 8. Ethic. (*ca. ult. tom.* 5.) quia filius per omnia, quæ facere potest, nihil æquale reddere patri potest his, quæ a patre recipit, ideo nunquam pater debitor filii efficitur: Et multo minus homo potest propter æquivalentiam operis Deum sibi constituere debitorem: Et ideo nullum opus nostrum ex quantitate suæ bonitatis habet, quod aliquis mereatur, sed habet ex vi charitatis, quæ facit ea quæ sunt amicorum, esse communia. Unde quantumcunque sit opus bonum extra charitatem factum, non facit, proprie loquendo, in homine debitum aliquid a Deo recipiendi: Sed opus malum ex quantitate suæ malitiæ

secundum æquivalentiam pœnam meretur: quia ex parte Dei non sunt nobis aliqua mala facta, sicut bona. Et ideo quamvis opus malum mereatur pœnam ex condigno; non tamen opus bonum sine charitate meretur ex condigno præmium.

Ad secundum, & tertium dicendum, quod procedunt de merito congrui: Aliæ autem rationes procedunt de merito condigni.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem *primæ* conclus. interimas hæresim *Pelagii* dicentis, mereri posse hominem vitam æternam absque gratiæ Dei auxilio. Cum enim neque etiam temporalis boni alicujus sint meritoria, quantuncunque opera bona nostra extra charitatem facta: patet a fortiori, quod ad merendum vitam æternam requiritur necessario gratia Dei informans opera nostra. Quod si *Pelagius* neget conclusionem illam *primam*, si neget *Aug. in* 1. *argum.* contrario adductum, si neget *secundum* ibi argum. ex Apostolo tractum, ratio naturalis in corpore allata ipsum convincit: si tamen ratione naturali, ut homo vivat, & totaliter in brutorum naturam rationis incapacem non transierit. Id autem, quod nunc de *Pelagio* dicitur, ad omnes hæreticos applicari posset: quando rationi naturali a S. Doctore in articuli adductæ acquiescere nollent: cum ratio naturalis hominem non tantum, ut Christianum, sed etiam ut solum hominem adstringat. *Secundo* igitur habes: quomodo per rationem a fortiori quoque ostendas, Pelagianam illam hæresim merito damnari ab Apostolo Rom. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Ergo bona non ista, vel illa, sed hujus temporis, idest quæcumque possunt fieri in hoc tempore, quantum est ex quantitate illorum operum, non sunt meritoria de condigno futuræ gloriæ, idest vitæ æternæ. Unde loquitur Apostolus de merito condigni, sicut & Pelagius, de operibus secundum se consideratis absque auxilio gratiæ Dei: & tamen de his ad literam negat, quod Pelagius pro sua superbia affirmat. Item a Concilio *Trident.* sess. 6. ca. 16. „ Christus Jesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit: quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent. „ Hæc ibi.

No-

Nota ly *sine qua*, & ly *nullo pacto*, & quod loquitur de operibus justificatorum. Ergo a fortiori, secundum Concilium, opera non justificatorum non possunt sine virtute influxa a Christo esse meritoria vitæ æternæ. Ad merendum igitur, secundum Concilium, oportet operantem esse in gratia, utpote per ipsam justificatum, & ultra hoc a Christo influxum virtutis motivæ ad operandum participare, & hoc est quod S. Th. *in* 1. 2. *quæst.* 109. *art.* 9. catholice determinavit: ubi eum videas cum pulcherrimo exemplo Augustini. Item ab eodem Concilio ibidem ca. 2. ibi: „ Si quis dixerit: ad hoc solum divinam gratiam per „ Christum Jesum dari, ut facilius homo juste vive- „ re, ac vitam æternam promereri possit, quasi per „ liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ægre „ tamen, & difficulter possit, anathema sit. „ Hæc ibi. Item a, &c. ut *in* 1. *par. quæst.* 12. *art.* 4. & *quæst.* 23. *art.* 1. & *quæst.* 62. *art.* 2. *append.* Item a Conciliis *Milevitano cap.* 4. 5. 6. & *Arausicano cap.* 3. 6. 7. 8. 25. & a *Carthaginensi in epist. ad Papam Innocentium I.* quæ habetur tom. 1. Conciliorum inter epistolas ejusdem Innocentii, & ab *Africano* cap. 80. Hoc tamen, quod dicitur cap. 18. Concil. *Arausicani* non est prætereundum. *Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia Dei, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Neminem nisi Deo miserante, salvari.* Hæc ibi. Item damnari a summis Pontificibus, *Innocentio I.* in epistola rescripta ad Concilium *Carthaginense*, & est epistola in ordine 25. & *Cœlestino I.* in epistola 1. ad *Episcopos Galliæ*. Vide tu loca hic citata; ne nimia fiat prolixitas. *Tertio* habes, quomodo per rationem *secundæ* conclusionis articuli ostendas merito a Concilio, & Scripturis fuisse insinuatum, quod per opera extra charitatem facta de congruo aliquid meremur. A Concilio quidem *Trid.* id fuit insinuatum sess. 14. c. 4. quando de attritione, quæ est opus sine gratia, ait: „ Quamvis sine sacramento Pœnitentiæ per se „ ad justificationem perducere peccatorem nequeat: „ tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœniten- „ tiæ impetrandam disponit. „ Hæc ibi. Cum ergo opera etiam alia extra charitatem facta disponant ad gratiam, a fortiori ad bonorum operum assuetudinem, & ad bonorum temporalium adeptionem valebunt; quoniam disponere ad gratiam, majus est, quam ista alia duo: triplex ergo bonum hujusmodi opera de congruo merentur. A Scripturis vero tale quid insinuatum fuit Exod. 1. *& quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit illis domos*; & Ezech. 29. *Rex Babyloniæ servire fecit exercitum suum servitute* ma-

magna adversus Tyrum, *& merces non est reddita ei*; & infra dicitur: *Erit merces exercitui illius*: *& dedi ei terram Ægypti pro eo*, *quod laboraverunt mihi*. Ecce tum obstetricum, tum Regis Babylonis, opera erant extra charitatem facta, & tamen meruerunt de congruo; illorum quidem domos, idest rerum temporalium abundantiam, vel prolis fœcunditatem, istius autem terram Ægypti. Si enim Ægyptus tanquam merces data est exercitui illius propter servitutem illam, utique, cum merces correspondeat merito, per ipsam servitutem meruit, at non de condigno, quia extra charitatem fuit. ergo de congruo. Ergo meritum de congruo ex sacris literis, scilicet *Ezech*. 29. sicut & *Matth*. 5. in respons. ad 2. habetur. *Quinto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 58

Utrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod opera prædicta non valeant ad pœnæ infernalis mitigationem. Quia secundum quantitatem culpæ erit quantitas pęnæ in inferno: Sed opera extra charitatem facta non minuunt quantitatem peccati. Ergo nec infernales pœnas.

2. Præterea. Pœna infernalis, quamvis sit duratione infinita, tamen intentione finita est: Sed quodlibet finitum consumitur, aliqua finita subtractione facta. Si ergo opera extra charitatem facta aliquid subtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantum multiplicari illa opera, quod totaliter tolleretur pœna inferni, quod falsum est.

3. Præterea. Suffragia Ecclesiæ sunt magis efficacia, quam opera extra charitatem facta. Sed, sicut ait August. in Enchir. (*c*. 110. *to*. 3.) *damnatis in inferno non prosunt suffragia Ecclesiæ*: Pęna ergo multo minus per opera extra charitatem facta mitigantur.

Sed Contra est, quod idem August. dicit in Enchirid. (*ibi*.) *Quibus prosunt*, *aut ad hoc prosunt*, *ut sit plena remissio*, *aut certe tolerabilior fiat ipsa damnatio*.

Præterea. Magis est facere bonum, quam dimittere malum: Sed dimittere malum semper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret. Ergo multo fortius facere bonum.

Respondeo dicendum, quod diminuere pœnam infernalem potest intelligi *dupliciter*. *Uno modo* ita quod

quod quis liberetur a pœna, quem jam meruit. Et sic cum nullus liberetur a pęna, nisi sit absolutus a culpa, quia effectus non diminuuntur, neque tolluntur, nisi diminuta, vel ablata causa, *per opera extra charitatem facta, quæ neque culpam tollere, neque diminuere possunt, pœna inferni mitigari non potest. Alio modo* ita quod meritum pęnæ impediatur. Et *sic hujusmodi opera minuunt pœnam inferni*: *Primo*, quia homo reatum omissionis evadit, qui hujusmodi opera perficit: *Secundo*, quia hujusmodi opera aliquo modo ad bonum disponunt, ut homo ex minori contemptu peccata faciat, atque etiam a multis peccatis per hujusmodi opera retrahatur. *Veruntamen diminutionem, vel dilationem temporalis pęnæ merentur hujusmodi opera*; sicut patet de Achab 3. Reg. 21. eodem modo sicut & bonorum temporalium consecutionem.

Quidam autem dicunt, quod diminuunt pœnam inferni, non subtrahendo aliquid de ipsa quantum ad substantiam, sed fortificando subjectum, ut melius sustinere possit. Sed hoc non potest esse: quia fortificatio non est nisi ex oblatione passibilitatis: Passibilitas autem est secundum mensuram culpæ. & ideo si culpa non diminuitur, nec subjectum fortificari potest.

Quidam etiam dicunt, quod diminuitur pęna quantum ad vermen conscientiæ, licet non quantum ad ignem. Sed hoc etiam nihil est: quia sicut pœna ignis æquatur culpæ, ita etiam pęna remorsionis conscientiæ. Unde similis ratio est de utroque.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Amsdorphianorum* dicentium: opera bona perniciosa esse ad salutem. Item, hæresim *Lutheri* (Prat. *Lutherani*) dicentis, opera omnia cujuslibet, etiam recte facta, quomodocumque esse peccata. Si enim bona opera extra charitatem facta tanti valent ad utilitatem nostram (sicuti valent) utique nec peccata, nec perniciosa ad nostram salutem sunt. Quocirca & 4. & 5. articulorum rationes contra istorum phantasmata diriguntur, & efficaciter a fortiori quoque faciunt. Per ipsas enim demonstratur, quod talia opera in bonum & nunc, & in futuro operantibus cedunt, quod proculdubio majus est, quam demonstrare solum, quod nec peccata, nec ad nostram salutem perniciosa sunt. Item, quia *Lutherus*

rus etiam de operibus justorum in charitate factis loquitur, a fortiori confunditur, quando etiam de operibus bonis extra charitatem factis demonstratur, quod ad bonum nostrum, & multipliciter sane valent, quod de peccatis sentiendum non est, cum semper ex se de malo in malum trahant. *Secundo* habes: quomodo per rationem, immo per rationes, a fortiori ostendas, hæreses illas merito damnari a Concilio *Trid.* seff. 6. ca. 11. *Constat, eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari, qui dicunt: justum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut (quod intolerabilius est) pœnas æternas mereri*. Hæc ibi, & can. 25. *Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit; aut (quod intolerabilius est) mortaliter; atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: anathema sit*. Hæc ibi. Et can. 7. *Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri: aut, quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare: anathema sit*. Hæc ibi. Item, damnari a *Leone X. in Bulla contra errores Lutheri*, quam damnationem videas *quæst.* 1. *art.* 1. & 3. *par. quæst.* 68. *art.* 9. Item *Jonæ* 3. ubi opera bona Ninivitarum adhuc extra charitatem existentium, neque peccata, neque ad salutem suam perniciosa, immo salutifera primum fuisse testatur Scriptura, dicens: *Vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit*. Item, damnari a Principe Apostolorum in tota sua sequenti prædicatione, quam Papa sanctus, & martyr *Clemens I.* in epist. 1. ad Jacobum fratrem Domini enarrat in hæc verba: „ Bonorum operum, „ *inquit*, semina sunt, quantum unusquisque sapit, „ & potest, totis intimi cordis visceribus Deum di- „ ligere, & proximum, velut seipsum. Abnegare „ seipsum sibi, ut Jesum Christum Dominum no- „ strum sequatur, & nihil ejus amori præponere, „ veritatem corde, & ore proferre debere, & totam „ spem Deo semper committere. Instruebat actus suæ „ vitæ omni hora custodire, & in omni loco Deum „ respicere: firmiter scire, cogitationes malas cordi „ suo advenientes mox ad Christum allidere, & sa- „ cerdotibus Domini manifestare. Os suum a multo, „ vel pravo colloquio custodire, & verba vana, aut „ mendacia non loqui, quia os, quod mentitur, oc- „ cidit animam. Verba divina libenter audire, & fa-
cer-

„ cerdotibus libenter obtemperare, atque obedientes „ esse docebat. Prædicationi, & orationi, ac lectio„ni frequenter incumbere, & eleemosynas veras „ perficere. Desideria carnis non perficere, sed pro„priam frangere voluntatem: bonum aliquid in se „ cum viderit, Deo attribuere, non sibi: & malum „ a se factum cognoscat, & sibi imputet. Multum „ loqui non amare, sed custodire labia sua, ne do„lum, aut malum loquantur. Diem judicii timere, „ gehennam expavere, vitam æternam omni concu„piscentia desiderare. Non occidere, non adultera„ri, non furtum facere, non rem proximi deside„rare: non falsum testimonium dicere: sed omnes „ homines honorare, corpus custodire, vanas, & „ caducas non amplecti delicias, jejunium, & vigilias „ sanctas amare, pauperes recreare, nudos vestire, „ infirmos visitare, sitientes potare, mortuos sepe„lire, & diligenter eorum exequias peragere, pro „ eisque orare, & eleemosynas dare, dolentes con„solari, & suis bonis refovere, & a malis actibus se „ alienum facere. Non esse superbum, non vinolen„tum, nec multum edacem, non somnolentum, „ non pigrum, non murmuratorem, nec detracto„rem: quia, qui detrahit, non se solum, sed & „ multos alios occidit. Iram non perficere, nec ira„cundiæ tempus reservare: dolum in corde non te„nere, nec pacem falsam prætendere. Charitatem „ non derelinquere, nec jurare, ne forte perjurium „ (quod absit) fiat. Malum pro malo non redde„re, nec injuriam facere, sed factam patienter „ sufferre. Inimicos diligere, maledicentibus se non „ maledicere, sed magis benedicere, & persecutio„nem pro justitia sustinere. Castitatem habere. „ Nullum odio habere; quia, qui odit fratrem suum „ homicida est. Elationem fugere, zelum malum „ non habere, invidiam non exercere, nec conten„tionem amare. Cum discordantibus ante solis oc„casum in pacem redire, & de Dei misericordia „ nunquam desperare. Seniores venerari, & juniores „ diligere, plebem, & cunctos Ecclesiæ ministros, „ Episcopos tota animi virtute diligere, ut oculos „ suos, quia oculi sunt illorum. Eorum præceptis „ in omnibus obedire, etiamsi ipsi aliter (quod absit) „ agant, memores scilicet illius dominici præcepti: „ quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere „ nolite. Ipsi autem Episcopi, si exorbitaverint, ab „ istis non sunt reprehendendi, vel arguendi, sed „ supportandi, nisi in fide erraverint. Nullus se ex„tollat erga doctores, ac magistros suos: quia di-

sci-

„ scipulus super magistrum esse non debet, nec potest. Nullus velit dici sanctus, antequam sit: sed „ prius sit, ut verius dicatur. Præcepta Domini, „ doctorumque, ac magistrorum factis quotidie adimplere, & in Christi nomine pro inimicis orare oportet. Obedientia enim, & humiliatio, quæ magistris agitur, Domino exhibetur. Vel dissolutis „ corde, qui non credunt Deo, & resistunt mandatis „ ejus, & inobedientes, ac contumaces sunt his, qui „ ejus legatione funguntur, & ideo non protegentur „ ab eo. Currite, dum lumen vitæ habetis: ne tenebræ mortis vos comprehendant. Venite filii, „ audite me, timorem Domini docebo vos, omnis, „ qui vult vitam, & cupit dies videre bonos, prohibeat linguam suam a malo, & labia sua ne loquantur dolum; divertat a malo, & faciat bonum, „ inquirat pacem, & sequatur eam. Timenti Deum „ bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ „ benedicetur. „ Hæc ibi. Clemens de Petro sic instruente. Ergo, bona opera esse peccata, & ad salutem perniciosa, etiamsi extra charitatem fiant, damnat Petrus, dum omnes, inter quos utique erant & peccatores, ad opera illa bona facienda hortatur. Similiter in eorumdem hæreticorum in principio append. dictorum damnationem consentit Clemens ipse per hoc, quod præmissam Petri approbans de operibus prædicationem, subdit ibidem: *Propter quod deprecor te, frater charissime, ut doceas attentius hunc prædicationis ordinem, & absolutionum dies, ut salventur animæ hominum*, &c. Hæc ibi. Prolixior fui; quia in prædicatione Petri, & multa bona a nobis agenda expresse docentur, & multæ hæreses condemnantur ultra prædictas, ut per te videbis, si hanc prædicationem contra errores diversos, juxta quod occurrent in appendicibus narrari, ut decet, applicaveris. Ad hæc, si placet, vide *Roffensem* contra Lutheri errores, *art.* 3. & 32. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Scripturarum, Petrique, pro quanto moralia bona, etiam extra charitatem facta insinuant, operantibus esse utilia, a fortiori & probes, & declares, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO XV.

De his, per quæ fit Satisfactio, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de his, per quæ Satisfactio fit.

Circa quod quæruntur tres.

Primo. Utrum satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.
Secundo. Utrum flagella, quibus a Deo in hac vita homo punitur, sint satisfactoria.
Tertio. Utrum convenienter enumerentur opera satisfactoria, cum dicitur, quod sunt *tria*, scil. *eleemosyna*, *jejunium*, & *oratio*.

ARTICULUS I. 59

Utrum oporteat fieri Satisfactionem per opera pœnalia.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Satisfactionem non oporteat fieri per opera pęnalia Quia per satisfactionem oportet fieri recompensationem ad divinam offensam: Sed nulla recompensatio videtur fieri per opera pęnalia: quia Deus non delectatur in pœnis nostris, ut Job 3. patet. Ergo non oportet, satisfactionem per opera pęnalia fieri.

2. Præterea. Quanto aliquod opus ex majori charitate procedit, tanto minus est pœnale: quia *charitas pœnam non habet*, ut dicitur 1. Joann. 4. Si ergo oporteat opera satisfactoria esse pęnalia, quanto magis sunt ex charitate facta, tanto minus erunt satisfactoria. quod falsum est.

3. Præterea. *Satisfacere*, ut dicit Anselm. (*lib. 1. Cur Deus homo*, *cap.* 11. *ad fi.*) *est honorem debitum Deo impendere*: Sed hoc etiam aliis quam operibus pęnalibus fieri potest. Ergo satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

Sed Contra est, quod Greg. dicit: (*homil.* 20. *in Euang. aliquant. ante med.*) *Justum est, ut peccator tanto majora sibi inferat lamenta per pęnitentiam, quanto majora sibi intulit damna per culpam.*

Præterea. Per satisfactionem oportet peccati vulnus sanari perfecte: Sed peccatorum medicinæ sunt pœnæ,

næ, ut Philosoph. dicit in 2. Ethic. (*c. 3. ante med. to. 5.*) Ergo oportet, quod per pœnalia opera satisfactio fiat.

Respondeo dicendum, quod satisfactio, ut dictum est, (*q. 12. a. 3.*) respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam, a qua per eam præservamur. Et *quantum ad utrumque exigitur, quod satisfactio per opera pœnalia fiat*. Recompensatio enim offensæ importat adæquationem, quam oportet esse ejus qui offendit, ad eum in quem offensa commissa est. Adæquatio autem in humana justitia attenditur per subtractionem ab uno, qui plus habet justo, & additionem ad alterum, cui subtractum est aliquid. Quamvis autem Deo, quantum est ex parte ejus, nihil subtrahi possit; tamen peccator, quantum in ipso est, aliquid ei subtraxit peccando, ut dictum est. (*q. 12. a. 3. ad 4.*) Unde oportet, ad hoc quod recompensatio fiat, quod aliquid subtrahatur a peccante per satisfactionem, quod in honorem Dei cedat. Opus autem bonum, ex hoc quod est hujusmodi, non subtrahit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Unde subtractio non potest fieri per opus bonum, nisi pęnale sit. Et ideo ad hoc quod aliquod opus sit satisfactorium, oportet quod sit bonum, ut in honorem Dei sit, & pęnale, ut per hoc aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pęna a culpa futura præservat; quia non facile homo ad peccata redit, ex quo pęnam expertus est. Unde secundum Philosophum (*loc. sup. cit.*) pęnæ medicinæ sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Deus non delectetur in pęnis, ut sunt pęnæ; delectatur tamen in eis, ut sunt justæ: & sic satisfactoriæ esse possunt.

Ad secundum dicendum, quod sicut in satisfactione consideratur pęnalitas; ita & in merito consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis, quæ est ex parte ipsius actus, diminuit cæteris paribus meritum: sed diminutio difficultatis, quæ est ex promptitudine voluntatis, non diminuit meritum, sed auget: Et similiter diminutio pœnalitatis ex promptitudine voluntatis, quam facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

Ad tertium dicendum, quod debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccantis non fit. Et de tali debito Anselmus intelligit.

AR.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem a fortiori interimas hæresim *Dosithei* dicentis : vivendum esse solum secundum carnem in lege Domini. Si enim vivendum est solum secundum carnem, jam sequitur propter ly *solum*, quod dogma hoc implicat hunc errorem, quod satisfactio non debet fieri per opera pœnalia, cum hæc, secundum omnes sint contraria carni, seu ipsi vivere secundum carnem, & hunc errorem in illo hæretico dogmate includi necesse est, nisi forsan Dositheus vitare volens hunc in alium pejorem incidat, scil. *Catharorum*, ut refert Cardinalis Turrecremata, *de Ecclesia*, *lib.* 4. *c.* 35. dicentium, non esse pœnitendum de peccatis. Cæterum hic error damnatus ad sufficientiam intelligitur per ea, quæ dicta fuere *quæst.* 2. *art.* 2. & 6. & *quæst.* 4. *art.* 1. & 2. & *q.* 6. *art.* 1. 2. & 3. adjunctis *quæst.* 7. *art.* 2. & 3. Nam inde: quomodo hoc totaliter timoris Dei destructivum phantasma, scil. de peccatis non est pœnitendum, condemnatur multipliciter, & in textu, & in elucidat. habetur, & consequenter ad Dositheum, si ad hoc confugerit, habes, quid dicas. Quod si non; a fortiori, ut dicebamus, ratione ex articulo sumpta hæresim ejus in principio dictam interimere potes. Nam, si per opera pœnalia satisfactionem debere fieri demonstraveris, utique eadem ratione convinces, quod tunc temporis multo minus est vivendum secundum carnem. ergo nec semper. ergo nec solum, ut ipse mentiebatur. *Secundo* habes: quomodo per rationem a fortiori ostendas, brutalem illam Dosithei hæresim fuisse merito comdemnatam a scripturis, 1. Pet. 2. *Charissimi*, *obsecro vos*, *tanquam advenas*, *& peregrinos*; *abstinere vos a carnalibus desideriis*, *quæ militant adversus animam*. Item infra. *Christus passus est pro nobis*, *vobis relinquens exemplum*, *ut sequamini vestigia ejus*. Non dicit, ut vivatis secundum carnem in lege sua. Item ibi 3. *Christus mortuus est*, *justus pro injustis*, *ut nos offerret Deo*, *mortificatos quidem carne*, *vivificatos autem spiritu*. Audis, quod ideo passus est Christus, ut simus mortificati, non autem viventes secundum carnem? Item ibi 4. *Christo igitur passo in carne*, *& vos eadem cogitatione armamini*; *quia qui passus est in carne*, *desiit a peccatis*: *ut jam non desideriis hominum*, *sed voluntate Dei*, *quod reliquum est in carne*, *vivat temporis*. Ergo, secundum Beatum Petrum, vivens desideriis hominum, idest secundum carnem,

non vivit ſecundum voluntatem Dei. Ergo dicere: vivendum eſt ſecundum carnem ſolum in lege Domini; eſt dicere, vivendum eſt ſolum non ſecundum voluntatem Domini in lege Domini. En apertiſſima fatuitas. Item a Ro. 8. *Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem in carne non eſtis*; & infra. *Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini.* Item Galat. 5. *Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis.* Ergo Doſitheus per ſuum dogma vult, nos non placere Deo, nos mori, nos non eſſe Chriſtianos. Item, damnatam a Principe Apoſtolorum in tota ſua prædicatione per Papam *Clementem* narrata, & recitata ad longum ſupra *quæſt.* 14. *art.* 5. *append.* ubi continue fideles hortatur ad vivendum contra deſideria carnis. Item a Concil. *Trident.* ſeſſ. 14. in doctrina de ſacramento extremæ unctionis circa principium capituli; ubi dicit, quod tota Chriſtiana vita pœnitentia perpetua eſſe debet. Item a Pſ. 18. *Lex Domini immaculata.* Nam ſunt manifeſte immunda, ſcil. fornicatio, &c. Item ab ipſo Domino legis Matth. 16. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Sed, quia & tota ſcriptura, & omnia Concilia, & omnes ſummi Pontifices, clamant contra Doſitheum: ideo ipſum dimittendo ad articuli rem propius accedendum. *Tertio* igitur habes: quomodo per rationem oſtendas, merito Concil. *Trident.* ſeſſ. 14. c. 8. dixiſſe. *Divinam clementiam decet, ne ita nobis abſque ulla ſatisfactione peccata dimittantur, ne occaſione accepta peccata leviora putantes, velut injurii, & contumelioſi Spiritui ſancto, in graviora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Proculdubio enim magnopere a peccato revocant, & quaſi fræno quodam coercent hæ ſatisfactoriæ pœnæ, cautioreſque, & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt.* Hæc ibi. Ubi nota, ſatisfactiones dari, ne peccata putentur leviora; & eſſe quaſi frænum, & coercere: quæ omnia, immo ſingula, ſatisfactionum opera eſſe pœnalia dicunt. Et infra hoc ipſum docet, inquiens: *Neque vero ſecurior ulla via in Eccleſia Dei nunquam exiſtimata fuit ad amovendam imminentem a Domino pœnam, quam, ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc: quod dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis*, &c. Et infra. *Satisfactio fit etiam ad præteritorum peccatorum vindictam; & caſtigationem.* Hæc ibi. Nota ly *opera pœnitentiæ*,

riæ, ly *satisfaciendo patimur*, ly *vindictam*, ly *castigationem*. Item Apocalyp. secundo. *Memento itaque, unde excideris : & age pœnitentiam*. Quid autem est pœnitere, nisi pœnam tenere : & pœnitentia, nisi tentio pœnæ? Ex ipso igitur nomine, dum satisfactionem vocat pœnitentiam, monstrat scriptura, quod satisfactio fit per opera pœnalia. Vide loca additionum citata supra in principio append. *Quinto* habes : quomodo per rationem prædicta sanctorum Patrum, pro quanto satisfactionem decernunt fieri per opera pœnalia, & intelligas, & probes, & defendas. *Sexto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 60

Utrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod flagella, quibus a Deo in hac vita punimur, non possint satisfactoria esse. Nihil enim potest esse satisfactorium, nisi quod est meritorium, ut ex dictis patet : (*q. præc. a.* 2.) Sed non meremur, nisi per ea quæ in nobis sunt. Cum ergo flagella, quibus a Deo punimur, non sint in nobis, videtur quod satisfactoria esse non possint.

2. Præterea. Satisfactio tantum bonorum est : Sed hujusmodi flagella etiam malis inducuntur & præcipue eis debentur. Ergo non possunt esse satisfactoria.

3. Præterea. Satisfactio respicit peccata præterita : Sed aliquando ista flagella infliguntur illis, qui peccata non habent ; sicut de Job patet. Ergo videtur, quod non sint satisfactoria.

Sed Contra est, quod dicitur Rom. 5. *Tribulatio pœnitentiam operatur, patientia autem probationem*, id est, *a peccato purgationem*, ut Glos. (*interl.*) ibidem dicit. Ergo flagella hujus vitæ peccata purgant : & sic sunt satisfactoria.

Præterea. Ambros. dicit ; (*sup. Ps.* 118. *octonar.* 18. *parum a princ.*) *Et si fides*, idest peccati conscientia, *desit*, *pœna satisfacit*. Ergo hujus vitæ flagella sunt satisfactoria.

Respondeo dicendum, quod recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quando autem fit ab alio, talis recompensatio vindicationis magis, quam satisfactionis rationem habet : quando autem fit ab ipso qui offendit, rationem satisfactionis habet. Unde *si flagella, quæ pro peccatis a Deo infliguntur, fiant aliquo modo*

ipsius patientis, *rationem satisfactionis accipiunt*: Fiunt autem ipsius, inquantum ea acceptat ad purgationem peccatorum, eis utens patienter: *Si autem omnino eis per impatientiam dissentiat*, *tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius*, *& ideo non habent rationem satisfactionis*, *sed vindicationis tantum*.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis illa flagella non sint omnino in potestate nostra, tamen quantum ad aliquid sunt, ut scil. eis patienter utamur: Et sic homo facit de necessitate virtutem: Unde & meritoria, & satisfactoria esse possunt.

Ad secundum dicendum, quod, sicut *sub eodem igne*, ut Augustinus dicit, *l. 1. de Civ. Dei*, *c. 8. ad fi. to. 5.*) *aurum rutilat*, *& palea fumat*; ita etiam eisdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatientiam. Et ideo quamvis flagella sint communia; tamen satisfactio tantum est bonorum.

Ad tertium dicendum, quod flagella respectum habent ad culpam præteritam semper, sed non semper ad culpam personæ, sed quandoque ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa præcessisset, nulla pœna fuisset: Sed quia culpa in natura præcessit, personæ alicui divinitus pœna infertur sine culpa personæ, ad meritum virtutis, & cautelam peccati sequentis: Et hæc etiam duo necessaria sunt in satisfactione. Oportet enim esse opus meritorium, ut honor Deo exhibeatur: & oportet esse virtutum custodiam, ut a futuris peccatis præservemur.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem quorundam (ut ex *Conc. Trid.* infra patebit) dicentium, flagella in præsenti vita hominibus a Deo inflicta non esse satisfactoria. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hunc merito damnari a Concil. *Trid.* sess. 14. cap. 9. *Docet præterea*, *tantam esse divinæ munificentiæ largitatem*, *ut non solum pœnis sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis*, *aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis*, *sed etiam* (*quod maximum amoris argumentum est*) *temporalibus flagellis a Deo inflictis*, *& a nobis patienter toleratis*, *apud Deum patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus*. Hæc ibi. Et cano. 13. *Si quis dixerit*, *pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis*, *& patienter toleratis*, *vel a sacerdote injunctis*, &c. *anathe-*

-nathema sit. Item a scripturis Tob. 3. *In tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.* Hæc verba sunt de flagellis a Deo inflictis, cum sint Saræ mulieris in proposito suæ magnæ afflictionis prolata. Iterum Eccl. 2. *Pius, & misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata.* Ecce, quod (ut dicebat *Concil. Trid.*) hoc est argumentum magnæ pietatis, & misericordiæ divinæ, flagella scil. ab ipso nobis inflicta, patienterque tolerata computari in satisfactiones pro peccatis nostris. Iterum Eccles. 35. *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis.* Item Psalm. 98. *Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.* Hoc est. Tu Deus ulciscendo contra peccata eorum, idest pro eis flagellando ipsos, fuisti propitius eis. Ubi insinuatur idem, quod flagella nobis immissa reputantur pro satisfactionibus, si patienter tolerentur: & hoc est magna propitiatio Dei erga nos sic flagellatos. Item Psal. 94. *Quadraginta annis offensus fui generationi illi*, & secundum aliam literam communiter ab Ecclesia pro invitatorio Psalmo receptam, 40. *annis proximus fui generationi.* Dicitur autem Deus fuisse proximus generationi illi, inquantum erga illam misericordia magna usus est: dicitur vero eidem fuisse infensus, inquantum illam pro peccatis sæpius flagellavit. Ecce, quod secundum intentum Psalmistæ tunc fuit proximus, quando ei fuit infensus, idest tunc misericordiam erga illam generationem exercuit, quando ipsam pro delictis castigavit. Et nota, quod non dicit ly *propinquus*, sed ly *proximus*, ut ex superlativo non qualemcunque sed maximam, in genere puniendi peccatores, misericordiam illam fuisse cognoscas, & revera sic est. Nam fuit misericordia, inquantum castigationes illas peccatis debitas pro satisfactionibus etiam computari Deus voluit: fuit magna, inquantum flagellationes easdem locum pœnarum in purgatorio pro iisdem peccatis habendarum (cum tamen incomparabiliter ferme illæ purgatorii præsentes excedant) supplere dignatus est: fuit maxima, inquantum illas ipsas etiam meritorias effecit (quod tamen in purgatorio cum tanta acerbitate pœnarum non fit.) Exemplum de latrone a dextris crucifixo, in cujus flagellis hæc triplex Dei misericordia resplenduit. Confirmatur intelligentia hæc ex D. Thom. qui super epist. ad *Hebr. c.* 3. lect. 2. exponens ly *proximus*, postquam hoc ad divinam misericordiam retulit, subdit sic: *Hoc ipsum temporaliter punire peccatores magnum misericordiæ signum est.* Unde August. *Hic ure, hic seca, hic non parcas,*

ut in æternum parcas. Ubi notabis tu, quod accipitur ly *magnum* antonomastice, ideft pro maximo, propter rationem supradictam. Item a lib. 2. Machab. 6. *multo tempore non sine re peccatores ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.* Ubi per ly *magni*, tanquam antonomastice dicti, intelliges maximi. Redit enim auctoritas ista in idem cum superioribus a Psalmo, & S. Doctore prolatis. *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissa Scripturarum, Sanctorumque dicta, pro quanto flagella vitæ præsentis indicant esse satisfactoria, & intelligas, & probes, & tuearis: *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim doctrina Angelica præsens consolidetur.

ARTICULUS III. 61

Utrum convenienter enumerentur opera satisfactoria.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod inconvenienter enumerentur opera satisfactoria, cum dicitur quod sint *tria: eleemosyna, jejunium, & oratio.* Quia opus satisfactorium debet esse pœnale: Sed oratio pœnam non habet, cum sit contra pęnæ tristitiam medicina secundum delectationem. unde dicitur Jacobi 5. *Tristatur aliquis vestrum? oret. æquo animo est? psallat.* Ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

2. Præterea. Omne peccatum vel est carnale, vel spirituale: Sed, sicut dicit Hieron. (*in illud Mar. 9. Hoc genus dæmoniorum*) *jejunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis.* Ergo non debet esse aliquod aliud opus satisfactorium.

3. Præterea. Satisfactio est necessaria ad emundationem peccatorum: Sed eleemosyna ab omnibus peccatis emundat: Luc. 11. *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Ergo alia duo sunt superflua.

Sed Contra. Videtur, quod debeant esse plura. Quia *contraria contrariis curantur*: Sed multo plura sunt peccatorum genera, quam tria. Ergo debent plura satisfactionis opera computari.

Præterea. Peregrinationes etiam injunguntur pro satisfactione, & disciplinæ, sive flagellationes; quæ non computantur sub aliquo horum. Ergo insufficienter enumerantur.

Respondeo dicendum, quod satisfactio debet esse talis, per quam aliquid nobis subtrahamus ad hono-

norem Dei. Nos autem non habemus nisi *tria bona*, scilicet *bona* animæ, & *bona* corporis, & *bona* fortunæ, scilicet exteriora. Ex *bonis* quidem fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleemosynam, sed ex *bonis* corporis per jejunium: ex *bonis* autem animæ non oportet quod aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam, vel quantum ad diminutionem ipsorum: quia per ea efficimur Deo accepti, sed per hoc quod ea submittimus Deo totaliter: & hoc fit per orationem.

Competit etiam iste numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit: quia radices peccatorum *tres* ponuntur 1. Jo. 2. scilicet *concupiscentia carnis*, *concupiscentia oculorum*, & *superbia vitæ*. Contra concupiscentiam *carnis* ordinatur *jejunium*: contra concupiscentiam *oculorum* ordinatur *eleemosyna*: contra *superbiam vitæ* ordinatur *oratio*, ut Augustinus dicit super Matthæum.

Competit etiam quantum ad hoc, quod satisfactio est peccatorum suggestionibus aditum non indulgere: Quia omne peccatum *vel* in Deum committimus: & contra hoc ordinatur *oratio*: *Vel* in proximum: & contra hoc ordinatur *eleemosyna*: *Vel* in nos ipsos: & contra hoc ordinatur *jejunium*.

Ad primum ergo dicendum, quod secundum quosdam *duplex* est oratio: *Quædam* quæ est contemplativorum, quorum *conversatio in cœlis est*: & talis, quia totaliter est delectabilis, non est satisfactoria: *Alia* est, quæ pro peccatis gemitus fundit: & talis habet pœnam; & est satisfactionis pars.

Vel dicendum, & melius, quod quælibet oratio habet rationem satisfactionis; quia quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis. quia, ut dicit Gregorius super Ezech. (*hom.* 14. *inter med. & fi.*) *Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis.* unde & nervus femoris Jacob ex lucta angeli emarcuisse legitur Gen. 32.

Ad secundum dicendum, quod peccatum carnale dicitur *dupliciter*: *Uno modo*, quod in ipsa delectatione carnis completur; ut gula, & luxuria: *Alio modo*, quod completur in his quæ ad carnem ordinantur, quamvis non in delectatione carnis, sed in delectatione animæ magis perficiatur; ut avaritia. Unde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia, & carnalia. & ideo oportet, quod eis etiam aliqua satisfactio respondeat propria, scilicet eleemosyna.

Ad tertium dicendum, quod quamvis singula istorum trium per quandam convenientiam singulis pec-

 catis

catis appropríentur ; quia congruum est , ut in quo quis peccavit, in hoc puniatur, & quod peccati commissi per satisfactionem radix abscindatur : tamen quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Unde ei, qui non potest unum ex his perficere, injungitur aliud, & præcipue eleemosyna, quæ aliorum vices supplere potest, inquantum alia satisfactionis opera per eleemosynam quisque sibi mercatur quodammodo in illis, quibus eleemosynam tribuit. Unde non oportet, quod si eleemosyna omnia mundat peccata, propter hoc aliæ satisfactiones superfluant.

Ad quartum dicendum, quod quamvis sint multa peccata in specie; tamen omnia ad illas tres radices, vel ad illa tria peccatorum genera, quibus diximus (*in corp. ar.*) dictas sactisfactiones respondere, reducuntur.

Ad quintum dicendum, quod quicquid ad afflictionem corporis pertinet, totum ad jejunium refertur; & quicquid in proximi utilitatem expenditur, totum eleemosynæ rationem habet: Et similiter quæcunque latria exhibetur Deo, orationis accipit rationem. & ideo etiam unum opus potest habere plures rationes satisfaciendi.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreses *Joviniani* (Prat. *Lutherani*) dicentis, jejunium nullius esse meriti apud Deum: item *Pelagii* dicentis; orationem prorsus esse inutilem, nulliusque virtutis. Qua enim ratione probatur, & jejunium, & orationem esse opera satisfactoria, eadem probatur, quod sunt alicujus virtutis, & meriti; cum satisfactio sit actus virtutis, *quæst.* 12. *art.* 1. & opus meritorium, *qu.* 14. *art.* 2. & *quæst.* hujus *art.* 2. ad 1. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito damnari prædictas hæreses a Concilio *Tridentino*, sess. 6. ca. 14. sic: *Docendum est, christiani hominis pœnitentiam post lapsum continere cessationem a peccatis, eorum detestationem, cor contritum, & humiliatum, eorumdem sacramentalem confessionem, itemque satisfactionem, per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia.* Hæc ibi. Ubi jejunium, orationemque esse utilia, & alicujus virtutis, ac meriti, determinari vides per hoc, quod satisfactoria decernuntur: & alia quoque pia exercitia, quod est pro confirmatione responsionis ad *quintum*, in satisfactionem compu-

putari. Et seff. 14. ca. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis*, &c. *ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam, anathema sit*. Hæc ibi. Ubi vides id, quod supra, & ulterius anathematismum contra negantes, ista esse satisfactoria, atque ideo nullius meriti, virtutis, vel utilitatis. Item a Concilio *Carthaginensi* 4. ca. 85. *Baptizandi diu sub abstinentia vini, & carnium, crebra examinatione baptismum percipiant*. Hæc ibi; & recitantur de consecrat. dist. 4. Ergo jejunium, immo & abstinentia, est ad utilitatem, & alicujus virtutis, ac meriti. Item a Concilio *Telensi* in rescripto ad *Siricium* Papam contra Jovinianistas. *Non in indulgentia corporis, non in honore aliquo ad saturitatem, & diligentiam carnis, non in desideriis erroris; sed in spiritu, quo renovamur, est vivendum. Si parum est, quod Apostolus dixit: Audiant Prophetam dicentem: & operui in jejunio animam meam. Ergo, qui non jejunat, intectus, & nudus est; patet vulneri. Denique, si Adam se texisset jejunio, non fuisset nudus effectus. Ninive se a morte jejunio liberavit; & ipse Dominus ait: Non ejicitur hoc genus dæmoniorum, nisi per orationem, & jejunium*. Hæc ibi. Ubi etiam de oratione habes, quod est alicujus utilitatis, & virtutis, cum dæmonium exagitet, ac expellat. Item a Papa *Siricio*; ut ex eodem rescripto habetur. *Itaque Jovinianum, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Geminialem, Martialem, Januarium, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos*. Hæc ibi. Audivimus modo ex Augustino in de fide cathol. quod *capitula, seu dogmata illa non possunt recipi, quorum damnantur auctores*. Item a Scripturis multis, quarum tu loca videbis. Nam populus Hebræus, jejunio a Samuele indicto in Masphat, hostes superavit, 1. *Reg*. 7. & Achab jejunio, sacco, lachrymis suorum veniam criminum obtinuit, 3. *Reg*. 21. & Judith jejunio afflicta Holofernem prostravit, *Judith*. 9. & Daniel trium hebdomadarum jejunio visionem Domini intellexit, *Daniel*. 10. & Hester post triduanum jejunium furorem Assueri in mansuetudinem convertit, *Hester*. 4. & Machabæus contra Gorgiam pugnaturus, jejunio sese armans, victoria potitus est. Quid? Salvator noster, qui nos solum utilia, ac virtuosa docuit, jejunium nobis exemplo suo commendavit, *Matth*. 4. & jejunii mo-

dum nobis injunxit, ut scilicet jejunium nostrum vacaret ab hypochrisi, & vana gloria, *Matth.* 6. & jejunium futurum in nobis prædixit, inquiens Luc. 5. *Venient dies, in quibus auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt*. Item a *Cœlestino* I. Papa in epistola ad Episcopos Galliæ, in qua errores Pelagii damnat sic: *Orationes Ecclesiæ gratiam Christi resonant: qua genus humanum reparatur, & ab æterna damnatione reducitur*. Hæc ille in sententia. Item apertissime a Christo Domino Luc. 18. *Oportet semper orare, & nunquam deficere*. Item Act. 10. *Corneli, orationes tuæ ascenderunt ante conspectum Domini: & nunc mitte, & accersi Simonem, qui vocatur Petrus: hic dicet tibi, quid te oporteat facere*. En a fortiori. Iste Cornelius nondum erat actualiter baptizatus; & tamen orationes suæ tam utiles ei fuerunt: ut salutis notitiam pleniorem his mediantibus habere promeruerit. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum, quod eleemosynæ sunt satisfactoriæ, in Concilio V. *Constantinopol.* act. 1. sic: *Eleemosynis fidelibus expurgari peccata didicistis*. Hæc ibi. Item Tob. 4. *Eleemosyna ab omni peccato, & morte liberat: & non patietur animam ire in tenebras*. Item Eccles. 3. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis*. Item ib. 29. *Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo*. Item iterum *Tob.* 12. *Eccles.* 3. 4. 7. 17. & *Dan.* 4. *Matth.* 6. *Luc.* 11. 12. *Act.* 10. 24. Propter auctoritatum tamen præmissarum occasionem, præsertim *Tob.* 4. *Eccles.* 3. cave diligenter; ne incidas in errorem quorundam ab Augustino *de civit. Dei*, *lib.* 21. *cap.* 22. recitatorum, dicentium, quod *eleemosynæ sunt tantæ virtutis, ut, qui eas exercuerit, quantumlibet criminose, & nefarie vivat, æternum tamen supplicium non est habiturus*. Cave etiam inde, ne impingas in scandalosam illam propositionem nonnullorum, recitatam ab *Alphons. Cast. de jus. hæres. punit. lib.* 1. *cap.* 3. dicentium, quod eleemosynam pauperibus elargiri est majoris meriti, quam eleemosynam pro Missæ sacrificio offerre. Nam primum damnat apertissime Apostolus 1. Corinth. 13. *Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest*. Nota ly *omnes*, ly *meas*, ly *cibos*, ly *pauperum*, ly *nihil*, scilicet ad vitam æternam promerendam, & supplicium æternum evadendum. Item illud damnat Concilium *Cabilonense* II. c. 36. „ Sed nec hoc prætereundum putavimus, „ quod quidam ex industria peccantes, propter eleemo-

„ mosynarum largitionem, quandam sibi promittunt „ impunitatem. Eleemosyna extinguit peccata, juxta „ illud: ignem ardentem extinguit aqua,& eleemosyna „ extinguit peccata; sed ea, quæ aut necessitate, „ aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea vero, „ quæ ex industria, aut cujuslibet libidinis explendæ „ causa idcirco fiunt, ut eleemosynis redimantur, „ nequaquam eis redimi possunt: quia, qui hoc per- „ petrarunt, videntur Deum mercede conducere, ut „ eis impune peccare liceat. Non ergo quis idcirco „ peccare debet, ut eleemosynam faciat, sed ideo „ eleemosynam facere debet, quia peccavit. Men- „ tem enim, & corpus, quæ libido traxit ad cul- „ pam, afflictio, & contritio debet reducere ad ve- „ niam. „ Hæc ibi. Ex his quoque recte glossato tu illud Tobiæ 4. cum dicit, quod *eleemosyna non patietur, animam ire in tenebras*. Vel etiam intellige sic, quod eleemosyna, quantum est de se, &c. non autem, si alias male vivatur. Vide *quæst.* 14. *art.* 3. *app.* & *quæst.* 15. *art.* 1. *append.* & 1. *par. quæst.* 87. *art.* 2. *append.* Disputat & August. *lib.* 21. *de Civ. Dei*, *cap.* 27. contra prædictum errorem a se de aliis recitatum supra. Porro propositionem illam scandalosam redarguit ratio hæc, ut omnia alia omittamus. Nam illa, ut cuique patere potest, a sacrificio Missæ, reverentiaque ejus, avertit. Si enim populus credat, minoris meriti esse Missæ sacrificium, quam eleemosynam; tunc populus reverebitur minus, quam oportet, illud sacrificium, & consequenter non tam frequenter, ut nunc facit, illud celebrari faciet; sed unam Missam, ut evomuit *Lutherus*, uni populo affirmabit esse satis. Redarguit etiam, atque damnat hanc Conc. *Trid.* sess. 22. decret. de obser. & evit. in celebr. Missæ: „ Quod „ si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo san- „ ctum, ac divinum a Christi fidelibus tractari pos- „ se, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo „ vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati su- „ mus, in altari per sacerdotes quotidie immolatur, „ satis etiam apparet, omnem operam, & diligen- „ tiam in eo ponendam esse, ut, quanta maxima „ potest, interiori cordis munditia, & puritate, atque „ exteriori devotionis, ac pietatis specie peragatur. „ Hæc ibi. Nota ly *tam sanctum*, ly *tam divinum*, ly *interiori*, ly *exteriori*. Missa ergo, secundum Concilium, nil sanctius, nil divinius, nil tanta interiori, exteriorique devotione tractandum. *Quarto* vides: quomodo ex iis prædictis vicissim Angelica, &c.

QUÆSTIO XVI.

De suscipientibus Sacramentum Pœnitentiæ, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de suscipientibus Sacramentum Pœnitentiæ.

Circa quod tria quæruntur.

Primo. Utrum Pœnitentia possit esse in innocentibus.
Secundo. Utrum in Sanctis, qui sunt in gloria.
Tertio. Utrum in angelis seu bonis, seu malis.

ARTICULUS I. 62

Utrum Pœnitentia possit esse in innocentibus.

S. Tho. 4. d. 14. q. 1. a. 3. q. 2.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod in innocentibus Pœnitentia esse non possit. Quia pœnitentia est commissa mala plangere: Sed innocentes nullum malum commiserunt. Ergo in eis pęnitentia non est.

2. Præterea. Pœnitentia ex suo nomine importat pœnam: Sed innocentibus non debetur pœna. Ergo in eis non est pœnitentia.

3. Præterea. Pęnitentia in idem coincidit cum vindicativa justitia: Sed omnibus existentibus innocentibus, vindicativa justitia locum non haberet. Ergo nec pœnitentia: Et ita non est in innocentibus.

Sed Contra. Omnes virtutes simul infunduntur: Sed pęnitentia est virtus. Cum ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes, infunditur etiam pœnitentia.

Præterea. Ille qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis. Ergo & similiter ille qui nunquam fuit infirmus spiritualiter: Sed sicut sanatio in actu a vulnere peccati non est nisi per actum pœnitentiæ; ita nec sanabilitas nisi per habitum pęnitentiæ: Ergo ille qui nunquam habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

Respondeo dicendum, quod habitus medius est inter potentiam, & actum: Et quia remoto priori, removetur posterius, non autem e converso; ideo remota potentia ad actum, removetur habitus, non au-

autem remoto actu. Et quia subtractio materiæ tollit actum, propter hoc quod actus non potest esse sine materia, in quam transit, ideo habitus alicujus virtutis competit alicui, cui non suppetit materia, propter hoc quod suppetere potest, & ita in actu exire; sicut pauper homo potest habere habitum magnificentiæ, sed non actum; quia non habet magnitudinem divitiarum, quæ sunt materia magnificentiæ, sed potest habere. Et ideo cum innocentes in statu innocentiæ non habeant peccata commissa, quæ sunt materia pœnitentiæ, sed possunt habere, *actus pęnitentiæ in eis esse non potest, sed habitus potest*: & hoc, si gratiam habeant, cum qua omnes virtutes infunduntur.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis non commiserint, possunt tamen committere. & ideo eis habitum pœnitentiæ habere competit. Sed tamen habitus iste nunquam in actum exire potest, nisi forte respectu venialium peccatorum; quia peccata mortalia tollunt ipsum. Nec tamen est frustra: quia est perfectio potentia naturalis.

Ad secundum dicendum, quod quamvis non sit debita eis pœna actu; tamen in eis possibile est aliquid esse, pro quo eis pœna debeatur.

Ad tertium dicendum, quod remanente potentia ad peccandum, adhuc haberet locum vindicativa justitia secundum habitum, quamvis non secundum actum, si peccata actu non essent.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem a fortiori interimas hæresim *Catharorum* (ut refert Cardinalis Turrecremata de *Ecclesf. lib. 4. cap.* 35.) dicentium, quod non est pęnitendum de peccatis. Si enim innocentibus, etiam quod de facto non peccaverint, convenit suo modo pęnitentia, alioquin nec innocentes essent, si propositum dolendi actualiter, dato, quod peccassent, non haberent: multo utique magis de peccatis jam actualiter commissis pęnitendum erit. *Secundo* habes: quomodo a fortiori per rationem ostendas, illam merito damnari a, &c. ut *qu.* 15. *ar.* 1. Item a, &c. ut *qu. 6. ar.* 1. & 3. *app.* Nam ibi confessionem esse necessariam demonstratur; & confessio non fit, nisi de peccatis, *qu. 9. art.* 4. & est actus pœnitentiæ, *quæst. 7. art.* 3. Item damnari a multis locis Scripturæ, ut *Levit.* 5. 3. *Reg.* 8. 2. *Paralipom.* 6. *Job* 21. 24. *Sapient.* 11. 12. *Ecclesf.* 2. 20. 49. *Jer.* 8. 18. 31. *Ezech.* 18. 33.

33. *Matth.* 3. *Luc.* 3. 5. 15. 24. *Roman.* 2. 2. *Corinth.* 7. *Act.* 2. 5. 8. 11. 20. 2. *Pet.* 3. *Apocal.* 2. 3. 9. Sed unum sufficiat expresse adducere in ejus manifestissimam damnationem, *Luc.* 13. dictum, & a *Concil. Trident. sess.* 14. *cap.* 1. pro veritate firmanda, & contra errores replicatum, scilicet: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*. Ecce Christus Dominus, qui passus est tot pœnitentias pro nobis, loquitur. Quare? Ut scias, contra hæreticos, quod, *si compatimur, & conglorificabimur*, Rom. 8. si autem non, non. Parum dixi. Non enim Christus ait solum, non; idest, si non compatimini, non conregnabitis: sed dicit plus, idest, si non compatimini, peribitis. Quid clarius contra Catharos? *Tertio* habes: quomodo per rationem & recte intelligas, & in quo sensu merito fuisse dictum ostendas, illud Luc. 15. *justi non indigent pęnitentia*: & illud Luc. 5. *Non veni vocare justos, sed peccatores ad pęnitentiam*: sine præjudicio tamen veritatis in præsenti articulo determinatæ. Indigent enim pęnitentia justi, ad illamque vocantur, ut hic docetur, quia, nisi haberent firmum propositum dolendi actualiter, ut oportet, de peccato, si ipsum aliquando committerent, non essent justi: & non indigent pęnitentia, neque vocantur ad illam, ut Euangelium dicit, quia, cum non commiserint actu peccatum, de eo dolere tanquam de commisso non tenentur, immo nec possunt. *Quarto* habes: quomodo per rationem ostendas, merito esse virtualiter insinuatum a Scripturis, quod pęnitentia est in innocentibus. Hoc autem sic insinuatum videtur Eccles. 7. *Noli esse justus multum*; & Eccles. 18. *Sapiens in omnibus metuit*. Ille namque multum se esse justum præsumit, qui se esse hominem peccabilem, quasi in justitia sua nimis confisus, non recognoscit; & talis non metuit de casu possibili sibi venturo, & consequenter non præcavet sibi ab illo, nec cogitat dicens, si, quod absit, cadam quandoque, habeo firmum propositum, quod tunc vellem de casu meo, ut oportet, pęnitentiam facere. Quando igitur nos Scriptura ad metuendum in omnibus hortatur, & ab esse multum justos dehortatur: quasi nos ad nostræ considerationem fragilitatis reducit, & ad habendam pęnitentiam modo exposito, dum sumus adhuc in justitia, monet. Et, quia, ut dictum est, nemo potest esse justus, nisi etiam præmissum pęnitendi propositum habeat; ideo Scriptura, quotiescumque ad esse justum invitat aliquem, toties ipsis justis, etiam quod antea nunquam actu mortaliter peccassent, pęnitentiam

tiam secundum habitum competere, attestatur. Plurimæ igitur Scripturæ id modo dicto affirmant; quam earum affirmationem merito fieri, per rationem articuli & ostendere, & declarare, & defendere potes. *Quinto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica hæc doctrina declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS II. 63

Utrum sancti homines, qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod sancti homines, qui sunt in gloria, non habeant pœnitentiam. Quia, sicut dicit Gregorius in Moral. (*l. 4. c. ult. ad fi.*) *Beati peccatorum recordantur, sicut nos sani sine dolore dolorum memoramur:* Sed pœnitentia est dolor cordis. Ergo sancti in patria non habent pœnitentiam.

2. Præterea. Sancti in patria sunt Christo conformes: Sed in Christo non fuit pęnitentia: quia nec fides, quæ est principium pęnitentiæ. Ergo nec in Sanctis in patria erit pęnitentia.

3. Præterea. Frustra est habitus, qui ad actum non reducitur: Sed Sancti in patria non pęnitebunt actu, quia sic eis esset aliquid contra votum. Ergo non est in eis habitus pęnitentiæ.

Sed Contra. Pęnitentia est pars justitiæ: Sed justitia est perpetua, & immortalis, & in patria remanebit. Ergo & pęnitentia.

Præterea. In vitis Patrum legitur a quodam Patre dictum, quod etiam Abraham pęnitebit de hoc, quod non plura bona fecerit: Sed magis debet homo pęnitere de malo commisso, quam de bono omisso, ad quod non tenebatur; quia de bono tali loquitur. Ergo erit ibi pęnitentia de malis commissis.

Respondeo dicendum, quod virtutes cardinales remanebunt in patria, sed secundum actus, quos habent in fine suo. Et ideo cum pœnitentia virtus sit pars justitiæ, quæ est virtus cardinalis, *quicunque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eundem actum, quem nunc habet, sed alium*, scilicet gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

Ad primum ergo dicendum, quod illa auctoritas probat, quod non habent eundem actum, quem hic habet pęnitentia: Et hoc concedimus.

Ad secundum dicendum, quod Christus non potuit peccare. & ideo materia hujus virtutis non competit

petit sibi nec actu, nec potentia. Et propter hoc non est simile de ipso, & de aliis.

Ad tertium dicendum, quod pęnitere, proprie loquendo, prout dicit actum pęnitentiæ, qui nunc est, non erit in patria: nec tamen habitus frustra erit; quia alium actum habebit.

Quartum concedimus. Sed quia quinta ratio probat, quod etiam idem actus pęnitentiæ erit in patria, qui modo est; ideo

Ad quintum dicendum, quod voluntas nostra in patria omnino erit conformis voluntati Dei. Unde sicut Deus voluntate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens nihil esse mali, non autem voluntate consequente: ita etiam est de Beatis. Et talis voluntas improprie dicitur ab illo sancto Patre pęnitentia.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem ostendas, merito a Scripturis insinuatum fuisse, quod in beatis patriæ est pęnitentia. Insinuatum est autem hoc Apocal. 21. ubi de patria loquens ait: *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens*. Item Psal. 117. *Hęc porta Domini, justi intrabunt in eam*; & 100. *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam; qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum*; & 94. ad peccatores etiam solum corde loquens Dominus, postquam præmiserat ly *errant corde, & isti non cognoverunt vias meas*, subdit dicens: *quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam*. Hoc est. Non introibunt; vel (& in idem redit) si introibunt, tale quid mali accidat; aut si introibunt, mihi amplius non credatur; aut aliquid hujusmodi. Solent enim, qui maxima determinatione apud se definitum esse aliquid volunt ostendere contra aliquos, quibus maxime irati sunt, jurare sic truncate, quasi præ iræ magnitudine juramentum totaliter exprimere non valentes: & tunc hoc modo jurando statutum irrefragabiliter, & adimplendum indispensabiliter, declarant esse illud, quod sic semipronunciant. Hunc modum jurandi humanum ibi in *Psal.* repræsentat Deus; ut facilius homines ex suo ipsorum solito modo jurandi intelligant, quid velit dicere per talem comminationem. Cum ergo loquatur sic Deus ibi ad peccatores, & dicat, illos, dum remanserint in tali statu, non intraturos in requiem suam; patet multo magis, quod nullus peccator

cator existens manet in requie illa; seu, quod nullum peccatum est in beatis. Hinc fit, quod, cum ingratitudo sit peccatum, & Scripturæ præmissæ a beatis peccatum omne excludant, ingratitudinem omnem etiam per hoc coexcludere intendant: & per consequens, quod in ipsis pœnitentiam secundum actum statui beatorum convenientem ponant. Nam pęnitentia illa est gratitudo quædam beatorum erga Deum de hoc, quod ei specialiter obligati sunt: & per consequens non pęnitentia talis esset ingratitudo beatorum erga Deum. Nisi ergo pęnitentia modo hic declarato esset in beatis, tunc ingratitudo, & ex consequenti, peccatum esset in illis, quod aures fidelium audire non sustinent. Tot igitur & Scriptiræ, & Concilia, & summi Pontifices, pęnitentiam prædictam in beatis esse dicunt; quot ab eis omne vel minimum peccatum excludunt. Ingratitudo enim peccatum est, 2. 2. *quæst.* 107. *art.* 3. quoniam repugnat virtuti gratitudinis, de qua nobis dicitur ad Coloss. 3. *& grati estote*. Quis modo nesciat, ingratum esse illum, qui a magnis liberatus periculis liberatori suo debitas non reddit gratias? Essent ergo ingrati in patria existentes (quod nefas est etiam cogitare) si Deo gratias non agerent pro misericordia, qua sibiipsis relaxavit peccata, vel in quæ de facto ceciderant, vel in quæ cadere sive per commissionem, sive per omissionem quamcumque potuerant. Vide supra examen *tertium* post probationem. *Secundo* habes: quomodo per rationem dicta Scripturarum præmissarum, aut similium, pro quanto pœnitentiam insinuant reperiri in patriæ beatis, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis, similibusque, doctrina præsens Angelica vicissim consolidetur, atque declaretur.

ARTICULUS III. 64

Utrum Angelus sit susceptivus Pœnitentiæ.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod etiam Angelus seu bonus, seu malus, sit susceptivus Pœniteutiæ. Quia timor est initium pœnitentiæ: Sed in eis est timor: Jacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*. Ergo in eis potest esse pęnitentia.

2. Præterea. Philosophus dicit in 9. Ethicorum, (*cap.* 4. *ad fin. tom.* 5.) quod *pœnitudine replentur mali; & hæc est maxima pœna eis*: Sed dæmones maxime

xime sunt pravi; nec aliqua pena eis deest. Ergo dæmones possunt penitere.

3. Præterea. Facilius movetur aliquid in id quod est secundum naturam, quam in id quod est contra naturam: sicut aqua, quæ per violentiam calefacta est, etiam per seipsam ad naturalem proprietatem redit: Sed angeli possunt mutari in peccatum, quod est contra communem naturam eorum. Ergo multo fortius possunt revocari in id quod est secundum naturam: Sed hoc facit penitentia. Ergo sunt susceptibiles penitentiæ.

4. Præterea. Idem judicium est secundum Damascen. (*lib. 2. orthod. fid. cap. 4. in fin.*) de angelis, & de animabus separatis. Sed in animabus separatis potest esse penitentia, ut quidam dicunt, sicut in animabus beatis, quæ sunt in patria. Ergo & in angelis potest esse penitentia.

Sed Contra. Per penitentiam homo consequitur veniam de peccato commisso: Sed hoc est impossibile in angelis. Ergo non sunt susceptibiles penitentiæ.

Præterea. Damascenus dicit, (*loc. cit.*) quod *homo fungitur pœnitentia propter corporis infirmitatem*: Sed angeli non sunt in corpore. Ergo in eis non potest esse penitentia.

Respondeo dicendum, quod penitentia in nobis *dupliciter* accipitur. *Uno modo*, secundum quod est passio: Sic autem nihil aliud est, quam dolor, vel tristitia de malo commisso: Et quamvis, secundum quod est passio, non sit nisi in concupiscibili; tamen aliquis actus voluntatis similitudinarie penitentia dicitur, quo quis scilicet detestatur quod facit; sicut etiam amor, & aliæ passiones dicuntur in intellectivo appetitu. *Alio modo* accipitur, secundum quod est virtus: Et hoc modo detestari malum commissum cum emendationis proposito, & intentione expiandi, vel Deum placandi de offensa commissa, est actus ejus. Detestatio autem mali competit alicui, secundum quod habet ordinem naturalem ad bonum. Et quia in nulla creatura talis ordo, vel inclinatio totaliter tollitur, ideo etiam in damnatis talis detestatio manet, & per consequens penitentiæ passio, vel simile, ut dicitur Sapient. 5. *Intra se pœnitentiam agentes*, &c. Et hæc quidem Penitentia, cum non sit habitus, sed passio, vel actus, nullo modo in beatis angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserunt: sed in malis angelis est, cum sit eadem ratio de his, & de animabus damnatis; quia secundum Damasc. (*loc. sup. cit.*) *quod homi-*

minibus est mors, hoc est angelis casus: Sed peccatum angeli est irremissibile: Et quia peccatum, ut remissibile est, vel expiabile, est propria materia ipsius virtutis, quæ pęnitentia dicitur, ideo cum materia non possit eis competere, non adest eis potentia exeundi in actum: & ideo nec habitus eis convenit. Et ideo *angeli susceptivi virtutis pœnitentiæ esse non possunt*.

Ad primum ergo dicendum, quod ex timore in eis generatur aliquis pęnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus.

Et similiter dicendum ad Secundum.

Ad tertium dicendum, quod quicquid in eis est naturale, totum est bonum, & ad bonum inclinans: sed liberum arbitrium est in eis in malo obstinatum: Et quia motus virtutis, & vitii non sequitur inclinationem naturæ, sed magis motum liberi arbitrii, ideo non oportet, quod quamvis naturaliter inclinentur ad bonum, motus virtutis in eis sit, vel esse possit.

Ad quartum dicendum, quod non est eadem ratio de Angelis sanctis, & de animabus sanctis: quia in animabus sanctis præcessit, vel præcedere potuit peccatum remissibile, non autem in Angelis: Et ita quamvis sint similes quantum ad statum præsentem, non tamen quantum ad statum præteritum, quem pęnitentia respicit directe.

APPENDIX.

Hinc habes *primo*; quomodo per rationem *tertiæ* conclusionis, tanquam in radice, interimas hæresim *Libertinorum* (Prat. *Libertini*) dicentium, quod diabolo misericordia Dei post judicium præsto erit: item *Origenistarum* (Prat. *Origenistæ*) dicentium, diabolum, sive dæmones aliquando fore salvandos. Ex articulo enim habes, quod diabolus est impęnitens, seu quod non potest esse subjectum virtutis pęnitentiæ. Ex præsenti igitur articulo, tanquam illum in materia ista expendens, dicas. Aut Deus impęnitentem salvabit; quod & suæ justitiæ derogat nimium, & toti sacræ scripturæ repugnat ponenti, in illam nitidissimam patriam nullum peccatorem ingressurum: aut numquam salvabitur diabolus. Primum, cum sit expresse blasphemum, non est dicendum: & maxime, quia non de quomodocunque existente in peccato agitur, sed de totaliter secundum virtutem impęnitente. Unde, si sacræ literæ abhorrent, quod aliquis existens in peccato in illam immaculatam patriam ingrediatur, quanto magis hoc de impęnitente intelligi volunt? Adde,

de, quod, si diabolus propter suum peccatum inde mox propulsatus est (ut tota scriptura testatur) quomodo vel leviter unquam cogitandum, quod ipse idem de peccato illo impenitens in illam requiem introibit? Vide *art.* 2. *appen.* juramentum Dei circa hujusmodi materiam in ly *quibus juravi in ira mea, si*, &c. Restat itaque concludendum secundum illius divisionis membrum, quod sc. diabolus nunquam in æternum salvabitur. Quod si *Origenistæ*, vel *Libertini* respondeant Divo Thomæ, quod aliquando ipsi dæmones penitebunt de peccato suo; adverte, quod non possunt id sustinere: quoniam operatio alicujus rei dari non potest sine objecto: immo nec oppositum ab ullo sapiente fingi potest. Quod si res non poterit operari, mox profecto esse cessabit. Ecce ratio cum suo discursu tracta a Philosopho *lib.* 1. *de anima*, *tex.* 11. 12. Modo ad rem: D. Thom. pro ratione conclusionis *tertiæ* assignat; quod materia propria penitentiæ virtutis deest dæmonibus: & ideo *non adest* (inquit) *eis potentia exeundi in actum*. Ac si aperte dixisset. Deest objectum penitentiæ virtutis, idest peccatum remissibile in dæmonibus, 1. 1. *par. qu.* 64. *art.* 2. & idcirco non possunt operari secundum hanc virtutem. Aut ergo aliquod totaliter otiosum dabitur in natura (quod est contra totam philosophiam) si penitentia virtus in dæmonibus aliquando ponatur, aut penitentia virtus numquam in eis poterit esse (quod est verum in conclus. *tertia* expressum.) *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, præmissam hæresim (Libertinorum enim illa tandem in sensu cum Origeniana convenit) fuisse merito in suo capite condemnatam a quinta synodo *Constantinop.* generali; confess. 8. cap. 11. sic; *Si quis non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychen, & Origenem, cum impiis eorum scriptis, & omnes alios hæreticos, qui condemnati sunt, & anathematizati a sancta Dei catholica, & Apostolica Ecclesia, vel prædictis quatuor sanctis Conciliis: sed & eos, qui similia cum prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & usque ad finem permanserunt in propria impietate: talis anathema sit*. Hæc ibi. Per hunc ergo canonem damnantur etiam *Libertini*, *Evagrius*, & *Didymus*, *Origenistæ*: imo & quicunque quocunque tempore Origeni adhæserint, aut in posterum adhærebunt, & quod dico de Origene, dic tu etiam de aliis ibi nominatis. Per eundem quoque canonem damnantur quæcumque alio quocumque tempore ab eo hæreses confictæ, ut, quod

ani-

animæ fuerint ante corpora, quod una anima in plura corpora ingrediatur, quod inferni supplicii aliquando finis erit; quod corpora cum animabus non resurgent, sed nudæ animæ. Vide *tom.* 1. *Conciliorum in principio*, *de septem Conciliis œcumenicis*. Item, merito condemnatam a, &c. ut 1. *par. q.* 64. *appen.* tum per scripturas, tum per Concilia. Item ab Ecclesia catholica, respons. pro defunctis ibi: *In inferno nulla est redemptio*. Item a, &c. ut *pri. par. q.* 62. *ar.* 8. *appen.* Ibi enim ostenditur efficacissime; quod nec beatitudo, nec miseria aliquando deficient, contra *Stapulensem*, & *Origenem*, & consequenter *quatuor* sequentes hæreses ejus, quæ ad unam reducuntur, ibique sub unius nomine omnes profligantur. Sunt vero istæ: Beatitudinem, & miseriam, non fore perpetuam: Beatitudinis, & miseriæ quasdam futuras esse alternationes: Beatas animas in corpora mortalia iterum reversuras, in quibus patientur: & hinc rursum ad beatitudinem revocandas: Beatitudinis, & miseriæ futurum circulum quendam. Item (ut major sit prædictorum confusio) ab iisdemmet hæreticis, qui dicunt; diabolum substantiam esse malam, & malum principium. Licet enim hi *Manichæi* hæretice loquantur, ut habes 1. *par. q.* 63. *ar.* 4. & *q.* 39. *ar.* 3. & *q.* 21. *ar.* 1. & *q.* 44. *ar.* 1. *appen.* tamen contra Origenem, & Liberr. faciunt: & ita vindicat se Deus per inimicos suos de inimicis suis, ut olim in libris Judicum, & Regum gladio materiali sæpius fecit.) Si enim diabolus est primum principium malum, & substantia secundum se mala: utique etiam secundum Manichæos numquam poterit pœnitere; & consequenter numquam salvari. Item a *Trinitariis*, qui dicunt, quod diabolus numquam erit, nisi malus. Quamvis hoc, sc. quod numquam habuit, unde posset stare, id quod ab instanti suæ creationis fuit malus, hæretice dicant: ut 1. *par. q.* 63. *art.* 5. *append.* ostenditur. Item a *Priscillianistis* dicentibus, diabolum non posse esse bonum. Quamvis hoc, quod sc. ipse sit ex natura sua malus, hæretice dixerint, ut 1. *par. q.* 63. *ar.* 4. *appen.* monstratur. Valent hi, alias hæretici, ad revincendum prædictorum insanas hæreses; licet pro veritatis catholicæ firmamento nec illa eorum dicta assumamus, nec eis vel tantillum indigeamus. *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta præmissorum Conciliorum, ac scripturarum, inquantum pœnitentiam virtutem insinuant, non posse esse in dæmonibus, & declares, & probes, & tuearis. *Quarto* vide: &c.

QUÆ-

QUÆSTIO XVII.

De potestate clavium, in tres articulos divisa.

CONsequenter considerandum est de potestate ministrorum hujus sacramenti, quæ ad claves pertinet. Circa quod *primo* videndum est de clavibus: *Secundo* de excommunicatione. *Tertio* de indulgentia: hæc enim duo sunt annexa potestati clavium. Circa *primum* consideranda sunt *quatuor*. *Primo* de entitate, & quidditate clavium, & usu earum. *Secundo* de effectu earum. *Tertio* de ministris clavium. *Quarto* de his, in quibus potest exerceri usus clavium.

Circa primum quæruntur tria.

Primo. Utrum claves in Ecclesia esse debeant.
Secundo. Utrum clavis sit potestas ligandi, atque solvendi, &c.
Tertio. Utrum sint duæ claves, vel tantum una.

ARTICULUS I. 65

Utrum claves in Ecclesia esse debeant.

D. Th. 4. *d.* 18.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod claves in Ecclesia esse non debeant. Non enim requiruntur claves ad intrandum domum, cujus ostium est apertum. Sed Apoc. 4. dicit: *Vidi, & ecce in cælo ostium apertum*, quod Christus est, qui de seipso dicit Jo. 10. *Ego sum ostium*. Ergo ad introitum cœli Ecclesia clavibus non indiget.

2. Præterea. Clavis est ad aperiendum, & claudendum: Sed hoc solius Christi est, qui *aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit*, Apoc. 3. Ergo Ecclesia in ministris suis claves non habet.

3. Præterea. Cuicunque clauditur cœlum, aperitur infernus, & e contrario. Ergo quicunque habet claves cœli, habet claves inferni: Sed Ecclesia non dicitur habere claves inferni. Ergo nec claves cœli habet.

Sed Contra est, quod dicitur Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum*.

Præterea. Omnis dispensator debet habere claves eo-

eorum, quæ dispensat: Sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores divinorum mysteriorum, ut patet 1. Cor. 4. Ergo debent habere claves.

Respondeo dicendum, quod in corporalibus dicitur clavis instrumentum, quo ostium aperitur. Regni autem ostium nobis per peccatum clauditur, & quantum ad maculam, & quantum ad reatum pœnæ. Et ideo potestas, qua tale obstaculum removetur, dicitur clavis. Hæc autem potestas est in divina Trinitate per auctoritatem. & ideo dicitur a quibusdam, quod habet clavem auctoritatis. Sed in Christo homine fuit hæc potestas ad removendum prædictum obstaculum per meritum passionis, quæ etiam dicitur januam aperire. & ideo dicitur habere secundum quosdam claves excellentiæ. Sed quia ex latere Christi dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricatur, ideo in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet. Et propter hoc etiam *ministris Ecclesiæ, qui sunt dispensatores sacramentorum, potestas aliqua ad prædictum obstaculum removendum est collata, non propria, sed virtute divina, & passionis Christi: Et hæc potestas metaphorice clavis Ecclesiæ dicitur, quæ est clavis ministerii.*

Ad primum ergo dicendum, quod ostium cœli, quantum est de se, semper est apertum: sed alicui clausum dicitur propter impedimentum intrandi in cœlum, quod in ipso est. Impedimentum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consecutum per passionem Christi amotum est. Et ideo Joannes post passionem vidit in cœlo ostium apertum. Sed adhuc quotidie alicui manet clausum propter peccatum originale, quod contraxit, vel actuale, quod commisit: Et propter hoc indigemus sacramentis, & clavibus Ecclesiæ.

Ad secundum dicendum, quod hoc intelligitur de clausione, qua Limbum clausit, ne aliquis ultra in illum descendat; & de apertione, qua Paradisum aperuit, remoto impedimento naturæ per suam passionem.

Ad tertium dicendum, quod clavis inferni, qua aperitur, & clauditur, est potestas gratiam conferendi, per quam homini aperitur infernus, ut de peccato educatur, quod est inferni porta; & clauditur, ne ultra homo in peccatum labatur gratia sustentatus. Potestas autem gratiam conferendi solius Dei est. & ideo clavem inferni sibi soli retinuit. Sed clavis inferni est potestas etiam dimittendi reatum pœnæ temporalis, qui manet, per quem homo a regno pro-

prohibetur. Et ideo magis potest homini dari clavis regni, quam clavis inferni, non enim idem sunt, ut ex dictis patet. (*hic sup.*) Aliquis enim de inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ, qui non statim in regnum introducitur propter reatum temporalis pœnæ, qui manet.

Vel dicendum, est, quod eadem est clavis inferni, & cœli; quia ex hoc ipso quod alicui aperitur unum, clauditur alterum, sed denominatur a digniori.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito dictum fuisse a Scripturis, claves esse in Ecclesia convenienter. Hoc autem fuit dictum, quando a Christo, qui omnia convenientissime facit, claves datas esse Petro, testificantur. Scimus enim, quod a Petro in totam Ecclesiam derivatum postea est sacerdotium, dicente *Siricio* Papa in ep. 4. ad Concilium *Telense*. *Per sanctum Apostolum Petrum, & Apostolatus, & Episcopatus in Christo cœpit exordium*. De qua re etiam ad longum supra visum est *quæst. 6. art. 2.* & *quæst. 8. art. 2.* & *quæst. 10. art. 3. append.* scimus, inquam, hoc: & per consequens vere fatemur, quod, si datæ sunt Petro, datæ sunt & Ecclesiæ: non quia Petrus sit Ecclesia, sed quia est caput Ecclesiæ, ut testatur *Concilium Constantiense* damnans hæresim contrariam Joannis Huss *sess.* 15. De qua re etiam supra *quæst. 6. art. 6.* & *quæst. 8. art. 5.* & 6. item magis directe in 1. *par. quæst. 32. art. 4.* Porro de clavibus datis Petro loquuntur Scripturæ *Matth.* 16. & *Joan.* 21. ibi quidem in promissione, hic vero in exhibitione. Nam Christus Petro Matth. 16. ait: *Tibi dabo claves regni cœlorum*, & Jo. 21. *Pasce oves meas*. Sicut enim ly *dabo*, cum sit futuri temporis, sonat promissionem: ita ly *pasce*, cum sit præsentis, exhibitionem: ac si aperte in Matth. diceret Christus Petro: Ergo faciam te pastorem ovium mearum; & in Joan. Ergo te facio. Ubi etiam, connectendo hunc ad primum locum, declaravit optime Christus, quid intellexerit per claves *Matth.* 16. dictas: quod videlicet *intendebat* (ut sacrosancti Concilii *Florentini* sess. ult. verbis utar) *plenam potestatem pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam*; & quod per ly *tibi*, quod videlicet intendebat (secundum idem Concilium) tum Petrum ipsum, tum quemlibet canonice electum successorem ejus. Adeo, quod (eodem

dem *Concilio* testante) ipsi quoque successori Romano Pontifici, tunc in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam plena potestas tradita fuit a' Domino nostro Jesu Christo, *quemadmodum etiam*, inquit, *in gestis œcumenicorum Conciliorum*, *&* *in sacris canonibus continetur*, &, ut semel pro semper contra veritatis, præmissique Concilii, adversarios, licet ab instituto parum digressi, Zelum domus Dei induentes respondeamus, diligenter notato; quod antedicta Concilii declaratio fuerat ab ipsismet Græcis coram Imperatore suo, absentibus Latinis, post multam disputationem, & librorum Doctorum suorum revolutionem inter se invicem conclusa prius, quam hoc factum Latinis innotesceret, ac de unanimi consensu postmodum in literis sanctæ unionis poneretur (ut in eadem sess. ultima parum ante has literas patet) id, quod apertissime monstrat, quanta sit vis veritatis contra Græcos ipsos, sic acerrime antea hoc ipsum oppugnantes, in ore Græcorum. Quanta vero libertate, quantoque honore a Latinis donata sit Orientalis Ecclesia in eadem Synodo generali (quod & præcipue pro definita veritate stat) testatum reliquit Reverendissimus D. *Bessarion* Græcus, Patriarcha *Constantinopolitanus* post dictum Concilium a Græcis ipsis ad propria reversis electus Episcopus Tusculanus, & S. R. E. Cardinalis Nicænus, in epist. Magnifico, & clarissimo viro Alexio Lascari Philantropino scripta, cujus verba sunt hæc: „ Abierunt igi„ tur Latini, recessimus & nos: & cum omnes jam „ appulissemus Florentiam, decreta fuit dies, in „ quo incipiendum, atque continuandum erat Con„ cilium. Et in termino adveniente, rursus accusa„ re Latinos incœpimus: quemadmodum etiam in „ illa quæstione: An liceat addere quicquam, nos „ accusatorum, Latini vero, respondentium tenue„ runt locum; & ita responderunt, ut nil nos ad „ illa replicare potuerimus. Ita etiam in ipso dog„ mate nos quidem tanquam accusantes proposui„ mus: illi vero respondebant. In omnibus enim „ ad libitum nostrum, & prout volebamus: ita fa„ cere nobis licebat. Et tamen non pudet aliquos „ dicere, vim nobis illatam fuisse. Quod nunquam „ fuit, teste veritate, quæ Deus est. *Hæc ibi*: *&* „ *post multa subdit*: Propter hæc omnia merito se„ cuta est unio: & omnes absque quacunque violen„ tia, sponte, & voluntarie, huic rei concesserunt. „ Qui vero concedere noluerunt (fuerunt autem „ duo, & non plures) cum omni libertate, sine a-

„ liqua oppressione, in suo arbitrio relicti, cum ho-
„ nore, & charitate sumptibus Ecclesiæ Romanæ ad
„ propria remearunt. „ Hæc ille Bessarion. Ecce
testis oculatus: & multis de causis, ut patet, omni
exceptione major; & dicti sui Deum in testem, animo tranquillo, ac deliberato, absque omni coactione, invocans. Ad rem modo in ordine primam. In Ecclesia ergo, secundum Scripturas ex Concilio expositas, sunt claves, idest potestas universalis, ut supra. Universalis, inquam: quia ex contextu etiam Euangelii hoc patet. Præmiserat enim Christus Joan. 10. *Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ovile, & unus pastor*. Quasi aperte dixerit: postquam adduxero illas alias oves, ex quibus cum his præsentibus fiendum est unum ovile; tunc ego faciam unum pastorem, sive (quod idem est) a me fiet unus pastor. Non igitur antea, sed post adductionem illarum ovium, vult promissas claves, *Matth. 16.* actualiter dare Petro. Quæ sunt illæ aliæ oves, & quomodo adducendæ a Christo? Sunt Gentiles, & ab ipso adducendæ sunt per passionem suam. Quod utique per contextum Joannis significatum est. Nam *cap.* 12. quasi verba illa *cap.* 10. declaraturus subdit;
„ Erant autem quidam Gentiles ex his, qui ascen-
„ derant, ut adorarent in die festo. Hi ergo acces-
„ serunt ad Philippum, qui erat a Bethsaida Gali-
„ leæ; & rogabant eum, dicentes: Domine, volu-
„ mus Jesum videre. Venit Philippus, & dicit An-
„ dreæ. Andreas rursum, & Philippus, dixerunt Je-
„ su. Jesus autem respondit eis, dicens: Venit ho-
„ ra, ut clarificetur filius hominis. Amen, amen
„ dico vobis, nisi granum frumenti cadens in ter-
„ ram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si au-
„ tem mortuum fuerit, multum fructum affert.
Hæc ibi. Colligitur ergo ad literam: & quod illæ aliæ oves sunt gentiles, & quod adducendæ sunt per passionem Christi ad veram cognitionem ejus; quod est adducere ad ovile Christi. Ideo enim de mortificatione grani cadentis in terram respondet Dominus ad discipulos quærentes pro Gentilibus, ut viderent eum; quo vel hinc agnoscas, Gentilium plenitudinem ad Christi veram cognitionem non esse adducendam, nisi per passionem ejus. Restabat ergo solum, postquam Christus passus est, pro complemento sententiæ illius prædictæ *cap.* 10. quod fieret unus pastor. Propterea ordinate procedens B. Joannes, narrata Christi morte *cap.* 19. institutionem unius pastoris inducit *cap. ult. Pasce*, inquit, *oves meas*.

meas. Ubi ex ordine textuum patet, quod per ly *oves* intelligit Christus non solum Judæos, sed etiam Gentiles, &, cum totus mundus hac divisione exhauriretur (erant enim, quicumque reperiebantur in mundo, aut Judæi, aut Gentiles) sequitur, quod per ly *oves* comprehendebantur omnes de quacunque natione existentes in mundo, qui tamen pertinerent ad Christum, ad quod innuendum additur ly *meas*. Quæcunque igitur personæ in universo mundo ad Christum pertinent ratione fidei in ipsum, omnes curæ Petri committuntur per ly *oves meas*. Ecce ergo, quod illa pastoralis potestas data Petro est universalis, & non particularis. Si enim esset particularis, vel dixisset, pasce istas, vel illas oves meas, & non simpliciter ly *oves meas*: vel saltem dixisset hoc, antequam adducerentur aliæ oves, quæ non erant de illo Judaico ovili. Poterat siquidem tunc forte intelligi solum particulariter, puta de solis Judæis, ly *oves meas*, quoniam, quamvis absolute locutio fieret, tamen ratione materiæ, quia scilicet aliæ oves non existentes de illo ovili nondum ad existere de illo ovili adductæ fuerant, poterat limitate intelligi, ita, quod intelligeretur locutio facta absolute, non simpliciter, sed absolute in genere Judæorum. Nunc vero, cum Petro non commiserit regimen ovium suarum, nisi postquam alias non existentes de illo ovili adduxerat ad existere de illo ovili (ratione scilicet ejusdem fidei in Christum. Quo & modo dicitur Galat. 3. *in Christo Jesu non est Judæus, neque Græcus, non est servus, neque liber, non est masculus, neque femina*) patet, quod per ly *oves meas* intelligit omnes absolute simpliciter. Alioquin de nullis prorsus secundum rem intelligeret: quoniam, cum omnes oves jam tunc essent de eodem ovili, eadem ratione, qua eximere velles aliquas, immo unam solam, a cura hic Petro commissa, eximere posses & alias, immo & omnes. Ut quid etiam (ut antea tetigimus) omnes ad unum ovile adducendas, & omnes has unius Christi primi pastoris vocem audituras prædixit, antequam unum pastorem faceret: nisi, ut, cum, ab eo fieri unum pastorem per ly *pasce oves meas*, audieris, intelligas (velis, nolis) sermonem universalem absolute simpliciter esse de ovibus: ac per hoc Petrum Christi non qualemcunque, sed universalem vicarium in pascendis ovibus constituit? Ecce igitur, quam apte, quam accommode, quam apposite, ad contextum prædictum Evangelii dixit *Florentina* Synodus: quod Petro, & successoribus suis in eo data est a Christo

L 2 Do-

Domino plena poteſtas paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam; & quod Petrus, & quilibet ſucceſſor legitimus eſt verus Chriſti vicarius, totiuſque Eccleſiæ caput, omnium chriſtianorum pater, ac doctor. Vide Veritates aureas ſuper legem Moſaicam, *lib. Numer. concl. Secundo* habes: quomodo per rationem præmiſſa tum Scripturarum, tum Conciliorum dicta, pro quanto claves eſſe debere ſentiunt in Eccleſia, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 66

Utrum clavis ſit poteſtas ligandi, & ſolvendi, &c.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod clavis non ſit poteſtas ligandi, & ſolvendi, qua *eccleſiaſticus judex dignos recipere, indignos excludere debet a regno*, ut ex littera, (4. *d.* 18.) habetur, & ex Gloſſa (*ordin. ſuper illud*, *Tibi dabo claves*) Hieronymi, Matthæi 16. Poteſtas enim ſpiritualis in ſacramento collata eſt idem, quod character: Sed clavis, & character non videntur idem eſſe: quia per characterem homo ad Deum comparatur; per claves autem ad ſubditos. Ergo clavis non eſt poteſtas.

2. Præterea. Judex eccleſiaſticus non dicitur, niſi ille qui habet juriſdictionem, quæ ſimul cum ordine non datur: Sed claves in ordinis ſuſceptione conferuntur. Ergo non debuit de eccleſiaſtico judice in definitione clavium mentio fieri.

3. Præterea. Ad id quod aliquis habet ex ſeipſo, non indiget aliqua poteſtate activa, per quam reducatur ad actum: Sed eo ipſo quo aliquis eſt dignus, ad regnum admittitur. Ergo non pertinet ad poteſtatem clavium dignos ad regnum admittere.

4. Præterea. Peccatores indigni ſunt regno: Sed Eccleſia pro peccatoribus orat, ut ad regnum perveniant. Ergo non excludit indignos, ſed magis admittit, quantum in ſe eſt.

5. Præterea. In omnibus ordinatis agentibus ultimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens inſtrumentale: Sed principale agens ad ſalutem hominis eſt Deus. Ergo ad eum pertinet ad regnum admittere, quod eſt ultimus finis, & non ad habentem claves, qui eſt ſicut inſtrumentum, vel miniſter.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Philoſ. in

2. de Anima, (*tex.* 33. *to.* 2.) *potentiæ per actus definiuntur*. Unde cum clavis sit potentia quædam, oportet quod per actum, sive usum suum definiatur, & quod in actu objectum exprimatur., a quo speciem recipit actus, & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata. Actus autem potestatis spiritualis non est, ut cœlum aperiat absolute; quia jam apertum est, ut dictum est: (*ar. præc. ad* 1.) sed ut quantum ad hunc aperiat: quod quidem ordinate fieri non potest, nisi ejus idoneitate, cui aperiendum est cœlum, pensata. Et ideo in prædicta definitione clavis ponitur genus, scilicet *potestas*: & subjectum potestatis, scilicet *judex ecclesiasticus*: & actus, scilicet *excludere*, & *recipere*, secundum duos actus materialis clavis, qui sunt aperire, & claudere: cujus objectum tangitur in hoc quod dicit *a regno*: modus autem in hoc quod dicit, *dignos*, & *indignos*: nam dignitas, & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur.

Ad primum ergo dicendum, quod ad duo, quorum unum est causa alterius, una potestas ordinatur; sicut in igne calor ad calefaciendum, & dissolvendum. Et quia omnis gratia, & remissio in corpore mystico ex capite suo provenit, ideo eadem potestas esse videtur per essentiam, qua sacerdos conficere potest, & qua potest solvere, & ligare, si jurisdictio adsit. nec differt nisi ratione, secundum quod ad diversos effectus comparatur, sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactivus, & liquefactivus. Et quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quam potestas exercendi illud, ad quod principaliter ordo sacerdotii ordinatur, (sustinendo, quod sit idem quod spiritualis potestas) ideo character, & potestas conficiendi, & potestas clavium est unum, & idem per essentiam, sed differt ratione.

Ad secundum dicendum, quod omnis potestas spiritualis datur cum aliqua consecratione. Et ideo clavis cum ordine datur: sed executio clavis indiget materia debita, quæ est plebs subdita per jurisdictionem. & ideo antequam jurisdictionem habeat, habet claves, sed non habet actum clavium. Et quia clavis per actum definitur, ideo in definitione clavis ponitur aliquid ad jurisdictionem pertinens.

Ad tertium dicendum, quod aliquis potest esse dignus aliquo *dupliciter*: *Aut* ita quod ipsum habendi jus habeat: & sic quilibet dignus jam habet cœlum apertum: *Aut* ita quod insit ei aliqua congruitas ad hoc quod ei detur: & sic dignos, quibus non-

dum totaliter apertum est cœlum, potestas clavium recipit.

Ad quartum dicendum, quod sicut Deus non obdurat impartiendo malitiam, sed non conferendo gratiam: ita sacerdos dicitur excludere, non quod impedimentum ad intrandum ponat, sed quia impedimentum positum non amovet; quia ipse amovere non potest, nisi prius Deus amoverit. & ideo rogatur Deus, ut ipse absolvat, ut sic sacerdotis absolutio locum habeat.

Ad quintum dicendum, quod actus sacerdotis non est immediate super regnum, sed super sacramenta, quibus homo ad regnum pervenit.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim quorundam (ut ex *Concilio Tridentino* nunc adducendo colligitur) dicentium: claves ecclesiæ datas esse tantum ad solvendum. Quapropter, secundum istos, non posset sacerdos, vel non amovere impedimentum, quod est quoddam ligare, ut in responsione ad *quartum* patet, vel satisfactionem necessario implendam imponere pœnitenti, vel excommunicare quæ omnia, & singula sunt falsa. Potest enim quodlibet illorum; ut patet ex definitione clavis, in qua quovis illorum modorum trium sumitur ly *ligandi*. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hanc merito damnari a Concilio *Trident.* sess. 14. ca. 8. sic: *Claves sacerdotibus non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui patres & credunt, & docent. Nec propterea existimarunt, sacramentum pœnitentiæ esse forum iræ, vel pœnarum*. Hæc ibi. Unde videtur quoque conjiciendum, dari motivum istorum negantium, claves datas fuisse ad ligandum: quia scilicet credebant, hoc falsissimum inde sequi, quod sacramentum pœnitentiæ esset forus iræ, atque pęnarum. Item ab eod. ib. c. 15. *Si quis dixerit: claves ecclesiæ esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes, dum imponunt pęnas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra institutionem Christi: & fictionem esse, quod virtute clavium, sublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exolvenda remaneat: anathema sit*. Hæc ibi. Item a Scripturis Jo. 20. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &, quorum retinueritis, retenta sunt*. Super quibus verbis ad propositum clavium, seu potestatis sacerdotalis, dicit Concil. *Trident.*

dent. seff. 14. ca. 1. *Verbis tam perspicuis potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum patrum consensus semper intellexit*. Hæc ibi. Ubi nota ly *ad reconciliandos fideles*. Cum enim verbum hoc ponatur tamquam finis non tantum peccata remittendi, sed etiam retinendi, patet, per Concilium esse solutum illud motivum supradictum, quo dicebant adversarii, sacramentum pęnitentiæ, si claves ecclesiæ sint etiam ad ligandum, esse forum iræ, & pęnarum. Nam hinc habetur ad literam, quod Ecclesia, etiam quando ligat, intendit finaliter reconciliare fideles peccatores Deo. Adeo, quod, sive non remittendo peccata, sive imponendo pęnas, sive excommunicando (quamvis excommunicatio ad forum exteriorem pertineat) semper ad finem hunc reconciliationis tendit: nec in pęnis, ut pęnæ sunt, delectatur; nec in ligando, ut ligare est, finaliter quiescit, ut adversarii credidisse videntur. Cum igitur e fine ultimo quælibet res denominanda sit, in cujus signum męchans, ut furetur, magis fur, quam męchus, dicendus est, secundum *Philosophum*; & finis ultimus ligantis Ecclesiæ sit reconciliare fideles: non sequitur, quod forus, in quo ligantur quocumque dictorum trium modorum fideles, sit forus iræ, vel pęnarum: immo inde totum sequitur oppositum. Pia ergo semper est nostra mater Ecclesię, & adeo, ut etiam, dum ligat, pia sit, & non ligaret, nisi pia esset. Hæc enim felix alligatura est, de qua Eccles. 6. dicitur: *vincula illius*, scilicet Ecclesiæ, sive Dei per Ecclesiam, *alligatura salutis*. Item super iisdem Euangelii verbis ad propositum clavium inquit idem Concilium seff. ead. can. 3. *Si quis dixerint: verba illa Domini Salvatoris: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &, quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in sacramento pœnitentiæ, sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem contra institutionem hujus sacramenti ad auctoritatem prædicandi Euangelium: anathema sit*. Hæc ibi. Ex quo etiam apparet: quomodo adversarii illa verba de clavibus loquentia male interpretabantur; ut in sua perfidia liberius consisterent. Item ad propositum clavium per illa verba importatum Concil. *Trident.* seff. 14. ca. 5. quasi exponens ipsa dicit: *Dominus noster Jesus Christus e terris ascensurus ad cœlos sacerdotes suiipsius vicarios reliquit, tanquam præsides, &*

& judices; ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint: qui pro potestate clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient. Hæc ibi. Item damnatam a Matth. 16. *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, &, quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cęlis*. Cave tamen hic, ne, postquam ex verbis tam apertis motus declinaveris totaliter errorem in principio appendicis notatum, incidas in Lutheranum, qui est (teste Roffense *a.* 26. contra ipsum) quod verbum *solvendi*, & *ligandi* æqualem dicunt potestatem, idest, quod extenditur solvendi potestas dumtaxat ad ligata ab ipso Petro. Damnatur enim hæc phantasia pro errore ab eodem Euangelio, dum Petro dat claves ad solvendum mortalia crimina a fidelibus commissa. Apertissimum sane cuilibet vel parum discurrenti est; quod Petrus numquam ligavit istos, idest non fecit, quod hi committerent peccata: a quibus tamen illos absolvere potest. Ecce, quod solvenda longe plura sunt, quam a Petro ligata. Non ergo exponitur illud verbum Christi, quasi dixerit Petro: do tibi potestatem solvendi solum ea, quæ tu ligaveris, puta per excommunicationem: sed sic exponitur: do tibi potestatem solvendi omnia, quæ reperis super terram esse ligata, etiamsi a te ligata non fuerint. Aliud est enim non posse solvere, nisi ligata: aliud est, non posse solvere, nisi a seipso solvente ligata. Alioquin excommunicatos tantum posset solvere Petrus, quod, quamvis error Lutheri prædictus concederet, est contra veritatem a *Concil. Trident.* supra toties determinatam; qua non excommunicatos solum, sed & aliis vinculis post baptismum irretitos, potestate clavium posse solvi declarat; atque per hoc errorem Lutheranum istum condemnat. Vide Roffensem contra Lutherum *art.* 25. 26. *Tertio* vides: quomodo per rationem præmissa Scripturarum, Patrumque dicta, pro quanto claves esse potestatem sentiunt ligandi, atque solvendi, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS III. 67

Utrum sint duæ claves, vel tantum una.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod non sint duæ claves, sed tantum una. Ad unam enim seram non requiritur nisi una clavis: Sed sera, ad quam amovendam ordinantur Ecclesiæ claves, est peccatum. Ergo contra unum peccatum non indiget Ecclesia duabus clavibus.

2. Præterea. Claves in collatione Ordinis conferuntur: Sed scientia non est semper ex infusione, sed quandoque ex acquisitione, nec ab omnibus ordinatis habetur, & a quibusdam non ordinatis habetur. Ergo scientia non est clavis: Et sic est una tantum clavis, sc. potestas judicandi.

3. Præterea. Potestas, quam habet sacerdos super corpus Christi mysticum, dependet ex potestate, quam habet super corpus Christi verum: Sed potestas conficiendi corpus Christi verum est una tantum. Ergo etiam potestas, quæ respicit corpus Christi mysticum, est una tantum: Sed hæc est clavis. Ergo &c.

Sed Contra. Videtur, quod sint plures, quam duæ. Quia sicut ad actum hominis requiritur scientia, & potentia, ita & voluntas: Sed scientia discernendi ponitur clavis, & similiter potentia judicandi. Ergo & voluntas absolvendi debet dici clavis.

Præterea. Tota Trinitas peccatum remittit: Sed sacerdos per claves est minister remissionis peccatorum. Ergo debet habere tres claves, ut Trinitati configuretur.

Respondeo dicendum, quod in omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, *duo* sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere, *scilicet* judicium de idoneitate recipientis, *&* expletio actus. Et ideo etiam in actu justitiæ, per quem redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse judicium, quo discernatur, an iste sit dignus ad ipsam redditionem: & ad utrumque horum auctoritas quædam, sive potestas exigitur. non enim dare possumus, nisi quod in potestate nostra habemus, nec judicium dici potest, nisi vim coactivam habeat; eo quod judicium ad unum jam determinatur: quæ quidem determinatio in speculativis fit per virtutem primorum principiorum, quibus resisti non potest, & in rebus practicis per vim imperativam

in judicante existentem. Et quia actus clavis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur, quia *recipit* per clavem judex ecclesiasticus *dignos*, & *excludit indignos*, ut ex dicta definitione patet, (*art. præc. arg.* 1.) ideo indiget judicio discretionis, quo idoneitatem judicet ex ipso receptionis actu: & ad utrumque horum potestas quædam], sive auctoritas requiritur. Et secundum hoc *distinguuntur* duæ *claves*: *quarum* una *pertinet ad judicium de idoneitate ejus*, *qui absolvendus est*; & alia *ad ipsam absolutionem*. Et hæ duæ claves non distinguuntur in essentia auctoritatis, quia utrumque ex officio sibi competit, sed ex comparatione ad actus, quorum unus alium præsupponit.

Ad primum ergo dicendum, quod ad unam seram aperiendam una clavis immediate ordinatur; sed non est inconveniens, quod una ad actum alterius ordinetur. Et sic est in proposito. Secunda enim clavis, quæ dicitur potestas ligandi, & solvendi, est quæ immediate seram aperit peccati: sed clavis, quæ dicitur scientia, ostendit cui aperienda sit sera illa.

Ad secundum dicendum, quod circa clavem scientiæ *duplex* est opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod scientia, secundum quod est habitus acquisitus, vel infusus, dicitur hic clavis, & quod non est principalis clavis, sed in ordine ad aliam clavem dicitur clavis: Et ideo quando est sine alia clavi, non dicitur clavis; sicut in viro literato, qui non est sacerdos; Et licet hac clavi quandoque aliqui sacerdotes careant, quia neque habent scientiam acquisitam, neque infusam, qua absolvere, & ligare possint: tamen quandoque industria naturali ad hoc utuntur, quæ secundum eos clavicula dicitur; & sic scientia, quamvis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine, quod sit clavis id quod prius non erat. Et hæc videtur opinio Magistri fuisse. (4. *d.* 19.)

Sed hoc non videtur verbis Euangelii concordare, quæ claves Petro dandas promittunt: (*Matth.* 16.) & ita non solum una, sed duæ in ordine dantur.

Et propter hoc *alia* opinio est, quod scientia, quæ est habitus, non est clavis, sed auctoritas actum scientiæ exercendi: quæ quandoque sine scientia est, quandoque autem scientia sine ipsa: sicut patet etiam in judiciis sæcularibus. aliquis enim judex sæcularis habet auctoritatem judicandi, qui non habet juris scientiam; & aliquis e contrario habet juris.

ris scientiam, qui non habet auctoritatem judicandi. Et quia actus judicii, ad quem aliquis ex auctoritate suscepta obligatur, non autem ex scientiæ habitu, sine utroque bene fieri non potest, ideo auctoritas judicandi, quæ clavis est scientiæ, sine scientia non potest sine peccato accipi; sed scientia sine auctoritate sine peccato haberi potest.

Ad tertium dicendum, quod potestas conficiendi est ad unum tantum actum alterius generis; & ideo non connumeratur clavibus, nec multiplicatur, sicut potestas clavium, quæ est ad diversos actus, quamvis secundum potestatis, sive auctoritatis essentiam sit una, ut dictum est. (*in corp. art.*)

Ad quartum dicendum, quod velle unicuique est liberum. & ideo ad volendum non exigitur auctoritas: & propter hoc voluntas non ponitur clavis.

Ad quintum dicendum, quod tota Trinitas eodem modo remittit peccata, sicut una persona. Et ideo non oportet, quod sacerdos, qui minister est Trinitatis, tres claves habeat; & præcipue, cum voluntas, quæ Spiritui sancto appropriatur, clavem non requirat, ut dictum est. (*in solut. præc.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem *Lutheri* (ut refertur in Bulla *Leonis X.* contra errores Lutheri) dicentis; quod sacerdos non debet requirere a confitente, utrum sit contritus, nec ullo modo confitens debet sacerdoti respondere, se esse contritum. Item alium ejusdem dicentis: Si sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen confessus credat se absolutum, verissime est absolutus. Item alium ejusdem (Prat. *Lutherani*) dicentis: absolutio censenda est efficax, non quia fit, a quocumque tandem fiat, erret, vel non erret, sed quia creditur. Hæc enim Lutherana phantasmata, ut consideranti patet, clavem unam, scientiæ videlicet, implicite negant. Nam, si in ministro Christi ponerent clavem scientiæ, dicerent utique, quod debet requirere a confitente de contritione, & quod confitens tenetur de hoc respondere veritatem, ut sacerdos possit scire, utrum absolvere debeat. Dicerent quoque, quod confitens non est vere absolutus, etiam quod credat se esse absolutum, si sacerdos joco absolvat: quoniam intentio, sine qua prudens non agit, defuit. Dicerent etiam, quod, si fiat error in substantialibus, puta,

quod per crassam ignorantiam sacerdos absolvat indignos, absolutio non est efficax: & nota, quod Lutherus negat in tertio errore supradicto etiam clavem ordinis per ly *a quocumque tandem fiat*. Ac si aperte dicat. Laicus, puer, mulier, possunt efficaciter absolvere. Contra igitur hos, similesque errores veritas præsentis articuli facit: quos & validissime convincit. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hos fuisse merito damnatos a Papa *Leone X.* ibi in Bulla, cujus damnationis particulam vide *q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. a. 9.* Item a Concilio *Trid.* sess. 14. c. 6. sic. „ Non debet „ pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri; „ ut etiamsi nulla adsit illi contritio, aut sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit; „ putet tamen, se propter suam solam fidem vere, „ & coram Deo esse absolutum. Nec enim fides sine pœnitentia remissionem ullam peccatorum „ præstaret: nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem joco se absolventem cognosceret: & non alium serio agentem sedulo requireret. „ Hæc ibi. Ubi Lutherum sacramentum confessionis quasi in ludibrio ponentem, & pro joco habentem, vide astum dæmonii in illo, arcet a malitia. Item ibi can. 9. „ Si quis dixerit: absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum „ judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti: „ aut confitentem esse absolutum, modo tantum „ credat se esse absolutum, etiamsi sacerdos non „ serio, sed joco absolvat: aut dixerit, non requiri confessionem penitentis, ut sacerdos eum absolvere possit: anathema sit. „ Hæc ibi. Item ab eod. sessio. 7. canon. 11. de sacramentis. *Si quis dixerit: in ministris, dum sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit*. Hæc ibi. Item ab eod. sess. 14. cap. 6. *Declarat sancta synodus, falsas esse, & a veritate Euangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & sacerdotes, clavium ministerium perniciose extendunt*. Hæc ibi. Et can. 10. *si quis dixerit*, &c. *non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christifidelibus esse dictum. Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in celo, & quęcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cęlo, & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absol-*

solvere possit peccata, publica quidem per correctionem dumtaxat, si correptus acquieverit: secreta vero per spontaneam confessionem; anathema sit. Hæc ibi. Item damn. a, &c. ut *qu.* 5. *art.* 1. *appen.* Vide etiam *qu.* 8. *art.* 2. Item a Papa *Innocen. IV.* in Concilio generali, cap. 21. *sit sacerdos discretus, & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens & peccatoris, & peccati circunstantias, quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum.* Hæc ibi. Ubi patet, confessarium oportere habere scientiam inquisitivam de circunstantiis peccatoris, inter has est, an sit contritus, & peccati, inter has est saltem reductive, an peccatum sit reservatum, idest, utrum a tali peccato possit absolvere: contra errores Lutheri prædictos. Item a Matth. 15. *Si cæcus ceco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Esset vero, ut cuicumque sapienti patet, sacerdos cæcus in ducendo confitentem ad salutem, si careret, vel potestate absolvendi, vel scientia dignos absolutione ab indignis discernendi. *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta præmissa, pro quanto duas insinuant esse claves Ecclesiæ, & inteligas, & probes, & defendas. Insinuant autem hoc, ubicumque in numero plurali nominant *claves*, alioquin, si una tantum esset, semper in singulari numero loquerentur. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XVIII.

De effectu clavium, in quatuor articulos divisa.

DEinde considerandum est de effectu clavium.

Circa quod queruntur quatuor.

Primo. Utrum potestas clavium se extendat ad remissionem culpæ.

Secundo. Utrum sacerdos possit remittere peccatum quoad pœnam.

Tertio. Utrum sacerdos per potestatem clavium ligare possit.

Quarto. Utrum possit solvere, & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICULUS I. 68

Utrum potestas clavium se extendat ad remissionem culpæ.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod potestas clavium se extendat ad remissionem culpæ. Dicitur enim discipulis Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis:* Sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem tantum, ut Magister in litera dicit: (4. *d.* 18.) quia sic sacerdos novi Testamenti non haberet majorem potestatem, quam sacerdos veteris Testamenti. Ergo exercet potestatem in culpæ remissionem.

2. Præterea. In pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati: Sed hujus sacramenti dispensator est sacerdos ex vi clavium. Ergo cum gratia non opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, videtur quod sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clavium.

3. Præterea. Majorem virtutem recipit sacerdos ex sua consecratione, quam aqua baptismi ex sua sanctificatione: Sed aqua baptismi hanc vim accipit, *ut corpus tangat, & cor abluat*, secundum August. (*tract.* 80. *in Joan. a med. to.* 9.) Ergo multo fortius sacerdos in sui consecratione hanc potestatem accipit, ut cor a culpæ macula abluere possit.

Sed Contra. Supra Magister dixit, (4. *d.* 18.) quod Deus hanc potestatem non contulit ministro, quod ad interiorem mundationem cooperaretur ei: Sed si peccata quoad culpam remitteret, cooperaretur ei in mundatione interiori. Ergo potestas clavium non extendit se ad culpæ remissionem.

Præterea. Peccatum non remittitur, nisi per Spiritum sanctum: Sed dare Spiritum sanctum non est alicujus hominis, ut in lib. 1. (*d.* 14.) Magister dixit. Ergo nec peccata remittere quoad culpam.

Respondeo dicendum, quod *sacramenta* secundum Hug. (*lib.* 2. *de Sacram. par.* 9. *c.* 2. *a princ.*) *ex sanctificatione invisibilem gratiam continent*. Sed hujusmodi sanctificatio *quandoque* ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia, quam in ministro; sicut patet in Confirmatione: Et tunc vis sacramentalis est in utroque conjunctim. *Quandoque* autem ex necessitate sacramenti non requiritur nisi sanctificatio materiæ; sicut in Baptismo, quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem: Et tunc tota vis sacramentalis con-

sistit

fiſtit in materia. *Quandoque* vero de neceſſitate ſacramenti requiritur conſecratio, vel ſanctificatio miniſtri ſine aliqua ſanctificatione materiæ: Et tunc tota vis ſacramentalis conſiſtit in miniſtro; ſicut eſt in Pœnitentia. Unde eodem modo ſe habet poteſtas clavium, quæ eſt in ſacerdote, ad effectum ſacramenti pœnitentiæ, ſicut ſe habet virtus, quæ eſt in aqua baptiſmi, ad effectum baptiſmi: Baptiſmus autem, & ſacramentum Pœnitentiæ conveniunt quodammodo in effectu; quia utrumque contra culpam ordinatur directe: quod non ita eſt de aliis ſacramentis: ſed in hoc differunt, quia ſacramentum pœnitentiæ, eo quod habet actus ſuſcipientis quaſi materiales, non poteſt dari niſi adultis, in quibus requiritur præparatio ad ſuſcipiendum effectum ſacramentorum: ſed baptiſmus quandoque datur adultis, & quandoque pueris, & aliis carentibus uſu rationis. & ideo per baptiſmum datur gratia, & remiſſio peccatorum pueris ſine aliqua ſui præparatione præcedente, non autem adultis, in quibus præexigitur præparatio removens fictionem: Quæ quidem præparatio quandoque præcedit tempore, ſufficiens ad gratiæ ſuſceptionem, antequam baptiſmus actu percipiatur; ſed non ante votum baptiſmi poſt tempus propalatæ veritatis: Quandoque autem talis præparatio tempore non præcedit, ſed eſt ſimul cum baptiſmi ſuſceptione, & tunc per baptiſmi ſuſceptionem gratia remiſſionis culpæ confertur. Sed per pœnitentiæ ſacramentum nunquam datur gratia, niſi præparatio adſit, vel prius fuerit. *Unde virtus clavium operatur ad culpæ remiſſionem, vel in voto exiſtens, vel in actu ſe exercens*, ſicut & aqua baptiſmi: Sed ſicut baptiſmus non agit ſicut principale agens, ſed ſicut inſtrumentum, non quidem pertingens ad ipſam gratiæ ſuſceptionem cauſandam, etiam inſtrumentaliter, ſed diſponens ad gratiam, per quam fit remiſſio culpæ; ita eſt de poteſtate clavium. Unde ſolus Deus remittit per ſe culpam; & in virtute ejus agit inſtrumentaliter baptiſmus, ut inſtrumentum inanimatum, & ſacerdos, ut inſtrumentum animatum, quod dicitur ſervus ſecundum Philoſoph. in 8. Ethic. (*cap.* 11. *ad fin. tom.* 5.) & ideo ſacerdos agit ut miniſter. Et ſic patet, quod *poteſtas clavium ordinatur aliquo modo ad remiſſionem culpæ, non ſicut cauſans, ſed ſicut diſponens ad eam*. Unde ſi ante abſolutionem aliquis non fuiſſet perfecte diſpoſitus ad gratiam ſuſcipiendam, in ipſa confeſſione, & abſolutione ſacramentali gratiam conſequeretur, ſi obicem non po-

poneret. Si enim clavis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad remissionem pœnæ tantum, ut quidam dicunt, non exigeretur votum suscipiendi effectum clavium ad culpæ remissionem; sicut non exigitur votum suscipiendi alia sacramenta, quæ non ordinantur ad culpæ dimissionem, sed contra pœnam. sed hoc facit videri, quod non ordinetur ad culpæ dimissionem, quia semper usus clavium ad hoc quod effectum habeat, requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum. Et similiter videretur de Baptismo, si nunquam daretur nisi adultis.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Magister dicit in littera, (4. *d.* 18.) sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non ut propria virtute remittant, quia hoc Dei est, sed ut operationem Dei remittentis ostendant, tanquam ministri. Sed hoc contingit *tribus* modis. *Uno modo*, ut ostendant eam non præsentem, sed promittant eam futuram, sine hoc quod aliquid operentur ad ipsam: Et sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabant. unde & sacerdos veteris legis ostendebat tantum, & nihil operabatur. *Alio modo*, ut significent præsentem, & nihil ad eam operentur: Et sic *quidam* dicunt, quod sacramenta novæ legis significent collationem gratiæ, quam Deus in ipsa sacramentorum collatione dat, sine hoc quod in sacramentis sit aliqua virtus operans ad gratiam: Et secundum hanc opinionem etiam potestas clavium esset tantum ostendens divinam operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione factam. *Tertio modo*, ut significent divinam operationem ad remissionem culpæ præsentem, & ad ipsam aliquid dispositive, & instrumentaliter operentur: Et sic secundum *aliam* opinionem, quæ sustinetur communius, sacramenta novæ legis emundationem ostendunt divinitus factam: Et hoc modo etiam sacerdos novi Testamenti ostendit absolutos a culpa: quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis, & de potestate ministrorum. Nec obstat, quin claves Ecclesiæ ad remissionem culpæ disponant; quia culpa jam est remissa: sicut nec quod Baptismus disponat, quantum in se est, in eo qui jam sanctificatus est.

Ad secundum dicendum, quod neque sacramentum Pœnitentiæ, neque sacramentum Baptismi, operando pertingit directe ad gratiam, nec ad culpæ remissionem, sed dispositive.

Unde etiam patet responsio ad Tertium.

Alia

Aliæ rationes ostendunt, quod ad remissionem culpæ directe clavium potestas non operetur: quod concedendum est.

APPENDIX.

Ex a. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hęresim *Armenorum* (Prat. *Armeni*) dicentium: sacramentum nullum conferre gratiam, nec posse, quantumlibet ad ejus susceptionem animam suam quis prępáret. Per hanc enim locutionem universalem cointelligitur, *Armenos* ipsos negare, potestatem clavium se extendere ad remissionem culpę (ut patet) quoniam, si nullum sacramentum gratiam confert. ergo nec sacramentum confessionis, &, si gratiam non confert, culpam non remittit, quandoquidem sola gratia peccata remittuntur. Item hęresim *Novatianorum* dicentium, sacerdotes non habere potestatem dandi remissionem peccatorum lapsis post baptismum. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hanc merito fuisse damnatam a Concil. *Trident.* sess. 7. can. 2. sic. *Si quis dixerit: ea ipsa novæ legis sacramenta a sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia cęremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi: anathema sit*. Hęc ibi. Quę autem differentia sit inter veteris legis, atque novę sacramenta, monstrat, & consequenter per hoc hæresim antedictam condemnat, Papa *Eugenius IV.* in Decr. suo *Armenis* dato, sacro approbante Conc. *Flor.* sic. *Novæ legis septem sunt sacramenta, scil.* &c. *Pœnitentia*, &c. *Quæ multum a sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt*. Hæc ibi. Ubi ex comparationis natura ly *conferunt*, idem videtur valere, quod causant. Nam prius in comparationem adducens antiqua sacramenta dixit ly *non causabant*. Ergo, ex opposito loquendo, sacramenta nova gratiam causant: id, quod Concilium expressit per hoc vocabulum *conferunt*. Ex hoc, aliisque citandis, confirma, quæ dicta sunt in responsione ad *primum*. Item, damnatam a Concil. *Trident.* sess. ead. can. 6. *Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ, vel justitiæ*, &c. *Anathema sit*. Hæc ibi. Et can. 8. *Si quis dixerit*,

xerit, per ipsa novæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam : sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere: Anathema sit. Hæc ibi. Item ab eod. *sess. 6. cap. 6.* Non enim absque causa per totum illud capitulum declarat modum præparationis ad gratiam justificantem per baptismum, & a simili per alia sacramenta, consequendam: maxime autem, quia in principio capituli septimi dicit. *Hanc dispositionem, seu præparationem, justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Hujus justificationis causæ sunt*, &c. *efficiens vero misericors Deus*, &c. *instrumentalis item sacramentum baptismi*, &c. Hæc ibi. Ubi vides contra hæresim illam, & præparationem nostram ad gratiæ consecutionem non esse frustra, & sacramenta esse causam instrumentalem justificationis, idest remissionis culparum, & adeptionis gratiæ, atque donorum. Nam, quod de sacramento baptismi in hac materia dixit; de aliis sacramentis, ut quæ in ratione sacramenti præcise similia sint, cointelligendum est. Capitulum illud *sextum*, quoniam & pulcherrimum, & optimum est, & hic propter prolixitatem vitandam dimissum, vide ibi. Item damn. a, &c. ut *q. 17. art. 2. appen.* Item a, &c. ut *q. 10. art. 1. appen.* Vide Roffensem contra assertiones *Lutheri art. 1.* Item damn. a *Leone X.* in bulla contra err. *Lutheri*, cujus damnationis particulam vide *qu. 1. art. 1. appen.* & *3. part. q. 68. a. 9.* Nam & *Lutherus* ait: quod sacramenta non dant gratiam. Item damn. a, &c. ut *q. 10. art. 5.* & *1. par. q. 48. art. 4. appen.* Ubi contra *Novatianorum* prædictum errorem agitur. Vide etiam contra hunc aliqualiter Conc. *Trid. in 3. par. q. 68. art. 6. appen.* *Tertio* habes: quomodo per rationem supradicta Patrum, pro quanto potestatem clavium ad remissionem culpæ indicant valere, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* videre potes: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc declaretur, atque confirmetur.

AR-

ARTICULUS II. 69

Utrum Sacerdos possit remittere peccatum quoad pœnam.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod sacerdos non possit remittere peccatum quoad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna, & temporalis: Sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in Purgatorio, vel in hoc mundo faciendam. Ergo non dimittit aliquo modo pœnam.

2. Præterea. Sacerdos non potest præjudicare justitiæ divinæ: Sed ex divina justitia taxata est pœnitentibus pœna, quam debent subire. Ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere.

3. Præterea. Ille qui parvum peccatum commisit, non est minus susceptivus effectus clavium, quam ille qui commisit majus peccatum: Sed si aliquid de pœna per officium sacerdotis de majori peccato dimittitur, possibile est esse adeo parvum peccatum, cui non debeatur plus de pœna, quam illud quod de majori peccato dimissum est. Ergo poterit totam pœnam illius peccati parvi dimittere. quod falsum est.

4. Præterea. Tota pœna temporalis peccato debita est unius rationis. Si ergo per primam absolutionem dimittatur aliquid de pœna, etiam per secundam ab eodem peccato absolutionem poterit aliquid dimitti: & sic tantum poterit multiplicari absolutio, quod vi clavium tota pœna tollatur; cum secunda absolutio non sit minoris efficaciæ, quam prima: & sic peccatum remanebit omnino impunitum: quod est inconveniens.

Sed Contra. Clavis est potestas ligandi, & solvendi: Sed potest sacerdos injungere pœnam temporalem. Ergo & potest absolvere a pœna.

Præterea. Sacerdos non potest dimittere peccatum quantum ad culpam, ut in littera dicitur, (4. *d.* 18.) nec quantum ad pœnam æternam pari ratione. Si ergo non potest remittere quantum ad pœnam temporalem, nullo modo remittere poterit: quod est omnino contrarium dictis Euangelii.

Respondeo dicendum, quod idem judicium est de effectu, quem potestas clavium exercita actualiter complet in eo, in quo contritio tempore præcessit, & de effectu baptismi, qui jam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem, & contritionem præ-

præcedentem baptifmum, gratiam remiffionis peccatorum quantum ad culpam confequutus eft : fed quando actualiter poftea baptifmum fufcipit, gratia augetur, & a reatu pęnæ totaliter abfolvitur; eo quod fit particeps paffionis Chrifti: Et fimiliter illi, qui per contritionem confecutus eft remiffionem peccatorum quantum ad culpam, & per confequens quantum ad reatum pęnæ æternæ, quæ fimul cum culpa dimittitur ex vi clavium ex paffione Chrifti efficaciam habentium, augetur gratia, & remittitur temporalis pęna, cujus reatus adhuc remanferat poft culpæ remiffionem; non tamen tota, ficut in baptifmo, fed pars ejus; quia in baptifmo regeneratus homo configuratur paffioni Chrifti, totaliter efficaciam paffionis Chrifti, quæ fufficit ad omnem pęnam delendam, in fe fufcipiens, ut nihil de prioris peccati actualis pęna remaneat; quia non debet alicui imputari ad pœnam, nifi quod ipfemet fecit. In baptifmo autem homo novam vitam accipiens, fit per gratiam baptifmalem novus homo, & ideo nullus reatus pęnæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in pęnitentia non mutatur homo in aliam vitam; quia non eft regeneratio, fed fanatio quædam. Et ideo *ex vi clavium, quæ operantur in facramento pœnitentiæ, non tota pœna remittitur; fed aliquid de pœna temporali, cujus reatus poft abfolutionem a pœna æterna remanere potuit*: nec folum de pęna illa, quam hic pęnitens habet in confitendo, ut quidam dicunt; quia fic confeffio, & facramentalis abfolutio non effent nifi in onus, quod non competit facramentis novæ legis: fed etiam de illa pęna, quæ in Purgatorio debetur, aliquid remittitur, ut minus in Purgatorio puniatur abfolutus ante fatisfactionem decedens, quam fi ante abfolutionem decederet.

Ad primum ergo dicendum, quod facerdos non remittit totam pęnam temporalem, fed partem. & ideo adhuc manet obligatus ad pęnam fatisfactoriam.

Ad fecundum dicendum, quod paffio Chrifti fufficienter fatisfecit pro peccatis totius mundi. Et ideo fine prejudicio divinæ juftitiæ aliquid de pœna peccatori debita remitti poteft, fecundum quod effectus paffionis ad ipfum per facramenta Ecclefiæ pertingit.

Ad tertium dicendum, quod pro quolibet peccato oportet aliquam pęnam fatisfactoriam remanere, per quam medicina contra peccatum præftetur. Et ideo

ideo quamvis virtute absolutionis dimittatur aliqua quantitas pęnæ debitæ pro aliquo magno peccato, non oportet quod tanta quantitas pœnæ dimittatur respectu cujuslibet peccati; quia secundum hoc aliquod peccatum remaneret omnino fine pęna: sed virtute clavium de pęnis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

Ad quartum dicendum, quod *quidam* dicunt, quod in prima absolutione tantum dimittitur, vi clavium, quantum dimitti potest: sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionem, tum propter majorem certitudinem, tum propter intercessionem sacerdotis, vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum.

Sed hoc non videtur verum: quia etsi hæc esset ratio confessionem iterandi, non tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipue in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam: sicut videmus, quod sacramentum Extremæ unctionis non iteratur super eundem morbum: eo quod totum, quod per sacramentum fieri potuit, semel factum est. Et pręterea in secunda confessione non requireretur, quod haberet claves ille, cui fit confessio, si nihil ibi vis clavium operaretur.

Et ideo dicunt *alii*, etiam in secunda absolutione aliquid vi clavium dimitti de pęna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum: & quanto major gratia recipitur, minus de impuritate præcedentis peccati manet: & ideo minor pęna purgans debetur. Unde etiam in prima absolutione alicui plus, & minus dimittitur vi clavium de pęna, secundum quod plus se, vel minus ad gratiam disponit: & potest esse tanta dispositio, quod etiam ex vi contritionis tota pęna tollatur, ut prædictum est. (*q.* 5. *a.* 2.) Unde etiam non est inconveniens, si per frequentem confessionem etiam tota pęna tollatur, ut peccatum omnino remaneat impunitum, pro quo pęna Christi satisfecit.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem confringas errorem *Lutheri*, ut ex Roffense contra ipsum *a.* 5. colligitur, dicentis, quod pęnas temporales pro peccatis debitas ecclesia non potest auferre per claves. Item errorem quorundam, ut ex Concil. *Trid.* adducendo nunc edocemur, dicentium, fictio-

fictionem esse, quod, remota pęna æterna virtute clavium, pęna temporalis exolvenda plerumque remaneat. Item, quomodo hæresim *Novatianorum*: quæ *art.* 1. *appen.* recitatur. Vide ibi: & applica huc, pro quanto de remissione peccatorum, quoad pęnam, negatum suum possent etiam intelligere. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum merito condemnari a Concilio *Trident.* sess. 14. c. 7. sic. *Neque vero ulla via in ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a domino pęnam securior, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent*; Hæc ibi. Et can. 12. *Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque pęnitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, Anathema sit*. Hæc ibi. Ex quo loco confirmatur doctrina nunc data in not. post respon. ad *quartum*. Item damn. ab eo. can. 15. *Si quis dixerit*, &c. *fictionem esse, quod, virtute clavium sublata pęna æterna, pęna temporalis plerumque exolvenda remaneat, Anathema sit*. Hæc ibi. Item sess. 6. can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori pęnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pęnæ deleri dixerit ita, ut nullus remaneat reatus pęnæ temporalis exolvendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna celorum aditus patere possit, Anathema sit*. Hæc ibi. Item: quomodo per rationem ostendas hær. *Novatianorum*, pro quanto de remissione peccatorum, quoad pęnam, negant, damnari merito, a, &c. ut quæstione, &c. vide *ar.* 1. *append.* circa fin. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse dictum a Concilio *Triden.* sessio. 14. cap. secundo non esse eundem effectum baptismi, & clavium confessionis in hæc verba. *Alius est præterea baptismi, & alius pęnitentiæ fructus. per baptismum enim Christum induentes nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remissionem consequentes, ad quam tamen novitatem, & integritatem per sacramentum pęnitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus, ut merito pęnitentia laboriosus quidam baptismus a sanctis Patribus dictus fuerit*. Hæc ibi. Quibus etiam verbis damnari errores prædictos cuilibet recte consideranti, atque intelligenti patere potest. *Quarto* habes: quomodo per rationem supradicta Patrum, pro quanto claves ad minuendam

pę-

pęnam temporalem remanentem valere insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quinto* vides, quomodo, &c.

ARTICULUS III. 70

Utrum sacerdos per potestatem clavium possit ligare.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod sacerdos per potestatem clavium ligare non possit. Virtus enim sacramentalis ordinatur contra peccatum, ut medicina: Sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggravatio morbi, ut videtur. Ergo sacerdos per vim clavium, quæ est vis sacramentalis, non potest ligare.

2. Præterea. Sicut absolvere, vel aperire est amovere obstaculum; ita ligare est obstaculum ponere: Sed obstaculum regni peccatum est, quod nobis ex alio imponi non potest, quia non nisi voluntate peccatur. Ergo sacerdos ligare non potest.

3. Præterea. Claves ex passione Christi efficaciam habent: Sed ligare non est effectus passionis. Ergo ex clavium potestate non potest sacerdos ligare.

Sed Contra est, quod dicitur Matth. 16. *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis.*

Præterea. Potestates rationales sunt ad opposita: Sed potestas clavium est potestas rationalis, cum habeat discretionem adjunctam. Ergo habet se ad opposita. Ergo si potest solvere, potest & ligare.

Respondeo dicendum, quod operatio sacerdotis in usu clavium est conformis Dei operationi, cujus minister est. Deus autem habet operationem & in culpam, & in pęnam: Sed in culpam ad solvendum quidem directe, ad ligandum autem indirecte, inquantum obdurare dicitur, dum gratiam non largitur: Sed in pęnam habet operationem directe, quantum ad utrumque, quia & pęnæ parcit, & pęnam infligit. *Similiter ergo & sacerdos, etsi in absolvendo ex vi clavium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem modo jam prædicto.* (ar. 1. hu. qu.) *non tamen ligando aliquam operationem habet in culpam; nisi ligare dicatur, inquantum non absolvit, sed ligatos ostendit: sed in pœnam habet potestatem & ligandi, & solvendi.* Solvit enim a pęna, quam dimittit; sed ligat quantum ad pęnam, quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. *Uno modo* considerando ipsam

quan-

quantitatem pęnæ in communi: Et sic non ligat, nisi inquantum non solvit, sed ligatum ostendit. *Alio modo* considerando pęnam hanc, vel illam determinate: Et sic ligat ad pęnam, imponendo eam.

Ad primum ergo dicendum, quod illud residuum pęnæ, ad quod obligat, est medicina purgans peccati impuritatem.

Ad secundum dicendum, quod obstaculum regni non solum est peccatum, sed etiam pęna; quam qualiter sacerdos imponat, dictum est. (*in corp.*)

Ad tertium dicendum, quod etiam passio Christi obligat nos ad pęnam aliquam, per quam ei conformemur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito positam esse a scripturis, & per consequens a Conc. omnibus de hac re tractantibus, quandam alligaturam, quæ dicitur esse salutis: & consequenter non omnem alligaturam esse malam, seu fugiendam, immo quandam a catholicis amplexandam. A scripturis quidem, Eccles. 6. „ Vincula illius alligatura salutis. *Et sup.* injice „ pedem tuum in compedes illius, & in torques il„ lius collum tuum. Subjice humerum tuum, & „ porta illam: & ne accedieris in vinculis ejus. In „ novissimis enim invenies requiem in ea, & con„ vertetur tibi in oblectationem, & erunt tibi com„ pedes in protectionem fortitudinis, & bases virtu„ tis: & torques illius in stolam gloriæ. „ Hæc ibi. Ubi loquitur de sapientia. Item a Scripturis, Matth. 16. *Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cęlis*. Et 18. *Quæcumque alligaveris super terram*, &c. & Jo. 20. *Quæcumque retinueritis, retenta sunt*. Nullatenus vero dubium est, quod, quæcumque fecit Christus, pro nostra salute fecit. A Concilio vero *Trident. sess.* 14. *cap.* 1. & 5. & 8. Item *can.* 3. & 15. De his locis Concilii vide supra *qu.* 17. *ar.* 2. *append.* ubi literaliter adducuntur. Quod etiam hujusmodi ligaturæ sint salubres, dixit idem Concilium eadem sessione, cap. 8. sic: „ Divinam clementiam decet; ne ita nobis absque „ ulla satisfactione peccata remittantur: ne, occa„ sione accepta, peccata leviora putantes, velut in„ jurii, & contumeliosi Spiritui sancto, in gravio„ ra labamur, thesaurizantes nobis iram in die i„ ræ. „ Hæc ibi. Diximus autem supra, quod pęna,

na, ad quam ligat sacerdos, est satisfactio. Item idem Concilium mox infra: „ Proculdubio magno-
„ pere a peccato revocant, & quasi fræno quodam
„ coercent, hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque,
„ & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt:
„ medentur quoque peccatorum reliquiis, & vitio-
„ sos habitus male vivendo comparatos contrariis
„ virtutum actionibus tollunt. „ Hæc ibi. Nonne igitur multum tibi videntur *alligatura salutis*? Item Concil. infra: „ Accedit ad hæc: quod, dum
„ satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Jesu,
„ qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis
„ nostra sufficientia est, conformes efficimur, cer-
„ tissimam quoque inde arrham habentes, quod,
„ si compatimur, & conglorificabimur. „ Hæc ibi. Ex quibus omnibus patet, quantum saluti nostræ insidientur Epicurei Novatores, dum satisfactiones hujusmodi, Ecclesiæque sanctæ ligamina etiam alia, quæ leges vocantur, ad instar serpentis, *Genes.* 30. totis viribus dissuadent: & contra, quantum nostræ saluti faveant, qui ligaturas hujuscemodi nobis persuadent. *Secundo* habes: quomodo per rationem dicta Euangeliorum, atque similia, pro quanto potestatem ligandi in sacerdote virtute clavium ponunt, in sensu recto & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina articuli præsentis, & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 71

Utrum sacerdos possit ligare & solvere secundum proprium arbitrium.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod sacerdos possit ligare, & solvere secundum proprium arbitrium. Hieronymus enim dicit: (*hab. c.* 86. *de pœnit. dist.* 1. *Et implic. Basil. epist. Can. ad Amphiloch. can.* 2. *Et Conc. Metensi A. C.* 859. *c.* 10. *tom.* 8.) „ Mensuram temporis in agenda pœniten-
„ tia ideo non satis aperte præfigunt Canones pro
„ unoquoque crimine, ut de singulis dicant, quali-
„ ter unumquodque sit emendandum; sed magis ar-
„ bitrio sacerdotis intelligentis relinquendum sta-
„ tuunt. Ergo videtur, quod ipse secundum suum arbitrium possit ligare, & solvere.

2. Præterea. Dominus *laudavit villicum iniquitatis, quod prudenter fecisset*, quia debitoribus domini sui remisisset largiter: (*Luc.* 16.) Sed Deus est

est magis pronus ad miserendum, quam aliquis dominus temporalis. Ergo videtur, quod laudabilior sit sacerdos, quanto plus de pœna remiserit.

3. Præterea. *Omnis actio Christi nostra est instructio*: Sed ipse quibusdam peccantibus nullam pœnam imposuit, sed solum emendationem vitæ: ut patet de adultera, Joan. 8. Ergo videtur, quod secundum arbitrium suum possit etiam sacerdos, qui est vicarius Christi, dimittere totam pęnam, vel partem.

Sed Contra. Gregorius VII. dicit: (*in Concil. Rom.* 5. *A. C.* 1078. *can.* 5. *to.* 10. *& hab. c.* 6. *de Pœnit. dist.* 2.) *Falsam pęnitentiam dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminis imponitur*. Ergo videtur, quod non omnino sit in arbitrio sacerdotis.

Præterea. Ad actum clavium requiritur discretio: Sed si esset omnino in voluntate sacerdotis dimittere, & imponere de pęna, quantum vellet, non esset ibi necessaria discretio; quia nunquam ibi indiscretio posset accidere. Ergo non est omnino in arbitrio sacerdotis.

Respondeo dicendum, quod sacerdos operatur in usu clavium, sicut instrumentum & minister Dei. Nullum autem instrumentum habet efficacem actum, nisi secundum quod movetur a principali agente. Et ideo dicit Dionysius in fine Eccles. hierarch. quod *sacerdotibus utendum est virtutibus Hierarchicis, quomodo divinitas eos moverit*. In cujus signum Matth. 16. ante potestatem clavium Petro traditam fit mentio de revelatione divinitatis ei facta. & Joan. 20. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ Spiritus sancti donum, quo *filii Dei aguntur*. Unde *si quis præter illum motum divinum uti sua potestate præsumeret*, *non consequeretur effectum*, ut Dionysius dicit: (*ibid.*) & præter hoc a divino ordine averteretur: & sic culpam incurreret. Et quia pęnæ satisfactoriæ infligendæ medicinę sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variandæ sunt secundum arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ: *ita pœnæ satisfactoriæ in Canonibus determinatæ non competunt omnibus; sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis divino instinctu regulatum*. Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur: *ita sacerdos divino instinctu motus non semper totam pę-*

nam,

nam, *quæ uni peccato debetur*, *injungit*, ne infirmus aliquis ex magnitudine pęnæ desperet, & a pęnitentia totaliter recedat.

Ad primum ergo dicendum, quod arbitrium illud debet esse divino instinctu regulatum.

Ad secundum dicendum, quod etiam de hoc laudatur villicus, quod prudenter fecit. Et ideo in remissione pęnæ debitæ discretio adhibenda est.

Ad tertium dicendum, quod Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramentis. unde ipse ex auctoritate pęnam totam, vel partem poterat dimittere, sicut volebat. Non est ergo simile de his, qui operantur tantum ut ministri.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*, quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum a Concilio *Cabilonensi* II. cap. 25. sic: „ Pęnitentiam agere juxta „ antiquam canonum constitutionem in plerisque lo„ cis ab usu recessit, & neque excommunicandi, „ neque reconciliandi, antiqui moris ordo serva„ tur; ideoque a Domino Imperatore impetretur „ adjutorium, qualiter, si quis publice peccat, pu„ blica mulctetur pœnitentia, & secundum ordinem „ canonum pro merito suo excommunicetur, & re„ concilietur. *Hæc ibi*. *Item a decret. de pęnitentia*, & *remissione*, *cap. Quæsitum*, *sic*: „ Si ex in„ curia ipsorum mortui inveniantur in cunis, & il„ lud fuerit occultum, eis pęnitentia pro arbitrio „ pęnitentiarii imponatur. *Hæc ibi Papa Cęlestinus III. Item ibidem cap. immediate seq.* „ Pęnitentia „ non tam secundum quantitatem excessus, quam „ pęnitentis contritionem, per discreti sacerdotis ar„ bitrium est moderanda, pensata qualitate perso„ narum super fornicatione, adulterio, perjurio, „ homicidio, & aliis criminibus, consideratis cir„ cunstantiis omnibus, &c. prout saluti eorum vide„ rit expedire. *Hæc ibi ex Papa Innocentio III. Item a Concilio Vormatiensi*, *can. 7. sic*. „ Pęnitenti„ bus secundum differentiam peccatorum sacerdotis „ arbitrio pęnitentiæ decernantur. Debet itaque sa„ cerdos in pęnitentia danda singulorum causas sin„ gillatim considerare: originem quoque, modum„ que culparum, & affectus, gemitusque delinquen„ tium diligenter examinare, manifesteque cogno„ scere, temporum etiam, & personarum, locorum „ quoque, ętatum qualitates inspicere; ut etiam „ pro consideratione locorum, ætatum, vel tem-

„ po-

„ porum, seu pro qualitate delictorum, atque gemituum uniuscujusque delinquentis, a sacris regulis oculos non reflectat. *Hæc ibi. Item a Concilio Sexto generali Constantinopolitano, can.* 102. *sic*: „ Oportet, qui facultatem ligandi, atque solvendi a Deo receperunt, peccati qualitatem speculentur, & peccatoris promptitudinem ad reversionem: ut sic medicamentum admoveant ægritudini aptum: ne, si de peccato sine discrimine statuant, aberrent a salute ægrotantis. Non enim simplex est peccati morbus; verum varius, & multiformis. Igitur, qui spiritualem medendi artem profitetur, oportet attente rimari, qualiter affectus sit, qui peccavit: an ad salutem inclinet, an contra moribus, quibus familiariter assuevit, adversus se ægritudinem provocet, inspicere, & quid ille secum deliberet ad redeundum ad meliorem frugem: an obtemperet magistro, an mentis ulcus per admota pharmaca crescat; & sic misericordiam æqua lance impartiri: summa enim ratio præfecto pastorali curæ esse debet, errantem ovem reducere, & vulneratam ab angue curare, & nec per præcipitia desperationis detrudere, nec habenas laxare ad vitæ dissolutionem, sed omnimodo scire, qua pharmacis austerioribus, qua mollioribus, & levioribus morbo contraire; &, ne ulcus cicatricem obducat, obnitatur, fructus pœnitentiæ examinans, & sapienter dispensans, & hominem ad claritatem illam supernam vocatum prudenter gubernans. Utraque igitur scire oportet, & quæ sunt rigoris, & quæ commiserationis. *Hæc ex illo. Ecce, quanta discretio in sacerdote pro servando canonum sensu, non superficie, requiritur. Item a Concil. Trident. sess.* 24. *ca.* 8. *de reform.* „ Apostolus monet, publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet, ut, quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. „ Hæc ibi. Ecce canonum pœnitentialium observantia, tanquam medicinæ in arte determinatæ (ut verbis textus utar) in usum revocata, epicheja tamen illa, quam in

cor-

corollario diximus, adjuncta comite. Item partim a, &c. ut *qu.* 8. *art.* 7. & *qu.* 12. *art.* 2. & *qu.* 3. *art.* 3. *append.* *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissorum patrum dicta, pro quanto sacerdotem nolunt juxta arbitrium voluntarium absque instinctu divino, vel in communi per canones, vel in particulari per specialem veram prudentiam, subministrato, ligare, aut solvere, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XIX.

De ministris clavium, in sex articulos divisa.

Deinde considerandum est de ministris clavium, & usu earum.

Circa quod quæruntur sex.

Primo. Utrum sacerdos legalis claves habuerit.
Secundo. Utrum Christus claves habuerit.
Tertio. Utrum soli sacerdotes claves habeant.
Quarto. Utrum sancti homines non sacerdotes claves, vel usum earum habeant.
Quinto. Utrum mali sacerdotes usum clavium habeant efficacem.
Sexto. Utrum schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati usum clavium habeant.

ARTICULUS I. 72

Utrum sacerdos legalis claves habuerit.

Ad Primum sic proceditur. Videtur, quod sacerdos legalis claves habuerit. Clavis enim est sequela ordinis: Sed ipsi habuerunt ordinem, ex quo sacerdotes dicebantur. Ergo etiam habuerunt claves sacerdotes legales.

2. Præterea. Sicut Magister dicit, (4. *d.* 18.) claves sunt duæ, scil. scientia discernendi, & potentia judicandi: Sed ad utrumque sacerdotes legales habebant auctoritatem. Ergo habebant claves.

3. Præterea. Sacerdotes legales habebant aliquam potestatem super reliquum populum: non temporalem; quia sic potestas regia non fuisset distincta a sacerdotali. Ergo spiritualem: & hæc est clavis. Ergo habebant clavem.

Sed Contra. Claves ordinantur ad aperiendum re-

regnum cœlorum : quod aperiri non potuit ante Christi passionem. Ergo sacerdos legalis claves non habuit.

Præterea. Sacramenta veteris legis gratiam non conferebant : Sed aditus regni cęlestis aperiri non potuit nisi per gratiam. Ergo per illa sacramenta non poterat aperiri : & sic etiam sacerdos, qui minister eorum erat, claves regni cęlestis non habebat.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod in veteri lege erant claves regni apud sacerdotes; quia eis erat commissum imponere pœnam pro delictis, ut dicitur Levit. 5. quod ad claves pertinere videtur: sed fuerunt tunc incompletæ: nunc autem per Christum in sacerdotibus novæ legis perfectæ sunt.

Sed hoc videtur esse contra intentionem Apostoli in Epistola ad Heb. c. 9. Ibi enim sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali, per hoc quod *Christus assistit Pontifex futurorum bonorum, introducens per proprium sanguinem in tabernaculum non manufactum, in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum, & taurorum.* Unde patet, quod sacerdotii illius potestas non se extendebat ad cęlestia, sed ad figuras cęlestium. Et ideo secundum alios *dicendum est, quod non habebant claves; sed in eis clavium figura præcessit.*

Ad primum ergo dicendum, quod claves regni cœlestis consequuntur ad sacerdotium, quo homo in cœlestia introducitur : Non autem tale erat sacerdotium Leviticum, & ideo claves cœli non habuerunt, sed claves terreni tabernaculi.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes veteris legis habebant auctoritatem discernendi, & judicandi, sed non ut admitteretur homo judicatus ab eis in cœlestia, sed in figuras cœlestium.

Ad tertium dicendum, quod non habebant spiritualem potestatem ; quia per sacramenta legalia non a culpis, sed ab irregularitatibus purgabant homines, ut ad manufactum tabernaculum aditus purgatis per eos pateret.

APPENDIX.

EX articul. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas merito a scripturis, & a conciliis fuisse insinuatum, sacerdotem legalem non habuisse claves. A scripturis quidem insinuatum id fuit Galat. 3. *si data esset lex, quæ posset vivificare, vere ex lege*

lege esset justitia, adjuncto illo capituli 2. *si per legem justitia. ergo gratis Christus mortuus est.* Subsume tu. Sed gratis, ideſt ſine cauſa, Chriſtus mortuus eſt. Ergo ex lege non erat juſtitia, ſive, quod in idem redit, lex non poterat vivificare. Secundum Apoſtolum igitur non poterant legalia ſacramenta ex vi ſua delere peccata, quod eſt ſpiritualiter vivificare, ſeu juſtificare, & conſequenter ſacerdos legalis non habebat claves regni, quibus per ſacramenta peccatoribus adhibita a ſacerdote delentur ipſorum peccata. Idem ergo tandem eſt, lex antiqua vivificare non potuit, ſeu per legem antiquam non potuit eſſe juſtitia: & dicere, ſacerdos legalis non potuit regni cœlorum habere claves. Plus ergo dixit Apoſtolus, quam quærebamus. Ab eo ſiquidem audire quærebamus, quod ſacerdos legalis non habuit claves, & eum audivimus dicentem, quod non potuit habere claves, alioquin, ſi eas potuiſſet habere, Chriſtus gratis mortuus eſſet. Item Hebr. 9. *Quæ parabola est temporis instantis, juxta quam munera, & hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis, in potibus, & in variis baptismatibus, & justitiis carnis; usque ad tempus correctionis impositis.* Ecce, quod ſacerdos legalis non mundabat conſcientiam: ſed tantum juſtitias carnis, ideſt, munditias exteriores operabatur, uſque ad tempus correctionis impoſitas: & conſequenter, quod non habebat claves, ſed figuras clavium. Nam ideo dicit *Apostolus*, quod illæ juſtitiæ carnis erant impoſitæ uſque ad tempus correctionis, ideſt, figurabant fienda tempore novi teſtamenti, in quo omnia in melius corrigenda erant. Item ib. *sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.* Ecce, quod emundabant tantum exterius legalia, ſecundum Apoſtolum. Item c. 8. „ Si illud prius culpa vacaſſet, non uti„ que ſecundi locus requireretur. Vituperans enim „ eos, dicit: Ecce dies veniunt, dicit dominus, & „ conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper do„ mum Juda teſtamentum novum, non ſecundum „ teſtamentum, quod feci patribus eorum, &c. Hoc „ autem eſt teſtamentum, quod diſponam domui I„ ſrael dando leges meas in mentem eorum, & in „ corda eorum ſuperſcribam eas, „ &c. Ecce, quod ſecundum Apoſtolum legalis obſervantia non vacabat culpa, ideſt culpam interioris conſcientiæ ex vi ſua non auferebat: &, quod teſtamentum novum, ad differentiam teſtamenti veteris dati patribus eo-

rum interius operatur, utpote superscriptum in mentes, & in corda fidelium. Item ib. 7. *Reprobatio quidem fit praecedentis mandati propter infirmitatem ejus, & inutilitatem*. Vide, quod inutile dicitur mandatum legale non absolute, ad multa enim valebat; cum esset a Deo, qui docet nos utilia, sed comparative ad interiorem emundationem, quae novo testamento reservabatur. Hinc etiam mandatum illud vocatur carnale, in eodem cap. dicente: *alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est*. Item a Concil. *Trid.* sess. 6. cap. 1. „ omnes homines usque adeo servi erant peccati, „ sub potestate Diaboli, ac mortis, ut non modo „ gentes per viam naturae, sed ne Judaei quidem „ per ipsam etiam literam legis Moysi inde liberari, aut surgere possent; tametsi in eis liberum „ arbitrium minime extinctum esset, viribus licet „ attenuatum, & inclinatum. „ Haec ibi. Ecce, quod legalia vi propria non tollebant culpam, & consequenter, quod sacerdos legalis non habebat claves. Item ab eodem ibidem can. 1. *Si quis dixerit, hominem suis operibus, quae vel per humanae naturae vires, vel per legis doctrinam fiunt, absque divina per Jesum Christum gratia, posse justificari coram Deo: Anathema sit*. Haec ibi. Ubi insinuatur idem, quod prius, ad quod juvat notare ly *justificari coram Deo*, quod sc. non sine causa additum est ly *coram Deo*. Item ab eodem sess. 7. can. 2. „ Si „ quis dixerit, novae legis sacramenta a sacramentis „ antiquae legis non differre, nisi quia ceremoniae „ sunt aliae, & alii ritus externi; Anathema sit. *Et can.* 8. „ Si quis dixerit: per ipsa novae legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, „ sed solam fidem promissionis ad gratiam consequendam sufficere: Anathema sit. „ Haec ibi. Ubi annotari videtur differentia inter legalia sacramenta, & nova, ex eo, quod legalia ex opere operato, idest ex vi ipsorum sacramentorum operatorum, idest in opere positorum, non conferebant gratiam, sed ex opere operantis, idest per fidem devotam ipsius operantis respectu promissionis divinae habitam, sacramentis adhibitis, gratia infundebatur a Deo: & sacramenta nova ex ipso opere operato, idest vi sua, ipsam conferunt. Ex quo de sacerdote legali dic, ut supra ex Apostolo. Item a Concil. *Florentin.* sive ab *Eugenio IV.* eodem Concilio approbante, in Decreto Armenis dato, sic. „ Novae legis sacramenta multa multum a sacramentis differunt antiquę legis. Illa enim non „ cau-

„ causabant gratiam : sed eam solum per passionem „ Christi dandam figurabant . Hæc vero nostra & „ continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus „ conferunt. „ Hæc ibi . Unde idem, quod prius, dic de sacerdote legali . *Secundo* habes : quomodo per rationem dicta præmissa tum scripturarum, tum patrum, pro quanto sacerdotem legalem insinuant non habuisse claves, & intelligas, & probes, & defendas . *Tertio* vides: quomodo ex his Angelica doctrina, &c.

ARTICULUS II. 73

Utrum Christus clavem habuerit.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Christus non habuerit clavem. Clavis enim characterem ordinis consequitur: Sed Christus non habuit characterem. Ergo non habuit clavem.

2. Præterea. Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, ut effectum sacramenti sine sacramentalibus posset conferre : Sed clavis est quoddam sacramentale. Ergo non indigebat clavi: & sic frustra eam habuisset.

Sed Contra est, quod dicitur Apoc. 3. *Hæc dicit, qui habet clavem David* &c.

Respondeo dicendum, quod virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente, non eodem modo, sed in per se agente est perfectius. Potestas autem clavium, quam nos habemus, & aliorum sacramentorum virtus est instrumentalis : sed in Christo est ut in per se agente ad salutem nostram; per auctoritatem quidem, inquantum est Deus ; sed per meritum, inquantum est homo . Clavis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi, & claudendi, *sive* aliquis aperiat, quasi principale agens, *sive* quasi minister. Et ideo *in Christo oportet ponere clavem : sed altiori modo, quam sit in ejus ministris. Et ideo dicitur, quod habeat clavem excellentiæ*.

Ad primum ergo dicendum, quod character de sua ratione dicit aliquid ab alio derivatum . Et ideo potestas clavium, quæ in nobis a Christo derivata est, sequitur characterem, quo Christo conformamur: sed in Christo non sequitur characterem, sed principalem formam.

Ad secundum dicendum, quod clavis illa, quam Christus habuit, non erat sacramentalis, sed sacramentalis clavis principium.

APPENDIX.

Ex artic. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Scripturis, Christum habere clavem. Ut Apocalyp. 3. *Hæc dicit sanctus, & verus, qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit*. Quasi exponat, quid sit illa clavis habita a sancto, & vero antonomastice, idest a Christo, dicit, *qui aperit*, &c. idest, qui rectum judicium infallibile habet in aperiendo, & claudendo. Et hoc est ad differentiam habentium clavem ministerialem, qui quandoque aperiunt, vel claudunt secundum propriam voluntatem, & non secundum instinctum Spiritus sancti, contra determinata in *quæst.* 18. *art.* 4. Item Matth. 9. Marc. 2. Luc. 5. *Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait Paralytico*, &c. Ecce quod Christus habet clavem, qua dimittuntur peccata, quæ non est clavis ministerialis, sed principalis. Si enim esset ministerialis, non posset per illam facere effectum sacramenti sine sacramento: cum tamen absque sacramento pœnitentiæ peccata tunc remittat. Item ad idem facit, quod habetur *Luc.* 7. de Christo, qui dicit Magdalenæ ploranti: *remittuntur tibi peccata tua*. Remisit enim peccata sine sacramento pænitentiæ, quod non est clavis ministerialis, sed principalis, quamvis non sine pœnitentia virtute. Pœnituit enim Magdalenam suorum malefactorum, sine qua displicentia non remisisset: in cujus signum Christus dixit: *dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, ostendens, quod dilectio Dei fuit radix pœnitendi de malefactis. Item a *Joan.* 8. idem insinuatum est, cum de Adultera, cui Christus simili modo peccata condonavit, locutus est. Item ab Euangelistis idem insinuatum est, quando de remissione negationis commissæ a Petro mentionem fecerunt, in cujus tamen remissione sacramentum pænitentiæ non adduxerunt. Hinc apparet, quam deridendi sint hæretici illi, atque ignorantiæ coarguendi, qui ex eo, quod videtur Christum dimittere peccata sine sacramento pænitentiæ, dicunt, quod sacramentum hoc non est necessarium ad remissionem peccati. Dixissent saltem non esse necessarium ad remissionem peccati fiendam a Christo immediate: & bene dixissent. Cum vero a Christo ad ministros faciant transitum, contendentes, quod sine sacramento isto possunt sacerdotes ministri Christi remittere peccata,

vel

vel quod Christus non instituerit confessionem peccatorum necessariam, ad hoc, ut per ministros suos peccata hominibus condonaret, ignorantia maxima laborant, & tanta, quanta differentia est inter caput, & membra, seu inter habentem clavem excellentiæ, & habentem clavem ministerialem. Scripturæ siquidem adductæ non solum intendunt ostendere, quod Christus habet clavem, sed, quod illam habet per excellentiam. Hinc apparet, quod, sicut impossibile est, alium præter Christum habere clavem excellentiæ; ita impossibile est, alium præter Christum posse remittere peccata absque sacramento pœnitentiæ. Idem ergo erit tandem dicere, quod confessio peccatorum non est necessaria pro illorum remissione, & dicere, eatis immediate ad Christum, ut remittat vobis peccata, & negare simul totum ordinem institutum a Christo pro remissione per suos ministros habenda, quod est plus, quam blasphemum, ut *qu.* 6. in multis locis text. & elucid. *Secundo* habes: quomodo per rationem supradicta Scripturarum, pro quanto Christum affirmant habere clavem, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 74

Utrum soli sacerdotes claves habeant.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod non soli sacerdotes claves habeant. Dicit enim Isidorus, (*l.* 7. *Etym. c.* 12. *in fi. & l.* 2. *de Ecclesiast. Offic. c.* 14.) quod *Ostiarii inter bonos, & malos habent judicium, dignos recipiunt, indignos rejiciunt*: Sed hæc est definitio clavium, ut ex dictis patet. (*q.* 17. *a.* 2.) Ergo non solum sacerdotes, sed etiam ostiarii claves habent.

2. Præterea. Claves sacerdotibus dantur, dum per unctionem potestatem divinitus accipiunt: Sed Reges etiam potestatem in populum fidelem divinitus habent, & unctione sanctificantur. Ergo non soli sacerdotes habent claves.

3. Præterea. Sacerdotium est ordo uni singulari personæ conveniens: Sed clavem aliquando videtur habere tota una Congregatio; quia quædam Capitula excommunicationem inferre possunt; quod ad potestatem clavium pertinet. Ergo non soli sacerdotes clavem habent.

4. Præterea. Mulier non est sacerdotalis ordinis, susceptiva; quia ei in Ecclesiis docere non competit; se-

secundum Apostolum 1. Cor. 14. Sed aliquæ mulieres videntur habere clavem; sicut Abbatissæ, quæ habent spiritualem potestatem in subditas. Ergo non solum sacerdotes claves habent.

Sed Contra est, quod Ambros. dicit; (*l.* 1. *de pænit. c.* 2. *a princ.*) *Hoc jus*, scilicet ligandi, & solvendi, *solis sacerdotibus est concessum*.

Præterea. Per potestatem clavium efficitur aliquis medius inter populum, & Deum: Sed hoc tantum sacerdotibus competit, qui *constituuntur in his quæ sunt ad Deum, ut offerant dona, & sacrificia pro peccatis*, ut dicitur Hebr. 5. Ergo soli sacerdotes claves habent.

Respondeo dicendum, quod clavis est *duplex*. *Una* quæ se extendit ad ipsum cœlum immediate removendo impedimenta introitus in cœlum per remissionem peccati: & hæc vocatur clavis ordinis: *Et hanc soli sacerdotes habent; quia ipsi soli ordinantur populo in his, quæ directe sunt ad Deum*. *Alia* clavis est, quæ non directe se extendit ad ipsum cęlum, sed mediante militante Ecclesia, per quam aliquis ad cœlum vadit, dum per eam aliquis excluditur, vel admittitur ad consortium Ecclesię militantis, per excommunicationem, & absolutionem: & hæc vocatur clavis jurisdictionis in foro causarum: *Et ideo hanc etiam non sacerdotes habere possunt; sicut archidiaconi, & electi, & alii qui excommunicare possunt:* sed non proprie dicitur clavis cœli, sed quædam dispositio ad ipsam.

Ad primum ergo dicendum, quod Ostiarii habent clavem custodiendi ea, quæ in templo materiali continentur: & habent judicium a tali templo excludendi, & admittendi, non quidem sua auctoritate judicantes, qui sint digni, vel indigni, sed judicium Sacerdotum exequentes, ut sic quodammodo executores potestatis Sacerdotalis videantur.

Ad secundum dicendum, quod Reges non habent aliquam potestatem in spiritualibus. Et ideo clavem regni cœlestis non accipiunt, sed solum in temporalibus, quæ etiam non nisi a Deo esse potest, ut patet Rom. 13. Nec per unctionem in aliquo sacro Ordine consecrantur: sed excellentia potestatis ipsorum a Christo descendere significatur, ut & ipsi sub Christo in populo Christiano regnent.

Ad tertium dicendum, quod sicut in politicis quandoque judex habet potestatem, sicut est in regno; quandoque autem multi in diversis officiis constituti etiam ex æquo, ut patet in 8. Ethic. (*c.* 10. & 11. *to.* 5.) ita etiam spiritualis jurisdictio potest haberi

beri ab uno ſolo, ſicut ab Epiſcopo, & a pluribus ſimul, ſicut a Capitulo: Et ſic habent clavem juriſdictionis, non tamen clavem ordinis ſimul omnes.

Ad quartum dicendum, quod mulier, ſecundum Apoſtolum, (1. *ad Timoth.* 2. & *ad Tit.* 2.) eſt in ſtatu ſubjectionis. Et ideo non poteſt habere aliquam ſpiritualem juriſdictionem: quia etiam ſecundum Philoſophum in 8. Ethicor. (*c.* 10. *a med. to.* 5.) corruptio eſt urbanitatis, quando ad mulierem dominium pervenit. Unde mulier non habet neque clavem ordinis, neque clavem juriſdictionis. Sed committitur mulieri aliquis uſus clavium, ſicut habere correctionem in ſubditas mulieres, propter periculum quod imminere poſſet, ſi viri mulieribus cohabitarent.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Lutheri* (Prat. *Luther.*) dicentis, abſolvere poteſt, ubi non eſt ſacerdos, æque quilibet chriſtianus, etiamſi mulier, aut puer ſit. Et nota, quod per ly *æque* intendit, quod æqualem poteſtatem cum Papa tunc habet mulier, & puer: quoniam tenet Lutherus, quod in ſacramento pœnitentiæ, & remiſſione culpæ, non plus facit Papa, quam Epiſcopus, aut infimus ſacerdos, ut patet in Bulla Papæ *Leonis X.* contra errores Lutheri. Sed de hoc, ſcilicet de majori poſſe Papæ ſuper hos ratione reſervationis caſuum, alias ſupra dictum eſt, etiam per *Concil. Trid. ſeſſ.* 14. *ca.* 7. Item, illam *Pauperum de Lugduno* (ut refert Cardinalis Turrecremata *de Eccleſia lib.* 4. *cap.* 35.) dicentium, ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & Apoſtolicam auctoritatem ligandi atque ſolvendi habere. Item hæreſim eorundem (Direct. Inquiſ. 2. *par. quæſt.* 14.) dicentium, quod omnis vir, & omnis mulier, de eorum ſecta eſt vere ſacerdos. Item hæreſim aliam Lutheri (Prat. *Lutherani*, *Bohemi*, *Jacob. præpoſiti*) dicentis: Chriſtianos omnes eſſe ſacerdotes, & æqualem habere poteſtatem, nulla ſtatus, aut ſexus differentia facta. Item hæreſim novorum *Manichæorum* (Direct. Inquiſ. 2. *par. quæſt.* 13.) dicentium, nec Papam, nec alium de Romana Eccleſia habere poteſtatem abſolvendi aliquem a peccatis. Item hæreſim quorundam, ut refert Cardinalis Turrecremata *de Eccleſia lib.* 4. *cap.* 37. dicentium, quod omnis juriſdictionis auctoritas eſt omnino in miniſtris Ec-

clesiæ Romanæ evacuata: & in solis ipsis manet, sicut spiritualis vitæ sanctitas. Item similem hæresim *Begardorum* (Direct. Inquis. 2. *par. quæst.* 8.) dicentium, quod Ecclesiæ sacerdotes, aliique ministri, sic sunt jurisdictionis, & ordinis auctoritate deserti, ut nec sententiam ferre, nec sacramenta conficere, nec subjectum populum instruere valeant, vel docere; sed sunt privati omni Ecclesiastica potestate, nisi sint de eorum Begardorum secta, *apud quos solum*, ajunt, *sicut spiritualis vitæ sanctitas, sic & ecclesiastica auctoritas perseverat*. Vigilantissime autem advertas tu, ne sacerdotis nomine intelligas id, quod dogmatizat Lutherus (referente *Alphons. Castr. adv. hær. Ord.*) dicens, quod sacerdos est tantum, qui Euangelium prædicat; cæteri vero æquivoce, ut homo pictus. Revera enim sacerdos est, qui habet characterem ordinis sacerdotalem, ut in præsenti *art.* dicitur; per cujus rationes confutantur errores omnes prædicti; sive prædicet Euangelium, sive non. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, prædictas hæreses merito damnari a, &c. ut *quæst.* 8. *art.* 1. & 2. & 4. *append.* Item a, &c. ut *quæst.* 6. *art.* 2. & *quæst.* 8. *art.* 2. & *quæst.* 10. *art.* 3. *append.* Item a Concilio *Trident.* sess. 14. ca. 6. sic: *Circa ministrum hujus sacramenti pænitentiæ declarat sancta Synodus, falsas esse, & a veritate Euangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad aliosvis homines præter episcopos, & sacerdotes, clavium ministerium perniciose extendunt, putantes verba illa Domini: Quæcumque alligaveritis super terram*, &c. *& Quæcumque solveritis*, &c. *&, Quorum remiseritis peccata*, &c. *&, Quorum retinueritis*, &c. *ad omnes Christi fideles indifferenter, & promiscue contra institutionem hujus sacramenti ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correctionem, si correptus acquieverit, secreta vero per spontaneam confessionem cuique factam*. Hæc ibi. Quid autem intelligat per sacerdotes (contra Lutherum supra) declarat cap. 1. sic: *Dominus sacramentum pænitentiæ instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis*, &c. *Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum patrum consensus semper intellexit*. Hæc ibi. Ubi vides, quod per sacerdotes intelliguntur Apostoli, & eorum legitimi successores,

idest legitime juxta ecclesiæ apostolicæ instituta ordinati in sacerdotium: ut *sess.* 23. *ca.* 14. *de reform.* & *can.* 4. 6. & 7. patet. Item damnat. sess. 14. can. 10. *Si quis dixerit: non solos sacerdotes esse ministros absolutionis; sed omnibus, & singulis Christifidelibus esse dictum: Quæcumque alligaveritis*, &c. &, *Quæcumque solveritis*, &c. &, *Quorum remiseritis peccata*, &c. &, *Quorum retinueritis*, &c. *Anathema sit*. Hæc ibi. Item sess. 7. can. 10. de sacram. *Si quis dixerit: Christianos omnes in verbo, & omnibus sacramentis administrandis habere potestatem. Anathema sit*. Hæc ibi. Ergo anathema est attribuens potestatem laicis administrandi absolutionem, sicut & potestatem in aliis sacramentis, excepto baptismo in casu necessitatis. Item sess. 23. *ca.* 4. *Quoniam in sacramento Ordinis character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest: merito sancta Synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt, novi testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, & semel rite ordinatos iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant*. Hæc ibi. Ergo (contra Luth.) patet, quod sacerdos non constituitur in esse sacerdotis per prædicare Euangelium, neque non est sacerdos per non prædicare, sed per esse, vel non esse rite ordinatum. Item infra Concilidem: *Quod si quis omnes Christianos promiscue novi testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali preditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, quæ est, ut castrorum acies ordinata, confundere; perinde ac si contra B. Pauli doctrinam omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores*. Hæc ibi. Vide Roffensem contra assertiones Lutheri *art.* 13. Item damn. a Papa *Leone X.* in Bulla contra errores Lutheri, cujus damnationis particulam vide *quæst.* 1. *art.* 1. *app.* & 3. *par. quæst.* 68. *art.* 9. Item *Manichæorum* prædictorum secta damnata est per sanctam Romanam Ecclesiam in *Decr.* 24. *quæst.* 3. *cap. Quidam*. Item *Pauperes de Lugduno*, qui & *Uualdenses*, & *Insabbatati* vocantur, damnantur a Papa *Gregorio IX.* extr. de hæret. cap. Excommunicamus 2. Ibi enim dicitur: *Excommunicamus, & anathematizamus omnes hæreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Tossepinos, Arnaldistas, Speronistas*, &c. Item damnantur Begardi a Papa *Joanne XXII.* in extr. Sancta Romana, atque universalis Ecclesia, sic: „ Nonnulli prophanæ multitudinis viri, qui vul„ gariter Fraticelli, seu fratres de paupere vita, ac

,, Bizochi, sive Beguini, vel aliis nominibus nuncupantur, *&c.* de fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica nullius fuisse, & esse decernimus firmitatis, & quatenus de facto processerunt, de consilio, & auctoritate præmissis revocamus omnino, & perpetuæ prohibitioni subjicimus, & ab Ecclesia Dei penitus abolemus. *Hæc ibi. Qui etiam Pontifex in extravaganti, Gloriosam Ecclesiam, cum speciatim errorem prædictum recensuit, mox subjungit hæc*: In qua re Donatistarum sequuntur errorem, qui olim facto schismate; ab unitate Ecclesiæ recedentes, ita in sua secta Dei gratiam dixerunt esse restrictam, ut nullus eam recipere esset idoneus, qui non foret ipsorum scelere maculatus. *Hæc ibi. Item damnatum, inquantum impetit Ecclesiam Romanam, a* Nicolao I. *in epistola ad Michaelem Imperatorem de potestate, ac dignitate Apostolicæ Sedis, sic inter alia disserente*: Privilegia istius Sedis, vel Ecclesiæ Romanæ perpetua sunt, divinitus radicata, atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt, trahi possunt, evelli non possunt. Quæ ante Imperium vestrum fuerunt, & permanent (Deo gratias) hactenus illibata, manebuntque post vos, &, quousque christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutilata. *Hæc ibi. Item* a Leone Papa IX. *in epist. advers. præsumpt. Michael. & Leon. Archiepiscop.* Romanæ Ecclesiæ fides per Petrum super petram ædificata, nec hactenus defecit, nec deficiet in sæcula, Christo ejus Domino rogante pro ea, ut testatur sub ipsa passione sua: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Quo dicto demonstravit, fidem fratrum vario defectu periclitandam: sed inconcussa, & indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio, figendam, & in fundamento universalis Ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi, qui hæc ipsa verba veritatis impugnat: quia sicut cardine totum regitur ostium, ita Petro, & successoribus ejus totius Ecclesiæ deponitur emolumentum. Et, sicut cardo immobilis permanens ducit, & reducit ostium: sic Petrus, & sui successores liberum de omni ecclesia habent judicium, cum nemo debeat eorum dimovere statum: quia summa sedes a nemine judicatur. Unde clerici ejus Cardinales dicuntur, cardini utique illi, quo cetera moventur, vicinius adhærentes. *Hæc ibi c. 32. Qui & supra c. 7. dixerat.* Erit ergo quis-

,, quisquam tantæ dementiæ, qui orationem Christi,
,, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam pu-
,, tare? Nonne a sede principis Apostolorum, Roma-
,, na videlicet Ecclesia, tam per eundem Petrum,
,, quam per successores suos reprobata, & convicta,
,, atque expugnata sunt omnium hæreticorum com-
,, menta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hacte-
,, nus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt
,, confirmata? *Hæc ibi. Et epistol. ad Petrum Episc.*
,, *Antioch.* Quæ venerabilis, & efficax oratio obti-
,, nuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec
,, defectura creditur in throno illius, usque in sæcu-
,, lum sæculi: sed confirmabit corda fratrum variis
,, concutienda fidei periclitationibus, sicut usque nunc
,, confirmare non cessavit. ,, Hæc ibi. De indefe-
ctibilitate fidei, etiam tempore Antichristi, vide Compend. *Alberti Magni lib. 7. cap. 7. schol.* Plures adductæ sunt Patrum auctoritates, ut, multis hæresibus præadductis, secundum quod diversæ divetsis respondent, partes applices (quod & semper ubique facere debes, quando multis erroribus multæ veritates succedunt) absque alia communione. *Tertio* habes: quomodo per rationem supradicta Patrum, pro quanto solos sacerdotes habere claves ordinis, eosque (licet non solos) accedente superiorum auctoritate jurisdictionis etiam dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex iis Angelica hæc doctrina vicissim & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 75

Utrum etiam sancti homines non sacerdotes claves habeant.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod etiam sancti homines non sacerdotes usum clavium habeant. Absolutio enim, & ligatio, quæ fit per claves, efficaciam habet ex merito passionis Christi: Sed illi maxime passioni Christi conformantur, qui per patientiam, & alias virtutes Christum passum sequuntur. Ergo videtur, quod etiamsi non habeant sacerdotalem ordinem, possint ligare, & solvere.

2. Præterea. Hebr. 7. dicitur: *Sine ulla contradictione quod minus est a meliore benedicetur*: Sed *in spiritualibus*, secundum Aug. (*l. 6. de Trinit. c. 8. to. 3.*) *hoc est majus esse, quod est melius esse*. Ergo me-

meliores, qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicere absolvendo: Et sic idem quod prius.

Sed Contra. *Cujus est potentia, ejus est actio*, secundum Philos. (*l. de somn. & vigil. c. 1. parum a princ. to. 2.*) Sed clavis, quæ est potestas spiritualis, est tantum sacerdotum. Ergo & usus ejus non nisi sacerdotibus convenire potest.

Respondeo dicendum, quod agens per se, & agens instrumentale in hoc differunt, quod agens instrumentale non inducit in effectum similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis: principale autem agens inducit similitudinem suam. Et ideo ex hoc aliquid constituitur principale agens, quod habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest. non autem ex hoc constituitur agens instrumentale, sed ex hoc quod est applicatum a principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cum ergo in actu clavium principale agens sit Christus, ut Deus per auctoritatem, & ut homo per meritum, ex ipsa plenitudine divinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ consequitur, quod possit in actum clavium. Sed homo alius non potest in actum clavium, sicut per se agens: quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri: & ideo non est nisi sicut agens instrumentale. Unde & ille qui effectum clavium consequitur, non assimilatur utenti clavibus, sed Christo. Et *ideo quantumcunque aliquis habeat de gratia, non potest pertingere ad effectum clavium, nisi applicetur ad hoc ut minister, per ordinis susceptionem.*

Ad primum ergo dicendum, quod sicut inter instrumentum, & effectum non exigitur similitudo, secundum convenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumenti ad effectum; ita etiam nec inter instrumentum, & principale agens: Et talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum: Et talis similitudo eis usum clavium non confert.

Ad secundum dicendum, quod quamvis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam: tamen unius meritum potest cooperari ad salutem alterius. Et ideo *duplex* est benedictio: *Una* quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum: Et talis potest fieri a quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam: Et hæc requirit majoritatem bonitatis ad minus inquantum hujusmodi. *Alia* est benedictio, qua homo benedicit, ut benedictionem, quæ est ex merito Christi, instru-

men-

mentaliter alicui applicans: Et quantum ad hanc requiritur majoritas ordinis, & non virtutis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem internas hæreses quorundam, ut refert Cardinalis Turrecremata, *de Eccles. lib.* 2. *cap.* 71. dicentium, quod clavium potestatem habent omnes homines boni. Item *Pauperum de Lugduno*, ut habet Summa fratris *Yconeti* in Bibliotheca Vaticana Romæ manuscripta, dicentium, quod absolvere potest, & penitentiam injungere quilibet laicus bonus, & sciens. Item eorundem, Direct. Inquisit. 2. *par. qu.* 14. dicentium, quod quilibet laicus, sive sic vir, sive mulier, dum tamen sit de secta ipsorum, potest vere consecrare, & conficere corpus Christi. Ex hoc enim sequitur patenter, quod poterant, secundum eos, ligare, & solvere, quoniam posse super corpus Christi mysticum dependet ex potestate, quæ habetur super corpus Christi verum, ut supra *qu.* 17. *art.* 3. *ad* 3. Item eorundem, & clarius, Directo: ibi, dicentium, quod ipsi *Uvaldenses* quantumcumque sint illiterati, nec ab Episcopis Romanæ Ecclesiæ ad sacrum aliquem ordinem promoti, tam viri, quam mulieres, habent potestatem a Deo solo, sicut Apostoli habuerunt, audiendi confessiones in foro pœnitentiali virorum, & mulierum, & penitentias injungendi etiam salutares. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, prædictas hæreses merito damnari a, &c. ut *art.* 3. ad longum in elucid. Item a constitutionibus Apostolicis lib. 2. cap. 31. auctore Papa *Clemente I.* & martyre, sic. „ Laicus omnis „ sine sacerdote perficiens aliquid frustra facit, & ut „ Ozias Rex, cum non esset sacerdos, & sacerdotum „ sacra administrasset, in lepram incidit propter ini„ quitatem, sic omnis laicus non effugiet supplicium, „ si honorem sibi sacerdotum arrogaverit, non imi„ tatus Christum, qui non ipse se glorificavit, ut „ fieret sacerdos, sed expectavit, ut a patre audi„ ret: Tu es sacerdos in æternum secundum ordi„ nem Melchisedech. Quod si sine patre Christus „ ipse se non glorificat, quomodo fieri potest, ut „ homo ipse se in sacerdotium projiciat, non acce„ pta dignitate a superiore, & ea faciat, quæ solis „ licita sunt sacerdotibus? Nonne Choritæ, quam„ quam de Tribu Levi erant, incendio consumpti „ sunt, cum in Moysen, & in Aaron insultassent: „ & de iis, quæ ad se non spectabant, pugnassent?

„ Et

„ Et Dathan, & Abiron vivi in infernum descende-
„ runt, & virga, cum germinasset, multorum in-
„ saniam compressit, & a Deo Pontificem institutum
„ indicavit. *Hæc ibi, ex primo tom. Concilior. Item*
„ *a Synodo* 8. *generali, actione 7. sic.* Vobis laicis,
„ tam qui in dignitatibus, quam qui absolute con-
„ versamini, nullo modo licet de ecclesiasticis cau-
„ sis sermonem movere, neque penitus resistere in-
„ tegritati ecclesiæ, & universali Synodo adversari.
„ Hæc enim investigare, & quærere, Patriarcharum,
„ Pontificum, & sacerdotum est, qui regiminis of-
„ ficium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui solven-
„ di, & ligandi potestatem habent; qui ecclesiasti-
„ cas, & cœlestes adepti sunt claves: non nostrum,
„ qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari,
„ vel a ligamento solvi egemus. Quantæcumque e-
„ nim religionis, & sapientiæ laicus existat, vel
„ etiamsi universa virtute interius polleat, donec
„ laicus est, ovis vocari non desinet, *&c.* Oportet,
„ nos ergo cum timore, & fide sincera hos audire,
„ & facies eorum vereri, cum sint ministri omnipo-
„ tentis, & nihil amplius, quam ea, quæ nostri or-
„ dinis sunt, requirere. Nunc autem, ut videmus,
„ adeo multos malitia in insaniam accendit; ut obli-
„ viscentes proprii ordinis, &, quod pedes sint, mi-
„ nime cogitantes, legem ponere velint oculis, *&c.*
„ Moneo, & exhortor omnes, qui tales sunt, ut ju-
„ dicare judices desinentes, attendant sibi; & secun-
„ dum divinam voluntatem conservari contendant.
„ Nam non quiescet supernum judicium, sed con-
„ tra diffidentes divinus furor stillabit, & justam
„ ultionem opere cunctis ostendet. „ Hæc idem Imperator Basilius, cujus verba sancta Synodus approbavit dicens. *Omnibus placent, quæ lecta sunt, omnes iisdem ipsis concordamus, omnes libenter subscribimus.* Hæc ille. Ecce, quod laici, quantumcumque boni, & scientes, non habent claves; sed sunt oves, & inter oves pedibus assimilantur; attestante hoc etiam, & inter illos quoad hoc se connumerante Imperatore Basilio, adeo veritas prævalet. Item a Beato Petro Apostolo, ut habetur in epist. 1. *Clementis* Papæ I. ad Jacobum fratrem Domini, sic. „ Similis est status omnis Ecclesiæ magnæ na-
„ vi quæ per undosum pelagus viros portat ad u-
„ nam potentis regni urbem properare cupientes,
„ *&c.* Prorete officium Episcopus impleat, præsby-
„ teri nautarum, diaconi dispensatorum locum te-
„ neant, epibatis autem totius fraternitatis multi-
„ tudo similis sit, *&c.* Sed ante omnia cum quiete,
„ &

„ & filentio epibatæ, ideſt laici, in ſuis unuſquiſque „ reſideant locis: Ne forte per inquietudinem, ſi „ paſſim vagari cœperint, vel ab officio ſuo nautas „ impediant, vel, &c. Presbyteri, velut nautæ, „ aptent ſingula ad inſtructionem navis diligenter, „ & inſtruant, quæ in ſuo tempore requirenda ſunt. „ *Hæc ibi. Ubi vides, presbyteros a laicis ſub ex-* „ *emplo navigantium valde ſecerni. Item a Synodo* „ Simmachi *Papæ*: Laicis, quamvis religioſis, nulla „ de Eccleſiaſticis dignitatibus aliquid diſponendi le- „ gitur attributa facultas. *Hæc ibi. Et recitantur* „ *decimaſexta, qu. 7. Laicis. Item a Concilio* Bra- „ charenſi 1. can. 31. Ingredi ſacrarium ad commu- „ nicandum non liceat laicis, ſed tantum clericis, „ *& can.* 38. Ex laico ad gradum ſacerdotii ante „ nemo veniat, niſi anno integro prius in lectorum „ officio, vel diaconatus diſciplinam eccleſiaſticam „ diſcat, & ſic per ſingulos gradus eruditus ad ſa- „ cerdotium veniat. „ Hæc ibi. Unde patet a fortiori, quod laici etiam digne communicaturi non ſunt ſacerdotes, immo neque clerici, &, quod mul- „ tis gradibus a ſacerdotio diſtant. *Tertio* habes: quomodo per rationem ſupradicta, pro quanto laicos, bonos etiam, non habere claves decernunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hęc doctrina & declaretur, & conſolidetur.

ARTICULUS V. 76

Utrum mali ſacerdotes uſum clavium habeant.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod mali ſacerdotes uſum clavium non habeant: Joan. enim 20. ubi uſus clavium Apoſtolis traditur, Spiritus ſancti donum præmittitur: Sed mali non habent Spiritum ſanctum. Ergo non habent uſum clavium.

2. Præterea. Nullus ſapiens Rex diſpenſationem ſui theſauri ſuo inimico committit: Sed uſus clavium in diſpenſatione conſiſtit theſauri cęleſtis Regis, qui eſt ipſa ſapientia. Ergo mali, qui per peccatum ſunt ejus hoſtes, non habent uſum clavium.

3. Præterea. Auguſtinus dicit, (*l.* 5. *de Bapt. cont. Donat. cap.* 21. *ad fin. to.* 7.) quod *ſacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum, vel Sanctos ſuos: & ideo remiſſionem peccatorum per ſeipſum facit, vel per ipſius*

co-

columbæ membra: Sed remissio peccatorum est usus clavium. Ergo peccatores, qui non sunt columbæ membra, usum Clavium non habent.

4. Præterea. Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum: quia, secundum Gregor. (*in Pastor. par.* 1. *cap.* 11. *a princ.*) *cum is qui displicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur*: sed usus clavium fit per quandam intercessionem; ut patet in forma absolutionis. Ergo pravi sacerdotes non habent efficacem clavium usum.

Sed Contra. Nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis. Si ergo nullus posset uti clavibus in absolvendo, nisi existens in statu salutis, nullus sciret se esse absolutum: quod est valde inconveniens.

Præterea. Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini: Sed sacerdos est solum minister. Ergo non potest sua malitia donum a Deo transmissum per eum nobis auferre.

Respondeo dicendum, quod sicut participatio formæ, quæ est inducenda in effectum, non facit instrumentum: ita nec subtractio talis formæ tollit usum instrumenti. Et ideo *cum homo sit tantum instrumentaliter agens in usu clavium, quantuncunque sit gratia per peccatum privatus, per quam gratiam fit remissio peccatorum, nullo tamen modo privatur usu clavium*.

Ad primum ergo dicendum, quod donum Spiritus sancti exigitur ad usum clavium, non ut sine quo fieri non possit; sed quia sine eo incongrue fit ex parte utentis; quamvis subjiciens se clavibus effectum clavium consequatur.

Ad secundum dicendum, quod Rex terrenus in thesauro suo defraudari, & decipi potest. & ideo dispensationem ejus hosti non committit. Sed Rex cœlestis defraudari non potest; quia totum ad ipsius honorem cedit, etiam quod aliqui clavibus male utantur; quia novit ex malis eligere bona, & per malos etiam multa bona facere. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus loquitur de remissione peccatorum, secundum quod sancti homines cooperantur ad ipsam, non ex vi clavium, sed ex merito congrui. Et ideo dicit, quod etiam per malos sacramenta ministrat: & inter alia sacramenta etiam absolutio, quæ est usus clavium, computari debet: Sed per membra columbę, idest per sanctos homines, facit remissionem peccatorum, inquantum eorum intercessionibus peccata remittit.

Vel

Vel poteſt dici, quod membra columbæ nominat omnes ab Eccleſia non præciſos. qui enim ab eis ſacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, non autem qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Eccleſia præciſi, quia ex hoc ipſo peccant, excepto Baptiſmo, quem in caſu neceſſitatis licet etiam ab excommunicato recipere.

Ad quartum dicendum, quod interceſſio, quam ſacerdos malus ex propria perſona facit, non habet efficaciam: ſed illa quam facit ut miniſter Eccleſiæ, habet efficaciam ex merito Chriſti. Utroque tamen modo debet interceſſio ſacerdotis populo ſubjecto prodeſſe.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*; quomodo per rationem interimas hæreſes *Valdenſium* (Prat. *Pauperes de Lugduno*, & Card. Turrecrem. de *Eccleſia lib.* 1. *c.* 100.) dicentium, quod ſacerdotibus illis tantum conceſſa eſt poteſtas ligandi, atque ſolvendi, qui vita, & doctrina pollent; ſicut Apoſtoli. Et eorundem, ac *Begardorum* (Direct. Inqu. 2. *par. qu.* 14. 16. 18.) dicentium, ſacerdotes rite, & legitime ſecundum formam Eccleſiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus preſſos, non poſſe conficere, vel conferre eccleſiaſtica ſacramenta. Et eorundem (ut in Summa Fratris Yconeti in *Bibliotheca Vaticana Romæ manuſcripta*) dicentium, abſolvere, & ligare non poteſt ſacerdos peccator, cum ſit ipſe ligatus. Nota tu; quod in hac hæreſi ſumitur ly *ligatus* pro eſſe in mortali tantum; non ut in appen. ſeq. *art.* Et Joannis *Huſs* (ut refertur in *Concilio Conſtantienſi* loco citando infra) dicentis, quod ſacerdotes quomodolibet criminoſe viventes ſacerdotii polluunt dignitatem; & ſicut filii infideles ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramentis eccleſiæ, de clavibus, & de cenſuris. Item hæreſim *Donatiſtarum* (Prat. *Donatiſtæ*) dicentium: ſacerdotum malorum, aut impurorum ſacramenta nulla eſſe. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictas merito damnari a Papa *Leone IX.* in epiſt. adver. præſumpt. Michael. & Leon. archiep. c. 34. „ Cur hoc? niſi quia quicumque ſacerdotes, etſi diſpares ſunt „ merito, pares tamen ſunt officio? Nec poteſt denegari pro merito, quod debetur officio. Alioquin „ non ſtaret ſacerdotium, ſi majus, aut minus fieret „ ſecundum humanorum varietatem meritorum: eſſentque pene tot ſacerdotia, quot homines. *Hæc ibi.*

Item

„ *Item a Concil.* Trid. *sess.* 7. *can.* 12. Si quis dixerit, „ ministrum in peccato mortali existentem, modo „ omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficien- „ dum, aut conferendum pertinent, servaverit, „ non conficere, aut conferre sacramentum, ana- „ thema sit. *Item ab eodem*, *sess.* 14. *cap.* 6. Docet „ quoque, etiam sacerdotes, qui peccato mortali te- „ nentur, per virtutem Spritus Sancti in ordinatio- „ ne collatam, tamquam Christi ministros functio- „ nem remittendi peccata exercere, eosque prave „ sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem „ non esse contendunt., Hæc ibi. Ex quo etiam (quia scilicet virtute Spiritus Sancti, & ut ministri Christi, operantur) & multis aliis locis passim, sessionis ejusdem contunditur impiissima hæresis *Sectariorum* (Prat. *Sectarii*) dicentium, sacerdotes membra Satanæ esse. Contra hos est etiam articuli litera ex Augustino, ubi in ad *tertium*, sacerdotes etiam mali, vocantur membra columbæ. Item ab eodem, sess. ead. ca. 20. „ Si quis dixerit, sacerdotes, qui „ in mortali peccato sunt, potestatem ligandi, & „ solvendi non habere: anathema sit. *Hæc ibi*. *I-* „ *tem a* Nicolao *Papa ad consulta Bulgarorum*, *sic*: „ Non potest aliquis, quantumcumque pollutus sit, „ sacramenta divina polluere, quæ purgatoria cun- „ ctarum contagionum existunt: qualiscumque enim „ sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinari non „ possunt. Idcirco ab eo, quousque judicio Episco- „ porum reprobetur, communio percipienda est: „ quoniam mali bona administrando se tantummo- „ do lædunt. Fax accensa sibi quidem detrimentum „ præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat: „ &, unde aliis commodum exhibet, inde sibi dis- „ pendium præbet. Sumite ergo ab omni sacerdote „ intrepidi Christi mysteria, quia omnia in fide „ Christi purgantur. „ Hæc ibi; & recitantur 15. q. 8. cap. fin. Item a damnantibus *Uvaldenses*, de quorum damnatione habes supra *art.* 4. *append.* sub nomine *Pauperes de Lugduno*. Item a damnantibus *Begardos*, de quorum damnatione habes ibid. Item a Concilio *Constantiensi* sess. 15. ubi hæresis ipsius Joannis Huss reposita octavo loco damnatur simul cum aliis vigintinovem: quin & damnatur ipsemet Joannes similibus verbis: „ Hæc sancta Synodus præ- „ fatos articulos examinari fecit, & sæpius recense- „ ri, quibus examinatis, fuit repertum, plures ex „ ipsis esse notorie hæreticos, & a sanctis Patribus „ reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, „ alios scandalosos, & blasphemos, quosdam piarum

„ au-

„ aurium offensivos, nonnullos eorum temerarios,
„ & seditiosos; idcirco hoc sacrum Concilium Con-
„ stantiense eundem Joannem Hus pertinacem, &
„ incorrigibilem, & hæreses, ac errores per eum
„ publice defensatos, & publicatos nolentem abju-
„ rare, ab ordine sacerdotali, & aliis ordinibus,
„ quibus existit insignitus, deponendum, & degra-
„ dandum fore declarat: & attento, quod Ecclesia
„ Dei non habet ultra, quid agere valeat, judicio
„ sæculari relinquere, & ipsum curiæ sæculari relin-
„ quendum fore decernit. „ Hæc sententialiter ibi.
Item a, &c. ut infra *qu. 26. art. 4. app. Tertio* habes: quomodo per rationem supra dicta Patrum, pro quanto malos sacerdotes statuunt usum clavium non amittere, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS VI. 77

Utrum schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati usum clavium habeant.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati usum clavium habeant. Sicut enim potestas clavium dependet ab ordine; ita & potestas conficiendi; Sed non possunt amittere usum potestatis conficiendi; quia si conficiunt, confectum est, quamvis peccent conficientes. Ergo etiam non possunt amittere usum clavium.

2. Præterea. Omnis potestas spiritualis activa in eo qui habet usum liberi arbitrii, exit in actum, quando vult: Sed potestas clavium adhuc remanet in prædictis; quia cum non detur nisi in Ordine, oporteret reordinari eos, quando ad Ecclesiam redeunt. Ergo cum sit potentia activa, possunt in actum ejus exire, cum voluerint.

3. Præterea. Spiritualis gratia magis impeditur per culpam, quam per pœnam: Sed excommunicatio, & suspensio, & degradatio sunt pœnæ quædam. Cum ergo propter culpam non amittat aliquis usum clavium, videtur quod nec propter ista.

Sed Contra. August. dicit, (*tract. 121. in Jo. sub fin. tom. 9.*) quod *Ecclesiæ charitas peccata dimittit*: Charitas autem est, quæ facit Ecclesiæ unionem. Cum ergo prædicti sint ab Ecclesiæ unione divisi, videtur quod usum clavium non habeant in remittendis peccatis.

Præ-

Præterea. Nullus abſolvitur a peccato ſecundum hoc quod peccat: Sed aliquis a prædictis abſolutionem peccatorum petens peccat, contra præceptum Eccleſiæ faciens. Ergo per eos a peccato abſolvi non poteſt: Et ſic idem quod prius.

Reſpondeo dicendum, quod *in omnibus prædictis manet clavium poteſtas quantum ad eſſentiam; ſed uſus impeditur ex defectu materiæ*. Cum enim uſus clavium in utente prælationem requirat reſpectu ejus, in quem utitur, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 17. *art.* 2. *ad* 2.) propria materia, in quam exercetur uſus clavium, eſt homo ſubditus. Et quia per ordinationem Eccleſiæ unus ſubditur alteri, ideo etiam per Eccleſiæ Prælatos poteſt ſubtrahi alicui ille, qui erat ei ſubjectus. Unde cum Eccleſia hæreticos, & ſchiſmaticos, & alios hujuſmodi privet, ſubtrahendo ſubditos vel ſimpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc quod privati ſunt, non poſſunt uſum clavium habere.

Ad primum ergo dicendum, quod materia ſacramenti Euchariſtiæ, in quam ſuam poteſtatem exercet ſacerdos, non eſt homo, ſed panis triticeus, & in Baptiſmo homo ſimpliciter. Unde ſicut ſi ſubtraheretur hæretico panis triticeus, conficere non poſſet: ita nec ſi ſubtrahatur Prælato prælatio, abſolvere poterit: poteſt tamen baptizare, & conficere, quamvis ad ſui damnationem.

Ad ſecundum dicendum, quod propoſitio habet veritatem, quando non deeſt materia; ſicut eſt in propoſito.

Ad tertium dicendum, quod ex ipſa culpa non ſubtrahitur materia, ſicut per aliquam pœnam. unde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, ſed ratione prædicta. (*in corpore*.)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum fuiſſe a Conciliis, quod excommunicati, &c. non amittunt claves, ſed uſum. Ut a Concilio *Trident*. ſeſſ. 7. cano. 9. *Si quis dixerit, in ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile: anathema ſit*. Hęc ibi. Item a Concil. *Florent*. ſeu ab *Eugenio IV*. ſacro illo approbante Concilio, in decreto Armenis dato, ſic. *Ordo characterem, ideſt ſpirituale quoddam ſignum a cæteris diſtinctivum imprimit in anima indelebile*. Hęc ibi. Item a Conc. *Trid*. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. *Excommunicatus vero quicumque ad*

ad sacramenta, & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur. Hæc ibi. Et, quia loquitur de excommunicatione majori, intelligit, quod non recipiatur ad sacramenta, nec etiam active, hoc est quod amittat usum clavium, secundum quod & magis apparebit per subsequentes canones. Item ab *Alexandro II.* qui scribit Valeriano Episcopo, & martyri sic. *Audivimus, quod hæreticus Ravennas dictus Archiepiscopus visus sit te excommunicare: verum, quia excommunicatus te excommunicare non potuit, Apostolica auctoritate te, tuosque absolvendo, mandamus exinde nunquam curare*. Hæc ibi. Nec te moveat ly *absolvendo*, quasi quod absolvat eum, quem non ligatum pronunciavit: quoniam hic manifeste sumitur ly *absolvendo* pro non ligatos ostendendo (ut etiam glossa ibi dicit.) Item ab eodem ibidem.
„ Si ex corde suo novam hæresim confinxerit, ex
„ quo talia prædicare cœpit, neminem damnare po-
„ tuit: quia nec potest dejicere quemquam jam pro-
„ stratus veris, scilicet catholicis, falsis, idest per
„ sententiam damnatis. Ligandi namque, vel sol-
„ vendi veris, non falsis sacerdotibus a Domino tra-
„ dita est potestas. Apostolis enim dicturus. Quo-
„ rum remiseritis peccata, *&c.* præmisit: Accipite
„ Spiritum sanctum, ut evidenter cunctis ostende-
„ ret, eum, qui Spiritum sanctum non habet, pec-
„ cata non posse tenere, vel remittere. Porro Spi-
„ ritum sanctum nemo habet, nisi intra ecclesiam:
„ quia & ipsam unitatem per gratiam facit. Unde
„ non nisi congregatis in unum dictum est, Accipi-
„ te Spiritum sanctum, nec nisi super congregatos
„ in unum die Pentecostes descendit Spiritus sanctus:
„ sicut autem extra ecclesiam non accipitur, ita ex-
„ tra eam nihil operatur, *&c.* Et iterum: Ubi duo,
„ vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi
„ ego sum in medio eorum, nimirum cunctis osten-
„ dens se non habitare in cordibus eorum, qui su-
„ perbiæ singularitatem secuti, a corporis Christi
„ compage semetipsos abrumpunt, *&c.* Cum ergo
„ peccata dimittere, vel tenere, excommunicare,
„ vel reconciliare, opus sit Spiritus sancti, & virtus
„ Christi, apparet, quod hi, qui extra ecclesiam
„ sunt, nec ligare possunt, nec solvere. „ Hæc ibi.
Ex quo patet, schismaticos, hæreticosque clavium usu carere. Notabis pro supra, & infra, quod esse prostratum, vel remotum, vel dejectum non sumitur hic pro esse in peccato mortali tantum, sed etiam, secundum quod materia exigit, ita, quod dicatur. Non potest dejicere jam prostratus, jam deje-

ctus,

ctus, jam remotus, scilicet per excommunicationem, vel hæresim, vel schisma, vel degradationem. Item ab eodem ibidem. „ Petro pro omnibus, & præ o-
„ mnibus claves regni cœlorum se daturum promisit
„ dicens: Tibi dabo claves regni cœlorum. Qui-
„ cumque ergo ab unitate Ecclesiæ, quæ per Petrum
„ intelligitur, fuerit alienus, consecrare non valet,
„ excommunicationis, vel reconciliationis potesta-
„ tem non habet. „ Hæc ibi, & recitantur 24. *q.* 1. Item a *Leone* Papa sic. *Nihil erit ligatum, vel solutum, nisi quod B. Petrus, aut ligaverit, aut solverit.* Hæc ibi: & *eadem quæst.* recitantur. Ubi ly *Petrus* sumitur pro auctoritate Petri: a quo videlicet in omnes sacerdotes catholicos (ut alias notatum est) derivatur. Item a *Nicolao* Papa ad clerum Constantinopolitanum. „ Aperte Sedis nostræ sanxit auctori-
„ tas, nullum, sive episcopum, sive clericum, sive
„ professione aliqua Christianum, qui a Nestorio,
„ vel ejus similibus, ex quo talia prædicare cœpe-
„ runt, vel communione, vel loco suo dejecti sunt,
„ vel ejectum, vel excommunicatum videri: quia
„ neminem removere poterant, qui fuerant olim re-
„ moti, nec dejicere quemquam jam ante prostrati. „ Hæc ibi: & *ead. quæstione* recitantur. Item ab eodem in ead. quæstione. „ Miramur, quomodo excommu-
„ nicati ad judicandum recepti sunt, *&c.* aliud est
„ potestas officii, aliud executio. Plerumque officii
„ potestas vel accipitur in sacerdotali unctione, vel
„ accepta sine sui executione retinetur: veluti a su-
„ spensis, quibus administratio interdicitur, potestas
„ non aufertur. „ Hæc ibi. Ubi cum excommunicati, hæretici, & schismatici sint suspensi, patet, quod secundum Papam carent executione ligandi, & solvendi. Ex quibus omnibus manifestum est, quam damnandi sint illi hæretici, qui (ut in Director. Inquis. 2. *p. q.* 10.) impiissime mentiti sunt, dicentes: quod Apostoli, omnes Angeli, & beati sunt schismatici, & quod schismaticum esse perfectius est, quam esse catholicum. Consequenter ergo vides, quam justissime *Gregorius* Papa *XI.* illos articulos, ut vere hæreticales, publice condemnavit, eosque comburi mandavit, & sic factum est (ut ibi in Directo.) damnatæ enim jam olim fuerant prædictæ infernales hæreses ab Apostolo 1. Cor. 1. „ Obsecro vos per no-
„ men Domini nostri Jesu Christi: ut idipsum dica-
„ tis omnes, & non sint in vobis schismata, *& ib.*
„ 12. Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abun-
„ dantiorem tribuendo honorem; ut non sit schis-
„ ma in corpore. „ Quasi dicat, si Deus abhorret

schis-

schisma in corpore nostro naturali: utique & multo magis abhorrebit illud in corpore suo mystico. Item a militibus etiam de veste Christi Ecclesiam significante, dicentibus Joan. 19. *Non scindamus eam*. Item a Psal. 67. *Deus, qui habitare facit unius moris in domo*. Item a Christo Jo. 13. *In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinvicem*. Item ab eod. 17. „ Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per „ verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut „ tu pater in me, & ego in te, *&c.* in nobis unum „ sint, *&c.* ut sint unum, sicut & nos unum sumus, „ *&c.* sint consummati in unum. „ Vides, quantum & quoties Christus abhorret schisma, a suisque intensissima oratione arcet. Item a Deo *Num.* 16. quando videlicet Dathan, & Abiron schisma in populo commoventes, terra eos deglutiente, vivos in infernum detrusit. De qua justissima, & horrendissima ad schismaticorum omnium exemplum, & emendationem, pena mentionem quoque fecit *Ps.* 105. & *Eccles.* 45. & nota: quod etiam illorum complices pęnam eandem sustinuerunt. *Secundo* habes, quomodo præmissa Patrum dicta, pro quanto hæreticos, schismaticos, & excommunicatos, usu clavium carere dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo vicissim ex iis Angelica hæc doctrina, & declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XX.

De his, in quos usus clavium exerceri potest, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de his, in quos usus clavium exerceri potest.

Circa quod tria quæruntur.

Primo. Utrum sacerdos possit in quemlibet hominem uti clave, quam habet.
Secundo. Utrum sacerdos possit semper suum subditum absolvere.
Tertio. Utrum aliquis possit uti clavibus in suum Superiorem.

ARTICULUS I. 78

Utrum Sacerdos possit uti clave, quam habet, in quemlibet hominem.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod sacerdos possit uti clave, quam habet, in quemlibet hominem. Potestas enim clavium in sacerdotes descendit ex illa divina auctoritate, qua dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: (*Jo.* 20.) Sed illud indeterminate dictum est: Ergo potest ea uti in quoslibet.

2. Præterea. Clavis corporalis, quæ aperit unam seram, aperit omnes alias ejusdem modi: Sed omne peccatum cujuscunque hominis est ejusdem rationis obstaculum respectu introitus cœli. Ergo si potest unum hominem sacerdos per clavem, quam habet, absolvere, poterit & quoscunque alios.

3. Præterea. Sacerdotium novi Testamenti est perfectius, quam veteris; Sed sacerdos veteris Testamenti poterat uti sua potestate, quam habebat discernendi inter lepram, & lepram, indifferenter in omnes. Ergo multo fortius sacerdos Euangelicus potest uti potestate sua in omnes.

Sed Contra est, quod dicitur 16. qu. 1. (*in append. Grat. ad cap. Adjicimus.*) *Nulli sacerdotum liceat parochianum alterius absolvere, aut ligare*. Ergo non quilibet potest quemlibet absolvere.

Præterea. Judicium spirituale debet esse ordinatius, quam temporale: Sed in judicio temporali non potest quilibet judex quemlibet judicare. Ergo cum usus clavium sit judicium quoddam, non potest sacerdos quilibet sua clavi in quemlibet uti.

Respondeo dicendum, quod ea quæ circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. Unde sicut præter generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi medicos, quibus præcepta universalia medicinæ singulis infirmitatibus, secundum quod debent, aptentur: ita in quolibet principatu, præter illum qui universalia præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis, secundum quod debent, adaptet. Et propter hoc etiam in cœlesti Hierarchia sub Potestatibus, quæ indistincte præsunt, ponuntur Principatus, qui singulis provinciis distribuuntur, & sub his Angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur, ut patet ex his quæ dicta sunt in 2. lib. (*d.* 10. *q.* 1. *a.* 1. *&* 2. *&* 1. *p. q.* 113. *a.* 1. *&* 2.) Unde & ita debet esse in prælatione Ecclesiæ militantis, ut

apud

apud aliquem esset prælatio indistincte in omnes, & sub hoc essent alii, qui super diversos potestantem distinctam acciperent. Et quia usus clavium requirit aliquam prælationis potestatem, per quam ille, in quem usus clavium communicatur, efficitur materia propria illius actus, „ ideo ille qui habet indistin-„ ctam potestatem super omnes, potest uti clavibus „ in omnes: illi autem, qui sub eo distinctas pote-„ states acceperunt, non in quoslibet uti possunt cla-„ vibus, sed in eos tantum, qui eis in sortem vene-„ runt: nisi in necessitatis articulo, ubi nemini sa-„ cramenta sunt deneganda.

Ad primum ergo dicendum, quod ad absolutionem a peccato requiritur *duplex* potestas, scil. potestas *ordinis*, & potestas *jurisdictionis*. *Prima* quidem potestas æqualiter est in omnibus sacerdotibus, non autem *secunda*. Et ideo ubi Dominus Joan. 20. dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate, quæ consequitur Ordinem. unde & Sacerdotibus, quando ordinantur, illa verba dicuntur. Sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata, Matth. 16. ut intelligatur, quod ipse præ aliis habet potestatem jurisdictionis. Potestas autem ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnes absolvendos. Et ideo indeterminate Dominus dicit, *quorum remiseritis peccata*, intelligens tamen, quod usus illius potestatis esse deberet, præsupposita potestate Petro collata, secundum ipsius ordinationem.

Ad secundum dicendum, quod clavis materialis non potest aperire nisi seram propriam: Nec aliqua virtus activa potest agere nisi in propriam materiam. Materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per jurisdictionem. Et ideo non potest aliquis clave uti in eum, in quem jurisdictio non datur.

Ad tertium dicendum, quod populus Israel unus populus erat; & unum tantummodo templum habebat. Unde non oportebat, sacerdotum jurisdictiones distingui, sicut nunc in Ecclesia, in qua congregantur diversi populi, & nationes.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Lutheri* dicentis, quod absolvere potest in sacramento pœnitentiæ infimus sacerdos æque, ut Episcopus, & Papa. Item *Hussitarum* dicentium, quod sacerdotem potiorem non facit dignitas, sed vitæ meritum. Vide pro hujus confutatione etiam

quæst. 19. *art.* 5. Item *Aetii* dicentis, sacerdotes omnes pares esse; inter quosvis sacerdotes nullum discrimen esse, etiam inter episcopos. Item *Pseudoapostolorum* ut refert Cardinalis Turrecrem. *de Ecclesia lib.* 4. *cap.* 37. dicentium, quod nullus Papa Romanæ Ecclesiæ absolvere aliquem potest a peccatis: nisi esset ita sanctus, sicut fuit Beatus Petrus Apostolus in vivendo in omnimoda paupertate, & sine proprio, & in humilitate: non faciendo bella, nec aliquem persequendo, sed permittendo, quemlibet vivere in sua libertate. Vide etiam pro hujus confutatione *quæst.* 19. *art.* 5. Item *Marsilii* cujusdam, ut refert idem Cardin. *de Eccl. lib.* 2. *cap.* 53. dicentis: quod Papa non habet aliquam plenitudinem potestatis, absque determinatione, idest concessione Imperatoris. Vide pro hujus confutatione etiam *quæst.* 17. *art.* 1. & *quæst.* 19. *art.* 5. & *quæst.* 6. *art.* 3. & 6. Item *Joannis Huss*, ut in Concilio *Constantiensi* infra, dicentis: Romanum Ponticem reliquis Episcopis parem esse. Vide etiam pro hujus refutatione, ubi supra. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, prædictos merito damnari a *Concilio* Trident. *sess.* 14. *cap.* 7.. Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifices maximi, pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin Episcopis omnibus hoc idem in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate: præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinæ auctoritati, non tantum in externa politica, sed etiam coram Deo vim habere. *Hæc ibi*. *Nota ly* Pontifices maximi; & *ly* suprema potestate; & *ly* in ecclesia universa, & *ly* pro illis, *Episcopis*, in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate: *& ibidem canon.* 11. Si quis dixerit: Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus sacerdos a reservatis vere absolvat: anathema sit. *Hæc ibi*. *Item ab* Eugenio *Papa*, *sic*. Placuit communi nostro Concilio, ut „ nul-

„ nullus monachorum præsumat pęnitentiam dare. „ Hæc ibi ; & recitantur 16. *quæst.* 1. *placuit*. Ubi dicit glos. quod *loquitur de monachis non habentibus populum*. A simili dic, de non habentibus etiam privilegium ad hoc, vel mandatum : & de sacerdotibus aliis hujusmodi. Item a *Callisto* Papa sic. *Placuit, ut nulli sacerdotum liceat, quemlibet commissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitentiam sine consensu ejus, cui se prius commisit*. Hæc ibi. 9. *quæst.* 2. Item a, &c. ut *quæst.* 8. *art.* 4. *elucid.* Item a Concil. *Trid.* „ Distincto populo in proprias, certasque parochias, „ unicuique suum perpetuum, peculiaremque Episco- „ pi parochum assignent, qui eas cognoscere va- „ leat, & a quo solo licite sacramenta suscipiant. „ Hæc *in sess.* 24. *c.* 13. *de reform.* Nota ly *a quo solo licite sacramenta suscipiant*. Item ab eod. sess. 14. c. 9. de reform. „ Jure optimo distinctæ fuerunt diœ- „ ceses, & parochiæ, ac unicuique gregi proprii at- „ tributi pastores, & inferiorum Ecclesiarum recto- „ res, qui suarum quisque ovium curam habeant : „ ut ordo ecclesiasticus non confundatur. *Hæc ibi*. „ *Item a Decreto* 13. *q.* 1. Ecclesias singulas singulis „ presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis „ divisimus : & unicuique jus proprium habere sta- „ tuimus : ita videlicet, ut nullus alterius parochiæ „ terminos, aut jus invadat. Sit unusquisque terminis „ suis contentus. „ Hæc ibi. Nota ly *ita videlicet, ut*, &c. Contra illos errores, qui de Papa supra loquuntur, vide etiam *q.* 17. *art.* 1. *appen.* Conc. *Florent.* : & illa sufficiant : notando (ut multa unico verbo discas) vigilanter ibi ly *quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur*. Item a Concilio *Constantiensi sess.* 5. Vide *q.* 29. *art.* 5. *app.* damnationem *Joannis Huss*. Item *q.* 1. *art.* 1. *app.* vide damnationem contra *Lutherum* in Bulla *Leonis*. *Tertio* habes : quomodo per rationem præmissa dicta Patrum, pro quanto insinuant, non omnem habentem claves posse illis uti in quemlibet hominem, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides : quomodo vicissim ex iis doctrina præsens Angelica & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS II. 79

Utrum Sacerdos possit semper suum subditum absolvere.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Sacerdos non possit semper suum subditum absolvere. Sicut enim August. dicit (*lib. de vera, & fals. pœnit. cap.* 20. *to.* 4.) in littera, (4. *d.* 19.) *nullus officio sacerdotis uti debet, nisi immunis ab illis sit, quæ in aliis judicat:* Sed quandoque contingit, quod sacerdos est particeps criminis, quod subditus suus commisit; sicut cum mulierem subditam cognovit. Ergo videtur, quod non semper possit in suos subditos potestate clavium uti.

2 Præterea. Per potestatem clavium homo ab omnibus defectibus curatur: Sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, a qua simplex sacerdos absolvere non potest. Ergo videtur, quod non possit uti clavium potestate in illos, qui talibus irretiti sunt.

3. Præterea. Sacerdotii nostri judicium, & potestas per judicium veteris sacerdotii figuratur: Sed minoribus judicibus secundum legem non omnia competebat discutere, sed ad Superiores recurrebant; ut dicitur Exodi 24. *Si quid natum fuerit quæstionis inter vos*, &c. Ergo videtur, quod nec sacerdos de gravioribus peccatis possit subditum suum absolvere, sed debeat ad Superiorem remittere.

Sed Contra. Cuicunque committitur principale, committitur & accessorium: Sed sacerdotibus committitur, quod subditis suis Eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio a peccatis quibuscunque. Ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest subditum suum absolvere, quantum est de clavium potestate.

Præterea. Gratia omne peccatum tollit, quantumcunque sit parva: Sed sacerdos sacramenta dispensat, quibus gratia datur. Ergo, quantum est de potestate clavium, de omnibus peccatis absolvere potest.

Respondeo dicendum, quod potestas ordinis, quantum est de se extendit se ad omnia peccata remittenda. Sed quia ad usum hujusmodi potestatis requiritur jurisdictio, quæ a majoribus in inferiores descendit, *ideo potest Superior aliqua sibi reservare, in quibus judicium inferiori non committat: Alias de quolibet potest simplex sacerdos absolvere, habens ju-*

ris-

riſdictionem. Sunt autem *quinque* caſus, in quibus oportet, quod ſimplex ſacerdos pœnitentem ad Superiorem remittat. *Primus* eſt, quando eſt ſolemnis pœnitentia imponenda; quia ejus miniſter proprius eſt Epiſcopus. *Secundus* eſt de excommunicatis, quando inferior ſacerdos non poteſt abſolvere; utpote quando eſt a Superiore excommunicatus. *Tertius*, quando invenit irregularitatem contractam, pro cujus diſpenſatione debet ad Superiorem remittere. *Quartus*, de incendiariis. *Quintus*, quando eſt conſuetudo in aliquo Epiſcopatu, quod enormia crimina ad terrorem reſerventur Epiſcopo; quia conſuetudo dat, vel aufert in talibus poteſtatem.

Ad primum ergo dicendum, quod in tali caſu nec ſacerdos debet audire confeſſionem mulieris, cum qua peccavit, de illo peccato, ſed debet ad alium mittere, nec illa debet ei confiteri, ſed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, ſi ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum quia eſt minor verecundia; ſi tamen abſolveret, abſoluta eſſet. Quod enim Auguſt. dicit, quod non debeat eſſe in eodem crimine, intelligendum eſt ſecundum congruitatem, non ſecundum neceſſitatem ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat, non autem ab omnibus defectibus pœnæ: quia adhuc poſt peractam pœnitentiam de homicidio aliquis remanet irregularis. Unde ſacerdos poteſt de crimine abſolvere, & pro pœna amovenda debet ad Superiorem remittere; niſi in excommunicatione; quia abſolutio ab ipſa debet præcedere abſolutionem a peccato; quia quamdiu aliquis eſt excommunicatus, non poteſt recipere aliquod Eccleſiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad hæc, in quibus ſibi Superiores poteſtatem juriſdictionis reſervant.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem cujuſdam (ut refert Joſeph Angles ord. Min. lib. *flores theologicarum quæſt. de confeſſ.*) dicentis quod pœnitens eſt abſolvendus ſacramentaliter ab inferiori ſacerdote, etiam a reſervatis; hac lege, ut poſtea coram ſuperiore compareat, non, ut eum abſolvat; ſed ut cognoſcat vultum pecoris ſui. Item errores multos, qui prænarrantur *art.* 1. & *q.* 8. *art.* 1. & 2. & 4. & *q.* 19. *art.* 3. Item *Joan-*

nis de Polliaco dicentis (ut refert Cardin. Turrecrem. *de Ecclesia lib.* 2. *cap.* 65.) quod Parochiani non possunt reduci in Deum per pęnitentiam, nisi mediantibus parochialibus sacerdotibus. Per hoc enim videtur iste *Joannes* insinuare: quod sacerdotes parochiales possunt semper, immo etiam & ab omnibus absolvere suos subditos, &, quod nulla reservatio casuum illis in hoc obstare possit. Contra quod immediate præsens pugnat articulus. Item ejusdem *Joannis* (Direct. Inquis. 2. *par. qu.* 8.) dicentis: quod Papa non potest dare licentiam generalem audiendi confessiones aliquibus, quin ipsi teneantur confiteri iterum eadem peccata Parochialibus sacerdotibus. Immo nec Papa (ut inquit ipse Joannes: referente eodem Cardinale, ubi supra) nec Episcopus, possunt audire confessiones Parochianorum, ita, ut teneantur iterum eadem peccata confiteri sacerdotibus parochialibus. Ex his enim apparere potest, quod ipse Joannes insinuat, ut supra; & pro tanto huc adducitur. Nam, Papa etiam, vel Episcopo absolventibus, ipsum debere ad Parochialem sacerdotem recurrere, monstrat, quod Parochialis habebat auctoritatem ex se (ex quo scilicet est institutus Curatus) absolvendi quoscumque suos subditos, & a quibuscumque; nulla obstante reservatione casuum. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito prædictos errores fuisse damnatos funditus a Concil. *Trid. sess.* 14. *c.* 7. & *can.* 11. ubi declarat reservationem casuum rationabiliter a Pontificibus, & Papa posse fieri ita, ut inferior ab iis reservatis nequeat absolvere, & anathematizatur contrarium. Vide *art.* 1. *append.* verba Concilii, & rationem ab eodem Concilio adductam, sup. *q.* 19. *ar.* 6. *in notat. post probationem primæ conclusionis*. Item a maximis Pontificibus facto suo juridico, & quidem toties, quoties: quando videlicet sibi de aliquibus absolutionem reservant. Ut 17. *q.* 4. *si quis suadente.* item *de sent. exc. c. conquestus*. Item *eod. tit. in 6. quicumque*. *Item de pęnis. in Clem. cupientes*. Item multoties alibi; & quotidie in bullis urgentibus caufis rationabilibus ad hoc. Item a Papa *Joanne XXII.* specialiter damnari merito errores prædictos, & alios *Joannis de Polliaco* in extravagan. *Vas electionis*, in hæc verba. „ Auctoritate Apostoli-„ ca omnes articulos, & quemlibet eorum, tanquam „ falsos, & erroneos, & a doctrina sacra devios, „ condemnamus; & reprobamus de fratrum nostro-„ rum consilio, doctrinam contrariam veram, & con-„ trarium esse catholicum asserentes, scilicet quod „ illi, qui habentibus licentiam generalem audiendi con-

„ confessiones confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea alias confessi fuissent eorum proprio sacerdoti juxta Concil. generale. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, fel. recor. Alex. IV. & Clem. IV. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis insistendo, universis, & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos (ut præmittitur) damnatos, & reprobatos, & contenta in eis, vel aliquo ipsorum, utpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodolibet, vel docere. „ Hæc ibi. Ubi nota ly *contenta in eis*, *vel aliquo ipsorum*, quia, licet non omnes errores hic in app. prænarrati verbaliter sint in illa extravaganti: tamen omnes in iis, qui ibi narrantur, saltem quoad sensum continentur. Item a Papa *Callisto III.* ejusdem Joannis damnati sunt errores Romæ anno 1446. per Bullam incipien. *Inter cætera:* & hæc habetur inter privilegia ord. Præd. (ut notatur in Direct. Inquis. 2. *par.* ubi ponitur extravag. *Vas electionis*.) Item a, &c. ut supra, *q.* 8. *art.* 5. *app.* quem etiam locum juvare potes per annotata hic. Item a, &c. ut *ar.* 1. & *q.* 8. & *qu.* 19. *ar.* in principio hujus append. notatis: *Tertio* habes: quomodo per rationem præmissa Patrum dicta, pro quanto sacerdotem insinuant non posse semper subditum suum absolvere, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 80

Utrum aliquis uti possit clavibus in suum Superiorem.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod aliquis non possit uti clavibus in suum Superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriam materiam: Sed propria materia usus clavium est persona subjecta, ut dictum est. (*qu. præc. art. 6.*) Ergo in eo, qui non est subditus, non potest clavibus sacerdos uti.

2. Præterea. Ecclesia militans imitatur triumphantem: Sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. Ergo nec aliquis inferior sacerdos potest uti actione hierarchica, quæ est per absolutionem, in Superiorem.

3. Præterea. Judicium pœnitentiæ debet esse ordinatius, quam judicium exterioris fori: Sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare, aut absolvere Superiorem. Ergo videtur, quod nec in foro pœnitentiali.

Sed Contra. Superior Prælatus etiam circumdatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare: Sed remedium contra peccatum est potestas clavium. Ergo cum ipse non possit in seipsum clave uti, quia non potest esse simul judex, & reus, videtur quod possit inferior in ipsum clavis potestate uti.

Præterea. Absolutio, quæ fit per virtutem clavium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ: Sed inferior potest Superiori Eucharistiam dispensare, si petat. Ergo & clavium potestate in ipsum uti, si se ei subjecerit.

Respondeo dicendum, quod potestas clavium, quantum est de se, extendit se ad omnes, ut dictum est. (*art. præc.*) Sed quod in aliquem sacerdos non possit potestate clavium uti, contingit ex hoc, quod ejus potestas est ad aliquos specialiter limitata. *Unde ille qui limitavit, potest extendere, in quem voluerit: Et propter hoc etiam potestatem ei dare potest in seipsum; quamvis ipse in seipsum uti clavium potestate non possit*; quia potestas clavium requirit pro materia aliquem subjectum, & ita alium; sibi ipsi enim aliquis subjectus esse non potest.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Episcopus, quem simplex sacerdos absolvit, sit superior eo simpliciter; est tamen inferior eo, inquantum ei se ut peccatorem subjicit.

Ad secundum dicendum, quod in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cujus inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod judicium exterius est secundum homines, sed judicium confessionis est quoad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quod peccat, non autem apud hominum prælationes. Et ideo in exteriori judicio sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere, ut se excommunicet: Sed in foro conscientiæ potest alteri committere suam absolutionem, qua ipse uti non possit.

Vel dicendum, quod absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clavium, & ex consequenti respicit jurisdictionem: Sed excommunicatio respicit totaliter jurisdictionem: Quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt æquales, non

autem

autem quantum ad jurisdictionem. Et ideo non est simile.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem *Joannis Uvicleff* (testante Conc. *Constantiensi* loco citando infra) seditiose dicentis; quod populares, & subditi homines possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. Item, quod parochiani possunt propter peccata suorum prælatorum auferre ab eis decimas ad suum libitum. Item: quod domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus. In his enim omnibus virtualiter insinuatur ab isto *Uvicleff*, quod subditus in suum superiorem potest imperiose (& pro tanto hic errores illius adducuntur) contra quod articulus præsens militat, & quidem a fortiori. Si enim (juxta articulum) subditus non potest in superiorem etiam delinquentem, nisi præhabita jurisdictione ab eo: multo minus sine jurisdictione in ipsum superiorem poterit. Rursus. Si subditus superiorem delinquentem non potest malis, idest peccatis, spoliare pro suo arbitrio: multo minus (& hoc cæcutientes viderent) subditi superiores delinquentes bonis eorum spoliare poterunt ad arbitrium suum. Modo non tantum populares, sed etiam domini temporales sacerdotibus inferiores sunt: ut supra 1. *q*. 19. *art*. 4. *app*. per verba Imperatoris Basilii a Synodo confirmata habitum fuit. Item habes: quomodo per rationem ad *tertium* possis infringere ejusdem *Uvicleff* errorem (teste eod. Conc.) improbe dicentis: quod nullus est dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas a fortiori (ut supra nunc, arguendo) prædictos errores merito damnari ab eod. Concil. *Constant*. sess. 8. ubi enarratis 45. erroribus ipsius *Uvicleff*, inter quos numer. 15. 16. 17. 18. prædicti collocantur, similis damnatio subsequitur summarie. „ Hos sancta Synodus præfatos articulos 45. examinari fecit, & sæpius recenseri, quibus examinatis, fuit repertum, aliquos, & plures ex ipsis fuisse, & esse notorie hæreticos, & a sanctis Patribus reprobatos; alios non catholicos, sed erroneos, alios scandalosos, & blasphemos; quosdam piarum aurium offensivos, nonnullos eorum temerarios, & seditiosos. Propterea Concilium pronunciat hæ-

„ reticum Joannem Uvicleff, ac memoriam ejusdem
„ condemnat, & mandat exhumari ossa ipsius, &
„ cremari. *Hæc sententialiter ibi. Item a Deo Hie-
„ rem.* 27. Nunc dedi ego omnes terras istas in manu
„ Nabuchodonosor Regis Babylonis servi mei. In-
„ super & bestias agri dedi ei, ut serviant illi: &
„ servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio fi-
„ lii ejus; donec veniat tempus terræ ejus, & i-
„ psius, & servient ei gentes multæ, & Reges ma-
„ gni. Gens autem, & regnum, quod non servie-
„ rit Nabuchodonosor Regi Babylonis, & quæcum-
„ que non curvaverit collum suum sub jugo Regis
„ Babylonis, in gladio, & in fame, & in peste,
„ visitabo super gentem illam, ait Dominus: donec
„ consumam eos in manu ejus. „ Hæc ibi. Ecce:
quod idololatra est Rex non æquivoce, sed univoce: cum auctoritatem habeat super gentes; immo & tantam, ut dicat Deus, se vehementer castigaturum eos, qui sub jugo Regis Babylonis non curvaverint collum. Quod si pro Rege idololatra tantopere zelat Deus: quid faciet pro Dominis Christianis, etiamsi pessimi essent? Sufficiat ergo, quod Reges, quantumvis mali (modo legitime intraverint) sint veraciter Reges apud Deum: etiam quod apud *Uvicleff*, in damnationem ejus, non sint. Item a Jo. 6. *Nonne duodecim vos elegi; & unus ex vobis diabolus est?* En Judas peccator maximus adhuc est Apostolus, miracula cum aliis facit, &c. ut Euangelium sæpe contra Uvicleff narrat. Item a Papa *Innoc. III.* de ele. & electi potest. c. innotuit. Ibi enim pro regula dat: quod *par non habet imperium in parem*, ubi gl. dicit, *nisi se ei subjiciat: ut ff. de jurisd. omn. ju. est receptum, & 2. q. 7. nos si incompetenter*. In hoc enim c. *nos si incompetenter*, Papa *Leo IV.* Ludovico Augusto ex humilitatis dispensatione se subjicit: *vestro*, inquiens, *admissorum nostrorum cuncta volumus emendare judicio, si incompetenter aliquid egimus*. Ergo multo magis in foro pœnitentiæ potest se subjicere voluntarie inferiori superior quicumque alius, ut habet conclusio. Item a Papa *Nicolao* Uvicleff damnatur dist. 21. Inferior.
„ Non potest judicio inferior potiorem ligare: unde
„ Propheta ait. Numquid gloriabitur securis contra
„ eum, qui secat in ea? Aut exaltabitur serra con-
„ tra eum, qui trahit eam? His itaque e divina scri-
„ ptura commemoratis, Sole clarius exhibuimus (*Gl.
„ idest* probavimus) non posse quemquam, qui mi-
„ noris auctoritatis est, eum, qui majoris potestatis
„ est, judiciis suis adjicere, aut propriis definitio-
„ ni-

„ nibus subjugare. *Hæc ibi. Item ab eodem ibid. c. Deniq.* Illi, qui ante nos fuerunt, providam in ecclesiis consuetudinem tradiderunt (hodie quoque in Romana Ecclesia, quæ magistra est omnium Ecclesiarum, impraetermisse servatur) ita ut nullus sacerdos, majore suo non innuente sacerdote, cujuslibet rei benedictionem dare nitatur: sed anterior stans ad pronunciandam aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet benedicere. Cur hoc? Numquid benedicere peccatum est? Absit. Sed per hoc innuitur, quantæ censuræ fræno inferiores quique a suis præpositis judicandis coercendi sint: si hi nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant. „ Hæc ibi: & a fortiori quidem contra *Uvicleff*, & pro art. præsenti discurre tu. Item a &c. ut *q. 19. art. 5.* & alibi, in tex. & eluc. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto a fortiori, vel alio modo insinuant, inferiorem non posse in superiorem, nisi superior ei voluntarie se subjiciat, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis, &c.

QUÆSTIO XXI.

De excommunicationis definitione, congruitate, & causa, in quatuor articulos divisa.

Consequenter videndum est de Excommunicatione. De qua *primo* considerandum est de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. *Secundo* de eo qui potest excommunicare, & excommunicari. *Tertio* de participatione cum excommunicatis. *Quarto* de absolutione ab excommunicatione.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primo. Utrum convenienter excommunicatio definiatur.

Secundo. Utrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

Tertio. Utrum aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus.

Quarto. Utrum excommunicatio injuste lata aliquem effectum habeat.

AR-

ARTICULUS I. 81

Utrum competens sit hæc definitio Excommunicationis: Excommunicatio est separatio a communione Ecclesiæ &c.

S. Thom. 4. d. 18. q. 2. a. 1. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod incompetens sit hæc definitio Excommunicationis a quibusdam posita: *Excommunicatio est separatio a communione Ecclesiæ quoad fructum, & suffragia generalia*. Suffragia enim Ecclesiæ valent eis, pro quibus fiunt: Sed Ecclesia orat pro eis, qui extra Ecclesiam sunt; sicut pro hæreticis, & paganis. Ergo etiam pro excommunicatis, qui extra Ecclesiam sunt: & sic eis suffragia Ecclesiæ valent.

2. Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ nisi per culpam: Sed excommunicatio non est culpa, sed pœna. Ergo per excommunicationem non separatur aliquis a suffragiis Ecclesiæ communibus.

3. Præterea. Fructus Ecclesiæ non videtur esse aliud, quam suffragia: non enim potest intelligi de fructu donorum temporalium; quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconvenienter utrumque ponitur.

4. Præterea. Excommunicatio minor quædam excommunicatio est: Sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. Ergo definitio non est conveniens.

Respondeo dicendum, quod ille qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad *duo* adscribitur, scilicet ad *cœtum fidelium*, & ad *participationem sacramentorum*: Et hoc *secundum* præsupponit *primum*: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant. Et ideo aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem *dupliciter*. *Uno modo* ita quod separetur tantum a participatione sacramentorum: Et hæc est excommunicatio minor. *Alio modo* ita quod excludatur ab utroque: *Et sic est excommunicatio major, quæ hic definitur*. Non autem potest esse *tertium*, scilicet quod excludatur a communione fidelium, & non a participatione sacramentorum, ratione jam dicta: quia scilicet fideles in sacramentis communicant: Sed communicatio fidelium est *duplex*: *Quædam* in spiritualibus; sicut sunt mutuæ orationes, & conventus ad sacra percipienda: *Quædam* in corporalibus actibus legitimis: *Quæ* quidem

dem communicationes his versibus continentur:

Si pro delictis anathema quis efficiatur,

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os, scilicet ne osculum detur: *Orare*, ne cum excommunicatis oremus. *Vale*, ne salutentur: *Communio*, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet: *Mensa negatur*, ne aliquis cum eis in mensa comedat. *Præmissa ergo definitio importat separationem a sacramentis, in hoc quod dicit*, quoad fructum; *& a communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit*, & suffragia Ecclesiæ communia.

Alia autem definitio invenitur, quæ datur secundum separationem ab utrisque actibus, quæ talis est: *Excommunicatio est a qualibet licita communione fidelium separatio.*

Ad primum ergo dicendum, quod pro infidelibus oratur, sed ipsi orationis fructum non percipiunt, nisi ad fidem convertantur. Similiter & pro excommunicatis orari potest, quamvis non inter orationes, quæ pro membris Ecclesiæ fiunt: & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excommunicatione manent: sed oratur, ut detur eis spiritus pœnitentiæ, ut ab excommunicatione solvantur.

Ad secundum dicendum, quod suffragia alicujus valent alicui, secundum quod ei continuantur. Potest autem actio unius alteri continuari *dupliciter*. *Uno modo* ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, ut sint unum in Deo, sicut dicitur in Psal. 118. *Particeps ego sum* &c. Et hanc continuationem excommunicatio non intercipit: quia juste quis excommunicari non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis a charitate jam divisus est, etiamsi non excommunicetur. Injusta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non potest; cum sit de maximis bonis, quæ non possunt alicui invito auferri. *Alio modo* per intentionem suffragia facientis, quæ in aliquem fertur, pro quo fiunt: Et hanc continuationem excommunicatio intercipit: quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab universitate fidelium, pro quibus suffragia facit. Unde suffragia Ecclesiæ eis non prosunt, quæ pro tota Ecclesia fiunt; nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra Ecclesiæ fieri potest; quamvis aliqua persona privata possit ad eorum conversionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

Ad tertium dicendum, quod fructus spiritualis Ecclesiæ non solum est ex suffragiis, sed etiam ex par-

perceptione sacramentorum, & ex convictu fidelium.

Ad quartam dicendum, quod minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat. Et ideo non oportet, quod totaliter ei excommunicationis definitio conveniat, sed solum quoad aliquid.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo:* quomodo per rationem infringas errorem *Lutheri*, ut narratur in Bulla *Leonis X.* dicentis, quod excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus. Item *Joannis Uvicleff* dicentis, excommunicationem a Papa, aut a quocumque prælato inflictam, non esse timendam. Item ejusdem, ut in *Concil. Constantiensi* sess. 8. dicentis, excommunicationem a Papa, vel a prælato alio inflictam, esse censuram Antichristi. Item *Lutheri* (Prat. *Lutherani*) dicentis, excommunicationem non solum non esse timendam, sed cum gaudio suscipiendam, & procurandam. Item ejusdem, ut in Bulla *Leonis* prædicti, dicentis; quod christiani sunt docendi plus diligere excommunicationem, quam timere. Si enim præsens articulus S. Doct. probatione validissima concludit, quod excommunicatio tot mala secum fert: nonne e diametro monstrat, illam esse plusquam timendam? *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas; prædictos errores merito damnari a, &c. ut *qu.* 20. *art.* 3. de *Concil. Constantiensi* contra Uvicleff. Item a, &c. ut *qu.* 1. *ar.* 1. *append.* & 3. *par. qu.* 68 *ar.* 9. de Bulla *Leonis* contra Lutherum. Item ab *Anthero* Papa, & martyre, in epistola ad Episcopos provinciæ Beticæ, & Toletanæ sic: *Veteri quidem in lege habetur, quod, quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio cervice subjecta comtemptum expiabat cruore. Nunc vero inobediens spirituali animadversione truncatur: & ejectus ab ecclesia rabido dæmonum ore discerpitur.* Hæc ibi. Ubi vides, quam timenda sit excommunicatio: tantum abest, ut diligenda sit, vel procuranda. Item ab *Urbano* Papa, & mart. in ep. de communi vita, & oblatione fidelium: *Hæc, fratres, valde cavenda sunt, & timenda*, &c. *ne pœnam, & mortem Ananiæ, & Saphiræ incurrant, &, quod pejus est, anathema Maranatha fiant; etsi non corpore, ut Ananias, & Saphira ciciderint, anima tamen,*

men, quæ potior est corpore, mortua, & alienata a consortio fidelium cadant, & in profundum barathri labantur. Hæc ibi. Ubi patet, excommunicationem multo magis morte corporali timendam, & ipsius excommunicationis effectus horrendus. Quam vero injustissime Romano Pontifici titulum Antichristi inurant, patet ex damnatione ipsorum a tot Scripturis infra tangendis, & experientiis, tum antiquis, tum novis prædictorum Pontificum adferendis. Antichristus enim (secundum Scripturas, 2. *Thess.* 2. *Daniel.* 9. *Matt.* 24. *Mar.* 13. 1. *Machab.* 1. & secundum August. *lib. de Antichristi ortu*) *erit a fide discessio, homo peccati, filius perditionis, abominatio desolationis, elatio super omne, quod dicitur Deus, ostentans seipsum Deum, veniens secundum operationem Satanæ in omni virtute, signis, & prodigiis mendacibus, Messiam se esse pronuncians, Christum vero seduxisse orbem. Judæos ad Hierosolymam convocans, ut Judaica gens in illum credat, triduo se resurrexisse fingens; ac tandem in nubes elatus, a Michaele Archangelo in tartara profundissima præcipitatus.* Hæc sunt ex Scripturis, ut superius, desumpta, quibus aperte & condemnantur omnes, qui de Pontifice Romano, tanquam de Antichristo sentiunt, & Romanus ipse Pontifex Antichristo contrarius, experientia accedente, luce clarius comprobatur. Quomodo enim *discessio* est, ut a Christo homines discedere faciat: si, ut ejus Vicarius, ad Christi ovile oves reducit? Aut quomodo *homo peccati*, ut alios ad peccandum inducat, si tot legibus, ac pœnis homines a peccatis deterret? Aut quomodo *filius perditionis*; ut sacramenta, & Christi præcepta perdat: si nihil magis in suis Decretis, legitimisque Conciliis, quam sacramentorum Christi susceptionem, ipsiusque mandatorum observantiam inculcat? Quæ vero *abominatio desolationis stans in loco sancto*, aut in loco, ubi non oportet? Quænam elatio est *contra omne, quod dicitur Deus*? In quonam templo sedet *ostentans, se esse Deum? Quando passi sunt*, inquit Augustinus, *se Dei instar, adorari Romani Pontifices*? Quis horum indicare conatus est e Scripturis, se esse Messiam? Quando dixerunt: *Christum seduxisse orbem*? Quando *Judaica gens in illos credidit*? Quando *convocarunt Judæos Hierosolymam*? Quando denique *e triduo resurrexisse se, mentiti sunt*? Aut quando *in nubes elati, ab Archangelo Michaele mox in barathrum profundissimum præcipitati fuerunt*? Cæterum ad majorem veritatis hujus ostensionem, quot Pontifices in illa Romana Sede martyrio cla-

ruerunt? Quot doctrina singulari, vitaque unice christiana, in illa suprema sede nituerunt? Quot insignibus miraculis probitatis suæ a Christo Domino testimonium acceperunt? Nescit autem Divina justitia patrocinium dare criminibus; sed Deus ubique verax, & omnis homo (quales sunt præmissi) mendax. De hoc vide, si horum nænias intimius cognoscere vis, 1. *par. quæst.* 32. *art.* 4. *in elucid.* ubi optime satisfiet, ultra prædicta. Item supra *quæst.* 74. *art.* 3. *append.* de Ecclesia Romana, & *quæst.* 20. *art.* 1. *in corollar.* post ad *primum*, & *quæst.* 17. *art.* 1. *append.* Item contra Lutherum vide Roffensem *art.* 23. 24. Quod si addideris & *art.* 25. ubi de primatu summi Pontificis disputat: plenius impium os verorum Antichristorum Romanum Pontificem falso Antichristum vocantium obstrues. Cæterum, si præ veritatis clara manifestatione confusi refugiendo dicant, se loqui de Antichristo, non illo magno, de quo præmissæ Scripturarum auctoritates intelliguntur, sed de minori Antichristo, idest illius majoris figurativo, cujusmodi sunt omnes hæretici, qui & Antichristi a 1. *Joan. cap.* 2. vocantur, manifeste decipiuntur, & impudentissimo mendacio errant, aliosque mittere conantur in errorem. Adeo enim Papa non est talis Antichristus, ut non possit non esse, ut Papa, contrarius Antichristis omnibus: ut clare tibi, & cuique prudenti, ac bene Scripturam sacram intelligenti patebit; si videris infra citata. Videlicet, Veritates aureas super legem veterem, *Levit.* 11. *concl.* 8. in ly *Pro Ecclesia S. Dei*, & Compend. Alber. Magn. *lib.* 7. *cap.* 9. *schol.* Ex quorum lectione cognosces: quantam cæcitatem hæretici in prædicta calumnia pro veritate venditare velint. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito dictum fuisse a *Gregorio Nono de sentent. excommunicat. cap. Si quem sub hac*; & a *Concilio* apud Palatium Vernis habito, *ca.* 9. excommunicationem majorem a perceptione sacramentorum, & a communione fidelium separare, ut *seq. art.* 4. adducentur ad literam auctoritates horum. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto excommunicationem insinuant a communione fidelium, & sacramentorum perceptione sejungere, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

AR-

ARTICULUS II. 82

Utrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quædam est: Sed Rom. 12. prohibemur maledicere. Ergo Ecclesia excommunicare non debet.

2. Præterea. Ecclesia militans debet imitari triumphantem. Sed ut in Epist. Judæ legitur, *cum Michael Archangelus cum diabolo altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ: sed dixit: Imperet tibi Dominus.* Ergo nec Ecclesia militans debet alicui judicium maledictionis, vel excommunicationis inferre.

3. Præterea. Nullus est in manu hostis tradendus, nisi omnino desperatus: Sed per excommunicationem traditur aliquis in manu Satanæ, ut patet 1. Corinth. 5. Cum ergo de nemine sit desperandum in ista vita, Ecclesia nullum debet excommunicare.

Sed Contra est, quod Apostolus 1. Corinth. 5. mandat quendam excommunicari, sive tradi Satanæ.

Præterea. Matth. 18. dicitur de illo, qui Ecclesiam audire contemnit: *Sit tibi, sicut Ethnicus, & Publicanus*: Sed Ethnici sunt extra Ecclesiam. Ergo & illi, qui Ecclesiam audire contemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

Respondeo dicendum, quod *judicium Ecclesiæ conforme debet esse judicio Dei*. Deus autem peccatores multipliciter punit: *uno modo* flagellis castigando, ut ad bonum eos trahat: *alio modo* hominem sibi relinquendo, ut auxiliis subtractis, quibus a malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, a quo superbus discesserat. „ Et quantum ad utrumque Ecclesia in excommuni- „ cationis sententia divinum judicium imitatur. In- „ quantum enim aliquem a communione fidelium se- „ parat, ut erubescat, imitatur divinum judicium, „ quo per flagella castigat: Inquantum autem a suf- „ fragiis, & aliis spiritualibus separat, imitatur di- „ vinum judicium, quo hominem sibi relinquit, ut „ per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum re- „ deat.

Ad primum ergo dicendum, quod maledictio potest esse *dupliciter*. *Uno modo* ita quod in malo,

quod irrogat, vel dicit, per intentionem fiftat: Et fic maledictio omnibus modis eft prohibita. *Alio modo* ita quod malum, quod quis maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur: Et fic maledictio quandoque eft licita, & falutifera: ficut etiam medicus aliquod nocumentum infert infirmo, ut fectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

Ad fecundum dicendum, quod diabolus incorrigibilis eft: & ideo non eft fufceptibilis alicujus boni per excommunicationis pœnam.

Ad tertium dicendum, quod ex hoc ipfo quod aliquis fuffragiis Ecclefiæ privatur, *triplex* incommodum incurrit, per *tria* quæ quis ex fuffragiis Ecclefiæ confequitur. Valent enim *ad augmentum gratiæ* eis qui eam habent, vel ad merendum eis qui non habent: Et quantum ad hoc Magifter Sententiarum dicit, (4. *d.* 18.) quod *gratia Dei per excommunicationem fubtrahitur*. Valent etiam *ad cuftodiam virtutis*: Et quantum ad hoc dicit, quod *protectio fubtrahitur*, non quod omnino a Dei providentia excludatur excommunicatus, fed ab illa protectione, qua filios Ecclefiæ fpecialiori modo cuftodit. Valent etiam *ad defenfionem ab hofte*: Et quantum ad hoc dicit, quod *diabolo major poteftas fæviendi in ipfum datur, & fpiritualiter, & corporaliter*. Unde in primitiva Ecclefia, quando oportebat per figna homines ad fidem invitare, ficut Spiritus fancti donum vifibili figno manifeftabatur, ita & excommunicatio corporali vexatione a diabolo innotefcebat. Nec eft inconveniens, fi ille qui non eft defperatus, hofti detur; quia non datur quafi damnandus, fed quafi corrigendus; cum in poteftate Ecclefiæ fit ex ejus manu ipfum, cum voluerit, eripere.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem interimas errores *Joan. Uvicleff* dicentis, quod nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nifi prius fciat eum effe excommunicatum a Deo. Item addentis, quod, fi Prælatus excommunicat eum, quem nefcit effe excommunicatum a Deo, eft ex hoc ipfe hæreticus. Item *Joannis Huff* fubfcribentis Joanni *Uvvicleff* fic: condemnatio quadraginta quinque articulorum Joannis Uvicleff per Doctores facta eft irrationabilis, iniqua, & male facta. Item *Albanenfium* dicentium, quod Ecclefia non poteft excommu-

municare, & quod non debet malos persequi. Contra hos enim omnes articulus iste sancti Doctoris pugnat, dum pro excommunicando aliquo adducit solummodo imitationem Ecclesiæ respectu divini judicii: non autem revelationem specialem de hoc sibi factam, quod iste sit excommunicatus a Deo, & concludit, quod debet Ecclesia excommunicare. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errores illos merito damnari a Deo, Exo. 22. *maleficos non patieris vivere*. Item ab eodem humanato Matth. 18. *Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi, sicut Ethnicus, & Publicanus. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cęlo*. Ecce, quod Christus dat auctoritatem excommunicandi, immo per ly *sit tibi sicut Ethnicus*, mandat; ut tanquam excommunicatus vitetur, qui ecclesiæ noluerit obedire: nullam omnino faciens mentionem de speciali revelatione facta divinitus, quod iste sit excommunicatus a Deo, vel quod Prælati ecclesiarum, qui sub persona Apostolorum continentur, debeant prius scire specialiter, hunc esse excommunicatum a Deo, antequam eundem ipsi excommunicent. Contumacia igitur, secundum Christum, sufficit ad hoc, quod aliquis excommunicetur, quam contumaciam vocavit ipse non audire, idest non obedire Ecclesiæ. Quæcumque igitur jura contumaciam solam adducunt pro ferenda excommunicatione, per hoc damnant errores utriusque Joannis antedicti; & Christo in sententia præmissa subscribunt. Item damn. a Concil. *Meldensi. Nemo Episcoporum quemlibet sine certa, & manifesta causa peccati communione privet ecclesiastica: quia anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis, qui aliter non potuerunt corrigi*. Hæc ibi, & recitantur 11. quæstio 3. Ecce, quod Concil. nullam prorsus facit mentionem de speciali revelatione; quod iste sit excommunicatus a Deo, antequam ab Ecclesia excommunicetur. Item a Concil. *Alvern.* sic. *Nullus sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis, & levibus causis a communione suspendat: præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri ab Ecclesia jusserunt committentes*. Hæc in 11. quæst. 3. Ubi solummodo excluditur veniale peccatum, ne scilicet quis pro eo excommunicetur. Nota ly *præter eas culpas, pro quibus antiqui*, &c. quod videlicet ibi a Concilio non dicitur, quod expectetur revelatio specialis de excommunicatione hujus a Deo, antequam excommunicetur ab Ecclesia. Item a Concil. *Triburiensi* sic. „ Certum „ est,

„ est, pro his tribus criminibus aliquem excommu-
„ nicari debere: cum ad Synodum canonice vocatus
„ venire contemnit; aut, si postquam illuc venerit,
„ sacerdotalibus respuit obedire præceptis, aut si ante
„ finitam causæ suæ examinationem a Synodo abire
„ præsumit. „ Hæc ibi, & recitantur 11. quæst. 3. Item a, &c. ut *quæst.* 20. *artic.* 3. de *Concil. Constantiensi* contra Uvicleff, & *quæst.* 1 *artic.* 1. *appen.* Item a, &c. ut *quæst.* 2. *artic.* 2. & *quæst.* 19. *art.* 5. *appen. de Concil. Constantiensi* contra Huss. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito dictum fuisse 1. Cor. 5. „ Ego quidem absens corpo-
„ re, præsens autem spiritu, jam judicavi, ut præ-
„ sens, eum, qui sic operatus est in nomine Domini
„ nostri Jesu Christi congregatis vobis, & meo spi-
„ ritu cum virtute Domini, tradere hujusmodi ho-
„ minem Satanæ in interitum carnis: ut spiritus sal-
„ vus sit in die Domini nostri Jesu Christi. *Item*
„ *merito dictum* 11. *quæst.* 2. Omnis Christianus,
„ dilectissimi, qui a sacerdotibus excommunicatur,
„ Satanæ traditur. Quomodo? Quia scilicet extra
„ Ecclesiam diabolus est: sicut in Ecclesia Christus.
„ Ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab eccle-
„ siastica communione removetur. Unde illos, quos
„ tunc Apostolus Satanæ esse traditos prædicat, ex-
„ communicatos a se esse demonstrat. „ Hæc ibi. Ubi per ly *quasi* non intelligitur, quod per excommunicationem quis revera non tradatur diabolo: sed, quod non traditur ei finaliter damnandus, ut intendit diabolus, sed corrigendus, quod non intendit diabolus. Vide resp. ad 3. Item a Papa *Joanne VII.* sic. *Engeltrudam uxorem Bosonis noveris*, &c. *anathemate, quod ab ipso Christi corpore, quod est Ecclesia, recidit, crebro percussam esse.* Hæc in 3. quæst. 4. Item a Concil. *Trident.* sessio. 23. cap. 1. de reform. „ Quod si per edictum citati, etiam non per-
„ sonaliter, contumaces fuerint; liberum esse vult
„ sacrosancta Synodus ordinariis, per censuras ec-
„ clesiasticas, aliaque juris remedia, compellere. *Hæc*
„ *ibi*. *Item ab eod. sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.* 2.
„ Quod si, *&c.* sitque erga judicem contumacia:
„ tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo,
„ præter alias pœnas, ferire poterit. *Hæc ibi*: *&*
„ *infra*. Licebit judici hoc spirituali gladio in de-
„ linquentes uti: si tamen delicti qualitas, præce-
„ dente bina saltem monitione, etiam per edictum,
„ id postulet. „ Hæc ibi. Ex supradictis quoque damnantur errores in principio narrati; quoniam de illa speciali prævia scientia, pro excommunicando

aliquo, nulla ibi mentio fit; cum tamen casus licitos excommunicandi intendant canones exprimere, & exprimant. *Quarto* habes: quomodo per rationem præmissa Patrum, ac scripturarum dicta, pro quanto Ecclesiam decernunt, excommunicare aliquem debere, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 83

Utrum aliquis pro aliquo temporali damno debeat excomunicari.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod nullus pro aliquo temporali damno debeat excommunicari. Quia pœna non debet excedere culpam: Sed pœna excommunicationis est privatio alicujus boni spiritualis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet. Ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

2. Præterea. Nulli malum pro malo reddere debemus, secundum Apostoli præceptum: (*Rom.* 12.) Sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali damno quis excommunicaretur. Ergo nullo modo hoc debet fieri.

Sed Contra est, quod Petrus Ananiam, & Sapphiram pro defraudatione pretii agri sententia mortis damnavit. (*Act.* 5.) Ergo & Ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

Respondeo dicendum, quod per excommunicationem judex ecclesiasticus excommunicatos excludit a regno quodammodo. Unde cum non debeat a regno excludere nisi indignos, ut ex definitione clavis patuit, (*quæst.* 17. *art.* 2.) nec aliquis reddatur indignus, nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est via ducens ad regnum, *ideo nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali. Et quia in damnificando aliquem corporaliter, vel in rebus temporalibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideo pro damno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest.* Sed quia excommunicatio est gravissima pœnarum, pœnæ autem medicinæ sunt, secundum Philosoph. in 2. Ethic. (*cap.* 3. *a princ. tom.* 5.) sapientis autem medici est a levioribus incipere medicinis, & minus periculosis, *ideo excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, vel non veniendo ad judicium, vel ante terminationem judicii sine licentia recedendo, vel determinationi non parendo.*

Tunc

Tunc enim, postquam monitus fuerit, si obedire contempserit, contumax reputatur; & excommunicari debet a judice jam non habente quid contra ipsum faciat amplius.

Ad primum ergo dicendum, quod culpæ quantitas non mensuratur ex nocumento, quod quis facit, sed ex voluntate, qua quis facit, contra charitatem agens. Et ideo quamvis pœna excommunicationis excedat nocumentum: non tamen excedit quantitatem culpæ.

Ad secundum dicendum, quod cum aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, ut dictum est. (*in corp. art.*)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem radicitus evellas errorem *Joannis Huss*, ut refert Concil. *Constantiense*, ubi infra, dicentis, quod per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, ad sui exaltationem clerus laicalem populum sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, viam præparat Antichristo. Cum enim, non nisi pro mortali pertinacia vestito, etiam postquam non habuerit ecclesia, quid amplius faciat pro salvando ipso pertinaci, excommunicatio fieri non debeat, ut monstrat articulus, patet jam ex hoc, quod per censuram hanc clerus laicos non suppeditat, sed adjuvat: avaritiam non multiplicat, sed restringit, malitiam non protegit, sed pro suo posse arcet: viam non parat Antichristo, sed Christo. Quod si forte excommunicandi potestate aliquis, quod nescio, abutatur, ea minus circumspecte in ædificationem fidelium exercendo: jam non de excommunicatione, sed de excommunicationis abusu, fit sermo: ac propterea a simili non de censuris ecclesiasticis, sed de abusu censurarum: ideoque a formali locutione circa ipsas ad materialem transitur. Quod si ad materialem se transisse, quamvis non parvus error in philosophia etiam id reputetur, dicat Joannes Huss, ut articuli præsentis aciem subterfugiat, *incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim*. Intolerabilem enim ex hoc errorem suum esse manifestat coram universo mundo; & hoc in terminis suis. Non enim dicit: quod aliquis clerus, vel aliquis de clero, sed quod clerus, per censuras, &cæt. Quis modo vel mediocriter sciens ignoret, quod inter tot clericos aliqui sint circa usum excommunicationis

bene

bene se habentes: & consequenter, quod censurarum abusum omnibus indifferenter clericis attribuere, est non tantum erroneum, sed etiam nimis temerarium? *Secundo* igitur habes: quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum, sive formaliter, sive materialiter sumatur, merito damnari a *Concil. Constantiensi sessio.* 15. cujus sententiam damnatoriam contra Huss vide *quæst.* 19. *articul.* 5. *appen.* Item a, &c. ut *art.* 2. *appen.* Speciatim *Matt.* 18. Non enim Christus potestatem censurarum ibi dedisset Ecclesiæ, ut patet, si hanc de se esse in destructionem, & non in ædificationem salutis.; aut ab omni clero semper abutendam fore scivisset. *Tertio* quomodo per rationem ostendas, merito fuisse a Concilio *Tridentino* sancitum, quod non nisi magna circumspectione debeat quis excommunicationis gladio uti; & hoc sess. 25. c. 3. de reform. 2. sic. „ Quamvis excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris: sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est, cum experientia doceat; si temere, aut levibus ex causis incutiatur, magis contemni, quam formidari; & perniciem potius parere, quam salutem. Quapropter excommunicationes illas, quæ monitionibus præmissis, ad finem revelationis, ut ajunt, aut deperditis, seu subtractis rebus ferri solent, a nemine prorsus, præterquam ab Episcopo, decernantur, & tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat: nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis etiam Magistratus auctoritate adducatur, sed totum hoc in ejus arbitrio, & conscientia sit positum: quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse judicaverit. In causis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus ecclesiasticis, cujuscumque dignitatis existant, ut, quandocumque executio realis, vel personalis in qualibet parte judicii propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam in definiendo a censuris ecclesiasticis, sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis civilibus ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus contra quoscumque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis piis ibi existentibus, eo ipso, quod exactæ fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque districtionem, per suos proprios, aut alienos executores faciendam, sive etiam per pri-

„ vationem beneficiorum, aliaque juris remedia, pro-
„ cedere, & causas definire. „ Hæc ibi. Item, merito fuisse dictum a conciliis multis, &c. ut *art.* 2. *appen.* Item, merito fuisse insinuatum, quod medicinæ sunt a Papa *Innoc. IV.* in Conc. *Lugdunensi*. *Cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat, caute provideat judex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat, se prosequi, quod corrigentis fuerit, & medentis*, &c. *& hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus observari*. Hæc ibi, & recitantur de sententia excommunic. in 6. Per hoc ergo etiam a simili colligitur, quod suspensionis, & interdicti pœnæ sunt medicinales. Item a Conc. *Arelatensi* 2. cap. 30. *Secundum instituta seniorum, si a communione sacerdotali fuerit auctoritate suspensus episcopus, hunc non solum a clericorum, sed etiam a totius populi colloquio, atque convivio placuit excludi: donec resipiscens ad sanitatem redire festinet*. Hæc ibi. Ex prædictis confunditur etiam Huss, ut bene consideranti, & applicanti patet. Non enim tantum laicalis populus censuris ecclesiasticis, sed & Episcopus, quando opus est, corripitur, quod utique est signum evidenter ejus errores destruens. Item a Concilio *Carthaginensi* primo, cap. 3. *Persuasio interdum prudentes solet arcere a peccatis; dum imprudentes debet metus hujuscemodi constringere, si sanum consilium respuunt, & salutare mandatum. Si ergo laici sunt: post monitionem, si contempserint, a communione separentur.* Hæc ibi. Propter ly *debet*, facit multum ad confirmationem articuli *secundi*: item ly *arcere a peccatis*, monstrat, quod sunt medicinæ, quantum est de se, & de intentione ecclesiæ excommunicantis, vel alias censuras inferentis, licet ex defectu excommunicatorum, vel aliter censuratorum quandoque mors sequatur horribilior. Sed tamen, etiam tunc, medicinæ sunt: quia in salutem aliorum videntur, utilique timore inde concussorum, proficiunt. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto aliquem sic, vel sic pro damno temporali dicunt posse excommunicari, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides, &c.

AR-

ARTICULUS IV. 84

Utrum Excommunicatio injuste lata aliquem effectum habeat.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod Excommunicatio injuste lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio, & gratia Dei subtrahitur: quæ non potest injuste subtrahi. Ergo excommunicatio injuste lata non habet effectum.

2. Præterea. Hieronymus dicit, (*sup. illud Matt.* 16. *Tibi dabo claves*) quod *est de supercilio Pharisæorum, æstimare esse ligatum, vel solutum, qui ligatur, vel solvitur injuste*: Sed eorum supercilium erat superbum, & erroneum. Ergo excommunicatio injusta nullum habet effectum.

Sed Contra. Secundum Gregor. (*hom.* 26. *in Euangel. cir. med.*) *sententia Pastoris, sive justa, sive injusta, timenda est*: Non autem esset timenda, nisi aliquid noceret, etiam injusta. Ergo &c.

Respondeo dicendum, quod excommunicatio potest dici injusta *dupliciter*. *Uno modo* ex parte excommunicantis; sicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat: *Et tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamvis ille qui excommunicat, peccet, quia iste juste patitur, quamvis ille injuste faciat. Alio modo* ex parte ipsius excommunicationis; vel quia causa excommunicationis est indebita; vel quia fertur sententia, juris ordine prætermisso: *Et tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, non habet effectum; quia non est excommunicatio*: *Si autem talis error non annullet sententiam, habet effectum suum*; & debet excommunicatus humiliter obedire, (& erit ei ad meritum) & vel absolutionem petere ab excommunicante, vel ad superiorem judicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque, quod sit debita causa ex parte excommunicantis, quæ non est debita ex parte excommunicati; sicut cum aliquis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur: *Et tunc si humiliter sustinet, humilitatis meritum recompensat excommunicationis damnum*.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis homo gratiam Dei injuste amittere non possit; potest tamen amittere illa injuste, quæ ex parte nostra

sunt, quæ ad gratiam Dei disponunt: sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum, quod ei debetur. Et hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, ut ex prædictis patet. (*a. 2. hu. q. ad 3.*)

Ad secundum dicendum, quod Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ possunt etiam injuste infligi a Rectoribus Ecclesiarum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errores *Jo: Huss* (ut refert Concilium *Constantiense* infra dicentis, quod sacerdos vivens secundum legem Christi, & habens notitiam Scripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. Item ejusdem dicentis, quod quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit; & illud mandatum debet exequi, non obstante excommunicatione. Item *Joannis Uvicleff* pejus dicentis, quod illi, qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & (secundum *Prat.*) addentis, quod in die judicii habebuntur Antichristi, & proditores. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errores hos merito damnari a *Concil. Constantien. sess.* 8. contra *Uvicleff*, & 15. contra *Huss*, cujus sententiam damnatoriam lege supra *qu.* 20. *ar.* 3. de Uvicleff, & *qu.* 19. *a.* 5. de Huss, *append.* Item a Concilio *Lateran.* sub *Leone X.* sess. 11. ubi Leo post alia multa subdit: „ Sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus, ut nullus, tam clericus sæcularis, quam „ cujuscumque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quivis alius, ad quem facultas prædicandi, tam de jure, quam de consuetudine, vel privilegio, aut alias pertinet, ad hujusmodi officium „ exercendum admittatur, nisi per superiorem suum „ diligenter examinatus, ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplo ad illud opus idoneus reperiatur. Et hic quocumque postea prædicaturus accesserit, de hujusmodi examine, & idoneitate sua per literas, seu „ alias sui examinatoris, approbatorisque Episcopis, „ & aliis locorum ordinariis fidem legitime faciat, „ &c. Si qui autem contra præmissorum aliquid committere, quicquam ausi fuerint, excommunicatio-

„ nis

„ nis ſententiam incurrant, a qua non niſi a Romano Pontifice abſolvantur, &, ut horum exemplo alii attentare ſimilia minime audeant, eis prædicationis officium interdictum eſſe perpetuo decernimus, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, „ &c. Hæc ibi. Leo autem Decimus fuit poſt Concilium Conſtantienſe, quod damnavit ipſos Uvicleff, & Huſs & conſequenter per hoc, quod excommunicationem de novo profert, ut ſupra, demonſtrat; quod loquitur contra errores, qui ab Uvicleff, & Huſs prodierunt, & eos damnat. Item a Concil. *Trident.* ſeſſ. 25. ca. 3. de reform. 2. *Si obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit: etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poſſit.* Hæc ibi. Item a, &c. ut ſupra *ar.* 1. *appen.* ubi oſtenditur, quam timenda ſit excommunicatio. Adde, quod tales excommunicati, etiam de ſuſpicione hæreſis per Concil. *Trident.* notantur modo jam dicto: & conſequenter perpende hinc, quanti terroris ſit excommunicari, vel etiam excommunicationi non obedire. Item a Concilio *Triburienſi* cap. 3. ſic: „ Idcirco non potentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes præcipimus, & auctoritate noſtra injungimus omnibus regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur, ut ab ipſis comprehendantur: ut, qui divinum judicium non verentur, humana ſententia feriantur. „ Hæc ibi. Item a Papa *Eugenio Secundo* ex Concilio *Rhemenſi*, ſic: „ Qui excommunicato, donec ab eo, qui eum excommunicaverat, vel ab alio auctoritate Sedis Apoſtolicæ ſolvatur, ſcienter communicare præſumpſerit, excommunicationis ſententia ipſum teneri cenſemus. „ Hæc ibi. Auditores ergo prædicatoris excommunicati notorie, antequam abſolvatur, videntur excommunicati per Eugenium. Item a *Concilio* apud Palatium Vernis cap. 9. ſic: *Quod ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus emendare minime potuerit, Regis judicio exilio condemnetur.* Hæc ibi; ubi in contextu eſt locutio de excommunicatione. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas; merito dictum fuiſſe a Papa *Gregorio II.* quæſt. 3. *Sententia Paſtoris, ſive juſta, ſive injuſta fuerit, timenda eſt.* Hæc ibi. Ubi inſinuatur, quod excommunicatio injuſta quandoque habet ſuum effectum, qui effectus multum timendus De quo effectu in *art.* 1. & in *Concil.* apud Palatium Ver-

Vernis cap. 9. „ Ut sciatis , qualis sit modus istius „ excommunicationis , in ecclesiam non debet intrare , nec cum ullo christiano cibum , vel potum sumere , nec ejus munera accipere debet , „ vel osculum porrigere , nec in oratione se jungere , nec salutare , antequam ab Episcopo suo fuerit conciliatus . *Hæc ibi . De quo etiam effectu loquutus est Gregorius Nonus de sentent. excommunic. Si quem , &c.* „ a judice excommunicari contingat , „ dicendum est , eum , non tantum minori , quæ a „ perceptione sacramentorum , sed etiam majori „ excommunicatione , quæ a communione fidelium „ separat , esse ligatum . „ Hæc ibi . *Quarto* habes : quomodo per rationem præmissa dicta Patrum , pro quanto excommunicationem injustam dicunt esse timendam , vel effectum suum habere , vel non contemnendam , sed humiliter observandam , & intelligas , & probes , & tuearis . *Quinto* vides : quomodo ex iis Angelica hæc doctrina vicissim consolidetur , & declaretur .

QUÆSTIO XXII.

De his qui possunt excommunicare , & excommunicari , in sex articulos divisa .

DEinde considerandum est de his qui possunt excommunicare , & excommunicari .

Circa primum quæruntur sex .

Primo . Utrum quilibet sacerdos possit excommunicare .

Secundo . Utrum non sacerdos excommunicare possit .

Tertio . Utrum excommunicatus , vel suspensus possit alium excommunicare .

Quarto . Utrum aliquis seipsum , vel æqualem , vel superiorem possit excommunicare .

Quinto . Utrum aliqua Universitas excommunicari possit .

Sexto . Utrum semel excommunicatus excommunicari possit ulterius .

ARTICULUS I. 85

Utrum quilibet Sacerdos possit excommunicare.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod quilibet Sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clavium. Sed quilibet sacerdos habet claves. Ergo quilibet sacerdos potest excommunicare.

2. Præterea. Majus est absolvere, & ligare in foro pœnitentiæ, quam in foro judicii: Sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absolvere, & ligare. Ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

Sed Contra. Ea, in quibus imminet periculum, sunt majoribus reservanda: Sed pœna excommunicationis est valde periculosa, nisi cum moderamine fiat. Ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

Respondeo dicendum, quod in foro conscientiæ causa agitur inter hominem, & Deum: in foro autem exterioris judicii causa agitur hominis ad hominem. Et ideo absolutio, vel ligatio, quæ unum hominem obligat quoad Deum tantum, pertinet ad forum pœnitentiæ: sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris judicii pertinet. Et quia homo per excommunicationem a communione fidelium separatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet. *Et ideo illi soli possunt excommunicare, qui habent jurisdictionem in foro judiciali. Et propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, & majores Prælati secundum communiorem opinionem possunt excommunicare: Sed Presbyteri parochiales nonnisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus*, sicut in furto, & rapina, & hujusmodi, in quibus est eis a jure concessum, quod excommunicare possint. Alii autem dixerunt, quod etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare. Sed prædicta opinio est rationabilior.

Ad primum ergo dicendum, quod excommunicatio non est actus clavis directe, sed magis respectu exterioris judicii: Sed sententia excommunicationis, quamvis in exteriori judicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod Ecclesia militans est via ad triumphantem, ideo etiam talis jurisdictio, per quam ho-

mo excommunicare potest, clavis potest dici. Et secundum hoc a quibusdam distinguitur, quod est *clavis ordinis*, quam omnes sacerdotes habent; & *clavis jurisdictionis* in foro judiciali, quam habent soli judices exterioris fori. Utramque tamen Deus Petro contulit Matth. 16. & ab ipso in alios descendit, qui utramvis habent.

Ad secundum dicendum, quod Sacerdotes parochiales habent quidem jurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientiæ, sed non quantum ad forum judiciale: quia non possunt conveniri coram eis in causis contentiosis. Et ideo excommunicare non possunt, sed absolvere possunt in foro pœnitentiali. Et quamvis forum pœnitentiale sit dignius: tamen in foro judiciali major solemnitas requiritur; quia in eo oportet quod non solum Deo, sed etiam homini satisfiat.

APPENDIX.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem disjicias errorem *Antidiaphoristarum* dicentium: quod episcopi nullam habent jurisdictionem. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, illum merito damnari a Conc. *Antiocheno*, sic. „ Si quis „ presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus de„ serta ecclesia sua ad aliam transeundum esse cre„ diderit, & ibi paulatim tentet, quo migraverit, „ perpetuo manere, ulterius ministrare non debet, „ præsertim si ab episcopo suo ad revertendum fue„ rit exhortatus. Quod si post evocationem sui E„ piscopi non obedierit, sed inobediens perseverave„ rit, omnimodo ab officio suo deponi debere, nec „ aliquando spem restitutionis habere, decernimus. „ Si vero propter hanc culpam depositum alius E„ piscopus susceperit, & ipse a communi Synodo pœ„ nam merebitur increpationis, tanquam ecclesia„ stica jura dissolvens. „ Hæc ibi, & recitantur 7. q. 1. Nota ly *jura ecclesiastica*. Ergo Episcopus habet jurisdictionem, secundum Conc. & unusquisque distinctam a jurisdictione alterius. Facit & hoc Conc. pro *q.* 21. *a.* 2. cum ecclesiam excommunicare debere aliquem dicat. Item a *Leone* Papa ad *Anastasium* Thessalonicensem episcopum sic. „ Si quis „ Episcopus, suæ civitatis mediocritate despecta, „ administrationem celebrioris loci ambierit, & ad „ majorem se plebem quacumque ratione transtule„ rit: a cathedra quidem pellatur aliena, sed & „ carebit propria, ut nec illis præsideat, quos per„ avari-

„ avaritiam concupivit, nec illis, quos per superbiam sprevit. Suis igitur terminis contentus quisque sit: nec supra mensuras juris sui affectet augeri. „ Hæc ibi, & recitantur 7. q. 1. Nota ly *mensuras juris sui*: ex quo dicto infer, ut supra. Item a *Callisto* Papa I. ep. 2. ad omnes Galliarum Episcopos, sic. „ Nemo alterius terminos usurpet, „ nec alterius parochianum judicare, aut excommunicare præsumat, quia talis judicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit, quoniam nullus alterius judicis, nisi sui, sententia tenebitur, „ aut damnabitur, *&c.* Sed hoc observet, quod ab „ Apostolis, ac patribus & prædecessoribus nostris „ est statutum, & a nobis confirmatum, idest si „ quis Metropolitanus Episcopus, nisi, quod ad „ suam solummodo propriam pertinet parochiam, „ sine consilio, ac voluntate comprovincialium Episcoporum extra aliquid agere tentaverit, gradus „ sui periculo subjacebit, *&c.* Nullus ad possessionem accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius Episcopi est parochiæ) super cujusquam „ dispositione: nisi vocatus ab eo, cujus juris esse „ dignoscitur: aut quicquam ibi disponat, vel ordinet, aut judicet. „ Hæc ibi. Nota ly *judicis*, & ly *juris*; quoniam his verbis ad literam jurisdictio Episcopis assignata, & quidem ab Apostolis ipsis, &c. (ut ibi) decernitur. Item a Papa *Martino V.* in Conc. *Constantiensi* sess. 43. de exemptionibus: *Attendentes, quod, &c. nonnullas ecclesias, monasteria, capitula, conventus, beneficia, &c. a jurisdictionibus ordinariorum, &c. nullatenus exempta de novo a dictorum ordinariorum jurisdictionibus exemerunt, &c. subjiciebantur ordinariæ jurisdictioni, &c. Sacro approbante concilio, revocamus: ecclesias, monasteria, & alia loca prædicta in pristinam ordinariorum jurisdictionem reducimus*. Hæc ibi. Item a *Conc. Trid. sess. 6. c. 5. de refor.* Item ab eod. *sess. 14. c. 7. de pœn. & c. 2. de refor.* Item ab eodem *sess. 25. c. 6. de refor.* 2. & *c.* 17. ibid. *Tertio* habes; quomodo per rationem ostendas, merito dici, *extra de off. jud. ord.* quasi per totum, quod Episcopi possunt excommunicare. Quod etiam tacit ad *q.* 21. *art.* 2. ubi statuitur per Concilia hoc idem, sc. quod excommunicare possunt. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto episcopos jurisdictionem habere, & posse ex communicare, & sine jurisdictione excommunicationem non valere insinuant, & intelligas, & declares, & defendas.

Quinto vides: quomodo ex iis viciſſim Angelica hæc doctrina declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS II. 86

Utrum non ſacerdotes excommunicare poſſint.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſacerdotes excommunicare non poſſint. Quia excommunicatio eſt actus clavium, ut in 4. Sententiarum (*diſt.* 18.) dicitur: Sed non ſacerdotes non habent claves. Ergo excommunicare non poſſunt.

2. Præterea. Plus requiritur ad excommunicationem, quam ad abſolutionem in foro pœnitentiæ: Sed non ſacerdos in foro pœnitentiæ abſolvere non poteſt. Ergo nec excommunicationem inferre.

Sed Contra eſt, quod Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant: qui quandoque non ſunt ſacerdotes. Ergo non ſolum ſacerdotes excommunicare poſſunt.

Reſpondeo dicendum, quod ſacramenta, in quibus gratia confertur, diſpenſare ad ſolos Sacerdotes pertinet. Et ideo ipſi ſoli poſſunt abſolvere, & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directe reſpicit gratiam, ſed ex conſequenti, inquantum homo ſuffragiis Eccleſiæ privatur, quæ ad gratiam diſponunt, vel in gratia conſervant. *Et ideo etiam non ſacerdotes, dummodo juriſdictionem habeant in foro contentioſo, poſſunt excommunicare.*

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis non habeant clavem ordinis; habent tamen clavem juriſdictionis.

Ad ſecundum dicendum, quod iſta duo ſe habent ſicut excedentia, & exceſſa. & ideo alicui competit unum, cui non competit aliud.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, recte *Matth.* 18. inſinuatum fuiſſe, quod etiam non ſacerdotes poſſunt excommunicare, maxime ſi addideris *Matth.* 16. Inſinuatum autem eſt hoc per ly *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo*. Nam hic ſecundum planum contextum, *ſit tibi ſicut ethnicus*, loquitur de excommunicandi poteſtate, & loquitur ad non ſacerdotes. Diſcipuli enim nondum ſacerdotes erant, ſed poſtmodum facti ſunt, *Matth.* 26. in ultima

tima cœna. Per hoc igitur, quod excommunicandi potestatem tradit discipulis multo ante ultimam cœnam, manifestat, quod non sacerdotibus potest convenire excommunicandi potestas. Et vide differentiam. Quando eis daturus est clavem fori pœnitentialis, expectat, quod sint sacerdotes, & illis postea ipsam dat, dicens Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. Hoc autem fit ad denotandum, quod potestas dimittendi peccata non potest, neque etiam ex commissione, convenire laico quantumcumque sancto. Quod facit pro *quæst.* 8. *art.* 1. & 2. & *quæstion.* 19. *artic.* 3. & 4. Item habes: quomodo per rationem ostendere possis, merito esse dictum in Decretis distinction. 5. perlectis. *Solicitudo quoque parochiarum, & ordinatio, & jurgia ad ejusdem archidaconi pertinent curam.* Hæc ibi. Unde argumentum trahitur, secundum *glossam*, quod Archidiaconi, licet non sint sacerdotes, possunt suspendere, & excommunicare, nisi consuetudo sit in contrarium, tanquam habentes potestatem ordinariam. Nemini autem dubium est: quod & his, &, quod plus est, laicis potest excommunicandi facultas convenire ex commissione Summi Pontificis, ut argumento est illud *Alexand. II. Præter hoc, &c. Ubi enim principia harum auctoritatum, &c. Scribit prædecessor noster Gregorius Rodulpho, & Bertulpho ducibus, &c. Quantum potestis, tales a sanctis ministeriis, ubi oportuerit, prohibeatis, &c.* Hæc ibi, & recitantur distinct. 32. Ex commissione, dixi, summi Pontificis, quia alias jure suo non potest laicus excommunicare, ut dicitur a Synodo quadam recitata a Papa *Symmacho*, dist. 96. *Bene quidem, &c. Sancta Synodus dignetur edicere, si licuerit laico homini anathema in ordinem ecclesiasticum dictare, &c. Sancta Synodus dixit: Non licuit.* Hæc ibi. *Secundo* habes: quomodo per rationem dicta Euangelica, &c. pro quanto etiam non sacerdotes excommunicare posse insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex iis prædictis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS III. 87

Utrum excommunicatus, vel suspensus possit alium excommunicare.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod excommunicatus, vel suspensus possit alium excommunicare. Ille enim, qui est excommunicatus, vel suspensus, neque ordinem, neque jurisdictionem amittit; quia neque reordinatur, cum absolvitur, neque cura iterum ei committitur: Sed excommunicatio non requirit nisi ordinem, vel jurisdictionem. Ergo etiam excommunicatus, vel suspensus excommunicare potest.

2. Præterea. Majus est conficere corpus Christi, quam excommunicare: Sed tales conficere possunt. Ergo & excommunicare.

Sed Contra. Ligatus corporaliter non potest alium ligare: Sed vinculum spirituale est fortius, quam corporale. Ergo excommunicatus non potest alium excommunicare; cum excommunicatio sit vinculum spirituale.

Respondeo dicendum, quod usus jurisdictionis est in comparatione ad alium hominem. Et ideo cum omnis excommunicatus a communione fidelium separetur, quilibet excommunicatus usu jurisdictionis privatur. *Et quia excommunicatio est jurisdictionis, ideo excommunicatus excommunicare non potest: Et eadem ratio est de suspenso a jurisdictione.* si enim sit suspensus ab ordine tantum, tunc non potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea quæ sunt jurisdictionis: & e contra si sit suspensus a jurisdictione, & non ab ordine, non potest ea quæ sunt jurisdictionis, sed potest ea quæ sunt ordinis: si autem ab utroque, tunc neutrum potest.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis excommunicatus, vel suspensus non amittat jurisdictionem, amittit tamen jurisdictionis usum.

Ad secundum dicendum, quod conficere consequitur potestatem characteris, qui indelebilis est. & ideo homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secus autem de excommunicatione, quæ jurisdictionem sequitur, quæ auferri potest, & ligari.

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi, sicut ethnicus*. *Quæcumque alligaveritis super terram*, &c. Hic enim insinuatum est, quod excommunicatus non potest excommunicare. Auctoritas enim excommunicandi, ut patet ibi, datur Ecclesiæ : unde inquit : *si Ecclesiam non audierit*. Quasi dicat, qui excommunicaturus est alium, debet esse de Ecclesia. Cum igitur excommunicatus sit extra Ecclesiam, sequitur ab oppositis, esse de mente Euangelii, quod excommunicatus non potest excommunicare. Item habes : quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse supra, *quæst.* 19. *art.* 6. vel *qu.* 20. *ar.* 3. *append.* per Decreta Patrum, quod excommunicatus non potest excommunicare. Vide ibi ex 24. *qu.* 1. citata ad literam, *cap. Audivimus*, *cap. Aperte*, *cap. Miramur*. His nunc ex eadem *qu.* 1. addas *cap. Ait Cælestinus*. Quamvis enim de hæreticis loquatur secundum planissimum sensum, tamen adducta ibi ratio itidem verificatur de excommunicatis, idipsumque concludit. Introducit namque, quod quidam hæreticus jam ab Ecclesia per excommunicationem remotus excommunicavit quendam alium : & respondet ipse Papa, quod talis ab eo excommunicatus, non est excommunicatus. *Nec judicamus*, inquit, *eum esse remotum*, *quia non poterat quemquam ejus removere sententia*, *qui jam se præbuerat ipse removendum*. Hæc ille ibi. Ecce, quod Papa in hoc, quod ab Ecclesia remotus est, fundat vim rationis suæ : & in hoc excommunicatus, licet non est hereticus, convenit cum hæretico, quandoquidem ab Ecclesia remotus est. Simili modo alia ibi, ut supra, citata expendas, & intelligas. Immo, excommunicatio tunc est nulla, quando fertur ab excommunicato secundum *glos. Sexti Decretalium*, *titul. de sentent. excommunicat. capit. Præsenti*, ubi multa in suum favorem citat ipsa glossa. *Secundo* habes : quomodo per rationem supradicta Scripturarum, & Patrum, pro quanto excommunicatum innuunt excommunicare non posse, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides : quomodo ex iis, &c.

AR-

ARTICULUS IV. 88

Utrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

S. Thom. 4. d. 18. q. 1. art. 3. qu. 1. & seq.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare. Quia Angelus Dei major erat Paulo: Matth. 11. *Qui minor est in regno cœlorum, major est illo*, quo *nemo inter natos mulierum major:* Sed Paulus excommunicavit Angelum de cęlo, ut patet Galat. 1. Ergo homo potest Superiorem excommunicare.

2. Præterea. Sacerdos aliquando excommunicat in generali pro furto, vel pro aliquo hujusmodi: Sed potest contingere, quod ipsemet fecit, vel superior, aut æqualis. Ergo aliquis potest se, vel æqualem, vel superiorem excommunicare.

3. Præterea. Aliquis potest Superiorem absolvere in foro pœnitentiali, vel æqualem, sicut cum Episcopi suis subditis confitentur, & cum unus sacerdos alteri venialia confitetur. Ergo videtur, quod etiam excommunicare aliquis superiorem, vel æqualem possit.

Sed Contra. Excommunicatio est actus jurisdictionis: Sed aliquis non habet in se jurisdictionem, quia in eadem causa non potest quis esse judex, & reus, nec iterum in superiorem, vel æqualem. Ergo non potest aliquis superiorem, vel æqualem, aut se excommunicare.

Respondeo dicendum, quod cum per jurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu ejus, in quem habet jurisdictionem, quia judex est ejus, ideo nullus habet in seipsum, vel in superiorem, vel æqualem jurisdictionem; *& per consequens nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem, aut æqualem.*

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus loquitur sub hypothesi, idest si poneretur Angelus peccare. sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior. Nec est inconveniens, quod in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

Ad secundum dicendum, quod in tali casu nullus excommunicatur; quia par in parem non habet imperium.

Ad

Ad tertium dicendum, quod absolutio, & ligatio in foro confessionis est quoad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior redditur inferior per peccatum: Sed excommunicatio est in judicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quod peccat. Unde non est similis ratio de utroque foro. Et tamen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absolvere, nec superiorem, aut æqualem de mortali, nisi ex commissione sibi facta: De venialibus autem potest; quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus remittuntur. unde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a Papa *Innocentio III.* quod non potest quis excommunicare semetipsum, æqualem, vel superiorem. Hoc autem insinuavit tunc radicaliter, quando dixit Archiep. *Cantuariensi* scribens, & habetur de elect. & elect. potest. cap. Innotuit: „ Quamvis canon Lateranensis Concilii ab Alexandro editus non legitime genitos adeo persequatur, quod electionem talium innuat nullam esse; nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari post eum, immo eadem potestate functuris: cum non habeat imperium par in parem. „ Hæc ibi. Unde liquido patet, quod Concilium unum generale per censuras a se latas non intendit ligare, neque ligat Concilium generale posterius; ut dicit S. Th. determinans, quod in symbolo fidei licite explicatum fuit ly *Filioque*, etiam stante censura Concilii prioris, quod nihil adderetur symbolo. Vide 1. *par. qu.* 36. *art.* 2. ad 2. conjungendo huic 2. 2. *q.* 1. *a.* 10. ad 2. Item a *Nicolao* Papa Michaeli Imperatori scribente: „ Nunc autem divina inspiratione, non nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere, si tamen audire velitis, non posse quemquam rite ab his, qui inferioris dignitatis, vel ordinis sunt, judicialibus submitti definitionibus. *Hæc ibi*; *& recitantur dist.* 21. *Item in ead. ab eod.* „ Submittitur Ignatius minorum, inferiorum, & subjectorum deliberationibus, e contra sacris canonibus præcipientibus, & exemplis sanctorum Patrum: semper ubi est major aucto-

,, ritas, eundum esse, ut in omnibus controversiis ,, ad potioris sedis judicia dirigantur: quod non ,, solum a catholicis, verum etiam ab ipsis constat ,, observandum esse hæreticis. *Hæc ibi*. *Item ab eod. in ead. tit. dist.* ,, In tantum hanc præsumptio- ,, nem sancti Patres apud Chalcedonem detestati ,, sunt, ut Dioscorum Alexandrinum Antistitem in- ,, ter cætera, potissimum idcirco sine ulla restitu- ,, tione damnaverint, quia ponens in cœlum os ,, suum, lingua ejus transeunte super terram, ex- ,, communicationem in sanctum Leonem Papam di- ,, ctavit. *Hæc ibi*. *Item a Concilio Martini Papę*: ,, Presbyter, præsente Episcopo, non signet infan- ,, tes, nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum. ,, Hæc ibi; & recitantur dist. 95. Unde patet a fortiori, quod inferior excommunicare non potest superiorem. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto nullum dicunt posse excommunicare seipsum, æqualem, aut superiorem, & intelligas, & declares, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 89

Utrum in aliquam Universitatem sententia excommunicationis ferri possit.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod in aliquam Universitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim, quod aliqua universitas sibi in malitia colligatur: Sed pro malitia, in qua aliquis contumax extiterit, debet excommunicatio ferri. Ergo potest in aliquam universitatem ferri excommunicatio.

2. Præterea. Illud quod est gravissimum in excommunicatione, est separatio a sacramentis Ecclesiæ: Sed aliquando tota civitas interdicitur a divinis. Ergo & excommunicari universitas aliqua potest.

Sed Contra est Gloss. Aug. (*interl. sup. illud: Vis, imus &c. & hab. ex Aug. epist. 75. tom. 2. & cap. Si habes, 24. quæst. 3. & cap. Romana, de sent. excom. in 6.*) Matth. 13. quæ dicit, quod *princeps, & multitudo non est excommunicanda*.

Respondeo dicendum, quod excommunicari non debet aliquis, nisi pro peccato mortali: Peccatum autem in actu consistit: Actus autem non est communitatis, sed singularium personarum ut frequenter. *Et ideo singuli de communitate excommunicari pos-*

possunt, *non autem ipsa communitas*: Et si quandoque etiam actus sit alicujus totius multitudinis, ut quando multi navem trahunt, quam nullus per se trahere posset: tamen non est probabile, quod aliqua communitas ita tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes. Et quia *non est Dei, qui judicat omnem terram, ut condemnet justum cum impio*, ut dicitur Genes. 18. *ideo Ecclesia*, *quæ Dei judicium imitari debet*, *satis provide statuit*, *ut communitas non excommunicetur*, ne cum loliis, & zizaniis simul eradicetur & triticum.

Ad primum ergo patet solutio ex dictis, nempe quod credibile non est, communitatem totam in malitia colligari.

Ad secundum dicendum, quod suspensio non tanta pœna est, quanta excommunicatio; quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragiis, sicut excommunicati. Unde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum Regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis. Et ideo non est simile de excommunicatione, & suspensione.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a scripturis, quod universitas excommunicari non potest. Hoc autem insinuatum est Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus*, &c. *sit tibi*, *sicut ethnicus*, &c. *Quæcunque alligaveritis super terram*, &c. Vides enim hic, quod, quando datur potestas excommunicandi, datur autem per ly *quæcumque alligaveritis*, &c. præmittitur sermo de singulari persona per ly *frater tuus*, & non de communitate tota. Ac si dicatur per hoc, quod excommunicari potest persona, non autem tota communitas. Item *Matth.* 10. insinuatum est idem per ly *in viam gentium ne abieritis*, *& in civitates Samaritanorum ne intraveritis*. Hic enim interdicuntur duæ totæ communitates, sc. Samaritani, & gentes: quæ tamen, juxta superius dicta *Matth.* 18. excommunicandæ non erant. Item ab *Innoc. IV.* in Concil. *Lugdunensi* sic. *Romana ecclesia*, *&c.*, „ In universitatem, vel collegium pro- „ ferti excommunicationis sententiam penitus pro- „ hibemus, volentes animarum periculum vitare, „ quod ex inde sequi posset, cum nonnunquam con- „ tingeret, innoxios hujusmodi sententia irretiri, „ sed in illos dumtaxat de collegio, vel universita- „ te, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur.

Hæc

Hæc ibi, *& recitantur*, *de sent. excomm. in 6. Item a Bonifacio VIII. sic* „ Quanquam pedagiorum exa- „ ctiones, *&c.* Qui vero contrafecerint, si personæ „ fuerint singulares, excommunicationis, si autem „ collegium, vel universitas castri, civitatis, seu „ loci alterius cujuscunque, ipsa civitas, castrum, „ vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant. *Hæc ibi*, *& recitantur de censibus in 6. Item a Papa Jo. 22. sic.* „ Si fratrum, & coepiscoporum, *&c.* „ Alioquin in omnes, & singulos Patriarchas, Prælatos, & superiores, & inferiores, Reges, &c. nisi „ infra duorum mensium spatium a die datæ præ- „ sentium numeranda penitus resipuerint, vel se li- „ centia sedis Apostolicæ super hoc ostenderint com- „ municatos, excommunicationis in singulares per- „ sonas, & in terras, & loca ipsorum, & quaslibet „ comunitates, universitates, villas interdicti sen- „ tentias de fratrum nostrorum consilio publice „ promulgamus. *Hæc ibi*, *& recitantur in extravagan. Jo. 22. Ne sed. vacan. aliq. innov. Item a Papa Bonifacio VIII.* Si ad Episcopum, & capitulum „ communiter pertineat collatio præbendarum, mor- „ tuo Episcopo, vel a beneficiorum collatione sus- „ penso, poterit capitulum vacantes conferre præ- „ bendas, *&c.* Idem poterit Episcopus, si capitulum „ ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singu- „ lariter omnes de capitulo majoris excommunica- „ tionis vinculo innodari. „ Hæc ille, & recitantur, ne sede vacan. aliq. innov. in 6. Ecce, quod, secundum omnes hos Pontifices Maximos, universitas excommunicari non debet. *Secundo* habes: quomodo per rationem supradicta patrum, & scripturarum, pro quanto in universitatem excommunicationem ferri non debere insinuant, & intelligas, & defendas. *Tertio* vides: qumodo ex iis Angelica hæc doctrina, &c.

ARTICULUS VI. 90

Utrum ille qui semel est excommunicatus, excommunicari possit ulterius.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod ille qui semel est excommunicatus, ulterius excommunicari non possit. Nam 1. Cor. 5. dicit Apost. *Quid enim mihi de his, qui foris sunt, judicare?* Sed excommunicati jam sunt extra Ecclesiam. Ergo super eos Ecclesia judicium non habet, ut possit eos iterum excommunicare.

2. Præ-

2. Præterea. Excommunicatio est separatio quædam a divinis, & a communione fidelium: Sed postquam est aliquis privatus aliquo, non potest iterum illo privari. Ergo unus excommunicatus non potest iterum excommunicari.

Sed Contra. Excommunicatio quædam pœna est, & medicinale remedium: Sed pœnæ omnes, & medicinæ iterantur, cum causa exigit. Ergo & excommunicatio iterari potest.

Respondeo dicendum, quod *ille qui excommunicatus est una excommunicatione, potest iterum excommunicari*, vel per ejusdem excommunicationis iterationem ad majorem sui confusionem, ut sic a peccato resiliat, vel propter alias causas; Et tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ, pro quibus aliquis excommunicatur.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus loquitur de Paganis, & aliis infidelibus, qui non habent characterem, per quem annumerati sint populo Dei. Sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est indelebilis, ideo semper remanet baptizatus aliquo modo de Ecclesia: Et sic Ecclesia semper de ipso judicare potest.

Ad secundum dicendum, quod privatio, quamvis non recipiat *magis*, & *minus* secundum se; recipit tamen *magis*, & *minus* secundum causam suam: & secundum hoc excommunicatio potest iterari: & magis est elongatus a suffragiis Ecclesiæ, qui pluries est excommunicatus, quam qui semel tantum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse insinuatum a Conciliis, & summis Pontificibus; quod excommunicatus potest iterum excommunicari, sive ex eodem facto, sive ex diversis. Id autem insinuatum fuit a Papa *Gregorio Nono* in Concilio generali *Lugdunensi*, sic. *Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia*, &c. *Eos, qui absolutionem hujusmodi vi, vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere*. Hæc ibi, & recitantur de his, quæ vi, & met. cau. fin. in 6. Si vis videre hunc canonem totaliter ad literam: vide supra *q.* 21. *a.* 4. not. post conclusionem 4. Ecce, quod excommunicatus jam, quia quærit absolutionem inferendo vim, vel metum, iterum excommunicandus decernitur a Papa, sacro approbante Concilio. Item ab *Alexan-*

dro Tertio in Concil. *Lateranensi* . „ Ita quorundam, *&c.* tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, & excommunicationi subjectos rerum suarum per Principes Catholicos, & consules civitatum mulctari, & capientium fieri servos censemus. Præcipimus etiam, ut per ecclesias maritimarum urbium crebra, & solemnis in eos excommunicatio proferatur. *Hæc ibi*; *& recitantur de Judæis*, *&c. Nota ly* „ crebra, & solemnis excommunicatio in eos proferatur. *Item a Papa Adriano Secundo* (*ut refertur in Synodo* 8. *Constantinopo. act.* 7.) „ Photium, qui, licet a prædecessore nostro, & a nobis pro criminibus ante patratis damnatus jure, & anathematizatus sit, nunc tamen, quia recentioribus excessibus priores iniquitates transcendit, & ponens in cœlum os suum adversus veneranda Sedis Apostolicæ privilegia nova temeritate prorupit, cui resistere minime formidavit, Apostolicæ auctoritatis censura iterato damnamus, & anathematis nexibus innodamus. *Hæc ille*, *cujus sententiæ subscripserunt alii Episcopi*. *Item a Papa Clemente Quinto in Concilio Viennensi*. „ Gravi nos, *&c.* Necnon excommunicatos publice, & interdictos, qui in ipsis Ecclesiis nominatim a celebrantibus, ut exeant, moniti, remanere præsumpserint, excommunicationis sententia (a qua per Sedem dumtaxat Apostolicam possint absolvi) sacro approbante Concilio innodamus. *Hæc ibi*, *& recitantur de sentent. excommun. Clement. Item a Joanne septimo Papa*. „ Engeltrudam noveris anathemate, quod ab ipso Christi corpore, quod est Ecclesia, recidit, crebro percussam esse. „ Hæc ille; & recitantur 3. 4. Nota ly *crebro*. Faciunt etiam aliqua hic dicta pro *qu.* 24. *art.* 3. Unde mirandum non est, immo tanquam regula tenendum, quod pro diversis motivis adducuntur iidem canones in diversis locis articulorum: nam ad plura loca secundum diversas considerationes valent. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto semel excommunicatum sentiunt posse denuo excommunicari, & intelligas, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO XXIII.

De participatione cum excommunicatis, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de participatione cum excommunicatis.

Circa quod quæruntur tria.

Primo. Utrum liceat excommunicato participare in pure corporalibus.

Secundo. Utrum participans excommunicato sit excommunicatus.

Tertio. Utrum participare excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

ARTICULUS I. 91

Utrum excommunicato liceat communicare in pure corporalibus.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod liceat excommunicato communicare in pure corporalibus. Excommunicatio enim est actus clavium: Sed potestas clavium se extendit ad spiritualia tantum. Ergo per excommunicationem non prohibetur, quin unus alii in corporalibus communicare possit.

2. Præterea. *Quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat: (vide qu. 11. art. 1. arg. 1.)* Sed ex præcepto charitatis tenemur inimicis subvenire; quod sine aliqua communicatione fieri non potest. Ergo licet alicui excommunicato in corporalibus communicare.

Sed Contra est, quod dicitur 1. Cor. 5. *Cum ejusmodi nec cibum sumere.*

Respondeo dicendum, quod *duplex* est excommunicatio. *Una* est minor, quæ separat tantum a participatione sacramentorum, sed non a communione fidelium. *Et ideo tali excommunicato licet communicare; sed non licet ei sacramenta conferre. Alia* est major excommunicatio: & hæc separat hominem a sacramentis Ecclesiæ, & a communione fidelium. *Et ideo tali excommunicatione excommunicato communicare non licet.* Sed quia Ecclesia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit,

cit, *ideo excipiuntur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet, sc. in his quæ pertinent ad salutem*: quia de talibus homo licite potest cum excommunicato loqui: potest etiam & alia verba interserere, ut facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. *Excipiuntur etiam quædam personæ, ad quas specialiter pertinet provisio excommunicati; sc. uxor, filius, servus, rusticus, & serviens*. Sed hoc intelligendum est de filiis non emancipatis: alias tenerentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur, quod licet excommunicato communicare, si ante excommunicationem se ei subdiderant, non autem si post. Quidam autem intelligunt e converso, sc. quod superiores possunt licite communicare inferioribus. Alii vero contrarium dicunt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus sunt eis obligati; quia sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum, ita superiores ad providentiam inferiorum. *Sunt etiam quidam casus excepti; sicut quando ignoratur excommunicatio; & quando aliqui sunt peregrini, & viatores in terra excommunicatorum*, qui licite possunt ab eis emere, vel etiam accipere eleemosynam. *Et similiter si aliquis videat excommunicatum in necessitate*: quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei providere. Et ista hoc versu continentur:

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Ut *utile* referatur ad verba salutis, *lex* ad matrimonium, *humile* ad subjectionem. cætera patent.

Ad primum ergo dicendum, quod corporalia ad spiritualia ordinantur. Et ideo potestas, quæ se extendit ad spiritualia, etiam ad corporalia se extendere potest: sicut ars, quæ est de fine, imperat de his quæ sunt ad finem.

Ad secundum dicendum, quod in illo casu, in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, non prohibetur, ut ex dictis patet. (*in cor. art.*)

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem elidas errorem *Joannis Uvicleff*, ut refertur *qu.* 21. *ar.* 1. *append.* dicentis: excommunicationem non esse timendam. Cui concordat *Lutherus*, ut ibi. Vides enim hic; quantis incommodis excommunicatio afficiat excommunicatum; ut non tantummodo illum, sed etiam alios sibi comparticipes vehementer damnificet. Et ratione hac adducitur nunc prædictus

er-

error. Unde colligitur, quod dicere, excommunicationem non esse, & maxime quidem, timendam, stultissimum est. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errorem illum, pro quanto latenter innuit, quod communicantes excommunicato non damnificantur, merito damnari a Papa *Urbano* sic. *Quibus Episcopi non communicant, non communicetis, &, quos ejecerint, non recipiatis. Valde enim est timenda sententia Episcopi, licet injuste liget.* Hæc ibi. 11. q. 3. Facit hoc dictum Urbani magnopere pro *qu.* 21. *art.* 4. Excommunicationem enim injustam ligare, est ipsam habere aliquem effectum. Item a Synodo 8. *Si quis frater aut palam, aut absconse cum excommunicato fuerit locutus, aut junctus communione, statim cum eo excommunicationis contrahit pœnam.* Hæc ibi. 11. qu. 3. Intellige de excommunicatione minori ly *excommunicationis contrahit pœnam*: quamvis etiam excommunicationem majorem contrahat in aliquibus casibus, cum excommunicato participans, infra *art.* 2. Item a Concilio *Carthaginensi* 4. *Qui communicaverit, vel oraverit cum excommunicato, si laicus est, excommunicetur: si clericus, deponatur.* Hæc ibi. 11. q. 3. Item a *Callisto* Papa epist. 2. ad omnes Galliarum episcopos. „ Excommunicatos quosque a sacerdotibus nullus „ recipiat ante utriusque partis examinationem ju„ stam, nec cum eis in oratione, aut cibo, vel po„ tu, aut osculo communicet, nec ave eis dicat: „ quia, quicumque in his, vel aliis prohibitis, ex„ communicatis communicaverit, juxta Apostolo„ rum institutionem & ipsi simili excommunicatio„ ni subjacebunt. Ab his ergo clerici, & laici, se „ abstineant, qui eadem pati noluerint. *Hæc ibi. Item a Beato Petro Apostolo in ordinatione Clementis.* „ Si inimicus est iste Clemens alicui pro acti„ bus suis, vos nolite expectare, ut ipse vobis di„ cat, cum illo nolite amici esse: sed prudenter „ observare debetis, & voluntati ejus absque com„ monitione obsecundare, & avertere vos ab eo, „ cui ipsum sentitis adversum, sed nec loqui „ his, quibus ipse non loquitur: ut unusquis„ que, qui in culpa est, dum cupit omnium „ vestrum amicitias reparare, festinet citius recon„ ciliari ei, qui omnibus præest, & per hoc redeat „ ad salutem: cum obedire cœperit monitis præsi„ dentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus „ ipse amicus non est, & locutus fuerit his, quibus „ ipse non loquitur: unus est & ipse ex illis, qui „ exterminare volunt Ecclesiam Dei, &, cum cor-

„ pore

„ pore vobiscum esse videatur, mente, & animo „ contra vos est. „ Hæc ibi: & recitantur in epistola prima Clementis primi Papæ ad Jacobum fratrem Domini. Adeo igitur excommunicatio timenda est, & hoc contra Uvicleff, propterea hic adductum, ut etiam aliis ab excommunicato valde timenda sit. Item a *Fabiano* Papa epistola prima sic: *Apostoli statuerunt dicentes, cum excommunicatis non est communicandum. Et, si quis cum excommunicatis, avertendo regulas, scienter psallat in domo, aut simul locutus fuerit, aut oraverit, ille communione privetur.* Hæc ibi. Item a canone undecimo Apostolorum. *Si quis cum excommunicato, saltem in domo, locutus fuerit, iste communione privetur.* Hæc ibi. Item a *Concilio Arelatensi*, ut supra *qu.* 21. *ar.* 3. *appen. Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto communicationem in pure corporalibus cum excommunicato non licere dicunt, & intelligas, & probes, & defendas *Quarto*, &c.

ARTICULUS II. 92

Utrum participans excommunicato sit excommunicatus.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod participans excommunicato non sit excommunicatus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gentilis, quam excommunicatus: Sed ille qui participat Gentili, aut Judæo, non est excommunicatus: Ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

2. Præterea. Si ille qui participat alicui excommunicato, est excommunicatus, eadem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus: & sic in infinitum procedetur: quod videtur absurdum. Ergo non est excommunicatus, qui excommunicato participat.

Sed Contra est, quod excommunicatus est positus extra communionem. Ergo qui ei communicat, a communione Ecclesiæ recedit: Et sic videtur, quod sit excommunicatus.

Respondeo dicendum, quod excommunicatio potest in aliquem ferri *dupliciter: Aut* ita quod ipse sit excommunicatus cum omnibus ei participantibus: *Et tunc non est dubium, quod quicunque participat ei, est excommunicatus majori excommunicatione: Aut* est excommunicatus simpliciter: Et tunc *aut* participat aliquis ei in crimine, ei præbendo consilium,

filium, auxilium, aut favorem: *Et sic iterum est excommunicatus majori excommunicatione*: *Aut* participat in aliis; sicut in verbo, vel in osculo, vel in mensa: *Et sic est excommunicatus minori excommunicatione*.

Ad primum ergo dicendum, quod Ecclesia non intendit corrigere infideles, sicut fideles, quorum cura sibi incumbit. & ideo non ita arcet a communione infidelium, sicut a communione fidelium illos, quos excommunicat, super quos habet aliquam potestatem.

Ad secundum dicendum, quod excommunicato minori excommunicatione licet communicare: Et sic excommunicatio non transit in tertiam personam.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias errorem *Joannis Uvicleff*, & *Lutheri* (ut refertur *q.* 21. *art.* 1. *append.*) dicentium, excommunicationem non esse timendam. Item *Lutheri* ejusdem addentis esse procurandam, & non privare hominem communibus spiritualibus ecclesiæ orationibus. In tantum enim timenda est & per articulum hunc, ut etiam participanti cum excommunicato propter damnum sibi inde sequens valde timenda sit. Unde & spiritualibus ecclesiæ orationibus communibus non tantum privat excommunicatum, sed etiam participantem cum eo, utpote eum, qui ex tali participio excommunicationem saltem minorem incurrat. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errores illos (pro quanto participantem cum excommunicato ab omni damno excommunicationis immunem faciunt) damnari merito a Papa *Innocen. III. A nobis ex parte tua fuit quæsitum, utrum is, qui excommunicato in locutione, vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, &c. Respondemus, quod ipse ab accusatione illius poterit removeri, cum primus a communione fidelium sit exclusus, secundus vero tantum a sacramentorum participatione sit remotus*. Hæc ille de exceptionibus. Nota ly *primus*, & ly *secundus*. Primus enim ille excomunicatus erat majore, & volebat secundum accusare: & secundus erat ex locutione, vel oratione habita cum primo excommunicatus minore, & contendebat repellere primum a sui accusatione. Item ab eod. *Innocen. Nuper a nobis, &c.*

In secunda quæstione credimus distinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat scienter, in crimine communicet criminoso ei consilium impendendo, auxilium, vel favorem, aut alias in oratione, vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc videatur ratione damnati criminis delinquere in eum, qui damnavit, ab eo, vel ejus superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda, cum facientem, & consentientem pari pœna constringat, &c. In secundo vero casu a suo Episcopo, vel a proprio sacerdote, poterit absolutionis beneficium obtinere. Quamvis enim & tunc non judicis, sed juris sententia excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonis absolutionem ejus sibi specialiter non retinuit, eo ipso videtur concessisse facultatem aliis relaxandi. Hæc ille de sent. excom. Vide, quam differentiam faciat inter excommunicatum ob participationem in crimine criminoso, idest propter quod lata fuerat excommunicatio, & inter excommunicatum ob participationem in aliis. Faciunt ista Papæ *Innoc.* etiam ad *qu.* 24 *art.* 2. si bene applicentur. Item a *Gregor. IX.* scribente *Actoricensi* Episcopo. *Si concubinæ publice clericorum ecclesiastica censura districtione notantur, eosdem concubinarios non est dubium majoris excommunicationis sententia involvi, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis.* Hæc ille de sent. excom. Item ab *Innoc. IV.* in Concil. *Lugdun. Statuimus, ut nullus judicum participantes cum excommunicato ab eo in locutione, & aliis, quibus ligatur, participans excommunicatione minori, &c. salvis constitutionibus legitime promulgatis contra illos, qui in crimine præsumunt participare damnato.* Hæc ille de sent. excom. in 6. Item a Concil. *Antiocheno* cap. 2. „ Non liceat communicare excommunicatis, neque „ cum his per domos ingredi, cum eis orare, qui „ ecclesiæ non participant in oratione: nec in alteram ecclesiam recipi, qui ab alia excommunicantur. Quod si quis Episcoporum, vel presbyterorum, vel diaconorum, vel etiam, qui in canone detinentur, excommunicato communicare deprehensus fuerit, & hunc oportet communione „ privari, tanquam ecclesiæ regulas confundentem. *Hæc ibi. Item a Synodo 5. Constantinopolitana consess.* 7. „ Placuit universo Concilio; ut, qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive Episcopus, sive quilibet clericus, & tempore excom-

„ mu-

„ municationis suæ ante audientiam communicare „ præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur „ protulisse sententiam. *Hæc ibi*. *Item a Concil. Antisiodorensi can.* 39. „ Si quis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo excommunicatum, „ absque voluntate ipsius, qui eum excommunicavit, sciens receperit, aut cum illo panem manducaverit, vel colloquium habere decreverit, simili sententiæ subjacebit. „ Hæc ibi. Item, a, &c. ut supra *art.* 1. *append.* *Tertio* habes: quomodo per rationem Patrum antedicta, pro quanto participantem excommunicato insinuant esse excommunicatum, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 93

Utrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. Quia Decretalis quædam (*c. Sacris*, *de his*, *quæ vi*, *metuque &c.*) respondet, quod *propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare: quia aliquis debet prius subire mortem*, *quam mortaliter peccet*: Sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cum excommunicato semper esset peccatum mortale. Ergo &c.

2. Præterea. Facere contra præceptum Ecclesiæ est peccatum mortale: Sed Ecclesia præcipit, quod excommunicato nullus communicet. Ergo participare cum excommunicato est peccatum mortale.

3. Præterea. Nullus arcetur a perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali: Sed ille qui participat excommunicato in casibus non concessis, arcetur a perceptione Eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationem. Ergo participans excommunicato in casibus non concessis peccat mortaliter.

4. Præterea. Nullus debet excommunicari majori excommunicatione, nisi pro peccato mortali: Sed aliquis secundum jura (*c.* 3. 4. 16. *& sequ.* 11. *q.* 3.) potest excommunicari majori excommunicatione propter hoc quod excommunicato participat. Ergo participare excommunicato est peccatum mortale.

Sed Contra. A peccato mortali nullus potest absolvere, nisi super eum habeat jurisdictionem: Sed quilibet sacerdos potest absolvere a participatione

cum excommunicatis. Ergo non est peccatum mortale.

Præterea. Pro mensura peccati debet esse pœnæ modus: Sed pro participatione cum excommunicatis secundum communem consuetudinem non imponitur pœna debita mortali peccato, sed magis debita veniali. Ergo non est peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt, quod quandocunque aliquis participat excommunicato vel verbo, vel quocunque dictorum modorum, (*a. præc.*) secundum quos ei communicare non licet, peccat mortaliter; nisi in casibus a jure concessis. (*cap. Quoniam*, 11. *q.* 3.) Sed quia hoc videtur valde grave, quod homo pro uno verbo levi, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excommunicantes laqueum damnationis injicerent, quod in eos retorqueretur, *ideo aliis probabilius videtur, quod non semper peccet mortaliter, sed solum quando in crimine illi participat, vel in divinis, vel in contemptum Ecclesiæ.*

Ad primum ergo dicendum, quod Decretalis illa loquitur de participatione in divinis.

Vel dicendum est, quod similis ratio est de peccato mortali, & de veniali, quantum ad hoc, quia sicut peccatum mortale non potest bene fieri, ita nec veniale. & ideo sicut homo debet prius sustinere mortem, quam peccet mortaliter; ita etiam quam peccet venialiter, illo modo debiti, quo debet veniale vitare.

Ad secundum dicendum, quod præceptum Ecclesiæ directe respicit spiritualia, & ex consequenti legitimos actus. & ideo qui communicat ei in divinis, facit contra præceptum, & mortaliter peccat: qui autem participat ei in aliis, facit præter præceptum, & peccat venialiter.

Ad tertium dicendum, quod aliquis etiam sine aliqua culpa quandoque ab Eucharistia arcetur; sicut patet in suspensis, vel interdictis; quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius, quæ in eis punitur, inferuntur.

Ad quartum dicendum, quod quamvis participare excommunicato sit peccatum veniale; tamen participare ei pertinaciter est peccatum mortale. Et propter hoc potest aliquis excommunicari secundum jura.

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem deturbes errorem *Uvaldensium*, & post *Joannis Uvicleff*, demum *Lutheri* (ut ait Reverend. Dominicus Soto *de just. & jure*, *lib.* 1. *qu.* 7. *art.* 3.) dicentium, quod neque in Pontifice maximo, neque in tota Ecclesia ulla est potestas condendi leges morum. Item quorundam dicentium, quod leges ecclesiasticæ non ligant in foro conscientiæ. Ex primo dicto, crediderim ego, quod *Uvicleff* parturivit istum alium errorem (hic ei tribuitur a Concilio *Constantiens. sessione* 8.) videlicet, quod decretales epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt a fide Christi, & sunt stulti, qui student eis. *Secundo* habes: Quomodo per rationem ostendas, hos errores merito fuisse damnatos a *Leone X.* in Bulla contra errores *Lutheri*: quam damnationem vide *q.* 1. *art.* 1. *append.* & 3. *part.* *q.* 68. *art.* 9. Item a Concil. *Constantiensi* sess. 8. cujus damnationem contra Uvicleff vide *q.* 20. *art.* 3. *app.* Item ab *Anacleto* Papa III. post Petrum, qui fuit natione Græcus, & a B. Petro presbyter factus, in epist. 3. *Si quæ vero causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad hujus sanctæ Sedis apicem eas, quasi ad caput, referte, ut Apostolico terminentur judicio, quia sic dominum velle, ab eoque ita constitutum esse, antedictis testimoniis declaratur. Hæc vero Apostolica Sedes (ut prætactum est) omnium ecclesiarum caput a Domino, & non ab alio constituta est. Et sicut cardine ostium regitur; sic hujus sanctæ Sedis auctoritate omnes ecclesiæ, Domino disponente, reguntur.* Hæc ibi. Ecce, quod Romanus Pontifex habet auctoritatem, & a Domino quidem, condendi canones, & plusquam omnes alii. Item a *Marcello* Papa, & martyre in epist. 1. ad Episcopos Antiochenæ provinciæ. *Rogamus vos, fratres, ut non aliud doceatis, neque sentiatis, quam quod a Beato Petro Apostolo, & a reliquis Apostolis, & Patrib. accepistis*, &c. *Ipse enim caput est totius Ecclesiæ, cui ait Dominus, Tu es Petrus, & super hanc petram*, &c. *Ejus sedes primitus apud vos fuit, quæ postea (jubente Domino) Romam translata est*, &c. *Si vestra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit Sedi, nulla est, quæ ejus non sit subjecta ditioni, ad quam omnes, quasi ad caput juxta Apostolorum, eorumque successorum sanctiones, Episcopi, quibus necesse fuerit, suffugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem, & liberationem,*

nem, unde acceperunt informationem, atque consecrationem, &c. *Episcoporum judicia, & summarum causarum negotia, sive cuncta dubia Apostolicæ Sedis auctoritate sunt agenda, & finienda. Et omnia comprovincialia negotia hujus sanctæ universalis, & Apostolicæ Ecclesiæ sunt retractanda judicio: si hujus Ecclesiæ Pontifex perceperit*. Hæc ibi. & recitantur partim 24. *q*. 1. *rog*. & partim 2. *q*. 6. *ad Romanam Ecclesiam*. Ecce, quanta est auctoritas Pontificis Romani, & sanctionum, idest decretorum, seu canonum ejus, contra *Uvicleff*, & socios. Item a *Nicolao I*. Papa. *Si Romanorum Pontificum decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita, ut, quod vere Sedes Apostolica probavit, hodie teneatur acceptum, &, quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur, quanto potius ea, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis, & multifariis ecclesiæ necessitatibus & fidelium moribus diverso tempore scripsit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet necessitatibus vel opportunitatibus (discretione, vel dispensatione magistra) reverenter assumi* &c. Hæc ille scribens Archiepiscopis, & Episcopis per Galliam constitutis, & recitantur *dist*. 19. *cap*. Item ab eodem scribente ad clerum Constantinopolitanum. *Si decreta Romanorum Pontificum non habetis, de neglectu, atque injuria estis redarguendi. Si vero habetis, & non observatis, de temeritate estis corripiendi, & increpandi*. Hæc ibi: & recitantur *d*. 20. *c. fi*. Ecce, quantum robur obtineant Romanorum Pontificum decreta, Canones, atque leges. Item a Conc. *Lateranensi* sub *Leone X*. sess. 11. sive a Leone ipso ibi sacro eodem approbante Conc. „ Solum „ Romanum Pontificem pro tempore existentem, „ tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus, & potestatem habere, nedum ex sacræ scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac Romanorum „ Pontificum, sacrorumque Canonum decretis, sed „ propria etiam eorundem Conciliorum confessione „ manifeste constat, quorum aliqua referre placuit; „ reliqua vero (utpote notoria) silentio præterire. In Alexandrina enim Synodo legimus, Nicenam Synodum statuisse; non debere absque Romani Pontificis Auctoritate Concilia celebrari. „ Neq; nos latet, Leonem primum Pontific. Ephesinam Synodum secundam ad Chalcedonensem transtulisse, Martinum Papam V. Præsidentibus suis „ in

„ in Concilio Senensi potestatem transferendi Concilium (nulla consensus ipsius Concilii mentione habita) dedisse : Ephesinam quoque primam Synodum Celestino , Chalcedonensem Leoni I. sextam Agathoni , septimam Hadriano , octavam Nicolao Romanis Pontificibus maximam reverentiam exhibuisse , eorundemque Pontificum institutionibus , & mandatis in sacris Conciliis per eos editis , & factis , reverenter , & humiliter obtemperasse , &c. Consueveruntque antiquorum Conciliorum Patres pro eorum , quę in suis Conciliis gesta fuerunt , corroboratione , a Romanis Pontificibus subscriptionem , approbationemque humiliter petere , & obtinere , prout ex Nicęna , Ephesina , Chalcedonensi , sexta Constantinopolitana , septima eadem Nicęna , Romana sub Symmacho , Synodis habitis , earumque gestis manifeste colligitur . „ Hæc ibi . Ecce , quantum Concilia venerentur Canones , leges , sive decreta Romanorum Pontificum in moribus dirigendis , & adeo , ut illorum Pontificum decreta ipsa propriis legibus anteponant , quamvis *Uvicleff* hoc ipsum intelligere noluerit , *ut bene ageret* . Ex illo dicto *Leonis* , scilicet *tanquam auctoritatem super omnia concilia habentem* , verus insinuatur sensus Concilii *Constantiensis* in sessión. 4. & 5. definientis , quod Concilium generale habet immediate potestatem a Christo , cui quilibet , etiam dignitatis Papalis , obedire tenetur . Ex illo , inquam , dicto *Leonis* habetur , quod sensus verus definitionis ipsius est solum pro casu tali , scilicet Schismatis , in quo tunc reperiebatur , Constantiense Concilium loqui , & intelligi velle , non autem absolute . Licet enim nullum generale Concilium legitimus destruat aliud : nam Deus , Conciliis ipsis semper assistens , non est Deus dissensionis , sed pacis , unum tamen ipsorum , scil. posterius , solet declarare aliud , scil. prius : quando clariori notitia prioris opus est , 1. *q.* 50. *art.* 1. *appen.* & *q.* 36. *art.* 2. ad *secundum* . Facit ad eundem verum sensum , quem diximus , Concilii *Constantiensis Eugenius IV.* Papa in libello suo apud Florentiam promulgato , qui incipit *Moyses servus Dei* . Ibi siquidem dicit , quod Concilium *Basileense* in sensum malignum , & a sana doctrina penitus alienum pertraxit Concilium *Constantiense* in hoc , quod ipsum *Basileense* definierat , Concilia generalia habere immediate potestatem a Christo , & esse supra Papam ; quam definitionem prædictus *Eugenius* damnat , & reprobat ad sensum Basileensem . Nec immerito quidem sic loquitur Eu-

 ge-

genius, juxta, *de regulis juris, in lib. 6.* regula 88. *Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem*. Nam Concilium *Basileense* verba decreti *Constantiensis* amplectens contra voluntatem ejusdem Constantiensis eadem verba, non sine gravissimo Ecclesiæ scandalo, factis etiam ipsis retorquebat. Illa enim, quæ Constantiense respectu solum Papæ incerti, & determinaverat, & intelligi voluerat, Basileense contra omne jus trahebat in diversum, idest, ad standum etiam respectu Papæ indubitati: qualis erat Eugenius ipse. Valet multum ad omnia præmissa *Pii II.* Papæ Bulla retractationum omnium scriptorum per eum adhuc in minoribus agentem pro Concilio *Basileensi*, & contra *Eugenium IV.* summum Pontificem. Vide illam totam in tomis Conciliorum ante *Lateranense* novissimum positam, quoniam dignissima est, & scitu necessaria continet. Vide infra *q. 71.* alias 40. *art. 6. in text. & elucid.* Firmissime igitur ex his tenendum est, quod Papa indubitatus, idest, non per schisma, sed canonice electus, est caput Vicarium Christi super totam Ecclesiam catholicam, & immediate habens plenitudinem potestatis ab ipso Christo. Item damnantur errores prædicti in principio appendicis a *quinta Synodo Constantinopolitana*, confess. 1. *Suscipimus autem, & amplectimur epistolas Præsulum Romanæ Sedis Apostolicæ, tam aliorum, quam Leonis sanctæ memoriæ de recta fide scriptas, & de quatuor sanctis Conciliis*, & cæt. *Necessarium est conferri de tribus capitulis, unde quibusdam quæstio nata est. Et ideo petimus, præsidente nobis vestra beatitudine, finem quæstioni imponi Deo placitum*, &c. Hæc ibi. Ecce, quod Romanus Pontifex, hic erat *Vigilius* Papa, cui tunc scribebant, præsidet Conciliis, decretisque suis, finem Deo placitum quæstionibus exortis imponit. Item a *quinta Synodo Constantinopolitana*, actione prima. „ Dominus Ecclesiæ suæ donavit illud scutum semper inexpugnabile adversus hæreses, excitando spiritum Agapeti Romani Pontificis, *& cæt.* neque semel suscipere voluit Anthimum furentem contra divinos canones, *&c.* sed injuriam sacrorum, ac divinorum Canonum vindicans, *&c.* Imperatore nostro catholicam fidem, & divinorum Canonum auctoritatem adjuvante. „ Hæc ibi. Ubi vides, quod non semel Concilium canones Pontificios vocat sacros, atque divinos, quos *Uvicleff* cum suis ita conculcat. Item a Concilio *Toletano III.* decretorum suorum cap. „ Nunc, pace Eccle-

„ siæ

„ fiæ Chrifti mifericordia reparata, omne, quod „ prifcorum Canonum auctoritas prohibet, fit re„ furgente difciplina inhibitum: & agatur omne, „ quod præcepit fieri. Permaneant in fuo vigore „ Conciliorum omnium conftitutiones: fimul & fan„ ctorum Præfulum Romanorum epiftolæ. Nullus „ deinceps ad promerendos honores ecclefiafticos „ contra Canonum ftatuta afpiret indignus. Nihil „ ex hoc fiat, quod fancti Patres fpiritus Dei pleni „ fanxerunt, debere non fieri. Et, qui præfumpferint „ feveritate priorum Canonum diftringantur. „ Hæc ibi. Ubi vides de mente Concilii effe, quod Præfulum Romanorum epiftolæ, & canones a fpiritu Dei proficifcantur. *Tertio* habes: quomodo per rationem oftendas, merito fuiffe infinuatum a fummis Pontificibus *Gregorio VIII.* & *Innocentio III.* quod participans cum excommunicato fimpliciter non incurrit peccatum mortale: dummodo non in contemptum pertinaciter, ac in divinis fiat. Vide fupra *art.* 1. *not. poft probat. conclus. primæ* & *ar.* 2. *append.* ly *nuper a nobis*, &c. & bene applica: fpecialiter ponderando differentiam participantium cum excommunicatis pofitam ab *Innocentio*. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto infinuant, quod participare cum excommunicato in cafibus non conceffis, non femper eft peccatum mortale, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides, quomodo, &c.

QUÆSTIO XXIV.

De abfolutione ab excommunicatione, in tres articulos divifa.

DEinde confiderandum eft de abfolutione ab excommunicatione.

Circa quod tria quæruntur.

Primo. Utrum quilibet facerdos poffit fubditum fuum ab excommunicatione abfolvere.

Secundo. Utrum aliquis poffit invitus ab excommunicatione abfolvi.

Tertio. Utrum aliquis poffit abfolvi ab una excommunicatione, & non ab aliis.

ARTICULUS I. 94

Utrum quilibet Sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absolvere.

S. Tho. in 4. d. 18. q. 2. a. 5. q. 1. & seq.

AD Primum sic procehitur. Videtur, quod quilibet Sacerdos subditum suum possit ab excommunicatione absolvere. Majus enim est vinculum peccati, quam excommunicationis: Sed quilibet sacerdos potest suum subditum a peccato absolvere. Ergo multo fortius ab excommunicatione.

2. Præterea. *Remota causa, removetur effectus*. Sed excommunicationis causa est peccatum mortale. Ergo cum possit quilibet sacerdos a peccato illo mortali absolvere, poterit ab excommunicatione similiter.

Sed Contra. Ejusdem potestatis est excommunicare, & excommunicatum absolvere: Sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare. Ergo nec absolvere.

Respondeo dicendum, quod *a minori excommunicatione quilibet potest absolvere, qui potest a peccato participationis absolvere*: Si autem sit major, *Aut* est lata a judice: *Et sic ille qui tulit, vel ejus Superior potest absolvere. Vel* est lata a jure: *Et tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos potest absolvere: exceptis sex casibus, quos sibi juris conditor, scilicet Papa, reservavit. Primus* est, quando aliquis injicit manus in Clericum, vel in Religiosum. *Secundus* est de illo, qui frangit Ecclesiam, & est denuntiatus. *Tertius* est de illo, qui incendit Ecclesiam, & denuntiatus est. *Quartus* est de illo, qui in divinis communicat scienter excommunicatis nominaliter a Papa. *Quintus* de illo, qui falsificat litteras Sedis Apostolicæ. *Sextus* de illo, qui excommunicatis in crimine communicat. non enim debet absolvi, nisi ab eo qui excommunicavit, etiamsi non sit ejus subditus: nisi propter difficultatem accedendi ad ipsum absolveretur ab Episcopo, vel a Sacerdote proprio, præstita juratoria cautione, quod parebit mandato illius judicis, qui sententiam tulit. *A primo autem casu octo excipiuntur. Primus* est in articulo mortis; in quo a qualibet excommunicatione potest quis a quolibet sacerdote absolvi. *Secundus*, si sit ostiarius alicujus potentis, & non ex odio, vel proposito percussit. *Tertius*, si percutiens sit mulier. *Quartus*, si sit

sit servus, & dominus læderetur de ejus absentia, qui non est in culpa. *Quintus*, si Regularis Regularem percutiat; nisi sit enormis excessus. *Sextus*, si sit pauper. *Septimus*, si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. *Octavus*, si habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alii *septem* casus, in quibus percutiens Clericum excommunicationem non incurrit. *Primo*, si causa disciplinæ, ut Magister, vel Prælatus, percusserit. *Secundo*, si jocosa levitate. *Tertio*, si invenerit eum turpiter agentem cum uxore, vel matre, vel sorore, vel filia. *Quarto*, si statim vim vi repellat. *Quinto*, si ignoret eum esse Clericum. *Sexto*, si inveniat eum in apostasia, post trinam admonitionem. *Septimo*, si transferat se Clericus ad actum penitus contrarium; ut si fiat miles; vel ad bigamiam transeat.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis vinculum peccati sit majus simpliciter, quam excommunicationis: tamen quoad aliquid vinculum excommunicationis est majus, inquantum non solum obligat quoad Deum, sed etiam in facie Ecclesiæ. Et ideo in absolvendo ab excommunicatione requiritur jurisdictio in exteriori foro, non autem in absolutione a peccato: nec exigitur cautio juramenti, sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione, per juramentum enim controversiæ quæ sunt inter homines, terminantur, secundum Apostolum. (*Heb.6.*)

Ad secundum dicendum, quod cum excommunicatus non sit particeps sacramentorum Ecclesiæ, sacerdos non potest absolvere excommunicatum a culpa, nisi sit prius absolutus ab excommunicatione.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per D. Thomam excludas errorem pestiferum *Lutheri* (ut refert *Leo X.*) dicentis; quod Romanus Pontifex Petri successor non est Christi vicarius super omnes totius mundi ecclesias ab ipso Christo in B. Petro institutus. Item cujusdam *Marsilii*, & *Joannis de Lauduno* (ut refert Cardin. Turrecrem. *de Eccles. lib.* 3. *cap.* 37.) dicentium, Papa, Archiepiscopus, Episcopus, ac simplex sacerdos sunt omnes æqualis auctoritatis, ac jurisdictionis ex institutione Christi: sed quod unus plus habeat alio, est ex concessione Imperatoris: &, sicut concessit, ita revocare potest. Item ejusdem *Marsilii* (ut idem Cardinalis refert *de Eccles. lib.* 2. *cap.* 47.) dicentis, quod Papa non habet jurisdictionem coactivam super fideles, nisi in-

quantum concedit Imperator. Item *Jacobi Præpositi* (Prat. *Jacob. Præpos.*) dicentis: Petrus Galilæus solo jure humano factus est primus, & supremus inter reliquos Apostolos: & idem censendum est de quolibet Petri successore. Ergo, secundum istum, jure divino Papa non est super alios Episcopos. Item *Joannis Uvestphali* dicentis, quod Papa sit super omnes, & unus Episcopus super alium, non a Christo, sed humana electione institutum est. Item *Joannis Uvicleff* dicentis, quod post *Urbanum* VI. non est aliquis recipiendus in Papam: sed vivendum est more Græcorum legibus propriis. Item *Ruthenorum* dicentium, Papam verum non fuisse D. Petrum, & Romanæ sedis Antistitem, nec ejus successorem. Item *Erasmi* (ut refert *Jacob. Lap. Stunicæ* post suum itinerarium) dicentis: Monarchia Romani Pontificis post Hieronymi sæculum exorta est: &, quod ætate D. Hieronymi non erat solitum quemquam arcere a communione (quod, novo verbo, vocant excommunicare) nisi qui ad eam pertinuisset ecclesiam: &, quod Romanus Pontifex apud veteres, non appellabatur summus, sed Romanus. Ex omnibus his Erasmi verbis satis probatur (ait idem *Jacob.*) ipsum credere, Romanum Pontificem tunc non habuisse jus excommunicandi, nisi dioecesis Romanæ homines. Item *Pseudoapostolorum* dicentium, quod potestas, quam Christus Romano Pontifici, & cujuscunque successori in Petro concesserat, jam inanis reddita est, & omnino periit ob Pontificum Romanorum malitiam. Item *Marsilii* dicentis, quod Papa post Christi ascensionem non mansit ipsius Vicarius generalis. Item *Aetii*, & *Uvaldensium* (ut refert *Alphons. Cast. adv. hæres.*) dicentium, Episcopum non esse simplici sacerdoti superiorem. Item *Pseudoapostolorum* dicentium, quod Papa aliquem absolvere non potest, nisi ea præditus sit sanctitate, qua polluit B. Petrus. Item *Lutheri* blasphemiam hereticalem dicentis: Pontificum nomen inane prorsus esse, quia re ipsa nihil aliud est, quam regnum diaboli, & potentia robusti venatoris Nemroth. Item ejusdem dicentis: Papam super alios Pontifices mera tyrannide fuisse exaltatum. Contra hos omnes singulos, ac similes, dirigitur præsens articulus sancti Doctoris. Nam articulus præsupponit, Papam esse super Episcopos, hosque super simplices sacerdotes: ac ideo absolutionem excommunicationis eis pro diversitate tribuit: id, quod prædicti errores omnes directe, vel indirecte, destruere moliuntur. *Secundo* habes: quomodo per D. Thomam ostendas, hos

hos merito damnari a *Matt.* 20. Ibi enim Dominus filiis Zebedæi quærentibus principatum præ Petro apud seipsum, cum essent Priores aliis, ut patet ex admissione ipsorum tantum cum Petro ad suscitationem filiæ Archisynagogi, *Mar.* 5. & ad transfigurationem, 9. & ad orationem in horto, 14. significantibus hoc, secundum Chrysost. ut in *Catena aurea D. Thom. super Matth.* per ly *sedere ad dexteram tuam, & ad sinistram in regno tuo*, respondit quod sedere sic, non erat suum dare, nisi quibus paratum erat a Patre suo. Nam per hoc responsum intentioni prædictæ quærentium connexum patet; quod principatus a Christo datus Petro, fuerat olim ab æterno paratus a Patre cœlesti, idest, fuerat jam ab æterno prædestinatum, & fixum a Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, quod talis principatus postmodum a Deo humanato daretur Petro, & in sua persona omnibus successoribus Petri. Propterea ad significandum etiam successores, in plurali dicitur ly *quibus paratum*, &c. Ex hoc igitur loco bene secundum Chrysostomum considerato, monstratur optime; & quod primatus Petri non est quid de repente natum, sed ab æterno a summa Trinitate præordinatum, & quod damnabilis valde est hæresis dicens, quod non est de jure divino talis primatus. Concilium autem *Florentinum* sess. ult. sic: „ Definimus, sanctam „ Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem „ in universum orbem tenere primatum, & ipsum „ Pontificem Romanum successorem esse Beati Pe„ tri Principis Apostolorum, & verum Christi vi„ carium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium chri„ stianorum patrem, ac doctorem existere, & ipsi „ in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi u„ niversalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Chri„ sto plenam potestatem traditam esse, quemadmo„ dum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum, „ & in sacris canonibus continetur. Renovantes in„ super ordinem traditum in canonibus cęterorum „ venerabilium Patriarcharum, ut Patriarcha Con„ stantipolitanus secundus sit post sanctissimum Ro„ manum Pontificem, tertius vero Alexandrinus, „ quartus autem Antiochenus, quintus Hierosolimita„ nus, salvis videlicet privilegiis omnibus, & juri„ bus eorum. *Hæc ibi in literis sanctæ unionis Græ*„ *corum, & Latinorum. Item a* Pio II. *in Bulla re*„ *tractationum omnium pro* Eugenio IV. *contra Sy*„ *nodum* Basileensem. Inter quæ Tertius claruit Eu„ genius ex monasterio sancti Anastasii ad summum „ sacerdotium evocatus, ad quem Divus Bernardus

„ Mo-

,, Monachorum pater non minus doctrinæ fulgore, ,, quam vitæ sanctimonia illustris: Indagamus, in- ,, quit, adhuc diligentius, quid sis; quam geras vi- ,, delicet personam, pro tempore in Ecclesia Dei. ,, Tu es Sacerdos magnus, tu summus Pontifex, ,, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum. ,, Tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu ,, Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, ,, auctoritate Moysen, judicatu Samuel, potestate ,, Petrus, unctione Christus. Tu es, cui claves tra- ,, ditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt & alii quidam ,, cœli janitores, & gregum pastores; sed tu tanto ,, gloriosius, quanto & differentius; utrumque præ ,, illis nomen hæreditasti. Habent illi assignatos si- ,, bi greges, singuli singulos: tibi universi crediti ,, uni sumus. Nec modo ovium, sed & pastorum, ,, tu unus omnium pastor. Hæc Bernardas ad Eu- ,, genium III. scribit, cui supremam, & omnimodam ,, in Ecclesia potestatem concedit. Quod ille de ,, Tertio testatur Eugenio, hoc nos de Quarto, & ,, omnibus aliis Romanis Pontificibus profitemur: ,, quia dignitatis est auctoritas. Liquet igitur, u- ,, num in Ecclesia caput esse, & unum Principem. ,, *Hæc ibi. Nota ly* dignitatis est auctoritas. *Non* ,, *enim dicit bonitatis, vel qualitatis, vitæ, aut* ,, *scientiæ, est auctoritas. Vide* quæst. 17. art. 1. app. ,, *& bene nota. Item a* Bonifacio VIII. *in extr. de* ,, *major. & obed.* Unam sanctam Ecclesiam catholi- ,, cam, & ipsam Apostolicam, urgente fide, credere ,, cogimur & tenere, *&c.* extra quam nec salus est, ,, nec remissio peccatorum, *&c.* una nempe fuit di- ,, luvii tempore Arca Noe, unam Ecclesiam præfi- ,, gurans, unum (Noe videlicet) gubernatorem ha- ,, buit, & rectorem: extra quam omnia subsistentia ,, super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem ,, veneramur, & unicam, dicente Domino in Pro- ,, pheta. Erue a framea Deus animam meam, & de ,, manu canis unicam meam. Pro anima enim, idest ,, pro seipso capite, simul oravit, & corpore, quod ,, corpus unicam, scilicet Ecclesiam, nominavit, ,, propter sponsi, fidei, sacramentorum, & charita- ,, tis Ecclesiæ unitatem, *&c.* Igitur Ecclesiæ unius, ,, & unicæ, unum corpus, unum caput, non duo ,, capita quasi monstrum, Christus videlicet, & Chri- ,, sti Vicarius Petrus, Petrique successor: dicente ,, Domino ipsi Petro: Pasce oves meas. Meas, in- ,, quit, & generaliter, non singulariter, has, vel il- ,, las: per quod commisisse sibi intelligitur univer- ,, sas. Sive ergo Græci, sive alii, se dicant Petro,

,, ejus-

„ ejusque successoribus non esse commissos, fatean-„ tur necesse est, se de ovibus Christi non esse, dicen-„ te Domino in Joanne : Unum ovile „ & unicum „ esse Pastorem. Hæc ibi. Ubi nota ly urgente fi-„ de : non autem concedente Cæsare. „ Et nota ly *sive ergo Graci*, &c. quod si jungas præcedentibus, videlicet, quod extra Ecclesiam illam unam non est salus, nec remissio peccatorum ; videbis, quod taliter dicentes fatentur de necessitate per hoc suum dictum, se non esse in statu salutis. Nota ly *dicente Domino : Pasce* : &c. & ly *unum ovile*, &c. quæ etiam notanda sunt supra in Concilio *Florentino*, & *Pio II.* quoniam ex his moventur ad monarchiam Petri, & successorum confitendam, ut ibi legentibus patere potest, & videbis, primatum Petri non esse novum, nec jure humano inventum, nec regnum diaboli, ut portæ infernales, cum patre suo, mentiuntur : sed ipsum esse antiquius D. Hiero. jure divino, utpote a Christo, institutum, ac ideo ipsius Christi regnum non existens de hoc mundo, *Joan.* 18. Item a, &c. ut supra *qu.* 20. *art.* 1 & 3. *app.* ubi damnatur *Uvicleff*, & de primatu Petri tractatur. Vide etiam de fide, seu de Romana Ecclesia, *qu.* 19. *art.* 3. *append.* Item ab *Anacleto* Græco *Tertio* Papa post Petrum, epist. 3. & habetur dist. 22. *Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis sed ab ipso Domino nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est : sicut ipse Petro Apostolo dixit : Tu es Petrus*, &c. Hæc ibi. Et a *Nicolao* ibid. cap. *Omnes, sive*. Ubi etiam videbis, quod, qui tale privilegium Ecclesiæ Romanæ auferre conatur, dicendus est hæreticus. Idem ergo insinuat dicendum de volentibus ipsi Ecclesiæ auferre alia privilegia data a Christo; puta, quod fides ejus nunquam sit defectura, *Matth.* 28. *Luc.* 22. Ergo Monarchia ista Papæ fuit ante Hieronymum, nec ab Imperatore, nec a Synodis aliquibus, nec ab humano jure dependet : sed Imperator, Synodi, & omne jus humanum sub papali potestate est. Item a *Callisto* dist. 12. cap. Non decet, &c. *Nulli dubium est, quod Apostolica Ecclesia mater sit omnium Ecclesiarum*. Hæc ibi. Item a *Gelasio* 9. *q.* 3. „ Cuncta „ per mundum, *&c.* Apostolica sedes, sine ulla Sy-„ nodo præcedente exolvendi, quos Synodus iniqua „ damnaverat, & damnandi ; nulla existente Syno-„ do, æquam oportuit habeat facultatem : & hæc „ nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus A-„ postolus Domini voce & tenuit semper, & tene-

„ bis.

„ bit. *Hæc ibi. Vide* 17. quæst. 4. cap. Nemini: *ubi*
„ Nicolaus *concorditer loquitur. Item a* Vigilio.
„ Nulli vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti,
„ dubium est, quod Ecclesia Ramana fundamentum,
„ & forma sit Ecclesiarum, a qua omnes Ecclesias
„ principium sumpsisse nemo recte credentium igno-
„ rat: quoniam, licet omnium Apostolorum par
„ esset electio: Beato tamen Petro concessum est,
„ ut ceteris præemineret, unde & Cephas vocatur,
„ quia caput, & primus est omnium Apostolorum.
„ *Hæc ille Papa, & martyr, in epist. ad Lutherum*
„ *7. c. Item a* Leone X. *damnantur errores Lutheri,*
„ *ut patet supra* quæst. 1. art. 1. append. *cui addas*
„ *& particulam Bullæ universalem hanc.* Insuper,
„ quia errores præfati, & plures alii continentur in
„ libellis, seu scriptis cujusdam Martini Lutheri,
„ dictos libellos, & omnia dicti Martini scripta,
„ seu prædicationes in latino, vel quocumque alio
„ idiomate reperiantur, in quibus dicti errores,
„ seu eorum aliquis, continentur, similiter damna-
„ mus, reprobamus, atque omnino rejicimus, & pro
„ omnino damnatis, reprobatis, ac rejectis (ut præ-
„ fertur) haberi volumus. Mandantes in virtute
„ sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis ex ipso
„ incurrendis, omnibus, & singulis utriusque sexus
„ Christifidelibus superius nominatis, ne hujusmodi
„ scripta, libellos, prædicationes, seu schedulas, vel
„ in eis contenta capitula, errores, aut articulos
„ supradictos continentia, legere, asserere, prædica-
„ re, laudare, imprimere, publicare, sive defende-
„ re, per se, vel alium, seu alios directe, vel in-
„ directe, tacite, vel expresse, publice, vel occul-
„ te, aut in domibus suis, sive aliis publicis, vel
„ privatis locis tenere quoquomodo præsumant: qui-
„ nimmo illa statim post harum publicationem, u-
„ bicumque fuerint, per ordinarios, & alios supra-
„ dictos diligenter quæsita, publice, & solemniter
„ in præsentia cleri, & populi, sub omnibus, & sin-
„ gulis pœnis supradictis, comburant. „ Hæc ibi.
Vide supra *qu.* 19. *art.* 5. *not.* 1. & 2. post ad 1. quod malitia non tollit potestatem a prælatis; est Christi sententia. Vide & 1. *par. qu.* 32. *art.* 4. Item supra in addition. *quæst.* 8. *art.* 6. Et, quoniam de Imperatoribus facta est mentio: ideo, quid de Papa senserint maximi, catholicique Imperatores, vide & infra *quæst.* 26. *art.* 3. *app.* Nota, quod hæresis illa *Marsilii*, & *Joannis de Janduno* damnantur in Extravag. *Joann. XXII.* Papæ, quæ incipit: *Licet juxta doctrinam*, ut refert idem Cardinalis, ubi supra.

Ter-

Tertio habes: quomodo per D. Thomam ostendas, Pontifices summos merito excommunicationes sibi quasdam reservasse, ut patet *de sent. excomm.* tam in *Extrav.* quam *in 6.* & *in Clem.* atque *Extrav.* quo suo facto etiam damnarunt supradictos, ac similes errores contra Petri monarchiam. *qu.* 19. *art.* 3. & 4. & 5. & *qu.* 20. *art.* 2. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica hæc doctrina declaretur, & confirmetur.

ARTICULUS II. 95

Utrum aliquis possit absolvi invitus.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod nullus possit absolvi invitus. Spiritualia enim non conferuntur alicui invite: Sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale. Ergo non potest præstari invito.

2. Præterea. Excommunicationis causa est contumacia: Sed quando aliquis non vult absolvi, excommunicationem contemnens, tunc est maxime contumax. Ergo non potest absolvi.

Sed Contra. Excommunicatio contra voluntatem alicui potest inferri: Sed quæ contra voluntatem eveniunt, etiam contra voluntatem amoveri possunt; sicut patet de bonis fortunæ. Ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo invito.

Respondeo dicendum, quod malum culpæ, & pœnæ in hoc differunt, quod culpæ principium est in nobis; quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principium quandoque extra nos est. non enim requiritur ad pœnam, quod sit voluntaria: immo magis est de ratione pœnæ, quod sit contra voluntatem. Et ideo sicut peccata non committuntur nisi voluntate; ita non remittuntur alicui invito. *Sed excommunicatio sicut in aliquem invitum ferri potest, ita etiam invitus ab ea absolvi poterit.*

Ad primum ergo dicendum, quod propositio habet veritatem de illis bonis spiritualibus, quæ in voluntate nostra consistunt, sicut sunt virtutes, quæ non possunt a nolentibus perdi. scientia enim, quamvis sit spirituale bonum, tamen potest a nolente per infirmitatem amitti. Et ideo ratio non est ad propositum.

Ad secundum dicendum, quod etiam manente contumacia, potest aliquis discrete excommunicationem juste latam remittere, si videat saluti illius expedire, in cujus medicinam excommunicatio lata est.

A P-

APPENDIX.

Ex art. habes *primo:* quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a jure Canonico, quod invitus absolvi potest. Hoc autem insinuatum est Extrav. de regul. jur. *Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.* Hæc ibi. Cum ergo excommunicatio contra voluntatem excommunicati, inquantum scilicet invitus excommunicatur, & per voluntatem excommunicantis nascatur: innuere videtur illa regula juris, quod excommunicatio potest etiam dissolvi per voluntatem excommunicatoris contra voluntatem excommunicati, & hoc est, invitum posse absolvi ab excommunicatione: tantoque magis hoc inde videtur, quia inter casus a glossa ibi notatos, in quibus præmissa regula fallit, non annumeratur absolutio excommunicationis, ut patet inspicienti. Unde nota, quod, si inveneris vel Doctores, vel aliqua jura innuere contrarium, intellige sic, quod scil. non debet taliter absolutio fieri, nisi hoc esse expediens judicetur; ut & in responsione ad *secundum* tangitur. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissam regulam juris, pro quanto invitum posse ab excommunicatione solvi, insinuat, & declares, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina præsens declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS III. 96

Utrum aliquis possit absolvi ab una excommunicatione, nisi absolvatur ab omnibus.

Ad Tertium sic proceditur. Videtur, quod aliquis non possit absolvi ab una excommunicatione, nisi absolvatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ: Sed causa excommunicationis est peccatum. Cum ergo aliquis non possit absolvi ab uno peccato, nisi absolvatur ab omnibus, nec in excommunicatione hoc esse poterit.

2. Præterea. Excommunicationis absolutio in Ecclesia fit: Sed ille qui una excommunicatione est irretitus, extra Ecclesiam est. Ergo quamdiu una manet, ab alia absolvi non potest.

Sed Contra. Excommunicatio quædam pena est: Sed ab una pena aliquis liberatur, alia remanente. Ergo ab una excommunicatione, alia remanente, aliquis absolvi potest.

Re-

Respondeo dicendum, quod excommunicationes non habent connexionem in aliquo. *Et ideo possibile est, quod aliquis ab una absolvatur, & in altera remaneat.* Sed circa hoc sciendum est, quod aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno judice: *Et tunc quando absolvitur ab una, intelligitur ab omnibus absolvi, nisi contrarium exprimatur; vel nisi cum quis absolutionem impetrat de una tantum causa excommunicationis, cum tamen pluribus excommunicatus sit.* Quandoque autem est excommunicatus pluribus excommunicationibus a diversis judicibus: *Et tunc absolutus ab una excommunicatione non propter hoc est absolutus ab altera; nisi omnes alii ad petitionem ejus absolutionem ipsius confirmaverint; vel nisi omnes demandent uni absolutionem.*

Ad primum ergo dicendum, quod omnia peccata habent connexionem in aversione voluntatis a Deo, cum qua non potest esse peccatorum remissio. & ideo unum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem.

Nec iterum absolutio ab excommunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatem, ut dictum est. (*in corp. & art. prac.*) Et ideo ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam; ita possibile est, quod ista separatio removeatur quantum ad unam causam, & maneat quantum ad alteram.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a summo Pontifice, quod excommunicatus pluribus potest absolvi ab una altera remanente. Hoc autem insinuatum est ab *Innocentio III.* de sent. excomm. cum pro causa, &c.
„ Cum Archidiaconus in succensorem in communi
„ dormitorio manus injecisset temere violentas, &
„ eum traxisset verberando per claustrum, tu frater
„ Archiepiscope eum ob violentam manuum inje-
„ ctionem, & violationem immunitatis Ecclesiæ fe-
„ cisti excommunicatum publice nunciari, &c. man-
„ damus, quatenus, si vobis constiterit, dictum Ar-
„ chidiaconum ob duplicem causam excommunica-
„ tum fuisse, & expressisse tantum alteram in lite-
„ ris, quas super absolutione sua impetravit, ipsum
„ tanquam excommunicatum satisfacere ecclesiæ suæ

„ pro

„ pro altera monitione præmissa, cogatis. „ Hæc ibi. Nota ly *pro altera*: quoniam per hoc innuere videtur, quod ipse excommunicatus sit quantum ad unam excommunicationem, seu excommunicationis causam, absolutus, & remaneat quantum ad alteram innodatus. Item ab eodem *Innocentio* ibid. c. officii, &c. „ Quæsivisti, utrum is, qui propter plures excessus a pluribus Prælatis excommunicationis est vinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantum satisfacere vult excessu, ab eo sit absolvendus, de quo satisfacere vult eidem, &, cum de alio non satisfecerit alii, absolutus valeat nunciari, *&c.* Super hoc articulo respondemus, quod supprimenti veritatem absolutio surrepta non prodest, & veritatem intelligens absolutionem hujusmodi exhibere non debet. „ Hæc ibi. Quasi responderit per distinctionem hanc. Talis pluribus excommunicationibus involutus *aut* syncere tibi totam exprimit veritatem facti, *aut* dolose aliquid de veritate tacet, ut facilius absolutionem surripiat. Si hoc *secundo* modo, tunc absolutio judicatur esse surrepta, & consequenter nec valet, nec prodest aliquid: si autem *primo*, absolutio exhiberi non debet, cum de omni excessu prælatis omnibus nolit satisfacere, tamen, si exhibeatur, valet, cum non sit surrepta. Alioquin idem esset judicium de surrepta, & non surrepta: quod est absurdum: valet, inquam, & prodest quantum ad levamen unius excommunicationis: sed non quantum ad hoc, quod ab omnibus sit absolutus, & consequenter nec quantum ad hoc, quod simpliciter absolutus valeat nuntiari populo, ut ei possit tuta conscientia communicare. Pro quo facilius intelligendo scias, quod ex interrogatis percipitur sensus respondentium (ut sapientibus patet.) Reassumatur ergo interrogantis quæsitum: ut melius pontificis mens intelligatur: Quærebat ergo interrogans, an pluribus excommunicatus esset absolvendus ab una excommunicatione: cum de aliis non fuerit absolutus, valeret simpliciter absolutus nunciari, idest ad consortium admitti. Respondendo igitur Papa, quod absolutionem exhibere non debet, & quod absolutio talis non prodest, intelligere videtur, secundum quod Interrogatio quærebat (prudentis enim & hoc est,) quasi dixisset. Absolutio exhiberi non debet, & exhibita non prodest ad hoc: ut talis sic absolutus valeat in consortium aliorum admitti. Talis ergo absolutus quidem est secundum quid, idest, secundum unam causam: sed non simpliciter, idest, non secundum omnes, & ideo a consortio aliorum jure ar-

arcendus judicatur. Vide supra in responsione ad *secundum* cum corollario. Quando ergo unus primo absolvit pluribus excommunicationibus innodatum, quamvis absolutio teneat (nisi dolose causa aliqua occultetur, ut patet per ly *veritatem occultanti absolutio surrepta*, &c. *ex parte de offi. jud. ordin.*) non debet tamen ipsum denunciare absolutum, nec ab aliis est ei communicandum, donec fuerit absolutus ab omnibus: quoniam, qui est excommunicatus in una ecclesia, excommunicatus est quoad omnes, 4. q. 5. *Quisquis*. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta summi Pontificis, pro quanto innuunt excommunicatum pluribus posse ab una absolvi, altera remanente (licet quidam aliter textus prædictos glossare videantur) & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXV.

De Indulgentia secundum se, in tres articulos divisa.

Consequenter considerandum est de Indulgentia. Et *Primo* de ea secundum se. *Secundo* de facientibus Indulgentiam. *Tertio* de recipientibus eam.

Circa primum quæruntur tria.

Primo. Utrum per Indulgentiam possit aliquid remitti de pena satisfactoria.
Secundo. Utrum Indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur.
Tertio. Utrum pro temporali subsidio sit Indulgentia facienda.

ARTICULUS I. 97

Utrum per Indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

Ad Primum sic proceditur. Videtur, quod per Indulgentiam non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria. Quia super illud 2. Timoth. 2. *Negare seipsum non potest*, dicit Glossa, (*interl. Petri Lomb.*) *quod faceret, si dicta sua non impleret*: Sed ipse dicit Deuteron. 25. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus*. Ergo non potest aliquid remitti

ti de pęna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

2. Præterea. Inferior non potest absolvere ab eo, ad quod superior obligavit: Sed Deus in absolvendo a culpa obligat ad pęnam temporalem, ut dicit Hugo de S. Victor. (*tract. 6. Sum. sent. cap. 11. a med.*) Ergo nullus homo potest absolvere a pęna illa, aliquid inde dimittendo.

3. Præterea. Hoc ad potestatem excellentiæ pertinet, ut sine sacramentis effectus sacramentorum tradatur. Sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis, nisi Christus. Cum ergo satisfactio sit pars sacramenti pœnitentiæ, operans ad dimissionem pęnæ debitæ, videtur quod nullus homo purus possit dimittere debitum pęnæ sine satisfactione.

4. Præterea. Potestas ministris Ecclesiæ non est tradita in destructionem, sed in ædificationem: Sed hoc ad destructionem pertineret, si satisfactio, quæ ad utilitatem nostram inducta est, inquantum remedium præbet, tolleretur. Ergo potestas ministrorum Ecclesiæ ad hoc se non extendit.

Sed Contra. 2. Cor. 2. *Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi*: Glos. (*interl.*) *idest ac si Christus donasset*: Sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione pœnam peccati; ut patet Jo. 8. de muliere adultera. Ergo & Paulus potuit. Ergo & Papa potest, qui non est minoris potestatis in Ecclesia, quam Paulus fuit.

Præterea. Ecclesia universalis non potest errare: quia ille qui in omnibus *exauditus est pro sua reverentia*, (*Hebr. 5.*) dixit Petro super cujus confessione Ecclesia fundata est, *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua*, Luc. 22. Sed Ecclesia universalis Indulgentias approbat, & facit. Ergo Indulgentiæ aliquid valent.

Respondeo dicendum, quod *ab omnibus conceditur*, *Indulgentias aliquid valere*: quia impium esset dicere, quod Ecclesia aliquid vane faceret. Sed quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu pęnæ, quam quis in Purgatorio secundum judicium Dei meretur; sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua sacerdos obligavit pęnitentem ad pęnam aliquam, vel ad quam etiam obligatur ex Canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. *Primo*, quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est, (*Matth. 16.*) ut quod in terra remitteret, in cęlo remitteretur. Unde remissio, quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et *præterea* Ecclesia hujusmodi Indulgen-

tias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret; quia remitteret ad graviores pęnas, scilicet Purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis.

Et ideo aliter dicendum, quod valent & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad judicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem, & confessionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non. Ratio autem, quare valere possint, est unitas corporis mystici, in qua multi in operibus pœnitentiæ supererogaverunt ad mensuram debitorum suorum; & multas etiam tribulationes injustas sustinuerunt patienter, per quas multitudo pęnarum poterat expiari, si eis deberetur: quorum meritorum tanta est copia, quod omnem pęnam debitam nunc viventibus excedunt: & præcipue propter meritum Christi, quod etsi in sacramentis operatur; non tamen efficacia ejus in sacramentis includitur, sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorum. Dictum est autem supra, (*qu.* 13. *ar.* 2.) quod unus pro alio satisfacere potest. Sancti autem, in quibus superabundantia operum satisfactionis invenitur, non determinate pro isto, qui remissione indiget, hujusmodi opera fecerunt; alias absque omni indulgentia consequeretur remissionem) sed communiter pro tota Ecclesia; sicut Apostolus ait, se *adimplere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia*, ad quam scribit Coloss. 1. Et sic prædicta merita sunt communia totius Ecclesiæ. Ea autem quæ sunt alicujus multitudinis communia, distribuuntur singulis de multitudine, secundum arbitrium ejus qui multitudini præest. Unde sicut aliquis consequeretur remissionem pęnæ, si alius pro eo satisfecisset; ita si satisfactio alterius sibi per eum, qui potest, distribuatur.

Ad primum ergo dicendum, quod remissio, quæ per Indulgentias fit, non tollit quantitatem pęnæ ad culpam; quia pro culpa unius alius sponte pęnam sustinuit, ut dictum est, (*in corp. ar.*)

Ad secundum dicendum, quod ille qui Indulgentias suscipit, non absolvitur, simpliciter loquendo, a debito pęnæ; sed datur ei, unde debitum solvat.

Ad tertium dicendum, quod effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus: Et hic effectus non inducitur per Indulgentias; sed faciens Indulgentias pœnam pro eo, quam debuit, solvit de bonis Ecclesiæ communibus, ut ex dictis patet. (*in corp. ar.*)

Ad quartum dicendum, quod majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum. Et quia ex effectu, quem

quem accipiens Indulgentias concipit ad causam, pro qua Indulgentia datur, ad gratiam disponitur, ideo etiam per Indulgentias remedium ad peccata vitanda datur. Et ideo non est in destructionem Indulgentias dare, nisi inordinate dentur. Tamen consulendum est eis, qui Indulgentias consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant, ut etiam ex his remedium consequantur, quamvis a debito pœnæ essent immunes, & præcipue quia quandoque sunt plurium debitores, quam credant.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem explodas errores *Lutheri* (Prat. *Lutheran. Joan. Uvestphal. Pauperes de Lugduno*) impie dicentis, quod indulgentiæ nullius sunt momenti. Item *Jacobi Præpositi* (Prat. *Jacobus Præposit.*) dicentis, quod indulgentiis non est confidendum. Item ejusdem ibidem dicentis, quod merita Sanctorum nulli applicari possunt. Item *Lutheri* (ut refert *Leo X.* in bulla contra ejus errores, quos & damnat) dicentis, quod thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi, & Sanctorum. Item ejusdem ibidem dicentis, quod indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam justitiam. Hinc videas tu, quantum sit cavendum ab opinione recitata, reprobataque in textu: ex quo tam similis huic errori Lutheri videtur. Item habes: quomodo explodas errorem *Uvaldensium* (Direct. Inquisit. 2. *par. qu.* 14.) dicentium; quod indulgentiæ, quæ a Romano Pontifice, seu aliis Prælatis Ecclesiæ conferuntur, nullius sunt valoris, efficaciæ, seu virtutis. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hos omnes merito damnari a Christo dicente ad Petrum Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum, &, quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis: &, quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.* Ubi nota ly *&*, quod immediate ponitur post ly *claves regni cœlorum*. Solutionem a Petro dandam connectit clavibus regni cœlorum. Unde, cum nullibi aliquibus dederit verbatim claves regni cœlorum, nisi soli Petro, oportet dicere, quod potestas Petri ad solvendum est sublimior & latior potestatibus datis aliis. Dedit siquidem aliis potestatem ligandi, atque solvendi Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis*, &c. & Joan. 20. *Quorum remiseritis peccata*, &c. Sed istæ potestates non sunt adeo

por-

porrectæ, ut potestas data Petro. Ex hoc namque, quod soli Petro de clavibus regni cęlorum dandis fit mentio expressa, datur profecto intelligi, quod ejus potestas amplius porrigenda erat, quam aliorum. Petrus ergo ex hac promissione (hæc postea exhibetur ei *Joan. ult.* ut *qu.* 17. *art.* 1. *append.*) potest solvere a peccatis, sicut & illi, quibus dictum est: *Quorum remiseritis peccata*, &c. potest excommunicare, ab eaque absolvere, sicut & illi, quibus dictum est: *Quæcumque alligaveritis*, &c. potest & plus aliquid. Quid est plus? Condonare pœnam temporalem per indulgentias. Si enim per solam absolutionem, vel *in foro pęnitentiæ*, vel in foro judiciali, satisfactionemque impositam, posset pęnam relaxare, tunc quoad modum dimittendi pœnam non plus posset, quam alii. Ut ergo plus possit (ut auctoritas illa vult) poterit modo alio pęnas ipsas dimittere. Non potest autem per jussionem solam, cum potestatem *excellentiæ* Christo propriam non habeat, ut in arg. 3. sed per applicationem thesauri Ecclesiæ, cujus claves habet a Christo, & hoc est posse per indulgentias. Derivabitur tamen postmodum pro arbitrio Petri in alios etiam facultas indulgentias dandi; ut *qu.* 20. *art.* 1. ad 1. insinuatur. Cum itaque Christus nihil *in vanum* contulerit Petro, sequitur luce meridiana clarius, quod indulgentiæ per potestatem Petri datæ aliquid valent, & non tantum quoad forum Ecclesiæ, sed & quoad forum Dei. Non enim absque causa potestati Petro collatæ subintulit Christus ly *&* *in cælis*. Item a Concil. *Trid.* sess. 25. decr. de indulg. „ Cum potestas conferendi indulgentias a Christo Ec„ clesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate con„ cessa divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam „ temporibus, illa usa fuerit: sacrosancta Synodus „ indulgentiarum usum Christiano populo maxime „ salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate „ probatum in Ecclesia retinendum esse docet, & „ præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inu„ tiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia „ potestatem esse negant. *Hæc ibi. Ubi notanda sunt* „ *verba ly* a Christo potestas conferendi indulgentias „ Ecclesiæ concessa, *&* *ly* antiquissimis etiam tem„ poribus illa usa, *&* *ly* maxime salutarem, *&* *ly* „ sacrorum Conciliorum auctoritate probatum. „ Non opus igitur esset alia Concilia in testimonium hujus veritatis adducere verbaliter, & expresse, ex quo Synodus tanta de Conciliorum sacrorum auctoritate meminit pro hac re: tamen ad revincendos contumaces, atque protervos in append. sequentium ar-

articulorum S. Thomæ, prout occasio dabitur, adducentur nonnulla, quæ & ad hunc locum facient. Item ab eodem sess. 21. cap. 9. de reform. *Indulgentias vero*, &c. *debitis temporibus populo publicandas esse decernit*, &c. *ut cœlestes hos Ecclesiæ thesauros ad pietatem exerceri omnes vere intelligant*. Hæc ibi. Indulgentiæ ergo, contra errores supra, sunt thesauri cœlestes; nam Christus, & Sancti, quorum merita sunt in cœlis, sunt Ecclesiæ dati, & applicati. Cæterum de hoc thesauro vide fusius *art. seq. appen.* ne fiat tunc sermo debito prolixior. Item a *Leone X.* in bulla contra errores Lutheri, quam videas supra *qu. 1. art. 1. append.* connectendo *qu. 24. art. 1. append.* Item a *Gregor. IX.* damnantur Uvaldenses sub nomine Pauperum de Lugduno (nominabantur enim & *Uvaldenses*, & *Pauperes de Lugduno*, & *Inzabbatati*) & consequenter tota doctrina, seu errores illorum. Nam, Augustino teste, ut alias dictum est, *quorum damnantur auctores, quomodo eorum capitula recipi possunt?* Sic autem habet Gregorius: „Excommunicamus, & anathematizamus universos hæreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Tossepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscumque nominibus censeantur, *&c.* Damnati vero per Ecclesiam sæculari judicio relinquantur animadversione debita puniendi: clericis prius a suis ordinibus degradatis. „ Hæc ille de hæret. cap. Excommunicamus 2. Vide Roffensem contra *art. 17.* & 19. Lutheri. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Scripturarum, & Patrum, pro quanto indulgentias statuunt aliquid valere etiam in foro cœli, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 98

Utrum Indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiantur.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Indulgentiæ non valeant tantum, quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum, nisi ex vi clavium: Sed ex vi clavium non potest habens clavem dimittere de pena peccati nisi aliquid determinatum, considerata quantitate peccati, & contritionis penitentis. Ergo cum Indulgentiæ fiant pro libito † *al. debito* † instituentis Indulgentiam, videtur quod non valeant tantum quantum pronuntiantur.

Præ-

Præterea. Per debitum pęnæ homo a gloriæ adeptione retardatur, quam summe appetere debet: Sed si indulgentiæ tantum valent, quantum pronuntiantur, in brevi homo per indulgentias discurrens posset ab omni reatu temporalis pęnæ immunis reddi. Ergo videtur, quod deberet his acquirendis, omnibus aliis operibus dimissis, homo vacare.

3. Præterea. Aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remissionis peccatorum consequatur. Si ergo indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur, tunc qui dat unum denarium, & secundo unum alium, & iterum unum alium, plenam absolutionem ab omni peccatorum pęna consequitur: quod videtur absurdum.

4. Præterea. Quandoque datur hoc modo indulgentia, quod qui vadit ad aliquam Ecclesiam, septem annos remissionis consequatur. Si ergo tantum valet indulgentia, quantum prædicatur, ille qui habet domum suam juxta Ecclesiam illam, vel Clerici Ecclesiæ, qui quotidie vadunt, consequuntur tantum, quantum ille, qui a remotis partibus venit; (quod videtur injustum) & iterum, ut videtur, pluries indulgentiam consequitur in die, cum pluries vadat.

5. Præterea. Idem videtur remittere alicui pęnam ultra justam æstimationem, quod remittere absque causa; quia quantum ad hoc quod excedit, non recompensatur: Sed ille qui facit indulgentiam, non posset remittere absque causa pęnam in toto, vel in parte alicui, etiamsi diceret Papa alicui, *Ego remitto tibi omnem pœnam debitam peccato*. Ergo videtur, quod nec possit aliquid dimittere ultra justam æstimationem: Sed indulgentiæ plerumque prædicantur ultra justam æstimationem. Ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

Sed Contra. Job 13. *Nunquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?* Ergo Ecclesia prædicando indulgentias non mentitur: Et ita tantum valent, quantum prædicantur.

Præterea. 1. Corinth. 15. dicit Apostolus: *Si inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra*. Ergo quicunque in prædicatione falsum dicit, fidem, quantum est in se, evacuat; & ita mortaliter peccat. Si ergo non tantum valent, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant indulgentiam prædicantes: quod est absurdum.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est *multiplex* opinio. *Quidam* enim dicunt, quod hujusmodi indulgentiæ non tantum valent: quantum prædicantur

ſed unicuique tantum valent, quantum fides, & devotio ſua exigit. Sed dicunt, quod Eccleſia ad hoc ita pronuntiat, ut quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat; ſicut mater, quæ promittens filio pomum, ipſum ad ambulandum provocat. Sed hoc videtur eſſe valde periculoſum dicere. Sicut enim dicit Auguſtinus in Epiſt. ad Hieronym. (*quæ eſt 8. cir. med. tom. 2.*) *Si in ſacra Scriptura deprehenditur aliquid falſitatis, jam robur auctoritatis ſacræ Scripturæ perit*. Et ſimiliter ſi in prædicatione Eccleſiæ aliqua falſitas deprehenderetur, non eſſent documenta Eccleſiæ alicujus auctoritatis ad roborandam fidem. Et ideo *alii* dixerunt, quod valent tantum, quantum pronuntiantur ſecundum juſtam æſtimationem, non tamen dantis indulgentiam, qui nimis forte æſtimat quod dat, aut ſecundum æſtimationem recipientis, qui nimis parum æſtimare poſſet quod datur; ſed ſecundum juſtam æſtimationem, quæ juſta eſt ſecundum judicium bonorum, penſata conditione perſonæ, & utilitate, & neceſſitate Eccleſiæ; quia uno tempore Eccleſia plus indiget, quam alio.

Sed hæc etiam opinio ſtare non poteſt, ut videtur. *Primo*, quia ſecundum hoc indulgentiæ non valerent ad remiſſionem, ſed magis ad commutationem quandam. Et præterea prædicatio Eccleſiæ a mendacio non excuſaretur; cum quandoque indulgentia prædicetur longe major, quam juſta æſtimatio poſſit requirere, omnibus prædictis conditionibus penſatis: ſicut quando dat Papa indulgentiam, quod pergens ad unam Eccleſiam habeat ſeptem annos indulgentiæ; cujuſmodi etiam indulgentiæ a beato Gregorio in Stationibus Romæ inſtitutæ ſunt. Et ideo *alii* dicunt, quod quantitas remiſſionis in indulgentiis non eſt menſuranda ſecundum devotionem tantum ſuſcipientis, ut *prima* opinio dicebat; neque ſecundum quantitatem ejus quod datur, ſicut dicebat *ſecunda*; ſed ſecundum cauſam, pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur quis dignus, ut talem indulgentiam conſequatur. Unde ſecundum quod accedit ad illam cauſam, ſecundum hoc conſequitur remiſſionem indulgentiæ, vel in toto, vel in parte.

Sed hoc iterum non poteſt ſalvare conſuetudinem Eccleſiæ, quæ interdum majorem pro eadem cauſa, interdum minorem indulgentiam ponit: ſicut rebus eodem modo ſe habentibus quandoque datur unus annus viſitantibus Eccleſiam unam, quandoque quadraginta dies, prout gratiam Papa facere voluerit, indulgentiam conſtituens. Unde quantitas remiſſionis in-

indulgentiæ non est mensuranda ex causa, quæ facit aliquem indulgentia dignum.

Et ideo aliter dicendum est, quod quantitas effectus sequitur quantitatem suæ causæ. „ Causa autem „ remissionis pęnæ in indulgentiis non est nisi abun„ dantia meritorum Ecclesiæ, quæ se habet sufficien„ ter ad totam pęnam expiandam: non autem cau„ sa remissionis effectiva est vel devotio, vel labor, „ vel datum recipientis indulgentiam, aut causa, „ pro qua datur indulgentia. „ Unde non oportet ad aliquid horum proportionare quantitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiæ, quæ semper superabundant. Et ideo secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quod applicentur isti, requiritur auctoritas dispensandi hujusmodi thesaurum, & unio ejus, cui dispensatur, ad eum qui merebatur, (quod fit per charitatem) & ratio dispensationis, secundum quam salvetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt. fecerunt enim ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ in generali. Unde quæcunque causa adsit, quæ in utilitatem Ecclesiæ, & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi. „ Et ideo secundum alios est dicendum, quod in„ dulgentiæ simpliciter tantum valent, quantum „ prædicantur; dummodo ex parte dantis sit aucto„ ritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte „ causæ pietas, quæ comprehendit honorem Dei, & „ proximi utilitatem. „ Nec in hoc sit nimis magnum forum de misericordia Dei, (ut *quidam* dicunt) nec divinæ justitiæ derogatur: quia nihil de pęna dimittitur; sed unius pęna alteri computatur.

Ad primum ergo dicendum, quod clavis, sicut supra dictum est, (*qu.* 19. *ar.* 3.) *est duplex*, scil. *ordinis*, & *jurisdictionis*. Clavis *ordinis* sacramentale quoddam est: Et quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed a Deo, ideo non potest taxare sacerdos, quantum per clavem ordinis in foro confessionis de pęna debita dimittatur; sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinavit. Sed clavis *jurisdictionis* non est quid sacramentale, & effectus ejus arbitrio hominis subjacet: Et hujusmodi clavis effectus est remissio, quæ est per indulgentias; cum non pertineat ad dispensationem sacramentorum talis remissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ. Et ideo etiam Legati non sacerdotes indulgentias facere possunt. Unde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare, quantum per indulgentiam de pęna remittitur: Si tamen inordi-

nate remittat, ita quod homines quasi pro nihilo ab operibus pęnitentiæ revocentur, peccat faciens tales indulgentias: nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

Ad secundum dicendum, quod quamvis hujusmodi indulgentiæ multum valeant ad remissionem pœnæ: tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmii essentialis, quod in infinitum melius est, quam dimissio pęnæ temporalis.

Ad tertium dicendum, quod quando datur indulgentia indeterminate ei, qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium, quod sit conveniens ei qui auxilium dat: & secundum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus, vel minus de indulgentia consequitur. Unde etiam aliquis pauper dans unum denarium consequitur totam indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus tam pium, & fructuosum ita parum dare; sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daret.

Ad quartum dicendum, quod ille qui est vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ Sacerdotes, & Clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui venirent a mille diætis, quia remissio non proportionatur labori, ut dictum est, (*in corp.*) sed meritis quæ dispensantur: sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum est quando indistincte indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur: sicut Papa in generalibus absolutionibus, illis qui transeunt mare, dat quinque annos, aliis qui transeunt montes, tres, aliis unum: Nec tamen, quotiescunque vadit infra tempus Indulgentiæ, toties eam consequitur. quandoque enim ad determinatum tempus datur: ut cum dicitur, *Quicunque vadit ad Ecclesiam talem usque ad tale tempus, habeat tantum de Indulgentia*, intelligitur semel tantum. Sed si in aliqua Ecclesia sit indulgentia perennis, sicut in Ecclesia Beati Petri quadraginta dierum, tunc quoties aliquis vadit, toties indulgentiam consequitur.

Ad quintum dicendum, quod causa non requiritur ad hoc, quod secundum eam mensurari debeat remissio pęnæ, sed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicantur, ad istum pervenire possit. Bonum autem unius communicatur alteri *dupliciter*. *Uno modo* per charitatem: Et sic etiam sine Indulgentiis aliquis est omnium bonorum particeps quæ fiunt, si in charitate sit. *Alio modo* per intentionem facientis: Et sic per indulgentias, si causa legitima

ad-

adsit, potest intentio illius, qui pro utilitate Ecclesiæ operatus est, ad istum continuari.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem contundas errorem *Luth.* dicentis; quod indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium. Hinc videas tu, quantum cavenda sit *prima* opin. in princ. cor. ar. reprobata. Quicquid enim fuerit de intentione dicentium illam unum est, quod in verbis a Lutheri errore non dissidet, quod magnum sane inconveniens est etiam (quacumque alia falsitate omissa) quoniam cum hæreticis nec vocabula debemus habere communia. Item habes quomodo, &c. errorem ejusdem addentis, quod indulgentiæ sunt remissiones bonorum operum, quæ licent, non expediunt. Item dicentis, quod seducuntur credentes, indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles. Item hæresim *Joan. Uvicleff* dicentis, quod indulg. Papæ, & Episcoporum eredere, fatuum est. Item *Jacobi Præpositi* dicentis, quod nullus esset ecclesiæ thesaurus, præter Christi merita, quæ dumtaxat per ipsum Christum applicantur unicuique secundum suam fidem. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito in hoc damnatum fuisse Uvicleff a Concil. *Constantiensi* sess. 8. ubi, recitato errore præmisso inter alios ipsius Uvicleff, profertur sententia damnationis, quæ refertur supra *q.* 1. *art.* 1. *appen.* & *q.* 20. *art.* 3. *app.* Item de Luthero habes damnationem quoad præmissos errores supra *q.* 1. *ar.* 1. *append.* cum *q.* 24. *ar.* 1. *append.* Item a Conc *Trid.* & Lutheri, & Uvicleff, & Jacobi Præpositi damnantur omnia scripta cujuscumque nominis, tituli, aut argumenti existant: quandoquidem in prima classe ab ipso concilio reponuntur in indice librorum prohibitorum. Unde nota, quod ex illo indice potes canonice multas hæreses, & errores plurimorum sic universaliter brevibus damnatos agnoscere. Vide ergo illum indicem, & pone in practica. Item specialiter a *Clemente VI.* ad Archiepiscopum *Tarraconensem*, & habetur in extravag. commun. de pœnit. & remis. „ Dudum de fratrum nostrorum consilio, & plenitudine Apostolicæ potestatis indulgentiam, *&c.* Ad perpetuam rei memoriam. Unigenitus Dei filius, *&c.* non guttam sanguinis modicam (quæ tamen propter unionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset) sed copiose, velut quoddam profluvium noscitur effudisse, *&c.* tantum ergo exinde (ut neo „ su-

„ supervacua, inanis, aut superflua, tantæ effusionis
„ miseratio redderetur) thesaurum militanti ecclesiæ
„ acquisivit, &c. Quem quidem thesaurum non in
„ sudario repositum, non in agro abscónditum, sed
„ per Beatum Petrum cęli clavigerum, ejusque suc-
„ cessores, suos in terris Vicarios, commisit fideli-
„ bus salubriter dispensandum, & pro piis, & ratio-
„ nabilibus causis nunc pro totali, nunc pro partia-
„ li remissione pęnæ temporalis pro peccatis debitæ,
„ tam generaliter, quam specialiter (prout cum Deo
„ expedire cognoscerent) vere pęnitentibus, & con-
„ fessis misericorditer applicandum. Ad cujus quidem
„ thesauri cumulum Beatæ Dei genitricis, & omnium
„ electorum, a primo justo usque ad ultimum, merita
„ adminiculum præstare noscuntur. De cujus consum-
„ ptione, seu minutione non est aliquatenus formidan-
„ dum, tam propter infinita Christi (ut prędictum est)
„ merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus
„ applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis
„ accrescit ipsorum cumulus meritorum. „ Hæc ille
ibi. Unde per ly *plures ejus applicatione trahuntur ad justitiam* damnes Lutherum negantem, indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles. Item a, &c. ut in *ar.* 2. maxime in app. Vide Roffensem contra *art.* 18. 20. Lutheri. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a summis Pontificibus, & Conciliis; quod tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur. Insinuatum est autem hoc, quando falsa circa indulgentiarum largitionem prædicari magnis pęnis prohibuerunt; ut quando *Clemens V.* in Concil. *Viennensi* dicit.
„ Quibus etiam religiosi in virtute sanctæ obedien-
„ tiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ
„ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis eccle-
„ siarum prælatis detrahant, aut etiam retrahant
„ laicos ab ecclesiarum suarum frequentia, vel ac-
„ cessu: seu indulgentias pronuncient indiscretas. „
Hæc ille ibi, & recitantur de privileg. & excess. privilegiat. in Clemen. Religiosi. Ubi dicit glossa super ly *indiscretas*, idest *non concessas*. Item ab eodem in eodem. „ Abusionibus, quas nonnulli in suis pro-
„ ponunt prædicationibus, ut simplices decipiant,
„ & aurum subtili, vel fallaci potius ingenio extor-
„ queant ab eisdem, &c. Diximus prohibendum di-
„ stricte, ne quæstores aliqui (nisi Apostolicas, vel
„ dięcesani Episcopi literas exhibuerint) quomodoli-
„ bet admittantur, nec permittantur, cum solum
„ ipsis competat indulgetias sibi concessas insinuare
„ populo, &c. nullatenus ipsi populo prædicare, nec
„ aliud

„ aliud exponere, quam quod in literis continebi„ tur ſupradictis; Literas quoque Apoſtolicas diœce„ ſani Epiſcopi (ne quid fraudis per eaſdem commit„ ti valeat) antequam admittant quæſtores ipſos, „ examinent diligenter. „ Hæc ibi, & habentur de pœnitent. & remiſſ. in Clement. Ubi videre eſt, quanta circumſpectione utitur Papa, ne aliqua fraus, aut mendacium in publicandis indulgentiis committatur. Unde & infra dicit. „ Non ſine multa temeritatis „ audacia, & deceptione multiplici animarum, in„ dulgentias populo motu ſuo proprio aliqui conce„ dant, *&c.* Nos abuſus hujuſmodi, per quos cen„ ſura vileſcit eccleſiaſtica, & clavium eccleſiæ au„ ctoritas, aboleri volentes omnimodo, *&c.* eos per „ locorum Epiſcopos puniri volumus. „ Hæc ibi. Item ab *Innocentio III.* in Conc. *Lateranenſi de pœnitent. & remiſſ. Cum ex eo.* Ibi enim eadem ferme recitantur conformiter ad Clementem. Item a Conc. *Triden.* ſeſſ. 25. decr. de indulg. „ Abuſus vero, quo„ rum occaſione inſigne hoc indulgentiarum nomen „ ab hæreticis blaſphematur, emendatos, & corre„ ctos cupiens, præſenti decreto generaliter ſtatuit, „ omnino abolendos eſſe, *&c.* ut ita ſanctarum in„ dulgentiarum munus pie, ſancte, & incorrupte, „ omnibus fidelibus diſpenſetur. „ Hæc ibi. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto indulgentias tantum valere docent, quantum ab eccleſia prædicantur, & intelligas, & tuearis. *Quinto* vides: quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina & declaretur, & conſolidetur.

ARTICULUS III. 99

Utrum pro temporali ſubſidio fieri debeat Indulgentia.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod pro temporali ſubſidio non debeat fieri indulgentia. Quia remiſſio peccatorum eſt quoddam ſpirituale: Sed dare ſpirituale pro temporali eſt ſimonia. Ergo fieri hoc non debet.

2. Præterea. Spiritualia ſubſidia ſunt magis neceſſaria, quam temporalia: Sed pro ſpiritualibus ſubſidiis non videntur fieri indulgentiæ. Ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

Sed Contra eſt communis Eccleſiæ conſuetudo, quæ pro peregrinationibus, & eleemoſynis faciendis indulgentias facit.

Reſpondeo dicendum, quod temporalia ad ſpiritua-

lia ordinantur: quia propter spiritualia debemus uti temporalibus. *Et ideo pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia, sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia*: sicut est repressio inimicorum Ecclesiæ, qui pacem Ecclesiæ perturbant; sicut constructio Ecclesiarum, & pontium, & aliarum eleemosynarum largitio.

Et per hoc patet, quod non sit ibi simonia: quia non datur spirituale pro temporali, sed pro spirituali. Unde patet solutio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quod etiam pro pure spiritualibus potest fieri indulgentia, & fit quandoque: sicut quicunque orat pro Rege Franciæ, habet decem dies de indulgentia a Papa Innoc. IV. & similiter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Scripturis, & Pontificibus summis, quod spiritualia possunt dari pro temporalibus, non ut ly *pro* dicit pretium, vel principalem intentionem: sed ut dicit adminiculum, stipendium, &c. ut in not. 1. post ad 1. Insinuatum vero est hoc ab Apost. 1. Cor. 9. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si carnalia vestra metamus*? Item: *dignus est operarius mercede sua*. Luc. 10. *vel cibo suo*. Matth. 10. Unde & aliis multis similibus Scripturarum locis patet; quod dantes spiritualia possunt e contrario vicissim accipere temporalia. A Pontificibus autem hoc ipsum specialiter de indulgentiis insinuatum est; & quidem ab *Alexan. III.* ad Archiep. *Cantuarien. Quod autem*, &c. *Remissiones prædictas* (*idest, quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium*) *prodesse illis tantummodo arbitramur; quibus, ut prosint, proprii judices specialiter indulserunt*. Hæc ille; & recitantur de pœnit. & remiss. Item ab *Innocen. III.* approbante Concilio illo maximo *Lateranensi*, quo nullum fuit generalius a Christo passo, secundum *EcKium* in confutatione articuli *secundi* protestantium de Eucharistia: cum in eo fuerint Papa, Constantinopolitanus Patriarcha, & Hierosolymitanus, mille, & ducenti octoginta Prælati orientalis simul. & occidentalis Ecclesiæ. „ Nos igi„ tur omnipotentis Dei misericordia, & BB. Aposto„ lorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa „ quam nobis, licet indigne, Deus ligandi, atque

„ sol-

„ solvendi contulit, potestate, omnibus, qui, *&c.* „ plenam suorum peccaminum, de quibus fuerint li„ beraliter corde contriti, & confessi, veniam in„ dulgemus, & in retributione justorum salutis pol„ licemur augmentum: eis autem, qui in suis dum„ taxat expensis juxta facultatem, & qualitatem „ suam viros idoneos destinarint, *&c.* plenam suo„ rum concedimus veniam peccatorum. Hujus quo„ que remissionis volumus, & concedimus esse parti„ cipes, juxta qualitatem subsidii, & devotionis af„ fectum, omnes, qui ad subventionem ipsius Ter„ ræ sanctæ de bonis suis congrue ministrabunt, aut „ consilium, & auxilium impenderint opportunum. „ *Hæc ille ca. 70. in expeditione pro recuperanda Ter„ ra sancta. Ubi & nota ly* juxta facultatem suam, „ *& ly* juxta qualitatem subsidii, *pro* qu. 25. art. 2. „ *ad* 3. *Item ab* Alexand. III. *in Conc.* Lateran. par. „ 44. ca. 5. Milites templi Hierusalem, *&c.* per quos „ Deus orientalem Ecclesiam a paganorum spurcitia „ liberat, *&c.* ipsi peregrinos ad sancta loca profi„ ciscentes tam in eundo, quam in redeundo, a pa„ ganorum incursibus defendunt. Et quoniam ad „ tam sanctum, & pium opus explendum eis facul„ tates propriæ non suppetunt, præsentibus literis „ exoro, quatenus inde sublevetur eorum inopia, „ populum a Deo vobis commissum collectas facere „ moneatis. Quicumque autem de facultatibus a Deo „ sibi collatis in ista secunda collecta se constitue„ rint, eisque beneficium persolverint per annum, „ septimam partem penitentiæ injunctæ confisi de „ BB. Apostolorum Petri, & Pauli meritis indulge„ mus. „ Item a *Leone X.* in Concil. *Later. sess.* 9. datur indulgentia similis pro decernenda expeditione contra infideles, & pace christianorum. Vide tu ibi in bulla: *Postquam ad universalis Ecclesiæ curam*, &c. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas prædicta PP. pro quanto indulgentiam posse dari innuunt pro temporali subsidio, & intelligas, & defendas. *Tertio* vides, &c.

QUÆSTIO XXVI.

De his qui possunt indulgentias facere, in quatuor articulos divisa.

DEinde considerandum est de his qui possunt Indulgentias facere.

Circa quod duo quæruntur.

Primo. Utrum quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.
Secundo. Utrum Diaconus, vel alius non sacerdos possit eas facere.
Tertio. Utrum Episcopus possit eas facere.
Quarto. Utrum existens in peccato mortali possit eas facere.

ARTICULUS I. 100

Utrum quilibet sacerdos parochialis possit Indulgentias facere.

S. Thom. 4. d. 20. q. 1. a. 4. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod quilibet Sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Indulgentia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiæ: Sed non est aliqua Congregatio, in qua non sit aliqua abundantia meritorum. Ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentias, si habet plebem subjectam: & similiter quilibet Prælatus.

2. Præterea. Prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis; sicut unus homo particularis gerit personam suam: Sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo. Ergo & Prælatus potest communicare bona multitudinis sibi commissæ: Et sic videtur, quod possit indulgentias facere.

Sed Contra. Minus est excommunicare, quam indulgentias facere: Sed hoc non potest sacerdos parochialis. Ergo nec illud.

Respondeo dicendum, quod indulgentiæ effectum habent, secundum quod opera satisfactoria unius alteri computantur, non solum ex vi charitatis, sed etiam ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alicujus potest ad alterum dirigi

gi *tripliciter*; *aut* in speciali, *aut* in generali, *aut* in singulari. In *singulari* quidem sicut cum quis pro alio satisfacit determinate: Et sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In *speciali* autem, sicut cum quis orat pro congregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus; & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria: Et sic ille qui Congregationi præest, potest opera illa alii communicare, applicando intentionem illorum, qui sunt de Congregatione sua adhuc determinate. Sed in *generali*, sicut cum quis opera sua ordinat ad bonum Ecclesiæ in generali: Et sic ille qui præest Ecclesiæ generaliter, potest opera illa communicare, applicando intentionem suam ad hunc, vel illum: Et quia homo est pars Congregationis, & Congregatio est pars Ecclesiæ, ideo in intentione privati boni includitur intentio boni Congregarionis, & boni totius Ecclesiæ. Et ideo ille qui præest Ecclesiæ, potest communicare ea quæ sunt Congregationis, & hujus hominis: & ille qui præest Congregationi, potest communicare ea quæ sunt hujus hominis; sed non convertitur. Sed neque *prima* communicatio, neque *secunda* indulgentia dicitur, sed solum *tertia* propter *duo*. *Primo*, quia per illas communicationes, quamvis homo solvatur a reatu pœnæ quantum ad Deum; tamen non solvitur a debito faciendi satisfactionem injunctam, ad quam obligatus est ex præcepto Ecclesiæ: sed per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito solvitur. *Secundo*, quia in una persona, vel in una Congregatione non est indeficientia meritorum, ut sibi, & omnibus aliis valere possit. unde iste non absolvitur a pœna debita pro toto, nisi tantum determinate pro eo fiat, quantum debeat. Sed in Ecclesia tota est indeficientia meritorum, præcipue propter meritum Christi. *Et ideo solus ille, qui præficitur Ecclesiæ, potest Idulgentias facere*. Sed cum Ecclesia sit congregatio fidelium, congregatio autem hominum sit *duplex*, scilicet *œconomica*, sicut illi qui de una familia sunt; & *politica*, sicut illi qui sunt de uno populo, Ecclesia assimilatur congregationi politicæ, quia ipse populus Ecclesia dicitur; sed conventus diversi, vel parochiæ in una diœcesi assimilantur congregationi in diversis familiis, vel in diversis officiis. Et ideo solus Episcopus proprie Prælatus Ecclesiæ dicitur: Et ideo ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesiæ recipit: *Et ideo solus ipse habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum, & jurisdictionem in foro causarum* † al. Ecclesiæ † *quasi persona publica*; alii autem, secundum

quod

quod ab eo eis committitur. Sed Sacerdotes, qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter Prælati, sed quasi coadjutores: Unde in consecratione Sacerdotum Episcopus dicit: *Quanto fragiliores sumus, tanto magis auxiliis his indigemus*: Et propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant. *Unde Sacerdotes parochiales, vel Abbates aut alii hujusmodi Prælati non possunt indulgentias facere.*

Et per hoc patet responsio ad Objecta.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito ab *Innocentio III.* in Concilio generali esse insinuatum, quod indulgentias facere possunt Episcopi, non autem Abbates, vel parochiales sacerdotes. Insinuatum vero tunc est istud per suum tale in generali Concilio dictum. „ Accedentibus ad „ nos de diversis mundi partibus Episcoporum querelis intelleximus graves, & grandes quorundam „ Abbatum excessus, qui suis finib. non contenti ma„ nus ad ea, quæ sunt episcopalis dignitatis, exten„ dunt, de causis matrimonialib. cognoscendo, in„ jungendo publicas penitentias, concedendo etiam „ indulgentiarum literas, & similia præsumendo. „ Unde contingit interdum, quod vilescit auctoritas „ apud multos. Volentes igitur in his & episcopo„ rum dignitati, & Abbatum providere saluti, præ„ senti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abba„ tum ad talia se præsumat extendere, si proprium „ voluerit periculum evitare, nisi forsan quisquam „ eorum speciali cencessione, vel alia legitima causa „ super hujusmodi valeat se tueri. „ Hæc ille: & recitantur de excessib. prælat. Nota ly *indulgentiarum literas* designare: quod dare indulgentias publicas est episcopalis tantum dignitatis. Nota in ly *Abbatum provideri saluti*, quod non est tutum in conscientia dicere, illos posse dare indulgentias tales: quod etiam, a fortiori, dic de sacerdotibus parochialib. Nota in ly *nisi speciali concessione, vel alia legitima causa*, quod ex commissione speciali, si eis daretur a superiorib. vel etiam ex consuetudine præscripta, quæ dat jurisdictionem, *de offic. archid. dilecto.* & *de præsc. auditis*, & *de form. compet. cum contingat*, possent tales dare indulgentias. Nec sunt ista contra determinata in artic. ut consideranti ibi dicta cum eluc. patet. *Secundo* habes: quomodo per rationem decretum *Innocentii*, pro quanto indulgentiarum concedendarum facultatem solis episcopis asse-

ferit convenire, & intelligas, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 101

Utrum Diaconus, vel alius non sacerdos possit Indulgentias facere.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Diaconus non possit Indulgentias facere, vel alius non sacerdos. Quia remissio peccatorum est effectus clavium: Sed non habet claves nisi solus sacerdos. Ergo ipse solus potest Indulgentias facere.

2. Præterea. Plenior remissio pœnæ est in Indulgentiis, quam in foro pœnitentiali: Sed hoc non potest nisi solus sacerdos. Ergo nec illud.

Sed Contra. Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesiæ, cui committitur regimen Ecclesiæ: Sed hoc committitur quandoque non sacerdoti. Ergo potest Indulgentias facere. nam ex dispensatione thesauri Ecclesiæ efficaciam habent.

Respondeo dicendum, quod potestas faciendi Indulgentias sequitur jurisdictionem, ut supra dictum est. (*q. præc. a.* 2. *in corp. & ad* 1.) Et quia Diaconi, & alii non sacerdotes possunt habere jurisdictionem, *vel* commissam (sicut legati) *vel* ordinariam (sicut electi) *ideo possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes*; quamvis non possint absolvere in pœnitentiali foro; quod est ordinis.

Et per hoc patet solutio ab Objecta. Indulgentias enim facere pertinet ad clavem jurisdictionis, & non ad clavem ordinis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per S. Doctorem a fortiori interimas errorem *Antidiaphoristarum* dicentium: Episcopi nullam esse jurisdictionem. Cum enim articulus præsens tanquam pro fundamento conclusionis supponat, quod Diaconus potest jurisdictionem habere, utique contra errorem illam a fortiori militat. *Secundo* habes: quomodo per S. Docto. ostendas a fortiori, errorem prædictum merito damnari a, & cæt. ut *quæst.* 22. *articul.* 1. & 2. *append.* Item a, &c. ut *arti. sequent. append. Tertio* habes: quomodo per S. Doctorem ostendas, merito insinuatum esse ab *Innoc. III.* quod Diaconus est capax jurisdictionis in foro exteriori, & ex consequenti ab eodem Papa merito, tanquam in radice, insinuatum,

tum, quod diaconus poteſt facere indulgentias. Hæc autem ab ipſo inſinuata ſunt; quando ſcribens Archidiacono *Mediolanenſi* ait. *Dilectus filius noſter, G. Sanctæ Mariæ in porticu Diaconus. Cardinalis, dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardiæ, inſtituit: ut de cætero hæretici ad conſilia, & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitrium conferatur, nec in eligendis perſonis ad eas vocem aliquam debeant obtinere. Nos igitur, quod ab eodem Cardinali ſtatutum eſt, ratum habentes, injungimus*, &c. Hæc ibi. Idipſum, quod ſcilicet legati (hi quandoque ſunt tantum diaconi) habeant juriſdictionem, & ex conſequenti, &c. patet extra *de offic.* leg. *Quarto* habes: quomodo per S. Docto. prædicta, pro quanto, &c. intelligas, & defendas. *Quinto* vides: quomodo ex his viciſſim S. Thom. declaretur, & confirmetur.

ARTICULUS III. 102

Utrum Epiſcopus poſſit Indulgentias facere.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod etiam Epiſcopus non poſſit Indulgentias facere. Quia theſaurus Eccleſiæ eſt communis toti Eccleſiæ: Sed id quod eſt commune toti Eccleſiæ, non poteſt diſpenſari, niſi per illum qui toti Eccleſiæ præeſt. Ergo ſolus Papa poteſt indulgentias facere.

2. Præterea. Nullus poteſt remittere pœnas a jure determinatas, niſi ille qui habet poteſtatem jus condendi: Sed pœnæ ſatisfactoriæ ſunt pro peccatis determinatæ a Jure. Ergo remittere hujuſmodi pœnas poteſt ſolus Papa, qui conditor eſt juris.

Sed Contra eſt conſuetudo Eccleſiæ, ſecundum quam Epiſcopi dant Indulgentias.

Reſpondeo dicendum, quod Papa habet plenitudinem Pontificalis poteſtatis, quaſi Rex in regno: Sed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis, quaſi judices ſingulis civitatibus præpoſiti. propter quod eos ſolos in ſuis litteris Papa *fratres* vocat; reliquos autem omnes vocat *filios*. *Et ideo poteſtas faciendi Indulgentias plene reſidet in Papa*; quia poteſt facere, prout vult, cauſa tamen exiſtente legitima: Sed in Epiſcopis eſt taxata ſecundum ordinationem Papæ. *Et ideo poſſunt facere, ſecundum quod eis eſt taxatum, & non amplius.*

Et per hoc patet ſolutio ad Objecta.

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per S. Thomam excludas errorem *Uvaldensium*, Direct. Inquisit. *secunda par. quæstion. decimaquarta*, dicentium, quod Papa nullam prorsus habet auctoritatem concedendi indulgentias. Item *Jo. Uvestphali* dicentis, thesaurum meritorum sanctorum non posse per Papam distribui, nec etiam pensationem pœnarum pro peccatis debitarum posse fieri per pœnas, quas sustulit Christus. Item ejusdem *Joan.* dicentis, quod unus Episcopus sit super alios, & Papa super omnes, non a Christo, sed hominum electione constitutum est. Et propterea concludentis, ubi supra, Episcopos omnes, & presbyteros dignitate, & auctoritate æquales. Item cujusdam, Cardinale Turrecrem. referente, *de eccles. lib.* 2. *capit.* 62. dicentis, Episcopum quemlibet esset summum, & sublimissimum jurisdictionis potestate. *Secundo* habes: quomodo per sanctum Thomam ostendas, hos merito damnatos, a, & cæt. ut supra *quæst. vigesimaquinta*, *articulo primo*, *append.* de Uvaldensim damnatione. Item ab *Innoc. III.* in Concil. generali, *Cum ex eo*, & cæt. *Romanus Pontifex obtinet plenitudinem potestatis*. Hæc ibi, & recitantur de pœnitent. & remissi. & loquitur de indulgentiis dispensandis. Item a *Concilio Tridentino sessione vigesimatertia*, *capit. quarto*, & *canon.* 6. ubi concilium ipsum loquitur de hierarchia ecclesiastica; ut *quæstione decima*, *articulo sexto*, *appen.* verbaliter adductum est. Et quia *Joan. Uvestphal.* Papæ auctoritatem esse ab hominum electione, quod quidem clarius, ut supra *quæstione vigesimaquarta*, *articulo primo*, dictum est, asserunt ab Imperatore, ideo, quid de hoc dicat Imperatorum maximus *Constantinus*, audiendum: ut vel sic, ab iis etiam, quibus favent, confusi ignominia suffundantur. Dicit ergo in edicto suo prædictus Constantinus. „ In Nomine sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, *& cæt.* „ Quantam potestatem salvator noster suo Apostolo „ B. Petro contulerit in cœlo, ac terra, lucidissime „ nobis B. Sylvester Papa, Venerabilis pater edixit, „ dum fidelem eum in sua interrogatione inveniens „ ait: Tu es Petrus, & super hanc, *& cæt.* Advertite potentes, & aure cordis intendite, quid bo- „ nus magister, & dominus suo discipulo adjunxit, „ inquiens. Quodcumque ligaveris super terram, „ erit ligatum & in cœlis. Mirum est hoc, & val-

„ de

„ de gloriosum, in terra ligare, & solvere, & in
„ cœlo ligatum, & solutum esse, *& cæt.* Sicut in
„ terris sanctus Petrus Vicarius filii Dei esse vide-
„ tur constitutus, etiam & Pontifices, qui successo-
„ res sunt ipsius principis Apostolorum, potestatem
„ principatus amplius, quam terrena imperialis no-
„ stræ serenitatis mansuetudo habere videtur, con-
„ cessam, a nobis, nostroque Imperio obtineant,
„ *& cæt.* Et, sicut nostram terrenam imperialem
„ potentiam, sic ejus sacrosanctam Rom. Ecclesiam
„ decrevimus veneranter honorari, & amplius, quam
„ nostrum Imperium, & terrenum thronum, sedem
„ sacratissimam B. Petri gloriose exaltari, *&c.* De-
„ cernentes sancimus: ut principatum teneat tam
„ super quatuor præcipuas sedes Antiochenam, Ale-
„ xandrinam, Hierosolymitanam, & Constantino-
„ politanam, quam etiam super omnes in universo
„ orbe terrarum Dei Ecclesias. Et Pontifex, qui pro
„ tempore ipsius sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ extite-
„ rit, celsior, & Princeps cunctis sacerdotibus totius
„ mundi existat, *& cæt.* justum quippe est: ut ibi
„ lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctarum
„ legum institutor salvator noster B. Petrum Apo-
„ stolatus obtinere præcepit Cathedram: ubi & cru-
„ cis patibulum, & cæt. „ Hæc ille. Ubi nota, quod
„ ly *videtur* accipitur pro ly *patet*, vel *manifeste*
„ *constat*, ut consideranti contextus demonstrat. Vi-
„ gilanter etiam nota ly *justum quippe est*, *ut ibi*
lex sancta caput, & cæt. quia inde manifestum fit,
quod Imperator Constantinus ideo se honorare, tan-
quam primam, sedem B. Petri fatetur, eo, quod a
Salvatore nostro ipsam, tanquam caput omnium, in-
stitutam esse agnoscit. Non ergo, quia ipse Impe-
rator voluit esse primam, prima est, sed ideo Im-
perator primam esse voluit, quia primatum ipsam
a Christo prius obtinuisse manifeste cognoscit. Non
ergo, & hoc contra errores prædictorum, & similium,
primatus Papæ est a Cæsare institutus, sed tanquam
a Christo domino institutus veraciter a Cæsare agni-
tus, & reverenter pro tali habitus, & honoratus. Id,
quod adhuc etiam idem Imperator satis declarat post
multa subinferens. „ Unde, ut Pontificalis apex non
„ vilescat, sed amplius etiam, quam terreni Imperii
„ dignitas, & gloriæ potentia decoretur: ecce tam
„ palatium nostrum, ut prædictum est, quam urbem
„ Romam, & omnes totius Italiæ, & occidentalium
„ regionum provincias, loca, & civitates præfato
„ Pontifici nostro, Sylvestro universali Papæ, &
„ successorum ipsius Pontificum ditioni, & potestati

„ con-

" concedimus, atque relinquimus, *&c.* Unde con-
" gruum prospeximus, nostrum Imperium in orien-
" talibus transferri, & transmutari regionibus, *&c.*
" quoniam, ubi principatus sacerdotum, & Christia-
" næ religionis caput ab Imperatore cælesti consti-
" tutum est, justum non est, ut illic Imperator ter-
" renus habeat potestatem. Hæc vero omnia, *&c.*
" *Hæc ille. Ubi nota ly* quoniam, ubi principatus
" sacerdotum ab Imperatore cœlesti, " &c. & cla-
re perspicies Constantinum Magnum fateri per hoc, se non constituere Papam caput totius ecclesiæ: sed Christo, qui jam a principio ipsum sic instituit, libenter per hæc sua decreta adhærere. Ne vero errantes prædicti subterfugere possint dicendo, quod tempore Constantini magni sic, ut prædictum est, tenendum fuit, sed non postea, audiamus eundem ita subinferentem. " Hæc vero omnia, & per alia
" divalia decreta, statuimus, atque confirmavimus;
" usque in finem mundi illibata, & inconcussa per-
" mansura decernimus. Unde coram Deo vivo, &
" coram terribili judicio ejus obtestamur omnes no-
" stros successores, Imperatores, vel cunctos opti-
" mates, satrapas, etiam amplissimum Senatum, &
" universum populum in toto orbe terrarum, nunc,
" & in posterum cunctis retro temporibus imperio
" nostro subjacentem: nulli eorum quoquomodo li-
" cere hæc, quæ a nobis Imperiali sanctione sacro-
" sanctæ Romanæ ecclesiæ, vel ejus omnibus Pon-
" tificibus concessa sunt, confringere, aut in quo-
" quam convellere. Si quis autem, quod non credi-
" mus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit,
" æternis condemnationibus subjaceat innodatus, &
" sanctos Dei principes Apost. Petrum, & Paulum
" sibi in præsenti, & futura vita sentiat contrarios,
" atque in inferno inferiori concrematus cum Dia-
" bolo, & omnibus deficiat impiis. Hujus vero Im-
" perialis decreti nostri paginam propriis manibus
" roborantes super venerandum corpus B. Petri prin-
" cipis Apost. posuimus, *&c.* Beato patri nostro Syl-
" vestro summo Pontifici, ejusque cunctis successo-
" ribus Domino Deo, & Salvatore nostro Jesu Chri-
" sto annuente, tradimus perenniter, atque feliciter
" possidenda. " Hæc ille, cum supradictis omnibus, in primo tomo Conciliorum ante Concil. *Nicænum.* Ubi nota ly *annuente Domino Deo*: ex quo, ut supra, conclude contra errantes. Ex his memento etiam confundi vanam *Erasmi* diligentiam, seu potius longam somnolentiam, sup. *q.* 24. *artic.* 1. recitatam, qua dicebat; quod Romani Pontificis monarchia post

Hie-

Hieronymi sæculum exorta est ; & quod ætate Divi Hieronymi non solere quemquam excommunicare, &c. Nam (ut vidisti in hoc edicto Constantini) monarchia hæc jam a Christo præinstituta, & ab ipso Imperatore agnita fuit. Et, quia Constantino non minor fuit B. August. in hac veritate indaganda, atque capescenda ; ideo ex eodem edicto constat, quam derisibilis sit *Erasmus* eadem somnolentia dicens : Augustinum non agnovisse Romanæ sedis auctoritatem, quam illi nunc tribuimus. Constantinus enim (ut ex Chronicis patet) circa annum Dom. 317. claruit. Hieron. vero, & August. certum est non præcessisse. Rursus. Idem Constantinus, cum ex omnibus pene locis Episcopi convenissent ad Concilium *Nicænum* I. eumque tanquam judicem de diversis jurgiis inter se invicem habere vellent, ait ad eosdem Episcopos: „ Deus vos constituit sacerdotes, & „ potestatem vobis dedit de nobis quoque judican„ di. ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem „ non potestis ab hominibus judicari. Propter quod „ Dei solius inter vos expectate judicium, ut & ve„ stra jurgia, quæcunque sunt, ad illud divinum re„ serventur examen. Vos enim nobis a Deo dati estis „ Dii. Conveniens non est, ut homo judicet Deos, „ sed ille solus, de quo scriptum est: Deus stetit in „ synagoga Deorum, in medio autem Deos discer„ nit. Mihi quidem homini errori obnoxio nefas es„ se videtur, ecclesiasticorum virorum accusationes „ recipere, & audire. Quapropter agite, Christum „ æmulati, per mutuam veniam alius alii commis„ sa remittamus. „ Hæc ille in præambulis Nicæni Synodi. Fatetur igitur a fortiori, summum Pontificem super Imperatorem esse constitutum a Deo, & habere potestatem de Imperatore quoque judicandi: & consequenter ipsum Pontificem ab Imperatore non habere dependentiam, contra supradictos errantes, & hujusmodi. Rursus. Narrato Roman. Concil. sub eodem Sylvestro ca 20. ubi dicitur: *Nemo judicabit primam sedem: quoniam omnes sedes a prima sede justitiam desiderant temperari. Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque a Regibus, neque a populo judex judicabitur*. Narrato, inquam, hoc, subjungitur immediate sic: *Et subscripserunt ducenti, & octoginta quatuor Episcopi, & quadraginta quinque presbyteri, & quinque Diacones, & Augustus Constantinus, & mater ejus Helena*. Hæc ibi post Concilium Nicænum. Ecce, quod Constantinus Magnus, se inferiorem esse Romano Pontifice, manu propria subscribendo, testatur. Nemo autem, dum

hæc

hæc legit, putet, Imperatorem de fidei negotiis ferre sententiam, contrarium enim supra Constantinus docuit. Subscribit vero ille determinationi Patrum, non ut judex, sed ut Patronus, & executor eorum, quæ Patres in fidei negotio statuissent. Item vide supra *quæst.* 19. *art.* 4. *appen.* de Imperatoris *Basilii* verbis notabilibus, & *quæst.* 17. *art.* 1. *append.* de primatu Petri, & *quæst.* 20. *art.* 1. *Tertio* habes: quomodo per Divum Thomam ostendas, merito dictum esse ab *Innocentio Tertio* in Concilio generali. *Cum ex eo*, &c. *decernimus, ut, cum dedicatur Basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat*, &c. Hæc ille de pœnitent. & remiss. Item ab *Honorio Tertio*, ibid. *Nostro postulasti*, &c. *per provinciam tuam libere potes remissionis concedere literas: ita tamen, quod statutum generalis Concilii non excedas*. Hæc ille cuidam Archiepiscopo. Item a *Bonifacio* Octavo. *Indulgentiæ, quæ ab uno, vel pluribus Episcopis in ecclesiarum dedicationibus, vel aliis quibuscumque casibus, conceduntur, vires non obtinent: si statutum excesserint Concilii generalis*. Hæc ille de pœnitent. & remiss. in 6. Ecce insinuatum, quod Episcopi secundum taxatum sibi terminum possunt facere indulgentias, & non plus. *Quarto* habes: quomodo per Divum Thomam prædicta Patrum, ac Imperatorum, declares, atque communias, & (pro quanto opus fuerit) defendas. *Quinto* vides: quomodo ex iis vicissim doctrina hæc Angelica declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 103

Utrum ille qui est in peccato mortali, possit Indulgentias facere.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod ille qui est in peccato mortali, non possit facere Indulgentias. Quia rivus, cui fons non influit, nihil profluere potest: Sed Prælato in peccato mortali existenti non influit fons gratiæ, scilicet Spiritus S. Ergo non potest in alios profluere faciendo Indulgentias.

2. Præterea. Majus est facere Indulgentiam, quam recipere: Sed ille qui est in peccato mortali, non recipit, ut dicetur, (*qu. seq. a.* 1.) Ergo nec facere potest.

Sed

Sed Contra. Indulgentiæ fiunt per poteſtatem Prælatis Eccleſiæ traditam: Sed peccatum mortale non tollit poteſtatem, ſed bonitatem. Ergo poteſt aliquis in peccato mortali exiſtens Indulgentias facere.

Reſpondeo dicendum, quod facere Indulgentias pertinet ad juriſdictionem: Sed per peccatum homo non amittit juriſdictionem. *Et ideo Indulgentiæ æque valent, ſi fiant ab eo qui eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierent ab eo qui eſt ſanctiſſimus*; cum non remittant pœnam ex vi meritorum ſuorum, ſed ex vi meritorum reconditorum in theſauris Eccleſiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod iſte Prælatus in peccato mortali Indulgentias faciens non profluit de ſuo aliquid. & ideo non requiritur, quod influxum recipiat a fonte, ad hoc quod ejus Indulgentiæ valeant.

Ad ſecundum dicendum, quod majus eſt facere Indulgentias, quam recipere, quantum ad poteſtatem, ſed eſt minus quantum ad propriam utilitatem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem diſſipes hæreſim *Joan. Huſs*, ut habetur ex *Concil. Conſtantienſi ſeſſ.* 15. dicentis, quod poteſtatem a Deo nemo recipit, qui non ſequitur Chriſtum in moribus. Item omnes alios errores ſupra recitatos *quæſt.* 19. *art.* 5. *appen.* Item *Uvaldenſium*, ut refert *Alphonſ. de Caſt.* dicentium, peccatoribus, & ſceleratis poteſtatem, & dona ſua Deum non præſtare. Item dicentium, quod peccati mortalis reus non potitur auctoritate ulla tam eccleſiaſtica, quam laicali: ſed peccati mortalis cauſa amittit omnem poteſtatem. Item, errorem *Jacobi Præpoſiti* dicentis: qui manet in peccato mortali, non manet in baptiſmo, in ſacerdotio, in epiſcopatu, in Papatu. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, errores prædictos merito damnari a, &c. ut ſupra *quæſt.* 19. *art.* 5. in text. & not. *primo*, & *ſecundo*, poſt ad *primum*, & *append.* Item a Domino Jerem. 27. „ Ego „ nunc dedi omnes terras iſtas in manu Nabucho„ donoſor Regis Babylonis, ſervi mei. Inſuper & „ beſtias agri dedi ei, ut ſerviant illi: & ſervient „ ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus, „ &c. Gens, & regnum, quod non ſervierit Nabu„ chodonoſor Regi Babylonis, & quæcunque non cur„ va-

„ vaverit collum suum sub jugo Regis Babylonis, „ in gladio, & fame, & peste visitabo super gentem illam, *&c.* Porro gens, quæ subjecerit cervicem suam sub jugo Regis Babylonis, & servierit ei, dimittam eam in terra sua, & colet eam, „ & habitabit in ea, *&c.* Subjicite colla vestra sub „ jugo Regis Babylonis, & servite ei, & populo ejus, & vivetis. „ Hæc ibi. Quibus sane verbis ostenditur, quod Reges alias legitimi, quantumcumque mali, retinent potestatem, & quod subditi eis obedire tenentur in his, quæ contra Deum non sunt: & sic obediendo gratam rem Deo faciunt. A fortiori, vel saltem a simili, habes ex hac ipsa auctoritate; quid de potestate sacerdotali etiam in peccato mortali existentium dicas. Et nota hinc, quantæ damnationis sint rei supradicti errantes: quando Deus tantum zelat & pro infideli Rege, & contra non obedientes ipsi Regi. Item, manifestius ad literam damnari a Principe Apostolorum, 1. Pet. 2. „ Servi „ obedite in omni timore dominis; non tantum bonis, & modestis, sed etiam dyscolis. *Item Marc.* „ 6. Et vocavit duodecim, & cepit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spirituum immundorum, *&c.* Et exeuntes prædicabant, ut pœnitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant. „ Ecce, quod dæmones Judæ, qui unus ex duodecim diabolus erat, *Joan. 6.* potestatem a Christo habenti etiam nolentes subjiciuntur, & obediunt. Negantes igitur prælatorum majorum potestatem remanere in eis, & ob hoc nolentes ei obedire, videntur dæmoniis pejores. Ne autem aliquis ipsorum errantium subterfugiat dicens, quod tunc Judas nondum erat diabolus (quicquid sit de hoc, etiam quod sine ratione dici, & consequenter improbabile, videatur) constringendus est per auctoritatem Matth. 7. *Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejicimus? Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos.* Ubi nota tu ly *numquam*, & ly *novi*. De notitia siquidem approbationis, qua quis est in gratia Dei, loquitur: & dicit, eos nunquam fuisse in gratia sua, etiam quando dæmonia in nomine suo ejiciebant. Erant ergo in peccato mortali proculdubio tales potestatem habentes: & tamen potestatem per illud non amiserant, in cujus signum manifestum est, quod dæmonia coactiue per potestatem illam de corporibus ejiciebantur. Negantes igitur prælatorum malorum potestatem remanere in eis, &c. ut supra. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Scripturarum, & Patrum, pro

quan-

quanto jurisdictionem in malis remanere, & consequenter malos alias jurisdictionem prius habentes posse indulgentias facere insinuant, & intelligas, & declares, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXVII.

De his, quibus valent Indulgentiæ in quatuor articulos divisa.

DEinde considerandum est de his, quibus valent Indulgentiæ.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo. Utrum Indulgentia valeat existentibus in mortali peccato.

Secundo. Utrum valeat Religiosis.

Tertio. Utrum valeat non facienti illud, pro quo Indulgentia datur.

Quarto. Utrum valeat ei, qui Indulgentiam facit.

ARTICULUS I. 104

Utrum Indulgentia valeat existentibus in peccato mortali.

S. Thom. ubi supra, art. 5. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Indulgentia valeat existentibus in peccato mortali. Quia aliquis potest alteri mereri, etiam in peccato mortali existenti, gratiam, & multa alia bona: Sed Indulgentiæ habent efficaciam ex hoc, quod merita Sanctorum applicantur ad istum. Ergo habent effectum in illis, qui sunt in peccato mortali.

2. Præterea. Ubi est major indigentia, magis habet locum misericordia: Sed ille qui est in peccato mortali, maxime indiget Ergo ei maxime debet fieri misericordia per Indulgentiam.

Sed Contra. Membrum mortuum non suscipit influentiam ex aliis membris vivis: Sed ille qui est in peccato mortali, est quasi membrum mortuum. Ergo per Indulgentias non suscipit influentiam ex meritis vivorum membrorum.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt, Indul-

dulgentias valere etiam existentibus in mortali peccato, non quidem ad dimissionem pęnæ; quia nulli potest dimitti pęna, nisi cui jam dimissa est culpa; (qui enim non est consecutus operationem Dei in remissionem culpæ, non potest consequi remissionem pœnæ a ministro Ecclesiæ, neque in Indulgentiis, neque in foro pœnitentiali) valent tamen eis ad acquirendam gratiam. Sed hoc non videtur verum: quia quamvis merita illa, quæ per Indulgentiam communicantur, possint valere ad merendum gratiam; non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem pœnæ. *Et ideo non valent existentibus in peccato mortali*. & ideo in omnibus Indulgentiis fit mentio de vere contritis, & confessis. *Si autem fieret communicatio per hunc modum*, Facio te participem meritorum totius Ecclesiæ, vel unius congregationis, vel unius specialis personæ, *sic possent valere ad merendum aliquid illi, qui est in peccato mortali*, ut prædicta opinio dicit.

Et per hoc patet solutio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis sit magis indigens, qui est in peccato mortali: tamen est minus capax.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a summis Pontificibus, & Conciliis, quod indulgentiæ non prosunt existenti in peccato mortali. Insinuatum vero est hoc ab *Innocentio III. in Concil. Later.* sess. ult. quando dabatur indulgentia pro expeditione ad terram sanctam: ubi dicit indulgentiam dare contritis, & confessis. Item a Papa *Bonif. VIII. de pęnit. & remiss. in extravag. comm. Antiquorum*. Ibi enim dicitur pro consecuturis indulgentias Jubilei ly *vere pœnitentibus*, *& confessis*. Item a *Clem. VI.* ibi, *cap. Dudum*, ubi dicit ly *omnibus vere pœnitentibus*, *& confessis*: & circa finem capituli ly *qui pro ea prosequenda ad easdem Basilicas*, &c. *vere pœnitentes* (ut præmittitur) *& confessi eandem indulgentiam consequantur*. Item a *Leone X. in Concil. Later. sess.* 9. ubi idem habetur, quando dat indulgentias orantibus pro pace. Item (ut summarie dicitur) a *Conc. Constantiensi sess.* 17. ubi dans indulgentias orantibus pro *Sigismundo* Imperatore dicit ly *in forma consueta ecclesiæ* (intellige tu, vere contritis, & confessis.) Quo utique verbo satis demonstrat;

quod consueta est ecclesia non dare indulgentias, nisi vere contritis, insinuans per hoc, quod indulgentiæ non prosunt existentibus in peccato mortali. Unde etiam habetur, quod dato per impossibile, quod possent tali in peccato mortali existenti prodesse, quantum est ex parte ipsius peccatoris, non tamen prodessent de facto, quoniam indulgentiæ habent vim ex intentione dispensantis, & dispensans non habet intentionem dandi illas, nisi vere pœnitentibus. *Secundo* habes: quomodo per S. Thomam ostendas, merito insinuatum ab *Innocen. Tertio* in Concil. generali *Later.* sess. ult. quod communicatio bonorum potest mereri gratiam aliis, & hanc communicationem non esse per modum indulgentiæ. Ibi enim datis indulgentiis euntibus, vel alias subvenientibus, ad terram sanctam, subjungitur per modum communicationis. *Omnibus etiam pie proficiscentibus in hoc opere communi universalis synodus omnium beneficiorum suorum suffragium impartitur, ut eis digne proficiat ad salutem.* Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto existentibus in mortali indulgentias non prodesse, communicationemque bonorum factam per alium modum prodesse, insinuant, & intelligas, & declares, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc consolidetur, & declaretur.

ARTICULUS II. 105

Utrum Indulgentiæ valeant Religiosis.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Indulgentiæ non valeant Religiosis. Non enim competit eis suppleri, ex quorum superabundantia aliis suppletur: Sed ex superabundantia operum satisfactionis, quæ sunt in Religiosis, aliis suppletur per Indulgentias. Ergo eis non competit per Indulgentias suppleri.

2. Præterea. In Ecclesia non debet aliquid fieri, quod inducat Religionis dissolutionem: Sed si Religiosis Indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis: quia Religiosi nimis vagarentur per hujusmodi Indulgentias, & pœnas impositas in Capitulo sibi negligerent. Ergo Religiosis non prosunt.

Sed Contra. Nullus ex bono reportat damnum: Sed Religio bonum quoddam est. Ergo Religiosi non consequuntur hoc damnum, ut eis Indulgentiæ non valeant.

Respon-

Respondeo dicendum, *quod tam sæcularibus, quam Religiosis valent Indulgentiæ: dummodo sint in charitate, & servent ea quæ pro Indulgentiis indicuntur*. Non enim Religiosi sunt minus adjuvabiles meritis aliorum, quam sæculares.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Religiosi sint in statu perfectionis; tamen ipsi sine peccato vivere non possunt. Et ideo si aliquando propter peccatum aliquod commissum sint rei alicujus pœnæ, possunt per Indulgentias ab hac expiari. Non enim est inconveniens, si ille qui est simpliciter superabundans, aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid. & sic indigent supplemento, quo subleventur. Unde dicitur Galat. 6. *Alter alterius onera portate*.

Ad secundum dicendum, quod propter Indulgentias non debet dissolvi Regularis observantia: quia Religiosi magis merentur Religionem suam servando, quantum ad præmium vitæ æternæ, quam Indulgentias exquirendo; quamvis minus quantum ad dimissionem pœnæ, quod est minus bonum. Nec iterum per Indulgentias dimittuntur pęnæ injunctæ in Capitulo: quia in Capitulo agitur quasi forum judiciale magis, quam pœnitentiale (unde etiam non sacerdotes Capitulum tenent) sed absolvitur a pœna injuncta, vel debita pro peccato in foro pęnitentiali.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem rejicias errorem *Lutheri* ut refert *Leo X.* in bulla contra errores ejus, qui quasi reversus ad semetipsum, & pœnitens de negatione totali indulgentiarum, tandem dixit, quod indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & impatientibus. Unde addit ille quod indulgentiæ non sunt necessariæ, nec utiles mortuis, seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his, qui non commiserunt crimina, his, qui crimina commiserunt, sed non publica, his, qui meliora operantur. *Secundo* habes: quomodo per rationem errorem ejus, quatenus religiosos eximit ab utilitate indulgentiarum, ostendas, merito damnari a *Bonifacio VIII.* immo & a suis prædecessoribus.
„ Antiquorum habet relatio, quod accedentibus ad
„ honorabilem Basilicam principis Apost. de urbe
„ concessæ sunt magnæ indulgentiæ peccatorum. Nos
„ igitur, *&c.* hujusmodi indulgentias omnes appro-

 „ ba-

„ bamus auctoritate Apostolica : & Apostolicæ ple„ nitudine potestatis omnibus accedentibus, *&c.* „ Hæc ille de pęnitent. & remissio. extravag. com. Ubi religiosos non excludit, sed includit per ly *omnibus*, ut patet. Item a *Clem. VI.* ad Archiepiscopum *Terraconen.* ejusque suffraganeos. *Dudum de fratrum nostrorum consilio, & plenitudine Apost. potestatis indulgentiam*, &c. *cunctis Christifidelibus*, &c. *Statuentes, ut universi fideles*, & cæt. *qui visitaverint*, & cæt. *plenissimam suorum omnium peccatorum veniam consequantur*. Hæc ille, & recitantur ibidem. Ubi religiosos, &cæt. ut supra. Item a quotidianis bullis indulgentiarum, quæ ab Apost. sede emanant pro tempore: in quibus, ut patet, includuntur etiam religiosi per ly *Christifidelibus, vel* ly *omnibus utriusque sexus Christifidelibus*, & hujusmodi. Item, merito damnari ab eodem Leone in eadem bulla, cujus damnationis particulam vide supra, *quæst.* 1. *articul.* 1. *append.* addendo etiam *quæst.* 24. *art.* 1. *appen.* De *Luthero* superius dixi ly *quasi reversus ad se*, &c. quia, tanquam quod indulgentias per hoc aliquatenus admiserit, excrucians se, ipsum revocavit. Unde ait. „ Has propositiones, ut „ dixi, revocavi antea, rogavique, & adhuc rogo „ omnes tum bibliopolas, tum lectores, ut ea, quæ „ de indulgentiis disputata, & scripta a me sunt, „ exurant. Nesciebam enim tum, cum ea labora„ rem, Papam esse antichristum: qui his, & simi„ libus operationibus erroris, Satana imperante, or„ bem perderet Christianum. „ Hucusque verba vomitus Lutheri. Verum, quicquid sit de sua revocatione tantis maledictis vallata, Deus videat, & judicet. Catholicis interim nobis scire sufficiat, & quod honor est homini, qui separat se a contentionibus; & quod omnes stulti miscentur contumeliis, *Prover.* 20. Porro, quod Romanus Pontifex non sit antichristus, quinimo, & quod sit antichristo totaliter contrarius, ostensum est manifeste supra *quæst.* 21. *articul.* 1. *append.* ostensus est & valor indulgentiarum, & quod, Christo domino imperante, orbem salvant Christianum indulgentiæ ipsæ, declaratum *quæst.* 25. *art. primo*, & *secundo*, & consequenter, quod non erroris, sed veritatis, opera sunt. Vide Roffensem contra articulos erroneos 21. & 22. Lutheri. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta *Leonis*, *Clementis*, & aliorum Pontificum, pro quanto utilitatem indulgentiarum ostendunt ad religiosos extendi, & probes, & declares, & defendas. *Quarto* vides: quomodo &c.

AR-

ARTICULUS III. 106

Utrum ei, qui non facit illud pro quo Indulgentia datur, possit quandoque Indulgentia dari.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod ei, qui non facit illud, pro quo Indulgentia datur, possit quandoque Indulgentia dari. Quia ei, qui non potest operari, voluntas pro facto reputatur: Sed aliquando fit Indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest, & tamen libenter faceret. Ergo Indulgentia ei valet.

2. Præterea. Unus potest pro alio satisfacere: Sed Indulgentia ad remissionem pœnæ ordinatur, sicut & satisfactio. Ergo unus pro alio potest Indulgentiam accipere; Et sic ille consequetur Indulgentiam, qui non fecit hoc, pro quo Indulgentia datur.

Sed Contra. Remota causa, removetur effectus. Si ergo aliquis non facit hoc, pro quo Indulgentia datur, quod est Indulgentiæ causa, Indulgentiam non consequitur.

Respondeo dicendum, quod non existente conditione, non consequitur illud, quod sub conditione datur. *Unde cum Indilgentia detur sub hac conditione, quod aliquis aliquid faciat, vel det, si illud non exerceat, Indulgentiam non consequitur.*

Ad primum ergo dicendum, quod hoc intelligitur quantum ad præmium essentiale, sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ, vel aliquid hujusmodi.

Ad secundum dicendum, quod opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicunque voluerit. & ideo potest pro quocunque vult, satisfacere. Sed Indulgentia non potest applicari ad aliquem, nisi ex intentione ejus qui dat Indulgentiam. Et ideo cum ipse applicat ad facientem, vel dantem hoc, aut illud, ille non potest, qui hoc facit, ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret Indulgentia, *Ille qui facit, vel pro quo hoc fit, habeat tantam Indulgentiam*, valeret ei, pro quo fit: Nec tamen iste qui facit hoc opus, daret alteri Indulgentiam, sed ille qui Indulgentiam sub tali forma facit.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a *Sixto IV.* & a *Clemente VI.* & a *Bonifacio VIII.* quod indulgentiæ non participantur ab iis, qui non faciunt, quod inibi mandatur. Insinuatum autem est a *Sixto* de pœnit. & rem. extrav. com. „ Quemadmodum operosi, *&c.* qui Beatorum Apost. Petri, & Pauli „ Basilicas, Lateranensem quoque, & sanctæ Mariæ majoris almæ urbis devote visitarent, omnes, „ & singulas indulgentias consequerentur, quas anno Jubileo prædecessores concesserant, *&c.* Verum, quia animorum saluti fidelium intenti diversas indulgentias plenarias nonnullis ecclesiis, „ Monasteriis, & piis locis duximus concedendas, „ propter quas populorum forsan concursus ad Basilicas antedictas retardari, aut ipsius Jubilei celebritas minui, vel intermitti posset cum animarum „ non modico detrimento: Nos (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus concessarum effusionem annus Jubileus intermittatur: aut fideles „ ipsi a tanto munere reddantur expertes) omnes, „ & singulas plenarias, etiam ad instar Jubilei, auctoritate Apostolica tenore præsentium usque ad „ ejusdem sedis beneplacitum suspendimus: indulgentiis tamen Basilicarum, & ecclesiarum dictæ „ urbis in suo plenario robore durantibus. „ Hæc ibi. Ecce, quod summus Pontifex ideo aliorum locorum omnium ab urbe indulgentias suspendit pro tempore Jubilei, ne concursus populorum ad urbem pro indulgentia Jubilei consequenda retardetur, quod non esset, si voluntate sola jubilei Romæ existentis possent esse participes, absque hoc, quod illuc usque de facto homines proficiscerentur. Pro quo significando nota ly „ cum animarum non modico detrimento, *& ly* aut fideles ipsi a tanto munere reddantur expertes. *Item a* Bonifacio *supradicto ibidem sic*. Antiquorum *&c.* statuentes, ut, qui voluerint hujusmodi indulgentiæ a nobis concessæ „ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus 30. „ diebus continuis, seu interpolatis, & saltem semel in die, si vero peregrini fuerint, aut forenses, simili modo diebus 15. ad Basilicas easdem „ accedant. „ Hæc ibi. Ubi, quia de facto accedere necessarium esse ducit volentibus indulgentiam, ideo inter Romanos, & ab extra venientes, spacium dierum prædictum cum differentia assignat. Dat ergo per

per hoc intelligere Papa, quod indulgentiæ non valent iis, qui conditionem positam in forma illarum non servant. Item a *Clemente* supradicto ibidem. *Dudum de fratrum*, &c. *quicunque voluerint indulgentiam hujusmodi assequi, si Romani, ad minus* 30. *si vero peregrini, aut forenses modo simili* 15. *dieb. ad prędictas Basilicas accedere teneantur*. Hæc ibi. Ex quo dic, ut supra. Et, quia conditiones, & formæ indulgentiarum variari quandoque tangebatur in responsione ad *secundum*, juxta quarum tamen tenorem quoad consecutionem remissionis oportere nos regulari, connotabatur; ideo pro hoc notanda sunt, quæ subduntur ab ipso *Clemente* sic. „ Adjicientes, ut hi etiam, qui pro ea consequenda ad „ easdem Basilicas accedent, post iter arreptum impediti legitime, quo minus ad urbem illo anno „ valeant pervenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non completo, in dicta urbe decesserint vere pœnitentes (*ut præmittitur*) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. „ Hæc ibi. Et est rarum hoc in bullis additum, ideo speciatim ipsum adducere placuit. Tu ergo singulas verbatim (ut articul. textus innuit) diligenter ubique considera formas. *Secundo* habes: quomodo per rationem supradicta Pontificum, pro quanto indulgentias tantum prodesse dicunt facientibus illa, quæ injungunt, & intelligas, & declares, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina præsens declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 107

Utrum Indulgentia valeat ei qui facit.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod indulgentia non valeat ei qui facit. Quia facere Indulgentiam est jurisdictionis: Sed nullus in seipsum potest exercere ea quę sunt jurisdictionis; sicut nullus potest se excommunicare. Ergo nullus potest Indulgentiæ a se factæ particeps esse.

2. Præterea. Secundum hoc ille qui facit Indulgentiam, posset pro aliquo modico facto sibi pęnam remittere omnium peccatorum: & ita impune peccaret: quod videtur absonum.

3. Præterea. Ejusdem potestatis est facere Indulgentias, & excommunicare: Sed aliquis non potest excommunicare seipsum. Ergo nec Indulgentiæ, quam fecit, particeps esse potest.

Sed Contra est, quod tunc esset ipse pejoris conditio-

ditionis, quam alii, si ipse non posset uti thesauro Ecclesiæ, quem aliis dispensat.

Respondeo dicendum, quod Indulgentia debet ex aliqua causa dari, ad hoc quod aliquis per Indulgentiam ad actum aliquem provocetur, qui in utilitatem Ecclesiæ, & honorem Dei vergat. Prælatus autem, cui cura Ecclesiæ utilitatis & honoris divini propagandi est commissa, non habet causam, ut seipsum ad hoc provocet. *Et ideo non potest facere Indulgentiam sibi tantum; sed potest uti Indulgentia, quam pro aliis facit;* quia aliis subest causa faciendi.

Ad primum ergo dicendum, quod actum jurisdictionis non potest aliquis in seipsum exercere: sed eis quæ auctoritate jurisdictionis dantur aliis, potest etiam Prælatus uti tam in temporalibus, quam in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam accipit, quam aliis dat. Et ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia Ecclesiæ, quæ aliis dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per Indulgentias, & non jurisdictionis.

Ad secundum patet solutio ex dictis. (*in corp. art.*)

Ad tertium dicendum, quod excommunicatio profertur per modum sententiæ, quam nullus in seipsum ferre potest, eo quod in judicio non potest idem esse judex, & reus. Indulgentia autem non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis cujusdam, quam homo potest facere ad seipsum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per S. Tho. ostendas, merito insinuatum esse a Papa *Bonifacio VIII.* quod superior & non potest sibi indulgentiam facere, & potest uti indulgentia a seipso aliis concessa. Hoc autem tunc ab eo insinuatum est, quando de reg. jur. in 6. 45. reg. dixit. *Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius: vel, quod plerumque fieri consuevit.* Hæc ibi. Quis autem nesciat, esse verisimilius, quod quis non possit sibiipsi facere indulgentias, quando in semetipsum non habet jurisdictionem? Vide *qu.* 22. *art.* 4. Quis etiam nesciat id, quod sc. quis sibiipsi fecerit indulgentias, nec plerumque factum, imo nec unquam fieri consuetum? Quod vero indulgentiis a se datis aliis possit quis uti: scimus esse consuetum, nostrisque temporibus & a Romanis, & ab alienigenis sæpe visum,

quod

quod sanctæ memoriæ *Pius V.* ordinis Prædicatorum indulgentiis a seipso collatis ecclesias visitando utebatur, quibus, & aliis suis orationibus Rempubl. Christianam e faucibus Turcarum 1571. Deo duce, mirabiliter liberavit: ac de hoste prostrato mirabilius triumphavit. Nec debet ex eo, quod non possunt sibi indulgentias prælati facere, inferri, quod eis a se datis non possint uti, quoniam huic deductioni obstare se innuit *Bonifacius* idem: quando per 37. regulam juris inquit: *Utile non debet per inutile vitiari*. Hæc ibi supra. Utilitas ergo, quæ ex indulgentiis provenit, non debet in dispendium negativum prælatorum vitiari per hoc, quod ipsi inutiliter, idest nequaquam, possunt facere indulgentias. *Secundo* habes: quomodo per S. Tho. antedicta Bonifacii, pro quanto prælatos sibi negat posse facere indulgentias, iisque datis aliis posse uti affirmat, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XXVIII.

De solemni ritu Pœnitentiæ, in tres articulos divisa.

Consequenter considerandum est de solemni ritu Pœnitentiæ.

Circa quod tria quæruntur.

Primo. Utrum aliqua pœnitentia possit publicari, vel solemnizari.

Secundo. Utrum solemnis pœnitentia possit iterari.

Tertio. Utrum publica pœnitentia imponenda sit mulieribus.

ARTICULUS I. 108

Utrum aliqua pœnitentia debeat publicari, vel solemnizari.

S. Thom. in 4. d. 14. q. 1. ar. 5. q. 1. & seq.

Ad Primum sic proceditur. Videtur, quod non debeat aliqua pœnitentia publicari, vel solemnizari. Quia non licet sacerdoti etiam metu peccatum alicujus confiteri, quantumcunque publicum:

Sed per pœnitentiam solemnem publicatur peccatum. Ergo non debet solemnizari.

2. Præterea. Judicium debet esse secundum conditionem fori: Sed pœnitentia est quoddam judicium, quod in foro occulte agitur. Ergo non debet publicari, vel solemnizari.

3. Præterea. *Omnes defectus pœnitentia revocat ad perfectum*, ut Ambros. dicit: (*hab. l. 3. Hypognost. c. 9. ad fi. inter op. Aug. to. 7.*) Sed solemnizatio facit contrarium: quia pœnitentem multis defectibus innectit: non enim laicus potest post solemnem pœnitentiam ad clericatum promoveri, nec clericus ad superiores ordines. Ergo pœnitentia non est solemnizanda.

Sed Contra. Pœnitentia est quoddam sacramentum: Sed in quolibet sacramento solemnitas quædam adhibetur. Ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

Præterea. Medicina debet respondere morbo: Sed peccatum quandoque est publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit. Ergo & pœnitentia, quæ est medicina ejus, debet esse publica, & solemnis, qua multi ædificentur.

Respondeo dicendum, *quod aliqua pœnitentia debet esse publica, & solemnis*, propter *quatuor*. *Primo*, ut peccatum publicum publicam habeat medicinam. *Secundo*, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui gravissimum scelus commisit. *Tertio*, ut aliis sit ad terrorem. *Quarto*, ut sit ad exemplum pœnitendi, ne desperent qui in gravibus peccatis detinentur.

Ad primum ergo dicendum, quod sacerdos non revelat confessionem, talem pœnitentiam injungendo; quamvis suspicio oriatur, illum aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim culpa pro certo scitur ex pœna: quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit: sicut legitur in vitis Patrum (*l. 2. c. 32. & l. 5. libel. 5. n. 27.*) de quodam, qui ut socium suum ad pœnitentiam provocaret, ipse cum eo pœnitentiam egit. Si autem sit peccatum publicum, ipse pęnitens exequendo pęnitentiam, confessionem a se factam manifestat.

Ad secundum dicendum, quod pœnitentia solemnis, quantum ad injunctionem, non exit forum occultum: quia sicut occulte quis confitetur, ita occulte ei pęnitentia injungitur: sed executio exit forum occultum, & hoc non est inconveniens.

Ad tertium dicendum, quod pęnitentia quamvis revocet omnes defectus, restituendo in pristinam gra-

gratiam; non tamen semper restituit in pristinam dignitatem. Et ideo etiam mulieres post peractam pęnitentiam de fornicatione non velantur; quia dignitatem virginitatis non recuperant. Et similiter post publicam pęnitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, ut possit ad Clericatum assumi: Et Episcopus talem ordinans potestate ordinandi privari debet: Nisi forte necessitas Ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo. Tunc enim dispensative recipitur ad minores ordines, non autem ad sacros ordines: *Primo* propter dignitatem ordinum istorum: *Secundo* propter timorem recidivi: *Tertio* propter scandalum vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum: *Quarto*, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum ejus fuerit publicum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas a fortiori errorem *Catharorum* (ut refert Card. Turrecrem. de Ecclesia *lib.* 4. *c.* 35.) dicentium, quod non est pęnitendum de peccatis. Adeo enim est de peccatis pęnitendum, ut etiam (si opus sit) pœnitentia solemnis, & publica non recusetur de illis, secundum articulum præsentem. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, ipsum merito damnari a, &c. ut sup. *qu.* 15. *a.* 1. & *q.* 16. *ar.* 1. *appen.* Item a Conciliis omnibus, qui de pęnitentia publica tractarunt, illam approbando: ut sunt sequentia. Scil. Conc. *Rhemense c.* 31. *ut discretio servanda sit inter pęnitentes, qui publice, & qui absconse pęnitere debent*. Hæc ibi. Item Concil. Moguntinum secundum, *c.* 31. *Modus, tempusque pęnitentiæ peccata sua confitentibus, &c. Qui publice peccat, oportet, ut publica mulctetur pęnitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo, & excommunicetur, & reconcilietur. Pęnitentes vero non tam expletionem constituti temporis, quam facinoris remissionem desiderent, nec eis sufficiat, si a quarundam rerum perceptionibus abstineant: nisi se etiam a noxiis delectationibus subtrahant, declinantes autem a malo faciant bonum, inquirant pacem, ac sequantur illam*. Hæc ibi. Item Concil. *Toletanum primum*, qui sint pęnitentes hujusmodi, ostendens c. 2. dicit. „ Eum vero „ pœnitentem dicimus, qui post baptismum, aut „ pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gra- „ vissimisque peccatis publicam pęnitentiam gerens,

„ ſub concilio divino fuerit reconciliatus altario. *Hæc ibi. Item a Clemente primo, lib. ſecundo Conſtitutionum Apoſtolicarum, c.* 42. „ Pęnitentes, quo„ uſque pęnitentiæ fructum non oſtenderint, per„ mittimus eccleſiam ingredi, quo verbum audien„ tes funditus non intereant, non habeant autem „ communionem orationis, ſed diſcedant poſt le„ ctionem legis Prophetarum, & Euangelii, ut per „ diſceſſum meliores evadant in vitæ conſuetudine, „ ſtudentes ad conventus quotidie venire, & pre„ cibus operam dare, quo & ipſi recipi valeant, & „ ii, qui vident, compungantur, cautioreſque fiant „ verentes, ne in ſimilia incidant. *Hæc ibi. Ecce,* „ *quod a tempore Apoſtolorum incępit ritus pœniten*„ *tiæ publicæ, & ad ſuimet peccatoris recognitio*„ *nem, & ad aliorum terrorem. Item Concil. Tu*„ *ronicum* 1. *c.* 8. „ Si quis vero poſt acceptam pœ„ nitentiam, ſicut canis ad vomitum, ita ad ſæcu„ lares illecebras, derelicta pęnitentia, fuerit rever„ ſus, a communione Eccleſiæ, vel a convivio fi„ delium extraneus habeatur: quo facilius & ipſe „ compunctionem per hanc confuſionem accipiat, „ & alii ejus terreantur exemplo. *Hæc ibi. Ecce, quod duplex bonum operatur pęnitentia publica. Item Concilium Cabilonenſe ſecundum, volens publicam pęnitentiam jam obliteratam renovare, cap.* 25. *ait:* „ Pęnitentiam agere juxta antiquam canonum „ conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, „ & neque excommunicandi, neque reconciliandi „ antiqui moris ordo ſervatur: impetretur adjuto„ rium a Domino Imperatore, qualiter, ſi quis pu„ blice peccat, publica mulctetur pęnitentia, & ſe„ cundum ordinem canonum pro merito ſuo excom„ municetur, & reconcilietur. *Hæc ibi. Item Concil. Tridentinum, eandem volens in uſum reducere, ſeſſ.* 24. *c. de reform.* 8. *ait:* „ Apoſtolus monet, pu„ blice peccantes palam eſſe corripiendos. Quan„ do igitur ab aliquo publice, & in multorum con„ ſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcan„ dalo offenſos, commotoſque fuiſſe non ſit dubi„ tandum, huic condignam pro modo culpæ pœni„ tentiam publice injungi oportet: ut, quos exem„ plo ſuo ad malos mores provocavit, ſuæ emen„ dationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. „ Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas, prædicta Patrum, ac Apoſtoli dicta, pro quanto pęnitentiam publicam approbant dari, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS II. 109

Utrum solemnis pęnitentia iterari possit.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod solemnis pęnitentia iterari possit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cum sua solemnitate iterari possunt; sicut Eucharistia, & Extrema unctio, & hujusmodi: Sed pœnitentia non imprimit characterem. Ergo cum solemnitate iterari potest.

2. Præterea. Pęnitentia solemnizatur propter gravitatem, & manifestationem peccati: Sed post peractam pęnitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam graviora. Ergo solemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

Sed Contra. Solemnis pœnitentia significat ejectionem primi hominis de paradiso: Sed hæc tantum semel est facta. Ergo & pœnitentia solemnis tantum semel debet fieri.

Respondeo dicendum, quod *solemnis pęnitentia iterari non debet* propter *tria*. *Primo*, ne ex iteratione vilescat. *Secundo* propter significationem; quia significat expulsionem primi hominis de paradiso, quæ semel tantum est facta. *Tertio*, quia solemnizatio est quasi quædam professio perpetuo pęnitentiam conservandi. Et ideo iteratio solemnitati repugnat. Si tamen postmodum peccavit, non clauditur ei locus pęnitentiæ; sed pęnitentia solemnis iterum ei injungenda non est.

Ad primum ergo dicendum, quod in illis sacramentis, in quibus solemnitas iteratur, iteratio solemnitati non repugnat, ut est in proposito. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod quamvis ratione criminis deberetur ei eadem pęnitentia; tamen solemnitatis iteratio non competit, propter causas prædictas. (*in corp.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Decretis *dist.* 50. quod pęnitentia solemnis non est iterabilis, non solemnis autem est. Insinuatum est autem utrumque sic: *Quamvis caute, subtiliter, & salubriter provisum sit, ut locus humillimæ pęnitentiæ semel tantum in Ecclesia concedatur, ne medicina nimis*

uti-

utilis vilis habeatur: tamen quotidie peccantibus nunquam per pęnitentiam venia negatur. Hæc ibi. Cui dicto inferius de pęnit. dist. 3. cap. Quamvis, adjungitur: *Quis audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primam pęnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis?* Hæc ibi. Ecce, quod & solemnitas pęnitentiæ reiterabilis negatur: & pęnitentia ipsa reiterabilis affirmatur. Item, insinuatum ab eisdem, de pęnit. dist. 3. *Reperiuntur, qui sæpius agendam pęnitentiam putant, &c. Si vere in Christo pęnitentiam agerent, iterandam postea non putarent: quia, sicut unum baptisma, ita & unica pœnitentia. Verum præteriri semper non debet pęnitentia peccati*. Hæc ibi. Ubi prius loquitur de solemni pęnitentia, quam iterandam negat, & a ly *verum præteriri*, &c. loquitur de pęnitentia sine solemnitate, ad cujus reiterationem nos hortatur. *Secundo* habes: quomodo per rationem supradicta Decretorum, pro quanto solemnem pœnitentiam nolunt iterari, & declares, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica, &c.

ARTICULUS III. 110

Utrum solemnis pęnitentia sit imponenda mulieribus, atque clericis, & utrum a quolibet sacerdote possit imponi.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod solemnis pęnitentia non sit imponenda mulieribus. Quia vir, cui imponitur solemnis pęnitentia, debet comam abjicere: Sed hoc non competit mulieri, ut patet 1. ad Cor. 11. Ergo non debet agere solemnem pęnitentiam.

2. Item. Videtur, quod Clericis sit imponenda. Quia imponitur propter gravitatem delicti: Sed idem peccatum gravius est in Clerico, quam in laico. Ergo magis debet imponi Clerico, quam laico.

3. Item. Videtur, quod a quolibet sacerdote possit imponi. Quia absolvere in foro pęnitentiali est ejus, qui habet claves: Sed simplex sacerdos habet claves. Ergo potest esse minister hujusmodi pœnitentiæ.

Respondeo dicendum, quod omnis solemnis pœnitentia est publica: sed non convertitur: Pęnitentia enim solemnis hoc modo fit: *In capite Quadragesimæ tales pęnitentes præsentant se cum Presbyte-*

ris

ris suis Episcopo civitatis ante fores Ecclesiæ, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram dimissis, coma deposita: & eis in Ecclesiam introductis, Episcopus cum omni clero septem Psalmos Pœnitentiales dicit, & postmodum eis manum imponit, aquam benedictam super eos spargit, & cinerem capitibus superponit, cilicio colla eorum operit, & denunciat eis lacrymabiliter, quod sicut Adam ejectus est de paradiso, ita ipsi de Ecclesia ejiciuntur: Postea jubet ministris, ut eos ab Ecclesia pellant, Clero eos prosequente cum hoc Responsorio: In sudore vultus tui, &c. *In cęna autem Domini quolibet anno a suis Presbyteris in Ecclesiam reducuntur; & erunt ibi usque ad octavas Paschæ; ita tamen quod non communicabunt, neque pacem accipient. Et sic fiet quolibet anno, quousque aditus Ecclesiæ est eis interdictus. Ultima autem reconciliatio reservatur Episcopo, ad quem solum spectat solemnis pęnitentiæ impositio.* (*hæc habentur c.* 64. *dist.* 50.) *Potest* autem *imponi viris, & mulieribus, sed non Clericis, propter scandalum*. Non autem talis pęnitentia debet imponi nisi pro peccato, quod totam commoverit urbem. Publica autem, & non solemnis pęnitentia est, quæ in facie Ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta; sicut peregrinatio per mundum cum baculo cubitali. Et *hæc potest iterari, & a simplici sacerdote injungi: & potest etiam Clerico imponi*. Tamen quandoque solemnis pęnitentia accipitur pro publica. Et secundum hoc auctoritates quædam varie loquuntur de solemni.

Ad primum ergo dicendum, quod mulier habet comam in signum subjectionis, non autem vir. Et ideo non competit, ut in pęnitentia mulieri coma deponatur, sicut viro.

Ad secundum dicendum, quod quamvis in eodem genere peccati Clericus plus peccet, quam laicus; tamen non injungitur ei pęnitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum. unde non defertur personæ, sed ordini.

Ad tertium dicendum, quod magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem. Et ideo injunctio pęnitentiæ solemnis, quæ nonnisi pro gravissimis peccatis fit, soli Episcopo reservatur.

A P P E N D I X.

EX articul. habes *primo*: quomodo per S. Thom. a fortiori explodas errorem *Pauperum de Lugduno* (*ut refert Summa Fratris Yconeti in Bibliotheca*

ca Vaticana manuscripta) dicentium ; clericos , & religiosos ecclesiæ esse Scribas , & Pharisæos Apostolorum persecutores. Hic error, pro quanto clericalem ordinem inhonorat, adducitur hic, & a fortiori, ut dictum est , per articulum præsentem exploditur. Adeo namque articulus præsens honorem defert clericali ordini : ut personis illius, quamquam alias dyscolis, pœnitentiam solemnem non dari, & bonum esse dicat , & ædificatorium populi esse definiat. *Secundo* habes : quomodo per sanctum Thomam ostendas, prædictum errorem , pro quanto diximus, damnari merito ab *Exod.* 32. ut supra in not. post ad *secundum* . Item a Concil. *Carthaginensi* , scil. ,, Confirmandum est ; ut, si quando presbyte- ,, ri , vel diaconi in aliqua graviori culpa convicti ,, fuerint, qua eos necesse sit a ministerio remove- ,, ri ad tempus , non eis manus tanquam pęnitentibus ,, imponatur. *Hæc illud*, *& recitantur distinct.* 50. *Item a Leone Papa sic.* ,, Alienum est a consuetu- ,, dine Ecclesiastica, ut , qui in presbyterali hono- ,, re , aut diaconi gradu fuerint consecrati , hi pro ,, crimine aliquo suo per manus impositionem re- ,, medium accipiant pęnitendi, quod sine dubio ex ,, Apostolica traditione descendit . ,, Hæc ille , & recitantur distinct. 17. Per manus autem impositionem tam Leo , quam Concilium intelligit pęnitentiam solemnem , juxta quod Concilium *Agathense* de pęnitentia solemni cap. 11. statuit sic. *Pęnitentes tempore, quo pęnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super capita sua , sicut ubique statutum est, consequantur*. Hæc illud, & recitantur distinct. 50. *Tertio* habes : quomodo per sanctum Thomam ostendas , merito insinuatum esse a Concilio *Neocæsariensi* , quod clericus potest agere pęnitentiam publicam , ut sc. distinguitur contra solemnem . Insinuatum est autem hoc ab eo , quando dixit ; ,, Presbyter , si uxorem duxerit , ab ordine ,, illum deponi debere , quod si fornicatus fuerit , ,, vel adulterium commiserit , extra ecclesiam abjici , ,, & ad pęnitentiam inter laicos redigi oportet . *Hæc illud*, *& recitantur distinct.* 28. *Item insinuatum a Concilio Martini Papæ sic*. ,, Si quis presby- ,, ter , vel diaconus propter publicam pęnitentiam ,, a sacerdote acceptam , absque aliqua necessitate ,, die Dominica pro quadam religione jejunaverit , ,, sicut Manichæi : anathema sit . ,, Hæc illud , & recitantur distinctione 30. Idem etiam insinuatum fuerat ex canone Apostolorum, ut legitur *distinct.* 81. *cap. Si quis Episcopus*. *Quarto* habes : quomodo per

per sanctum Thomam prædicta, pro quanto pœnitentiam solemnem clericis dandam negant, & publicam illis infligendam pro culpis determinant, & declares, atque defendas. *Quinto* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XXIX.

De sacramento Extremæ unctionis quantum ad ipsius essentiam, & institutionem, in novem articulos divisa.

POst hæc considerandum est de sacramento Extremæ unctionis. De quo *quinque* videnda sunt.

Primo. De essentialibus ipsius, & de ejus institutione.
Secundo. De effectu ipsius.
Tertio. De ministro ipsius.
Quarto. De eo, cui conferri debet, & in qua parte.
Quinto. De ejus iteratione.

Circa primum quæruntur novem.

Primo. Utrum extrema unctio sit sacramentum.
Secundo. Utrum sit unum sacramentum.
Tertio. Utrum hoc sacramentum fuerit a Christo institutum.
Quarto. Utrum oleum olivæ sit conveniens materia hujus sacramenti.
Quinto. Utrum oporteat oleum esse consecratum.
Sexto. Utrum oporteat materiam hujus sacramenti per Episcopum consecrari.
Septimo. Utrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.
Octavo. Utrum forma hujus sacramenti debeat proferri per orationem deprecativam.
Nono. Utrum prædicta oratio sit competens forma hujus sacramenti.

ARTICULUS I. 111

Utrum Extrema unctio sit sacramentum.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Extrema unctio non sit sacramentum. Quia sicut oleum assumitur ad infirmos, ita ad catechumenos: Sed unctio, quæ fit oleo ad catechumenos, non est sacramentum. Ergo nec Extrema unctio, quæ fit oleo ad infirmos.

2. Præterea. Sacramenta veteris legis fuerunt signa sacramentorum novæ legis: Sed Extrema unctio non habuit aliquam figuram in veteri lege. Ergo non est sacramentum novæ legis.

3. Præterea. Secundum Dionysium, (*cap.* 3. *&* 5. *Eccles. hierarch.*) omne sacramentum vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum: Sed Extrema unctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminandum, (quia hoc soli baptismo attribuitur) neque ad perficiendum; quia hoc secundum ipsum Dionys. (*ibid. & cap.* 2.) pertinet ad Chrisma, & Eucharistiam. Ergo Extrema unctio non est sacramentum.

Sed Contra. Sacramenta Ecclesiæ sufficienter subveniunt defectibus hominum secundum quemlibet statum: Sed exeuntibus non subvenit aliud, quam Extrema unctio. Ergo ipsa est sacramentum.

Præterea. Sacramenta nihil aliud sunt, quam quædam spirituales medicinæ: Sed Extrema unctio est quædam spiritualis medicina: quia valet ad remissionem peccatorum, ut habetur Jac. 5. Ergo est sacramentum.

Respondeo dicendum, quod in his quæ Ecclesia visibiliter operatur, *quædam* sunt sacramenta, ut baptismus; *quædam* sacramentalia, ut exorcismus: Quorum est hæc differentia, quod sacramentum dicitur illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectum principaliter intentum in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamvis non pertingat ad illum effectum; tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionem principalem: Effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati. Unde Is. 27. *Hic est omnis fructus, ut tollatur peccatum.* Et ideo *cum ad hunc effectum pertingat Extrema unctio, ut ex verbis Jacobi patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum, quasi ei annexum, constat quod Ex-*

Extrema unctio non est sacramentale, sed sacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod oleum, quo Catechumeni inunguntur, sua unctione non perducit ad peccati remissionem; quia hoc ad baptismum pertinet: sed aliquo modo ad baptismum disponit, ut supra dictum est. (*4. d. 6. q. 2. a. 1. q. 3. ad 4. &* *3. p. q. 71. a. 3.*) Et ideo non est sacramentum illa unctio, sicut unctio extrema.

Ad secundum dicendum, quod hoc sacramentum immediate hominem ad gloriam disponit, cum exeuntibus a corpore detur. Et quia in veteri lege non erat tempus adhuc perveniendi ad gloriam, quia *neminem ad perfectum adduxit lex*, (*Heb. 7.*) ideo istud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram ejusdem generis: quamvis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri Testamento.

Ad tertium dicendum, quod Dionysius non facit aliquam mentionem de Extrema unctione, sicut nec de Pœnitentia, nec de Matrimonio; quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest Ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros, & actiones ministrorum, & recipientes. Tamen cum per Extremam unctionem aliquis consequatur gratiam, & remissionem peccatorum, non est dubium quod Extrema unctio habet vim illuminativam, & purgativam, sicut Baptismus, quamvis non ita plenam.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem interimas hæresim *Albanensium* dicentium, unctionis extremæ sacramentum nihil esse. Si enim nihil est secundum istos, utique nec sacramentum verum est. Item hæresim *Heraclitarum*, *Ruthenorum*, *Uvaldensium*, *Joann. Uvicleff*, *Lutheri*, ut refert *Joan. Bunderius*, dicentium, unctionem extremam non esse connumerandam inter sacramenta, quoniam a Patribus, non a Christo dimanavit pro sacramento, idest a Christo non est instituta. Contra hos autem *art.* præsens pugnat, dum, sacramentum verum esse extremam unctionem, probat ab effectu vero, sc. a remissione peccati: contra illos, quoad institutionem est *art.* 3. quem vide. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas,

das, prædictam hæresim merito esse damnatam a Concilio *Trident.* session. 14. cap. 1. de extrema unction. sic. „ Redemptor noster clementissimus extre-
„ mæ unctionis sacramento finem vitæ, servorum
„ sc. suorum tanquam firmissimo quodam præsidio
„ munivit. *Hæc ibi. Item de extrema unctio. canone* 1. „ Si quis dixerit, extremam unctionem non esse vere, & proprie sacramentum, &c. sed figmen-
„ tum humanum: anathema sit. *Et can.* 2. si quis
„ dixerit, sacram infirmorum unctionem non con-
„ ferre gratiam, nec remittere peccata, nec alle-
„ viare infirmos, &c. „ *anathema sit*. Hæc ibi. Quod si esset nihil (ut *Albanenses* mentiuntur) quomodo posset esse præsidium, & quidem firmissimum circa finem vitæ? Vel quomodo esset tunc vere, & proprie sacramentum? Quomodo conferret gratiam tunc, vel remitteret peccata, vel alleviaret infirmos? Item a Concil. *Coloniensi*, *c.* 49. *Extrema unctio, quæ (quoniam in morte extrema lucta est) adhibetur, ut vel convalescat ægrotus, si Deo ita visum fuerit, vel fide, bonaque spe obdormiat in domino.* Hæc ibi. Quod si nihil esset, secundum Albanenses: quomodo ægroti convalescentiam, spem bonam, atque fidem causare posset? Item a Conc. *Senonensi* in Decretis fidei, Decr. 10. c. de extrema unctione. „ Si quis infirmatur (inquit Jacobus)
„ in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent
„ super eum, ungentes eum oleo in nomine Domi-
„ ni, &c. &, si in peccatis sit, remittentur ei. Qui-
„ bus liquido constat, extremam unctionem, cætero-
„ rum sacramentorum instar, remissionem peccato-
„ rum efficaciter operari. „ Hæc ibi. Et quomodo efficaciter operaretur, si, ut impii homunciones evomunt, esset nihil? Item ab *Eugenio IV.* in decreto Armenis dato, sacro approbante Concil. Flor. *Quintum sacramentum est extrema unctio, &c. cujus effectus est mentis sanatio, & (inquantum expedit) ipsius etiam corporis*. Hæc ibi. Per hoc ergo, quod mentem sanare dicit, & corpus: damnat Albanenses ipsam nihil esse dicentes. Item a Papa *Innocentio I.* in epist. 1. ad Decentium *Eugubinum* Episcopum c. 8. „ Illud, quod in B. Apostoli Jaco-
„ bi epistola conscriptum est, si infirmus aliquis in
„ vobis est, vocet presbyteros, & orent super eum,
„ ungentes eum oleo in nomine Domini, &c. non
„ est dubium, de fidelibus ægrotantibus intelligi de-
„ bere, qui sancto oleo perungi possunt, &c. Non
„ pœnitentibus autem istud infundi non potest, quia
„ genus est sacramenti. Nam, quibus reliqua sa-

„ cra-

„ cramenta negantur, quomodo unum genus putatur „ posse concedi? „ Hæc ibi. Ecce, quod extrema unctio est sacramentum, & aliis connumeratum, & consequenter est aliquid. *Tertio* habes: quomodo per rationes dicta Patrum supra, pro quanto extremam unctionem dicunt esse sacramentum verum, & probes, & declares, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 113

Utrum Extrema unctio sit unum sacramentum.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Extrema unctio non sit unum sacramentum. Quia unitas rei est ex sua materia, & ex sua forma; cum ex eodem habeat res esse, & unitatem: Sed forma hujus sacramenti frequenter iteratur etiam eadem vice; & materia pluries inuncto adhibetur secundum diversas partes. Ergo non est unum sacramentum.

2. Præterea. Ipsa unctio est sacramentum: ridiculum enim est dicere, quod oleum sit sacramentum: Sed sunt plures unctiones. Ergo sunt plura sacramenta.

3. Præterea. Unum sacramentum ab uno ministro perfici debet: Sed in aliquo casu Extrema unctio non potest perfici ab uno ministro: sicut si post primam unctionem factam sacerdos moriatur; tunc enim alius sacerdos debet ulterius procedere. Ergo Extrema unctio non est unum sacramentum.

Sed Contra. Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet unctio ad hoc sacramentum: Sed plures immersiones sunt unum sacramentum baptismi. Ergo & plures unctiones Extremæ unctionis unum sacramentum.

Præterea. Si non esset unum sacramentum tunc facta prima unctione, non oporteret ad perfectionem sacramenti, quod fieret secunda: quia quodlibet sacramentum per se habet esse perfectum: Sed hoc falsum est. Ergo est unum sacramentum.

Respondeo dicendum, quod unum numero, per se loquendo, dicitur *tripliciter*: *Uno modo*, sicut indivisibile; quod nec actu, nec potentia est plura: ut punctum, & unitas: *Alio modo*, sicut continuum, quod quidem actu est unum, sed plura potentia; ut linea. *Tertio modo*, sicut perfectum aliquod, quod ex partibus pluribus constituitur; ut domus, quæ est multa quodammodo etiam in actu, sed

ſed illa multa conveniunt in aliquo uno. *Et hoc modo quodlibet ſacramentum dicitur unum, inquantum multa quæ ſunt in uno ſacramento, adunantur ad unum ſignificandum, vel cauſandum*, quia ſacramentum ſignificando cauſat. Et ideo quando una actio ſufficit ad perfectam ſignificationem, unitas ſacramenti conſiſtit in illa actione tantum; ſicut patet in Confirmatione. Quando autem ſignificatio ſacramenti poteſt eſſe & in una, & in multis actionibus, tunc ſacramentum perfici poteſt & una actione, & pluribus; ſicut Baptiſmus una immerſione, & tribus; quia ablutio, quæ ſignificatur in Baptiſmo, poteſt eſſe per unam immerſionem, & per multas. Quando autem perfecta ſignificatio non poteſt eſſe niſi per plures actiones, tunc plures actiones ſunt de perfectione ſacramenti; ſicut patet in Euchariſtia; quia refectio corporalis, quæ ſignificat ſpiritualem, non poteſt eſſe niſi per cibum, & potum. Et ſimile eſt in hoc ſacramento, quia curatio interiorum vulnerum non poteſt perfecte ſignificari, niſi per appoſitionem medicinæ ad diverſas vulnerum radices.

Ad primum ergo dicendum, quod unitas totius perfecti non tollitur propter diverſitatem materiæ, aut formæ, quæ eſt in partibus totius: ſicut conſtat, quod non eſt eadem materia carnis, & oſſis, ex quibus conſtituitur unus homo, nec eadem forma. Et ſimiliter etiam in ſacramento Euchariſtiæ, & in hoc ſacramento pluralitas materiæ, & formæ unitatem ſacramenti non tollit.

Ad ſecundum dicendum, quod quamvis illæ actiones ſint plures ſimpliciter; tamen uniuntur in una perfecta actione, quæ eſt unctio omnium exteriorum ſenſuum, quibus hauritur morbus interior.

Ad tertium dicendum, quod quamvis in Euchariſtia, ſi poſt conſecrationem panis moriatur ſacerdos, alius ſacerdos poſſit procedere ad conſecrationem vini, incipiens ubi ille dimiſit, vel etiam incipere a capite ſupra aliam materiam: tamen in Extrema unctione non poteſt a capite incipere, ſed debet ſemper procedere: quia unctio in eadem parte facta tantum valet, ac ſi conſecraretur bis eadem hoſtia, quod nullo modo faciendum eſt. Nec tamen miniſtrorum pluralitas tollit unitatem hujus ſacramenti; quia inſtrumentaliter tantum operantur: Mutatio autem martellorum non tollit unitatem operationis fabri.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Uvaldensium* (Prat. *Calvinistæ*, *Pauperes de Lugduno*, *Sectarii*) & *Lutheri*, postea (ut refert *Æneas Sylvius*) dicentium, unctionem extremam non esse inter sacramenta Ecclesiæ computandam. Articulus enim præsens per hoc, quod determinat, illam esse sacramentum unum, virtualiter concludit contra istos. Non enim sacramenta Ecclesiæ essent septem tantum, si hoc sacramentum esset plura. Ex hoc igitur, quod dicitur hic esse unum, statuitur implicite, quod est annumerandum inter sacramenta Ecclesiæ. *Secundo* habes: quomodo per rationem virtualiter ostendas, hæresim prædictam damnari merito a Papa *Eugenio IV.* in Decr. Armenis dato, sacro approbante Concilio *Florentino*. Quinto. „ Ecclesiasticorum sacra„ mentorum veritatem pro ipsorum Armenorum „ tam præsentium, quam futurorum faciliori do„ ctrina sub hac formula brevissima redegimus. No„ væ legis septem sunt sacramenta, videlicet Ba„ ptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pęnitentia, „ Extrema unctio, Ordo, & matrimonium. „ Hæc ibi. Quod si extrema unctio non esset unum sacramentum, sed vel nihil (ut garriebant Albanenses *ar.* 1. *append.*) vel plura: tunc non essent septem solum, ut intendit *Eugenius* ex declaratione sequenti a Concil. *Trident.* facta. Item a Conc. *Trid.* sess. 7. de sacramentis in communi, can. 1. „ Si quis di„ xerit, sacramenta novæ legis esse plura, vel pau„ ciora, quam septem, videlicet, Baptismum, Con„ firmationem, Eucharistiam, Pęnitentiam, Ex„ tremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, „ &c. anathema sit. „ Hæc ibi. Item a, &c. ut *ar.* 1. *append.* Ex dictis enim ibi potes probare aliquo modo intentum præsens: sicut & ex dictis hic vicissim. Item a Papa *Lucio III.* de hæretic. *Ad abolendam*, &c. *Universos, qui de sacramento corporis, & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, vel de baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere non metuunt, quam sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat*, &c. *vinculo perpetui anathematis innodamus*. Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta Patrum, pro quanto sacramentum extremæ unctionis implicite saltem dicunt esse unum, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS III. 113

Utrum hoc sacramentum fuerit a Christo institutum.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum non fuerit institutum a Christo. Quia de institutione sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio; sicut de Eucharistia, & Baptismo: Sed nulla fit mentio de Extrema unctione. Ergo non est a Christo instituta.

2. Præterea. Magister expresse dicit in 4. dist. 23. quod est institutum ab Apostolis. Ergo ipse Christus per se non instituit.

3. Præterea. Sacramentum, quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit; ut patet de Eucharistia, & Baptismo: Sed hoc sacramentum nulli ipse exhibuit. Ergo per se non instituit.

Sed Contra. Sacramenta novæ legis sunt digniora, quam sacramenta veteris legis: Sed omnia sacramenta veteris legis sunt a Deo instituta. Ergo multo fortius omnia sacramenta novæ legis habent institutionem ab ipso Christo.

Præterea. Ejusdem est instituere, & statutum removere: Sed Ecclesia, quæ in successoribus Apostolorum habet eandem auctoritatem, quam Apostoli habuerunt, non posset auferre sacramentum Extremæ unctionis. Ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

Respondeo dicendum, quod circa hoc est *duplex* opinio. *Quidam* enim dicunt, quod sacramentum istud, & Confirmationis Christus non instituit per se, sed Apostolis instituendum dimisit: quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ in eis confertur, non potuerunt ante Spiritus sancti missionem plenissimam institui. Unde sunt ita sacramenta novæ legis, quod in veteri lege figuram non habuerunt. Sed hæc ratio non multum cogit: quia sicut Christus ante passionem suam promisit plenam Spiritus sancti missionem; ita potuit instituere hæc sacramenta. *Et ideo alii dicunt, quod omnia sacramenta Christus instituit per seipsum: sed quædam per seipsum promulgavit, quæ sunt majoris difficultatis ad credendum: quædam autem Apostolis promulganda reservavit; sicut Extremam unctionem, & Confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior*; quia sacramenta ad fundamentum legis pertinent: & ideo ad legislatorem pertinet eorum institutio:

tatio: Et iterum quia ex institutione efficaciam habent, quæ in eis non nisi divinitus inest.

Ad primum ergo dicendum, quod multa Dominus fecit, & dixit, quæ in Euangelio non continentur. Illa enim præcipue curaverunt Euangelistæ tradere, quæ ad necessitatem salutis, & ecclesiasticæ dispositionis pertinent. Et ideo potius institutionem Baptismi, & Pœnientiæ, & Eucharistiæ, & Ordinis factam a Christo narraverunt, quam Extremæ unctionis, vel Confirmationis, quæ neque sunt de necessitate salutis, neque ad dispositionem, sive distinctionem Ecclesiæ pertinent.

Tamen etiam de olei unctione fit mentio in Euangelio Marc. 6. ubi dicitur, quod Apostoli *oleo ungebant infirmos*.

Ad secundum dicendum, quod Magister dicit ab Apostolis institutum; quia per doctrinam Apostolorum nobis promulgata est ejus institutio.

Ad tertium dicendum, quod Christus non exhibuit aliquod sacramentum, nisi quod ipse accepit in exemplum. Accipere autem Pœnitentiam, & Extremam unctionem sibi non competebat; quia sine peccato erat. ideo ipse non exhibuit.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*, quomodo per rationem interimas hæresim *Herarchitarum* dicentium, unctionis extremæ sacramentum non fuisse a Deo institutum. Item errorem quorundam scholasticorum non vulgaris nomenclaturæ (quos honoris gratia non nomino) dicentium, unctionem externam fuisse a B. Jacobo institutam. Videat, qui voluerit, super 4. *sentent. dist.* 22. vel circa, & librum de sacramentis cujusdam *par.* 15. *c.* 2. vel alios de hoc sacramento tractantes: &, quos invenerit præmissum errorem dicentes, expurget, seu corrigat. Intentio namque catholicorum Doctorum, de quorum numero illi habentur, non fuit defendere sua dicta contra sanctam Romanam Ecclesiam. Hinc arguendi sunt illi, qui vel incuria, vel affectione nimia decepti, postquam Concilium aliquod sanctam Ecclesiam repræsentans determinaverit oppositum alicujus eorum Doctoris, relinquunt Doctorem illum incorrectum, & penitus immutatum, ac si vel Concilium nullum factum fuisset, vel Doctores illi sui non subessent Concilio. Ex qua re profecto, & contra suorum Doctorum piam intentionem supradictam faciunt: & aliis secuturis, qui forsan Conciliorum de-

decreta de tali re non viderunt, magni scandali occasio fiunt, tantoque magis, quanto Doctores illi sui majus inter catholicos nomen habuerint. Pro generalissima igitur regula tenendum, atque diligenter servandum est id, quod sequitur. Quando Concilium aliquod celebratum fuisse de recenti, vel alias per summum Pontificem determinationem, ut de fide factam, noverint aliqui, præsertim majores, tunc sumpto concilio, vel determinatione illa, tanquam speculo, ante oculos suos mente recta conspiciant, utrum dicta singula Doctorum suorum ad normam determinationis illius correspondeant. Et, si quidem in singulis ei concordaverint, bene: si vero non, illos emendent, vel ad bonum sensum aliquo bono modo reducant, ita, ut legentibus appareat, ut non possint errare. Non enim concilia illorum, sed illi Conciliorum sensui, verbisque coaptari debent. Nec expectandum, quod Concilia quotidie fiant ad prohibendum hos, vel illos, horum, vel illorum dicta in particulari, quoniam sat est Ecclesiæ, semel proposuisse sua decreta, tanquam regulam, secundum quam omnia aliorum (quicumque sint illi) corrigantur. Et, quoniam satisfactum est ab ipsa in communi ad hunc finem: ideo non est tutum in conscientia (ut supra dictum est) dimittere post Conciliorum celebrationem in suis libris incorrecta, si quæ corrigenda sunt, quoniam nulla in oppositum sufficit excusatio. Honori itaque Doctorum suorum, honori necnon conscientiæ propriis, consulant omnes: ne quando irascatur pia mater Ecclesia, & tantum animarum damnum, vel scandalum (quod supra tactum est) de manu negligentium justissime requirat; Damnum, inquam, tantum, & scandalum, quia, si non esset a Christo institutum, quomodo responderemus contra hereticos? Horum enim, qui negant, extremam unctionem esse sacramentum, hoc pro suo fundamento assumunt, quod a Patribus (inquiunt) non a Christo instituta est. Vide supra *ar.* 1. *app.* circa principium. Cæterum, quia parum, quasi coacte digressi, ad propositi filum revertentes dicamus. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errores in principio dictos merito damnari a Concilio *Tridentino*, sess. 7. de sacramentis in communi, can. 1. *Si quis dixerit: sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino instituta, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Penitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: anathema sit*. Hæ ibi. Item sessione 14. de extrema unctione, cap. 1. *Circa*

ta illius institutionem declarat, & docet sancta Synodus: quod Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum: quemadmodum in sacramentis aliis auxilia maxima præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint, ita extremæ unctionis sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio munivit. Nam, etsi adversarius noster occasionem per omnem vitam quærat, & captet, ut devorare animas nostras quoquomodo possit, nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & a fiducia, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quam, cum impendere nobis exitum vitæ prospicit. Instituta est autem hæc sacra unctio infirmorum, tamquam vere, & proprie sacramentum novi testamenti a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum. Infirmatur, inquit, quis in vobis, &c. Hæc ibi; & de extrema unctione. can. 1. *Si quis dixerit: extremam unctionem non esse vere, & proprie sacramentum a Christo Domino nostro institutum, & a B. Jacobo Apost. promulgatum*, &c. *anathema sit*. Item a Concilio *Senonensi*, in decretis fidei, decreto quarto, decimo capit. de extrema unctione: *Si quis infirmatur (inquit Jacob.) in vobis*, &cæt. *Quibus liquido constat, extremam unctionem remissionem peccatorum efficaciter operari, ac proinde nec ab Jacobo quidem fuisse institutam, se ab eo tantum, cui peculiare est, ut gratiam, & gloriam conferre possit*. Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta Patrum, pro quanto unctionem extremam dicunt a Christo institutam, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 114

Utrum oleum olivæ sit conveniens materia hujus sacramenti.

S. Th. ubi sup. a. 3. q. 1. & seq.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod oleum olivæ non sit conveniens materia hujus sacramenti. Quia hoc sacramentum immediate ad incorruptionem ordinatur: Sed incorruptio significatur

per balsamum, quod in chrismate ponitur. Ergo chrisma esset convenienter materia hujus sacramenti.

2. Præterea. Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: Sed spiritualis medicatio per vini appositionem significatur, sicut patet Luc. 10. in parabola de sauciato. Ergo vinum etiam esset convenientior materia hujus sacramenti.

3. Præterea. Ubi est majus periculum, ibi debet esse commune remedium: Sed oleum olivæ non est commune remedium; quia non invenitur in qualibet terra. Ergo cum hoc sacramentum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quod oleum olivæ non sit materia conveniens.

Sed Contra est, quod Jacobi 5. oleum materia hujus sacramenti determinatur: Sed oleum proprie non dicitur nisi oleum olivæ. Ergo hoc est materia hujus sacramenti.

Præterea. Spiritualis sanatio per olei unctionem significatur, ut patet Isa. 1. ubi dicitur: *Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo*. Ergo conveniens materia hujus sacramenti est oleum.

Respondeo dicendum, quod spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur, & lenis, ut spes, quæ exeuntibus est maxime necessaria, non frangatur, sed foveatur. Oleum autem lenitivum est, & penetrativum usque ad intima, & etiam diffusivum. *Et ideo quantum ad utrumque prædictorum est conveniens materia hujus sacramenti.* Et quia oleum principaliter nominatur olivæ liquor, cum alii liquores solum ex similitudine ad ipsum olei nomen accipiant, *ideo oleum olivę etiam debet esse, quod assumitur in materia hujus sacramenti.*

Ad primum ergo dicendum, quod incorruptio gloriæ est res non contenta in hoc sacramento: nec oportet quod tali rei significatio materiæ respondeat. Unde non oportet, quod baptismum ponatur in materia hujus sacramenti: quia balsamum propter odorem pertinet ad bonitatem famæ, qua de cætero non indigent propter se exeuntes; sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui per oleum significatur.

Ad secundum dicendum, quod vinum sanat mordendo, sed oleum leniendo. Et ideo curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam, quam ad hoc sacramentum.

Ad tertium dicendum, quod oleum olivæ quamvis non ubique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri.

Et

Et præterea hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, quod exeuntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito dictum fuisse a Concilio *Florentino* in Decreto de sacramentis, sic. *Quintum sacramentum est extrema unctio, cujus materia est oleum olivæ*. Hæc ibi. Item a Concilio *Tridentino*, sessione decimaquarta, de extrema unctione, capitulo primo. *Quibus Jacobi verbis, ut ex Apostolica traditione per manus accepta intellexit Ecclesia, hujus salutaris sacramenti materiam esse oleum*, &c. *Nam unctio aptissime Spiritus Sancti gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat*. Hæc ibi. Item ab eodem de sacrament. extr. uncti. can. 3. *Si quis dixerit, extremæ unctionis ritum, & usum, quem observat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententię B. Jacobi Apostoli*, &c. *anathema sit*. Hæc ibi. Cum ergo sancta Romana Ecclesia in hoc utatur oleo olivæ, dicendum est, quod B. Jacobi intentio *cap*. 5. est loqui de oleo olivæ, assignando ipsum pro materia sacramenti hujus. Item, merito id ipsum insinuatum fuisse a Concilio *Cabilonensi* 2. cap. 48. *Secundum B. Apostoli Jacobi documentum, cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo ungi debent*. Hæc ibi. Ubi nota ly *cui etiam decreta Patrum consonant*: & hoc pro multis probationibus ad idem. Item a Concilio *Senonensi* decreto fidei 10. cap. de ext. unct. *Ad unctionis autem sacramentum Christus manuduxisse primum videtur; cum Apostoli ungerent multos infirmos, & sanaventur. Neque enim id suo sensu, sed præceptoris instituto, fecisse putandi sunt*. Hæc ibi. Facit hoc dictum Concilii etiam pro *art*. 3. ad 1. resp. 2. *Secundo* habes: quomodo per rationem antedicta Patrum, pro quanto oleum olivæ statuunt esse materiam extremæ unctionis, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 115

Utrum oporteat oleum esse consecratum.

Ad Quintum sic proceditur. Videtur, quod non oporteat oleum esse consecratum. Quia hoc sacramentum habet unam sanctificationem in usu per

formam verborum. Ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

2. Præterea. Sacramenta habent efficaciam, & significationem in ipsa materia: Sed significatio effectus hujus sacramenti competit oleo ex naturali proprietate ipsius, efficacia autem ex institutione divina. Ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ.

3. Præterea. Baptismus est perfectius sacramentum, quam Extrema unctio: Sed in Baptismo non præexigitur materiæ sanctificatio, quantum est de necessitate sacramenti. Ergo nec in Extrema unctione.

Sed Contra est, quia in omnibus aliis unctionibus est materia consecrata prius. Ergo cum hoc sacramentum sit quædam unctio, requirit materiam consecratam.

Respondeo dicendum, quod quidam dicunt, quod oleum simplex est materia hujus sacramenti; & in ipsa sanctificatione olei, quæ fit per Episcopum, perficitur sacramentum. Sed hoc patet esse falsum ex his quæ de Eucharistia dicta sunt, (*in 4. dist. 8. qu. 2. art. 1. qu. 1. ad 2.*) ubi ostensum est, quod solum illud sacramentum consistit in consecratione materiæ.

Et ideo dicendum est, quod hoc sacramentum consistit in ipsa unctione, sicut Baptismus in ipsa ablutione: & materia hujus sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autem *triplex* ratio assignari, quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam aliis. *Prima* est, quia omnis efficacia sacramentorum a Christo descendit. Et ideo sacramenta illa, quibus ipse est usus, habent efficaciam ex ipso usu suo; sicut tactu suæ carnis vim regenerativam contulit aquis. Sed hoc sacramento non est usus, nec aliqua corporali unctione. & ideo in omnibus unctionibus requiritur sanctificatio materiæ. *Secunda* causa est propter plenitudinem gratiæ, quæ confertur, non solum ut tollat culpam, sed etiam reliquias culpæ, & infirmitatem corporis. *Tertia* est ex hoc, quod effectus ejus corporalis, scilicet sanatio corporalis, non causatur ex materiæ naturali proprietate. & ideo oportet, quod hæc efficacia sibi per sanctificationem detur.

Ad primum ergo dicendum, quod prima sanctificatio est materiæ secundum se; sed secunda magis pertinet ad usum ipsius, secundum quod est acta conferens effectum suum. Et ideo neutra superfluit; quia etiam instrumenta efficaciam accipiunt ab artifice,

fice, & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

Ad secundum dicendum, quod illa efficacia, quæ est ex ipsa institutione sacramenti, applicatur huic materiæ per sanctificationem.

Ad tertium patet solutio ex dictis. (*in corp.*)

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum a Concil. *Trident.* sess. decimaquarta, de extrema unctio. cap. 1. *Ex Apostolica traditione per manus accepta intellexit Ecclesia, hujus salutaris sacramenti materiam esse oleum ab Episcopo benedictum.* Hæc ibi. Item a Papa *Eugenio IV.* in Decr. Armen. dato, sacro approbante Concil. *Florent. Quintum sacramentum est extrema unctio; cujus materia est oleum olivæ per Episcopum benedictum.* Hæc ibi. Item a *Cabilonensi* Concilio 2. cap. 48. secundum beati Jacobi documentum, cui etiam decreta Patrum consonant: *Infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicitur, a Presbyteris ungi debent.* Hæc ibi. Ubi vides, quod secundum Concilium B. Jacobus, quem sequuti sunt Patres, oleum ab Episcopis benedicendum sanxit. Item ab *Innoc. I.* in epist. ad *Decennium* Eugub. Episc. cap. 8. *In B. Jacobi epistola conscriptum est. Si infirmus aliquis,* &c. *ungentes eum oleo.* &c. *Quod non est dubium, de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, ab Episcopo confecto.* Hæc ibi, ubi per ly *confecto* intelligitur consecrato. *Secundo* habes: quomodo prædicta Patrum, pro quanto oleum extremæ unctionis volunt præexistere consecratum, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Thomistica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS VI. 116

Utrum oporteat materiam hujus sacramenti esse consecratam per Episcopum.

Ad Sextum sic proceditur. Videtur, quod non oporteat materiam hujus sacramenti esse consecratam per Episcopum. Quia dignior est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ, quam in hoc sacramento: Sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare. Ergo & in hoc sacramento.

2. Præterea. In operibus corporalibus, ars dignior

nunquam præparat materiam inferiori : quia dignior est ars quæ utitur, ea quæ præparat, ut dicitur in Physic. (*tex.* 25. *tom.* 2.) Sed Episcopus est supra Sacerdotem : Ergo non præparat materiam in illo sacramento, quo Sacerdos utitur : Sed Sacerdos dispensat hoc sacramentum, ut dicetur, (*quæst.* 31.) Ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

Sed Contra est, quod etiam in aliis unctionibus materia per Episcopum consecratur. Ergo ita debet esse in ista.

Respondeo dicendum, quod minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, ut principale agens, sed per efficaciam sacramenti, quod dispensat : Quæ quidem efficacia primo est a Christo, & ab ipso in alios descendit ordinate, scilicet in populum mediantibus ministris, qui sacramenta dispensant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus, qui materiam sanctificant. *Et ideo in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata, prima sanctificatio materiæ fit per Episcopum, & usus quandoque per Sacerdotem*, ut ostendatur Sacerdotis potestas ab Episcopali derivata, secundum illud Psal. 132. *Sicut unguentum in capite*, scilicet in Christo, *quod* prius *descendit in barbam Aaron*, deinde *usque ad oram vestimenti*.

Ad primum ergo dicendum, quod sacramentum Eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, non autem in usu. Et ideo, proprie loquendo, illud quod est materia sacramenti, non est quid consecratum. Unde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per Episcopum facta; sed exigitur sanctificatio altaris, & hujusmodi, & etiam ipsius sacerdotis, quæ non nisi per Episcopum fieri potest. Unde in illo etiam sacramento ostenditur potestas Sacerdotalis ab Episcopo derivata, ut Dionysius dicit. (*c.* 3. *Eccles. Hierarch.*) Ideo autem illam consecrationem materiæ potest facere Sacerdos, quæ est in se sacramentum, & non illam, quæ ut sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in usu fidelium, quia quantum ad corpus Christi verum nullus Ordo est supra Sacerdotium; sed quantum ad corpus Christi mysticum Episcopalis ordo est supra Sacerdotalem, ut infra dicetur. (*qu.* 40. *a.* 4.)

Ad secundum dicendum, quod materia sacramenti non est talis materia, ut in qua fiat aliquid per eum qui ea utitur, (sicut est in artibus mechanicis) sed ut cujus virtute aliquid fiat : Et sic participat ali-

aliquid de ratione causæ agentis, inquantum est instrumentum quoddam divinæ operationis. Et ideo oportet, quod a superiori arte, vel potestate talis virtus materiæ acquiratur: quia in causis agentibus quanto aliquod agens est prius, tanto est perfectius: In causis autem pure materialibus quanto materia est prior, tanto imperfectior.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem *Joann. Uvicleff*, ut refert Concil. *Constantiense sess.* 8. dicentis, quod confirmatio juvenum, ordinatio clericorum, consecratio locorum (ex hoc intellige tu, istum voluisse addere & olei sacramentorum) reservantur Papæ, & Episcopis, propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris. Articulus enim præsens apertissime declarat, quod hujusmodi fiunt a summis sacerdotibus propter ordinatissimam Dei dispositionem, & consequenter e diametro pugnat contra Uvicleffum. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errorem prædictum merito damnari a Concil. *Constantiensi*, ubi supra: quam damnationem universaliter factam vide *q.* 20. *ar.* 3. *append.* & *q.* 21. *ar.* 1. *append.* Item a Concil. *Trident.* sess. 23. cap. 4. „ Proinde sacrosancta Synodus declarat, Episcopos, qui in Apostolorum locum „ successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præ„ cipue pertinere: & positos (sicut Apostolus ait) a „ Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, eosque pres„ byteris superiores esse, ac sacramentum confirma„ tionis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque „ alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functio„ num potestatem reliqui inferioris ordinis nullam „ habent. *Hec ibi. Et can.* 7. Si quis dixerit, Episco„ pos non esse presbyteris superiores, vel non ha„ bere potestatem confirmandi, & ordinandi; vel „ eam, quam habent, illis esse cum presbyteris „ communem, &c. anathema sit. „ Hæc ibi. Ecce, quod secundum planas literas Concilii reservantur hujusmodi officia Episcopis, tum quia sunt presbyteris superiores, tum quia sic a Spiritu sancto ad regendam Ecclesiam positi sunt, tum quia presbyteri non possunt hujusmodi facere. Item a *Gelasio* Papa, dist. 95. *Presbyteros*, &c. *prohibemus, episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi chrismatis, non consignationis Pontificalis adhibendæ, sibimet arripere facultatem.* „ Hæc ibi. Ubi monstrat; quod consecrare oleum pro un-

ctione extrema, eſt Epiſcoporum tantum, & non ſolum confirmationis ſacramentum conferre. Nam dicit ibi *gloſſa*, quod chriſma ibi ſtat pro oleo. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas; merito eſſe dictum a, &c. ut *art*. 5. *append*. quod oleum unctionis extremæ oportet eſſe benedictum per Epiſcopum. *Quarto* habes: quomodo per rationem dicta Patrum in *art*. 5. *append*. pro quanto de Epiſcopo loquuntur, quoad olei benedictionem, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quinto* vides; quomodo ex iis viciſſim, &c.

ARTICULUS VII. 117

Utrum hoc Sacramentum habeat aliquam formam.

S. Th. ubi ſup. art. 4. *qu.* 1. *& ſeq.*

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod hoc Sacramentum non habeat aliquam formam. Cum enim efficacia ſacramentorum ſit ab inſtitutione, & item a forma, oportet quod forma tradatur ab ipſo, qui ſacramentum inſtituit: Sed forma hujus ſacramenti non invenitur tradita neque a Chriſto, neque ab Apoſtolis. Ergo hoc ſacramentum non habet aliquam formam.

2. Præterea. Ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, obſervantur eodem modo apud omnes: Sed nihil magis eſt de neceſſitate ſacramenti habentis formam quam ipſa forma. Ergo cum non ſit aliqua forma communiter obſervata ab omnibus in hoc ſacramento, quia diverſi diverſis verbis utuntur, videtur quod hoc ſacramentum non habeat aliquam formam.

3. Præterea. In baptiſmo non requiritur forma niſi ad ſanctificationem materiæ; quia eſt aqua *verbo vitæ diluendis criminibus ſanctificata*: Sed hoc ſacramentum habet materiam prius ſanctificatam. Ergo non indiget aliqua forma verborum.

Sed Contra eſt, quod Magiſter dicit, (4. *d*. 1.) quod omne ſacramentum novæ legis conſiſtit in rebus, & verbis: Verba autem ſunt forma ſacramenti. Ergo cum hoc ſit ſacramentum novæ legis, videtur quod habeat formam.

Præterea. Ad hoc eſt ritus univerſalis Eccleſiæ, quæ quibuſdam verbis utitur in collatione hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod nulla eſt forma de neceſſitate hujus ſacramenti. Sed hoc

hoc videtur derogare effectui hujus sacramenti: quia omne sacramentum efficit significando. Significatio autem materiæ non determinatur ad effectum determinatum, cum ad multa se possit habere, nisi per formam verborum. Et ideo in omnibus sacramentis novæ legis, quæ efficiunt quod figurant, oportet esse & res, & verba. Et præterea Jacobus (*cap.* 5.) totam vim hujus sacramenti videtur constituere in oratione, quæ est forma hujus sacramenti, ut dicetur. (*in resp. ad* 2. *& ar.* 8. *&* 9. *seq.*) Et ideo prædicta opinio præsumptuosa videtur, & erronea. *Et propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quod habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.*

Ad primum ergo dicendum, quod sacra Scriptura omnibus communiter proponitur. Et ideo forma bàptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra Scriptura exprimi: & similiter forma Eucharistiæ, quæ exprimit sacramenti illius fidem, quæ est de necessitate salutis: Sed formæ aliorum sacramentorum non inveniuntur in sacra Scriptura traditæ, sed has Ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui a Domino acceperunt, ut dicit Apostolus 1. Corinth. 11. *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis &c.*

Ad secundum dicendum, quod illa verba, quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecativa, ab omnibus dicuntur; sed alia, quæ sunt de bene esse, non observantur ab omnibus.

Ad tertium dicendum, quod materia baptismi habet quandam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis Salvatoris; sed ex forma verborum accipit sanctificationem actu sanctificantem. Et similiter post sanctificationem materiæ hujus sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in usu, per quam actu sanctificet.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem diffipes illum errorem, qui nunc est hæresis, narratum in textu. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, ipsum merito damnari a Concil. *Trident.* sess. 14. de extr. unct. c. 1. *Infirmatur* (*inquit Jacobus*) *quis in vobis, inducat presbyteros*, &c. *Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione per manus accepta, Ecclesia didicit; docet materiam, formam, proprium ministrum, & effectum hujus salutaris sacramenti. Intellexit enim Ecclesia*, &c. *formam esse*

illa verba: *Per istam unctionem*, &c. Hæc ibi. Forma igitur determinata hæc ex Apostolica traditione per manus accepta est: & consequenter ex Concilio confirmatur dictum a S. Doctore in responsione ad *primum*. Item a Concilio *Florentino*, sive ab *Eugenio IV.* eodem Concil. approb. in Decr. Armenis dato: *Quintum sacramentum est extrema unctio*. &c. *Forma hujus sacramenti est hæc*: *Per istam unctionem*, & *suam piissimam misericordiam*, *indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum*. *Et similiter in aliis membris*. Hæc ibi. Ubi per ly *similiter in aliis membris* intellige auditum, gustum, &c. secundum quod successive fit unctio: ut correspondeant singula singulis. & hoc traditur ad literam ex contextu ipsius decreti. Item a Concilio *Trident*. can. 3. *Si quis dixerit*: *Extremæ unctionis ritum*, & *usum*, *quem observat sancta Romana Ecclesia*, *repugnare sententiæ B. Jacobi Apostoli*: *ideoque eum mutandum*, *posseque a Christianis absque peccato contemni*: *anathema sit*. Hæc ibi. Ecclesia autem Romana, ut patet, utitur prædicta forma in collatione extremæ unctionis. *Tertio* habes; quomodo per rationem dicta Patrum, pro quanto sacramentum hoc insinuant, habere aliquam formam, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VIII. 118

Utrum forma hujus Sacramenti debeat proferri per orationem indicativam, & *non per deprecativam*.

AD Octavum sic proceditur. Videtur, quod forma hujus Sacramenti debeat proferri per orationem indicativam, & non per deprecativam. Quia omnia sacramenta novæ legis habent certum effectum: Sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum nisi per orationem indicativam: ut cum dicitur *Hoc est corpus meum*; vel *Ego te baptizo*. &c. Ergo forma hujus sacramenti debet esse oratio indicativa.

2. Præterea. In formis sacramentorum debet exprimi intentio ministri, quæ requiritur ad sacramentum: Sed intentio conferendi sacramentum non exprimitur nisi per orationem indicativam. Ergo &c.

3. Præterea. In quibusdam Ecclesiis dicuntur hæc verba in collatione hujus sacramenti: *Ungo hos oculos oleo sanctificato in nomine Patris* &c. & hoc est con-

conforme aliis formis sacramentorum. Ergo videtur, quod in hoc consistat forma hujus sacramenti.

Sed Contra: Illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quod servetur: Sed verba prædicta non dicuntur secundum consuetudinem omnium Ecclesiarum, sed tantum verba deprecativa, scil. *Per istam sanctam unctionem, & piissimam suam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquisti per visum* &c. Ergo forma hujus sacramenti est oratio deprecativa.

Præterea. Hoc videtur ex verbis Jacobi, qui attribuit efficaciam hujus sacramenti orationi: *Oratio fidei*, inquit, (*cap.* 5.) *salvabit infirmum*. Ergo cum efficacia sacramenti sit ex forma, videtur quod forma hujus sacramenti sit oratio deprecativa.

Respondeo dicendum, *quod forma hujus sacramenti est oratio deprecativa*; ut patet per verba Jacobi, & ex usu Romanæ Ecclesiæ, quæ solum verbis deprecativis utitur in collatione hujus sacramenti. Cujus ratio *multiplex* assignatur. *Primo* quia suscipiens sacramentum hoc est viribus propriis destitutus; unde indiget orationibus sublevari. *Secundo*, quia datur exeuntibus, qui jam desinunt esse de foro Ecclesiæ, & in solius Dei manu requiescunt; unde & ei per orationem committuntur. *Tertio*, quia hoc sacramentum non habet aliquem effectum, qui semper ex oratione † *al. operatione* † ministri consequatur, omnibus quæ sunt de essentia sacramenti etiam rite peractis, sicut character in Baptismo, & Confirmatione, & transsubstantiatio in Eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia existente contritione, quæ est de essentia sacramenti pœnitentiæ, non autem de essentia hujus sacramenti. Et ideo in hoc sacramento non potest esse forma indicativi modi, sicut in prædictis sacramentis.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc sacramentum, sicut & prædicta, quantum est de se, habet certitudinem; sed potest ex fictione recipientis impediri, etiamsi sacramento se subjiciat per intentionem, sic quod nullum effectum consequatur. Et propter hoc non est simile de hoc, & de aliis sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

Ad secundum dicendum, quod per ipsum actum, qui ponitur in forma, scil., *Per istam sanctam unctionem*, satis exprimitur intentio.

Ad tertium dicendum, quod verba illa indicativi modi, quæ secundum morem quorundam præmittuntur orationi, non sunt forma hujus sacramenti, sed sunt dispositio ad formam, inquantum intentio mi-

ni-

nistri determinatur ad actum illum per illa verba.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a Beato Jacobo Apostolo, quod forma debet fieri hic per orationem deprecativam. Insinuatur autem cap. 5. ejus epistolæ, sic: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo*. Ecce, quod per ly *orent* denotat orationem deprecativam formæ: sicut per ly *ungentes eum oleo* denotat applicationem materiæ. *Secundo* habes: quomodo per rationem idem ostendas esse merito insinuatum a Conciliis supra *art. 7. append.* adductis. Quæ ibi vide tu. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Scripturarum, & Patrum, pro quanto deprecativam statuunt formam debere esse hic, & non indicativam, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IX. 119

Utrum prædicta oratio sit competens forma hujus Sacramenti.

AD Nonum sic proceditur. Videtur, quod prædicta oratio non sit competens forma hujus Sacramenti. Quia in formis aliorum sacramentorum fit mentio de materia; sicut patet in Confirmatione, quæ non fit in prædictis verbis. Ergo non est conveniens forma.

2. Præterea. Sicut effectus hujus sacramenti provenit in nos per misericordiam divinam, ita & aliorum sacramentorum: Sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de misericordia divina, sed magis de Trinitate, & passione. Ergo similiter debet esse hic.

3. Præterea. Duplex effectus hujus sacramenti in littera ponitur: (4. *d.* 23.) Sed in verbis prædictis non fit mentio nisi de uno, scil. de remissione peccatorum, non autem de corporali sanatione, ad quam Jacobus ordinat orationem fidei, dicens: (*cap.* 5.) *Oratio fidei salvabit infirmum*. Ergo forma prædicta est incompetens.

Respondeo dicendum, *quod prædicta oratio est competens forma hujus sacramenti*: quia tangit sacramentum in hoc quod dicitur, *per istam sanctam unctio-*

ctionem: & illud quod operatur in sacramento, scil. *divinam misericordiam*; & effectum, scil. *remissionem peccatorum*.

Ad primum ergo dicendum, quod materia hujus sacramenti potest intelligi per actum unctionis, non autem materia Confirmationis per actum in forma expressum. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod misericordia respicit miseriam: Et quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ, scil. infirmitatis, ideo potius hic, quam in aliis fit mentio de misericordia.

Ad tertium dicendum, quod in forma debet exprimi effectus principalis, & qui semper inducitur ex sacramento, nisi sit defectus ex parte recipientis: Non autem talis effectus est corporalis sanitas, ut dicetur, (*q. seq. a.* 1. & 2.) quamvis quandoque sequatur; ratione cujus Jacobus hunc effectum attribuit orationi, quæ est forma hujus sacramenti.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Scripturis, & Conciliis; quod forma prædicta est competens. Hoc autem insinuatum est *Jacob.* 5. & in Concilio *Florent.* &c. ut supra *art.* 7. *append.* Nihil enim in Scripturis incompetens est, neque in legitimis Conciliis; cum utrumque Spiritus sancti opus sit. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmissa Scripturarum, & Patrum, pro quando orationem prædictam dicunt esse competentem formam extremæ unctionis) hoc autem dicunt, quando ipsam pro forma assignant) & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

QUÆSTIO XXX.

De effectu hujus Sacramenti, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de effectu hujus Sacramenti.

QUÆ-

Circa quod quæruntur tria.

Primo. Utrum Extrema unctio valeat ad remissionem peccatorum.
Secundo. Utrum sanitas corporalis sit effectus hujus sacramenti.
Tertio. Utrum hoc sacramentum characterem imprimat.

ARTICULUS I. 120

Utrum Extrema unctio valeat ad remissionem peccatorum.

S. Thom. 4. d. 23. qu. 1. a. 2. qu. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Extrema unctio non valeat ad remissionem peccatorum. Ad hoc enim quod per unum potest effici, aliud non exigitur. Sed in eo qui Extremam unctionem accipit, requiritur pęnitentia ad peccatorum remissionem. Ergo per Extremam unctionem non dimittuntur peccata.

2. Præterea. In peccato non sunt nisi *tria*, *macula*, *reatus pęnæ*, & *reliquiæ peccati*: Sed per extremam unctionem non remittitur peccatum quoad maculam sine contritione; quæ etiam sine unctione remittit: nec iterum quoad pœnam; quia adhuc si convalescat, tenetur perficere satisfactionem injunctam; nec quoad reliquias culpæ; quia adhuc remanent dispositiones ex actibus præcedentibus relictæ, ut patet post convalescentiam. Ergo nullo modo per Extremam unctionem fit peccatorum remissio.

3. Præterea. Remissio peccatorum non fit successive, sed in instanti. Sed Extrema unctio non fit tota simul; quia plures unctiones requiruntur. Ergo ejus effectus non est remissio peccatorum.

Sed Contra est, quod dicitur Jacobi 5. *Si in peccatis sit, dimittentur ei.*

Præterea. Omne sacramentum novæ legis gratiam confert: Sed per gratiam fit remissio peccatorum. Ergo Extrema unctio, cum sit sacramentum novæ legis, operatur ad remissionem peccatorum.

Respondeo dicendum, quod quodlibet sacramentum est institutum principaliter ad unum effectum; quamvis etiam alios ex consequenti inducere possit. Et quia sacramentum efficit quod figurat, ideo ex ipsa significatione sacramenti debet accipi ejus prin-

ci-

cipalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentum secundum modum cujusdam medicationis: sicut baptismus per modum ablutionis. Medicina autem est ad pellendam infirmitatem. Unde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandum infirmitatem peccati. Unde sicut Baptismus est quædam spiritualis regeneratio, & pœnitentia quædam spiritualis suscitatio; ita & Extrema unctio est quædam spiritualis sanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitam in medicato; ita spiritualis spiritualem. Et ideo hoc sacramentum non datur contra defectus, quibus spiritualis vita tollitur, scil. contra peccatum originale, vel mortale; sed contra illos defectus, quibus homo spiritualiter infirmatur, ut non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ, gratiæ, vel gloriæ: Et hic defectus nihil aliud est, quam quædam debilitas, & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali, vel originali: Et contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideo ex consequenti si invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quoad culpam tollit ipsum; dummodo non ponatur obex ex parte recipientis; sicut etiam de Eucharistia, & Confirmatione supra dictum est. (4. *dist.* 7. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 1. *ad* 3. *&* *q.* 3. *a.* 2. *q* 2. *&* *dist.* 19. *q.* 1. *a.* 3. *q.* 1. *&* 3. *p.* *q.* 72. *a.* 7. *&* *q.* 79. *a.* 3.) Et ideo etiam Jacobus de remissione peccati conditionaliter loquitur, dicens: *Si in peccatis sit, dimittentur ei*, scil. quoad culpam. non enim semper delet peccatum, quia non semper invenit: sed semper remittit quoad debilitatem prædictam, quam quidam *reliquias peccati* dicunt. Quidam vero dicunt, quod principaliter est institutum contra veniale; quod quidem non potest, dum hæc vita agitur, perfecte curari. & ideo sacramentum exeuntium specialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum: quia pœnitentia etiam in hac vita delet venialia peccata quoad culpam: Quod autem non possunt evitari post peractam pœnitentiam, non aufert præcedenti Pœnitentiæ suum effectum: Et iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. *Unde dicendum, quod principalis effectus hujus sacramenti est remissio peccatorum quoad reliquias peccati, & ex consequenti etiam quoad culpam si eam inveniat.*

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis effectus principalis alicujus sacramenti possit haberi sine actuali perceptione hujus sacramenti, vel sine sacramen-

mento, vel per aliud sacramentum ex consequenti; nunquam tamen haberi potest sine proposito illius sacramenti. Et ideo quia pœnitentia est principaliter instituta contra actualem culpam, quodcunque aliud sacramentum actualem culpam deleat ex consequenti, non excludit necessitatem pœnitentiæ.

Ad secundum dicendum, quod Extrema unctio aliquo modo quantum ad illa tria remittit peccatum: quamvis enim culpa quoad maculam sine contritione non dimittatur; tamen hoc sacramentum per gratiam, quam infundit, facit quod ille motus liberi arbitrii in peccatum sit contritio: sicut etiam in Eucharistia, & Confirmatione potest accidere. Similiter etiam & reatum pœnæ temporalis diminuit; sed ex consequenti, inquantum debilitatem tollit; quia eandem pœnam levius portat fortis, quam debilis: unde non oportet quod propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autem peccati non dicuntur hic dispositiones ex actibus relictæ, quæ sunt quidam habitus inchoati, sed quædam spiritualis debilitas in ipsa mente existens, qua sublata, etiam eisdem habitibus, vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinari mens ad peccatum.

Ad tertium dicendum, quod quando sunt multæ actiones ordinatæ ad unum effectum, ultima est formalis respectu omnium præcedentium; & agit in virtute earum. Et ideo in ultima unctione gratia infunditur, quæ effectum sacramento præbet.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim supra *q.* 29. *ar.* 1. *append.* narratorum dicentium, extremam unctionem esse nihil: & non esse tanquam verum sacramentum aliis connumerandum. Si enim peccatorum remissionem causat (ut vere præsenti articulo monstratur) utique & aliquid, & verum sacramentum est. Item quomodo, &c. hæresim quorundam (ut in Concil. *Triden.* infra citando tangitur) dicentium; extremam unctionem fuisse olim tantum gratiam curationum, & nunc jam cessasse. Nam gratia curationum tantum, cum se ad corporum sanitatem solum extendat (ut patet per doct. super 1. *Corin.* 12. ly *gratia sanitatum*, ly *gratia curationum*) non remittit ex se peccata: multoque minus, si jam cessasset: cujus oppositum articulus præsens, ceu contra tales turbinum errores motus, lucidissime demonstrat. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, tales hæreses me-

merito damn. a Concil. *Triden.* seff. 14. de extr. unct. c. 2. ,, Res porro, & effectus hujus sacramenti illis ,, verbis explicatur: & oratio fidei salvabit infir- ,, mum, & alleviabit eum dominus, &, si in pec- ,, catis sit, dimittentur ei. Res etenim hæc gratia ,, est Spiritus sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint ,, adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ,, ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam ,, in eo divinæ misericordiæ spem excitando; qua ,, infirmus sublevatus, & morbi incommoda, ac la- ,, bores levius fert, & tentationibus dæmonis cal- ,, caneo insidiantis facilius resistit; & sanitatem cor- ,, poris interdum, ubi saluti animæ expedierit, con- ,, sequitur. *Hæc ibi. Et de ext. unct. can.* 2. si quis ,, dixerit: sacram infirmorum unctionem non con- ,, ferre gratiam, nec remittere peccata, *&c.* sed jam ,, cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curatio- ,, num, Anathema sit. *Hæc ibi. Et seff. 7. de sa- ,, cram. in communi, can. 6.* Si quis dixerit: sacra- ,, menta novæ legis gratiam non ponentibus obi- ,, cem non conferre: quasi signa tantum externa ,, sint accepta per fidem gratiæ, vel justitiæ, & no- ,, tæ quædam Christianæ professionis, quibus apud ,, homines discernuntur fideles ab infidelibus: Ana- ,, thema sit. ,, Hæc ibi. Ergo a fortiori damnatur ex his error ille, qui extremam unctionem dicit tantum fuisse gratiam curationum, & illam etiam, qui dicit, eam jam cessasse. Item ab *Eugenio IV.* sacro approbante Concil. *Flor.* in Decr. Armenis dato. *Effectus vero ejus est mentis sanatio.* Hæc ibi. Ubi per ly *ejus* intelligit extremam unctionem, cum textualiter de ipsa loquatur. Item, a, &c. ut supra *q.* 29 *ar.* 1. *app. Tertio* habes: quomodo per rationem dicta patrum & scripturarum (nam scripturæ Jacobi Ap. 5. Idem, quod supra dictum est, important, ut patet) pro quanto extremam unctionem delere dicunt peccata, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS II. 121

Utrum ſanitas corporalis ſit effectus hujus Sacramenti.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod ſanitas corporalis non ſit effectus hujus Sacramenti. Omne enim ſacramentum eſt medicina ſpiritualis: Sed ſpiritualis medicina ad ſpiritualem ſanitatem ordinatur, ſicut corporalis ad corporalem. Ergo ſanitas corporalis non eſt effectus hujus ſacramenti.

2. Præterea. Sacramentum ſemper habet effectum ſuum in eo, qui non fictus accedit: Sed quandoque non ſanatur corporaliter ſuſcipiens hoc ſacramentum quantumcunque devotus accipiat. Ergo ſanitas corporalis non eſt effectus ejus.

3. Præterea. Efficacia hujus ſacramenti nobis oſtenditur Jacobi 5. Sed ibi non attribuitur ſanationis effectus unctioni, ſed orationi. dicit enim: *Oratio fidei ſalvabit infirmum*. Ergo corporalis ſanatio non eſt effectus hujus ſacramenti.

Sed Contra. Operatio Eccleſiæ habet majorem efficaciam poſt Chriſti paſſionem, quam ante. Sed ante oleo inuncti per Apoſtolos ſanabantur, ut patet Marci 6. Ergo & nunc habet effectum in corporali ſanatione.

Præterea. Sacramenta ſignificando efficiunt: Sed baptiſmus per ablutionem corporalem, quam exterius facit, ſignificat, & efficit ſpiritualem. Ergo & Extrema unctio per ſanationem corporalem, quam exterius efficit, ſignificat, & cauſat ſpiritualem.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Baptiſmus per ablutionem corporalem facit ſpiritualem emundationem a maculis ſpiritualibus; ita hoc ſacramentum per medicationem ſacramentalem exteriorem facit ſanationem interiorem: Et ſicut ablutio baptiſmi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem facit: ita etiam Extrema unctio habet effectum corporalis medicationis, ſcil. corporalem ſanationem. Sed hæc eſt differentia, quod corporalis ablutio ex ipſa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem; & ideo ſemper eam facit: Sed Extrema unctio non facit corporalem ſanationem ex proprietate naturali materiæ, ſed ex virtute divina, quæ rationabiliter operatur. Et quia ratio operans nunquam inducit ſecundarium effectum, niſi ſecundum quod expedit ad principalem, *ideo ex hoc ſacramento non ſemper ſequitur corpora-*

lis

lis sanatio, sed quando expedit ad spiritualem sanationem: & tunc semper eam inducit; dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.

Ad primum ergo dicendum, quod objectio illa probat, quod corporalis sanitas non sit effectus principalis hujus sacramenti. Et hoc verum est.

Ad secundum patet solutio ex dictis. (*in corp. & q.* 29. *a.* 8.)

Ad tertium dicendum, quod oratio illa est forma hujus sacramenti, ut dictum est. (*q. præc. a.* 8. & 9.) Et ideo hoc sacramentum ex sua forma habet efficaciam, quantum est de se, ad sanationem corporalem.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem elidas errorem *Græcorum* dicentium, quod unctionis extremæ sacramentum non prodest infirmis ad salutem corporis. Item propositionem suspectam, seu scandalosam *Erasmi* (ut refertur pro tali a Jacobo *Lop. stun.* post suum itinerarium inter propositiones Erasmi) dicentis: hodie oleo sacro unguntur laborantes, non ut convalescant, sed, ut tutius migrent. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, prædictos merito damnari a Concil. *Trid. sess.* 14. *c.* 2. *de extrem. unct.* ut supra *ar.* 1. *app.* & can. 2. „*Si quis dixerit: sacram infirmorum unctionem non alleviare infirmos: sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, Anathema sit.* Hæc ibi. Item a Concil. *Flor.* de sacr. in Decr. sæpius adducto. *Effectus vero ejus est mentis sanatio: &, inquantum animæ expedit, ipsius etiam corporis.* Hæc ibi. Item a Concil. *Senonensi* in Decr. fid. Decr. 10. c. de extr. unct. *Si quis infirmatur (inquit Jacob.) in vobis*, &c. *oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum dominus, &, si in peccatis sit*, &c. *Quibus liquido constat, extremam unctionem non ægritudinis tantum corporalis medicamentum esse, sed etiam remissionem peccatorum efficaciter operari.* Hæc ibi. Item a Concil. *Coloniensi*, p. 7. c. 49. *Restat extrema unctio, quæ (quoniam in morte extrema lucta est) adhibetur, ut vel convalescat ægrotus, si Deo ita visum, vel fide, bonaque spe obdormiat in domino.* Hæc ibi. Ecce literaliter contra Erasmum. Item a *Cabilonensi* Concil. 2. *c.* 48. *Secundum B. Apost. Jacobi documentum, infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros*, &c. *oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum dominus, &, si in peccatis sit, dimit-*

mittentur ei. Non est itaque parvipendenda hujusmodi medicina, quæ animæ, corporisque medetur languorib. Hæc ibi. Item a scripturis sacris, *Jacobi 5.* ut sæpius visum est. Quod si (ut impudenter plerique solent) dicerent, illam epistolam Jacobi non esse de canone scripturarum sacrarum, ideoque ipsam rejicere vellent: expugnes illos per Conc. *Trid. sess.* 4. *Decret. de can. scrip.* ubi connumerat ipsam epistolam in canone. Sed & a multis Conciliis, ac Pontificibus summis, idem prius factum fuerat, ut diffuse videre potes 1. *par. q.* 1. *ar.* 1. *app.* Item a *Matth.* 6. ubi dicitur, quod inuncti ab Apostolis oleo infirmi sanabantur. Intellige tu corporaliter. Illa autem inunctio est quædam mentio de hoc sacramento, supra *q.* 19. *a.* 3. *ad primum*. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, & scripturarum, pro quanto effectum salutis corporalis dicunt esse ab extrema unctione, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS III. 122

Utrum hoc Sacramentum characterem imprimat.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod hoc Sacramentum characterem imprimat. Character enim signum distinctivum est: Sed sicut baptizatus distinguitur a non baptizato, ita unctus a non uncto. Ergo sicut Baptismus imprimit characterem, ita & Extrema unctio.

2. Præterea. In Ordinis, & Confirmationis sacramentis est unctio, sicut & in hoc sacramento: Sed in illis imprimitur character. Ergo & in isto.

3. Præterea. In omni sacramento est aliquid quod est res tantum, & aliquid quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res, & sacramentum: Sed non potest aliquid assignari in hoc sacramento, quod sit res, & sacramentum, nisi character. Ergo & in hoc sacramento imprimitur character.

Sed Contra. Nullum sacramentum imprimens characterem iteratur: Hoc autem iteratur, ut dicetur. (*q.* 33.) Ergo non imprimit characterem.

Præterea. Distinctio, quæ fit secundum characterem sacramentalem, est distinctio eorum, qui sunt in præsenti Ecclesia: Sed Extrema unctio confertur ei, qui exit de præsenti Ecclesia. Ergo in eo non imprimitur character.

Re-

Respondeo dicendum, quod character non imprimitur nisi in illis sacramentis, quibus homo ad aliquid facrum deputatur. Hoc autem sacramentum est solum in remedium; & non deputatur per ipsum homo ad aliquid facrum agendum, vel suscipiendum. *Et ideo non imprimitur in eo character.*

Ad primum ergo dicendum, quod character facit distinctionem statuum, quantum ad ea quæ in Ecclesia sunt agenda: Et talem distinctionem homo non habet ab aliis, per hoc quod ipse est inunctus.

Ad secundum dicendum, quod unctio quæ fit in Ordine, & Confirmatione, est unctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquid facrum: Sed hæc unctio est unctio medicationis. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod in hoc sacramento res, & sacramentum non est character, sed quædam interior devotio, quæ est spiritualis unctio.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse insinuatum a Conciliis, quod extrema unctio non imprimit characterem. Hoc autem insinuatum est in decr. *Eugen. IV.* Armenis dato, sacro *Flo.* approbante Concil. „ Inter hæc „ sacramenta baptismus, confirmatio, ordo, chara„ cterem, idest spirituale quoddam signum a cæteris „ distinctivum imprimunt in anima indelebile. Un„ de in eadem persona non reiterantur. Reliqua ve„ ro quatuor characterem non imprimunt, & reite„ rationem admittunt. „ Hæc ibi. Item a Concilio *Trid.* sess. 14. de extrema unctione c. 3. „ Si infirmi „ post susceptam hanc unctionem convaluerint, ite„ rum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, „ cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint. „ Hæc ibi. Adde his can. 9. de sacram. in commun. sess. 7. „ Si quis dixerit, in baptismo, confirmatione, & „ ordine non imprimi characterem in anima, hoc „ est, signum quoddam spirituale, & indelebile, un„ de ea iterari non possunt, anathema sit. „ Si, inquam, addas hoc, tunc ad literam videbis, quod Concil. *Tridentinum* (sicut & *Flor.*) dicit, extremam unctionem non imprimere characterem. Illa namque quæ imprimunt ipsum, ait, quod ob hoc non possunt iterari, & hanc unctionem fatetur posse iterari. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto extremam unctionem statuunt

non

non imprimere characterem, & intelligas, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XXXI.

De ministro hujus Sacramenti, in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de administratione hujus Sacramenti.

Circa quod quæruntur tria.

Primo. Utrum Laicus possit hoc sacramentum conferre.
Secundo. Utrum Diaconus.
Tertio. Utrum solus Episcopus.

ARTICULUS I. 123

Utrum Laicus possit hoc Sacramentum conferre.

S. Tho. ubi sup. q. 1. a. 1. q. 2. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod etiam Laicus possit hoc Sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum habet efficaciam ex oratione, ut Jacobus dicit: (*c.* 15.) Sed oratio Laici quandoque est ita Deo accepta, sicut Sacerdotis. Ergo potest hoc sacramentum conferre.

2. Præterea. De quibusdam Patribus in Ægypto legitur, quod oleum ad infirmos transmittebant, & sanabantur: Et similiter dicitur de beata Genovefa, quod oleo infirmos ungebat. Ergo hoc sacramentum potest conferri etiam a Laicis.

Sed Contra est, quod in hoc sacramento fit remissio peccatorum: Sed Laici non habent potestatem dimittendi peccata. Ergo &c.

Respondeo dicendum, quod secundum Dionysium in Eccles. Hier. (*c.* 5. *parum a princ.*) sunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantum, qui sunt Laici. *Et ideo nullius sacramenti dispensatio Laicis ex officio competit:* Sed quod baptizare possint in casu necessitatis, ex divina dispensatione factum est, ut nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

Ad primum ergo dicendum, quod oratio illa non fit a Sacerdote in persona sua; quia cum sit quandoque peccator, non esset exaudibilis: sed fit in persona

fona totius Ecclesiæ, in cujus persona orare potest, quasi persona publica; non autem Laicus, qui persona privata est.

Ad secundum dicendum, quod illæ unctiones non erant sacramentales; sed ex quadam devotione recipientium talem unctionem, & ex meritis ungentium, vel oleum mittentium consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum non autem per gratiam sacramentalem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Manus impositoriorum* (Prat. *Manus impositorii*) dicentium, laicalem impositionem manuum sacramentum esse. Si enim laicorum manus impositio est sacramentum (secundum istos) secundum eosdem videtur utique, quod laici possint sacramenta ministrare: contra quod pugnat iste articulus, & ex consequenti etiam contra illud primum. Item hæresim *Lutheri*, ut supra refertur *quæst.* 8. *art.* 1. & 2. & 4. & *quæst.* 19. *art.* 3. dicentis: sacerdotes omnes christianos esse, & æqualem habere potestatem, nulla status, aut sexus discretione facta. Item hæresim *Hussitarum*, ut refertur *quæst.* 20. *art.* 1. dicentium: sacerdotem potiorem efficit non dignitas, sed vitæ meritum. Per hujus enim articuli rationem omnes prædictæ hæreses debellari possunt. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, illas merito damnari a, &c. ut supra locis nunc citatis in append. Item a, &c. ut supra *quæst.* 19. *art.* 3. & 4. *append.* Item a *Concilio Tridentino*, ut supra in præsenti articulo, & corollar. post prob. allegatur. Cujus verba, quia alias recitata sunt superius, ideo hoc sat est. Vide tu illic. Item ab eodem sess. 14. de extrema unctione, cap. 3. „ Jam „ vero, quod attinet ad præscriptionem eorum, qui „ & suscipere, & ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis prædictis (a Beato Jacobo scilicet) traditum. Nam „ & ostenditur illic, proprios hujus sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros, quo nomine eo „ loco non ætate seniores, aut primores in populo „ intelligendi veniunt; sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis rite ordinati per impositionem manuum presbyterii. *Hæc ibi*; *& canone quarto*: Si „ quis dixerit: presbyteros Ecclesiæ, quos Beatus „ Jacobus adducendos esse ad infirmos inungendum „ hortatur, non esse sacerdotes ab Episcopo ordina-

tos, sed ætate seniores in quavis communitate : „ anathema sit. „ Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem dicta Patrum, pro quanto, vel sacramentum nullum a laico conferri ex officio, vel extremam unctionem ab eodem absolute conferri non posse dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & confirmetur.

ARTICULUS II. 124

Utrum Diaconi possint hoc Sacramentum conferre.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod Diaconi possint hoc Sacramentum conferre. Quia, secundum Dionysium, (*c. 5. eccl. hier. cir. med.*) *Diaconi habent virtutem purgativam* : Sed hoc sacramentum est institutum tantum ad purgandum ab infirmitate mentis, & corporis. Ergo & Diaconi possunt conferre.

2. Præterea. Dignius sacramentum est baptismus, quam hoc, de quo hic agimus: Sed Diaconi possunt baptizare, ut patet de beato Laurentio. Ergo & possunt hoc sacramentum conferre.

Sed Contra est, quod dicitur Jacobi 5. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ.*

Respondeo dicendum, quod Diaconus habet vim purgativam tantum, non illuminativam. Unde cum illuminatio fiat per gratiam, *nullum sacramentum, in quo gratia confertur, Diaconus potest dare ex officio: Et ideo nec hoc, cum in eo gratia conferatur.*

Ad primum ergo dicendum, quod hoc sacramentum illuminando per gratiæ collationem purgat. Et ideo Diacono ejus collatio non competit.

Ad secundum dicendum, quod hoc sacramentum non est necessitatis sacramentum, sicut Baptismus. Unde non ita committitur dispensatio ejus omnibus in articulo necessitatis, sed solum illis, quibus ex officio competit. Diaconis autem etiam baptizare non competit ex officio.

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem interimas hæresim *Jacobi Præpositi* (Prat. *Jacob. Præposit.*) dicentis, Laicos omnes esse sacerdotes, & posse consecrare, si non sint in peccato mortali. Contra hanc siquidem pugnat articulus præsens a fortiori. Si enim Diaconus non est sacerdos, & hac ratione non posset extremam unctionem conferre, ut hic concluditur: profecto per hoc idem manifeste ostensum relinquitur, quod laici non sunt sacerdotes, nec sacramenta conferre possunt. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas: prædictam hæresim merito damnari a *Concilio Trident. sess.* 23. *ca.* 4. & *canon. sexto*. Vide *quæst.* 19. *artic. tert. quart. appen.* Item, a, &c. ut *quæst. octava*, *articul. primo*, *secundo*, & *quarto*. Item, merito damnari ab Apost. *Hebr.* 5. ubi definiens, quid sit sacerdos, inquit. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Ecce, quod secundum Apost. adeo uon omnes sunt sacerdotes, ut positio ista seipsam confodiat. *Omnis*, inquit, *pontifex ex hominibus*, &c. Quasi diceret. Si aliquis non assumatur ex hominibus, & constituatur pro hominibus in his, quæ sunt ad Deum, non est sacerdos; sicut, si quis non habet animam rationalem, utique non est homo. Ex his patet, quod positio illa hæreticalis contradictionem implicat. Nam, si omnes sunt sacerdotes; profecto nullus erit sacerdos. Non enim sacerdotes illi, nec aliquis illorum, assumetur ex hominibus, idest altius sumetur, quam alii, cum omnes sint sacerdotes, & similiter nec omnes, nec aliquis eorum constituetur tanquam superior pro aliis hominibus in his, quæ sunt ad Deum. Sicut ergo non habens definitionem alicujus rei non est illa res, cum definitio, & definitum sint idem, ita non habens definitionem veram sacerdotis, hæc præmissa est, non est verus sacerdos. Oportet igitur secundum Apostolum, quod sint aliqui homines non sacerdotes, ad hoc, quod aliqui alii possint vere dici, & esse sacerdotes. Item a, & cæt. ut *articul. prim. append. Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito ab Apostolo Jacobo, & a Conciliis ipsum citantibus, ipsique consentientibus, ut est *Concil. Cabilonense* secundum, *Senonense*, *Florent.* & cæt. de quibus supra alibi, fuisse insinuatum, quod Diaconi hoc sacramentum

 con-

conferre non possunt. Insinuatum autem est hoc ab eo per ly *presbyteros;* cum dicit: *infirmatur quis in vobis*, *inducat presbyteros*, & cæt. Diaconi enim non sunt presbyteri, ut patet, & habetur ex multis Conciliis supra alibi ad simile propositum citatis. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto Diaconum insinuant sacramentum hoc dare non posse, & intelligas, & declares, & tuearis. *Quinto* vides: quomodo ex his vicissim Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS III. 125

Utrum solus Episcopus possit hoc Sacramentum conferre.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod solus Episcopus possit hoc Sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum unctione perficitur, sicut & Confirmatio: Sed solus Episcopus potest confirmare. Ergo solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

2. Præterea. Qui non potest quod minus est, non potest quod est majus. Sed major est usus materiæ sanctificatæ, quam sanctificatio ejus: quia est finis ipsius. Ergo cum sacerdos non possit sanctificare materiam, nec potest materia sanctificata uti.

Sed Contra. Hujus sacramenti minister inducendus est ad eum, qui suscipit sacramentum, ut patet Jacobi 5. Sed Episcopus non posset accedere ad omnes infirmos suæ diœcesis. Ergo non solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

Respondeo dicendum, quod secundum Dionysium, (*c.* 5. *Eccles. hier. ante med.*) Episcopus proprie habet perficiendi officium, sicut Sacerdos illuminandi. Unde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reservantur, quæ suscipientem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt: Hoc autem non est in hoc sacramento, cum omnibus detur. Et *ideo per simplices Sacerdotes potest administrari.*

Ad primum ergo dicendum, quod Confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in statu perfectionis, ut supra dictum est: (4. *dist.* 7. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 1. & 3. *p. q.* 63. *n.* 1. 2. & 6.) Non autem hoc est in hoc sacramento. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod quamvis in genere causæ finalis usus materiæ sanctificatæ sit potior, quam sanctificatio materiæ; tamen in genere causæ ef-

efficientis sanctificatio materiæ est potior; quia ab eadem pendet usus, sicut ab activa causa. & ideo sanctificatio requirit altiorem virtutem activam, quam usus.

APPENDIX.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum a scripturis, & Conciliis, Summisque Pontificibus, quod extrema unctio potest administrari non tantum per episcopos, sed etiam per sacerdotes simplices. A scriptura quidem Jacobi 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros*, &c. Nomine autem presbyterorum intelligit Episcopos, vel sacerdotes, ut sup. ead. *quæstion.* per *Concil. Trident. sess.* 14. *cap.* 3. declaratum est. A Conciliis vero *Florentino*. de Sacram. quinto loco. *Minister hujus sacramenti est sacerdos*. Hæc ibi in Decret. Armenis dato. Ubi attribuendo ministerium hujus sacerdoti non intendit excludere episcopos, immo a fortiori includere; ut ex Concil. *Trident.* loco nunc citato, & ex aliis infra patet. Item a Concil. *Triden.* ubi supra nunc, & Canon. quarto, ibi. *Si quis dixerit; presbyteros ecclesiæ, quos B. Jacobus, &c. ob idque proprium extremæ unctionis ministrum non esse solum sacerdotem; Anathema sit.* Hæc ibi. Ubi ly *solum*, ut, patet ex contextu, excludit laicos de quavis communitate. Item ab *Innocentio Primo* sic. *Illud superfluum videtur esse adjectum, ut de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam, idcirco de presbyteris dictum est: quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cęterum, si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, & benedicere, & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere.* Hæc, ille, & recitantur in Decr. dist. 95. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, & patrum, pro quanto sacerdotem dicunt ex officio ministrum esse extremæ unctionis, & intelligas, & tueris. *Tertio* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XXXII.

Quibus hoc Sacramentum conferri debeat, & in qua parte corporis, in septem articulos divisa.

DEinde considerandum est de his quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte corporis.

Circa quod quæruntur septem.

Primo. Utrum sanis debeat hoc sacramentum conferri.
Secundo. Utrum debeat conferri in qualibet infirmitate.
Tertio. Utrum debeat conferri furiosis, & amentibus.
Quarto. Utrum pueris.
Quinto. Utrum totum corpus in hoc sacramento inungi debeat.
Sexto. Utrum convenienter determinentur partes, in quibus inungitur.
Septimo. Utrum mutilati in prædictis partibus inungi debeant.

ARTICULUS I. 126

Utrum hoc sacramentum sanis conferri debeat.

S. Th. 4. d. 28. q. 2. a. 2. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod etiam sanis conferri debeat hoc sacramentum. Quia principalior effectus hujus sacramenti est sanatio mentis, quam sanatio corporis, ut dictum est: (*q. 30. a. 2.*) Sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis. Ergo eis etiam debet hoc sacramentum conferri.

2. Præterea. Hoc sacramentum est exeuntium, sicut Baptismus est sacramentum intrantium: Sed omnibus intrantibus baptismus datur. Ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum: Sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitus, sunt sani; sicut illi qui decapitandi sunt. Ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

Sed Contra est, quod dicitur Jacobi 5. *Infirmatur*

tur quis in vobis, &c. Ergo solis infirmis competit hoc sacramentum.

Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, ut dictum est, (*q.* 30. *a.* 1. *&* 2.) quæ quidem per quendam corporalis curationis modum significatur. *Et ideo illis, quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.*

Ad primum ergo dicendum, quod, quamvis spiritualis sanitas sit principalis effectus hujus sacramenti; tamen oportet, quod per curationem corporalem significetur curatio spiritualis hujus sacramenti, etiamsi corporalis sanatio non sequatur. Et ideo solum illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest, quibus corporalis curatio competit, scilicet infirmis: sicut ille solus potest baptismum suscipere, qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in ventre matris existens.

Ad secundum dicendum, quod etiam baptismus non est nisi illorum intrantium, qui corporali ablutioni subjici possunt. Et ideo hoc sacramentum illorum tantum exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a scripturis, & Conciliis; quod extrema unctio sanis dari non debet. A scripturis quidem *Marc.* 6. ubi dicitur, quod Apostoli oleo ungebant infirmos. Nam ista unctio erat mentio quædam hujus sacramenti, ut dicitur *q.* 29. *ar.* 3. ad *primum*, in responsione *secunda*. Et in Conc. *Senonensi* in Decretis fidei, Decret. 10. c. de Extrema unctione, ubi dicitur. „ Ad unctionis „ extremæ sacramentum, Christus manuduxisse pri„ mum videtur, cum Apostoli oleo ungerent mul„ tos infirmos, & sanarentur. Neque enim id suo „ sensu, sed præceptoris instituto, fecisse putandi „ sunt. Sed, ne hic noster ungendi infirmos ritus „ Christi præceptum, non tamen sacramentum, es„ se videretur: si quis infirmatur (inquit Jacobus) „ in vobis, *&c.* „ Hæc ibi. Item a Jacob. 5. *Infirmatur quis*, &c. *ungentes oleo*, &c. prout sæpius adductum est. A conciliis autem, ut a Conc. *Floren.* de sacramentis, loco quinto. *Hoc sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet.* Hæc ibi. Item a Concil. *Triden.* sess. 14. cap. 3. de extrem. unct. *Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis*

adhibendam; *illis vero præsertim*; *qui tam periculose decumbunt*, *ut in exitu vitæ constituti videantur*. *Unde & sacramentum exeuntium nuncupatur*. Hæc ibi. Ubi vides, quod ex etymologia quadam nominis definit, non nisi infirmis dandum, & per ly *exeuntium* etiam confirmat, simul & declarat dictum in responsione ad *secundum* argum. a D. Tho. Item ab eodem ididem c. 1. *Clementissimus Redemptor noster*, *qui servis suis quovis tempore*, *quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis præparavit*, *quibus Christiani conservare se integros*, *dum viverent*, *ab omni graviore spiritus incommodo possint*: *ita extremæ unctionis sacramento finem vitæ*, *tanquam firmissimo quodam præsidio*, *munivit*. Hæc ibi. Item a *Concil. Cabilonensi* 2. & aliis supra nominatis in appendicibus a *q.* 29. usque huc; sique ulla sint, illa sunt, in quibus fit mentio de B. Jacobi auctoritate toties dicta, *infirmatur*, &c. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, & scripturarum, pro quanto extremam unctionem dicunt sanis non esse dandam, & intelligas, & declares, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 127

Utrum hoc sacramentum dari debeat in qualibet infirmitate.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Jacobi quinto, ubi hoc sacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur. Ergo in omnibus infirmitatibus debet hoc sacramentum conferri.

2. Præterea. Quanto remedium est dignius, tanto debet esse generalius: Sed hoc sacramentum est dignius, quam medicina corporalis. Cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur etiam quod hoc sacramentum similiter conferri debeat.

Sed Contra. Hoc sacramentum dicitur ab omnibus Extremæ unctionis: Sed non omnis infirmitas ad extremum vitæ perducit; cum quædam ægritudines sint causa longioris vitæ, ut dicit Philosoph. (*A de longit. & brevit. vitæ*, *c.* 1. *parum a princ. tom.* 2.) Ergo non in omnibus infirmitatibus debet hoc sacramentum dari.

Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum est ultimum remedium, quod Ecclesia potest conferre,

quasi

quasi immediate disponens ad gloriam. *Et ideo illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui sunt in statu exeuntium, propter hoc quod ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.*

Ad primum ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augmentata inducere potest mortem. Et ideo si genera infirmitatum pensentur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum: & hinc est, quod Apostolus non determinat infirmitatem aliquam. Sed si pensetur infirmitatis modus, & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

Ad secundum dicendum, quod medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet statu indigent: Sed hoc sacramentum habet pro principali effectu illam sospitatem, quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus est necessaria. Et ideo non est simile.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse dictum a *Conc. Florent.* & *Triden.* quod sacramentum hoc conferendum est in extremis, & non in quocumque statu, puta levi, ipsius infirmi. Hoc autem dictum fuisse ab iisdem, vide literaliter supra *ar.* 1. *appen.* *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto extremam unctionem infirmis tantum periculosis judicant esse dandam, & intelligas, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo, &c.

A R T I C U L U S III. 128

Utrum hoc sacramentum dari debeat furiosis, & amentibus.

Ad Tertium sic proceditur. Videtur, quod furiosis, & amentibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ, & cito ad mortem disponunt: Sed periculo debet adhiberi remedium. Ergo hoc sacramentum, quod est in remedium infirmitatis humanæ, debet talibus conferri.

2. Præterea. Dignius sacramentum est baptismus, quam istud: Sed baptismus datur furiosis, ut supra dictum est. (4. *dist.* 4. *qu.* 3. *ar.* 1. *q.* 2. & 3. *par. quæst.* 68. *art.* 12.) Ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

Sed Contra. Hoc sacramentum non est dandum nisi recognoscentibus ipsum: Sed tales non sunt furiosi, & amentes. Ergo eis dari non debet.

Respondeo dicendum, quod ad effectum hujus sacramenti percipiendum plurimum valet devotio suscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius Ecclesiæ. quod patet ex hoc, quod per modum deprecationis forma hujus sacramenti confertur. *Et ideo illis, qui non possunt recognoscere, & cum devotione suscipere hoc sacramentum, dari non debet, & præcipue furiosis, & amentibus, qui possunt irreverentiam sacramento per aliquam immunditiam facere: nisi haberent lucida intervalla, in quibus sacramentum cognoscerent: & sic eis conferri in statu illo posset.*

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis in periculo mortis tales quandoque sint; tamen remedium per devotionem propriam non potest eis applicari. & ideo non debet eis conferri.

Ad secundum dicendum, quod baptismus non requirit motum liberi arbitrii; quia datur contra originale principaliter, quod non curatur in nobis ex nostro libero arbitrio: Sed in hoc sacramento requiritur motus liberi arbitrii. Et ideo non est simile. Et præterea Baptismus est sacramentum necessitatis, non autem Extrema unctio.

A E P P N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per S. Doct. interimas impiam hæresim *Donati*, & *Calvini* dicentium, chrisma sacrum conspuendum, & conculcandum esse. Chrismatis autem nomine accipi quandoque oleum, dixit *glos.* super decret. *Gelasii* Papa adductas superius *quæstio. 29. artic. 6. appen.* & pro tanto hic recensetur hæresis prædicta illorum. Ex articulo enim præsenti patet, quanta reverentia exhibenda sit oleo sacro: & consequenter contra similes hæreticos militat, & a fortiori sane. *Secundo* habes: quomodo per S. Doct. ostendas, hæresim prædictam merito damnari, & quidem a fortiori, per Papam *Urban. IV.* Ariminensi Episcopo scribentem; ,, Ad hæc, *&c.* Si locus ad hospitalitatis usum, & ,, pauperum provisionem, sicut moris est, auctori- ,, tate Pontificis fuerit destinatus, cum sit religio- ,, sus, non debet mundanis usibus deputari; sicut de ,, vestibus, & ligneis vasis, & aliis utensilibus ad ,, cultum religionis per Pontificem deputatis anti- ,, qua consuetudo indubitanter observat, & venera-

,, bilium

„ bilium patrum edocent sanctiones. „ Hæc ille, & recitantur de relig. domib. Item per *Stephanum* Papam in 7. reg. ju. „ Quicquid in sacratis Deo re- „ bus injuste agitur, pro sacrilegio reputatur: quia „ sacra sunt, & a quoquam violari non debent. „ *Hæc ibi. Item per Papam* Sixtum *de consecr. dist.* „ 1. In Sancta Apostolica sede statutum est, ut sa- „ cra vasa non ab aliis, quam a sacratis, domino- „ que dicatis hominibus contrectentur; ne pro tali- „ bus præsumptionibus dominus iratus plagas impo- „ nat populo suo, & hi etiam, qui non peccaverunt, „ pereant: quia perit justus sepissime pro impio. „ Hæc ibi. Pro ultimo dicto hic a Sixto habes exemplum in lib. *Josue cap.* 7. de Achan prævaricatore anathematis, propter cujus peccatum punita est plebs Israelitica, licet ipsa non sumpserit de ipso anathemate. Item per *Stephanum* amico familiari scribentem. „ Vestimenta ecclesiæ, in quibus domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta: quibus aliis usibus non debent frui, quam ecclesiasticis, & Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contin- „ gi, aut offerri, nisi a sacratis hominibus, ne ul- „ tio, quæ Balthasar Regem percussit, super hos „ transgredientes veniat, & corruere eos faciat ad „ ima. „ Hæc ille: & recitantur de consecr. dist. 1. De isto Balthasar, quantum supplicium & in se, & in aliis, & in regno suo, & in præsenti, & in inferno justissime a Deo receperit pro tam sacrilega insolentia, quam circa res sacras exhibuit, vide in sequ. & inde conjicies, quantam ultionem exercuerit, & in æternum exerciturus sit dominus contra prædictos, similesque hæreticos olei sacri nefandissimos osores. Tantum igitur scelus, condignamque ejus pœnam, *Daniel c.* 5. ad cæterorum exemplum, prædictorumque damnationem narraturus, sic ait: „ Balthasar Rex fecit grande convivium optimatibus „ suis mille: & unusquisque secundum suam bibebat „ ætatem. Præcepit ergo jam temulentus, ut affer- „ rentur vasa aurea, & argentea: quæ asportaverat „ Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit „ in Jerusalem, ut biberent in eis Rex, & optima- „ tes ejus, uxoresque ejus, & concubinæ. Tunc al- „ lata sunt vasa aurea, quæ asportaverat de templo, „ quod fuerat in Jerusalem, & biberunt in eis Rex, „ & optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinæ „ illius, *&c.* In eadem hora apparuerunt digiti, quasi „ manus hominis scribentis contra candelabrum in „ superficie parietis aulæ regiæ: & Rex aspiciebat „ articulos manus scribentis. Tunc facies Regis com-

„ mutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum,
„ & compages renum ejus solvebantur: & genua
„ ejus ad se invicem collidebantur. Exclamavit ita-
„ que Rex fortiter, *&c.* Igitur introductus est Da-
„ niel coram Rege, *&c.* & ait. Tu Balthasar non
„ humiliasti cor tuum, sed adversus dominatorem
„ cœli elevatus es, & vasa domus ejus allata sunt
„ coram te; & tu, & optimates tui, & uxores tuæ,
„ & concubinæ tuæ vinum bibistis in eis, *&c.* Idcir-
„ co ab eo missus est articulus manus, quæ scripsit
„ hoc, quod exaratum est. Hæc est autem scriptu-
„ ra, quæ digesta est. Mane, Thecel, Phares. Et
„ hæc est interpretatio sermonis; Mane: Numera-
„ vit Deus Regnum tuum, & complevit illud. The-
„ cel. Appensus es in statera, & inventus es minus
„ habens. Phares. Divisum est regnum tuum, &
„ datum est Medis, & Persis. Eadem nocte inter-
„ fectus est Balthasar Rex Chaldeus: & Darius Me-
„ dus successit in Regnum. „ Hæc ibi. Porro, si de vasis templi veteris testamenti adeo zelavit Deus: quantum putas zelaturum eum esse pro sacramentis novi testamenti a seipso personaliter, ac immediate institutis? Zelabit utique magis. Hinc & nota, quod illa vasa non conculcavit, neque conspuit Balthasar ipse. Quid ergo supplicii pertulisset, si illa conspurcasset, pedibusque conculcasset? Nota & majorem consecrationem circa oleum sanctum, ut quod sit materia hujus sacramenti intrinseca; quam sit consecratio vasorum prædictorum. Pensato igitur hinc & culparum, & pœnarum quantitatem *Donati*, atque *Calvini* sacrilegorum, quando Balthasar minoris culpæ patrator tanta justissime luit. Item, &c. quomodo ostendas, hæresim prædictam damnari per *Lucium III.* Papam sic. „ Universos, qui de sacra-
„ mento corporis, & sanguinis Domini N. J. Christi,
„ vel de baptismate, vel reliquis ecclesiasticis sacra-
„ mentis aliter sentire, aut docere non metuunt,
„ quam sacrosancta Rom. ecclesia prædicat, & obser-
„ vat: & generaliter quoscumque eadem Rom. ec-
„ clesia, vel singuli Episcopi per diœceses suas cum
„ concilio clericorum, vel clerici ipsi (sede vacan-
„ te) cum concilio (si oportuerit) vicinorum E-
„ piscoporum, hæreticos judicaverit, perpetui ana-
„ thematis vinculo innodamus. „ Hæc ibi de hæreticis. Ubi nota, prædictos, ac similes de oleo sancto taliter sentientes, inter hæreticos computari; ut contextum Papæ consideranti patet. Item per *Alexand. IV. de hæret. in 6. c. Accusatus.* Is enim ibi damnat ea, quæ sapiunt hæresim manifeste, & ex-

posi-

positionibus juris peritorum adjunctis; dicit, quod illa sapiunt hæresim manifeste, in quibus admiscentur non tantum ecclesiæ sacramenta, sed etiam res sacramentales. Cum ergo oleum sanctum sit plusquam res sacramentalis, inquantum materia intranea hujus sacramenti est: jam videre est, quod abutens oleo sancto per conspuitionem, & conculcationem, opus hæreticale facit, & sub illa decretali pro tali comprehenditur. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito *Innoc. III.* de bapt. & ejus effect. majores insinuasse a fortiori, extremam unctionem non debere conferri furiosis, & amentibus. Id autem sic insinuavit. „ Dormientes, & Amen„ tes, si, priusquam incurrerent amentiam, aut dor„ mirent, in contritione persisterent (quia in eis „ intelligitur contritionis propositum perdurare) „ si sic fuerint immersi, characterem non suscipi„ unt sacramenti, secus autem, si prius catechu„ meni extitissent, & habuissent propositum bapti„ zandi: unde tales in necessitatis articulo consue„ vit ecclesia baptizare. „ Hæc ibi. Unde patet, quod furiosis, & amentibus, ut sic, non est baptismus conferendus, nisi pro quanto propositum affuit, vel adest. Ex his reliquit Papa tanquam manifestum, quod multo minus furiosis, ut sic, non sunt danda sacramenta non tantæ necessitatis, (ut baptismus) existentia; nisi devotionem ad illa habeant; id, quod in statu lucidi intervalli contingere potest, ut conclus. *secunda* innuit. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta *Innocentii*, pro quanto extremam unctionem monstrat furiosis non esse dandam, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 129

Utrum hoc sacramentum debeat dari pueris.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri, & adulti: Sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium. Ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

2. Præterea. Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati, ut supra dictum est, (*q.* 30. *a.* 1.) tam originalis, quam actualis: Sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati. Ergo eis debet hoc sacramentum dari.

Sed Contra eſt, quod nulli debet dari hoc ſacramentum, cui non competit forma ſacramenti; Sed forma ſacramenti non competit pueris; quia non peccaverunt per viſum, & auditum, ut in forma exprimitur. Ergo eis dari non debet ſacramentum.

Reſpondeo dicendum, quod hoc ſacramentum exigit actualem devotionem in ſuſcipiente, ſicut & Euchariſtia. *Unde ſicut Euchariſtia non debet dari pueris; ita nec hoc ſacramentum.*

Ad primum ergo dicendum, quod infirmitates in pueris non ſunt ex peccato actuali cauſatæ, ſicut in adultis: & contra illas præcipue infirmitates hoc ſacramentum datur, quæ ſunt ex peccato cauſatæ, quaſi peccati reliquiæ.

Ad ſecundum dicendum, quod non datur contra reliquias originalis peccati, niſi ſecundum quod ſunt per actualia peccata quodammodo confortatæ. Unde principaliter contra actualia peccata datur, (ut ex ipſa forma patet) quæ non ſunt in pueris.

A P P E N D I X.

EX articul. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab *Eugenio III.* ſacro approb. *Concil. Florentin.* in decreto Armenis dato, quod pueris non debet conferri hoc ſacramentum. Inſinuatum autem eſt hoc tunc, quando inungendas eſſe has partes, ſcilicet viſum, auditum, renes, guſtum, &c. ſtatuendo dixit: *per iſtam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquiſti per viſum*, & ſimiliter in aliis membris, intelligens auditum, odoratum, guſtum, tactum, greſſum, renes, ut in contextu ibi patet. Cum igitur pueris non conveniat peccare, ut plurimum, his partibus; & ſacramentum conferri non debeat iis, de quibus forma non verificatur, ſequitur quod *Eugenius* Papa per hujuſmodi ſuum dictum innuerit, extremam unctionem non eſſe dandum pueris. *Secundo* habes: quomodo per rationem præmiſſum decretum *Eugenii*, pro quanto pueros negat eſſe inungendos, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides, &c.

AR-

ARTICULUS V. 130

Utrum in hoc sacramento totum corpus inungi debeat.

S. Th. ubi sup. a. 2. q. 1. & seq.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento totum corpus inungi debeat. Quia secundum August. (*lib. 6. de Trin. c. 6. ad fin. to. 3.*) *tota anima est in toto corpore:* Sed præcipue datur hoc sacramentum ad sanandum animam. Ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

2. Præterea. Ubi est morbus, ibi debet apponi medicina: Sed quandoque morbus est universalis, & in toto corpore, sicut febris. Ergo totum corpus debet inungi.

3. Præterea. In baptismo totum corpus immergitur. Ergo & hic totum debet inungi.

Sed Contra est universalis Ecclesiæ ritus, secundum quem non inungitur infirmus hoc sacramento, nisi in determinatis partibus corporis.

Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum per modum curationis exhibetur. Curatio autem corporalis non oportet quod fiat per medicinam toti corpori appositam, sed illis partibus, ubi est radix morbi. *Et ideo etiam unctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.*

Ad primum ergo dicendum, quod anima quamvis sit tota in qualibet parte corporis, quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ sunt radices actuum peccati. Et ideo oportet, quod in determinatis partibus fiat, in quibus illæ potentiæ habent esse.

Ad secundum dicendum, quod non semper apponitur medicina ubi est morbus; sed congruentius, ubi est radix morbi.

Ad tertium dicendum, quod Baptismus fit per modum ablutionis: Ablutio autem corporalis non purgat maculam ab aliqua parte, nisi cui apponitur: Et ideo Baptismus toti corpori adhibetur. Secus autem est de Extrema unctione, ratione jam dicta. (*in corp. & ad 1. & 2.*

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a Conciliis, quod totum corpus inungi non debet : Hoc autem insinuatum est a *Concil. Florent.* in Decreto illo toties dicto Armenorum, ubi *quinto* loco de sacramentis loquens numquam de toto inungendo, sed tantum de aliquibus partibus speciatim, facit mentionem: ut quisque videre potest, & in *art. sequ. app.* dicitur ad literam. Item a Concil. *Trid.* sess. 14. de extr. unct. can. 3. *Si quis dixerit: extremæ unctionis ritum, & usum, quem observat sancta Romana ecclesia, repugnare sententiæ B. Jacobi, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni; Anathema sit.* Hæc ibi. Quæ etiam prædixerat sine anathem. cap. 3. addens. *Hæc omnia manifestissime pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profecto Ecclesia Romana aliarum omnium mater, & magistra aliud in hac administranda unctione quantum ad ea, quæ hujus sacramenti substantiam perficiunt, observat: quam quod B. Jacob. præscripsit.* Hæc ibi. Modo quis nesciat, ecclesiam Romanam non inungere totum corpus? *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto negant totum corpus inungi debere, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS VI. 131

Utrum convenienter determinentur partes ungendæ.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod inconvenienter determinentur istæ partes, ut scilicet infirmus inungatur in oculis, in naribus, auribus, labiis, manibus, & pedibus. Quia sapiens medicus curat morbum in radice: Sed *de corde exeunt cogitationes, quæ coinquinant hominem*, ut dicitur Matt. 15. Ergo in pectore debet fieri inunctio.

2. Præterea. Puritas mentis non minus est necessaria exeuntibus, quam intrantibus: Sed intrantes unguntur chrismate in vertice a sacerdote, ad significandum mentis puritatem. Ergo & exeuntes hoc sacramento ungi debent in vertice.

3. Præterea. Ibi debet adhiberi remedium, ubi est ma-

major vis morbi : Sed spiritualis morbus præcipue viget in viris in renibus ; & in mulieribus in umbilico ; ut dicitur Job. 40. *Fortitudo ejus in lumbis ejus , & fortitudo illius in umbilico ventris ejus* , secundum expositionem Gregorii . (*lib.* 32. *Mor. cap.* 11.) Ergo ibi debet fieri inunctio.

4. Præterea. Sicut per pedes peccatur ; ita & per alia membra corporis. Ergo sicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

Respondeo dicendum , quod principia peccandi in nobis sunt eadem , quæ & principia agendi ; quia peccatum consistit in actu . Principia autem agendi in nobis sunt *tria*: *Primum* est dirigens , scilicet vis cognoscitiva : *Secundum* est imperans , scilicet vis appetitiva : *Tertium* est exequens , scilicet vis motiva . Omnis autem nostra cognitio a sensu ortum habet . *Et quia ubi est in nobis prima origo peccati , ibi debet medicina* † al. unctio † *adhiberi , ideo inunguntur loca quinque sensuum ; scilicet oculi propter visum , aures propter auditum , nares propter odoratum , os propter gustum , manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipue viget , & propter appetitivam inunguntur aliquibus renes ; pedes autem inunguntur propter motivam , qui sunt principalius ejus instrumentum .* Et quia primum principium operationis humanæ est cognoscitiva , ideo illa unctio ab omnibus observatur , quæ fit ad quinque sensus , quasi de necessitate sacramenti ; sed quidam non servant alias ; quidam vero illam servant , quæ fit ad pedes , & non quæ ad renes : quia appetitiva , & motiva sunt secundaria principia .

Ad primum ergo dicendum , quod cogitatio a corde non exit , nisi per aliquam imaginationem , quæ est motus a sensu factus , † *al. facto* † ut dicitur in 2. de Anima : (*tex.* 160. *to.* 2.) Et ideo cor non est prima radix cogitationis , sed organa sensuum , nisi quatenus cor est principium totius corporis : Sed hoc principium est radix remota .

Ad secundum dicendum , quod intrantes debent acquirere puritatem mentis ; sed exeuntes debent eam purgare . Et ideo exeuntes debent inungi in illis partibus , quibus contingit puritatem mentis inquinari .

Ad tertium dicendum , quod secundum quorundam consuetudinem fit in renibus , propter hoc , quod ibi maxime viget appetitus concupiscibilis : sed appetitiva non est prima radix , ut dictum est . (*in corp.*)

Ad quartum dicendum , quod organa corporis , quibus actus peccati exercentur , sunt pedes , manus ,

&

& lingua, quibus etiam exhibetur unctio, & membra genitalia, quibus, propter immunditiam illarum partium, & honestatem sacramenti, non debet unctio adhhiberi.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a Concilio *Florentino*, quod convenienter partes prædictæ inungendæ sunt. Insinuatum vero est hoc ab illo Decr. Armenis dato quinto loco de sacramentis, sic: *Infirmus in his locis ungendus est: in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Florent.* Hæc ibi. Modo sciunt Catholici omnes, quod ecclesia in sacramentis dandis errare non potest. Et nota, quod, quia Concil. *Florent.* non determinat, an sit de tanta necessitate unctio pedum, & renum, sicuti est unctio aliarum partium, ideo videtur in hoc remittere nos ad determinationi S. Thomæ. Nam ex eo, quod in omnibus aliis doctrinam ejusdem secutum est non tantum in verbis, sed etiam quandoque in ordine verborum (ut illud legenti patet, maxime de sacramentis) non mirum est: si videatur in hoc remittere nos, &c. supra. Quicquid tamen sit de hoc, & de varia servatione quarundam ecclesiarum tempore D. Thom. inungendæ sunt singulæ partes illæ a Conc. *Flor.* nominatæ, & a S. Th. de mente propria in t. concl. prædictæ. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, prout jacent, intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides quomodo, &c.

A R T I C U L U S VII. 132

Utrum mutilati debeant inungi in illis dictis partibus.

AD Septimum sic proceditur. Videtur, quod mutilati non sunt inungendi in illis dictis partibus. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispositionem in suspiciente, ut scilicet sit infirmus, ita & determinatam partem: Sed ille qui non habet infirmitatem, non potest inungi. Ergo nec ille qui non habet partem illam, in qua debet fieri unctio.

2.

2. Præterea. Ille qui eſt cæcus a nativitate, non delinquit per viſum: Sed in unctione, quæ fit in oculis, fit mentio de delicto per viſum. Ergo talis unctio cæco nato non debet fieri. Et ſic de aliis.

Sed Contra eſt, quod defectus corporis non impedit aliquod aliud ſacramentum. Ergo nec iſtud impedire debet: Sed de neceſſitate iſtius ſacramenti eſt quęlibet unctionum. Ergo omnes debent fieri mutilatis.

Reſpondeo dicendum, quod *mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius fieri poteſt ad partes illas, in quibus unctio fieri debuerat*: quia quamvis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, ſaltem in radice; & interius peccare poſſunt per ea, quæ ad partes illas pertinent, quamvis non exterius.

Et per hoc patet ſolutio ad Objecta.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito fuiſſe a Papa *Bonifacio VIII.* inſinuatum, quod mutilatis poteſt unctio extrema dari. Inſinuatum autem eſt hoc, quando de reg. jur. in 6. reg. 66. dixit. ***Cum non ſtat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur, haberi debet, perinde ac ſi impleta fuiſſet***. Hæc ibi. Quaſi ad propoſitum præſentis quęſiti dicat. Cum non ſtat per inungendum (puta quia mutilatus eſt) quo minus in locis debitis oleo ſacro inungatur, tunc, ſi circum illa eo modo, quo poteſt fieri, inunctus fuerit, haberi debet pro ſufficienter ad ſuſceptionem hujus ſacramenti inuncto. Nemo enim poteſt ad impoſſibile obligari, ut dicitur ibi *in reg. 6.* & multo minus Deus præcipit impoſſibilia, contra *Lutherum* (vide 1. *part. q. 6. a. 5. app.*) & juxta verſus antiquorum recitatos a gloſſ. ſup. regulam illam *: ultra poſſe meum non lex me juſta coegit. Nec putat eſſe reum, qui totum poſſe peregit*. De poſſibilitate divinorum mandatorum cum anathematizatione contrarii vide *Conc. Trident. ſeſſ. 6. c.* 11. & *can.* 18. & 1. *Joan.* 5. & *Rom.* 1. Item a ſimili, inſinuatum eſſe hoc merito (ſupra *q. 9. a.* 3. maxime in app.) oſtendere per rationem potes, ubi dicitur, quod quis poteſt per ſcriptum, vel interpretem, in caſu neceſſitatis confiteri. In caſu ergo, quo in locis debitis propter mutilationem non poteſt fieri unctio, poterit adhiberi circa loca propinqua, & ſatisfactum erit. Vide ibi *q. 9.* indeque tibi pro præſenti articulo deſervias.

Se-

Secundo habes: quomodo per rationem dicta *Bonifacii*, inquantum mutilatis unctionis extremæ sacramentum insinuant dari posse, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Thomistica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXXIII.

De iteratione hujus Sacramenti, in duos articulos divisa.

DEinde considerandum est de iteratione hujus sacramenti.

Circa quod quæruntur duo.

Primo. Utrum hoc sacramentum debeat iterari.
Secundo. Utrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICULUS I. 133

Utrum hoc sacramentum debeat iterari.

S. Thom. ubi sup. a. 4. qu. 1. & 2.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum non debeat iterari. Quia dignior est unctio, quæ fit homini, quam quæ fit lapidi: Sed unctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit. Ergo nec unctio extrema, quæ adhibetur homini, debet reiterari.

2. Præterea, Post extremum nihil est: Sed hæc unctio, dicitur extrema. Ergo non debet iterari.

Sed Contra. Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio per modum corporalis curationis exhibita: Sed curatio corporalis iteratur. Ergo & hoc sacramentum iterari potest.

Respondeo dicendum, quod nullum sacramentale, nec sacramentum, quod habet effectum perpetuum, debet iterari: quia ostenderetur, sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum: & sic fieret injuria illi sacramento. Sacramentum autem, quod habet effectum non perpetuum: potest iterari sine injuria, ut effectus deperditus iterato recuperetur. Et quia sanitas corporis, & mentis, quæ est effectus hujusmodi sacramenti, potest amitti, postquam fuerit per sacramentum effecta, *ideo hoc sa-*

cra-

cramentum sine sui injuria potest iterari.

Ad primum ergo dicendum, quod unctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuo in lapide, quandiu altare manet: & ideo non potest iterari. Sed hæc unctio non fit ad consecrationem hominis, cum non imprimatur per eam character. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod illud quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum. Et sicut dicitur hoc sacramentum Extrema unctio, quia non debet dari, nisi illis, quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem tanquam in radice, interimas errorem *Græcorum*, supra *qu.* 30. *art.* 2. dicentium, unctionis extremæ sacramentum non prodesse infirmis ad salutem corporis. Non enim, ut patet, moveretur iste articulus a D. Thoma, & sic determinaretur, nisi præsupponeretur manifeste, quod unctio extrema prima vice collata fuit ad salutem corporis. Quo contra secundum erroneum dictum Græcorum præsens articulus non movendus fuisset, vel saltem non sic determinandus. *Secundo*, habes: quomodo per rationem, tanquam in radice, ostendas, errorem hunc merito damnatum fuisse a, &c. ut supra *qu.* 30. *art.* 12. *append.* *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse dictum a Concilio *Florent.* in Decreto Armenis dato, de sacramentis, in principio. *Reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt*. Hæc ibi. Ubi per ly *quatuor* intelligit, ut contextus edocet, extremam unctionem, confessionem, Eucharistiam, matrimonium. Item a Concilio *Trid.* sess. 14. de extrema unctione, ca. 3. *Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint*. Hæc ibi. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina præsens declaretur, atque confirmetur.

AR-

Secundo habes: quomodo per rationem dicta *Bonifacii*, inquantum mutilatis unctionis extremæ sacramentum insinuant dari posse, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Thomistica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXXIII.

De iteratione hujus Sacramenti, in duos articulos divisa.

DEinde considerandum est de iteratione hujus sacramenti.

Circa quod quæruntur duo.

Primo. Utrum hoc sacramentum debeat iterari.
Secundo. Utrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICULUS I. 133

Utrum hoc sacramentum debeat iterari.

S. Thom. ubi sup. a. 4. qu. 1. & 2.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum non debeat iterari. Quia dignior est unctio, quæ fit homini, quam quæ fit lapidi: Sed unctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit. Ergo nec unctio extrema, quæ adhibetur homini, debet reiterari.

2. Præterea, Post extremum nihil est: Sed hæc unctio, dicitur extrema. Ergo non debet iterari.

Sed Contra. Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio per modum corporalis curationis exhibita: Sed curatio corporalis iteratur. Ergo & hoc sacramentum iterari potest.

Respondeo dicendum, quod nullum sacramentale, nec sacramentum, quod habet effectum perpetuum, debet iterari: quia ostenderetur, sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum: & sic fieret injuria illi sacramento. Sacramentum autem, quod habet effectum non perpetuum: potest iterari sine injuria, ut effectus deperditus iterato recuperetur. Et quia sanitas corporis, & mentis, quæ est effectus hujusmodi sacramenti, potest amitti, postquam fuerit per sacramentum effecta, *ideo hoc sacra-*

cramentum sine sui injuria potest iterari.

Ad primum ergo dicendum, quod unctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuo in lapide, quandiu altare manet: & ideo non potest iterari. Sed hæc unctio non fit ad consecrationem hominis, cum non imprimatur per eam character. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod illud quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum. Et sicut dicitur hoc sacramentum Extrema unctio, quia non debet dari, nisi illis, quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem tanquam in radice, interimas errorem *Græcorum*, supra *qu.* 30. *art.* 2. dicentium, unctionis extremæ sacramentum non prodesse infirmis ad salutem corporis. Non enim, ut patet, moveretur iste articulus a D. Thoma, & sic determinaretur, nisi præsupponeretur manifeste, quod unctio extrema prima vice collata fuit ad salutem corporis. Quo contra secundum erroneum dictum Græcorum præsens articulus non movendus fuisset, vel saltem non sic determinandus. *Secundo*, habes: quomodo per rationem, tanquam in radice, ostendas, errorem hunc merito damnatum fuisse a, &c. ut supra *qu.* 30. *art.* 12. *append.* *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito fuisse dictum a Concilio *Florent.* in Decreto Armenis dato, de sacramentis, in principio. *Reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.* Hæc ibi. Ubi per ly *quatuor* intelligit, ut contextus edocet, extremam unctionem, confessionem, Eucharistiam, matrimonium. Item a Concilio *Trid.* sess. 14. de extrema unctione, ca. 3. *Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Hæc ibi. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina præsens declaretur, atque confirmetur.

AR-

ARTICULUS II. 134

Utrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod in eadem infirmitate non debeat iterari. Quia uni morbo non debetur nisi una medicina: Sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina. Ergo contra unum morbum non debet iterari.

2. Præterea. Secundum hoc posset aliquis infirmus tota die inungi, si in eodem morbo posset iterari unctio: quod est absurdum.

Sed Contra est, quod aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem: & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur. Ergo debet iterari.

Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum: quia non debet dari nisi infirmis, qui secundum humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam autem infirmitates non sunt diuturnæ. *Unde si in eis datur hoc sacramentum tunc quando homo ad statum illum pervenit, quod sit in periculo mortis, non recedit a statu illo nisi infirmitate curata: & ita non debet iterum inungi: Sed si recidivum patiatur, erit alia infirmitas: & poterit fieri alia inunctio.* Quædam vero sunt ægritudines diuturnæ; ut hectica, hydropisis, & hujusmodi: *Et in talibus non debet fieri unctio, nisi quando videntur perducere ad periculum mortis. & si homo illum articulum evadat, eadem infirmitate durante, & iterum ad similem statum per illam ægritudinem reducatur, iterum potest inungi*; quia jam quasi est alius infirmitatis status, quamvis non sit alia infirmitas simpliciter.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem tanquam in radice, rejicias propositionem suspectam, seu scandalosam *Erasmi*, supra *qu.* 30. *art.* 2. dicentis; quod hodie oleo sacro unguntur laborantes, non ut convalescant, sed ut tutius migrent. Ex eo enim, quod præsens articulus sic inquirit de unctione infirmorum, dat intelligere omnibus, quod infirmi & post unctionem sæpe convalescunt, &, ut convalescant, unguntur: immo hoc ipsum præsupponit, ut patet consideranti; & consequenter militat

radicaliter contra Erasmum. *Secundo* habes: quomodo per rationem radicaliter ostendas, hanc merito damnari a, &c. ut *qu.* 30. *art.* 2. *app.* *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum, & consequenter illum Erasmi errorem condemnatum a Concilio *Trident.* sess. 14. de extrema unct. ca. 3. *Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, hujus sacramenti subsidio iterum juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Hæc ibi. Ubi nota ly *si convaluerint*, & ly *cum in aliud simile inciderint*. Pro tanto enim adducitur nunc Concilium, non pro quanto statuit unctionem reiterandam simpliciter (sic namque adductum est supra) sed pro quanto reiterandam ipsam in eadem infirmitate dicit, & quomodo. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro sensu, quem diximus, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo ex iis, &c.

QUÆSTIO XXXIV.

De Sacramento Ordinis quoad ejus essentiam, & ejus partes, in quinque articulos divisa.

POst hæc considerandum est de Sacramento Ordinis. Et *primo* de Ordine in communi. *Secundo* de distinctione Ordinum. *Tertio* de conferentibus Ordinem. *Quarto* de impedimentis ordinandorum. *Quinto* de his quæ sunt Ordinibus annexa. De ipso autem Ordine in communi *tria* videnda sunt. *Primo* de ejus entitate, & quidditate, & partibus ejus. *Secundo* de ejus effectu. *Tertio* de suscipientibus ipsum.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo. Utrum Ordo in Ecclesia esse debeat.
Secundo. Utrum convenienter definiatur.
Tertio. Utrum sit sacrameneum.
Quarto. Utrum ejus forma convenienter exprimatur.
Quinto. Utrum hoc sacramentum habeat materiam.

AR-

ARTICULUS I. 135

Utrum Ordo in Ecclesia esse debeat.

S. Th. 4. d. 24. qu. 1. art. 1. qu. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod Ordo in Ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subjectionem, & prælationem: Sed subjectio videtur repugnare libertati, in quam vocati sumus per Christum. Ergo Ordo in Ecclesia esse non debet.

2. Præterea. Ille qui in Ordine constituitur, alio superior fit: Sed in Ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare: Philipp. 2. *Superiores invicem arbitrantes*: Ergo non debet in Ecclesia esse Ordo.

3. Præterea. Ordo invenitur in Angelis propter distinctionem eorum in bonis naturalibus, & gratuitis: Sed omnes homines sunt in natura unum: gratiarum etiam dona quis eminentius habeat, ignotum est. Ergo Ordo in Ecclesia esse non debet.

Sed Contra. Ad Rom. 13. *Quæ sunt a Deo, ordinata sunt:* Sed Ecclesia a Deo est; quia ipse eam ædificavit sanguine suo. Ergo Ordo in Ecclesia esse debet.

Præterea. Status Ecclesiæ est medius inter statum naturæ, & gloriæ: Sed in natura invenitur ordo, quo quædam aliis superiora sunt; & similiter in gloria, ut patet in Angelis. Ergo in Ecclesia debet esse Ordo.

Respondeo dicendum, quod Deus sua opera in sui similitudinem producere voluit, quantum possibile fuit, ut perfecta essent, & per ea cognosci posset. Et ideo ut in suis operibus repræsentaretur, non solum secundum quod in se est, sed etiam secundum quod aliis influit, hanc legem naturalem imposuit omnibus, ut ultima per media reducerentur, & perficerentur, & media per prima, ut Dionysius dicit. (*cap. 5. Ecclef. hierarch. inter principio & med.*) *Et ideo ut ista pulchritudo Ecclesiæ non deesset, posuit Ordinem in ea, ut quidam aliis sacramenta traderent, suo modo Deo in hoc assimilati, quasi Deo cooperantes*; sicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

Ad primum ergo dicendum, quod subjectio servitutis repugnat libertati, quæ servitus est, cum aliquis dominatur aliis, ad sui utilitatem subjectis utens. Talis autem subjectio non requiritur in Ordine,

per

p ıquem qui præsunt, salutem subditorum quærere debent, non propriam utilitatem.

Ad secundum dicendum, quod quilibet debet se reputare inferiorem merito, sed non officio. Ordines autem officia quædam sunt.

Ad tertium dicendum, quod ordo in Angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ, nisi per accidens, inquantum ad distinctionem naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ: Attenditur autem in eis per se secundum distinctionem in gratia; quia eorum ordines respiciunt participationem divinorum, & communicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ, quasi gratiæ finis, & effectus quodammodo. Sed Ordines Ecclesiæ militantis respiciunt participationem sacramentorum, & communicationem, quæ sunt causæ gratiæ, & quodammodo gratiam præcedunt: Et sic non est de necessitate nostrorum Ordinum gratia gratum faciens, sed solum potestas dispensandi sacramenta: Et propter hoc etiam Ordo non attenditur per distinctionem gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem excludas errorem *Pseudoapostolorum*, ut refert Card. Turrecr. *de Ecclesia l. 4. part. 2. c. 37.* dicentium, omnes ordines religiosorum, sacerdotum, Diaconorum, subdiaconorum, & prælatorum, sunt ad fidei Ecclesiæ detrimentum. Ex artic. enim præsenti probatur multipliciter, quod ordo ecclesiasticus, qualis est omnis prædictus, est ad magnum decorem, perfectionemque ecclesiæ: & consequenter illum errorem satis, superque expugnat. Nam error ille pro tanto hic adducitur, pro quanto negat, ordinem debere esse, vel convenienter esse, in ecclesia. Hunc enim inconvenienter, immo & inconvenientissime in ecclesia esse dicit, per hoc, quod affirmat, ordines tales esse ad fidei ecclesiæ detrimentum. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, illum merito damnari ab Apostolo 1. Thim. 3. *Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, &c. Ubi per totum capitulum vides, approbari ordinem in ecclesia, & etiam declarari, quid nomine ordinis importetur. Unde quoad *primum* dicit ly *Diaconos similiter pudicos*, &c. quoad *secundum* inquit ly *gradum bonum*, &c. Item ab eodem Apostolo c. 1. ad Titum. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates presbyteros, sicut &*

ego disposui tibi. Ecce, quod Apostolus vult, ordinem esse in ecclesia, & propagari. Item ab eodem 1. Thim. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur*. Ex quo Apostoli dicto infer, ut supra. Item a multis Pontificibus, & Conciliis, de quibus vide in *Decr. d.* 21. usque ad *d.* 49. Inde enim sæpissime colliges ordinem dari, & approbari, in ecclesia. Item a *Clemente I.* Papa, & martyre in epist. 2. ad Jacobum fratrem Domini, „ Quoniam, „ sicut a B. Petro Apostolo accepimus, omnium A„ postolorum patre, qui claves regni cœlestis acce„ pit, qualiter tenere debemus de sacramentis, quæ „ geruntur in sanctis, te ex ordine nos decet in„ struere. Tribus enim gradibus commissa sunt sa„ cramenta divinorum secretorum, idest, presbyte„ ro, Diacono, & ministro, idest hyppodiacono, &c. „ Hæc ibi. Lege epistolam totam cum tertia sequenti, & divinum esse munus conspicies, ordinem esse in ecclesia. Item a Papa *Anacleto*, qui fuit Græcus, & Tertius, vel Quartus Papa post Petrum, in epistola prima. „ Omnis ecclesiæ status navi magnæ „ similis est, per undosum pelagus diversis e lo„ cis, & regionibus viros portat, ad unam potentis „ regni urbem properare cupientes. Sit ergo navis „ auctor hujus dominus ipse omnipotens Deus: gu„ bernator vero sit Christus, tum deinde Prophetæ „ officium Episcopus impleat, Presbyteri nautarum, „ Diaconi dispensatorum locum teneant, „ &c. Hæc ibi. Ubi approbatum ordinem esse, & consequenter damnatum errorem prædictum, patet, sub ista pulcherrima similitudine navis, quam similitudinem & prædixerat B. Petrus Apostolus, ut ait Papa *Clemens* supradictus in epistola prima ad B. Jacobum. Si vis, lege totam illam similitudinem, quia pulcherrima est, & ad multa valet. Item ab eodem *Anacleto* in epist. secunda de ordinatione Episcoporum, & omnium clericorum. „ In novo testamento post „ Christum Dominum a Petro sacerdotalis ordo cœ„ pit: quia ipsi Petro Pontificatus in ecclesia Christi „ datus est, dicente Domino ad eum. Tu es Petrus, „ & super hanc petram, *&c*. Porro, quod episcopus „ non ab uno, sed a cunctis, consensu, aut præsen„ tia comprovincialium est ordinandus, & nullate„ nus minus, quam a tribus cæteris consentientibus „ cunctis, idcirco instituente domino fieri jubetur, „ ne aliquid contra fidem ecclesiæ unius tyrannica au„ ctoritas moliretur, & regula, vel fides confunde„ retur credentium. *Hæc ibi*. *Nota ly* instituente „ domino, *&* *ly* ne contra fidem, *&* *ly* regula,

„ vel

„ vel fides. „ Per hæc enim ad literam monstrat contra errorem prædictum, quod ordo in ecclesia datur pro tutela fidei, tantum abest, ut sit in detrimentum ejus. Item a Concil. *Trid.* seff. 23. ca. 17. de refor. *Ut sanctorum ordinum a Diaconatu ad ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in ecclesia laudabiliter receptæ, in usum juxta sacros Canones revocentur, sancta synodus decernit*, Hæc ibi. In qua sessione etiam per omnes canones de sacramento ordinis promulgatos potes damnatos videre *Pseudoapostolos* prædictos. Item ab eodem ibi capitulo primo. „ Sacrificium, & sacerdotium ita Dei „ ordinatione conjuncta sunt: ut utrumque in omni „ lege extiterit. Cum igitur in novo testamento sanctę „ Eucharistiæ sacrificium visibile ex domini institutio- „ ne catholica ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, „ in ea novum esse visibile, & externum sacerdotium, „ in quod vetus translatum est. *Hęc ibi*. *De hac translatione habes in* ad Hæb.7. *&* *in epist.* 2. Anacleti *Papæ*, Decr. 2. *Item a Concil.* Senonensi, *in Decretis fidei*, *Decr.* 20. *cap. de sacram. ordin.* Porro „ sacramentum ordinis, *&c.* Si totum corpus ocu- „ lus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odora- „ tus? Denique, si omnia essent unum membrum, „ nec esset aliquis, qui non sit sacerdotali ordine „ insignitus, ubi corpus? Aut quid denique confu- „ sius, quid perturbatius esse queat? Quosdam ita- „ que Christus sacerdotes instituit, quibus sui cor- „ poris potestatem commisit. Veri quidem, dum, „ instituto sui corporis, & sanguinis sacramento, hoc facite, inquit, in meam commemorationem; „ mystici vero, dum, posteaquam in discipulos in- „ sufflasset. Accipite, inquit, Spiritum sanctum, „ quorum remiseritis, &c. „ Hæc ibi. Item a *Decr. distin.* 93. *c. juxta sanctorum*, &c. *A subdiacono*, &c. *Diaconi ecclesiæ*, &c. *Diaconi qui quasi*. Vide tu ibi Papam *Anacletum*, & *Zachariam*, & *Evaristum*, & *Clementem*, & Synodum sancti *Sylvestri* approbantes ordinem in ecclesia. Vide & apostolicas constitutiones auctore *Clemente* Papa, & martyre, *lib.* 8. *c.* 24. 25. 27. 28. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, & tantorum patrum, pro quanto ordinem statuunt debere esse in ecclesia, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS II. 136

Utrum convenienter Ordo definiatur.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod inconvenienter Ordo a Magistro 4. Sentent. dist. 24. definiatur, ubi dicitur: *Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato*. Pars enim non debet poni genus totius: Sed character, qui per signaculum exponitur in sequenti definitione, est pars Ordinis; quia dividitur contra id, quod est res tantum, vel sacramentum tantum, cum sit res, & sacramentum. Ergo signaculum non debet poni quasi genus Ordinis.

2. Præterea. Sicut in sacramento Ordinis imprimitur character, ita in sacramento Baptismi; Sed in definitione Baptismi non ponebatur character. Ergo nec in definitione Ordinis poni debet.

3. Præterea. In Baptismo etiam quædam spiritualis datur potestas accedendi ad sacramenta; & iterum est quoddam signaculum, cum sit sacramentum. Ergo hæc definitio convenit Baptismo: Et sic inconvenienter assignatur de Ordine.

4. Præterea. Ordo relatio quædam est, quæ in utroque extremorum salvatur: Extrema autem relationis Ordinis sunt superior, & inferior. Ergo inferiores habent Ordinem, sicut & superiores: Sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponitur hic in definitione Ordinis; ut patet per expositionem sequentem, (*loc. sup. cit.*) ubi ponitur promotio potestatis. Ergo inconvenienter definitur hic Ordo.

Respondeo dicendum, *quod definitio, quam Magister de Ordine ponit, convenit Ordini, secundum quod est Ecclesiæ sacramentum*. Et ideo duo ponit, scilicet *signum exterius* ibi (*signaculum quoddam*, idest signum quoddam) & *effectum interiorem* ibi (*quo spiritualis potestas* &c.)

Ad primum ergo dicendum, quod signaculum non ponitur hic pro charactere interiori, sed pro eo quod exterius geritur, quod est signum interioris potestatis, & causa: Et sic etiam sumitur character in illa definitione: Si tamen pro interiori charactere sumeretur, non esset inconveniens: quia divisio sacramenti in illa tria non est in partes integrales, proprie loquendo; quia illud quod est res tantum, non est de essentia sacramenti: quod est etiam sacramentum tantum, transit, & sacramentum, & res

res manere dicitur. Unde relinquitur, quod ipse character interior sit essentialiter, & principaliter ipsum sacramentum Ordinis.

Ad secundum dicendum, quod quamvis in Baptismo conferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacramenta, ratione cujus characterem imprimit: non tamen hic est principalis effectus ejus, sed ablutio interior, propter quam baptismus fieret, etiam priori causa non existente. Sed Ordo potestatem principaliter importat. Et ideo character, qui est spiritualis potestas, in definitione Ordinis ponitur, non autem in definitione Baptismi.

Ad tertium dicendum, quod in Baptismo datur quædam potentia spiritualis ad recipiendum, & ita quodammodo passiva. Potestas autem proprie nominat potentiam activam cum aliqua præeminentia. Et ideo hæc definitio Baptismo non competit.

Ad quartum dicendum, quod nomen Ordinis *dupliciter* accipitur. *Quandoque* enim significat ipsam relationem: Et sic est tam in inferiori, quam in superiori, ut objectio tangit: Et sic non accipitur hic. *Quandoque* autem accipitur pro ipso gradu, qui Ordinem primo modo acceptum facit: Et quia ratio Ordinis, prout est relatio, invenitur ubi primo aliquid superius altero occurrit, ideo hic gradus eminens per potestatem spiritualem Ordo nominatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Lutheri* dicentis, quod omnes Christiani in eodem sunt ordinis gradu. Per hunc enim articulum patet a definitione ordinis, quod ordo est, in quo confertur potestas activa, & præeminens, & consequenter, quod existentes in ordine necessario præeminent. Cui (rogo) preæminent: si omnes de Ecclesia, hoc est omnes Christiani, sunt in eodem ordine? Diceret forsan Lutherus, quod præeminent infidelibus. Cæterum huic obstat propositum articuli, in quo concluditur, quod ordo est in Ecclesia, idest, inter eos, qui sunt de Ecclesia, alii aliis præeminent isto gradu. Quod, ut melius videas, lege sequentia. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hæresim prædictam merito damnari a Concilio *Trident.* sess. 14. cap. 6. *Declarat sancta Synodus, falsas esse, & a veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos, & sacerdotes, clavium*

ministerium perniciose extendunt. Hæc ibi. Ubi, quid intelligat per ly *quosvis homines*, declarat subsequenter dicens, ly *ad omnes Christi fideles indifferenter, & promiscue*. Hæc ibi. Ecce, quam aperte alios Christi fideles distinguit a sacerdotibus; & sacerdotes ab Episcopis: & per hoc, quam aperte damnet Lutherum. Item ab eodem session. 23. cap. 4. „ Si quis, omnes Christianos promiscue novi testa„ menti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se po„ testate spirituali præditos affirmet, nihil aliud fa„ cere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, „ quæ est ut castrorum acies ordinata, confunde„ re: perinde ac si contra B. Pauli doctrinam, o„ mnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Evange„ listæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. *Hæc* „ *ibi*. *Et can. 6.* Si quis dixerit: in Ecclesia catho„ lica non esse hierarchiam divina ordinatione in„ stitutam, quæ constat ex Episcopis, presbyteris, „ & ministris, anathema sit. „ Hæc ibi. Item a, &c. ut supra *qu.* 17. *art.* 3. *app.* & *q.* 19. *a.* 3. 4. *app.* & *qu.* 20. *a.* 1. & *qu.* 31. *ar.* 1. *app.* Item a, &c. ut supra *q.* 8. *a.* 1. 2. 4. *app.* *Tertio* habes, quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse ab Apostolo, quod ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ: sive exhibetur cum aliquo signo exteriori. Insinuatum autem est hoc, quando dixit 1. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum præsbyterii*. Ecce, quod Apostolus docet, ordinem dari per aliquod signaculum Ecclesiæ, quod ipse vocat impositionem manuum presbyterii. Quod vero auctoritas hæc intelligenda sit dicta ad propositum ordinis, patet ex eo, quod allegatur a Conc. *Trid.* sess. 14. de extr. unct. cap. 3. ad propositum ordinis ecclesiastici sic: *sed aut Episcopi, aut sacerdotes ab ipsis rite ordinati per impositionem manuum presbyterii*. Hæc ibi. Item ab eodem Apostolo insinuatur idem 2. Tim. 1. *Resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum*. Quam Apostoli auctoritatem ad propositum ordinis debere intelligi, patet ex eo, quod allegatur a Conc. *Trid.* sess. 23. cap. 3. sic. „ Ordinem esse vere, & proprie unum ex septem „ sacramentis, *&c.* Inquit enim Apostolus: Admo„ neo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, „ per impositionem manuum mearum. „ Hæc ibi. Item insinuatur idem ab eod. Apost. quando Timotheum hortando ad non ordinandum indignos, 1. Tim. 5. dicit, *manus cito nemini imposueris*. Hoc est, neminem absque ratione ordinaveris. Item

tem a Conc. *Trid.* ſeſſ. 23. c. 3. *Per ſacram ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur.* Hæc ibi. Ecce ergo ſignaculum quoddam poni convenienter in definitione ordinis. Quod autem poteſtas ſpiritualis tradatur in ordine (quod erat prius definitionis) ſecundum Concilia, patebit *q.* 35. *ar.* 2. *app.* ubi agetur de charactere, qui eſt ſpiritualis poteſtas. Et tunc ex hujus articuli ratione, tanquam per locum a definitione ordinis oſtendere poteris, quod illa Concilia merito ponunt characterem imprimi in ordine. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto inſinuant, ordinem eſſe gradum per ſignaculum exterius dantem ſpiritualem poteſtatem, & intelligas, & defendas. *Quinto* vides quomodo, &c.

ARTICULUS III. 137

Utrum Ordo ſit Sacramentum.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod Ordo non ſit Sacramentum. Sacramentum enim, ut dicit Hugo de Sancto Vict. (*lib.* 1. *de Sacramentis, par.* 9. *cap.* 2. *a princ.*) *eſt materiale elementum*: Sed Ordo non nominat aliquid hujuſmodi, ſed magis relationem, vel poteſtatem: quia Ordo eſt pars poteſtatis, ſecundum Iſidorum. Ergo non eſt ſacramentum.

2. Præterea. Sacramenta non ſunt de Eccleſia triumphante: Sed ibi ordo eſt; ut patet in Angelis. Ergo Ordo non eſt ſacramentum.

3. Præterea. Sicut prælatio ſpiritualis, quæ eſt Ordo, datur cum quadam conſecratione; ita & prælatio ſæcularis; quia & Reges inunguntur, ut dictum eſt: (*q.* 19. *a.* 3. *arg.* 2.) Sed regia poteſtas non eſt ſacramentum. Ergo nec Ordo, de quo hic loquimur.

Sed Contra eſt, quod ab omnibus enumeratur inter ſeptem Eccleſiæ Sacramenta.

Præterea. *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*: Sed propter Ordinem fit homo diſpenſator aliorum ſacramentorum. Ergo Ordo habet magis rationem, quod ſit ſacramentum, quam alia.

Reſpondeo dicendum, quod ſacramentum, ut ex dictis patet, (*q.* 29. *a.* 1. & 4. *diſt.* 1. *q.* 1. *a.* 1. & 3. *p. q.* 60.) nihil eſt aliud, quam quædam ſanctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno viſibili. *Unde cum in ſuſceptione Ordinis quædam conſecratio homi-*

ni exhibeatur per visibilia signa, *constat*, *Ordinem esse sacramentum*.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Ordo in suo nomine non exprimat aliquod materiale elementum; tamen Ordo non confertur sine aliquo elemento materiali.

Ad secundum dicendum, quod potestates proportionari debent illis, ad quæ sunt, Communicatio autem divinorum, ad quam datur spiritualis potestas, non fit in Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit. Et ideo potestas spiritualis, quæ est Ordo, non adhibetur Angelis cum aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus. Et ideo in hominibus Ordo est sacramentum, sed non in angelis.

Ad tertium dicendum, quod non omnis benedictio, quæ hominibus adhibetur, vel consecratio, est sacramentum: quia & Monachi, & Abbates benedicuntur; tamen illæ benedictiones non sunt sacramenta: Et similiter nec Regalis inunctio: quia per hujusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem divinorum, sacramentorum, sicut per benedictiones Ordinis. Et ideo non est simile.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Lutheri* dicentis: ordo fecer non est Ecclesiæ sacramentum. Item *Uvaldensium*, ut refert *Guido*, forsitan & Lutheri, dicentium: ordinis sacramentum nihil aliud esse, quam ritum quendam eligendi concionatorem in Ecclesia. Et, ordinis sacramentum quid sit, Ecclesiam ignorare. Et, ordinis sacramentum figmentum esse ex hominibus natum, nihil de ecclesia, & de sacramento intelligentibus. Ut enim patet, contra hos omnes errores pugnat articulus præsens, ipsosque expugnat. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito prædictos errores damnari a Concilio *Florent.* in Decreto *Eugenii IV.* Armen. dato: „ Ecclesiasticorum sacramentorum veritatem pro ipsorum Armenorum, tam præsentium, quam futurorum, doctrina faciliori sub hac brevissima redigimus formula. Novæ legis septem sunt sacramenta, videlicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium. „ Hæc ibi. Quantæ autem laudis, honorisque, & libertatis pro veritate dicenda,

ut interim sileam de infallibilitate decretorum ejus aliis Conciliis legitimis generalibus communi, Concilium illud Florentinum dignum sit: vide Cardinalem *Bessarion* Græcum, qui fuit præsens, supra *qu.* 17. *art.* 1. *append.* Item a Papa *Leone X.* dum in sua Bulla contra errores Lutheri damnat illum; vide supra *qu.* 1. *art.* 1. *append.* addendo pro complemento majori *qu.* 24. *art.* 1. *append.* Item a *Gregorio IX.* dum universaliter condemnat totam phalangem *Uvaldensium*, seu *Pauperum de Lugduno*, seu *Inzabbatatorum*, de qua damnatione habuisti supra. Item a Concilio *Trident.* session. 7. de sacramentis „ can. 1. „ Si quis dixerit: sacramenta novæ legis es„ se plura, vel pauciora, quam septem, videlicet, „ Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœ„ nitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & „ Matrimonium: aut etiam aliquod horum septem „ non esse vere, & proprie sacramentum: anathe„ ma sit. *Hæc ibi*. *Item sessio.* 23. *can.* 3. Si quis „ dixerit, ordinem, sive sacram ordinationem non „ esse vere, & proprie sacramentum a Christo in„ stitutum, vel esse figmentum quoddam huma„ num excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum „ imperitis: aut esse tantum ritum quendam e„ ligendi ministros verbi Dei, & sacramentorum: „ anathema sit. „ Hæc ibi. Item a, & cæter. ut sup. *quæstion.* 19. *articul.* 3. *append.* ubi diffuse tractatur canonice de Romana Ecclesia, & ejus fide. Item a, &c. ut *q.* 17. *ar.* 1. *appen.* & *q.* 20. *ar.* 1. Coroll. post ad *primum*. Item alibi passim supra, ut *q.* 19. *a.* 4. *append.* *q.* 26. *ar.* 3. *app.* *q.* 24. *ar.* 1. *app.* & multis aliis locis. Item a Papa *Lucio III.* de *heret. c. ad abolendam*. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto ordinem decernunt esse sacramentum, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides, quomodo, ex his vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 138.

Utrum forma hujus Sacramenti convenienter exprimatur.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod forma hujus Sacramenti inconvenienter in litera (4. *dist.* 24.) exprimatur. Quia sacramenta efficaciam habent ex forma: Sed efficacia sacramentorum est ex virtute divina, quæ in eis secretius operatur salutem. Ergo in forma hujus sacramenti debet fieri mentio de virtute divina per invocationem Trinitatis, sicut in aliis sacramentis.

2. Præterea. Imperare est ejus, qui habet auctoritatem: Sed auctoritas non residet penes eum, qui sacramenta dispensat, sed ministerium tantum. Ergo non deberet uti imperativo modo, ut diceret, *Agite*, vel *accipite*, *hoc*, aut *illud*, vel aliquid aliud hujusmodi.

3. Præterea. In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis, quæ sunt de essentia sacramenti: Sed usus potestatis acceptæ non est de essentia hujus sacramenti, sed consequitur ad ipsum. Ergo non deberet de eo fieri mentio in forma hujus sacramenti.

4. Præterea. Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem: Sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione. Ergo nec in forma hujus sacramenti deberet de ea fieri mentio; sicut fit cum dicitur: *Habiturus partem, si fideliter* &c.

Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita. Potestas autem a potestate traducitur, sicut simile ex simili: Et iterum potestas per usum innotescit; quia potentiæ notificantur per actus. *Et ideo in forma Ordinis exprimitur usus Ordinis per actum qui imperatur; & exprimitur traductio potestatis per imperativum modum.*

Ad primum ergo dicendum, quod alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectus similes potestati, per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentum. Et ideo in hoc sacramento est quasi quædam communicatio univoca. Unde in aliis sacramentis exprimitur aliquid ex parte divinæ virtutis, cui effectus sacramenti assimilatur: non autem in hoc sacramento.

Ad secundum dicendum, quod propter causam spe-

ſpecialem hoc ſacramentum præ cæteris per modum quendam imperativum exhibetur. Quamvis enim in Epiſcopo, qui eſt miniſter hujus ſacramenti, non ſit auctoritas reſpectu collationis hujus ſacramenti; tamen habet aliquam poteſtatem reſpectu poteſtatis Ordinis, quæ confertur per ipſum, inquantum hæc poteſtas a ſua poteſtate derivatur.

Ad tertium dicendum, quod uſus poteſtatis eſt effectus poteſtatis in genere cauſæ efficientis: Et ſic non habet, quod in definitione Ordinis ponatur: Sed eſt quodammodo cauſa in genere cauſæ finalis. Et ideo ſecundum hanc rationem poni poteſt in definitione Ordinis.

Ad quartum dicendum, quod aliter ſe habet in hoc, & in aliis ſacramentis. Nam per hoc ſacramentum confertur officium aliquod, vel poteſtas aliquid faciendi: & ideo convenienter fit mentio remunerationis acquirendæ, ſi fideliter adminiſtretur: Sed in aliis non confertur ſimile officium, vel ſimilis poteſtas ad agendum: & ideo in illis nulla remunerationis mentio fit. Ad alia igitur ſacramenta velut paſſive quodammodo ſe habet ſuſcipiens, quia recipit ea propter proprium ſtatum perficiendum tantum: Sed ad hoc ſacramentum, ſe habet quodammodo active; quia illud ſuſcipit propter hierarchicas functiones in Eccleſia exercendas. Unde quamvis alia eo ipſo quod gratiam conferunt, ordinent ad ſalutem: proprie tamen ad remunerationem non ordinant, ſicut hoc ſacramentum.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Concil. *Florent.* quod forma hujus ſacramenti eſt conveniens. Hoc autem inſinuatum fuit in Decr. Armen. dato, quando ſexto loco de ſacram. dixit. *Forma ſacerdotii eſt talis. Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in eccleſia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Et ſic de aliorum ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur.* Hæc ibi. Pro cujus ultimo dicto ſciendum, quod in quodam Pontificali antiquo Romano ſic jacent formæ Oſtiariorum. „ Sic agite: quaſi reddi„ turi Deo rationem pro his rebus, quæ his clavi„ bus recluduntur. *Lectorum.* Accipite, & eſtote „ verbi Dei relatores, habituri, ſi fideliter, & u„ tiliter impleveritis officium veſtrum, partem cum „ his: qui verbum Dei miniſtraverunt ab initio.

„ *Exorcistarum* . Accipite , & commendate memo-
„ riæ , & habete potestatem imponendi manus su-
„ per energumenos , sive baptizatos , sive catechu-
„ menos . *Acolytorum* . Accipite ceroferarium cum
„ cereo , & sciatis vos ad accendenda ecclesiæ lu-
„ minaria mancipatos : in nomine Domini . *Item* .
„ Accipite urceolum ad suggerendum vinum , & a-
„ quam , in Eucharistiam sanguinis Christi : in no-
„ mine Domini . *Subdiaconorum* . Vide cujusmodi
„ ministerium vobis traditur : ideo vos admoneo ,
„ ut ita vos exhibeatis, quod Deo placere possitis.
„ *Diaconorum* . Accipite potestatem legendi Euan-
„ gelium in Ecclesia Dei , tam pro vivis , quam pro
„ defunctis : in nomine Domini . „ Hæc ibi . Item insinuatum a *Conc. Carthag.* 4. *c.* 7. de forma Exorcistæ , *cap.* 8. de forma Lectoris , *c.* 9. de forma Ostiarii : & recitantur hujusmodi in Decr. *dist.* 23. *c. exorcista* , *c. lector* , *c. ostiarius*. *Secundo* habes , quomodo prædicta Patrum , pro quanto in forma ordinis ponunt & traductionem potestatis a potestate , hæc traductio semper intelligitur in ly *Accipe* , ly *Accipite* , ly *Age* , ly *agite* , ly *vobis traditur* , & usum potestatis receptæ , ut ibi patet , & intelligas , & probes , & defendas . *Tertio* vides , quomodo , &c.

ARTICULUS V. 139

Utrum hoc Sacramentum habeat materiam .

AD Quintum sic proceditur . Videtur , quod hoc Sacramentum non habeat materiam . Quia in omni sacramento , quod habet materiam , virtus operans in sacramento est in materia : Sed in rebus materialibus , quæ hic adhibentur , sicut sunt claves , candelabra , & hujusmodi , non videtur esse aliqua virtus sanctificandi . Ergo non habet materiam .

2. Præterea . In isto sacramento confertur plenitudo gratiæ septiformis , ut in litera dicitur , (4. *d.* 24.) sicut in Confirmatione : Sed materia Confirmationis præexigit sanctificationem . Cum ergo ea quæ in hoc sacramento videntur esse materialia , non sint præsanctificata , videtur quod non sint materia hujus sacramenti .

3. Præterea . In quolibet sacramento habente materiam requiritur contactus materiæ ad eum , qui suscipit sacramentum : Sed , ut a quibusdam dicitur , contactus dictorum materialium ad eum qui suscipit sa-

facramentum, non eft de neceffitate facramenti, fed folum porrectio. Ergo prædictæ res materiales non funt materia hujus facramenti.

Sed Contra eft, quod omne facramentum confiftit in rebus, & in verbis: Sed res in quolibet facramento funt materia ipfius. Ergo & res, quæ in hoc facramento adhibentur, funt materia hujus facramenti.

Præterea. Plus requiritur ad difpenfandum facramenta, quam ad fufcipiendum: Sed Baptifmus, in quo datur poteftas ad fufcipiendum facramenta, indiget materia. Ergo & Ordo, in quo datur poteftas ad ea difpenfanda.

Refpondeo dicendum, quod materia in facramentis exterius adhibita fignificat, virtutem in facramentis agentem ab extrinfeco omnino advenire. Unde cum effectus proprius hujus facramenti, fcilicet character, non percipiatur ex aliqua operatione ipfius, qui ad facramentum accedit, ficut erat in pœnitentia, fed omnino ex intrinfeco adveniat, *competit ei materiam habere*: Tamen diverfimode ab aliis facramentis, quæ materiam habent; quia hoc quod confertur in aliis facramentis, derivatur tantum a Deo, non a miniftro, qui facramentum difpenfat: fed illud quod in hoc facramento traditur, fc. fpiritualis poteftas, derivatur etiam ab eo qui facramentum dat, ficut poteftas imperfecta a perfecta. Et ideo efficacia aliorum facramentorum principaliter confiftit in materia, quæ virtutem divinam & fignificat, & continet, ex fanctificatione per miniftrum adhibita: Sed efficacia hujus facramenti principaliter refidet penes eum, qui facramentum difpenfat. *Materia autem adhibetur magis ad demonftrandam poteftatem, quæ traditur particulariter ab habente eam complete, quam ad poteftatem caufandam.* quod patet ex hoc, quod materia competit ufui poteftatis.

Et per hoc patet folutio ad Primum.

Ad fecundum dicendum, quod materiam in aliis facramentis oportet fanctificari, propter virtutem quam continet. fed non eft ita in propofito.

Ad tertium dicendum, quod fuftinendo illud dictum, ex dictis (*in corp. art.*) apparet caufa ejus. Quia enim poteftas Ordinis accipitur a miniftro, fed non a materia, ideo porrectio materiæ magis eft de effentia facramenti, quam tactus: Tamen ipfa verba formæ videntur oftendere, quod tactus materiæ fit de effentia facramenti; quia dicitur „ *Accipe hoc*, *vel illud*.

AF-

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Concilio *Florentino*, quod ordo habet materiam. Insinuatum autem est hoc, quando in decreto Armenis dato *Eugenius IV.* ipso Concilio approbante, dixit: *Sextum est sacramentum ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo*. Hæc ibi: Item a Concilio *Tridentino* sess. 23. cap. 3. *Per sacram ordinationem, quæ verbis, & signis exterioribus perficitur*. Hæc ibi. Signa autem illa exteriora esse materiam vidimus nunc ex Concilio *Florent.* puta calicis porrectionem, urceoli, &c. Vide *art.* 4. *append.* Nam in formis illis importatur etiam materia. *Secundo* habes: quomodo per rationem dicta Patrum, pro quanto ordinem insinuant habere materiam, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* habes: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXXV.

De effectu hujus Sacramenti, in quinque articulos divisa.

DEinde considerandum est de effectu hujus Sacramenti.

Circa quod quæruntur quinque.

Primo. Utrum in sacramento Ordinis conferatur gratia gratum faciens.
Secundo. Utrum imprimatur character quantum ad omnes Ordines.
Tertio. Utrum character Ordinis præsupponat characterem Baptismalem.
Quarto. Utrum præsupponat de necessitate characterem Confirmationis.
Quinto. Utrum character unius Ordinis præsupponat de necessitate characterem alterius Ordinis.

AR-

ARTICULUS I. 140

Utrum in Sacramento Ordinis conferatur gratia gratum faciens.

S. Thom. ubi supra, art. 2. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod in Sacramento Ordinis non conferatur gratia gratum faciens. Quia communiter dicitur, quod sacramentum Ordinis ordinatur contra defectum ignorantiæ: Sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data; quia gratia gratum faciens magis respicit affectum. Ergo in sacramento Ordinis non datur gratia gratum faciens.

2. Præterea. Ordo distinctionem importat: Sed membra Ecclesiæ non distinguuntur per gratiam gratum facientem, sed secundum gratiam gratis datam, de qua dicitur 1. Corinth. 12. *Divisiones gratiarum sunt*. Ergo in Ordine non datur gratia gratum faciens.

3. Præterea. Nulla causa præsupponit effectum suum: sed in eo qui accedit ad Ordines, præsupponitur gratia, per quam fit idoneus ad susceptionem Ordinis. Ergo talis gratia non confertur in Ordinis collatione.

Sed Contra. Sacramenta novæ legis efficiunt quod figurant: sed Ordo per numerum septenarium significat septem dona Spiritus sancti, ut in litera dicitur. (4. *d.* 24.) Ergo dona Spiritus sancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in Ordine dantur.

Præterea. Ordo est sacramentum novæ legis: Sed in definitione talis sacramenti ponitur, ut causa gratiæ existat. Ergo causat gratiam in suscipiente.

Respondeo dicendum, quod *Dei perfecta sunt opera*, ut dicitur Deut. 32. Et ideo cuicumque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ possit congrue fieri. Et hoc etiam in naturalibus patet: quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ. Sicut autem gratia gratum faciens est necessaria ad hoc, quod homo digne sacramenta recipiat; ita etiam ad hoc, quod homo digne sacramenta dispenset. *Et ideo sicut in Baptismo, per quem fit homo susceptivus aliorum sacramentorum, datur gratia gratum faciens,*

tiens; ita in sacramento Ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem.

Ad primum ergo dicendum, quod Ordo datur non in remedium unius personæ, sed totius Ecclesiæ. Unde quod dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligendum ita, quod per susceptionem Ordinis pellatur ignorantia in suscipiente; sed quia suscipiens Ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

Ad secundum dicendum, quod quamvis dona gratiæ gratum facientis communia sint omnibus membris Ecclesiæ: tamen illorum donorum, secundum quæ attenditur distinctio in membris Ecclesiæ, idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit; quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

Ad tertium dicendum, quod ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur bonitas excellens: ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu ordinis; ita & superiores sint merito sanctitatis. Et ideo præexigitur gratia, quæ sufficiat ad hoc, quod digne connumerentur in plebe Christi: Sed confertur in ipsa susceptione Ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad majora reddantur idonei.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Lutheri* dicentis, quod ordo non confert gratiam. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hanc hæresim merito condemnari a scripturis 1. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii*. Hanc Apostoli auctoritatem *Concilium Tridentinum sessione* 14. *de extrema unctio*. allegat ad propositum eorum, qui suscipiunt ordinem. Ex quo maxime confirmatur, quod Apostolus ibi intelligat, quod gratia confertur per sacramentum ordinis. Item 2. Timoth. 1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum*. Item a Concilio *Tridentino* sessione 7. de sacramen. canon. 6. *Si quis dixerit, sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, &c. anathema sit*. Et canone 7. *Si quis dixerit, non dari gratiam per hu-*

jus-

jusmodi sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus: anathema sit. Et canone 8. *Si quis dixerit, per ipsa novæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam*, &c. *anathema sit*. Hæc ibi. Modo ab eodem ibi *canone* 1. inter alia sacramenta novæ legis enumerabatur ordo. Item ab eodem sess. 23. capitu. 3. *Cum scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quæ verbis, & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri: dubitare nemo debet, ordinem esse vere, & proprie unum ex septem sanctæ Ecclesiæ sacramentis*. Hæc ibi. Ecce, quod & scripturæ testimonium, & Apostolica traditio, & Patrum unanimis consensus stant pro veritate ista; quod sc. sacra ordinatio confert gratiam; & consequenter omnia tria hæc damnant Lutheranam hæresim illam. Item sessione ead. canon. 4. *Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum*, &c. *anathema sit*. Hæc ibi. Item ab *Eugenio IV.* sacro approbante Concilio *Florentino* in Decreto Armenis dato. *Sextum est sacramentum ordinis*, &c. *Effectus hujus est augmentum gratiæ: ut quis sit idoneus Christi minister*. Item a Concilio *Senonensi* in Decretis fidei, Decreto decimo, capitulo de sacramento ordinis. *Quosdam itaque Christus sacerdotes instituit, quibus sui corporis potestatem commisit: veri quidem, cum, instituto sui corporis, & sanguinis sacramento, hoc facite, inquit, in meam commemorationem, mystici vero, cum, posteaquam in discipulos insufflasset, Accipite, inquit, Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &, quorum retinueritis, retenta sunt. Quibus palam evadit: in susceptione ordinis conferri gratiam. Recte igitur Timotheum Paulus admonet: ut non negligat gratiam, quæ data est ei, cum impositione manuum presbyterii, sed eam resuscitet potius*. Hæc ibi. Item ab eodem *Eugenio* in decreto eodem. *Novæ legis septem sunt sacramenta, scilicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema unctio, Ordo, & Matrimonium. Quę multum a sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam: sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt*. Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto ordinem dicunt conferre gratiam, & intelligas, & probes,

& defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his vicissim, &c.

ARTICULUS II. 141

Utrum in Sacramento Ordinis imprimatur character quantum ad omnes Ordines.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod in Sacramento Ordinis non imprimatur character quantum ad omnes Ordines. Quia Ordinis character est quædam spiritualis potestas: Sed quidam Ordines non ordinantur nisi ad quosdam actus corporales: sc. Ostiarii, vel Acolyti. Ergo in his non imprimitur character.

2. Præterea, Omnis character est indelebilis. Ergo per characterem homo ponitur in tali statu, a quo non possit recedere: Sed illi qui habent aliquos Ordines, possunt licite redire ad laicatum. Ergo non imprimitur character in omnibus Ordinibus.

3. Præterea. Per characterem homo adscribitur ad aliquid sacrum dandum, vel suscipiendum: Sed ad susceptionem sacramentorum homo sufficienter ordinatur per characterem baptismalem: dispensator autem sacramentorum non constituitur homo, nisi in Ordine Sacerdotali. Ergo in aliis Ordinibus non imprimitur character.

Sed Contra. Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile: Sed nullus Ordo est iterabilis. Ergo in quolibet ordine imprimitur character.

Præterea. Character est signum distinctivum: Sed in quolibet Ordine est aliqua distinctio. Ergo quilibet Ordo imprimit characterem.

Respondeo dicendum, quod circa hoc fuit *triplex* opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod in solo Ordine Sacerdotali character imprimitur. Sed hoc non est verum: quia actum Diaconi nullus potest exercere licite, nisi Diaconus; & ita patet, quod habet aliquam spiritualem potestatem in dispensatione sacramentorum, quam alii non habent. Et propter hoc *alii* dixerunt, quod in sacris Ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc iterum nihil est: quia per quemlibet Ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. *Unde cum character sit signum distinctivum ab aliis, oportet quod in omnibus character imprimatur*: Cujus

jus etiam signum est, quod perpetuo manent, & nunquam iterantur. Et hæc est *tertia* opinio, quæ communior est.

Ad primum ergo dicendum, quod quilibet Ordo vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordinat † *al. ordinatum* † ad sacramentorum dispensationem: sicut Ostiarii habent actum admittendi homines ad divinorum sacramentorum inspectionem: & sic de aliis. & ideo in omnibus requiritur spiritualis potestas.

Ad secundum dicendum, quod quantumcunque homo ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character. Quod patet ex hoc, quod si ad Clericatum revertatur, non iterum Ordinem, quem habuerat, suscipit.

Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

APPENDIX.

EX articul. habes *primo*: quomodo per rationem ex abundanti interimas hæresim *Lutheri* dicentis: characterem in nullo imprimi sacramento. Item cum injuria Doctorum addentis: characterem sacramentalem esse meram novorum Theologistarum fictionem. Ut enim patet, articulus iste a sancto Doctore motus militat plusquam sufficienter contra prędictos errores, & prævalet. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hos merito damnatos a Concil. *Florentino* in illo decr. Armen. in principio de sacramentis. *Inter hæc sacramenta tria sunt, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterem, idest spirituale quoddam signum a cæteris distinctivum, imprimunt in anima indelebile: unde in eadem persona non reiterantur*. Hæc ibi. Item a Concil. *Trident.* sess. 7. de sacramentis, can. 9. *Si quis dixerit: in tribus sacramentis, Baptismo sc. Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt: anathema sit*. Hęc ibi. Item ab eodem sess. 23. cap. 4.
„ Quoniam vero in sacramento ordinis, sicut in
„ baptismo, & confirmatione, character imprimi-
„ tur, qui nec deleri, nec auferri potest: merito
„ sancta Synodus damnat eorum sententiam, qui
„ asserunt, novi testamenti sacerdotes temporariam
„ tantummodo potestatem habere, & semel rite or-
„ dinatos iterum laicos effici posse, si verbi Dei
„ ministerium non exerceant. *Hæc ibi*. *Et can.* 4.
„ Si quis dixerit: per sacram unctionem non im-

„ pri-

„ primi characterem, vel eum, qui sacerdos semel „ fuit, laicum rursus fieri posse: anathema sit. *Hæc ibi, ubi & can. 3. præmiserat*: „ Si quis dixe„ rit: ordinem, sive sacram ordinationem esse fig„ mentum quoddam humanum, excogitatum a vi„ ris rerum ecclesiasticarum imperitis: anathema „ sit. „ Hæc ibi. Ecce, quod ordo imprimit characterem, &, quod dicere sic, non est figmentum humanum, ut ex connexione canonum duorum postremorum patet. Item a Papa *Gregorio IX.* ad Archiepiscopum *Baran.* scribente. *Eos, qui extra tempora statuta sacros ordines receperunt, characterem non est dubium recepisse, quos pro transgressione hujusmodi, primo eis penitentia imposita competenti, sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare.* Hæc ibi, & recitantur de temp. ord. Consultationi. Vide, quod character non imprimitur ex figmento novorum, sed neque veterum Theologistarum, ut verbis Lutheri ipsummet confodiamus, immo, quod neque ex statuto Ecclesiæ. Alioquin iste transgrediens Ecclesiæ statuta tempora, quoad ordinationem, non recepisset characterem, quod est contra Gregorium ibi. Et, si character esset figmentum: quomodo virtute ejus, etiam contra statutum Ecclesiæ recepti, veraciter executio ordinum administraretur? Hoc tamen dicit Gregorius. Ex vi ergo sacramenti procedit character ipse: & consequenter ex instituto divino; & consequenter aliquod verum est, ipsumque dicere figmentum, est summa blasphemia. Item ab Apost. Ephes. 4. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis*, hoc est, In die, quo baptizati estis. Ecce, quod secundum Apostolum, qui novus utique non est, character res aliqua est, & in sacramento aliquo datur. Nam ly *signati* characterem Latine dicit: quoniam secundum Concilia superius adducta character est signum per aliquod sacramentum datum; Græce namque dicitur character, quod Latine sonat signum. De re igitur, cum habeamus ex Apostolo testimonium, non est, quod circa quæstiones, & pugnas verborum, contra doctrinam ejusdem 1. *Timoth. 6.* langueamus. Quinimmo & verbum characteris habemus ex Apostolo, sed Latine. Quod si de Doctoribus præter Apostolos loquatur Lutherus: ecce Augustinus, qui plus mille annis præcesserat Lutherum scribens *Donatistæ* presbytero epist. 204. utitur nomine characteris sic. *Et vos oves Christi estis, characterem dominicum portatis in sacramento, quod accepistis.* Hæc ibi, & recitantur

23.

25. q. 4. Displicet. Item ille ipse de baptis. li. 5. c. 20. *Habere, & dare, & accipere baptismi sacramentum satis Ecclesiæ catholicæ pastoribus eluxit, & ovem, quæ foris errabat, & dominicum characterem foris accipiebat, venientem ad Christianæ unitatis salutem corrigi ab errore; characterem tamen dominicum in ea cognosci potius, quam improbari, quandoquidem ipsum characterem multi lupi, & lupis infigunt, verumtamen ad illam ovem, quæ ex multis una est, non pertinent.* Hæc ibi & recitantur de consec. d. 4. Quomodo. Ecce, quot vicibus in tam brevi spatio B. Aug. plusquam millenarius characterem verbis expressissimis nominat. Item damnari; a quibuscumque iteratio sacramentorum non admittitur. Ob hoc enim non iteranda sunt, quia characterem imprimunt ita, ut se invicem consequantur ista duo, sc. non iterari posse sacramentum, & imprimere characterem. A Concil. igitur *Carthaginensi* 3. can. 38. damnatur Lutherus, dum ait: *Placuit, quod etiam in Capuen. plenaria Synodo videtur statutum, quod non liceat fieri rebaptizationes, neque reordinationes.* Hæc ibi: & recitantur partim de consecr. d. 4. Non licet. Item a Concil. *Terraconensi. Dictum est nobis, quod quidam de plebe, bis, vel ter, vel eo amplius (Episcopis ignorantibus tamen) confirmentur ab eisdem: unde visum est nobis eandem confirmationem, sicut nec baptisma iterari minime debere.* Hæc illud, & recitantur de consecr. d. 4. *Tertio* habes, quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a Concil. *Florentino* in decreto Armenis dato, quod singuli ordines characteres singulos imprimunt. Insinuatum autem hoc est tunc, quando de sacramentis in principio ait: quod ordo characterem imprimit. Et sexto loco subdit. *Sextum sacramentum est ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo. Sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane, porrectionem: diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem: subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem, & similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium.* Hæc ibi. Ubi prudens lector, connectendo principium illud sexto loco, ad literam conspiciet, quod de mente Concilii innuitur, quod quilibet ordo singillatim characterem causat. Si enim ordo characterem imprimit (ut dicitur in principio) & presbyteratus ordo traditur per, &c. ergo ordo presbyteratus imprimit characterem. Item, si diaconatus ordo per

libri, &c. ergo diaconatus alium characterem numero, cum sit alius ordo numero, imprimit. Alioquin vel ordo non imprimeret characterem: vel presbyteratus ordo esset idem cum ordine diaconatus: aut Concilium diminute, & quasi frustra locutum fuisset dicendo ly *ordo characterem imprimit*. Nesciremus enim tunc, de quo ordine loqueretur, cum sint plures numeraliter, & non singuli (secundum contrarias opiniones) imprimant. Debuisset ergo non dicere ly *ordo imprimit*: sed ly *ordo talis imprimit*. Quo quid absurdius in Ecclesia sancta Dei, quam privatos homines velle corrigere plenarium Concilium, aut illud diminutionis, vel quasi frustratoriæ locutionis arguere præsertim, quando de pertinentibus ad fidem decreta statuit, atque promulgat? Standum igitur ad literam in Synodo. Quod vero dixi de presbyteratus, & diaconatus ordine: de reliquis etiam omnib. idem sentiendum est: quoniam Synodus ipsa simili modo locutionis utitur (ut patet ibi supra.) *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto characterem ordinis imprimi a singulis ordinibus proprium innuunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 142

Utrum character Ordinis præsupponat characterem Baptismalem.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod character Ordinis non præsupponat characterem Baptismalem. Quia per characterem Ordinis homo efficitur dispensator sacramentorum; per characterem Baptismalem susceptivus eorundem: Sed potestas activa non præsupponit de necessitate passivam; quia potest esse sine ea; sicut patet in Deo. Ergo character Ordinis non præsupponit de necessitate characterem Baptismalem.

2. Præterea. Potest contingere, quod aliquis non sit baptizatus, qui se baptizatum existimat probabiliter. Si ergo talis ad Ordines accedat, non consequetur characterem Ordinis, si character Ordinis præsupponit characterem Baptismalem: & sic ea quæ faciet vel in consecratione, vel in absolutione, nihil erunt: & in hoc Ecclesia decipietur: quod est inconveniens.

Sed Contra. Baptismus est janua sacramentorum.

Er-

Ergo cum Ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit Baptismum.

Respondeo dicendum, quod nihil potest aliquis recipere, cujus receptivam potentiam non habet. Per characterem autem Baptismalem efficitur homo receptivus aliorum sacramentorum. Unde qui characterem Baptismalem non habet, nullum aliud sacramentum recipere potest. *Et sic character Ordinis Baptismalem characterem præsupponit.*

Ad primum ergo dicendum, quod in eo qui habet potentiam activam a se, potentia activa non præsupponit passivam: sed in eo qui habet potentiam activam ab alio, præexigitur ad potentiam activam potentia passiva, quæ recipere possit potentiam activam.

Ad secundum dicendum, quod talis, si ad Sacerdotium promoveatur, non est Sacerdos; nec conficere potest, nec absolvere in foro pœnitentiali. Unde, secundum Canones debet baptizari, & iterato ordinari; sicut dicitur Extra, de presbytero non baptizato: (cap. *si quis*, & cap. *veniens*) Et si etiam in Episcopum promoveatur, illi, quos ordinat, non habent Ordinem. Sed tamen pie credi potest, quod quantum ad ultimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum; & quod non permitteret hoc ita latere, quod Ecclesiæ posset periculum imminere.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem, ut in radice, interimas hæresim *Albigensium* (Alphons. *Castr. adv. hær.*) dicentium: baptismum omnino respuendum esse. Si enim respuendum esset, & ordo in Ecclesia esse non posset contra superius dicta, *qu.* 34. *art.* 1. in text. & append. Unde & iste, & articulus ille pugnant contra hæresim prædictam, eamque viriliter explodunt tum ratione, tum canonica sanctione, si jungas appendicem. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, merito hæresim illam damnari a Scripturis, Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Albigenses ergo, dum baptismum respuendum esse docent, homines ab introitu regni cœlestis abigunt. Item a Concilio *Trident.* sess. 7. de baptis. can. 5. *Si quis dixerit, baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem: anathema sit.* Item can. 2. *Si quis dixerit: aquam veram, & naturalem non esse* di-

„ necessitate baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, ad metaphoram aliquam detorserit: anathema sit*. Hæc ibi. Vide 3. *par. qu.* 68. *art.* 1. & 2. *append.* *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum a summis Pontificibus, & a Conciliis, quod character ordinis de necessitate præsupponit characterem baptismalem; & consequenter, quod prædictam hæresim Albigensium, quasi ex altiori loco tela projiciendo, condemnant. A summis Pontificibus insinuatum fuit illud; quando ab *Eugenio IV.* sacro approbante Concil. *Florentino* in decreto Armenis dato, fuit dictum: *Primum omnium sacramentorum locum tenet baptismus, quod vitæ spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, & de corpore efficimur Ecclesiæ*. Hæc ibi. Quomodo ergo characterem ordinis Christi recipere poterant, si membra Christi adhuc non sunt? Et, quomodo ministri Ecclesiæ esse possunt non baptizati, si adhuc non sunt de corpore Ecclesiæ? Item, quando a *Siricio* Papa in epis. 1. ad *Himerium* Terraconen. Episcopum, cap. 9. ait: „ Quicumque itaque se Ecclesiæ vovit obsequiis a sua „ infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari, *&c. & cap.* 20. Qui „ vero jam grandævus melioris propositi conversatione provocatus ex laico ad sacram militiam „ pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit: nisi eo, quo baptizatur tempore, „ statim lectorum, aut exorcistarum numero societur. Hæc ibi: & recitantur dist. 77. cap. Quicumque itaque. Vide, quod de baptismo præmittendo ante sacram militiam, idest ordinationem semper meminit Siricius. Simile statutum habes ab *Innocentio I. in epist.* 24. *ad Synodum Toletanam*, *ca.* 5. Item, quando a Concilio *Tridentino* sess. 6. ca. 14. dictum fuit, quod pœnitentia apte nuncupata est secunda tabula post naufragium. Cujus rationem assignans subdit: *Etenim pro iis, qui post baptismum in peccata labuntur, Christus sacramentum instituit pœnitentiæ*. Hæc ibi. Ubi patet ex ratione reddita, quod baptismus apte dicitur prima tabula. Quod clarius juncta glossa habetur *de pœnitent. dist.* 1. *secunda post naufragium*. Item, quando a Concilio *Niceno* statutum est sic: „ Si quis confugerit ad Ecclesiam catholicam de Paulianistis, & Cataphrygis; statutum est, rebaptizari eos omnino debe„ re. Si qui vero clerici erant apud eos, siquidem „ inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rebapti-

„ zan-

„ zandi sunt, & rursus ab Episcopo Ecclesiæ catho„ licæ ordinentur. „ Hæc illud; & recitantur 1. qu. 1. Unde patent duo; & quod ordinati ante baptismum rite collatum non recipiunt ordinis characterem, & quod Episcopi non baptizati ordinantes alios non tradunt eis ordinem; per quod Sancti Thomæ tale dictum in responsione ad *secundum* confirmatur. Item, quando a Concilio apud Compendium celebrato sic sancitum est: *Si quis presbyter ordinatus deprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur*. Hæc illud; & recitantur de presbyter. non baptizat. ca. 1. Item, quando ab *Innocentio III.* ad Episcopum *Ferrar.* dictum est. „ Veniens ad Apostolicam Sedem, I. la„ tor præsentium nobis exposuit: quod, cum ad „ gradum sacerdotii ascendisset, comperit tandem, „ quod non fuerit secundum formam Euangelii ba„ ptizatus. Unde nos eum rite fecimus baptizari, „ *&c.* Mandamus, quatenus ipsum per singulos or„ dines usque ad sacerdotium promovere procures. Hæc ille. Et recitantur de presbyter. non baptiz. ca. 3. Ex hoc nota, quod non sufficit esse baptizatum (nam iste lator fuit, ut innuitur, baptizatus aliquo modo) sed oportet esse baptizatum secundum formam Euangelii, ad hoc, ut ordo teneat. *Quarto* habes: quomodo per rationem antedicta Patrum, pro quanto characterem baptismi statuunt characteri ordinis præsupponendum, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quinto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica hæc doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 143

Utrum character Ordinis præsupponat de necessitate characterem Confirmationis.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod Ordo præsupponat de necessitate characterem Confirmationis. Quia in his quæ sunt ordinata ad invicem, sicut medium præsupponit primum, ita ultimum præsupponit medium: Sed character Confirmationis præsupponit Baptismalem, quasi primum. Ergo character Ordinis præsupponit characterem Confirmationis, quasi medium.

2. Præterea. Qui ad alios confirmandos ponuntur, maxime debent esse firmi: Sed illi qui sacramentum Ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirma-

tores. Ergo ipsi maxime debent habere sacramentum Confirmationis.

Sed Contra. Apostoli receperunt potestatem ordinis ante ascensionem Joan. 20. ubi dictum est eis: *Accipite Spiritum sanctum*: Sed confirmati sunt post Ascensionem per adventum Spiritus sancti. Ergo Ordo non præsupponit Confirmationem.

Respondeo dicendum, quod ad susceptionem Ordinis præexigitur aliquid de necessitate sacramenti, & aliquid quasi de congruitate. De necessitate enim sacramenti exigitur, quod ille qui accedit ad Ordines, sit Ordinis susceptivus; quod competit ei per baptismum. & ideo character Baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quod sine eo sacramentum Ordinis conferri non potest. Sed de congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad executionem ordinis: & unum de istis est, ut sit confirmatus. *Et ideo de congruitate character Ordinis characterem Confirmationis præsupponit, & non de necessitate.*

Ad primum ergo dicendum, quod non est similis habitudo hujus medii ad ultimum, & primi ad medium: quia per characterem Baptismalem fit homo susceptivus sacramenti Confirmationis; non autem per characterem Confirmationis fit homo susceptivus sacramenti Ordinis. Et ideo non est similis ratio.

Ad secundum dicendum, quod illa ratio procedit de idoneitate quantum ad congruitatem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Concilio *Florentino*, & a Scripturis, quod character confirmationis non requiritur de necessitate pro susceptione ordinum; & insinuatum a Concilio *Tridentino*, quod character confirmationis de congruitate præexigitur characteri ordinis. Insinuatum autem est illud *primum*, tanquam ab oppositis, quando baptismum dixit esse januam sacramentorum; non confirmationem. Ex eo enim, quod confirmatio non est janua, sequitur aperte, quod sine illa potest quis ingredi ad susceptionem sacramentorum, & consequenter ordinis. Vide Concilium prædictum circa hoc, *artic. præcedenti append.* Quod autem dixi de Concilio *Florentino*, quod sc. per tale dictum suum insinuavit, characterem confirmationis non necessario præexigi ad characterem ordinis, dicas tu etiam

iam confimiliter de aliis tum Conciliis, tum Pontificibus maximis in appendic. illa adductis, quando in eandem fententiam de baptifmo, licet non iifdem verbis, cum Synodo Florentina conveniunt. Item a ferie Euangeliorum. Nam ordinantur Apoftoli, non tantum fuper corpus Chrifti verum, fed etiam fuper corpus Chrifti myfticum, priufquam confirmentur. Ordinem enim quoad *primum* receperunt a Chrifto tempore ultimæ cœnæ, *Lucæ* 22. per ly *hoc facite in meam commemorationem*: quoad *fecundum* vero, poft refurrectionem, *Joan.* 20. per ly *quorum remiferitis peccata, remittuntur*, &c. Et confirmationem receperunt poft Afcenfionem Chrifti in die Pentecoftes, quando fcil. *induti funt virtute ex alto*, Lucæ 24. Monftratur ergo ex ipfa textura Euangelii, quod ordo conferri poteft etiam non confirmatis. Infinuatum vero eft id *fecundum*, videlicet, quod character de congruitate, &c. a Concilio *Tridentino*, feffion. 23. cap. 4. de reformat. *Prima tonfura non initientur, qui facramentum confirmationis non fufceperint*. Hæc ibi. Prima autem tonfura datur ante collationem ordinum. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, ac Euangeliorum, pro quanto characterem confirmationis non neceffario, fed de congruo præexigi infinuant fufceptioni ordinis, & intelligas, & probes, atque defendas. *Tertio* vides: quomodo viciffim ex iis doctrina præfens Angelica & declaretur, & confolidetur.

ARTICULUS V. 144

Utrum character unius Ordinis de neceffitate præfupponat characterem alterius Ordinis.

AD Quintum fic proceditur. Videtur, quod character unius Ordinis præfupponat de neceffitate characterem alterius Ordinis. Quia major eft convenientia Ordinis ad Ordinem, quam Ordinis ad aliud Sacramentum: Sed character Ordins præfupponit characterem alterius Sacramenti, fc. Baptifmi. Ergo multo fortius character unius Ordinis præfupponit characterem alterius.

2. Præterea. Ordines funt quidam gradus: Sed nullus poteft pervenire ad pofteriorem gradum, nifi prius confcenderit ad priorem. Ergo nullus poteft accipere characterem Ordinis fequentis, nifi prius acceperit Ordinem præcedentem.

 Sed

Sed Contra. Si omittatur aliquid in sacramento, quod sit de necessitate sacramenti, oportet quod sacramentum iteretur: Sed si aliquis accipiat sequentem Ordinem, prætermisso primo, non reordinatur; sed confertur ipsi quod deerat, secundum statuta Canonum. (*c. Tua litera*, *de Clerico per salt. prom.*) Ergo præcedens Ordo non est de necessitate sequentis.

Respondeo dicendum, *quod non est de necessitate superiorum Ordinum, quod aliquis minores Ordines prius habeat*: quia potestates sunt distinctæ; & una, quantum est de sui ratione, non requirit aliam in eodem subjecto. Et ideo etiam in primitiva Ecclesia aliqui ordinabantur in Presbyteros, qui prius inferiores Ordines non susceperant: & tamen poterant omnia, quæ inferiores Ordines possunt: quia inferior potestas comprehenditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu, & ducatus in regno. *Sed postea per constitutionem Ecclesiæ determinatum est, quod ad majores Ordines se non ingerat, qui prius minoribus officiis se non humiliavit*. Et inde est, quod qui ordinantur per saltum, secundum Canones (*loc. cit.*) non reordinantur; sed id quod omissum fuerat de præcedentibus Ordinibus eis confertur.

Ad primum ergo dicendum, quod magis conveniant Ordines adinvicem secundum similitudinem speciei, quam Ordo cum Baptismo: sed secundum proportionem potentiæ ad actum magis convenit Baptismus cum Ordine, quam Ordo cum Ordine: quia per Baptismum acquirit homo potentiam passivam recipiendi Ordines; non autem per Ordinem inferiorem datur potentia passiva recipiendi majores Ordines.

Ad secundum dicendum, quod Ordines non sunt gradus, qui occurrant in actione una, vel in uno motu; ut oporteat ad ultimum per primum devenire: sed sunt sicut gradus in diversis rebus constituti; sicut est gradus inter hominem, & Angelum: Non oportet autem, quod ille qui sit Angelus, prius fuerit homo: Similiter etiam sunt gradus inter caput, & omnia membra corporis: nec oportet, quod illud quod est caput, prius fuerit pes. Et similiter est in proposito.

AP-

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*; quomodo per rationem ostendas, merito a summis Pontificibus, & Conciliis insinuatum esse, & quod quis non ordinetur per saltum, & quod hoc non sit de necessitate sacramenti. Insinuatum autem est id a Concilio *Sardicensi* canon. 10. „ Osius Episcopus dixit. Hoc „ quoque necessarium existimo, ut cum omni cura, „ & diligentia examinetur: ut, si quis dives, vel „ ex foro scholasticus, Episcopus fieri dignus habeatur, non prius constituatur, quam lectoris, „ & diaconi, & presbyteri ministerium peregerit: „ ut in unoquoque gradu, si dignus existimatus fuerit, ad Episcopatus fastigium per progressionem „ possit ascendere, &c. Omnia dixerunt ipsis placere, & omnino non oportere ea subvertere. „ Hæc ibi. Ubi Osius per ly *lectoris* omnes minores ordines, sicut & per ly *diaconi* subdiaconum etiam cointelligit. In cujus signum universaliter subdit ly *in unoquoque gradu*, ordinum, aut gradus est septiformis, etiam a tempore Apostolorum. Item a *Zosimo* Papa in epist. 1. ad *Hesychium* Salonitanum Episcopum, „ Hoc autem specialiter, & sub prædecessoribus nostris, & nuper a nobis interdictum „ constat, &c. Ne quis penitus contra Patrum præcepta, qui ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisset, nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumeret: & non „ solum in eo ambitio inefficax haberetur, verum „ etiam in ordinatores ejus, ut carerent eo ordine, „ quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum. „ Hæc ibi. Item a Beato *Gregorio* Magno in epi. 110. *Etherio* Lugdunensi Episcopo can. secundo. „ Ordinate ergo ad ordines „ accedendum est. Nam casum appetit, qui ad „ summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum. *Hæc ibi. Item a Synodo apud D. Medardum.* „ Ostensum est in eodem ex „ Concilio Sardicensi, capi. 9. & ex aliis Conciliis, ac decretis, damnationis scripto, secundum „ canonicam formam eundem Episcopum nihil de „ illius ordinatione attigisse: sed, qui saltu, sine „ gradu diaconi, ad sacerdotium prosilierat, in degradationem debitam resilire debere. „ Hæc ibi. Quæ intelligas de rigore juris. Nam de dispensatione ex clementia dic, ut in sequentibus. Item ab *Alexandro Secundo* ad *Grimaldum* Constantiensem Epis-

Episcopum. „ Solicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, utrum portator istarum literarum diaconatus, & presbyteratus officium idoneus sit peragere, necne, cum ad id præpostero cursu, subdiaconatus ordine postposito, negligentia potius, quam superbia, cognoscatur ascendisse. Unde nos consulendo charitati tuæ mandamus, ut ab officio sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio subdiaconatus ministerium rite imponas: & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas. *Hæc ibi*, & *recitantur distinct.* 52. *Item ab Innocentio III. ad Bononiens. Episcopum. Tuæ literæ, &c.*,, P. presbyter, „ diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotii ordinem promoveri. Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet. Sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conversatus, credebat assertioni eorum, eo, quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat constitutus, &c. Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam pro hujusmodi negligentia injungas eidem: qua peracta, quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur, ipsum in diaconum ordinari procures: & sic ex misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis. „ Hæc ibi: & recitantur, de cler. per salt. prom. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto ordinem superiorem non de necessitate sacramenti, sed præcepti, præsupponere inferiorem indicant, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Thomistica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXXVI.

De qualitate suscipientium hoc Sacramentum, in quinque articulos divisa.

DEinde considerandum est de qualitate suscipientium hoc Sacramentum.

Circa quod quæruntur quinque.

Primo. Utrum in suscipientibus hoc Sacramentum requiratur bonitas vitæ.

Secundo. Utrum requiratur scientia totius sacræ Scripturæ.

Ter-

Tertio. Utrum ex ipso merito vitæ aliquis Ordinis gradus consequatur.

Quarto. Utrum promovens indignos ad Ordines peccet.

Quinto. Utrum aliquis in peccato existens possit sine peccato Ordine suscepto uti.

ARTICULUS I. 145

Utrum in suscipientibus Ordinem requiratur bonitas vitæ.

S. Th. ubi sup. a. 3. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod in suscipientibus Ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia per Ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum: Sed sacramenta possunt dispensari a bonis, & malis. Ergo non requiritur bona vita.

2. Præterea. Non est majus ministerium, quod Deo in sacramentis exhibetur, quam quod ipsi corporaliter adhibetur: Sed a ministerio ipsius corporali non repulit Dominus mulierem peccatricem, & infamem, ut patet Luc. 7. Ergo nec a ministerio ejus in sacramentis tales sunt amovendi.

3. Præterea. Per omnem gratiam datur aliquod remedium contra peccatum: Sed illis, qui habent peccatum, non debet aliquod remedium denegari, quod eis valere possit. cum ergo in sacramento Ordinis gratia conferatur, videtur quod debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

Sed Contra: Levitici vigesimoprimo: *Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus*: Sed *per maculam*, ut dicit Glossa (*interlin. & ordin. Hesych.*) *omne vitium intelligitur*. Ergo ille, qui est aliquo vitio irretitus, non debet ad ministerium Ordinis admitti.

Præterea. Hieronymus dicit, (*super illud Tit. 3. Nemo te contemnat*) quod *non solum Episcopi, Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præsident, sermone, & conversatione præeant; verum etiam inferiores gradus, & omnes omnino, qui domui Dei serviunt: quia vehementer Ecclesiam Dei destruit, meliores esse Laicos, quam Clericos*. Ergo in omnibus Ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

Respondeo dicendum, quod, sicut Dionysius dicit

in 3. cap. Eccles. Hier. (*sub fin.*) *ut subtiliores*, *&* *clariores essentiæ* , *repletæ influxu solarium splendorum lumen in eis super eminens ad similitudinem Solis ad alia corpora invehunt : sic in divino omni non est audendum aliis ducem fieri* , *nisi secundum omnem habitum suum factus sit Deiformissimus* , *&* *Deo simillimus*. Unde cum in quolibet Ordine aliquis constituatur dux aliis in rebus divinis , quasi præsumptuosus *mortaliter peccat* , *qui cum conscientia peccati mortalis ad Ordines accedit*. *Et ideo sanctitas vitæ requiritur ad Ordinem de necessitate præcepti* , *sed non de necessitate sacramenti*. Unde si malus ordinatur, nihilominus Ordinem habet , tamen cum peccato .

Ad primum ergo dicendum , quod sicut vera sacramenta sunt , quæ peccator dispensat ; ita verum sacramentum Ordinis recipit ; & sicut indigne dispensat, ita indigne recipit.

Ad secundum dicendum , quod illud ministerium erat tantum in executione corporalis obsequii ; quod etiam licite peccatores facere possunt. Secus autem est de ministerio spirituali , ad quod applicantur ordinati : quia per ipsum efficiuntur medii inter Deum , & plebem . & ideo debent bona conscientia nitere quoad Deum , & bona fama quoad homines.

Ad tertium dicendum , quod aliquæ medicinæ sunt , quæ exigunt robur naturæ ; alias cum periculo mortis assumuntur; & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt. Ita etiam in spiritualibus quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati ; & talia peccatoribus sunt exhibenda , sicut baptismus , & pœnitentia : Alia vero , quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas , merito esse insinuatum , quod requiritur bonitas vitæ in accedente ad ordinem , tum a Scripturis, tum a Pontificibus summis . A Scripturis quidem ad Tit. 1. *Constituas per civitates presbyteros* , *sicut disposui tibi* : *si quis sine crimine est* , &c. Ecce, quod Apostolus inter alias conditiones ordinandorum hanc vult esse primam , quod sc. sint sine crimine , idest sine mortali peccato . Item *Jo.* 13. ubi lavantur pedes Apostolorum , antequam sacerdotium conferatur eis. Item Levit. 21. „ Homo ,

„ qui

„ qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, „ nec accedet ad ministerium ejus. Si cæcus, si „ claudus, si vel parvo, vel grandi, vel torto na- „ so, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, „ si albuginem in oculo, si jugem scabiem habue- „ rit, si impetiginem in corpore, vel herniosus. Ex Levitico igitur dic, ut supra. Nam *in figura omnia contingebant illis*, 1. Corinth. 10. & consequenter *habens maculam* intelligebatur ille, qui alicui peccato mortali subjacebat. Prohibebantur ergo a ministerio, idest ab ordine (loquendo in proposito) *cæcus*, idest ignorans, de quo *art.* sequenti; *claudus*, idest inhabilis in proposito non peccandi; *naso parvo*, *grandi*, vel *torto*, idest indiscretus plus, vel minus, aut prava contra legem exercens; *fracto pede*, vel *manu*, idest nolens bene operari, vel procedere in virtute; *gibbus* ante, vel retro, idest amator superfluus terrenorum; *lippus*, idest ingenium obscuratum habens per carnalem affectionem; nam lippitudo contingit ex fluxu humoris; *habens albuginem in oculo*, idest præsumptionem candoris justitiæ in sua cogitatione; vel *jugem scabiem*, idest petulantiam carnis; vel *impetiginem* (hæc sine dolore corpus occupat, & membrorum decorem fœdat) idest avaritiam; *herniosus*, vel *ponderosus*, idest gestans pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat in opere. Hæc ex 1. 2. *q.* 102. *a.* 5. ad 10. Item a Concilio *Carthagin.* 3. can. 22. *ut nullus ordinetur clericus, nisi probatus, vel episcoporum examine, vel populi testimonio*. Hæc ibi; & recitantur dist. 24. cap. Nullus clericorum. De ista vero probatione loquens simul, & declarans Conc. *Trid.* sess. 23. cap. 5. de reform. sic ait: „ Ad minores ordines promovendi bonum a parocho, & a „ magistro scholæ, in qua educantur, testimonium „ habeant. Hi vero, qui ad singulos majores erunt „ assumendi, per mensem ante ordinationem epis- „ copum adeant: qui parocho, aut alteri, cui ma- „ gis expedire videbitur, committat: ut nomini- „ bus, ac desiderio eorum, qui volunt promoveri, „ publice in Ecclesia propositis, de ipsorum ordi- „ nandorum natalibus, ætate, moribus, & vita, a „ fide dignis diligenter inquirat: & literas testimo- „ niales, ipsamque inquisitionem factam continen- „ tes, ad ipsum Episcopum quam primum transmit- „ tat. *Hæc ibi*; & *cap.* 7. Episcopus autem sacer- „ dotibus, & aliis prudentibus viris peritis divinæ „ legis, ac in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, „ sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, æta-

„ tem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem, „ diligenter investiget, & examinet. *Hæc ibi. Quæ etiam pro art. 2. & 4. aliqualiter faciant; & cap. 8.* „ Unusquisque a proprio Episcopo ordinetur. Quod „ si quis ab alio promoveri petat: nullatenus id ei, „ etiam cujusvis generalis, aut specialis rescripti, „ vel privilegii prætextu, etiam statutis tempori- „ bus, permittatur: nisi ejus probitas, ac mores, „ ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus „ fiat: ordinans a collatione ordinum per annum, „ & ordinatus a susceptorum ordinum executione, „ quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit „ suspensus. *Hæc ibi. Item a Stephano I. Papa epist. 1. ad Hilarium Episcopum:* „ Quod vero con- „ suluistis Sedem Apostolicam, qui ad gradus eccle- „ siasticos non sunt admittendi: pro auctoritate Se- „ dis Apostolicæ te informare non denegamus. In- „ fames, & fures, sacrilegos, omnes capitalibus „ criminibus irretitos, sepulchrorum violatores, A- „ postolorum, atque successorum eorum, reliquo- „ rumque Patrum statuta libenter violantes: o- „ mnes, qui adversus patres suos armantur, qui in „ omni mundo infamia notantur: incestuosos, ho- „ micidas, perjuros, raptores, maleficos, vene- „ ficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indi- „ gna petunt sibi loca tenere, aut facultates Ec- „ clesiæ abstrahunt injuste, & qui fratres calumnian- „ tur, aut accusant, & non probant: vel qui con- „ tra innocentes Principum animos ad iracundiam „ provocant, & omnes anathematizatos, vel pro „ suis sceleribus ab Ecclesia pulsos: & omnes, quos „ ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronun- „ ciant: hos omnes ad sacros ordines non licet por- „ movere: nec servos ante legitimam libertatem, „ nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos, qui curiæ „ deserviunt, vel qui non sunt integri corpore: aut „ sanam non habent mentem, vel intellectum, aut „ inobedientes Sanctorum decretis existunt, aut fu- „ riosi manifestantur. „ Hæc ibi. Quæ etiam pro *qu.* 32. 33. 34. & 36. aliqualiter faciunt. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, & Scripturarum, pro quanto bonitatem vitæ prærequiri ad ordines de necessitate præcepti decernunt, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 146

Utrum requiratur ſcientia totius ſacræ Scripturæ.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod requiratur ſcientia totius ſacræ Scripturæ. Quia ille debet habere legis ſcientiam, a cujus ore lex requiritur: Sed laici legem requirunt de ore ſacerdotis, ut patet Malach. 2. Ergo ipſe debet legis totius habere ſcientiam.

2. Præterea. 1. Pet. 3. *Parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, fide, & ſpe*: Sed reddere de his rationem, quæ ſunt fidei, & ſpei, eſt illorum qui perfectam ſcientiam ſacrarum Scripturarum habent. Ergo talem ſcientiam debent habere illi qui ponuntur in Ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur.

3. Præterea. Nullus congrue legit, quod non intelligit: quia *legere, & non intelligere, negligere eſt*, ut dicit Cato: (*ut Rudiment.*) Sed ad Lectorem, qui eſt quaſi infimus ordo, pertinet vetus Teſtamentum legere, ut in littera dicitur. (4. *diſt.* 24.) Ergo ad eum pertinet habere totius veteris Teſtamenti intellectum; & multo fortius ad alios ſuperiores Ordines.

Sed Contra eſt, quod multi promoventur ad ſacerdotium, qui penitus de talibus nihil ſciunt, etiam in Religionibus multis. Ergo videtur, quod talis ſcientia non requiratur.

Præterea. In vitis Patrum legitur, aliquos ſimplices monachos ad ſacerdotium promotos, qui erant ſanctiſſimæ vitæ. Ergo non requiritur prædicta ſcientia in ordinandis.

Reſpondeo dicendum, quod in quolibet actu hominis, ſi debeat eſſe ordinatus, oportet quod adſit directio rationis. „ Unde ad hoc quod homo Ordi„ nis officium exequatur, oportet quod habeat tan„ tum de ſcientia, quod ſufficiat ad hoc quod diri„ gatur in actu Ordinis illius. Et ideo talis ſcientia „ requiritur in eo, qui debet ad Ordines promove„ ri, & non ut univerſaliter in tota ſacra Scriptu„ ra ſit inſtructus, ſed plus, vel minus, ſecundum „ quod ad plura, vel pauciora ſe ejus officium ex„ tendit;„ ſcilicet ut illi qui aliis præponuntur curam animarum ſuſcipientes, ſciant ea quæ ad doctrinam fidei, & morum pertinent; & alii ſciant ea quæ ad executionem ſui Ordinis ſpectant.

Ad primum ergo dicendum, quod Sacerdos habet *duos* actus, *unum* principalem supra corpus Christi verum, & *alterum* secundarium supra corpus Christi mysticum. *Secundus* autem actus dependet a *primo*, sed non convertitur. Et ideo aliqui ad sacerdotium promoventur, quibus committitur primus actus tantum; sicut Religiosi, quibus cura animarum non committitur: & a talium ore lex non requiritur, sed solum quod sacramenta conficiant: Et ideo talibus sufficit, si tantum de scientia habeant, quod ea quæ ad sacramentum perficiendum spectant, rite servare possint. Alii autem promoventur ad alium actum, qui est supra corpus Christi mysticum: Et a talium ore populus legem requirit. unde scientia legis in eis esse debet, non quidem ut sciant omnes difficiles quæstiones legis; (quia in his debet ad Superiores recursus haberi) sed ut sciant ea quæ populus debet credere, & observare de lege: Sed ad superiores Sacerdotes, scil. Episcopos, pertinet, ut etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt, sciant, & tanto magis, quanto in majori gradu collocantur.

Ad secundum dicendum, quod ratio reddenda de fide, & spe non est intelligenda talis, quæ sufficiat ad probandum, quæ fidei, vel spei sunt, cum utrumque de invisibilibus sit; sed ut sciant in communi probabilitatem utriusque ostendere; ad quod non requiritur multum magna scientia.

Ad tertium dicendum, quod ad Lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ Scripturæ populo, (quia hoc est superiorum Ordinum) sed solum pronuntiare. Et ideo ab eo non exigitur, quod tantum habeat de scientia, qua sacram Scripturam intelligat, sed solum quod recte pronuntiare sciat. Et quia talis scientia de facili addiscitur, & a multis, ideo probabiliter æstimari potest, quod ordinatus talem scientiam acquiret, si etiam tunc eam non habeat; maxime si in via ad hoc esse videatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem tanquam in radice excludas errorem *Licinii* dicentis: litteræ appellandæ sunt virus, ac pestis. Nec mirum, cum illorum esset tam inscius omnino, ut ne decretis quidem subscribere posset. Item errorem *Quintini* dicentis, literas esse abjiciendas, & spiritum vivificantem sequendum. Sub prætextu enim hujus secundi boni (si tamen per hoc ipse bonum intendebat) illum errorem primum de literis abjiciendis amplo-

plectebatur. Item errorem *Juliani* Imperatoris apostatæ (*ut habetur ex Nicephor. historiæ Ecclesiasticæ lib.* 10. *cap.* 32. & *Ruffin.* ibidem, *ca.* 38. & 39.) dicentis: studia liberalia juventuti Christianæ interdicenda. Hoc instituit Julianus ipse apostata (quem quidam, proh dolor! utinam, non sequerentur) ne Christiani sacra sua ratione fulti amplificando vanam ejus religionem refellerent. Sic & Pharao mares interfici jussit: ne quando oppugnaretur, & expugnaretur ab illis. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hos merito damnari a Concil. *Toletano*, ut recitatur dist. 38. cap. 1. dicente: „ Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime sacerdotibus Dei, evitanda est, qui docendi officium in populo Dei susceperunt. Sacerdotes legere sanctas admonentur scripturas Paulo Apostolo dicente ad Timotheum. Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & semper permane in his. Sciant ergo sacerdotes sanctas scripturas, & canones, & omne opus eorum in prædicatione, & doctrina consistat; atque ædificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina. „ Hæc ibi. Item *Leo* Papa Episcopis Constantinopolitanis. „ Si in laicis videtur intolerabilis inscitia, quanto magis in iis, qui præsunt, nec excusatione est digna, nec venia? „ Hæc ille; & recitantur dist. 38. Item a Scripturis 1. Corinth. 14. *Ignorans ignorabitur.* Hoc est, exponente B. Gregorio Papa in moralibus. „ Qui ea, quæ Dei sunt, sapiunt, a Domino sapiuntur; &, qui ea, quæ Dei sunt, nesciunt, a Domino nesciuntur, &, qui ea, stante, qui ait: Si quis ignorat, ignorabitur. „ Hæc ille; & recitantur dist. 38. Item 1. Corinth. 1. *Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Hoc est, exponente Beato Hieronymo in Esaia, ut recitatur dist. 38. „ Si juxta Apostolum Paulum Christus Dei virtus est, & Dei sapientia, &, qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem, ejusque sapientiam: Scripturarum ignorantia Christi est ignorantia. *Hæc ibi. Item a Dan.* 12. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: &, qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. *Ergo, ut* Zefirinus *Papa; & recitatur dist.* 38. sicut stellas cœli non extinguit nox, sic mentes fidelium, & inhærentes firmamento sanctæ Scripturæ non obscurat mundana iniquitas. „ Hæc ibi. Item a, &c. ut 1. *par. qu.* 117. *art.* 1. *append.* & *qu.* 1. *art.* 5. *append.* & *qu.* 32. *art.* 2. & *qu.* 40. *art.* 1. & *qu.* 95. *art.* 1. *append.* vide, & bene applica. Item a Concil. *Lateranen.* „ Quoniam

„ niam Ecclesia Dei, sicut pia mater, providere te-
„ netur, ne pauperibus, qui parentum opibus juva-
„ ri non possunt, legendi, & perficiendi opportuni-
„ tas subtrahatur : per unamquamque cathedralem
„ ecclesiam magistro, qui clericos ejusdem, & scho-
„ lares pauperes gratis doceat, competens aliquod
„ beneficium præbeatur. „ Hæc illud; & recitantur
de magistris, &c. Item ab *Alexandro III.* ad *Viton.*
Episcopum scribente: „ Sane, si quis distulerit ma-
„ gistros in locis congruis instituere; tibi liceat,
„ ibi alios instructioni præficere viros providos, ho-
„ nestos, & discretos. „ Hæc ille de magistris, &c.
cap. Prohibeas. Item ab eodem ibid. cap. Quanto Gal-
licana, &c. „ Districte præcipimus; ut, quicunque
„ viri idonei, & literati voluerint regere studia lite-
„ rarum, sine molestia, & exactione qualibet scho-
„ las regere permittantur. „ Hæc ille. Item a di-
versis, &c. ut videre est in *dist.* 37. & 86. per totum,
& *dist.* 62. *cap. Statuimus*, & *cap. Miserum*, & 8. *qu.*
1. *cap. Oportet*, & *dist.* 92. *cap. Quis dubitet*, & *extr.*
de elect. magist. Tertio habes: quomodo per rationem
ostendas, merito esse dictum a Concil. *Trident.* sess.
23. cap. 4. de reform. „ Prima tonsura non initien-
„ tur, qui sacramentum confirmationis non suscepe-
„ rint: & fidei rudimenta edocti non fuerint: qui-
„ que legere, & scribere nesciant. „ Hæc ibi. Fa-
ciunt etiam hæc ad *quæst.* 35. *art.* 4. Item ibidem ca.
11. „ Minores ordines iis, qui saltem latinam lin-
„ guam intelligant, conferantur. *Hæc ibi*; *& ca.*
„ 13. Subdiaconi, & diaconi ordinentur habentes bo-
„ num testimonium, & in minoribus ordinibus jam
„ probati, ac literis, & iis, quæ ad ordinem exer-
„ cendum pertinent, instructi. „ Hæc ibi. Vide su-
pra *art.* 2. *append.* & in Conc. *Trident.* ibi *ca.* 14. &
18. Item ab eodem *sess.* 5. *ca.* 1. *de reform.* ubi de eli-
gendo magistro etiam grammaticæ, ut deinceps ad
theologiam transiri possit, decernit. Item ab *Inno-
centio III.* in Concilio generali. „ Si de cætero Epi-
„ scopi ordinare præsumpserint rudes, ignaros (quod
„ quidem facile poterit deprehendi) & ordinatores,
„ & ordinatos ultioni gravi decernimus subjacere.
„ Satius enim est, maxime in ordinatione sacerdo-
„ tum, paucos bonos, quam multos malos habere
„ ministros. „ Hæc ibi; & recitantur de ætat. &
qualit. & ord. præf. cap. Cum sit ars artium. Item ab
Honorio III. tit. eodem, facto suo damnantur errores
illi, dum ex defectu scientiæ dejicit jam promotum:
& sic: *Quamvis*, &c. „ Quia Episcopus, ca. confessus
„ est coram nobis, se nunquam de grammatica di-
„ di-

„ dicisse, nec etiam legisse Donatum: & per evidentiam facti de illiteratura, & insufficientia sua constat: quod contra Deum esset, & canonicas sanctiones, tantum in Episcopo tolerare defectum: ipsum a Pontificalis officii executione, & ab administratione Calinen. Ecclesiæ penitus duximus amovendum. „ Hæc ibi. Item a Papa *Leone X.* sacro approbante Concil. *Lateranen. sess.* 8. de studiis generalibus pro clericis, & *sess.* 9. de liberalibus artibus pro pueris. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, & Scripturarum, pro quanto scientiam debitam requiri dicunt in suscipientibus ordinem, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo vicissim ex iis doctrina præsens, &c.

ARTICULUS III. 147

Utrum ex merito vitæ aliquis gradus Ordinis consequatur.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod ex ipso merito vitæ aliquis gradus Ordinis consequatur. Quia, sicut dicit Chrysost. (*hom.* 43. *in op. imperf. parum a princ.*) *non omnis Sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus Sacerdos*: Sed ex merito vitæ aliquis efficitur sanctus. Ergo & sacerdos; & multo fortius alios Ordines habens.

2. Præterea. In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, quod Deo appropinquant, & magis de ejus bonitatibus participant, ut dicit Dionysius 4. cap. Ecclesiast. Hierar. (*parum a med.*) Sed ex merito sanctitatis, & scientiæ aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de ejus bonitatibus recipiens. Ergo ex hoc ipso in gradu Ordinis collocatur.

Sed Contra. Sanctitas semel habita potest amitti: Sed Ordo semel habitus nunquam amittitur. Ergo Ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

Respondeo dicendum, quod causa debet esse proportionata suo effectui. Et ideo sicut in Christo, a quo descendit gratia in omnes homines, oportet, quod sit gratiæ plenitudo: „ ita in ministris Ecclesiæ, quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacramenta, non constituitur gradus Ordinis ex hoc, quod habent gratiam, sed ex hoc, quod participant aliquod gratiæ sacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod Chrysostomus accipit Sacerdotis nomen quantum ad rationem inter-

terpretationis, secundum quod Sacerdos idem est, quod *sacra dans*: Sic enim quilibet justus, inquantum sacramenta alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet: Non autem loquitur secundum nominis significationem: est enim hoc nomen *Sacerdos* institutum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

Ad secundum dicendum, quod res naturales efficiuntur in gradu super alia, secundum quod in ea agere possunt ex forma sua. & ideo ex hoc ipso quod formam nobiliorem habent, in altiori gradu constituuntur. Sed ministri Ecclesiæ non proponuntur æliis, ut eis ex propriæ sanctitatis virtute aliquid tribuant; (quia hoc solius Dei est) sed sicut ministri, & quodammodo instrumenta illius effluxus, qui fit a capite in membra. Et ideo non est simile quantum ad dignitatem Ordinis; quamvis sit simile quantum ad congruitatem.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Hussitarum*, ut refertur supra *quæst.* 20. *art.* 1. & *q.* 31. *art.* 1. dicentium, quod sacerdotem potiorem efficit non dignitas, sed vitæ meritum. Item *Pauperum de Lugduno*, seu *Uvaldensium*, ut recitatur *q.* 8. *art.* 1. 2. & 3. dicentium, quod quilibet laicus bonus, & sciens absolvere potest, & pœnitentiam imponere. Idem dicentium: laicos tam viros, quam mulieres, quæ sunt de secta ipsorum, posse consecrare, & confessiones audire. Hos enim omnes, pro quanto sacerdotem effici aliquem per meritum vitæ statuunt, oppugnat, & expugnat præsens articulus. *Secundo* habes: Quomodo per rationem ostendas, hos merito esse damnatos a, &c. ut locis allegatis in appen. *secundo* loco. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, prædicta Patrum in illis, pro quanto gradum ordinis per meritum vitæ solum non acquiri dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS IV. 148

Utrum promovens indignos ad Ordines peccet.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod promovens indignos ad Ordines non peccet. Quia Episcopus indiget coadjutoribus in minoribus officiis constitutis: Sed non posset eos invenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem in eis requireret, qualis a sanctis describitur. Ergo si aliquos non idoneos promovet, videtur quod sit excusabilis.

2. Præterea. Ecclesia non solum indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationem temporalium: Sed quandoque illi qui non habent scientiam, vel sanctitatem vitæ, possunt esse utiles ad gubernationem temporalium, vel propter potentiam sæcularem, vel propter industriam naturalem. Ergo videtur, quod tales sine peccato possent promoveri.

3. Præterea. Quilibet tenetur peccatum vitare, quantum potest. Si ergo Episcopus peccat indignos promovens, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum, an illi qui accedunt ad Ordines sint digni, ut fiat diligens inquisitio de moribus, & scientia eorum. quod non videtur alicubi observari.

Sed Contra. Pejus est promovere malos ad sacra ministeria, quam jam promotos non corrigere: Sed Heli mortaliter peccavit, non corrigens filios suos de malitia eorum: unde *cadens retrorsum mortuus est:* ut dicitur 1. Reg. 4. Ergo non sine peccato evadit, qui indignos promovet.

Præterea. Spiritualia temporalibus sunt præponenda in Ecclesia: Sed mortaliter peccaret, qui res Ecclesiæ temporales scienter sub periculo poneret. Ergo multo fortius, qui poneret res spirituales sub periculo: Sed sub periculo ponit res spirituales, quicunque indignos promovet; quia *cujus vita despicitur*, ut dicit Gregor. (*ho.* 12. *in Euang. a princ.*) *restat*, *ut ejus prædicatio contemnatur*, & eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita. Ergo indignos promovens mortaliter peccat.

Respondeo dicentum, quod a Domino (*Luc.* 12.) describitur fidelis servus, qui constitutus est *supra familiam suam*, *ut det illi tritici mensuram*. Et ideo infidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram ejus divina tradit. Hoc autem facit, quicunque indignos promovet. *Et ideo crimen mortale committit*, qua-

quasi summo Domino infidelis, & præcipue cum hoc in detrimentum Ecclesiæ vergat, & honoris divini, qui per bonos ministros promovetur. Esset enim infidelis terreno domino, qui in ejus officio aliquos inutiles poneret.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus nunquam ita deserit Ecclesiam suam, quin inveniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promoverentur, & indigni expellerentur.

Et si non possent tot ministri inveniri, quot modo sunt, melius esset habere paucos ministros bonos, quam multos malos, ut dicit Beatus Clemens, (*epist.* 2. *ad Jacobum fratrem Domini ante med. tom.* 1. *Concil.*)

Ad secundum dicendum, quod temporalia non sunt quærenda, nisi propter spiritualia. Unde omne commodum temporale debet negligi, & omne lucrum sperni, propter spirituale bonum promovendum.

Ad tertium dicendum, quod ad minus hoc requiritur, quod nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse: sed etiam exigitur amplius, ut secundum mensuram ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum, saltem ex testimonio aliorum. Et hoc est quod Apostolus dicit 1. Tim. 5. *Manus cito nemini imposueris.*

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse ab omnibus Summis Pontificibus, & Conciliis de hac materia tractantibus, quod promovens ad ordines indignos peccat. Hoc autem insinuatum ab illis est, quando de examine præmittendo circa ordinandos districte mandaverunt. De quo vide tu *de ætat. & qualitat. & ordin. præfic.* item *de temporibus ordinan. & qualitat. ordin.* tum *extravag.* tum *in sexto.* Item speciatim ab *Innocentio Primo*, in epistola quarta ad *Felicem* Nucerianum Episcopum: „ Nec cito quilibet lector, ci„ to Acolytus, cito Diaconus, cito Sacerdos fiat, „ &c. ut emensis stipendiorum meritis veniant. Quo„ niam ergo certa definitione monstratum est, qui „ debeant admitti, quive reprobari: ex his omni„ bus, quos videt dignatio tua non posse reprobari „ eligere debebit, quos clericos facies. Si enim nul„ lam gratiam hominibus, aut beneficium præstare „ velimus, tales invenire possumus, de quorum as„ sumptione, nec incurrere scandalum, nec erube-

„ sce-

„ scere valeamus. „ Hæc ibi. Nota ly *emensis meritis*, & ly *si enim nullam gratiam hominibus, aut*, &c. Per *primum* siquidem designatur dignitas, quod scilicet non ordinentur, nisi secundum mensuram meritorum: per *secundum* vero notatur origo, unde venit, quod digni non promoveantur, & indigni non repellantur; & aliquo modo confirmatur dictum sancti Thomæ in *prima* responsione ad *primum*, ut consideranti patet. Item a Concilio *Bracharensi secundo*, canone tertio: „ Non aliquo pretio, &c. De „ ecclesiasticis ordinationibus antiqua definitio Pa„ trum ita statuit, dicens: anathema sit danti, & „ accipienti, propterea quia aliquanti multis scele„ ribus obnoxii sancto indigne ministrantes altari „ non hoc testimonio bonorum actuum, sed profu„ sione munerum obtinent. Oportet ergo non per „ gratiam munerum, sed per diligentem prius di„ scussionem, deinde per multorum testimonia cle„ ricos ordinare. „ Hæc ibi. Item a Concil. *Triden.* sess. 7. cap. 11. de reformat. *Non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua diœcesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, & diligenti prævio examine.* Hæc ibi. Ecce, quod non contentatur de examine, sed addit, quod sit diligens: ex quo, quanti momenti res ista existat, innuit. Item ab eodem sess. 33. cap. 3. de reformat. *Episcopi impediti subditos suos non aliter, quam jam probatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandum dimittant.* Hæc ibi. Faciunt etiam hæc pro confirmatione supra dictorum in corollar. post conclus. Item ab eodem, sess. eadem, cap. 12. de reformat. „ Sciant Episcopi, non singulos in „ ea ætate constitutos debere ad hos ordines assumi: „ sed dignos dumtaxat, & quorum probata vita se„ nectus sit. Regulares quoque, nec in minori æta„ te, nec sine diligenti Episcopi examine ordinen„ tur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus „ exclusis. „ Hæc ibi. Item ab eodem ibi, cap. 16. *Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis ecclesiis.* Hæc ibi. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, prædicta Patrum, pro quanto ordinantes indignos peccare insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica hæc doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS V. 149

Utrum aliquis in peccato existens possit sine peccato Ordine suscepto uti.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod aliquis in peccato existens possit sine peccato Ordine suscepto uti. Quia peccat, si non utatur, cum ex officio teneatur. Si ergo utendo peccat, non potest peccatum vitare: quod est inconveniens.

2. Præterea. *Dispensatio est juris relaxatio*. ergo quamvis de jure esset ei illicitum uti Ordine suscepto; tamen ex dispensatione ei liceret.

3. Præterea. Quicunque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter. Si ergo peccator in usu Ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter, qui ab eo aliquid divinorum accipit, vel ab eo exigit: quod videtur absurdum.

4. Præterea. Si utendo Ordine suo peccat, ergo quilibet actus Ordinis, quem facit, est peccatum mortale: & ita cum in una executione Ordinis multi actus concurrant, videtur quod multa peccata mortalia comittat: quod valde durum videtur.

Sed Contra est, quod Dionys. in epist. ad Demophilum (*quæ est* 8. *a med.*) dicit: *Talis*, sc. qui non est illuminatus, ,, audax videtur, sacerdotalibus manum ,, apponens; & non timet, neque verecundatur di- ,, vina præter dignitatem exequens, & putans Deum ,, ignorare, quæ ipse in seipso cognovit; & decipe- ,, re æstimat falso nomine patrem ab ipso appella- ,, tum; & audet ipsius muneris immundas infamias ,, (non enim dicam orationes) super divina signa ,, Christi formiter enuntiare. ,, Ergo sacerdos est quasi blasphemus, & deceptor, qui indigne suum Ordinem exequitur: & sic mortaliter peccat: & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

Præterea. Sanctitas vitæ requiritur in suscipiente Ordinem, ut sit idoneus ad exequendum: Sed peccat mortaliter, qui cum peccato mortali ad Ordines accedit. Ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet exequutione sui Ordinis.

Respondeo dicendum, quod lex præcipit, (*Deut.* 16.) ut homo *juste ea, quæ justa sunt exequatur*. Et ideo quicunque hoc quod sibi competit ex Ordine, facit indigne, quod justum est, injuste exequitur, & contra præceptum legis facit; ac per hoc mortaliter peccat. ,, Quicunque autem cum peccato morta- ,, li aliquod sacrum officium pertractat, non est du- ,, bium

„ bium quin indigne illud faciat. Unde patet, quod „ mortaliter peccat.

Ad primum ergo dicendum, quod non est perplexus, ut necessitatem peccandi habeat; quia potest peccatum dimittere, vel officium resignare, ex quo obligabatur ad Ordinis exequutionem.

Ad secundum dicendum, quod jus naturale est indispensabile: Hoc autem est de jure naturali, ut homo sancta sancte pertractet: Et contra hoc nullus potest dispensare.

Ad tertium dicendum, quod quamdiu minister Ecclesiæ, qui est in peccato mortali, ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta ejus subditus recipere debet, quia ad hoc est ei obligatus; sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum induceret ad aliquid sui Ordinis exequendum, durante tali conscientia, quod ille in peccato mortali esset; quam tamen deponere posset, quia in instanti homo a divina gratia emundatur.

Ad quartum dicendum, quod quandocunque homo exhibet se in aliquo actu ut ministrum ecclesiæ, in peccato mortali existens, mortaliter peccat, & toties, quoties hujusmodi actum facit; quia, ut Dionys. dicit 1. cap. Eecclesiast. Hierarch. (*sub fin.*) *immundis nec symbola*, idest sacramentalia signa, *tangere fas est*. Unde quando tangunt res sacras, quasi suo officio utentes, peccant mortaliter. Secus autem esset, si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerentur in illo casu, in quo etiam laicis liceret; sicut si baptizarent in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram projectum colligerent.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem tanquam in radice a fortiori interimas hæresim *Lutheri* pestifere dicentis: „ magnus error est eorum, qui accedunt ad hoc sacramentum Eucharistiæ huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, ac præparatoria, omnes hi judicium sibi manducant, & bibunt, sed confidant, & credant, se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros, & dignos. „ Nam, cum præsens articulus demonstret illud, quod est minus, puta exequi officium diaconi, vel subdiaconi, non posse fieri absque peccato mortali novo, (quod sacrilegium vocatur)

tur) ab eo, qui sibi conscius est de peccato mortali, apertissimum est, quod multo magis per hoc demonstrat, quod non licet accedere ad Eucharistiam sumendam ei, qui sibi conscius est de peccato mortali, absque incursu sacrilegii majoris. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, illam hæresim merito damnari a *Leone X.* in bulla contra errores Lutheri: cujus damnationem legas *quæst.* 1. *ar.* 1. *append.* addendo *quæst.* 24. *ar.* 1. *append.* Item a Concilio *Triden. sess.* 13. *ca.* 7. quod vide supra *quæst.* 5. *ar.* 1. Item a, &c. *de consec. dist.* 2. *ca. Quid ergo*, *ca. Sancta*, *ca. Sicut Judas*, & *ca. Timorem*. *Tertio* habes: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a sacris literis, quod existens in peccato mortali illicite exequitur officium ordinis sui. Insinuatum autem est hoc 1. Timoth. 3. *Diacones*, &c. *& sic ministrent nullum crimen habentes*. Item Esa. 56. *Lavamini, & mundi estote, qui fertis vasa Domini*. Vide supra *quæst.* 32. *ar.* 3. *append.* de vindicta contra Balthasar, & *quæst.* 33. *ar.* 1. not. post ad *primum* de vindicta contra Julianum. Item Hebr. 12. *Si bestia tetigerit montem, lapidabitur*. Item Exod. 30. *In aqua lavabunt Aaron, & filii ejus manus, ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii; & quando accessuri sunt ad altare, ut offerant thymiama Domino: ne forte moriantur*. Nota tu, quod ly *forte* hic sumitur, ut dicit assertionem, non dubitationem: & ex his infer a fortiori intentum tuum. *Quarto* habes: quomodo per rationem prædicta Scripturarum, & Patrum, pro quanto vel directe, vel in radice a fortiori insinuant, indigne ministrantes peccare, & intelligas, & probes, & defendas. *Quinto* vides: quomodo ex his, vicissim Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XXXVII.

De distinctione Ordinum, & eorum actibus, & characteris impressione, in quinque articulos divisa.

Consequenter agendum est de distinctione Ordinum, & eorum actibus, & characteris impressione.

Cir-

Circa quod quæruntur quinque.

Primo. Utrum Ordo debeat in plures distingui.
Secundo. Quot sint.
Tertio. Utrum debeant distingui per sacros, & non sacros.
Quarto. Utrum actus Ordinum convenienter in littera assignentur.
Quinto. Quando Ordinum characteres imprimantur.

ARTICULUS I. 150

Utrum debeant plures Ordines distingui.

S. Th. 4. d. 24. q. 2. a. 1. q. 1. & seq.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod non debeant plures Ordines distingui. quanto enim aliqua virtus est major, tanto minus est multiplicata: Sed hoc sacramentum est dignius aliis sacramentis, inquantum constituit suscipientes in aliquo gradu super alios. Cum ergo alia sacramenta non distinguantur in plura, quæ recipiant prædicationem totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

2. Præterea. Si dividitur, aut est divisio totius in partes integrales, aut in partes subjectivas: Non autem in partes integrales; quia sic non reciperent prædicationem totius. Ergo est divisio in partes subjectivas: Sed partes subjectivæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti, sicut generis proximi; sicut homo, & asinus sunt plura animalia, & plura corpora animata. Ergo & sacerdotium, & Diaconatus, sicut sunt plures ordines, ita sunt plura sacramenta; cum sacramentum sit quasi genus ad Ordines.

3. Præterea. Secundum Philosoph. in 8. Ethic. (*c.* 10. *to.* 5.) *Regimen, in quo unus tantum principatur, est nobilius regimen communitatis, quam Aristocratia, qua diversi in diversis officiis constituuntur*: Sed regimen Ecclesiæ debet esse nobilissimum. Ergo non deberet esse in Ecclesia distinctio Ordinum ad diversos actus; sed tota potestas deberet apud unum residere; & sic deberet esse tantum unus Ordo.

Sed Contra. Ecclesia est corpus Christi mysticum simile corpori naturali, secundum Apostolum: (*Rom.* 12. 1. *Cor.* 12. *Ephes.* 1. & *Colos.* 1.) Sed in corpore natu-

turali sunt diversa membrorum officia. Ergo & in Ecclesia debent esse diversi Ordines.

Præterea. Ministerium novi testamenti est dignius, quam veteris, ut patet 2. Corinth. 3. Sed in veteri Testamento non solum Sacerdotes, sed etiam ministri eorum Levitæ sanctificantur. Ergo & in novo Testamento debent consecrari per Ordinis sacramentum non solum sacerdotes, sed ministri eorum: Et ita oportet, quod sint plures Ordines.

Respondeo dicendum, *quod Ordinum multitudo est inducta in Ecclesia propter* tria. Primo *quidem propter Dei sapientiam commendandam*, quæ in distinctione rerum ordinata maxime relucet, tam in naturalibus, quam in spiritualibus, quod significatur in hoc quod Regina *Saba videns ordinem ministrantium Salomoni, non habebat ultra spiritum*, (3. *Reg.* 10.) deficiens in admiratione sapientiæ illius. *Secundo ad subveniendum humanæ infirmitati*: quia per unum non poterant omnia, quæ ad divina mysteria pertinebant, expleri sine magno gravamine. Et ideo distinguuntur Ordines diversi ad diversa officia: & hoc patet per hoc quod Dominus Numer. 11. dedit Moysi septuaginta senes in adjutorium. *Tertio*, *ut via proficiendi hominibus amplior detur*; dum plures in diversis officiis distribuuntur, ut omnes sint Dei cooperatores; quo *nihil est divinius*, ut Dionysius dicit. (*c.* 3. *Eccl. hierarch. cir. med.*)

Ad primum ergo dicendum, quod alia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos: sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos. Et ideo secundum diversitatem actuum oportet quod Ordinis sacramentum distinguatur; sicut potentiæ distinguuntur per actus.

Ad secundum dicendum, quod divisio Ordinis non est totius integralis in suas partes, neque totius universalis, sed totius potestativi, cujus hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in uno, in aliis autem est aliqua participatio ipsius. Et ita est hic: tota enim plenitudo sacramenti hujus est in uno Ordine, scil. Sacerdotio; sed in aliis est quædam participatio Ordinis. Et hoc significatum est in hoc quod Dominus dixit Num. 11. Moysi: *Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustineant tecum onus populi*. Et ideo omnes Ordines sunt unum sacramentum.

Ad tertium dicendum, quod in regno quamvis tota potestatis plenitudo resideat penes Regem; non tamen excluduntur ministrorum potestates, quæ sunt participationes quædam Regiæ potestatis. Et similiter

ter

ter est in Ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a scripturis, & a summis Pontificibus, quod ordines debent distingui in plures. Insinuatum vero est hoc 1. Timoth. 3. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse*, &c. *diacones similiter pudicos*; &c. & ad Tit. 1. *Constituas per civitates presbyteros*, &c. Ecce, quod plures ordines statuit, videlicet, diaconatum, & presbyteratum, seu episcopatum. Nam utitur nomine episcopi, prout etiam significat presbyterum, *distinct.* 93 *cap. legimus*: licet a temporibus quoque Apostolorum essent distinctæ dignitates. Item a Concil. *Triden.* sess. 23. cap. 2. „ Cum autem divina res „ sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione „ ne exerceri posset, ut in ecclesiæ ordinatissima „ dispositione plures, & diversi essent ministrorum „ ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent. „ Hæc ibi. Item ab *Innocent. III.* A multis multoties &c. „ erubescant impii, & intelligant judicio spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu, sunt positi, si caste „ non vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. „ Hæc ille de æta. & qual. & ord. præfic. Faciunt etiam hæc ad *q. 36. art.* 1. & 4. Item a, &c. ut videbis in *appen. seq.* 2. *art. Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, & patrum, pro quanto plures dicunt ordines distingui, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his vicissim, &c.

ARTICULUS II. 151

Utrum sint septem Ordines.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod non sint septem Ordines. Ordines enim Ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: Sed *tres* tantum sunt actus hierarchici, scil *purgare*, *illuminare*, & *perficere*, secundum quos Dionysius distinguit tres ordines in 5. c. eccles. hierar. (*inter princ. & med.*) Ergo non sunt septem.

2. Præterea. Omnia sacramenta habent efficaciam & auctoritatem ex institutione Christi, vel saltem A-

 po-

postolorum ejus: Sed in doctrina Christi, & Apostolorum non fit mentio nisi de Presbyteris, & Diaconis. Ergo videtur, quod non sint alii Ordines.

3. Præterea. Per sacramentum Ordinis constituitur aliquis dispensator aliorum sacramentorum: Sed alia sacramenta non sunt nisi sex. Ergo debent esse tantum sex Ordines.

Sed Contra. Videtur, quod debeant esse plures: Quia quanto aliqua virtus est altior, tanto est minus multiplicabilis: Sed potestas hierarchica est altiori modo in Angelis, quam in nobis, ut Dionysius dicit. (*c.* 1. *Eccles. hierarch. cir. med.*) Cum ergo in hierarchia angelica sint novem ordines, totidem deberent esse in Ecclesia, vel plures.

Præterea. Prophetia psalmorum est nobilior inter omnes prophetias: Sed ad pronuntiandum in Ecclesia alias prophetias est unus ordo, scil. Lectorum. Ergo & ad pronuntiandum psalmos deberet esse alius ordo; & præcipue cum in Decr. dist. 21. (*c. Cleros.*) Psalmista secundus ab Ostiario inter Ordines ponatur.

Respondeo dicendum, quod quidam sufficientiam Ordinum assumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur 1. Corinth. 12. Dicunt enim, quod *sermo sapientiæ* competit Episcopo: quia ipse aliorum ordinator est; quod ad sapientiam pertinet: *sermo scientiæ* Sacerdoti; quia debet habere clavem scientiæ: *fides* Diacono, qui prædicat Euangelium: *opera virtutum* Subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ: *interpretatio sermonum* Acolyto; quod significatur in lumine quod defert: *gratia sanitatum* Exorcistæ: *genera linguarum* Psalmistæ: *prophetia* Lectori: *discretio spirituum* Ostiario, qui quosdam repellit, & quosdam admittit. Sed hoc nihil est: quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem, sicut Ordines dantur eidem. Dicitur enim 1. Corinth. 12. *Divisiones gratiarum sunt.* Et iterum ponuntur quædam, quæ Ordines non sunt, scilic. Episcopatus, & Psalmistatus.

Et ideo *alii* assignant secundum quandam assimilationem ad cœlestem hierarchiam, in qua ordines distinguuntur secundum *purgationem*, *illuminationem*, & *perfectionem*. Dicunt enim, quod Ostiarius *purgat* exterius, segregando bonos a malis etiam corporaliter; interius vero Acolytus; quia per lumen, quod portat, significat se interiores tenebras pellere; & utroque modo Exorcista; quia diabolum, quem expellit, utroque modo perturbat: sed *illuminatio*, quæ fit per doctrinam, quantum ad doctrinam pro-

phe-

pheticam fit per Lectores; quantum ad Apostolicam fit per Subdiaconos; quantum ad Euangelicam per Diaconos fit: sed *perfectio* communis, utpote quæ est pœnitentiæ, & baptismi, & hujusmodi, fit per Sacerdotem; excellens vero per Episcopum, ut consecratio Sacerdotum, & Virginum; sed excellentissima per summum Pontificem, in quo est plenitudo auctoritatis. Sed hoc nihil est: tum quia ordines cœlestis hierarchiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas; cum quęlibet cuilibet ordinum convenit: tum quia secundum Dionys. (*c. 5. Ecclesiast. hierarch. ante med.*) solis Episcopis convenit perficere, illuminare autem Sacerdotibus, purgare autem Ministris omnibus.

Et ideo *alii* appropriant Ordines septem donis; ut Sacerdotio respondeat donum sapientiæ, quæ nos *pane vitæ, & intellectus* cibat, sicut sacerdos nos pane cęlesti reficit, sed timor Ostiario, quia nos separat a malis: & sic intermedii Ordines respondent mediis donis. Sed hoc iterum nihil est; quia in quolibet Ordinum septiformis gratia datur.

Et ideo aliter dicendum, quod Ordinis sacramentum ad sacramentum Eucharistiæ ordinatur, quod est *sacramentum sacramentorum*, ut Dionysius dicit. (*c. 3. Eccles. hierarch. in princ.*) Sicut enim templum, & altare, & vasa, & vestes, ita & ministri, qui ad Eucharistiam ordinantur, consecratione indigent: Et hæc consecratio est Ordinis sacramentum. *Et ideo distinctio Ordinum est accipienda secundum relationem ad Eucharistiam*: quia potestas Ordinis *aut* est ad consecrationem ipsius Eucharistiæ, *aut* ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum Eucharistiæ. Si *primo* modo, sic est *Ordo Sacerdotum*, & ideo cum ordinantur, accipiunt calicem cum vino, & patenam cum pane, accipientes potestatem conficiendi corpus, & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est *vel* in ordine ad ipsum sacramentum, *vel* in ordine ad suscipientes. Si *primo* modo, sic est *tripliciter*. *Primo* enim est ministerium, quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento quantum ad dispensationem, sed non quantum ad consecrationem, quam solus sacerdos facit. Et hoc pertinet *ad Diaconum*. Unde in littera (*4. d. 24.*) dicitur, quod ad Diaconum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus, quæ aguntur in sacramentis Christi, unde & ipse Christi sanguinem dispensat. *Secundo* est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti: Et hoc pertinet *ad Subdiaconos*. Unde

dicitur in littera, (*ibid.*) quod vasa corporis, & sanguinis Domini portant, & oblationem in altari ponunt. & ideo accipiunt calicem de manu Episcopi, sed vacuum, cum ordinantur. *Tertio* est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti: Et hoc competit *Acolyto*. Ipse enim, ut in littera (*ibid.*) dicitur, urceolum cum vino, & aqua præparat. unde accipit urceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos; quia qui mundi sunt, jam sunt ad sacramenta percipienda idonei. *Triplex* autem est genus immundorum, secundum Dionysium. (*loc. sup. cit.*) *Quidam* enim sunt omnino infideles credere nolentes: & hi totaliter etiam a visione divinorum, & a cœtu fidelium arcendi sunt: Et hoc pertinet *ad Ostiarios*. *Quidam* autem sunt volentes credere, sed nondum instructi, scilicet Catechumeni: Et ad horum instructionem ordinatur *Ordo Lectorum*. & ideo prima rudimenta doctrinæ fidei, scilicet vetus Testamentum eis legendum committitur. *Quidam* vero sunt fideles, & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis potestate, scilicet Energumeni. Et ad hoc ministerium est *Ordo Exorcistarum*. *Et sic patet ratio & numeri, & gradus Ordinum*.

Ad primum ergo dicendum, quod Dionysius loquitur de Ordinibus, non secundum quod sunt sacramenta, sed secundum quod ad hierarchicas actiones ordinantur. Et ideo secundum actiones illas *tres* ordines distinguit: quorum *primus* habet omnes tres, scil. Episcopus: *secundus* habet duas, scil. Sacerdos: sed *tertius* habet unam, scil. purgare, scil. ipse Diaconus, qui minister dicitur: & sub hoc omnes inferiores Ordines comprehenduntur. Sed Ordines habent quod sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramentorum. & ideo secundum hoc debet numerus Ordinum accipi.

Ad secundum dicendum, quod in primitiva Ecclesia propter paucitatem ministrorum omnia inferiora ministeria Diaconis committebantur; ut patet per Dionysium 3. cap. ecclesiasticæ hierarchiæ, (*aliqu. a princ.*) ubi dicit: *Ministrorum alii stant ad portas templi clausas; alii aliud proprii Ordinis operantur; alii autem Sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem, & benedictionis calicem*. Nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicite, in una Diaconi potestate. Sed postea ampliatus est cultus divinus; & Ecclesia, quod implicite habet in uno Ordine, explicite tradidit in diversis. Et secundum hoc

di-

dicit Magister in littera, (*loc. sup. cit.*) quod Ecclesia alios Ordines sibi instituit.

Ad tertium dicendum, quod Ordines ordinantur principaliter ad sacramentum Eucharistiæ, ad alia autem per consequens: quia etiam alia Sacramenta ab eo, quod in hoc sacramento continetur, derivantur. Unde non oportet, quod distinguantur Ordines secundum sacramenta.

Ad quartum dicendum, quod Angeli differunt specie. & propter hoc in eis potest esse modus diversus accipiendi divina. ideo etiam diversæ hierarchiæ in eis distinguuntur. Sed in hominibus tantum est una hierarchia, propter unum modum accipiendi divina, qui consequitur humanam speciem, scil. per similitudines rerum sensibilium. Et ideo distinctio ordinum in Angelis non potest esse per comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos, sed solum per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis. Et secundum hoc nostri Ordines eis respondent: quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum tres hierarchicas actiones distincti, sicut in qualibet hierarchia una Angelorum.

Ad quintum dicendum, quod Psalmistatus non est Ordo, sed officium Ordini annexum. quia enim Psalmi cum cantu pronuntiantur, ideo dicitur Psalmista, cantor. Cantor autem non est nomen Ordinis specialis: tum quia cantare pertinet ad totum chorum: tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ sacramentum. quia tamen officium quoddam est, inter Ordines largo modo acceptos aliquando computatur.

A P P E N D I X.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreses *Lutheri* dicentis: quod ordo non est alter altero major dignitate, & potestate. Item *Uvaldensium* (ut refert *Guido* dicentium: ordines tres tantum in Ecclesia esse, Diaconum, Presbyterum, & Episcopum. Item *Græcorum* (teste *Guidone*) dicentium: ordinem lectoratus tantum ex minoribus esse: Ostiarium vero, Exorcistam, & Acolytum non debere inter ordines computari. Contra omnes enim hos movetur articulus: & de singulis, ut patet studiose legenti, invictissimis rationibus triumphat. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, illas merito damnari a Scripturis, *Exod.* 29. ubi Aaron super alios Sacerdotes, & Levitas late

describitur esse, etiam quantum ad ornamenta. Vide tu, & conjunge hoc auctoritati *Heb.* 10. dicenti, quod lex habet umbram futurorum bonorum, & 1. *Corinth.* 11. quod omnia in figura contingebant Patribus antiquis. Hinc igitur ab umbra, & figura Aaronis sacerdotum, levitarumque antiquorum argumentare ad veritatem, & figuratum Episcoporum, sacerdotum simplicium, aliorumque ministrorum altaris, quoad dignitatem, & potestatem, quoniam argumentum a figura ad figuratum demonstrandi habet magnam vim, ut ostendit Apostolus quandoque in illationibus suis. Item a Concil. *Carthaginensi* quarto. Nam de Episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, acolyti, exorcistæ, lectoris, & ostiarii, ordinationibus, *ca.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. mentionem facit. Item a Concil. *Trident. sess.* 33. *cap.* 2. „ Non solum „ de sacerdotibus, sed & de diaconis sacræ literæ a„ pertam mentionem faciunt: &, quæ maxime in „ illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis „ verbis docent, & ipso Ecclesiæ initio sequentium „ ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum pro„ pria ministeria, subdiaconi scilicet, acolyti, exor„ cistæ, lectoris, & ostiarii in usu fuisse cognoscun„ tur, quamvis non pari gradu. Nam subdiaconatus „ ad majores ordines a Patribus, & sacris Concil., „ refertur; in quibus & de aliis inferioribus frequen„ tissime legimus. *Hæc ibi. Et can.* 2. Si quis dixe„ rit, præter sacerdotium non esse in Ecclesia ca„ tholica alios ordines & majores, & minores, per „ quos, velut per gradus quosdam, in sacerdotium „ tendatur, anathema sit. „ Hæc ibi. Item a *dist.* 77. *cap. In singulis*, cum seq. Vide tu. Item a Concil. *Aquisgranensi*, quod facit mentionem, longamque declarationem, de singulis ordinibus. Nam inquit cap. 2. „ ostiarii sunt, qui in veteri testamento „ janitores templi vocabantur, *&c. & cap.* 3. lectorum „ ordo formam, & initium a prophetis accepit. Sunt „ igitur lectores, qui verbum Dei prædicant, *&c.* le„ ctorem scire oportet accentuum vim: ut noverit, „ in qua syllaba vox protendatur pronunciantis. „ Plerumque enim imperiti lectores in verborum ac„ centibus errant, & solent nos irridere imperitiæ „ hi, qui videntur habere notitiam, detrahentes, „ & jurantes, penitus nos nescire, quod dicimus, „ *&c. & cap.* 4. In ordine, & ministerio ecclesiæ de„ cet esse exorcistas secundum officia, quæ in Tem„ plo Salomonis erant disposita, quæque posterius „ sunt ab Esdra dispertita, *&c. & cap.* 5. Acolyti Græ„ ce, Latine ceroferarii dicuntur a deportandis ce-

„ reis,

" reis, quando legendum est Euangelium, aut sacrificium offerendum, *&c.* *&* *cap.* 6. Subdiaconi, hi " apud Græcos Hippodiaconi vocantur, in Esdr. inveniuntur, appellanturque ibi Nathinnæi, idest " in humilitate domino servientes; ex eorum ordine fuit Nathanael, qui in Euang. Jo. *&c.* *&* *cap.* " 7. Diaconorum ordo a tribu Levi accepit exordium, " *&* *cæt.* In Euangelio autem primordia eorum, & " in Act. Apostolorum, *&c.* *&* *c.* 8. Presbyterorum " ordo exordium sumpsit a filiis Aaron. Qui enim " sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi " sunt, qui nunc appellantur presbyteri, *&c.* " Hæc ibi. Ubi nota, quod Concil. hoc *Aquisgranense* præcessit Lutherum multis temporibus; cum celebratum fuerit circa annum Domini 816. *Tertio* habes: quomodo per rationem prędicta patrum, pro quanto septem ordines in ecclesia statuunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis Angelica doctrina, &c.

ARTICULUS III. 152

Utrum Ordines debeant distingui per sacros, & non sacros.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod Ordines non debeant distingui per sacros, & non sacros. Omnes enim Ordines sacramenta quædam sunt: Sed omnia sacramenta sunt sacra. Ergo omnes Ordines sunt sacri.

2. Præterea. Secundum Ordines Ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad divina officia: Sed omnia talia sunt sacra. Ergo & omnes Ordines sunt sacri.

Sed Contra est, quod Ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt jam contractum: Sed quatuor inferiores Ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum. Ergo non sunt sacri Ordines.

Respondeo dicendum, quod Ordo sacer dicitur *dupliciter*. *Uno modo* secundum se: *Et sic quilibet Ordo est sacer*, cum sit sacramentum quoddam. *Alio modo* ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum: Et sic Ordo sacer dicitur, qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam. *Et sic sunt tres tantum Ordines sacri*, sc. *Sacerdotium*, & *Diaconatus*, qui habent actum circa corpus Christi, & sanguinem consecratum, & *Subdiaconatus*, qui habet actum circa vasa consecrata: & ideo eis etiam

continentia indicitur, ut sancti, & mundi sint, qui sancta tractant.

Et per hoc patet solutio ad Objecta.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum ab *Honorio III.* quod non omnes, sed tres ordines sunt sacri, & sic. *Ecclesia suæ viduato pastore suo canonici ipsum Gu. unanimiter elegerunt. Qui cum esset citra sacros ordines constitutus, Archiepiscopus episcopo mandavit, ut eum uno, & eodem die ad tres sacros ordines promoveret.* Hæc ille de temp. ordin. dilectus. Ecce, quod tres sunt sacri.: & iste jam ordinatus erat citra sacros, idest ordinibus non sacris; & hi sunt quatuor ordines minores. Ergo sacri illi tres vocantur, & sunt idem, quod majores. Unde de æta. & qual. „ Quæris a nobis, quid agendum sit de clericis tuæ jurisdictioni commissis, qui, cum beneficiis ecclesiasticis multum abundent, a te commoniti nolunt ad majores ordines promoveri, se tale quid secreto commisisse dicentes, quod eos (salva conscientia) ordinare non sinit, *&c.* Præsenti pagina statuentes: ut, si prædicti clerici perceptione majorum ordinum propter occulta sua peccata se indignos esse fatentur, inferiores in ecclesia, quorum sit vita probabilis, præferantur eisdem. *Hæc ibi Alexand. III. Item ibi. cap.* „ 3. Præterea, licet ad regimen parochialis Ecclesiæ non debeat aliquis, nisi subdiaconus sit ad minus, admitti: dispensative tamen in minoribus ordinibus constituti consueverunt admitti, dum tamen tales sint, quod infra breve tempus possint in presbyteros ordinari. *Hæc ibi Alexand. III. item ab Innoc. III. Insinuatum idem.* „ A multis „ multoties, *&c.* Urban. Papa Primus decrevit, ut „ nullus in episcopum, nisi in sacris ordinibus religiose vivens inventus fuerit, eligatur: Sacros, inquit, ordines diaconatum dicimus, & presbyteratum: hos siquidem solos primitiva ecclesia legitur habuisse, *&c.* in quibus verbis innuitur, „ quod Urban. ad statum primitivæ ecclesiæ se referebat, in quo subdiaconatus ordo sacer minime dicebatur. Verum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computatur: sicut Urban. Papa II. expressit. *Hæc ibi de æta. & qual. item ab Urba. II. Grandensi Patriarchæ Dominio scribente.* „ Erubescant impii, & aperte intelligant judicio sancti spi-

„ spiritus eos, qui modo in sacris tribus gradibus, „ sc. presbyteratu, diaconatu, & subdiaconatu positi mulierculas non abjecerint, & caste non vixerint, excludendos ab eorundem graduum dignitate. *Hæc ille*: *& recitantur dist.* 32. *item a Conc.* „ Carthag. Placuit, episcopos, diaconos, subdiaconos, secundum priora constituta etiam, abstinere ab uxoribus. Quod, nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Cæteros vero clericos „ ad hoc non cogi. *Hæc illud*: *& recitantur dist.* 32. *item a Papa Leone contra epist. Nicetæ Abbatis.* „ S. Rom. ecclesia de gradibus clericorum ait, Ostiarios, lectores, exorcistas, Acolytos (si extra „ votum, habitum monachi inveniantur, & continentiam profiteri noluerint) uxorem ducere virginem cum benedictione sacerdotali permittantur, „ *&c.* Si quis ex præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, non potest sine consensu „ uxoris suæ, neque permittitur postea uxor jungi „ eidem marito suo carnaliter. „ Hæc ille: & recitantur dist. 32. seriatim. *Secundo* igitur patet, per supradictos Rom. Pont. & Concilia damnari errorem *Lutheri* (Prat. *Lutherani*) irridentis cœlibatum, atque dicentis: sacerdotes non debere esse cœlibes. Qui error & a Conc. *Neocæsariensi* a 6. synod. in Trull. celebrata confirmato damnatus fuerat c. 1. sic. *Presbyter, si uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abjici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.* Hæc ibi; & recitantur dist. 28. *Tertio* habes: quomodo per D. Tho. rationem, & prædictum Lutheri errorem excludas, & merito a prædictis patribus damnatum esse ostendas. *Quarto* habes: quomodo per rationem ejusdem D. Tho. prædicta patrum de sacris, vel non sacris ordinibus, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quinto* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS IV. 153

Utrum actus Ordinum convenienter in littera assignentur.

S. Tho. in 4. *sent. dist.* 24. *quæst.* 2. *art.* 2.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod actus Ordinum inconvenienter in litera assignentur. (4. *d.* 24.) Quia per absolutionem præparatur aliquis

quis ad corpus Christi sumendum: Sed præparatio suscipientium sacramentum pertinet ad inferiores Ordines. Ergo inconvenienter absolutio a peccatis inter actus ponitur Sacerdotis.

2. Præterea. Homo per baptismum est immediate Deo configuratus, characterem configurantem suscipiens; Sed orare, & offerre oblationes sunt actus immediate ad Deum ordinati. Ergo quilibet baptizatus potest hos actus facere, & non soli sacerdotes.

3. Præterea. Diversorum Ordinum diversi sunt actus: Sed oblationes in altari ponere, & Epistolam legere, ad Subdiaconum pertinet: crucem etiam ferunt Subdiaconi coram Papa. Ergo hi non debent poni actus Diaconi.

4. Præterea. Eadem veritas continetur in veteri, & novo Testamento: Sed legere vetus Testamentum est Lectorum. Ergo eadem ratione & legere novum, & non Diaconorum.

5. Præterea. Apostoli nihil aliud prædicaverunt, quam Euangelium Christi, ut patet Rom. 1. Sed doctrina Apostolorum committitur Subdiaconis enuntianda. Ergo & dictrina Euangelii.

6. Præterea. Secundum Dionysium (*c. 5. Eccles. hierarch. ante med.*) quod est superioris Ordinis, non debet inferiori convenire: Sed ministrare cum urceolo est actus Subdiaconorum. Ergo non debet Acolytis attribui.

7. Præterea. Actus spirituales debent corporalibus præeminere: Sed Acolytus non habet nisi actum corporalem. Ergo Exorcista non habet actum spiritualem pellendi dæmones, cum sit inferior.

8. Præterea. Quæ magis conveniunt, juxta se ponenda sunt: Sed legere vetus Testamentum maxime debet convenire cum lectione novi Testamenti, quæ competit superioribus ministris. Ergo legere vetus Testamentum non debet poni actus Lectoris, sed magis Acoliti; & præcipue cum lumen corporale, quod Acolyti deferunt, significet lumen spiritualis doctrinæ.

9. Præterea. In quolibet actu Ordinis specialis debet esse aliqua vis spiritualis, quam habeant ordinati præ aliis: Sed in apertione, & clausione ostiorum non habent aliam potestatem Ostiarii, quam alii homines. Ergo hoc non debet poni actus ipsorum.

Respondeo dicendum, quod, cum consecratio, quæ fit in Ordinis sacramento, ordinetur ad sacramentum Eucharistiæ, ut dictum est, (*a. præc. &* *a. 2.*

a. 2. hu. q. ad 3.) ille est principalis actus uniuscujusque Ordinis, secundum quem magis proxime ordinatur ad Eucharistiæ sacramentum. Et secundum hoc etiam *unus Ordo est alio eminentior, secundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur*. Sed quia ad Eucharistiæ sacramentum, quasi dignissimum, multa ordinantur, *ideo non est inconveniens, ut præter principalem actum, etiam multos actus unus Ordo habeat, & tanto plures, quanto est eminentior*: quia virtus, quanto est superior, tanto ad plura se extendit.

Ad primum ergo dicendum, quod *duplex* est præparatio sucipientium sacramentum: *Quædam* remota: & hæc per ministros efficitur: *Quædam* proxima, qua statim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem: † *al. susceptionem*. † & hæc pertinet ad Sacerdotes; quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in ultima dispositione ad formam, & recipit formam. Et quia in proxima dispositione ad Eucharistiam fit aliquis per hoc, quod a peccatis purgatur, ideo omnium sacramentorum, quæ sunt instituta principaliter ad purgationem peccatorum, est minister proprius Sacerdos, scilicet Baptismi, Pœnitentiæ, & Extremæ unctionis.

Ad secundum dicendum, quod actus aliqui immediate ad Deum ordinantur *dupliciter*. *Uno modo* ex parte unius personæ tantum; sicut facere orationes singulares, & vovere, & hujusmodi: Et talis actus competit cuilibet baptizato. *Alio modo* ex parte totius Ecclesiæ: Et sic solus sacerdos habet actus immediate ad Deum ordinatos: quia ipse solus potest gerere personam totius Ecclesiæ, qui consecrat Eucharistiam, quæ est sacramentum universalis Ecclesiæ.

Ad tertium dicendum, quod oblationes a populo oblatæ per Sacerdotem offeruntur. Et ideo *duplex* ministerium circa oblationes est necessarium. *Unum* ex parte populi: Et hoc est Subdiaconi, qui accipit oblationes a populo, & altari imponit, vel offert Diacono. *Aliud* ex parte Sacerdotis: Et hoc Diaconi est, qui oblationes ministrat ipsi Sacerdoti: Et in hoc est actus principalis utriusque Ordinis: Et propter hoc Ordo Diaconi est superior. Legere autem Epistolam non est Diaconi, nisi secundum quod actus inferiorum Ordinum superioribus attribuuntur: Similiter etiam crucem ferre: Et hoc secundum consuetudinem aliquarum Ecclesiarum; quia in actibus secundariis non est inconveniens diversas consuetudines esse.

Ad quartum dicendum, quod doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum. & ideo pronuntiatio doctrinæ ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota, quam doctrina novi; quia non instruit de hoc sacramento nisi in figuris. Et ideo novum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur; vetus autem inferioribus. Doctrina etiam novi Testamenti perfectior est, quam Dominus per seipsum tradidit, quam ipsius manifestatio per Apostolos. Et ideo Euangelium Diaconis, Epistola Subdiaconis committitur.

Et per hoc patet solutio ad Quintum.

Ad sextum dicendum, quod Acolyti habent actum super urceolum tantum, non supra ea, quæ in urceolo continentur: Sed Subdiaconus habet actum super contentis in urceolo: quia utitur aqua, & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus Sacerdotis præbet: Et Diaconus, sicut & Subdiaconus, solum actum habet super calicem, non super contenta, sed Sacerdos super contenta. Et ideo sicut Subdiaconus in sui ordinatione accipit calicem vacuum, Sacerdos plenum, ita Acolytus urceolum vacuum, sed Subdiaconus plenum. Et sic est quædam connexio in Ordinibus.

Ad septimum dicendum, quod corporales actus Acolyti magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum Ordinum, quam Exorcistæ actus, quamvis sit aliquo modo spiritualis; quia Acolyti habent ministerium super vasa, in quibus materia sacramenti continetur, quantum ad vinum, quod vase continente indiget propter sui humiditatem. Et ideo inter omnes Ordines minores Ordo Acolytorum superior est.

Ad octavum dicendum, quod actus Acolytorum se habet propinquius ad actus principales superiorum ministrorum, quam actus aliorum minorum Ordinum, ut per se patet; & similiter etiam quantum ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt; quia Acolytus doctrinam novi Testamenti visibiliter figurat, lumen portans; sed Lector recitando figuras alias. ideo Acolytus est superior: Similiter etiam Exorcista: quia sicut se habet actus Lectoris ad actum secundarium Diaconi, & Subdiaconi, ita se habet actus Exorcistæ ad secundarium actum Sacerdotis, scilicet ligare, & absolvere, per quem totaliter homo a servitute diaboli liberatur. Et in hoc patet ordinatissimus Ordinis progressus: quia Sacerdoti quantum ad actum ejus principalem,

sci-

scilicet consecrare corpus Christi, cooperantur tantum tres superiores Ordines; sed quantum ad actum ejus secundarium, qui est absolvere, & ligare, cooperantur superiores, & inferiores.

Ad nonum dicendum, quod quidam dicunt, quod in susceptione Ordinis Ostiario datur quædam vis divina, ut arcere possit alios ab introitu templi, sicut in Christo fuit, quando ejecit vendentes de templo. Sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quam ad gratiam sacramenti.

Et ideo dicendum, quod suscipit potestatem, ut ex officio hoc agere possit; quamvis etiam ab aliis fieri possit, sed non ex officio. Et ita est in omnibus actibus minorum Ordinum, quod possint per alios licite fieri, quamvis illi ad hoc non habeant aliquod officium: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quamvis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, ut in ea Missa dicatur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Lutheri* dicentis, quod unus ordo non est altero major dignitate, & potestate. Ex his enim in articulo præsenti dictis totum oppositum directe monstratur. Et, licet hæresis hæc supra *art.* 2. recitata etiam, & confutata sit; tamen hoc in loco, non superflue, iterum adducitur. Nam multis in locis pro diversitate, vel articulorum, vel modi directe magis, aut indirecte tractandi eandem materiam, vel propter aliquod aliud circumstans, utile valde est recensere eosdem errores, ut multiplicius confundantur, & consequenter non est id vitio dandum, tanquam sit replicatio vana, & hoc per se videbit, qui studiose leget occurrentes materias. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, prædictam hæresim merito damnari a, &c. ut *art.* 2. *append.* Item ab *Anacleto* Papa in epist. 2. ad Episcopos universos in Italia constitutos. *Ut a Beato Petro Principe Apostolorum sumus instructi, scribere vobis non denegavimus. Non minus, quam a tribus Episcopis ordinetur Episcopus, reliqui vero sacerdotes a proprio ordinentur Episcopo, similiter & diaconi, & cæterorum graduum distributio.* Item ab eod. in epist. 3. *Sacerdotum ordo bipartitus est: &, sicut Dominus illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis a Domino Apostolos esse electos; ad eos vero adjunctos septuaginta duos discipulos. Episcopi Apostolorum, presbyteri septuaginta duo-*

duorum discipulorum locum tenent. Hæc ibi. Item a Concilio *Tridentino* sess. 23. can. 6. *Si quis dixerit: in Ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex episcopis, presbyteris, & ministris: anathema sit*. Hæc ibi. Quid autem intelligat per hierarchiam majorem, & minorem, dignitatem, ac potestatem ordinatorum declaraverat supra can. 4. sic: „ Si quis omnes pari „ inter se potestate spirituali præditos affirmet, ni„ hil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hie„ rarchiam, quæ est, ut castrorum acies ordinata, „ confundere, *&c. Hæc ibi. Item can.* 2. Si quis di„ xerit, non esse præter sacerdotium in Ecclesia ca„ tholica ordines & majores, & minores, per quos, „ velut per gradus quosdam, in sacerdotium tenda„ tur: anathema sit. „ Hæc ibi. Ecce, quod hi ordines sunt dispares, & quia sunt tum majores, tum minores: & quia sunt gradus ad sacerdotium. Quanto ergo appropinquant magis, vel minus ad sacerdotium, tanto magis, vel minus sunt digni. *Tertio* habes: quomodo prædicta Patrum, pro quanto actus ordinum convenienter graduari, assignarique insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & confirmetur.

ARTICULUS V. 154

Utrum Sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

S. Tho. ubi sup. ar. 3. *q. un.*

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod Sacerdoti character non imprimatur in ipsa calicis porrectione. Quia consecratio Sacerdotis fit cum quadam unctione, sicut & Confirmatio: Sed in Confirmatione in ipsa unctione imprimitur character. Ergo etiam in Sacerdotio, & non in calicis porrectione.

2. Præterea. Dominus dedit discipulis sacerdotalem potestatem, quando dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata* &c. Joan. 20. Sed Spiritus sanctus datur per manus impositionem. Ergo & in ipsa manus impositione imprimitur character Ordinis.

3. Præterea. Sicut consecrantur ministri, ita & vestes ministrorum: Sed vestes sola benedictio consecrat.

fecrat. Ergo & in ipsa benedictione Episcopi consecratio Sacerdotis efficitur.

4. Præterea. Sicut Sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis. Ergo si in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione casulæ: & sic sacerdos haberet duos characteres: quod falsum est.

5. Præterea. Ordo Diaconi conformior est Ordini Sacerdotis, quam Ordo Subdiaconi: Sed si character imprimeretur Sacerdoti in ipsa calicis porrectione, Subdiaconus esset conformior Sacerdoti, quam Diaconus; quia Subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem Diaconus. Ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

6. Præterea. Acolytorum Ordo magis appropinquat ad actum Sacerdotis, per hoc quod habet actum super urceolum, quam per hoc, quod habet actum super candelabrum: Sed magis imprimitur character in Acolytis, quando accipiunt candelabrum, quam quando accipiunt urceolum; quia nomen Acolyti cerei portationem significat. Ergo in sacerdote non imprimitur character, quando calicem accipit.

Sed Contra. Principalis actus Ordinis Sacerdotis est consecrare corpus Christi: Sed ad hoc datur illi potestas in calicis porrectione. Ergo tunc imprimitur character.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, (*a. præc. ad* 1.) ejusdem est formam aliquam inducere, & materiam de proximo præparare ad formam. Unde Episcopus in collatione Ordinum *duo* facit: *præparat* enim ordinandos ad Ordinis susceptionem; & Ordinis potestatem *tradit*. Præparat quidem, & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, ut idonei sint ad potestatem accipiendam: quæ quidem præparatio in *tribus* consistit, scilicet *benedictione*, *manus impositione*, & *unctione*. Per benedictionem divinis obsequiis mancipantur. Et ideo benedictio omnibus datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sunt idonei. Et ideo solis Diaconis, & Sacerdotibus fit manus impositio; quia eis competit dispensatio sacramentorum; quamvis uni sicut principali, & alteri sicut ministro. Sed unctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur. Et ideo unctio solis Sacerdotibus fit, qui propriis manibus corpus Christi tangunt; sicut etiam calix inungitur, qui continet sanguinem, & patena, quæ continet corpus. Sed potestatis collatio fit per hoc, quod datur

datur eis aliquid, quod ad proprium actum pertinet. Et quia principalis actus Sacerdotis est consecrare corpus, & sanguinem Christi, *ideo in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character Sacerdotalis imprimitur.*

Ad primum ergo dicendum, quod in Confirmatione non datur officium operandi super aliquam materiam exteriorem. & ideo character ibi non imprimitur in aliqua exhibitione alicujus rei, sed in sola manus impositione, & unctione. Sed in Ordine Sacerdotali aliter est. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantum ad principalem actum, ante passionem in cœna, quando dixit: *Accipite, & manducate*: unde subjunxit: *Hoc facite in meam commemorationem*: (*Lucæ* 22.) Sed post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare, & solvere.

Ad tertium dicendum, quod in vestibus non requiritur alia consecratio, nisi quod divino cultui mancipentur. & ideo sufficit eis pro consecratione benedictio. Sed aliter est de ordinatis, ut ex dictis patet. (*in cor. a.*)

Ad quartum dicendum, quod vestis sacerdotalis non significat potestatem Sacerdoti datam, sed idoneitatem, quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum. Et ideo nec Sacerdoti, nec alicui alii imprimitur character in alicujus vestis datione.

Ad quintum dicendum, quod potestas Diaconi est media inter potestatem Subdiaconi, & Sacerdotis. Sacerdos enim directe habet potestatem super corpus Christi, Subdiaconus autem super vasa tantum, sed Diaconus super corpus Christi in vase contentum. Unde ejus non est tangere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice. Et ideo ejus potestas ad actum principalem non potuit exprimi nec per dationem vasis tantum, nec per dationem materiæ. sed exprimitur potestas ejus ad actum secundarium tantum, in hoc quod datur ei liber Euangeliorum: & in hac potestate intelligitur alia. & ideo in ipsa libri datione imprimitur character.

Ad sextum dicendum, quod principalior actus Acolyti est, quo ministrat in urceolo, quam quo ministrat in candelabro; quamvis denominetur ab actu secundario, propter hoc quod est magis notus, & magis proprius ei. & ideo in datione urceoli imprimi-

mitur Acolyto character, virtute verborum ab Episcopo prolatorum.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem excludas errorem cujusdam *Petri Canonistæ* (ut refert *Magister Jo. de Tabia in Tabiena sua, tit. ordo 2. nu. 7.*) dicentis: quod character sacerdotalis imprimitur in impositione manuum: quod & dicit de charactere diaconi. Item cujusdam *Petri*, & *Abbatis* (ut refert idem ibi *num. 10.*) dicentium; quod character imprimitur acolyto in porrectione candelabri. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errores illos merito damnari ab *Eugenio IV.* sacro approbante Concil. *Florent.* in decret. Armen. dat. de sacramentis: *Sextum est sacramentum ordinis*, &c. *presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem*. Hæc ibi. Ubi per res pertinentes ad ministeria intelligit a simili de pertinentibus ad ministeria, non quæcumque, sed principalia. A simili, inquam: quoniam & de presbytero non quodcumque, sed principale ministerium assignat, ut nunc visum est; similiter & de subdiacono subdens, quod *per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem subdiaconatus ordo traditur*. Et, licet dicat, quod per libri Euangeliorum dationem ordo diaconatus conferatur (sicut verum est) tamen per hoc non intendit ministerium illud sacramentum esse præcise: sed in ipso secundario subintelligit ministerium principale inclusum (ut in responsione ad *quintum*, & no. declaratum est.) Item a Pontificali Romano, in quo characterem presbyteratus in porrectione calicis prædicti, & characterem acolyti in porrectione urceoli imprimi annotatur. Pontificale autem Romanum tantæ auctoritatis est, ut ad illud nos remittat Concil. *Floren.* in tractatu de ordine dicens: *& sic de aliorum formis, prout in Pontificali Romano late continetur*. Hæc illud concilium in decreto prædicto. Memento diligenter hic, & alibi (ubicumque opus fuerit) illius regulæ universalissimæ de conformando, seu aptando verba aliquorum doctorum dictis conciliorum sequentium: ut ibi explicatur in regula posita *qu. 29. ar. 3. append. Tertio* habes, quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto in calicis porrectione, & rerum actus principales importantium, insinuant characterem imprimi,

mi, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XXXVIII.

De conferentibus hoc Sacramentum, in duos articulos divisa.

DEinde considerandum est de conferentibus hoc Sacramentum.

Circa quod queruntur duo.

Primo. Utrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

Secundo. Utrum hæreticus, vel quicunque alius ab Ecclesia præcisus possit hoc sacramentum conferre.

ARTICULUS I. 255

Utrum tantum Episcopus Ordinis Sacramentum conferat.

S. Thom. 4. d. 25. qu. 1. ar. 1.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod non tantum Episcopus Ordinis Sacramentum conferat. Quia manus impositio ad consecrationem aliquid facit: Sed Sacerdotibus, qui ordinantur, non solum Episcopus manus imponit, sed etiam Sacerdotes adstantes. Ergo non solum Episcopus confert Ordinis Sacramentum.

2. Præterea. Tunc unicuique datur potestas ordinis, quando id ei exhibetur, quod ad actum sui Ordinis pertinet: Sed Subdiaconis datur urceolus cum aqua, mantili, & manutergio ab Archidiacono: similiter Acolytis candelabrum cum cereo, & urceolus vacuus. Ergo non solus Episcopus confert Ordinis sacramentum.

3. Præterea. Illa quæ sunt ordinis, non possunt alicui committi, qui non habet ordinem: Sed conferre Ordines minores committitur aliquibus, qui non sunt Episcopi, sicut Presbyteris Cardinalibus. Ergo conferre Ordines non est Episcopalis ordinis.

4. Præterea. Cuicunque committitur principale, committitur & accessorium: Sed Ordinis sacramentum ordinatur ad Eucharistiam, sicut accessorium ad prin-

principale. Cum ergo ſacerdos conſecret Euchariſtiam, ipſe etiam poterit Ordines conferre.

5. Præterea. Plus diſtat Sacerdos a Diacono, quam Epiſcopus ab Epiſcopo: Sed Epiſcopus poteſt conſecrare Epiſcopum. Ergo & Sacerdos poteſt promovere Diaconum.

Sed Contra. Nobiliori modo applicantur ad divinum cultum miniſtri per Ordines, quam vaſa ſacra: Sed conſecratio vaſorum pertinet ad ſolum Epiſcopum. Ergo multo fortius conſecratio miniſtrorum.

Præterea. Sacramentum Ordinis eſt excellentius, quam Confirmationis: Sed ſolus Epiſcopus confirmat. Ergo multo magis ſolus confert Ordinis ſacramentum.

Præterea. Virgines per benedictionem non conſtituuntur in aliquo gradu ſpiritualis poteſtatis, ſicut ordinati conſtituuntur: Sed virgines benedicere eſt ſolius Epiſcopi. Ergo multo magis ſolus ipſe poteſt aliquos ordinare.

Reſpondeo dicendum, quod poteſtas Epiſcopalis habet ſe ad poteſtatem Ordinum inferiorum, ſicut politica, quæ conjectat bonum commune, ad inferiores artes, & virtutes, quæ conjectant aliquod bonum ſpeciale, ut ex dictis patet. (*qu.* 37. *art.* 1. *in corp.* & *ad* 3.) Politica autem ponit, ut dicitur in 1. Ethic. (*c.* 2. *a princ. to.* 5.) legem inferioribus, ſcilicet quis quam debeat exercere; & quantum; & qualiter. *Et ideo ad Epiſcopum pertinet in omnibus divinis miniſteriis alios collocare. Unde ipſe ſolus confirmat*; quia confirmati in quodam officio confitendi fidem conſtituuntur. & *ideo ipſe etiam ſolus virgines benedicit*, quæ figuram gerunt Eccleſiæ Chriſto deſponſatæ, cujus cura ipſi principaliter committitur. *ipſe etiam in miniſteriis Ordinum ordinandos conſecrat; & vaſa, quibus uti debent, eis determinat ſua conſecratione*; ſicut & officia ſæcularia in civitatibus diſtribuuntur ab illo, qui habet excellentiorem poteſtatem, ſicut a Rege.

Ad primum ergo dicendum, quod in impoſitione manuum non datur character ſacerdotalis Ordinis, ut ex dictis patet, (*a. præc.*) ſed gratia, ſecundum quam ad exequendum Ordinem ſint idonei. Et quia indigent ampliſſima gratia, ideo Sacerdotes manus cum Epiſcopo imponunt eis, qui in Sacerdotes promoventur, ſed Diaconis ſolus Epiſcopus.

Ad ſecundum dicendum, quod quia Archidiaconus eſt quaſi princeps miniſterii, ideo omnia, quæ ad

ad ministerium pertinent, ipse tradit: sicut cereum, quo Acolytus Diacono servit ante eum ad Euangelium, ipsum portando, & urceolum, quo servit Subdiacono Et similiter dat Subdiacono ea, quibus superioribus Ordinibus servit: Sed tamen in illis non consistit principalis actus Subdiaconi, sed in hoc quod cooperatur circa materiam sacramenti: Et ideo characterem accipit in hoc quod datur ei calix ab Episcopo: Sed Acolytus accipit characterem ex verbis Episcopi in hoc, quod accipit prædicta ab Archidiacono, & magis in acceptione urceoli, quam candelabri. Unde non sequitur, quod Archidiaconus Ordinem conferat.

Ad tertium dicendum, quod Papa, qui habet plenitudinem potestatis Pontificalis, potest committere non Episcopo ea, quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent; dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus Christi. Et ideo ex ejus commissione aliquis Sacerdos simplex potest conferre minores Ordines, & confirmare, non autem aliquis non sacerdos; nec iterum sacerdos majores Ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet majorem potestatem, quam simplex Sacerdos.

Ad quartum dicendum, quod quamvis sacramentum Eucharistiæ sit maximum sacramentum in se; tamen non collocat in aliquo officio, sicut Ordinis sacramentum. Et ideo non est similis ratio.

Ad quintum dicendum, quod ad communicandum alteri quod quis habet, non exigitur solum propinquitas, sed & completio potestatis. Et quia Sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officiis, sicut Episcopus, ideo non sequitur quod possit Diaconos facere, quamvis ille Ordo sit sibi propinquus.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem, tanquam in radice, interimas hæresim *Joann. Uvestphali* dicentis: Episcopos omnes, & presbyteros dignitate, & auctoritate æquales esse. Item *Joan. Uvicleff* errorem, ut ex *Concilio Constantiensi* infra citando refertur, dicentis, ordinationem clericorum reservari Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris. Patet siquidem ex ratione fundatissima articuli præsentis, secundum ordinatissimam dispositionem ordini naturali, quem su-

superat, conformem reservari Episcopis ordinum collationem hanc. Si vero aliqui forsan, quod nescio, propter cupiditatem lucri, vel honoris ordinum talium collationes exerceant: hoc est omnino extra propositum nostrum. Unde nec propter hujusmodi particularia, si qua sint, debuit moveri *Uvicleff* ad sic perniciose detrahendum dignitati Episcopali, & Papali. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, errorem Uvicleff prædictum merito damnari a *Concil. Constantiensi sess.* 8. cujus damnationis verba vide *q.* 20. *art.* 3. *appen.* Vide aliquid etiam *q.* 29. *art.* 6. in textu, & eluc. Item a Concil. *Trident.* sess. 2. c. 4 *Proinde sacrosancta synodus, declarat, præter cæteros ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & positos, sicut idem Apostolus ait, a Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, eosque presbyteris superiores esse, ac Sacramentum confirmationis conferre, ministros ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.* Hæc ibi. Ecce, quod secundum concilium a Spiritu sancto positi sunt Episcopi regere Ecclesiam Dei in his officiis peragendis, in esse superiori ad presbyteros dignitate, & auctoritate: & consequenter non a cupiditate lucri temporalis, vel honoris. Item ab eod. can. 7. *Si quis dixerit: Episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum presbyteris communem: Anathema sit.* Hæc ibi. Et universaliter de cunctis ordinibus canon. 6. *Si quis dixerit: in ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, presbyteris, & ministris. Anathema sit.* Hæc ibi. Per hierarchiam vero intelligere se declaravit *cap.* 4. non omnes pari inter se potestate spirituali præditos esse. Item ab *Anacleto* Papa. *Sacerdotes a proprio ordinentur episcopo.* Hæc ille: dist. 67. reliqui. Item a Concil. *Hispalensi. Episcopus sacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest.* Hæc illud dis. 67. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum *q.* 37. & patrum, pro quanto Episcopum solum ordinis sacramentum conferre dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo, &c.

AR.

ARTICULUS II. 156

Utrum hæretici, & ab Ecclesia præcisi possint Ordines conferre.

S. Thom. 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. Et Mag. dist. ead.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod hæretici, & ab Ecclesia præcisi non possint Ordines conferre. Majus est enim conferre Ordines, quam aliquem absolvere, vel ligare: Sed hæreticus non potest absolvere, vel ligare. Ergo nec Ordines conferre.

2. Præterea. Sacerdos ab Ecclesia separatus conficere potest; quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc potest: Sed Episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione. Ergo non est necesse, quod Episcopalis potestas remaneat in eo post separationem ejus ab Ecclesia.

3. Præterea. In nulla communitate ille, qui a communitate expellitur, potest officia communitatis disponere: Sed Ordines sunt quædam officia Ecclesiæ. Ergo ille qui extra Ecclesiam ponitur, non potest Ordines conferre.

4. Præterea. Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: Sed hæreticus non continuatur passioni Christi, neque per propriam fidem, cum sit infidelis, neque per fidem Ecclesiæ, cum sit ab Ecclesia separatus. Ergo non potest sacramentum Ordinis conferre.

5. Præterea. In Ordinis collatione exigitur benedictio: Sed hæreticus non potest benedicere; quinimo benedictio sua in maledictionem vertitur, ut patet per auctoritates in littera inductas. (4. *dist.* 25.) Ergo non potest Ordines conferre.

Sed Contra est, quod aliquis Episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur, non iterum consecratur. Ergo non amisit potestatem, quam habebat, Ordines conferendi.

Præterea. Major est potestas conferendi Ordines, quam potestas Ordinum. Sed potestas Ordinum non amittitur propter hæresim, vel aliquid hujusmodi. Ergo nec potestas conferendi Ordines.

Præterea. Sicut baptizans exhibet tantum ministerium exterius, ita & conferens Ordines, Deo interius operante; Sed nulla ratione aliquis ab Eccle-

sia

fia præcisus amittit baptizandi potestatem. Ergo nec Ordines conferendi.

Respondeo dicendum, quod circa hoc ponuntur in littera (*loc. cit.*) *quatuor* opiniones. *Quidam* enim dixerunt, quod hæretici, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, habent potestatem Ordines conferendi, non autem postquam fuerint ab Ecclesia præcisi: similiter nec degradati, & alii hujusmodi: Et hæc est *prima* opinio. Sed hoc non potest esse: quia omnis potestas, quæ datur cum aliqua consecratione, nullo casu contingente tolli potest, re ipsa durante; sicut nec ipsa consecratio annullari: quia etiam altare, vel chrisma semel consecrata perpetuo consecrata manent. Unde cum Episcopalis potestas cum quadam consecratione detur, oportet quod perpetuo maneat, quantumcunque aliquis peccet, vel ab Ecclesia præcidatur.

Et ideo *alii* dixerunt, quod præcisi ab Ecclesia, qui in Ecclesia Episcopalem potestatem habuerunt, retinent potestatem alios ordinandi, & promovendi; sed promoti ab eis hoc non habent. Et hæc est *quarta* opinio. Sed hoc etiam non potest esse: quia si illi qui fuerunt in Ecclesia promoti, retinent potestatem, quam acceperunt, patet quod exequendo suam potestatem, veram consecrationem faciunt: Ideo vere tribuunt omnem potestatem, quæ cum consecratione datur: Et sic ordinati ab eis, vel promoti habent eandem potestatem, quam ipsi.

Et ideo *alii* dixerunt, quod etiam præcisi ab Ecclesia possunt Ordines conferre, & alia sacramenta; dummodo formam debitam, & intentionem servent, & quantum ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quantum ad ultimum, qui est collatio gratiæ. Et hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare: quia ex hoc ipso quod aliquis hæretico præciso ab Ecclesia in sacramentis communicat, peccat; & ita fictus accedit, & gratiam consequi non potest, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis.

Et ideo alii dicunt, quod vera sacramenta conferunt; sed cum eis gratiam non dant, non propter inefficaciam sacramentorum, sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ. Et hæc est tertia opinio, quæ vera est.

Ad primum ergo dicendum, quod effectus absolutionis non est aliud, quam remissio peccatorum, quæ per gratiam fit. Et ideo hæreticus non potest absolvere, sicut nec gratiam in sacramentis conferre: Et

iterum

iterum quia ad absolutionem requiritur jurisdictio, quam non habet ab Ecclesia præcisus.

Ad secundum dicendum, quod in promotione ipsius Episcopi datur sibi potestas, quæ perpetuo manet in eo: quamvis dici non possit character; quia per eam non ordinatur homo directe ad Deum, sed ad corpus Christi mysticum: & tamen indelebiliter manet, sicut character; quia per consecrationem datur.

Ad tertium dicendum, quod illi qui promoventur ab hæreticis, quamvis accipiant Ordinem, non tamen recipiunt executionem, ut licite possint in suis Ordinibus ministrare, ratione illa, quam Objectio tangit.

Ad quartum dicendum, quod per fidem Ecclesiæ continuantur passioni Christi: quia quamvis in ea non sint secundum se; sunt tamen in ea secundum formam Ecclesiæ, quam servant.

Ad quintum dicendum, quod hoc est referendum ad ultimum effectum sacramentorum, ut tertia opinio dicit.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a summis Pontificibus, excommunicatos, &c. posse ordines conferre, sed non executionem. Hoc autem a *Gregor. IX.* insinuatum est sic, ut recitatur de ordin. ab Episc. qui renunc. *Cum clericis, qui ab excommunicato Episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit Episcopos dispensari*. Hæc ibi. Item ab *Urbano*, ut recitatur 9. quæst. 1. *Ordinationes, quæ ab hæresiarchis nominatim excommunicatis factæ sunt, irritas esse judicamus, nisi probare valuerint se, cum ordinarentur, eos nescisse damnatos*. Hæc ibi. Nota ly *irritas*, scilicet quoad executionem. Nota ly *nisi probare valuerint*. Hoc est, si probaverint, &c. illæ ordinationes habebunt executionem. Ex quo monstrat utique Papa, quod ordinationes illæ characterem impresserunt: alioquin per probationem ignorantiæ suscipientium illas non possent validæ fieri: cum tamen fiant, ut in textu. Item ab eodem *Urbano* ibidem: *Ab excommunicatis quondam ordinatos, si quidem non simoniace, & si eorum religiosorum vita, & doctrinæ prærogativa visa fuerit promereri, pœnitentia indicta, in ipsis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas*. Hæc ibi. Item ab eodem ibid. ca. eod. ordinationes. *Qui ab Episcopis quon-*

quondam catholice ordinatis, sed in schismate a Romana Ecclesia separatis, consecrati sunt, eos cum ad Ecclesiæ unitatem redierint, servatis propriis ordinibus, misericorditer suscipi jubemus, si vita, & scientia eos commendant. Amodo vero quicumque a prædictis schismaticis, sanctæque Romanæ Ecclesiæ adversariis, se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. Hæc ibi. Ubi de executione facit semper vim, & differentiam prædictam: sed numquam de charactere, quem a talibus Episcopis ordinatos recepisse declarat. *Secundo* habes: quomodo per rationem supradicta Pontificum, pro quanto hæreticos, &c. insinuant conferre posse ordines, & intelligas, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc declaretur, & confirmetur.

QUÆSTIO XXXIX.

De impedimentis hujus Sacramenti, in sex articulos divisa.

DEinde considerandum est de impedimentis hujus Sacramenti.

Circa quod quæruntur sex.

Primo. Utrum sexus fœmineus impediat hujus sacramenti susceptionem.
Secundo. Utrum carentia usus rationis.
Tertio. Utrum servitus.
Quarto. Utrum homicidium.
Quinto. Utrum illegitima nativitas.
Sexto. Utrum defectus membrorum.

ARTICULUS I. 157

Utrum sexus fœmineus impediat Ordinis susceptionem.

S. Th. ubi sup. q. 2. art. 1. & 2.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod sexus fœmineus non impediat Ordinis susceptionem. Quia officium Prophetæ est majus, quam officium sacerdotis; quia Propheta est medius inter Deum, & sacerdotes, sicut sacerdos inter Deum, & populum: Sed Prophetæ officium aliquando mulieribus

est concessum, ut patet 4. Reg. 52. Ergo & Sacerdotii officium eis competere potest.

2. Præterea. Sicut Ordo ad quandam eminentiam pertinet, ita & Prælationis officium, & Martyrium, & Religionis status: Sed Prælatio committitur mulieribus in novo Testamento, ut patet de Abbatissis; & in veteri, ut patet de Debbora, quæ judicavit Israel, Judic. 4. Competit etiam eis Martyrium, & Religionis status. Ergo & Ordo Ecclesiæ.

3. Præterea. Ordinum potestas in anima fundatur: Sed sexus non est in anima. Ergo diversitas sexus non facit distinctionem in receptione Ordinum.

Sed Contra est, quod dicitur 1. ad Timoth. 2. *Mulierem in Ecclesia docere non permitto, nec dominari in virum.*

Præterea. In ordinandis præexigitur corona, quamvis non de necessitate sacramenti: Sed corona, vel tonsura non competit mulieribus, ut patet 1. ad Corinth. 11. Ergo nec Ordinum susceptio.

Respondeo dicendum, quod *quædam* requiruntur in recipiente sacramentum, quasi de necessitate sacramenti: quæ si desint, non potest aliquis suscipere neque sacramentum, neque rem sacramenti: *Quædam* vero requiruntur non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, propter congruitatem ad sacramentum: & sine talibus aliquis suscipit sacramentum, sed non rem sacramenti. Dicendum ergo, quod sexus virilis requiritur ad susceptionem Ordinum, non solum *secundo* modo, sed etiam *primo*. *Unde etsi mulieri exhibeantur omnia, quæ in Ordinibus fiunt; Ordinem tamen non suscipit:* quia cum sacramentum sit signum in eis, quæ in sacramento aguntur, requiritur non solum res, sed significatio rei; sicut dictum est (*qu* 32. *art.* 2.) in Extrema unctione requiri, quod sit infirmus, ut significetur curatione indigens. Cum igitur in sexu fœmineo non possit significari aliqua eminentia gradus, quia mulier statum subjectionis habet, ideo non potest Ordinis sacramentum suscipere. Quidam autem dixerunt, quod sexus virilis est de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti: quia etiam in Decretis (*c. Mulieres*, *dist.* 32. *& c. Diaconissam* 27. *q.* 1.) fit mentio de Diaconissa, & Presbytera. Sed Diaconissa ibi dicitur, quæ in aliquo actu Diaconi participat, scilicet quæ legit Homilias in Ecclesia: Presbytera autem dicitur vidua; quia Presbyter idem est quod senior.

Ad primum ergo dicendum, quod Prophetia non est sacramentum, sed Dei donum. Unde ibi non exigitur significatio, sed solum res. Et quia secundum rem in his quæ sunt animæ, mulier non differt a viro, cum quandoque mulier inveniatur melior quantum ad animam multis viris, ideo donum Prophetiæ, & alia hujusmodi potest recipere, sed non Ordinis sacramentum.

Et per hoc patet solutio ad Secundum, & Tertium. De Abbatissis tamen dicitur, quod non habent prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione, propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Debbora autem in temporalibus præfuit, non in sacerdotalibus; sicut & nunc possunt mulieres temporaliter dominari.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem interimas hæresim *Cataphrygarum* dicentium; ordinibus sacris mulierem posse initiari. Hi Cataphrygæ etiam *Pepuziani*, seu *Pepuzitæ* dicuntur (teste *August. de hæresib. c.* 27.) Et quia iidem comminiscuntur, Christum specie fœminæ fuisse revelatum, tantam mulieribus tribuunt dignitatem, auctoritatem, & principatum, ut inter cæteros errores mulieres ipsæ sacerdotio quoque apud eos honorentur. Nota de hac, aliisque similibus apud illos revelationibus id, quod ait Apostolus, quod Angelus Satanæ transfigurat se in Angelum lucis: & maxime, cum tales revelationes mendacium exprimant, videl. quod Christus in specie fœminæ appareat. Cæterum error unus (ut solet, nisi cito provideatur) alterum parturit, quod sc. mulier ordinis capax existat, & quod ad sacerdotium juste promoveri possit. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas, hæresim prædictam, & a fortiori, & directe, damnatam esse ab *Innoc. III.* sic. „ Nova quædam nostris sunt „ auribus intimata, quod Abbatissæ moniales pro- „ prias benedicunt, ipsarum quoque confessiones in „ criminibus audiunt, & legentes Euangelium præ- „ sumunt publice prædicare. Cum igitur id absonum „ sit, pariter & absurdum: mandamus, quatenus, „ ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. „ Quod, licet beatissima virgo Maria dignior, & „ excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen „ illi, sed istis, dominus claves regni cœlorum com- „ misit. *Hæc ille, de pœnit. & remiss. Item a Papa* „ Sotero *scribente omnibus Italiæ Episcopis*. Sacra-

,, tas Deo fœminas, vel monachas, sacra vasa, vel ,, sacratas pallas, penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad Apostolicam sedem. Quæ omni reprehensione plena ,, esse, & vituperatione, nulli recte sapientum dubium est. Quapropter hujus sanctæ sedis auctoritate, hæc omnia vobis resecare funditus, quam ,, citius poteritis, censemus. Et, ne pestis hæc latius divulgetur, per omnes provincias abstergi citissime mandamus. ,, Hæc ibi; & recitantur dist. 23. Ubi nota, quod, juxta prædictum Papam judicio omnium sapientum, omni reprehensione, & vituperio plena est hæresis recitata *Populitarum*, & tanto magis, quanto pejus est, ordinem sacrum attribuere fœminis, quam eas vasa Deo dicata contingere, vel incensum deferre. Insipientiæ igitur maximæ taxavit illos hæresis hujus patronos ipse *Soter*. Item a Concil. *Carhaginensi*, ut recitatur di. ead. *Mulier, quamvis docta, & sancta, viros in conventu docere non præsumat*. Hæc ibi; Ecce, quod etiam prohibetur mulieribus docere in ecclesia id, quod officium est sacerdotale, secundum *Leonem* Papam, ut recitatur 16. q. 1. *Adjicimus*, &c. *Hoc specialiter statuentes, ut præter domini sacerdotes nullus audeat prædicare: sive monachus, sive laicus ille sit, qui cujuscumque scientiæ nomine glorietur*. Hæc ibi. Item a, &c. ut *q.* 19. *art.* 3. & *q.* 20. *art.* 1. & *q.* 17. *art.* 3. *appen.* Vide contra hanc pestem & *q.* 8. *art.* 1. 2. 4. & *q.* 31. *art.* 1. *appen.* & *q.* 37. *art.* 3. & bene applica. Item a Concilio *Laodiceno*, canon. 44. quod *non oporteat mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ virorum officiis deputata sunt*. Hæc ibi. Maxime autem virorum officiis deputatum est esse constitutum in ordine; ut patet *Luc.* 22. Ibi enim dicitur, quod Christus dixit discipulis suis ly *hoc facite in meam commemorationem*. Per quæ verba instituit eos sacerdotes, ut inquit *Concilium Triden. sess.* 22. *c.* 1. & *can.* 2. Patet autem, quod ad nullas mulieres talia dixit: ex consequenti, quod sacerdotium illis attribuere est contra Euangelium. A nullo namque institutum est sacramentum ordinis, nisi a Christo: & Christus (ut dictum est) solis viris hoc injunxit. Unde per Concilium *Triden.* veritas hæc maxime declaratur, quando sess. 23. cap. 1. ait. ,, In ecclesia catholica fateri oportet, novum ,, esse visibile, & externum sacerdotium, in quod ,, vetus translatum est. Hoc autem ab eodem domino salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorumque successoribus in sacerdotio po-

,, te-

„ testatem traditam consecrandi, offerendi, & mi-
„ nistrandi corpus, & sanguinem ejus, necnon &
„ peccata dimittendi, & retinendi, sacræ literæ o-
„ stendunt, & catholicæ ecclesiæ traditio semper do-
„ cuit. „ Hæc ibi. Ecce, quod loquens de hujusmodi potestate concilium, & quidem sufficienter, numquam (immo nec in toto tractatu de ordine, ut videre est) facit vel minimam mentionem de aliqua muliere; quod tamen fecisset, si & illi potestas talis a Christo fuisset collata. Item a 33. quæst. 5. „ Mulierem constat subjectam dominio viri, &
„ nullam auctoritatem habere: nec docere potest,
„ nec testis esse, nec fidem dare, nec judicare. *Hæc*
„ *ibi*. *Item a Concilio* Nannethensi. Sed & hoc,
„ secundum auctoritatem canonum, modis omnibus
„ prohibendum, ut nulla fœmina ad altare præsu-
„ mat accedere, aut presbytero ministrare, aut in-
„ fra cancellos stare, aut sedere. *Hæc ibi*. *Item a*
„ 1. *Cor*. 14. Mulieres in ecclesia taceant. Non e-
„ nim permittitur eis loqui. Turpe est enim mu-
„ lieri loqui in ecclesia. „ Cum igitur ea, quæ sunt sacerdotum, scilicet consecrare eucharistiam, absolvere a peccatis, prædicare in ecclesiis, prohibeantur mulieribus, immo etiam & aliquod plus, ut visum est, patentissime constat, quod vanitate plenum est, ac impietate, sacerdotium eis, vel aliquem ordinem ad sacerdotium relatum attribuere. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta patrum, ac scripturarum, pro quanto ordinem ecclesiasticum dicunt mulieribus non convenire, & intelligas, & probes, & declares. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina præsens, &c.

ARTICULUS II. 158

Utrum pueri, & carentes usu rationis Ordines possint suscipere.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod pueri, & qui carent usu rationis, non possint Ordines suscipere. Quia, ut in littera dicitur, (4. *d*. 25.) sacri Canones in suscipientibus Ordines certum, & determinatum tempus statuerunt ætatis: Sed hoc non esset, si pueris recipere possent Ordinis sacramentum: Ergo &c.

2. Præterea. Ordinis sacramentum est dignius, quam matrimonium: Sed pueri, & alii carentes usu rationis non possunt contrahere matrimonium. Ergo nec Ordines suscipere.

3. Præterea. Ejus est potentia, cujus est actus, secundum Philosophum in lib. de somno, & vigil. (*c. 1. a princ. to. 2.*) Sed actus Ordinis requirit usum rationis. Ergo & Ordinum potestas.

Sed Contra. Ille, qui est ante annos discretionis, promotus ad Ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis conceditur ministrare, ut patet extra, de Cle. per saltum prom. Hoc autem non esset, si Ordinem non suscepisset. Ergo puer potest Ordines suscipere.

Præterea. Alia sacramenta, in quibus character imprimitur, possunt pueri suscipere, videlicet Baptismum, & Confirmationem. Ergo pari ratione & Ordines.

Respondeo dicendum, quod per pueritiam, & alios defectus, quibus tollitur usus rationis, præstatur impedimentum actui. *Et ideo omnia illa sacramenta, quæ actum requirunt suscipientis sacramentum, talibus non competunt*; sicut pœnitentia, matrimonium, & hujusmodi. Sed quia potestates infusæ sunt priores actibus, sicut & naturales, quamvis acquisitæ sint posteriores, remoto autem posteriori, non tollitur prius, *ideo omnia sacramenta, in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis divinitus datur, possunt pueri suscipere, & alii qui usu rationis carent*: hac tamen distinctione habita, quod in minoribus Ordinibus requiritur discretionis tempus de honestate, propter dignitatem sacramenti, sed non de necessitate præcepti, neque de necessitate sacramenti. *Unde aliqui, si necessitas adsit, & spes profectus, ad minores Ordines possunt ante annos discretionis promoveri sine peccato, & suscipiunt Ordinem*, quia quamvis tunc non sint idonei ad officia, quæ eis committuntur; tamen per assuefactionem idonei reddentur. *Sed ad majores Ordines requiritur usus rationis & de honestate, & de necessitate præcepti*, & propter votum continentiæ, quod habent annexum, & quia etiam eis sacramenta tractanda committuntur. Sed ad Episcopatum, ubi etiam in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur actus suscipientis curam animarum pastoralem. *Et ideo est etiam de necessitate consecrationis Episcopalis, quod usum rationis habeat*. Quidam autem dicunt, quod ad omnes Ordines requiritur usus rationis de necessitate sacramenti. sed eorum dictum ratione, vel auctoritate non confirmatur.

Ad primum ergo dicendum, quod non omne quod est de necessitate præcepti, est de necessitate sacramen-

menti, ut dictum est. (*in corp. art.*)

Ad secundum dicendum, quod Matrimonium causat consensus, qui sine usu rationis esse non potest: Sed in receptione Ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientium. quod patet ex hoc, quod nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum consecratione. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod ejusdem est actus, & potentia: Sed tamen aliquando potentia præcedit, sicut liberum arbitrium usum suum. Et sic est in proposito.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum a summis Pontificibus, quod annus discretionis non est de necessitate sacramenti ordinis. Insinuatum autem est hoc ab *Innocent. III.* ad Episcopum *Bononiensem* sic. *Presbyter P. diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotii ordinem promoveri* &c. *Credebat assertioni eorum, eo, quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, infra annos discretionis fuerat constitutus,* &c. *Mandamus: quatenus post condignam pœnitentiam ipsum in diaconum ordinare procures, & sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis.* Hæc ille, de clericis per saltum promot. tuæ literæ continebant, vide *quæst.* 35. *art.* 5. *appen.* Ecce, quod *Innocentius* ordinem receptum ante annos discretionis, dum non facit reiterare, manifestat per hoc, quod annus discretionis non est de necessitate sacramenti ordinis. Item ab *Innocentio*, ut recitatur de baptis. & ejus eff. Majores; ubi in fine dicitur sic: *Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenerit obsistentem.* Hæc ibi. Ex quibus, cum pueri, & alii carentes usu rationis obicem talem habere non possint, sequitur, quod *Innocentii* mens in illis verbis fuerit virtualiter, quod, si ordines dentur carentibus usu rationis, imprimant characterem. Virtualiter dixit: quia ad literam de aliis similibus (puta baptismo) loquitur. Item ab *Alexand. III.* & ab aliis in *de ætate, & qual. & ord. præficien.* Per hoc enim, quod reprehendunt illos, qui dabant ecclesias pueris regendas, nulla facta reprehensione de hoc, quod ad clericatum promoti sint, insinuare videntur, quod ordines, præsertim minores, pueris dari possunt. Vide ibi *c. Indecorum est*. Et alia ad hoc facientia. Item a Conciliis, quandocumque tra-

ctant de ætate ordinandorum. Ex hoc enim, quod non præfigunt terminum ætatis ad minores ordines promovendis, videntur insinuare idem. *Secundo* vides; quomodo ex iis vicissim, &c.

ARTICULUS III. 159

Utrum servitus impediat aliquem a susceptione Ordinis.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod servitus non impediat aliquem a susceptione Ordinis. Subjectio enim corporalis non repugnat prælationi spirituali: Sed in servo est subjectio corporalis: Ergo non impeditur, quin possit suscipere prælationem spiritualem, quæ in Ordine datur.

2. Præterea. Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionem alicujus sacramenti: Sed servitus est hujusmodi. unde Apostolus consulit, quod si aliquis possit, magis utatur servitute, 1. Corinth. 7. Ergo non debet impedire a promotione Ordinis.

3. Præterea. Magis est turpe, Clericum in servum vendi, quam servum in Clericum promoveri; Sed licite Clericus in servum vendi potest; quia Episcopus Nolanus, scilicet Paulinus, seipsum in servum vendidit, ut in Dialog. (*Gregor. l.* 3. *c.* 1.) legitur. Ergo multo fortius potest servus in Clericum promoveri.

Sed Contra. Videtur, quod impediat quantum ad necessitatem sacramenti. Quia mulier non potest suscipere sacramentum ratione subjectionis: Sed major subjectio est in servo; quia mulier non datur viro in ancillam; propter quod non est de pedibus sumpta. Ergo & servus hoc sacramentum non potest suscipere.

Præterea. Aliquis ex quo suscipit Ordinem, tenetur in Ordine ministrare: Sed non potest simul ministrare domino suo carnali, & in spirituali ministerio. Ergo videtur, quod non possit Ordinem suscipere; quia dominus debet servari indemnis.

Respondeo dicendum, quod in susceptione Ordinis mancipatur homo divinis officiis. Et quia nullus potest alteri dare, quod suum non est, *ideo servus, qui non habet potestatem sui, non potest ad Ordines promoveri. Si tamen promovetur, Ordinem suscipit*: quia libertas non est de sacramenti necessitate, licet sit de necessitate præcepti; cum non impediat potestatem; sed actum tantum. Et similis ratio

tio est de omnibus, qui sunt aliis obligati; ut ratiociniis detenti, & hujusmodi personæ.

Ad primum ergo dicendum, quod in susceptione spiritualis potestatis est aliqua obligatio ad aliqua etiam corporaliter agenda; & ideo per corporalem subjectionem impeditur.

Ad secundum dicendum, quod ex multis aliis, quæ non præstant impedimentum executioni Ordinum, potest aliquis occasionem humilitatis accipere. Et ideo ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quod Beatus Paulinus ex abundantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit; quod rei eventus probavit; quia per ejus servitutem multi de grege suo sunt a servitute liberati. Et ideo non est ad consequentiam trahendum; quia *ubi spiritus Domini, ibi libertas*, 2. Cor. 3.

Ad quartum dicendum, quod signa sacramentalia ex naturali similitudine repræsentant. Mulier autem ex natura habet subjectionem, sed non servus. Et ideo non est simile.

Ad quintum dicendum, quod si est promotus, sciente domino suo, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus: si autem eo nesciente, tunc Episcopus, & ille qui præsentavit, tenentur domino in duplum, quam sit pretium servi, si sciverunt ipsum esse servum: alias si servus habeat peculium, debet seipsum redimere; alioquin redigeretur in servitutem domini sui, non obstante quod Ordinem suum exequi non potest.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum a *Stephano* I. Papa quod servi non debent ordinari, ut refertur supra *q.* 36. *ar.* 1. *app.* Item a can. Apostolorum 81. „ Servos in „ clerum provehi sine voluntate dominorum non „ permittimus, ad eorum, qui possident, molestiam. „ Horum enim eversionem talia efficiunt. Si quando „ autem etiam dignus servus visus sit, qui ad gradum „ eligatur (qualis noster quoque Onesimus visus est) „ & domini concesserint, ac liberaverint, & ædibus „ emiserint, fiat. *Hæc ibi secundum* unam *translationem*. *Secundum vero* aliam, *nonnihil addendo*, „ *sic*. Servi, si in clerum promoveantur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando vero servus quoque gradus „ ordinatione dignus videtur (qualis & noster Onesimus apparuit) & domini consenserint, ma-

„ nuque emiserint, & domo sua ablegaverint, efficiatur. *Hæc ibi*. *Item a* Gelasio I. *Papa in epist. ad universos Episcop. per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam constitutos scribente c. 16.* Generalis „ quærelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum „ causantur universi, passim servos, & originarios „ dominorum jura fugientes, vel ad monasteria sese „ conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum admitti: quæ modis omnibus est amovenda pernicies, „ ne per Christiani nominis institutum, aut aliena „ pervadi, aut publica videatur disciplina subverti, „ præcipue cum nec ipsam ministerii clericalis hac „ obligatione suscari conveniat dignitatem, *&c.* „ Quibus solicita interdictione prohibitis: quisquis „ Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum, „ qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas deinceps vel ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, „ nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturæ „ testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas: periculum se honoris proprii non „ ambigant, communionisque subituros, si super hac „ re cujusque verax illos querela pulsaverit. Magnis „ quippe studiis, secundum B. Apost. præcavendum „ est, ne fides, & disciplina Domini blasphemetur. „ Hæc ibi: & recitantur d. 54. Ecce, quod adeo inardescit *Gelas.* contra hoc absurdum de servis ordinandis: quod non solum Episc. eorum ordinatores: sed etiam coadjutores, sive ad hoc consulentes, puta pesbyteros, atque diaconos, privare, & gradu, & communione minatur. Item a Conc. *Tol.*4. „ Quicumque „ libertatem a dominis suis ita recipiunt, ut sibi in „ eis nullum obsequium patronus retentet, si isti sine crimine sunt, ad clericatus ordinem liberi suscipiantur, quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi „ sunt, pro eo, quod adhuc patroni servituti tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad clericatus ordinem promovendi: ne, quando voluerint eorum „ domini, fiant ex clericis servi. „ Hæc illud: & recitantur dist. 54. Nota ly *directa manumissione*: ut hinc discas, quinam servi manumissi ordinari possint. Non enim possunt omnes secundum Concil. hoc. Item ab eod. *d.* 54. *capitulis* multis: quæ per te videre potes. Item ab *Alex. III.* ad Archiep. Turonens. scribente. *Consuluit*, &c. „ Respondemus, „ quod neq; spurios, neq; servos, ordinare debes. Et, „ si memores, in consecratione tibi dictum fuit: vide, „ ne quemlibet servilis conditionis ad ordines pro-

„ mo-

„ movere præsumas. *Hæc ibi: & recitantur de ser. non ordin. & eorum manumiss. Item a Conc. Tolet.* De famulis Ecclesiæ constituere presbyteros, „ & diaconos per parochias liceat: ita tamen, ut „ antea manumissi statum recipiant libertatis. „ Hæc illud ibid. Ecce, quod etiam de servis Ecclesiæ intelligitur denegata promotio ad ordines nisi cum conditione, ut ibi. Item a *Greg. IX.* ad Archiep. Neapolit. „ Dilectus filius G. diaconus proposuit, „ quod I. miles, ea occasione, quod patrem ipsius „ hominem servum esse proponit (licet mater sua, „ cujus debet imitari conditionem, libera esse noscatur) ne promoveatur in presbyterum, impedire præsumit. Quocirca mandamus: quatenus, „ si tibi constiterit de præmissis, eundem militem „ ab hujusmodi impedimento cessare compescas. „ Hæc ille: & recitantur ibidem. Ubi nota, quod filius patris servi tantum, & matris liberæ, non judicantur servus respectu ordinum suscipiendorum. Vide ibidem per multa capitula de materia hac. *Secundo* habes; quomodo prædicta Patrum, pro quanto servos non posse ad clericatum promoveri insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 160

Utrum propter homicidium debeat aliquis ab Ordinibus prohiberi.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod propter homicidium non debeat aliquis prohiberi a sacris Ordinibus. Quia Ordines nostri sumpserunt initium a Levitarum officio, ut in præcedenti distinctione dictum est: (4. *dist.* 24. *qu.* 3. *ar.* 1. *qu.* 1. *ad* 1.) Sed Levitæ consecraverunt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum, ut patet Exodi 32. Ergo & in novo Testamento non debent aliqui ab susceptione Ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

2. Præterea. Propter actum virtutis nullus debet impediri ab aliquo sacramento: Sed aliquando sanguis effunditur per justitiam, sicut a judice; & peccaret habens officium, si non effunderet. Ergo non impeditur propter hoc a sacramenti susceptione.

3. Præterea. Pœna non debetur nisi culpæ: Sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut se defendendo, vel etiam casualiter. Ergo non debet incurrere irregularitatis pœnam.

Sed Contra hoc sunt plura Canonum statuta, (*c. Miror. & c. Clericorum & c. de his Cler. dist. 50. & c. Continebatur de homic. volunt.*) & Ecclesiæ consuetudo.

Respondeo dicendum, quod omnes Ordines referuntur ad Eucharistiæ sacramentum, quod est sacramentum pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi. Et quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicidæ magis conformantur occidentibus Christum, quam ipsi Christo occiso, cui omnes ministri prædicti sacramenti debent conformari, *ideo de necessitate præcepti est, quod non sit homicida, qui ad Ordines promovetur, quamvis non sit de necessitate sacramenti.*

Ad primum ergo dicendum, quod vetus lex inferebat pœnam sanguinis, non autem nova lex. Et ideo non est simile de ministris veteris, & novæ legis, quæ est *jugum suave*, & *onus leve*. Matth. 11.

Ad secundum dicendum, quod irregularitas non incurritur propter peccatum tantum, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad sacramentum Eucharistiæ ministrandum. Et ideo judex, & omnes qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregulares, propter hoc quod effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

Ad tertium dicendum, quod nullus facit, nisi illud cujus est causa, quod est voluntarium in homine. Et ideo ille qui ignorans hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida; nec irregularitatem incurrit, nisi operam dederit illicitæ rei, vel nisi omiserit debitam diligentiam; quia jam quodammodo efficitur voluntarium: Non autem hoc est propter hoc quod culpa careat; quia etiam sine culpa incurritur irregularitas. Et ideo etiam ille qui se defendendo in aliquo casu non peccat homicidium committens, nihilominus irregularis est.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*; quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a scripturis, & summis Pontificibus, quod homicidium ab ordine impedit, & effusio sanguinis. Insinuatum autem est hoc ab Exod. 21. *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum: ut moriatur*. Hæc ibi. Unde argue, a fortiori, pro clericatu novi testamenti: quoniam in moralibus sic licet inferre a veteri ad novum. Item

ab

ab *Alexandro III.* ad Episcopum Exoniensem, sic. *Presbyterum, qui puerum intuitu disciplinæ percussit in capite, cum post paucos dies expirasset, tam ab omni altaris ministerio debes perpetuo removere, quam ab officio sacerdotali deponere; si ex ipsa percussione interierit, vel aliam infirmitatem incurrerit, de qua noscitur expirasse.* Hæc ille de homicid. volunt. vel causa. Ecce, quod homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ: si non adhibuit diligentiam, quam debuit. Item ab *Innocentio III.* ad Episcopum Lugdunensem. ,, Dilectus ,, filius A. capellanus proposuit; quod, cum quadam corporis molestia gravaretur, ut, comedendi ,, appetitum aliquantulum excitaret, equum ascendit, qui cum bene non pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciviret, ipse, ut ,, ejus refrænaret impetum, fræno vim intulit, equumque calcaribus stimulavit: cumque, fracto ,, fræno, equus proprio arbitrio relictus curreret, ,, festinanter quædam mulier veniens ex obliquo infantulum bajulans obviavit, in quam equus irruens (procul abjecto sessore) puerum prædictum ,, oppressit. Mandamus, quatenus, si est ita, cum ,, idem capellanus, nec voluntate, nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illicitæ rei; ,, non impedias, quo minus divina possit officia celebrare. ,, Hæc ille ibidem: Ecce, quod dans operam rei licitæ, nec existens in culpa; non fit irregularis, si homicidium sequatur. Quod clarius ab eodem habes ibidem cap. *Ex literis tuæ fraternitatis accepimus, quod quidam monachus,* &c. Ubi de quodam in campanili existente pro campana deponenda, & casu ligni fortuito interficiente puerum, dicitur: quod, si ipse rem necessariam agebat, & utilem, & in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum movit; poterit ad altiores ordines promoveri. Vide ibidem per multa capitula de materia hac: & quod etiam homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ, ut dicitur in hoc responso ad *tertium*. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta scripturarum, & Patrum, pro quanto homicidium impedire a clericatu insinuant, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim, &c.

AR-

ARTICULUS V. 161

Utrum illegitime nati debeant ab Ordinibus suscipiendis impediri.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod illegitime nati non debeant ab Ordinibus suscipiendis impediri. Quia *filius non debet portare iniquitatem patris*: (*Ezech.* 18.) Portaret autem, si propter hoc impediretur ab Ordinibus suscipiendis. Ergo &c.

2. Præterea. Magis impeditur aliquis propter defectum proprium, quam alienum. Sed a susceptione Ordinum propter illicitum concubitum suum non semper aliquis impeditur. Ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

Sed Contra est, quod dicitur Deut. 23. *Non ingredietur Manzer, hoc est de scorto natus, in Ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem*. Ergo multo minus debet promoveri ad Ordines.

Respondeo dicendum, quod ordinati in quadam dignitate præ aliis constituuntur. *Et ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam, non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti*; ut scilicet sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes. Et quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, *ideo etiam ex illegitimo toro nati a susceptione Ordinum repelluntur, nisi cum eis dispensetur:* Et tanto est difficilior eorum dispensatio, quanto eorum origo est turpior.

Ad primum ergo dicendum, quod irregularitas non est pœna iniquitati debita. Et ideo patet, quod illegitime nati non portant iniquitatem patris, ex hoc quod irregulares sunt.

Ad secundum dicendum, quod ea quæ per actum proprium committuntur, possunt per pœnitentiam, & actum contrarium aboleri; non autem ea quæ ex natura sunt. Et ideo non est simile de vitioso actu, & de vitiosa origine.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem, ostendas, merito insinuatum a *Stephano* Papa I. quod illegitime nati a clericatu prohibentur, ut habes supra *quæst.* 36. *artic.* 1. *append.* Item a, &c. *quæst.* 37. *art.* 2. *append.* Item a Concilio *Pictaviensi* sic: „ Ut filii presbyterorum, & cæteri ex fornica-

„ tio-

„ tione nati ad sacros ordines non promoveantur ,
„ nisi aut monachi fiant , vel in congregatione ca-
„ nonica regulariter viventes , prælationem vero
„ nullatenus habeant . *Hæc illud* , *de filiis presbyt.*
„ *ordin. vel non*. *Item a* Gregorio IX. *ad Archiep.*
„ *Turonen.* Nimis in tua provincia Ecclesiæ defor-
„ matur honestas , ex eo , quod filii sacerdotum ,
„ & alii non legitime nati promoventur ad digni-
„ tates, & personatus , & alia beneficia curam ani-
„ marum habentia . „ Hæc ille ibid. Ecce , quod contra honestatem est, illegitime natos admittere ad clericatum, ut habet conclusio; ex quo nimis deformatur illa honestas, si ad dignitates in Ecclesia assumantur. Item , quod possint admitti cum dispensatione , insinuatum esse merito ab *Alexandro II.* potes ostendere per D. Thomam , & consequenter illegitimos ordinari non posse , non esse de necessitate sacramenti . Dicit ergo *Alexander* sic , ut recitatur dist. 56. „ Apostolica auctoritate præcipimus
„ vobis , ut , si eum , qui ab Ecclesia electus est , al-
„ tero digniorem esse , canonicamque ejus electionem
„ probaveritis , fulti nostra auctoritate consecretis .
„ Nam pro eo , quod filius sacerdotis dicitur : si
„ ceteræ virtutes in eum conveniant , non rejici-
„ mus , sed suffragantibus meritis conveniendo re-
„ cipimus . „ Hæc ille . Hoc idem scribit *Urbanus* Papa *Bartholomæo* Turonensi Archiepisc. ibidem *cap. Cænomanensem*. Vide tu ibi, & in ead. *dist.* per capitula multa. Item de pœnitentibus publicis a Concil. *Aurelianensi*. *Ut pœnitentes ad sacerdotium non ascendant*. Hæc illud ; ut recitatur de bigam. non ordin. cap. 1. Item quoad dispensationem illegitimorum , inquit , „ Bonifacius VIII. Is , qui defectum
„ patitur natalium , ex dispensatione potest licite
„ (si ei aliud canonicum non obstat) ad ordines
„ promoveri minores , & obtinere beneficium , cui
„ cura non imminet animarum , dummodo sit tale ,
„ super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari .
„ Ad ordines autem majores, vel beneficia , super
„ quibus nequit Episcopus dispensare , sine dispensa-
„ tione Sedis Apostolicæ promoveri non potest . „ Hæc ille, de fil. presb. in 6. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto illegitimos , & publice pœnitentes ad ordinem promovendos non esse insinuant, & intelligas, & probes, & tuearis . *Tertio* vides : quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur , & consolidetur .

AR-

ARTICULUS VI. 162

Utrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod propter defectum membrorum non debeat aliquis impediri. Quia afflictio non debet addi afflicto. Ergo non debet privari Ordinis gradu propter pœnam corporalis defectus.

2. Præterea. Plus exigitur ad actum Ordinis integritas discretionis, quam integritas corporis: Sed aliqui possunt promoveri ante annos discretionis. Ergo & cum corporis defectu.

Sed Contra. Tales prohibebantur a ministerio veteris legis, *Levit.* 21. Ergo multo fortius debent in nova lege prohiberi. De bigamia vero dicetur in tractatu de matrimonio. (*qu.* 66.)

Respondeo dicendum, quod, sicut ex dictis patet, (*art. præc.*) aliquis efficitur ineptus ad susceptionem Ordinum, vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ. *Et ideo patientes defectum in membris impediuntur a susceptione Ordinis, si sit talis defectus, qui maculam notabilem inferat, per quem obscuretur personæ claritas, (ut abscissio nasi) vel periculum in executione facere possit, alias non impediuntur.* Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti.

Et per hoc patet solutio ad Objecta.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse dictum ab *Innocentio III.* ad Episcopum Militen. „ Exposuisti nobis, quod prædecessor tuus N. in Abbatem promovit nesciens, „ quod ipse esset manu altera mutilatus, *&c.* Respondemus, quod, cum pro tam enormi defectu „ ad sacros non possit ordines promoveri; & in promotione sua id tacuerit fraudulenter, ab Abbatiæ officio est non immerito amovendus. *Hæc illa, de corp. vitiat. non ordin. Item ab* Honorio „ *III. ad Episcop Engolismen.* Thomas monachus „ proposuit: quod, cum in annis puerilibus esset „ constitutus, quædam barra ferrea super dexteræ „ suæ policem fortuito casu cadens, ungulam avulsit „ ab eo: quocirca mandamus, quatenus, si ad fran-

„ gen-

„ gendum Eucharistiam sit in police ipso potens, & „ aliud canonicum non obsistat, propter deformitatem hujusmodi non dimittas, quin eum ad ordinem sacerdotis promoveas. *Hæc ille ibid. Vide etiam eod. tit. per tot. Item ab* Innocentio *ad* Felicem *Macerianum Episcopum*. Qui partem cujuslibet digiti sibiipsi volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquid contigerit, dum operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percutit, hos canones præcipiunt, & clericos fieri, &, si in clero reperti fuerint, non abjici. *Hæc ille, dist.* 55. *Item a Concil.* Martini *Papæ*: Si quis pro ægritudine naturalia a medicis secta habuerit, similiter & qui a Barbaris, aut qui a Dominis suis castrati fuerint, & moribus digni inveniuntur, hos canon admittit ad clerum promoveri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis, & abstinentiæ, sed per abscissionem a Deo plasmati corporis existimat posse a se carnales concupiscentias amputari: & ideo se castraverit, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si jam fuerit ante promotus ad clerum, prohibitus a suo ministerio deponatur. *Hæc illud dist.* 55. *Item ab* Hilario *Papa*. Pœnitentes, vel inscii literarum, aut aliqua damna membrorum perpessi, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvet. „ Hæc ille, dist. 55. Faciunt hæc etiam pro *qu.* 36. *art.* 2. & *quæst.* hujus *art.* 5. Vide *dist.* 55. per tot. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto patientes defectum membrorum a clericatu prohibent, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo ex iis Angelica doctrina præsens & declaretur, & consolidetur.

QUÆSTIO XL.

De his quæ sunt annexa sacramento Ordinis, in septem articulos divisa.

Deinde considerandum est de his quæ sunt annexa sacramento Ordinis.

Et circa hoc quæruntur septem.

Primo. Utrum ordinati debeant habere coronæ rasuram, & tonsuram.

Se-

Secundo. Utrum corona sit Ordo.

Tertio. Utrum per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis.

Quarto. Utrum supra sacerdotalem Ordinem debeat esse aliqua potestas Episcopalis.

Quinto. Utrum Episcopatus sit Ordo.

Sexto. Utrum supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior in Ecclesia.

Septimo. Utrum vestes ministrorum convenienter sint in Ecclesia institutæ.

ARTICULUS I. 163

Utrum ordinati debeant Tonsuram deferre.

S. Th. 4. d. 24. qu. 3. art. 1. 2. & 3.

AD Primum sic proceditur. Videtur, quod ordinati non debeant coronæ rasuram habere. Quia Dominus comminatur captivitatem, & dispersionem his qui sic attondentur; ut patet Deuteron. 32. *De captivitate nudati inimicorum capitis.* Et Hierem. 49. *Dispergam in omnem ventum eos, qui attonsi sunt in comam:* Sed ministris Christi non debetur captivitas, sed libertas. Ergo coronæ rasura, & tonsura eis non competit.

2. Præterea. Veritas debet respondere figuræ: Sed figura coronæ præcessit in veteri lege in tonsura Nazaræorum, sicut in littera (4. *d.* 24.) dicitur. Ergo cum Nazaræi non essent ordinati ad ministerium divinum, videtur quod ministris Ecclesiæ non debeatur tonsura, vel rasura coronæ; Et hoc etiam videtur per hoc, quod Conversi, qui non sunt ministri Ecclesiæ, tondentur in Religionibus.

3. Præterea. Per capillos superflua significantur: quia capilli ex superfluis generantur: Sed ministri altaris omnem superfluitatem a se debent expellere. Ergo totaliter debent caput radere, & non in modum coronæ.

Sed Contra est, quia secundum Gregor. (*implic. sup. illud* 4. *Psal. pœnitent. Et Reges ut serviant.*) *servire Deo regnare est:* Sed corona est signum regni. Ergo illis, qui ad divinum ministerium applicantur, corona competit.

Præterea. *Capilli in velamen dati sunt*, ut patet 1. Cor. 11. Sed ministri altaris debent habere mentem revelatam. Ergo competit eis rasura coronæ.

Respondeo dicendum, *quod eis, qui ad divina ministeria applicantur, competit rasura, & tonsura in mo-*

modum coronæ, ratione figuræ : quia corona est signum regni, & perfectionis, cum sit circularis ; Illi autem qui divinis ministeriis applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem ; & perfecti in virtute esse debent : Competit etiam eis ratione subtractionis capillorum, & ex parte superiori per rasuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus a contemplatione divinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obvolvantur.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

Ad secundum dicendum, quod ea quæ fiebant in veteri Testamento, imperfecte repræsentant ea, quę sunt in novo. Et ideo ea quæ pertinent ad ministros novi Testamenti, non solum significabantur per officia Levitarum, sed etiam per omnes illos, qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazarȩi autem profitebantur perfectionem quandam in depositione comæ, significantes temporalium contemptum : quamvis non in modum coronæ deponerent, sed omnino totum ; quia nondum erat tempus regalis, & perfecti sacerdotii. Et similiter etiam Conversi tondentur propter renuntiationem temporalium, sed non raduntur ; quia non occupantur divinis ministeriis, in quibus divina oporteat eos mente contemplari.

Ad tertium dicendum, quod non solum debet significari temporalium abjectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ. Et ideo non debet totaliter coma tolli ; & etiam ne indecens videatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum esse a Concilio *Agatensi*, quod clerici tonsuram ferre debent. Hoc autem insinuatum est cap. 20. *Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiam si noluerint, inviti detondeantur*. Hæc illud : & recitantur distin. 23. Item a *Greg. IX. Si quis ex clericis comam relaxaverit : anathema sit*. Hæc ille, dist. 23. Item ab *Innocentio III.* in Concilio generali. *Clerici officia*, &c. *Coronam, & tonsuram habeant congruentem*. Hæc ille : de vita, & honest. cler. Item ab *Aniceto* Papa, & martyre in Epist. ad Episcopos Galliæ, c. 4. ubi de tonsura, & rasura in modum coronæ, inquit : *Prohibete, fratres, per universas regionum vestrarum ecclesias, ut clerici, qui laicis,*

&

& simplicibus virtutis, honestatis, pudicitiæ, & gravitatis exemplar esse debent, ac seipsos, tanquam signum purioris vitæ, rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, juxta Apostolum, comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant: quia, sicut discreti debent esse in conversatione, ita & in tonsura, & omni habitu discreti debent apparere. Hæc ibi. Ubi nota ly *juxta Apostolum*. Nam ex eo, quod 1. Cor. 11. dicit; quod *nutrire comam viro est ignominia*, insinuat *Anicetus*, se inferre a fortiori, quod clericis multo plus est ignominia nutrire comam. Item a 12. q. 1. „ Duo sunt
„ genera Christianorum, *&c.* Genus, quod manci-
„ patur divino officio, & deditum est contemplatio-
„ ni, & orationi, ab omni strepitu temporalium
„ cessare convenit: ut sunt clerici, idest sorte ele-
„ cti, cleros (κλῆρος) enim Græce, Latine sors.
„ Omnes enim Deus in suos elegit. Hi namque sunt
„ Reges, i. se, & alios in virtutibus regentes; & ita
„ in Deo regnum habent: & hoc designat corona in
„ capite. Hanc coronam habent ab institutione Roma-
„ næ Ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expe-
„ ctatur. Rasio vero capitis est temporalium omnium
„ depositio. „ Hæc ibi. Quæ maxime conveniunt cum dicto B. Petri Apo. ipsumque exponunt. 1. *Pet.* 2. Ubi sacerdotium novæ legis ipse vocat *regale sacerdotium*. Per quod vocabulum & ipse insinuat de clericis quoad rasuram in modum sphæræ id ipsum, quod supra dictum est ab aliis summis Pontificibus. Ex his prædictis, maxime a 12. *quæstion.* 1. *Duo sunt*, patet, merito damnari pestiferum illum errorem *Pauperum de Lugduno* dicentium, clericos omnes, & eis obedientes, a tempore Beati *Sylvestri* Papæ, esse damnatos. Ex ipsa enim interpretatione nominis clericorum patet reprobari temerarium hunc errorem & per consequens etiam ostendi, quod isti Pauperes de Lugduno sunt maxime depauperati in intelligentia propriæ vocis; quoniam ipsam non intelligunt. Et nota, quod talis corona per rasuram facta a B. Petro incepisse monstratur in edicto *Constantini Magni* Imperatoris, ubi legitur: „ Decrevimus
„ itaque & hoc, ut idem venerabilis pater no-
„ ster Sylvester summus Pontifex, & omnes ejus
„ successores Pontifices, diademate (videlicet co-
„ rona, quam ex capite nostro illi concessimus) ex
„ auro purissimo, & gemmis pretiosis uti debeant,
„ & in capite ad laudem Dei, & pro honore Beati
„ Petri gestare. Ipse vero Beatissimus Papa super
„ coronam clericatus, quam gerit, ad gloriam B.

„ Pe-

„ Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti corona. „ Hæc ibi, tom. 10. Conciliorum. Ecce, quod reputavit Beatus *Sylvester* majoris dignitatis coronam clericalem, quam coronam Imperatoris auro, & margaritis intextam, & per hoc ipsos Pauperes de Lugduno in errore suo clericos persequentes valde condemnavit, dictaque a Sancto Thoma in articulo præsenti maxime confirmavit. *Secundo* habes: quomodo prædicta Patrum, & Scripturarum, pro quanto ordinatos, statuunt tonsuram, atque rasuram debere portare, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & confirmetur.

ARTICULUS II. 164

Utrum Corona sit Ordo.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quod Corona sit Ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respondent: Sed corona est quoddam corporale signum, quod Ecclesia adhibet. Ergo videtur, quod signatum interius ei respondeat; Et ita in coronatione imprimetur character, & erit Ordo.

2. Præterea. Sicut ab Episcopo solum datur Confirmatio, & alii Ordines, ita & Corona: Sed in Confirmatione, & aliis Ordinibus imprimitur character. Ergo & in Corona: Et sic idem quod prius.

3. Præterea. Ordo importat quendam dignitatis gradum: Sed clericus hoc ipso quod clericus est, in gradu supra populum constituitur. Ergo corona, per quam efficitur clericus, est aliquis Ordo.

Sed Contra. Nullus Ordo datur nisi in Missæ celebratione: Sed corona datur etiam absque officio Missæ. Ergo non est Ordo.

Præterea. In collatione cujuslibet Ordinis fit mentio de aliqua potestate data: non autem in collatione coronæ. Ergo non est Ordo.

Respondeo dicendum, quod ministri Ecclesiæ a populo separantur ad vacandum divino cultui. In cultu autem divino quædam sunt, quæ per potentias determinatas sunt exercenda: & ad hoc datur spiritualis potestas Ordinis: Quædam autem sunt, quæ communiter a toto ministrorum collegio fiunt; sicut, dicere divinas laudes: & ad hoc non præexigitur aliqua potestas Ordinis, sed solum quædam deputatio ad tale officium: & hoc fit per coronam. *Et ideo, non est Ordo, sed præambulum ad Ordinem.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod corona habet interius aliquid spirituale, quod ei respondet, sicut signatum signo; sed hoc non est aliqua spiritualis potestas. Et ideo in corona non imprimitur character; nec est Ordo.

Ad secundum dicendum, quod quamvis per coronam non imprimatur character, tamen deputatur homo ad divinum cultum. Et ideo talis deputatio debet fieri per summum ministrum, scilicet per Episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa, & alia omnia quæ ad divinum cultum applicantur.

Ad tertium dicendum, quod ex hoc quod aliquis est clericus, est in altiori statu, quam laicus: non tamen habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito esse insinuatum a Concil. *Florent.* & *Tridentin.* immo & ab omnibus hujusmodi tractantibus de ordine, quod corona non est ordo. Hoc autem insinuatur a *Florent.* in decr. Armenis dato de sacram. quando nos remittit ad Pontificale Romanum de formis ordinum late continens. Nam, ut patet *qu.* 34. *art.* 4. vel etiam *qu.* 37. *art.* 5. *app.* per singulas formas ordinum, nunquam mentio fit de corona: immo, quando de corona agitur, nunquam forma similis formis ordinum exprimitur: quoniam de nulla potestate data memoratur. Non enim Episcopus coronando dicit: Accipe hanc, vel illam potestatem, sicut dicit ordinando. Cum ergo in singulis ordinibus imprimatur character, *qu.* 25. *art.* 2. qui est potestas aliqua, cujus meminit Episcopus per formam, patet secundum Concilium illud *Florent.* quod corona non est ordo. A Concilio etiam *Trident.* sess. 23. cap. 2. *Ordines, qui sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi: ut, qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent.* Hæc ibi. Mox vero facit de singulis ordinibus mentionem expressam, nominans sacerdotes, diaconos, subdiaconos, acolythos, exorcistas, lectores, ostiarios; & nihil prorsus de tonsura clericali dicens. Unde colligitur aperte, quod clericalis tonsura non est ordo, neque major, neque minor: sed est illa res, per quam insigniti ascendunt per ordines minores ad majores. Hoc autem est esse præambulum, & dispositionem ad ordinem. *Secundo* habes: quomodo prædicta Patrum, pro quanto coronam

nam insinuant non esse ordinem, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

ARTICULUS III. 165

Utrum per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod per acceptionem coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipsi enim dicunt, cum coronantur: *Dominus pars hæreditatis meæ*: Sed, sicut dicit Hieron. (*Epist.* 2. *ad Nepotian. inter princ. & med.*) *Dominus cum his temporalibus pars fieri dedignatur.* Ergo renuntiant temporalibus.

2. Præterea. Justitia ministrorum novi Testamenti debet abundare super ministros veteris Testamenti, ut patet Matth. 5. Sed ministri veteris Testamenti, sc. Levitæ, non acceperunt partem hæreditatis cum fratribus suis. (*Deut.* 10. & 18.) Ergo nec ministri novi Testamenti habere debent.

3. Præterea. Hugo dicit, (*l.* 2. *de Sacram. par.* 3. *c.* 2.) quod *postquam aliquis est factus clericus, debet deinceps de stipendiis Ecclesiæ sustentari*: Sed hoc non esset, si patrimonium suum retineret. Ergo videtur, quod abrenuntiet in hoc quod fit clericus.

Sed Contra est, quod Hieremias fuit de ordine sacerdotali, ut patet Hierem. 1. Sed ipse habuit possessionem hæreditatis, ut patet Hierem. 32. Ergo clerici possunt habere patrimonialia bona.

Præterea. Si hoc non possent, non videretur tunc differentia inter religiosos, & clericos sæculares.

Respondeo dicendum, *quod clerici in hoc quod coronam accipiunt, non renuntiant patrimonio, nec aliis rebus temporalibus*: quia terrenorum possessio non contrariatur divino cultui, ad quem clerici deputantur, sed nimia eorum solicitudo: Quia, ut dicit Gregorius, (*l.* 10. *Moral. c.* 17. *cir. princ.*) *affectus in crimine est, non sensus.*

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus dedignatur pars fieri, ut ex æquo cum aliis diligatur, ita sc. quod aliquis ponat finem suum in Deo, & in rebus mundi, non tamen dedignatur pars fieri eorum, qui res mundi ita possident, ut per eas a cultu divino non retrahantur.

Ad

Ad secundum dicendum, quod Levitæ in veteri Testamento habebant jus in hæreditate paterna: sed ideo non acceperunt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi: quod fieri non potuisset, si unam determinatam partem terræ accepissent, sicut aliæ tribus.

Ad tertium dicendum, quod si sint indigentes clerici ad sacros Ordines promoti, Episcopus, qui eos promovit, tenetur eis providere; alias non tenetur: ipsi autem ex Ordine suscepto tenentur Ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hugonis intelligitur de illis, qui non habent unde sustententur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem pessimum *Joann. Uvicleff*, ut refert *Conc. Constan. sess.* 8. dicentis; Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt heretici, eo quod possessionem habent. Item addentis, quod contra scripturam sacram est, quod ecclesiastici habeant possessiones. Item dicentis, quod ditare clerum est contra regulam Christi. Item dicentis, quod Sylvester Papa, & *Constantinus* Imperator Ecclesiam dotando erraverunt: &, quod, ut refert Prateolus, titu. *Joannes Uvicleff*, ipse Constantinus, cæterique domini temporales seducti sunt a diabolo, ut Ecclesiam bonis temporalibus dotarent. *Secundo* habes quomodo per rationem ostendas, hos errores merito damnatos esse a Concil. *Constantien. sess.* 8. ut narratur supra *q.* 20. *ar.* 3. *appen.* de Uvicleff. Item ab *Urbano I* qui fuit 16. Papa post Petrum, Tiburtii cognati, & Valeriani sponsi Beatæ Ceciliæ baptizator, & Sanctus anno Domini 222. Hic in ep. 1. Decre. ad universos Episcopos, inquit: „ Scimus, vos non ignorare, quia „ hactenus vita communis inter omnes bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maxime inter eos, qui in sortem domini sunt electi, idest, clericos, sicut in Act. legitur Apostolorum. Quotquot enim possessores agrorum, aut „ domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout „ cuique opus erat, &c. Videntes ergo sacerdotes „ summi, & alii, atque levitæ, & reliqui fideles, „ plus utilitatis posse afferre, si hæreditates, & agros, quos vendebant, ecclesiis, quibus præsidebant Episcopi, traderent, eo, quod ex sumpti-

„ bus

„ bus eorum tam præsentibus, quam futuris temporibus, plurima, & elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducentibus, quam ex pretio eorum: cœperunt prædia, & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum vivere. Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarum, episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus, *&c.* Unde attendendum est omnibus, & fideliter custodiendum: ne prædia usibus sacrorum cœlestium dedicata a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis utatur. Quoniam, juxta Apostolum, tradere oportet hujusmodi hominem Satanæ: ut spiritus salvus sit in die Domini. „ Hæc ibi, & sparsim leguntur per decretum 11. *quæst.* 1. *Scimus vos*, & 12. *quæst.* 1. *Videntes autem sacerd.* & 17. *quæst.* 4. *Attendendum est*. Ecce, quod *Urbanus* docuit, & hujusmodi possessiones ecclesiæ a fidelibus esse datas instinctu Spiritus sancti, & ipsum Uvicleff cum similibus, tanquam sacrilegum perpetuo infamia, & dominatu Satanico, quia jam impœnitens mortuus est, jure esse damnandum. Item a Concilio *Aquensi*, libr. 3. cap. 4. 5. & 6. „ Qualiter ecclesia Christi ab exordio nativitatis suæ cœperit crescere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus muneari, in ipso capite nostro Christo intueamur, qui oblationes fidelium suscipere non ambigitur, unde erant nummi, quos miser Judas, & non miserabilis, furabatur, & idcirco, qui aliquid de Ecclesia furatur, Judæ perdito comparatur, *&c.* *Item. c. 7.* Quare loculos habuit, cui Angeli ministraverunt nisi quod Ecclesia ejus loculos suos habitura erat? Esto. Erat futurum, ut Ecclesia Christi nummos haberet. etiam nummos: utique & prædia, & mancipia, & diversarum specierum innumera ornamenta. Porro Christum, & Ecclesiam, unam personam esse, non nescimus: & ideo, quæ Ecclesiæ sunt, Christi sunt, &, quæ Ecclesiæ offeruntur, Christo offeruntur; &, quæ ab Ecclesia ejus tolluntur, proculdubio Christo tolluntur, *&c.* *Item c. 9.* Multi sunt hodie, qui Christiano censentur nomine: qui ad instar Judæ dicere solent super his, quæ Domino, aut conse-

„ erata sunt, aut consecrantur, aut consecrari de-
„ cernuntur. Ut quid perditio hæc? putantes,
„ perditionem esse, quæ Ecclesiæ, ministrisque
„ ejus, ob amorem Dei, sunt commodata.,
„ *&cæt. & capit.* 11. Dominum nostrum Christum
„ vota offerentium respexisse, & viduam duo mi-
„ nuta, idest omnia, quæ habebat, in Gazophy-
„ lacium mittentem laudasse, & quo animo quis
„ quid mitteret ineffabili discretione: significabat,
„ Ecclesiam suam a fidelibus multiplices oblationes
„ accepturam: & sic tunc respiciendo vota offeren-
„ tium certo examine discrevit, atque approbavit.,
„ dubitandum non est, quin factum volentium ea
„ de Ecclesia sua auferre vituperet. *Item cap.* 23.
„ Gesta singulorum Imperatorum, &, ut de mul-
„ tis unum ponamus, Constantini, ac Regum,
„ Principumque erga cultum divinum amplifican-
„ dum, & cæterorum Christianorum frequentissi-
„ mam devotionem manifestant: qualiter memora-
„ tam Ecclesiam usque in præsens tempus honoran-
„ do exaltaverint, & exaltando honoraverint, at-
„ que multifariis denariis divitem effecerint. *Hæc
ibi. Item a Concil. Trid. sess.* 21. *c.* 2. *de reform.* Cum
„ non deceat eos, qui divino ministerio adscripti
„ sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sor-
„ didum aliquem quæstum exercere, statuit sancta
„ Synodus, ne quis deinceps clericus sæcularis,
„ quamvis alias sit idoneus, ad sacros ordines pro-
„ moveatur, nisi prius legitime constet, eum bene-
„ ficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum hone-
„ ste sufficiat, pacifice possidere. Patrimonium ve-
„ ro, vel pensionem obtinentes ordinari posthac
„ non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit
„ assumendos pro necessitate, vel commoditate Ec-
„ lesiarum suarum. Eo quoque prius perspecto, pa-
„ trimonium illud, vel pensionem, vere ab eis ob-
„ tineri: taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentan-
„ dam satis sint: atque illa deinceps sine licentia
„ Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nul-
„ latenus possint: donec beneficium ecclesiasticum
„ sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde
„ vivere possint, antiquorum canonum pœnas super
„ his innovando. „ Hæc ibi. Item a, &c. *extra,
de praben. & dignit. c. Episcopus*: immo per totum,
eod. *tit. in 6. c. cum secundum*, & *c. si Episcopus*: &
70. *distin. c. Neminem*, cum sequen. Item a tota san-
cta catholica Ecclesia facto suo solemni quotan-
nis damnari merito Uvicleffistas, & similes, osten-
dere potes: dum S. Thomam Cantuariensem Archie-
pis-

piscopum, eo, quod pro defensandis juribus, & redditibus ecclesiæ suæ *gladiis impiorum occubuit*, tanquam vere gloriosum martyrem colit: cujus gloriam manifestarunt & Angeli, dum canonicis pro defuncto ipso ad canendam Missam, *de Requiem æternam* paratis, ipsi de cœlo venientes more cantorum præcinuerunt, *Lætabitur justus in Domino*: quod est, Missa de martyre: quam & canonici illi prosecuti sunt: ut narrat *S. Antoninus Archiepisc. Flo. 2. par. hist. tit. 17. c. 3.* Item, damnari ab eadem tota Ecclesia, dum celebriter B. Dominici ordinis Prædicatorum fundatoris, ordinem tertiarium confirmavit, multisque privilegiis communivit: qui ordo tertii habitus usque hodie perseverat. Hic enim contra hæreticos quosdam diripientes bona, & jura ecclesiarum ab eodem Patre, instinctu Spiritus sancti olim institutus fuerat: quapropter & eos *fratres de militia Jesu Christi* appellavit. Ministerio autem completo, cum armis ipsorum militum, orationibusque uxorum suarum hæretici prædicti fuissent quam plurimum debellati, & destructi: visum est tam Patribus ordinis, quam ipsis confratribus mutare nomen militiæ in nomen pœnitentiæ, & ad honorem institutoris sui appellari voluerunt, *fratres, & sorores de pœnitentia B. Dominici*. De qua re 3. tom. Conciliorum in gestis *Innocentii* Papæ III. sic, quasi digitis summis monstrando factum, dicitur: *Hujus temporibus oborta apud Tholosam hæresis est, quam, eodem procurante, B. Dominicus, qui postea in Sanctos relatus est, mira celeritate compescuit, adjuvante etiam Simone Monforti. Non enim disceptationibus verborum tantum, verum etiam armis opus fuit, adeo inoleverat tanta hæresis.* Hæc ibi. *Tertio* habes: quomodo prædicta Patrum, pro quanto per receptionem coronæ clericalis infirmant non renunciari patrimonio, ac bonis temporalibus, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex his bene pensatis, & applicatis Angelica hæc doctrina præsens declaretur, confirmetur, & consolidetur.

ARTICULUS IV. 166

Utrum supra Sacerdotalem Ordinem debeat esse aliqua potestas Episcopalis.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod supra Sacerdotalem Ordinem non debeat esse aliqua potestas Episcopalis. Sicut enim in littera di-

 ci-

citur : (4. d. 24.) *Ordo Sacerdotalis ab Aaron sumpsit exordium* : Sed in veteri lege nullus erat supra Aaron. Ergo nec in nova lege debet aliqua potestas esse supra Sacerdotalem.

2. Præterea. Potestas ordinatur secundum actus : Sed nullus actus sacer potest esse major, quam consecrare corpus Christi, ad quod est potestas sacerdotalis. Ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse Episcopalis.

3. Præterea. Sacerdos in offerendo gerit figuram Christi in Ecclesia, qui se Patri pro nobis obtulit : Sed in Ecclesia nullus est major Christo; quia ipse est caput Ecclesiæ. Ergo ut prius.

Sed Contra. Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit : Sed potestas sacerdotalis, ut Dionysius dicit, (*c. 5. eccles. hierarch. circ. med.*) extendit se ad purgandum, & illuminandum tantum, Episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum. Ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse Episcopalis.

Præterea. Divina ministeria debent esse magis ordinata, quam humana : Sed humanorum officiorum ordo exigit, ut in quolibet officio præponatur unus, qui sit princeps illius officii ; sicut præponitur militibus dux. Ergo & Sacerdotibus debet aliquis præponi, qui sit sacerdotum princeps : & hic est Episcopus. Ergo Episcopalis potestas debet esse supra Sacerdotalem.

Respondeo dicendum, quod sacerdos habet *duos* actus. unum *principalem*, scil. consecrare corpus Christi : alterum *secundarium*, sc. præparare populum Dei ad susceptionem hujus sacramenti, ut prius dictum est. (*q. 37. a. 2. in corp. & ad 1. & ar. 4.*) Quantum autem ad *primum* actum, potestas sacerdotis non dependet ab aliqua superiori potestate, nisi divina : sed quantum ad *secundum*, dependet ab aliqua superiori potestate, & humana. Omnis enim potestas, quæ non potest exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus, dependet ab illa potestate, quæ illas ordinationes facit. Sacerdos autem non potest absolvere, & ligare, nisi præsupposita prælationis jurisdictione, qua sibi subdantur illi, quos absolvit : Potest autem consecrare quamlibet materiam a Christo determinatam. Nec aliud requiritur, quantum est de necessitate sacramenti ; quamvis ex quadam congruitate præsupponatur actus Episcopalis in consecratione altaris, & vestium, & hujusmodi. *Et ita patet, quod oporteat esse potestatem Episcopalem supra Sacerdotalem, quantum*

tum

tum ad actum secundarium *sacerdotis*, *non autem quantum ad* primum.

Ad primum ergo dicendum, quod Aaron Sacerdos fuit, & Pontifex, idest Sacerdotum princeps. Sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordium, inquantum fuit saeerdos sacrificia offerens; quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed non ab eo, inquantum fuit Pontifex, per quam potestatem poterat aliqua facere, (ut ingredi semel in anno in Sancta sanctorum) quod aliis non licebat.

Ad secundum dicendum, quod quantum ad illum actum non est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, ut dictum est. (*in corp.*)

Ad tertium dicendum, quod sicut omnium rerum naturalium perfectiones præexistunt exemplariter in Deo: ita Christus fuit exemplar omnium officiorum ecclesiasticorum. Unde unusquisque minister Ecclesiæ quantum ad aliquid gerit typum Christi, ut ex littera patet: (4. *d.* 24.) Et tamen ille est superior, qui secundum majorem perfectionem Christum repræsentat. Sacerdos autem repræsentat Christum in hoc, quod per seipsum aliquod ministerium implevit; sed Episcopus in hoc, quod alios ministros instituit, & Ecclesiam fundavit. Unde ad Episcopum pertinet mancipare aliquid divinis officiis, quasi cultum divinum ad similitudinem Christi statuentem. Et propter hoc etiam Episcopus specialiter sponsus Ecclesiæ dicitur, sicut & Christus.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæresim *Aerii* dicentis: inter quosvis sacerdotes nullum discrimen esse, etiam Episcopos, idest, Episcopum non esse simplici sacerdote superiorem. Huic concordat in malum *Joannes Uvestphal.* dicens: Episcopos omnes, & presbyteros dignitate, & auctoritate æquales esse; potentia divitiarum, vel humilitate paupertatis inferiorem, vel sublimiorem Episcopum fieri. Item *Tandemi* dicentis: Episcopalem gradum, ac sacerdotalem ordinem, cæterosque sacri ordinis ministros nihil esse. Item errorem *Joan. de Poliaco* (ut refert Card. Turrecrem. *de Eccles. lib.* 2. *cap.* 65. *fin.*) dicentis, quod Episcopus non potest audire confessiones parochianorum, neque dare generalem potestatem audiendi illas. Item *Pauperum de Lugduno* (ut refert Summa Fratris Yconeti 5. *par. cap.* 2. *in Bibliotheca Vaticana manuscripta*) dicentium: Episcopos esse Scribas,

bas, & Pharisæos, Apostolorum persecutores. Contra hos omnes, ut patere potest recte applicanti, præsens articulus victoriose pugnat. *Secundo* habes: quomodo per rationem, ostendas, merito errores prædictos damnari a, &c. ut *qu.* 20. *ar.* 1. & 2. *append.* & *qu.* 24. *ar.* 1. *append.* & *qu.* 38. *ar.* 1. *append.* & *qu.* 8. *ar.* 5. *append.* & *qu.* 37. *ar.* 4. *append.* Item a *Damaso Papa I. in epist.* 4. *Prospero*, *Leoni*, *Reparato*, *Alexandro*, & omnibus Episcopis orthodoxis: ut narratur infra *art.* 7. *append.* Item ab *Anacleto* in epist. 3. omnibus Episcopis, & sacerdotibus. „ Sacerdotum ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit, a nullo debet perturbari: „ Scitis autem, a Domino Apostolos esse electos, „ & postea per diversas provincias ad prædicandum „ dispersos. Cum vero messis cepisset crescere, vi„ dens paucos esse operarios; ad eorum adjumen„ tum septuagintaduos elegi præcepit discipulos. E„ piscopi vero Domini Apostolorum, presbyteri se„ ptuagintaduorum discipulorum locum tenent. E„ piscopi autem, non in castellis, aut modicis civi„ tatibus debent constitui: sed presbyteri per ca„ stella, & modicas civitates, atque villas, debent „ ab Episcopis ordinari, & poni: singuli tamen „ per singulos titulos suos. Episcopus non ab uno, „ sed a pluribus debet Episcopis ordinari; &, ut di„ ctum est, non ad modicam civitatem, ne vile„ scat nomen Episcopi: sed ad honorabilem urbem „ titulandus, & denominandus est. Presbyter vero „ ad quemcunque locum, vel ecclesiam in eo con„ stitutam est præficiendus. „ Hæc ibi Anacletus, qui & Apostolis fuit contemporaneus, & a S. Petro eorum principe presbyter ordinatus. Cum igitur Episcopi in Apostolorum, & presbyteri in septuagintaduorum discipulorum locum succedant, consequens est proportionaliter, quod æquiparare presbyteros Episcopis, sit æquiparare septuagintaduos discipulos Apostolis, quod indubitanter absurdissimum est. Quamobrem prædictis obstare nullo modo credendum est illa, quæ B. *Hieron.* (ut recitatur dist. 93. legimus) ad *Evandrum* Episcopum dicit: Licet enim Episcopum, & presbyterum videatur modo pari existimare, non tamen verum est: quoniam de nominibus loquitur, non de rebus. Nam ad loquendum de re ipsa se transferens, monstrat aperte & Episcopum a presbytero differre: & hanc eorum differentiam a tempore B. Petri Apostoli factam fuisse. *Nam*, inquit, *& Alexandriæ a Marco Euangelista usque ad Heraclam, & Dio. Episcopos, presbyteri sem-*

semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant. Hæc ille ibi. Cum igitur Marcus Petri fuerit tempore, sicut Heracla, & Dio; tempore Hieronymi, patet, quod hæc prælatio etiam tunc erat, & a B. Hieronymo cognita. Unde verba ejus diligenter examinata prælationem istam non negant revera, sed ponunt; & dato, sed non concesso, quod B. Hieronymus aliter sentiret de hoc, quam sentiant Concilia generalia *Trident*. &c. adhuc non Ecclesia ad Hieronymum, sed Hieronymus ad Ecclesiam, velut ad regulam fidei infallibilem inflecti deberet; vide *qu. 29. art. 3. append.* quomodo in talibus circa doctrinam procedendum nobis sit. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto episcopalem potestatem dicunt præesse sacerdotali, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS V. 567

Utrum Episcopatus sit Ordo.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod Episcopatus sit Ordo. Primo per hoc quod Dionysius (*cap. 5. eccles. hierarch.*) assignat hos tres Ordines ecclesiasticæ hierarchiæ, Episcopum, Sacerdotem, & Ministrum. In litera etiam (4. *distin. 24.*) dicitur, quod est Ordo Episcoporum quadripartitus.

2. Præterea. Ordo nihil aliud est, quam quidam potestatis gradus in spiritualibus dispensandis: Sed Episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt Sacerdotes; sicut Confirmationem, & Ordinem. Ergo Episcopatus est Ordo.

3. Præterea. In Ecclesia non est aliqua spiritualis potestas, nisi ordinis, vel jurisdictionis: Sed ea quæ pertinent ad Episcopalem potestatem, non sunt jurisdictionis; alias possent committi non Episcopo; quod falsum est. Ergo sunt potestatis ordinis. Ergo Episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex: Et sic Episcopatus est Ordo.

Sed Contra est, quod unus Ordo non dependet a præcedenti, quantum ad necessitatem sacramenti: Sed Episcopalis potestas dependet a Secerdotali; quia nullus potest recipere Episcopalem potestatem, nisi prius habeat Sacerdotalem. Ergo Episcopatus non est Ordo.

Præterea. Majores Ordines non conferuntur nisi in sabbatis: Sed Episcopalis potestas traditur in Dominicis. Ergo non est Ordo.

Respondeo dicendum, quod Ordo potest accipi *dupliciter*. *Uno modo*, secundum quod est sacramentum: Et sic, ut prius dictum est, (*qu.* 37. *ar.* 2. *in corp.* & *ad* 1. & *ar.* 4.) ordinatur omnis Ordo ad Eucharistiæ sacramentum. *Unde cum Episcopus non habeat potestatem superiorem Sacerdote, quantum ad hoc Episcopatus non erit Ordo. Alio modo* potest considerari Ordo, secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum: *Et sic cum Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra Sacerdotem, Episcopatus erit Ordo.* Et secundum hoc loquuntur auctoritates inductæ.

Unde patet solutio ad Primum.

Ad secundum dicendum, quod Ordo, prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur: quia per characterem ipsi Christo configuramur. Et ideo licet detur aliqua potestas spiritualis Episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum: non tamen illa potestas habet rationem characteris. Et propter hoc Episcopatus non est Ordo, secundum quod Ordo est sacramentum quoddam.

Ad tertium dicendum, quod potestas Episcopalis non est tantum jurisdictionis, sed etiam ordinis, ut ex dictis patet, (*in corp.* & *art. præc.*) secundum quod Ordo communiter accipitur.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem ostendas, merito insinuatum fuisse a summis Pontificibus, & Conciliis, episcopatum esse, & non esse ordinem pro vario sensu. A summis quidem Pontificibus, ut a Papa *Leone* sic. „ Subdiaconibus „ carnale connubium non conceditur. Quod si in „ hoc ordine, qui quartus extat a capite, dignum „ est continentiam custodiri: quanto magis in pri„ mo, secundo, & tertio sic servandum est? Ne „ aut Levitico, aut presbyteriali honore, aut epi„ scopali excellentia, quisquam idoneus existime„ tur: qui se a voluptate luxuriæ necdum refræ„ nasse detegitur. „ Hæc ille, & recitantur dist. 32. omnium. Ecce, quod episcopatus insinuatur esse ordo. Item a Papa *Pelagio*, qui loquens de dia-

co-

conis dicit. *Absque Episcopo, vel presbytero baptizare non audeant, nisi, prædictis ordinibus fortassis longius constitutis, necessitas extrema compellat.* Hæc ille: & recitantur dist. 23. Diaconus propriam. Item a *Nicolao* Papa ad Mediolanenses scribente. „ Omnes, sive Patriarchæ cujuslibet apicem, sive „ Metropolas primatus, aut episcopatuum cathe- „ dras, vel ecclesiarum, sive cujuscunque ordinis „ dignitatem instituit Romana Ecclesia. *Hæc ille: & recitantur dist.* 22. *Item a dist.* 21. *Cleros.* „ Or- „ do Episcoporum quadripartitus est, id est, in Pa- „ triarchis, Metropolitis, Archiepiscopis, atque E- „ piscopis. „ *Hæc ibi. A Concilio vero Trident. sess.* 23. *cap.* 2. *insinuatur, quod non sit ordo, & sic.* „ Cum divina res sit tanti sacerdotii ministerium, „ consentaneum fuit, quo dignius exerceri posset, „ ut plures essent ministrorum ordines, qui sacer- „ dotibus ex officio deservirent. Nam de sacerdoti- „ bus, & diaconis sacræ literæ apertam mentionem „ faciunt, & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium or- „ dinum nomina, subdiaconatus, acolythi, exorcistæ, „ lectores, & ostiarii, in usu fuisse cognoscuntur. Hæc ibi. Ubi vides, quod ordines tam majores, quam minores, volens exprimere, nullam de episcopatu facit mentionem. Nec mirum, quoniam de ordine, inquantum est sacramentum, seu ad sacerdotium deserviens, tractabat; ut in tex. evidentissime patet. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto episcopatum ordinem, & non ordinem esse sine alterutrius sententiæ præjudicio dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 168

Utrum supra Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod supra Episcopos non possit esse aliquis superior in Ecclesia. Quia omnes Episcopi sunt Apostolorum successores: Sed potestas, quæ est data uni Apostolorum; scil. Petro, Matth. 16. est data omnibus Apostolis Joan. 20. Ergo omnes Episcopi sunt pares, & unus non est supra alium.

2. Præterea. Ritus Ecclesiæ magis debet esse conformis ritui Judæorum, quam ritui Gentilium: Sed distinctio Episcopalis dignitatis, & ordinatio unius supra alium, ut in littera dicitur, (4. *d.* 24.) est

a Gentilibus introducta: in veteri autem lege non erat. Ergo nec in Ecclesia Episcopus unus super alium esse debet.

3. Præterea. Superior potestas non potest conferri per inferiorem, neque æqualis per æqualem: quia *sine ulla contradictione quod minus est, a majori benedicitur*, Hebr. 7. unde etiam Sacerdos non promovet Episcopum, neque Sacerdotem, sed Episcopus Sacerdotem: Sed Episcopus potest quemlibet Episcopum promovere: quia etiam Hostiensis Episcopus consecrat Papam. Ergo Episcopalis dignitas in omnibus est æqualis: Et sic unus Episcopus non debet alii subesse, ut in littera dicitur. (4. d. 24.

Sed Contra est, quod legitur in Concilio Constantinopolitano: (*sc.* 1. *gener.* 2. *can.* 5. *tom.* 2. *& Constant.* 4. *gener.* 8. *c.* 21. *to.* 8. *& Conc. Chalced. gener.* 4. *act.* 16. *sub fi. tom.* 4.) *Veneramur, secundum Scripturas, & secundum Canonum statuta, & definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse, & maximum Episcoporum, & post ipsum Constantinopolitanum Episcopum*. Ergo unus Episcopus est super alium.

Præterea. Beatus Cyrillus Episcopus Alexandrinus dicit: *Ut membra maneamus in capite nostro Apostolico throno Romanorum Pontificum, a quo nostrum est quærere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes præ omnibus; quoniam ipsius est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, solvere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificavit: & nulli alii, quod suum est, plenum, sed ipsi soli dedit, cui omnes jure divino caput inclinant, & Primates mundi tanquam ipsi Domino Jesu Christo obediunt*. Ergo Episcopi alicui subsunt etiam de jure divino.

Respondeo dicendum, *quod ubicumque sunt multa regimina ordinata in unum, oportet esse aliquid universale supra particularia regimina*: quia in omnibus virtutibus, & actibus, ut dicitur in 1. Eth. (*c.* 1. *&* 2. *tom.* 5.) est ordo secundum ordinem finium. Bonum autem commune est divinius, quam bonum speciale. Et ideo supra potestatem regitivam, quæ conjectat bonum speciale, oportet esse potestatem regitivam universalem respectu boni communis: alias non posset esse colligatio ad unum. *Et ideo cum tota Ecclesia sit unum corpus, oportet, si ista unitas debet conservari, quod sit aliqua potestas regitiva respectu totius Ecclesiæ supra potestatem Episcopalem, qua unaquæque specialis Ecclesia regi-*

gitur : *Et hæc est potestas Papæ* . Et ideo illi qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi divisores unitatis Ecclesiæ. *Et inter Episcopum simplicem*, *& Papam sunt alii gradus dignitatum*, *respondentes gradibus unionis*, *secundum quos una congregatio*, *vel communitas includit aliam* : sicut communitas provinciæ includit communitatem civitatis, & communitas regni communitatem unius provinciæ, & communitas totius mundi includit communitatem unius regni.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis omnibus Apostolis data sit communiter potestas ligandi, & solvendi : tamen ut in hac potestate ordo aliquis signaretur, primo soli Petro data est, ut ostendatur quod ab eo in alios ista potestas debeat descendere. propter quod etiam ei dixit singulariter : (*Lucæ* 22.) *Confirma fratres tuos* : &, (*Joan.* 20.) *Pasce oves meas*, id est *loco mei*, ut dicit Chrysost. (*æquival. hom.* 87. *in Joan. a princ.*) *præpositus*, *& caput esto fratrum*, *ut ipsi te in loco meo assumentes*, *ubique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent*, *& confirment*.

Ad secundum dicendum, quod ritus Judæorum non erat diffusus in diversis regnis, & provinciis, sed tantum in una gente. Et ideo non oportebat quod sub eo, qui habebat potestatem principalem, alii Pontifices distinguerentur. Sed Ecclesiæ ritus, sicut & Gentilium, per diversas nationes diffunditur. & ideo oportet, quod quantum ad hoc magis Gentilium ritui, quam Judæorum Ecclesiæ status conformetur.

Ad tertium dicendum, quod potestas Sacerdotis exceditur a potestate Episcopi, quasi a potestate alterius generis : Sed potestas Episcopi exceditur a potestate Papæ, quasi a potestate ejusdem generis. Et ideo omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere Episcopus. Non autem omnem actum, quem potest facere Episcopus, potest facere Sacerdos in sacramentorum collatione. Et ideo quantum ad ea quæ sunt Episcopalis Ordinis, omnes Episcopi sunt æquales. Et propter hoc quilibet Episcopus alium potest consecrare.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem interimas hæreses *Græcorum* (ut refert Archiepisc. Florent. *p.* 3. *hist. tit.* 22. *cap.* 1. §. 1.) dicentium,

Patriarcham Constantinopolitanum non esse inferiorem Romano Pontifice, vel non ei subjectum. Item dicentium (ut refert *Melchior* Cano, de locis theolog. *lib.* 4. *cap. ult. ad arg.* 12.) quod pastor unus totius Ecclesiæ non est a Christo in B. Petro institutus. Item dicentium (ut habetur ex D. Thoma contra errores *Græcorum ca.* 63.) Pontificem Romanum non habere universalis Ecclesiæ primatum. Item *Marsil.* cujusdam (ut refert Card. Turrecrem. *de Eccles. lib.* 4. *cap.* 37.) dicentis, quod Papa, Archiepiscopus, Episcopus, ac simplex sacerdos, sunt omnes æqualis auctoritatis, & jurisdictionis, ex institutione Christi. Item (ut refert Card. Turrecr. *de Eccles. lib.* 2. *cap.* 48.) errorem *Basileensium* dicentium, quod Pontifici Romano parere non tenentur prælati, & clerici, in Synodo congregati. Item quorundam (ut refert idem Cardin. *de Eccles. lib.* 2. *cap.* 52.) dicentium: quod Pontifex Romanus non habet plenitudinem potestatis in Ecclesia. Item *Joan. Huss* (ut refertur in *Concilio Constantien. sess.* 15.) dicentis, non oportere credere, quod iste, quicumque est, particularis Romanus Pontifex sit caput cujuscumque particularis Ecclesiæ, nisi Deus eum prædestinaverit. Item addentis, quod Papa, vel prælatus malus, & præscitus, est æquivoce pastor, & vere fur, & latro. Item addentis, quod non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum illa militante Ecclesia conversetur. Item, quod nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel de alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, vel quod Romanus Pontifex esset caput Romanæ Ecclesiæ. Item *Joan. Uvicleff* (ut in eodem *Concil. sess.* 8.) dicentis, quod post *Urbanum VI.* non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis. Contra enim hos, & alios similes, militat articulus præsens, eosque rationibus invictissimis (ut patet consideranti) expugnat. *Secundo* habes: quomodo per rationem oftendas, hos errores merito damnari a *Concil. Constantien.* ubi supra. Eorum damnationem ad literam vide supra *qu.* 20. *art.* 3. *append.* de Uvicleff, & *qu.* 19. *art.* 5. *append.* de Huss. Item merito damnari, quam exactissime a *Concil. Florent.* supra *qu.* 17. *a.* 1. *append.* Ubi videre est a Spiritu sancto actos Grecos (& quidem laudabiliter) damnare proprios errores. Item a, &c. ut 1. *par. qu.* 32. *ar.* 4. Item a, &c. supra *qu.* 24. *art.* 1. *append.* & *qu.* 6. *a.* 6. *append.* & *qu.* 20. *art.* 1. *append.* Vide & hos damnari a, &c.

ut

ut *qu.* 26. *art.* 3. *append.* & *qu.* 8. *art.* 6. *append.* De primatu Petri instituti a Christo abunde leges *qu.* 17. *art.* 1. *append.* & *qu.* 20. *art.* 1. ad 1. in coroll. Vide contra *Basileensium* errorem specialiter *Concil. Lateran.* sub *Leone X. sess.* 11. in Bulla incipiente, *Pastor aeternus*; ubi & ob hoc Basileense Concilium merito vocatur non Concilium, sed conciliabulum, & conventiculum. Et nota, quod Basileenses de indubitato Papa loquebantur: quoniam contra *Eugen. IV.* qui profecto re vera indubitatus erat, talia schismatice (factis pejoribus ea comprobantes) evomuerunt. Item de Romana Ecclesia contra prædictos, & similes, vide *qu.* 19. *art.* 3. *append.* Item a *Damaso I.* Papa in epist. 3. ad *Stephanum* Archiepiscopum, & Concilia Aphricæ: „ Scitis, fratres „ charissimi, firmamentum a Deo fixum, & immo- „ bile, atque titulum lucidissimum suorum sacer- „ dotum, idest omnium Episcoporum, Apostolicam „ Sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. „ Tu es enim (sicut divinum pronunciat Verbum „ veraciter) Petrus, & super firmamentum tuum „ Ecclesiæ columnæ, qui & Episcopi intelliguntur, „ confirmatæ sunt: & tibi claves regni cœlorum „ commissæ, atque ligare, & solvere potestatem, „ quæ in cœlis sunt, & quæ in terris, promulga- „ vi. Tu prophanatorum hominum, & membro- „ rum meorum, maximeque discipulorum meorum, „ existis, ut Princeps, & Doctor orthodoxe, & im- „ maculatæ fidei: cujus vice hodie (gratia Dei) „ legatione pro Christo fungimur: & omnes hujus „ sanctæ Sedis Præsules ejus vicem gesserunt, ge- „ runt, & gerent. *Hæc ibi. Item a, &c. ut in argumentis in contrarium factis in tex. maxime in primo. Item a Nicolao Papa; ut recitatur dist. 22. cap. Omnes, &c.* „ Non quælibet terrena sententia, sed „ illud Verbum, quo constructum est cœlum, & „ terra, per quod denique omnia condita sunt ele- „ menta, Romanam fundavit Ecclesiam, & supra „ petram fidei mox nascentis erexit solus ipse, qui „ Beato Petro æternæ vitæ clavigero, terreni si- „ mul, & cœlestis imperii, jura commisit. Unde „ non dubium est: quia, qui Romanæ Ecclesiæ pri- „ vilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum ca- „ pite traditum auferre conatur: hic proculdubio „ in hæresim labitur, & est dicendus hæreticus. „ Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ „ est mater fidei: & illi contumax invenitur, qui eam „ cunctis ecclesiis prætulisse cognoscitur, &c. unde i- „ pse sanctus Ambrosius, se in omnibus sequi magi-

„ stram

„ stram S. R. E. profitetur. „ Hæc ibi. Ubi & in seq. c. de hac relegitur. Vide Veritates aureas super legem veterem, *Exod.* 32. *conclus.* 1. & *Levit.* 8. *concl.* 8. & *Numer.* 17. *concl.* 3. & *Deuter.* 17. *concl.* 7. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, atque Scripturarum, pro quanto unum superiorem dicunt esse in Ecclesia super omnes alios Episcopos, ac universaliter quoscumque, & intelligas, probes, & tuearis. *Quarto* vides: quomodo vicissim ex iis doctrina præsens, &c.

ARTICULUS VII. 169

Utrum vestes ministrorum convenienter sint in Ecclesia institutæ.

AD Septimum sic proceditur. Videtur, quod vestes ministrorum non convenienter sint in Ecclesia institutæ. Ministri enim novi Testamenti magis tenentur ad castitatem, quam ministri veteris: Sed inter alias vestes ministrorum veteris Testamenti erant femoralia in signum castitatis. Ergo multo fortius esse debent inter vestes ministrorum Ecclesiæ.

2. Præterea. Sacerdotium novi Testamenti est dignius, quam sacerdotium veteris: Sed veteres sacerdotes habebant mitras; quod est signum dignitatis. Ergo sacerdotes novæ legis eas debent habere.

3. Præterea. Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum, quam Ordo Episcopalis: Sed Episcopi utuntur vestibus ministrorum, dalmatica sc. quæ est vestis Diaconi, & tunica, quæ est vestis Subdiaconi. Ergo multo fortius debent uti eis simplices sacerdotes.

4. Præterea. In veteri lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelii, ut dicit Beda: (*l.* 3. *de Tabernac. c.* 4. *cir. princ.*) Hoc autem maxime Pontificibus nostris incumbit. Ergo debent habere superhumerale.

5. Præterea. In Rationali, quo utebantur Pontifices veteris legis, scribebatur *doctrina*, *&* *veritas*: Sed veritas maxime in nova lege declarata est. Ergo Pontificibus novæ legis competit.

6. Præterea. Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimum nomen Dei, erat dignissimum ornamentorum legis veteris. Ergo illud maxime debuit transferri in novam legem.

7. Præterea. Ea quæ exterius geruntur in ministris

ftris Ecclefiæ, funt figna interioris poteftatis: Sed Archiepifcopus non habet alterius generis poteftatem, quam Epifcopus, ut dictum eft. (*ar. præc.* & 4. *d.* 24.) Ergo non debet habere pallium, quod non habent Epifcopi.

8. Præterea. Poteftatis plenitudo refidet penes Romanum Pontificem: Sed ipfe non habet baculum. Ergo nec alii Epifcopi debent habere.

Refpondeo dicendum, *quod veftes miniftrorum defignant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum divina*. Et quia quædam funt, quæ in omnibus requiruntur, & quædam requiruntur in fuperioribus, quæ non ita exiguntur in inferioribus, *ideo quædam veftes funt omnibus miniftris communes, quædam autem fuperioribus tantum*. Et ideo omnibus miniftris competit *amictus* humeros tegens, quo fignificatur fortitudo ad divina officia exequenda, quibus mancipantur: Et fimiliter *alba*, quæ fignificat puritatem vitæ: Et *cingulum*, quod fignificat repreffionem carnis. Sed Subdiaconus ulterius habet *manipulum* in finiftra, quo fignificatur extérfio minimarum macularum: quia manipulus eft quafi fudarium ad extergendum vultum: ipfi enim primo ad facra tractanda admittuntur: Habent etiam *tunicam ftrictam*, per quam doctrina Chrifti fignificatur: unde & in veteri lege in ipfa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinam novæ legis annuntiandam. Sed Diaconus habet amplius *ftolam* in finiftro humero, in fignum quod applicatur in minifterium in ipfis facramentis: Et *dalmaticam* (quæ eft veftis larga, fic dicta, quia in Dalmaticis partibus primo ufus ejus fuit) ad defignandum quod ipfe primo difpenfator facramentorum ponitur. Ipfe enim fanguinem difpenfat: in difpenfatione autem largitas requiritur. Sed Sacerdoti in utroque humero ponitur *ftola*, ut oftendatur quod ei plena poteftas difpenfandi facramenta datur, non ut miniftro alterius: & ideo ftola defcendit ufque ad inferiora. Habet etiam *cafulam*, quæ fignificat charitatem; quia ipfe charitatis conficit facramentum, fcil. Euchariftiam. *Sed Epifcopis adduntur* novem *ornamenta fuper Sacerdotes*, quæ funt *caligæ*, *fandalia*, *fuccinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirothecæ*, *annulus*, & *baculus*: quia novem funt, quæ ipfi fupra Sacerdotes poffunt, fc. clericos ordinare, virgines benedicere, Pontifices confecrare, manus imponere, Bafilicas dedicare, clericos deponere, Synodos celebrare, chrifma conficere, veftes, & vafa confecrare. Vel

per

per *caligas* significatur rectitudo gressuum: Per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum: Per *succinctorium*, quo stola ligatur cum alba, amor honestatis: Per *tunicam* perseverantia: quia Joseph tunicam talarem habuisse legitur quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ: Per *dalmaticam* largitas in operibus misericordiæ: Per *chirothecas* cautela in opere: Per *mitram* scientia utriusque Testamenti: unde & duo cornua habet: Per *baculum* cura pastoralis, qua habet colligere vagos, (quod significat curvitas in capite baculi) sustentare infirmos, (quod ipse stipes signat baculi) & pungere lentos, (quod significat stimulus in pede baculi.) Unde versus:

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta. Per *annulum* sacramenta fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt Sponsi Ecclesiæ loco Christi. *Sed ulterius Archiepiscopi* pallium *habent, in signum privilegiatæ potestatis*. significat enim torquem auream, quam solebant legitime certantes accipere.

Ad primum ergo dicendum, quod sacerdotibus veteris legis indicebatur continentia, illo tantum tempore quo ad suum ministerium accedebant. Et ideo in signum castitatis tunc servandæ, in sacrificiorum oblatione *femoralibus* utebantur. Sed ministris novi Testamenti indicitur perpetua continentia. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod *mitra* non erat signum alicujus dignitatis: fuit enim sicut quoddam galerum, ut Hieron. dicit: (*epist. 128. ad Fabiol. circ. med.*) sed *cidaris*, quæ erat signum dignitatis, solum Pontificibus dabatur, sicut & nunc mitra.

Ad tertium dicendum, quod potestas ministrorum est in Episcopo, sicut in origine, non autem in Sacerdote; quia ipse non confert illos Ordines. Et ideo magis Episcopus, quam Sacerdos, vestibus ministrorum utitur.

Ad quartum dicendum, quod loco *superhumeralis* utuntur stola, quæ ad idem significandum est, ad quod erat superhumerale.

Ad quintum dicendum, quod pallium succedit loco *rationalis*.

Ad sextum dicendum, quod pro illa *lamina* habet Pontifex noster crucem, ut Innoc. III. dicit; (*lib. 1. de myster. Missæ c. 51. & seq.*) sicut pro *femoralibus* habet sandalia, pro *linea* albam, pro *balteo* cingulum, pro *podere* (seu talari veste) tunicam, pro

pro *ephod* amictum, pro *rationali* pallium, pro *cidari* mitram.

Ad septimum dicendum, quod quamvis non habeat alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorem. Et ideo ad hanc perfectionem designandam, ipsi pallium datur, quo undique circumdatur.

Ad octavum dicendum, quod Romanus Pontifex non utitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quemdam discipulum suum, qui postea factus est Episcopus Trevirensis. Et ideo in Diœcesi Trevirensi Papa baculum portat, & non in aliis locis.

Vel etiam in signum quod non habet coarctatam potestatem, quod curvatio baculi significat.

APPENDIX.

Ex articul. habes *primo*: quomodo per rationem confodias errorem impiissimum *Fausti Manichæi* dicentis: vestes sacras spernendas esse. Ex hoc enim, quod illa inconvenienter fuisse institutas, a Diabolo deceptus, vel ex propria malitia, credebat, processit error prædictus. Si ergo eas recte institutas probaveris ex D. Thom. errorem ejus utrumque rationabiliter explodes. *Secundo* habes: quomodo per rationem ostendas; errorem ipsum, tanquam in radice, merito damnatum fuisse a *Damaso I.* Papa in epist. 4. Episcopis orthodoxis omnibus scripta. „ Quod vero eis non liceat sacerdotes consecrare, „ nec diaconos, aut subdiaconos; nec virgines; nec „ altare erigere; nec ungere, aut sacrare: nec Ec„ clesias dedicare: nec chrisma conficere: nec chris„ mate baptizatorum frontes signare: nec publice „ quidem quemquam pœnitentem reconciliare: nec „ populum benedicere: nec ante episcopum in ba„ ptisterio, aut in sacrario introire: nec præsente „ episcopo infantem tingere, aut signare: nec pœ„ nitentem sine præceptione episcopi sui reconcilia„ re; nec eo præsente (nisi illo jubente) sacramen„ tum corporis, & sanguinis Christi conficere: nec „ eo coram posito populum docere, aut salutare: „ nec plebem exhortari: quæ omnia solis Pontifici„ bus deberi, tam ex superioribus, quam ex aliis „ Patrum constitutis, aut sacris canonibus, edocti „ estis: ut per hoc discretio graduum, & dignitatis „ fastigium Pontificum demonstretur. Similiter & de „ presbyteris hæc habeantur: quia, si nomen vile„ scit Pontificum, omnis status perturbatur Eccle-

„ sie.

„ fiæ. „ Hæc ibi. Ubi, cum dicat presbyteris non licere ea, quæ supra memoravit de Chorepiscopis, patet, quod hæc auctoritas facit directe pro *art.* 4. damnans errores contrarios positos ibi in app. item, cum consecrare diaconos, &c. quæ Pontificibus convenire dicit, fiut vestium harum in corp. *a.* narratarum significata ut plurimum: patet, quod *Damasus* ille per eandem auctoritatem, tanquam in radice, demonstrat, vestes Episcoporum convenienter esse institutas. Item a Concil. *Trident.* sess. 22. cap. 5. „ Pia mater Ecclesia ceremonias in missa adhibuit, „ ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, „ vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica di- „ sciplina, & traditione; quo & majestas tanti sa- „ crificii commendaretur, & mentes fidelium per „ hæc visibilia religionis, & pietatis signa, ad rerum „ altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, con- „ templationem excitarentur. *Hæc ibi. Et cano.* 7. „ Si quis dixerit: ceremonias, vestes, & externa „ signa, quibus in missarum celebratione Ecclesia „ catholica utitur, irritabula impietatis esse, magis, „ quam officia pietatis; anathema sit. „ Hæc ibi. *Et sess.* 7. *de sacra. can.* 13. quem per te videas. Item a *Clemente* I. Papa, & mar. in epi. 2. ad Jacobum fratrem Domini. Postquam enim de sacratis vestibus, vel vasis tractavit, circa finem subjungit. „ Hæc i- „ gitur, frater Jacobe, de ore S. Petri jubentis au- „ divi. Si quis præcepta hæc non integra custodie- „ rit, sit anathema usque ad adventum Domini no- „ stri. Hæc præcepta a S. Petro Apostolo accepi, & „ tibi, frater charissime, insinuare curavi: ut ser- „ vari omnia præcipias sine macula. Si quis vero „ audierit te, utilis erit minister Christi: qui au- „ tem non audierit te, immo Dominum loquentem „ per te, ipse sibi damnationem accipiet. „ Hæc ibi. Vide *q.* 32. *art.* 3. *append.* de *Balthasar*, & *qu.* 33. *art.* 1. de *Juliano* Imperatoris Juliani avunculo: quorum pœnas justissimas contra *Faustum* applica bene in proposito. *Tertio* habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro quanto vestes ministrorum dicunt convenienter institutas esse, & intelligas, & probes, & defendas. *Quarto* vides: quomodo ex iis vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur.

FINIS TOMI XV.